TRACTATUS
DE MAGNO
MATRIMONII
SACRAMENTO.

In quo difficultates, ac quæstiones ferè omnes ad hanc rem pertinentes, breui oratione differuntur.

EDITIO SECVNDA AVCTIOR, ET CASTIGATIOR.

Auctore Martino Bonacina Sacerdote Oblato, Moralis Theologiæ Professore, & Comite Palatino.

AD DEIPARAM VIRGINEM MARIAM, Cœli, Terrarumq; Imperatricem.

CVM PRIVILEGIO.

MEDIOLANI, Apud hær. Pacifici Pontij, & Io. Baptistam Piccaleum Impressores Archiepisc. M. DC. XIX.

Ad Usu fris Laurẽty a Brescia

Imprimatur.

Frater Aloysius Bariola Augustinianus Consultor Sancti Officij pro Reuerendissimo Inquisitore.

Aloysius Bossius Canonicus Ordinarius Theologus pro Illustrissimo D. Cardinali Archiepiscopo.

Vidit Saccus pro Eccellentissimo Senatu.

DEIPARAE VIRGINI.

IMMORTALEM te primò Dominam elegisse decuerat Virgo Deipara, cui lucubrationem meam de Magno Matrimonij Sacramento consecrarem, sed lilio dare, quæ nigra non leui ex parte sunt, verebar, & Virginis summæ patrocinio subdere quæ Matrem spectant haud quaquam sanum, & congruum æstimabam. Quocircà, si quis in hoc peccatum seuerè iudicet, culpam in pudorem conferat, & reuerentiam; satius quippe duxi, homini tuto adscribere, quod cælesti vehementer ambigebam, an castè, an prudenter. Admonuisti, dehinc tacitè suspensum, & hærentem præstari hoc posse citrà iniuriam, immo gratum id muneris tibi, nec inglorium, cum in opere meo Virginitas tua (grande miraculum diuini artificis)

materna fœcunditate locupletata micet, atqui cætera, vtpote deformitate ſua perobſcura; luci tuæ faueant, ſicut in tenebris adamas, aut in nocte furua carbunculus fulgorem ſuum clarius indicat, & commendat pretium. Soluit hoc à metu, & impulit, laborem vt hunc meum, nomini tuo adſcriberem, & numini, quod ſicuti conſueuit laudabiliter vtcumque acta lumine proſpicere placido, ſic amicum mihi, vigilijſque meis præſens ſpero, & deprecor.

IN NOVAM EDITIONEM Libri de Matrimonio.

Benedicti Sociaci, Doctoris Ambrosiani Collegij.

Epigramma.

ARctoæ regina plagæ, dum cædere fatis
Cogitur, & cassa luce relinquit humum,
Deserit inualidos fugiens dum spiritus artus
Frigenti tales rupit ab ore sonos:
Illa ego, quæ terras fueram dominata per omnes,
Heu legi humanæ seruio, claudo dies:
Promissis nec stare meis licet, inuida quæ me
Atropos eripuit, hæc mea vota rapit.
Votorum, Bonacina, fuit iam summa meorum
Reddere promeritis præmia digna tuis,
Fata negant; sed cælicolum regina, virumque
Fatorum domitrix præmia digna dabit.

In Tractatum de Matrimonio Beatissimæ Virgini Deiparæ dedicatum.

Augustini Terzaghi S. T. D. & Oblati. Epigramma.

QVAE Capitolinum Scipioni dogmata saxum,
Quæ inspirasse Numæ fingitur Aegeria;
Crediderim, dixi, Bonacinam vbi cerno docentem,
Diuino hæc docuit fœta puerperio.
De nube hæc rutila casti præcepta pudoris
Concessit leges, connubijque dedit.
Prome alacer tanta securos Virgine libros,
Vix ater, qui te vellicet, Orcus erit.

IN

IN NOVAM EDITIONEM
Libri de Sanctiss. Matrimonij Sacramento.

FELICIS OSII S. T. D. ET OBLATI.

Epigramma.

RVrsus in æthereas Liber aureus emicat auras
Iura docens rursus non temeranda thori.
Pulchrior at quantò? quantum mutatus ab illa
Fronte, Virùm qua se nuper in ora dedit?
Non positis nouus exuuijs, nitidusquè iuuenta
Pulchrior ad Solem lubricus Anguis ouat:
Non volucrum Regina Ioui, quæ tela ministrat,
Pulchrius attollit fluminis amne latus:
Non, sibi quæ pater est Phœnix, sibi mater, & hæres
Pulchrior in se se murice picta redit.
Pulchrior his repetit lucem Liber aureus: & iam
Terram indignatus sydera liber adit.

MAGNAE MATRI VIRGINI.

Iacobi Antonij Bosetti S. T. D. & Oblati.

Epigramma.

SVpremi Virgo thalamis clarata parentis,
Nuptarum toto primus in orbe decor.
Qua nec sponsarum melior, nec pulchrior vlla,
Nec dote, & fœtu ditior, atque fide.
Coniugij sacra iura, tuo quæ in nomine ritè
Apparent, oculis cerne, tuere manu.
Quem librum vnanimis sapientum calculus ornat,
Omne tulit punctum, si tibi gratus erit.

AD

AD BEATISSIMAM VIRGINEM.

Nicolai Pellizari S. T. D. & Oblati.

Epigramma.

VIRGO parens, & sponsa Dei, benè nupta marito,
Cui quoque Virgineus dat sua iura pudor,
Ne matronalem contracta fronte libellum
Despicias; cingit nam sua Zona thoros.
In vos quanta cadunt! In Virgine fœtus ouare
Noscitur, & thalami nescius esse pater:
Coniugium nescit, nouit connubia vterque;
Coniugij fructum prendit vterque Deum.
Gloria rara thoris connubia casta fuere;
Quid si tu sceptrum, non Hymenæus habet?

LIBER VETERIS TVTELAE
iacturam noua inscriptione solatur.

Antonij de Clericis S. T. D. & Oblati. Epigramma.

HEV quam præpropero clausisti funere ocellos
Præsidium nostri nominis ANNA Potens.
Heu quam sacrilego cecidit sacra fulmine laurus,
Cuius nulla mihi tutior vmbra fuit.
Munere sed quanto iactura repensa? Pupilli
Quam bene propitio credita cura polo est?
Occubuit, quæ stella meis natalibus ardens
Faustam clementi torserat ore facem:
Sed spondent maiora noua mihi lumina lucis,
Lumina mortali nescia nocte premi.
Nulla ego Cæsarea tutus sub fronde verebar
Fata; sed has frondes & sua fata manent.
Tu mihi sola decus poteras dare VIRGO perenne,
Hinc habet æternam pagina nostra iubar.
Et doleo, & lætor (sic confundente querelis
Gaudia sorte) meas diues, inopsq; vices.

AD

Ad Per Illustrem

D. MARTINUM BONACINAM.

Io. Baptistæ Carcani S. T. D. & Oblati.

Disthicon.

ANNA pedes, pennas VIRGO dant; currere vtrunque
Terras, & Cælum iam BONACINA potes.

Eiusdem.

Anagramma.

MARTINUS BONACINA
Sociat nunc Mariam.

MOrtales Bonacina sat libello
Sacri Connubij, toriquè iura
Terris edocuit, satis puellos
Coniungi docuit simul puellis;
Non vltra thalami, toriuè iura
Mortales doceat, nec addat vltra
Leges. NUNC SOCIAT sibi MARIAM
Veram Connubij Deam, pudoris
Florem Virginei, Dei parentem:
Iam Cælo doceat, feratquè iura.

DE

DE MAGNO MATRIMONII SACRAMENTO.

Arduum ſanè, ac perdifficilè totius matrimonij Tractatum quatuor quæſtionibus complectemur. In prima diſputabimus de ſponſalibus, quæ præcedunt matrimonium, & ſunt ad ipſum via, & media. In ſecunda naturam, & proprietates matrimonij explicabimus. In tertia agemus de impedimentis dirimentibus, & non dirimentibus, eorumque diſpenſatione. In quarta ſermo nobis erit de ijs, quæ pertinent ad vſum matrimonij, & de peccatis contra fidem matrimonij, & contra virtutem caſtitatis.

QVÆSTIO PRIMA.

DE SPONSALIBVS.

SPONSALIA, quæ dicta ſunt à ſpondendo ex Vulpiano l.2. ff. de verborum oblig. aliquando ſignificãt, munera, quæ ſponſi mutuò ſibi tradũt aliquando matrimonium de præſenti nondũ cõſumatũ quo pacto Beatiſsima Virgo appellabatur ſpõſa Ioſeph, ut conſtabit ex dicendis quæſtio. 2. aliquando ſignificant mutuam promiſsionem futuri matrimonij, ſeu contractum inter Sponſos. Nos in hac quæſtione loquemur de Sponſalibus quatenus ſignificãt mutuam promiſsionem Matrimonij.

PVNCTVM I.

Quid sint Sponsalia, & quid requiratur ad illorum valorē.

1 *Quid sint sponsalia.*
2 *Quænam conditiones ad sponsalia requirantur.*
3 *An in sponsalibus requiratur promissio, vel an sufficiat propositum.*
4 *Qualis deliberatio ad sponsalia requiratur.*
5 *An sponsalia obligent, quando promittens ignorabat obligationem sequi ex promissione: & an requiratur expressa voluntas se obligandi.*
6 *Sponsalia an obligent, antequàm promissio acceptetur.*
7 *An in sponsalibus promissio esse debeat mutua.*
8 *An possit aliquis se obligare independenter ab alterius repromissione.*
9 *An promissio in sponsalibus debeat exterius manifestari.*
10 *Quomodo exprimendus sit consensus in sponsalibus.*
11 *An consensus exprimatur per taciturnitatem.*
12 *An consensus exprimendus sit per aliquod signum externum.*
13 *An consensus exprimatur per hæc verba non ducam aliam præter te.*
14 *Quō in spōsalibus explicāda sint verba quando habent duplicē sensum.*
15 *Quid faciendum sit, quando dubitatur, an adfuerit animus se obligādi.*
16 *An matrimonium, vel sponsalia valida sint, quando verba significāt consensum de futuro, & sponsi adhibēt illa ad significandum consensum de præsenti; & è contra.*
17 *Quid faciendum sit, quando verba dubia sunt.*
18 *Quomodo explicanda sint hæc verba, habebo te in vxorem.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 SPonsalia sunt mutua promissio futuri matrimonij; ex quo fit, vt quando vterque sponsus dixit, ducam, vel accipiam te in coniugem, vel promitto tibi matrimonium, censeatur celebrasse sponsalia, eo quod adsit mutua promissio. Lege prima. ff. de sponsalibus. Hæc propositio constabit ex dicendis in secunda.

SECVNDA PROPOSITIO,

2 AD validitatem Spōsalium tres conditiones requiruntur ex cōmuni DD. sententia, Perez. §. primo. de Sponsalibus & §. 24. fol. 82. Regin. lib. 31. cap. 34 à nu. 244. Henriq. lib. 11. ca. 13, Speculi prima parte art. 2, & 3. Garziæ prima parte de contrac. ca. 3, Gutierez de matrimonio cap. 4, 5, & 6, Coninchi de matrimonio disp. 21. dub. 2. Sanch. Rebel. Vasq. locis statim citandis, Mol. de contrac. disp. 254. & aliorum.

Prima est, vt adsit Promissio voluntaria.

Secunda, vt promissio sit mutua, & acceptata.

Tertia, vt sit aliquo signo externo sufficienter manifestata. Vt istæ conditiones melius intelligantur, nonnulla sunt aduertenda.

3 Circa primam cōditionem aduertendum est primo, ad validitatē sponsalium requiri, vt adsit promissio; nō enim sufficit propositum; cum propositum nullam inducat obligationem, vt dictum est de voto; quamobrem qui dicit fœminæ, volo te accipere, habere, aut ducere in vxorem, præcisè nō contrahit sponsalia, vt bene sentiunt multi Doc. apud Rebel. lib. 4. quæst. 3. apud Cardinalē Tuscum tom. 5. cōc. 122. nu. 1, apud Couar. prima parte ca. 4. Valent. tom. 4. disp. 10. puncto 5. in fine. Speculum prima parte art. 17, contra Sanchez lib. 1. disp. 18. num. 25. Gutierez de matrimonio cap. 3. nu. 9. & Menochium lib. 3. præsump. 3. nu. 6. vbi refert Corneum, & alios; nàm hæc verba non significant promissionem; sed propositum promissionis. Possunt tamen tales circumstantiæ cō-

currere, vt illa verba sufficiant ad spõsalia, vel etiam ad matrimonium, si proferens intendat verè promittere, vel cõtrahere matrimoniũ, & alter similia verba adiungat, cognoscens intentionem primi proferentis, & promittentis, vt bene tradit Sanchez loco citato, & Coninchus nu. 26.

4 Aduertẽdum est secũdò cum Vasquez de matrimonio disp. 5. ca. primo nu. 3. & alijs communiter, promissionem debere esse deliberatam; cũ enim sponsalia obligent sub mortali, requiritur deliberatio, quæ tanta debet esse, quanta sufficit ad peccatum mortale, vt benè ait Sanchez l. 1. d. 8. Regin. loco citato num. 246. Gutierez cap. 7. de matrimonio nu. 6. Less. lib. 2. de iustitia c. 40. n. 2. Conin. loco citato n. 13. & alij cõiter, quos retuli de promissione Præterea promissio sponsalium debet esse voluntaria; nam sponsalia inducunt obligationem; vis autem obligãdi nascitur ex voluntate. Ex quo fit, vt promissio facta animo ficto nullam inducat obligationem ex vi promissionis; quãuis possit eã aliũde inducere, vt ratione damni, &c. vt infra dicã.

5 Hinc sequitur, promittẽtem non teneri ad ducendam eam, cui ex animo promisit, ignorans obligationem sequi ex promissione. Ratio est, quia nõ habuit voluntatem promittendi; cum ignoraret naturam promissionis. Imò non tenetur ducere, si sciebat obligationem sequi ex promissione; sed ipse promittens expressè noluit obligari. Ratio est, quia non habuit voluntatem verè promittendi, seu se obligandi; promissio enim est lex priuata, quę obligat iuxta intentionem legislatoris, seu promittentis; cum autem promittens positiuè noluerit se obligare; reuera non remanet obligatus. Verum tñ est, ad sponsalia nõ requiri expressam voluntatem se obligandi; sed sufficere tacitam, & implicitam; quamobrem ille tenetur ad implendam promissionem, qui promisit sciens naturam promissionis; quamuis non habuerit explicitam intentionem se obligandi, vt in simili dictum est de voto. Ratio est; quia qui vult antecedens, censetur etiam velle cõsequens, quod naturaliter sequitur ex antecedenti; ergo qui vult promittere, sciens naturã promissionis, vult etiam se obligare, cum obligatio naturaliter sequatur ex promissione. Ita Sanchez l. 1. d. 9. Rebel. lib. 4. quæst. 5. nu. 10. Reginald. lib. 31. nu. 252. & alij communiter.

6 Circa secũdam cõditionem aduertendum est primo, ad validitatem spõsalium requiri, vt promissio sit acceptata; nam promissio regulariter non obligat, antequam acceptetur; habet enim hanc tacitam conditionem, si alter acceptauerit, vt benè ait Sanch. l. 1. d. 6. Reginald. loco citato num. 246. Vasquez. disp. 3. de matrimonio cap. 1. nume. 21. Coninch. loco citato nu. 17. & disp. 22. dub. 6. nu. 35. Less. lib. 2. ca. 18. dub. 6 nu. 34. Gutier. de matri. cap. 5. nu. 2. & alij, quos retulimus de contractibus.

Dixi regulariter, quia promissio nõ acceptata in aliquibus casibus obligat, eò quòd ius positiuum in illis suppleat defectum acceptationis; vt accidit, quando aliquid promittitur infanti l. iubemus C. de emancip. liber. & patet ex dictis de donatione. ita Sanchez lib primo disp. 6. Gutierez ca. 6. n. 10. & 11. quamuis Vasquez de matr. disp. 4. c. 4. n. 48. excipiat hũc casum in promissione matrimonij facta infanti.

7 Aduertendum est secundo, promissionem debere esse mutuam; nam spõsalia nihil aliud sunt quàm mutua promissio futuri matrimonij; propterea ad validitatem sponsalium non sufficit, vt vnus tantum promittat; sed vterque debet promittere, & promissionẽ acceptare. Quòd si vnus non promittat, sed solùm acceptet promissionem alterius, vt si dicat Placet, vel accepto, vel gratias ago de tanto beneficio, non dicitur celebrare sponsalia, consequenter non tenetur stare promissioni ratione sponsalium, quæ postulant mu-

tuam obligationem,& nõ claudicant; alter, verò, qui promisit, tenetur stare promissioni ex vi simplicis promissionis, modò intenderit se obligare independenter à repromissione alterius; vt bene tradit Gutierez ca. 5. Sanchez & alij; secus si intẽderit obligare se tãtum dependenter à repromissione alterius; tunc enim non tenetur stare promissioni; sed potest recedere à promissione, vt patet in omni alio cõtractu oneroso, in quo promittens potest recedere, antequam promissio ab altero acceptetur cum repromissione; nã contractus onerosus habet hanc tacitam conditionem, si alter vicissim repromiserit; si ergò alter non repromittit, non tenetur promittens stare promissioni; sed potest ab illa resilire, vt patet ex dictis de contractibus.

8 Hinc colligitur contra Vasquez d. 4. c. 3, posse aliquem simplici, & gratuita promissione promittere, & obligare se independenter à repromissione alterius, ita vt sit liberum alteri contrahere matrimonium. Si detur casus, vt aliquis dubitet, an promiserit absolutè cum animo se obligandi independenter, aut dependenter ab alterius repromissione, iudicandum est promisisse dependenter; nam præsumitur promisisse iuxtà naturam sponsaliũ, quæ solent habere promissionem respectiuam, vt in simili dicam puncto 2. num. 13.

9 Circa tertiam conditionem aduertendum est primò, promissionem spõsalium debere exterius manifestari; nã promissio fit homini; homo autem nõ potest acceptare promissionẽ, & eius obligationem acquirere, nisi aliquo signo externo sibi manifestetur. Ex quo patet differentia inter promissionem, quæ fit Deo per votum, & inter promissionem, quæ fit homini; promissio enim, quæ fit Deo, sufficit, ut sit interna; cum Deus intueatur cor, primo Regum 16: non verò sufficit, si fiat homini. ita Sanch. lib. 1. disp. 5, Conin. disp. 21. nu. 17, & 22, & disp. 22, dub. 6, num. 54, Gutier. de matrimonio cap. 4. nu. 5, Regin. lib. 5. nu. 3, & alij communiter, quos retuli de contractibus.

10 Aduertendũ est secundò, ad sponsalia non sufficere, vt promissio, & cõsensus alteri manifestetur quouis modo, sed debere sufficienter manifestari per signum aliquod externũ: siue hoc signum sit verbum, siue aliquid illi æquiualens; vndè aliquando sufficit aliquod factum ad manifestandam promissionem, & consensum; quale factũ est missio anuli in digitum, vel missio torquis ad collum, vbi consuetudine receptum est, vt sponsalia hoc modo celebrentur; quare quando agitur de sponsalibus, missio anuli in digitum, vel torquis ad collum sufficit ad sponsalia; eò quòd illud factum sufficienter exprimat consensum, & promissionem; sicut etiam quando agitur de matrimonio, missio anuli in digitum, vel torquis ad Collum sufficere potest ad matrimonium, vbi talis est consuetudo. Dico vbi talis est consuetudo; quia missio anuli in digitum, vel torquis ad collum secundum se nõ habet significare sponsalia, vel matrimonium, sed alia de causa fieri potest; sicut etiam traditio arrharum secũdum se non sufficit ad significandam promissionem coniugalem; eò quòd alia de causa fieri possit; nihilominus ex consuetudine alicubi recepta fieri potest, vt traditio arrharum sufficiat ad significandam promissionem coniugalem, vt ait Sot. in quarto dist. 27. q. 2. ar. 1. concl. 3, Gutierez cap. 63. num. 23, & alij; sufficit etiam aliquando porrectio manus ad significandum consensum, vt si sponsus petat sibi manum à sponsa porrigi ad celebranda sponsalia, vel matrimonium, & ipsa spontè porrigat. Ità Syl. verbo sponsalia, Tuscus tomo 9. conc. 131, & alij Doctores communiter, quos refert Sanchez lib. primo disp. 18, & Gutierez de matr. c. 3, & eos sequitur Conin. loco citato n. 23, & 28. Card. Tusc. to. 7. cõc. 401.

11 Taciturnitas verò non sufficit ad

manifestandam promissionem,& consensum;ex quo fit,vt si Caius promittat Bertæ matrimonium, & ipsa taceat,non fiant sponsalia; etiamsi Berta interius consentiat. Ratio est,quia promissio,& consensus Bertæ nō sufficienter manifestatur per taciturnitatem.

Obijcies.In c.fin. de desponsatione impub.|tit.2. habetur,valida esse spōsalia, quæ Parentes pro filijs puberibus, vel impuberibus contrahunt ipsis præsentibus,& non contradicentibus,ergo sufficit taciturnitas ad celebranda sponsalia.

Respondeo,hoc esse peculiare in dicto casu; eò quod in eo casu ius accipiat taciturnitatem pro expressione consensus. Immò plurimi Doct. sentiunt,esse valida sponsalia contracta à Patre,vel Matre pro filijs absentibus, si filij,vbi hoc intellexerint,non contradicāt, vt colligitur ex dicto cap.Ita Gutier.cap.13.nume.1, Conin.dub.3. nu.34.vsque ad 40, Card. Tuscus tomo 7. conc.400. Sotus in 4. dist.27. quæst.1.|artic.1, Ledesma quæst.41. artic.2, Nauar.cap. 22. num. 58, Perez,& alij apud Sanch.l.1.d.23.contra ipsum Sanchez, & alios. Si ergo Pater,& mater, vel alius curam filiorum habens contrahat sponsalia, vel Matrimonium pro filijs tacentibus, & nō contradicentibus, validè contrahit, modò filij interius consentiant; ius enim in hoc casu accipit taciturnitatem pro consensu.Si vero alius,qui nō est Pater,vel Mater,vel qui non habet curam,promittat pro filio tacente, nō contrahit sponsalia; etiamsi filius tacens interius consentiat. Ratio est,tū quia taciturnitas non habetur pro expressione consensus;tùm quia valet in hoc casu regula iuris in sexto. Qui tacet,neque consentire, neque dissentire videtur. ita Speculum prima parte art.5.in fine, & alij apud Conin. loco citato, apud Sanchez loco citato nu.7, & apud Gutier. loco citato contra Hēriq.lib.11.cap.13.num.6.in comment. littera S,vbi plures alios refert.

Dices, qui tacet consentire videtur de reg.Iuris in sexto, ergo,quando extraneus non habens curam filij promittit pro filio tacente,censetur tacēs consentire; consequenter taciturnitas videtur sufficere ad expressionem consensus requisiti in sponsalibus.

Respondeo,tacentem censeri consentire,quantum est in sui fauorē,non verò quantum est in sui præiudicium, iuxta aliam reg.Iuris in sexto.Qui tacet,neque consentire, neque dissentire videtur;cum autem repromissio, & consensus traditionis sui corporis non sit in sui fauorem,sed in fauorem alterius, tacens non censetur consentire; nisi fortè alicubi constet ex consuetudine, vel lege, taciturnitatem accipi pro expressione consensus,ita Sanch. lib.primo disp.23.nu.14. Gutier.cap. 13.nu.10,& alij.

12 Ex his patet,ad celebranda sponsalia requiri, vt consensus sufficienter manifestetur per aliquod externū signum, siue illud sit nutus,siuè factum, siue verba quæcunque;non verò sufficere taciturnitatem per se loquendo.

Sed modo supersunt aliquæ difficultates examinandæ circa intelligentiā verborum, quibus exprimitur consensus.

13 Quæres primo,quomodo intelligendæ sint istę propositiones.nō ducā aliā præter te,uel nisi te, vel non ducā aliam à te; difficultas enim est, an ista verba sufficienter exprimant consensum requisitum ad sponsalia.

Respondeo cum Rebel.lib.4.q.3. nu.7,Gutier.cap.3:nu.13,Conin.disp. 21.dub.3.nu.29,Camerota de matrimonio cap.2.dub.5, Regin.lib.31.nu.51. Nau.cap.22.num.25. Val.loco citato, Emanuele Sà verbo sponsalia num.7, Henriquez lib.11.c.12.nu.7, Speculo prima parte ar.17.dub.5, Sanch.l.1.d. 19.nu.3.& alijs communiter,per illa verba non sufficienter exprimi consensum requisitum ad sponsalia, consequenter ex vi verborum non contrahi

trahi sponsalia. Ratio est, quia hæc verba in contractibus faciunt sensum conditionatum, nec sufficienter exprimunt consensum de præsenti, vel de futuro; nisi adsint aliæ circunstantiæ, & coniecturæ, id est nisi ex coniecturis appareat, contrahētes voluisse per ea verba contrahere spōsalia, vel Matrimonium. Ita Doct. citati contra Syl. verbo sponsalia, Cardinalem Tuscum tom. 5. conclus. 122. nu. 20, & alios existimantes, per huiusmodi verba contrahi sponsalia, si verba accipiantur, vt cōmuniter accipi debent; non enim (inquiunt isti Doct.) verba allata faciunt sensum conditionatum, sed exceptiuum, quasi contrahens dicat, nullā aliam ducam, sed te ducam. Sed verius videtur, quod nos asseruimus, sicut patet in voto facto hoc modo, non ero nisi Carthusianus; nam hæc verba nō faciunt sensum exceptiuum, sed conditionalem; vnde vouens non tenetur simpliciter ingredi religionem Carthusianorū, sed ex suppositione quòd voluerit fieri religiosus, vt patet ex dictis de voto cum communi DD. sententia.

14 Quæres secundo, quomodo sint explicanda verba, quibus celebrata sunt sponsalia, quando verba habent duplicem sensum.

Respondeo, in foro conscientiæ stādum esse intentioni, secundum quam verba proferuntur. c. intelligentia de verborum significatione; forum enim conscientiæ nō innititur præsumptioni, sed intentioni, ex qua per se primo nascitur obligatio sponsaliū ita Sanc. lib. 1. disp. 18, Gutier. cap. 3. n. 18, Molina tract. 2. disp. 162. nu. 1, & alij DD. citati. Concedo quidem, in foro interiori seruandum esse idem, quod seruatur, & iudicatur in foro externo, quādo forum externum non innititur falsæ præsumptioni; at quando innititur falsæ præsumptioni, & manifesta est veritas in oppositum, non est idem seruandum in foro interiori, secluso damno, vel scandalo.

15 Hinc sequitur, quando dubitatur, vtrum in sponsalibus adfuerit animus se obligandi, iudicandum esse in foro interiori adfuisse animum se obligandi; nam forum exterius iudicaret animum adfuisse, non adhærendo falsæ præsumptioni. Quòd autē forum exterius in hoc casu non adhæreat falsæ præsumptioni, ratio est, tùm quia obligatio naturaliter consequitur promissionem, nisi voluntas expresse renuat obligationem; tùm quia nemo præsumitur dicere, quod in corde non habet. ita Sanchez lib. primo disp. 8. nu. 10, Gutierez de matrim. cap. 7. nu. 8, & cap. 9. nu. 3, & alij, quos in simili retuli de voto. Videte, quæ diximus de conscientia dubia in tractatu de Peccatis.

16 Quæres tertio, vtrum celebrētur sponsalia, vel matrimonium, quando verba significant consensum de futuro, & sponsi adhibent illa ad significādum consensum de præsenti; vel quādo verba significant cōsensum de præsenti, sed sponsi adhibent illa ad significandum consensum de futuro.

Respondeo, illa verba valere ad illud, ad quod significandum vsurpantur ex consensu contrahentium; vnde quando ex intentione contrahentium adhibentur ad significandum consensum de futuro, valent ad contrahenda sponsalia, etiamsi ipsa de se repræsentent consensum de præsenti. Ratio est, quia ad contrahenda sponsalia nō requiruntur determinata verba; sed sufficiunt quæcunque signa, quibus sufficienter manifestetur cōsensus internus, vt bene ait Vasquez d. 3. ca. 2. num. 19. ex L. sufficit. ff. de spōsalibus, Sanchez lib. primo disp. 18; nu. 2, Gutierez cap. 3. n. 18; consensus autem internus sufficienter manifestari potest per quæcunque verba ex intentione, & consensu contrahentium prolata; etiamsi aliud communiter significent. Verum tamen est, quando verba accipiuntur ab altero contrahentium iuxtà communem significationem, non esse valida sponsalia, aut matrimoniū,

si verba secundum se, & secundum cõmunem significationem non significent consensum de præsenti, vel de futuro; etiamsi proferens illa protulerit intentione præstandi cõsensum de præsenti vel de futuro. Ratio est, quia in eo casu consensus non est sufficienter manifestatus. Ità Rebel. secunda parte l.4.q.3, Nauar.cap.22.nu.79, Perez.§.24. Sanchez lib. primo disp.18. & alij.

17 Quæres quarto, quid faciendum sit, quando verba dubia sunt, & non constat de intentione proferentium.

Respondeo primo, cõtrahentes cõpellendos esse ad seruanda verba in eo sensu, quem rectè intelligentes solent communiter ex ijs verbis percipere, vt ait Alexander Tertius c. ex litteris primo de sponsalibus, & benè ostendit Sanch.l.1.d.18, Speculum prima parte art.17.dub.2, Gutierez de matrim.cap.3.nu. 14. & 15, Camerota de matrim.cap.2.dub.5.

Secundo, spectandam esse regulam Hilarij quartò de Trinitate, vt videlicet verborum dubiorum significatio desumatur ex causis, de quibus agitur. Extra de verb. signif. cap. Intelligentia, consequẽter inspiciendũ est, vtrũ ageretur de sponsalibus, vel de Matrimonio; & sic pro negotio, seu causa, quæ agitur, explicanda sunt verba dubia.

Tertiò, standum esse iudicio fori externi, modò non innitatur falsæ præsumptioni; vt dictum est quęsito secũdo. Ita Palud. in quarto dist. 27.q.2.art. 4.concl.5. Speculum prima parte art. 17. versiculo restat inquirendum, Sanchez lib. primo disp.18.n.8. Reginald. lib. 31.num 46. & alij.

18 Quæres quintò, quomodo sint intelligenda hæc verba, habebo te in vxorem.

Respondeo cum Rebel. lib. de sponsalibus q.3.nu.5, Palud. in quarto dist. 27.q.2.art.4, Sanchez lib. primo d.18. nu.18. Speculo prima parte art. 17. concl.2, in foro externo explicanda esse pro sponsalibus; In foro vero interno standum esse intentioni contrahentiũ; nam si contrahentes intendebant per illa verba contrahere matrimonium de præsenti, explicanda sunt pro matrimonio, modò adsint cætera requisita. Si verò contrahentes intendebant tantummodo sponsalia celebrare, explicanda sunt pro sponsalibus. Illa verò verba, ex hoc tempore, vel semper, vel deinceps, vel omnibus diebus vitæ meæ habebo te in vxorem, explicanda sunt pro matrimonio de præsenti: consequenter sufficiunt ad contrahendum matrimonium, modo adsint cætera requisita. Ita Speculum loco citato post tertiam conclusionem, Sanchez nu.20, Gutierez de matrim. cap. 3.num.4.

PVNCTVM II.

De obligatione, quæ consurgit ex sponsalibus.

1 *An sponsalia obligent sub mortali.*
2 *An obligent sponsalia celebrata à nobili, vel diuite cũ ignobili, vel paupere. Vide num.14.*
3 *Quanam dicatur ficta promissio.*
4 *An seruanda sit ficta promissio facta cum iuramento.*
5 *An vir teneatur ducere fœminam mala fama, cum qua sub ficta matrimonij promissione copulam habuit.*
6 *An vir teneatur ducere fœminam, quæ simulabat se virginem, aut diuitem, tamque decepit ficta promissione, extorquendo copulam.*
7 *An vir, qui fictè promisit, extorquendo copulam, teneatur ducere fœminam, quæ est notabiliter impar nobilitate, aut diuitijs.*
8 *An vir nobilis teneatur ducere filiam agricolæ, cui fictè promisit, extorquẽdo copulam.*
9 *An vir teneatur ducere eam, quam decepit, quando fœmina ignorabat inæqualitatem status.*
10 *Ad quid teneatur vir, qui vult ducere fœminam, cui fictè promisit; sed paren-*

parentes, aut ipsa recusat. Vide num. 16.

11 *An fœmina teneatur ducere virum, à quo extorsit copulam ficta promissione matrimonij. Vide num. 15.*

12 *An teneatur stare sponsalibus, qui dubitat, an promiserit, vel an verba contineant promissionem.*

13 *An teneatur adimplere sponsalia, qui dubitat, an promiserit animo se obligandi.*

VNICA PROPOSITIO.

1 EX veris sponsalibus oritur obligatio sub mortali ad ipsa adimplenda. Ita Reginal. lib. 31. num. 250. Coninch. disp. 22. dub. 1. Riccius decis. 331. & 233. nu 6. P. Ledes. q. 43. art. 1. Vasquez d. 3. c. 2. nu. 22. Rodriq. c. 244. nu. 1. Henriq. l. 11. c. 13. Speculum art. 16. in principio. Sanch. lib. pri. d. 27. nu. 2. Ratio est, quia ex contractu oritur obligatio Iustitiæ sub mortali, quãdo materia est grauis, vt patet ex dictis de contractibus; sed sponsalia sunt contractus inter sponsum, & sponsam in materia graui, ergo ex sponsalibus oritur obligatio sub mortali; ex quo fit vt sponsus, qui non adimplet sponsalia, grauiter peccet, & grauem inferat iniuriam alteri spõso; & hoc verũ est, etiamsi statim post sponsalia cõtracta pœniteat sponsum illa celebrasse; nam pęnitentia post contracta sponsalia nõ tollit obligationem eorum, cum antea validè celebrata fuerint, vt patet ex dictis de contractibus, & de voto.

2 Ex quo sequitur, sponsum, vel sponsam nobilem, & diuitem, quæ inijt voluntariè sponsalia cum aliquo ignobili, & paupere, cuius conditionem non ignorabat, teneri stare sponsalibus, & cum illo matrimonium contrahere; cum enim esset conscia cõditionis alterius, & adhuc voluerit sponsalia cõtrahere, tenetur adimplere promissionem, ex qua oritur obligatio sub mortali. Ita Mol. tom. 2. de Iustitia d. 271. Sanch. l. 1. d. 14. num. 2. Rebel. l. 4. q. 1. n. Vasquez d. 6. Azor. 3. p. lib. 5. c. 5. q. 5. difficultate 2. Gutierez c. 4. de matrimi. nu. 3. & c. 9. nu. 10. & alij communiter. Hoc tamen intelligendũ est, modo ex adimpletione promissionis, seu ex illo matrimonio non sequatur graue malum, vel magnum scandalum, vt graues rixæ inter parentes contrahentium, vel aliud graue incommodum; nam Iustitia nõ obligat ad faciendum malum; est autem malum celebrare matrimonium cum scandalo aliorum. Ita Sanchez loco citato. Eman. Sà verbo restitutio num. 24. Vasquez de restitut. c. 3. §. 1. dub. 2. num. 17. Reginal. lib. 31. nu. 255. & 264. Coninch. disp. 23. dub. 8. n. 68. Azor. tertia parte l. 5. quæsito 3. Lessius l. 2. c. 10. num. 26. & alij apud Gutierez c. 4. n. 4. & c. 10. n. 8.

Addo cum Naua. c. 16. nu. 10. & Rodriquez c. 208. nu. 8. ad finem, sponsum non teneri adimplere promissionem futuri matrimonij, quando præuidet fore, vt matrimonium sortiatur prauũ exitum; habet enim iustam causam resiliendi à sponsalibus, vt infra dicam.

Dixi in propositione ex veris sponsalibus; quia ex sponsalibus non veris, sed fictis, idest factis absque intentione promittendi, vel se obligandi, non inducitur obligatio ex vi sponsalium; nam Iustitia, aut fidelitas non obligat ad seruandum id, quod verè non est promissum; ficta autem promissio est promissio solo nomine, & non vera promissio. Ità Speculum 3. par. c. 19. concl. 5. Henriq. l. 11. c. 11. n. 12. Sanch. l. 1. d. 10. n. 26. Vasquez loco cit. de restitutione. Clauis reg. loco cit. nu. 34. ad finem. Lessius lib. 2. cap. 18. dub. 1. nu. 5. Coninchus disp. 21. dub. 2. nu. 7. cum alijs contrà P. Ledes. de matrimonio q. 3. ar. 1. dub. 4. Mol. tom. 4. d. 106. num. 3. vers. Ex parte, Vasquez de matrimonio d. 6. cap. 3. & alios. Peccauit quidem sponsus fictè promittendo, & decipiendo alterum sponsum, qui non facilè poterat cognoscere rem ioco agi; non tamen tenetur stare promissioni, aut complere sponsalia ex vi pro-

promissionis, seu sponsalium; ratione verò alterius damni, quod alter patitur, aut ratione scandali vitandi, si aliter euitari non potest, tenetur stare promissioni, & complere sponsalia.

3 Si quæras, quid nomine fictæ promissionis intelligatur.

Respondetur, illam intelligi, quæ fit sine animo promittendi, aut cum animo non se obligandi, vt benè ait Sanch. l. 1. disp. 9. multis DD. relatis, Conin. loco cit. & disp. 22. nu. 37. Reginal. lib. 31. nu. 250. quamuis Gutier. c. 9. n. 1. cum alijs dissentiat.

4 Sed modo difficultas est, vtrum seruanda, sit ficta promissio facta cum iuramento.

Respondeo, seruandam esse, quando iuramentum factum fuit animo iurandi, & se obligandi; nam ex Iuramento hoc modo facto consurgit obligatio, Quando verò Iuramentum factum fuit absque animo iurandi, vel cum animo non se obligandi, non est obligatio seruandi promissionem præcisè ex vi iuramenti, vt dictum est de Iuramento Puncto octauo cum Sanch. disp. 9. num. 9. & pluribus alijs contra Gutierez c. 9. nu. 2. & alios; nam obligatio iuramenti oritur ex vero Iuramento, nec Deus acceptat iuramentũ, nisi secundum hominis intentionem, cap. Humanæ aures 22. q. 5. cap. 11. Dico ex vi iuramenti; quia fieri pôt, vt ob aliam rationem seruãda sit promissio, vt ratione vitandi scandali, si aliter euitari non potest, quam per adimpletionem promissionis; immò fictè promittens cogetur in foro externo stare promissioni, aut iuramento; quia præsumetur iurasse cum intentione iurandi, & se obligandi. Similiter fieri potest, vt obligetur stare promissioni non solùm ratione scandali vitandi; sed etiam ratione damni præcauendi, vt quando quis ficta promissione matrimonij, aut ficto Iuramento aliquam decepit, illam deflorando; quamuis enim non teneatur ex vi promissionis, aut Iuramenti seruare promissionem, celebrando matrimonium cum decepta, Quicquid dicat Vasquez disp. 6. c. 4. nihilominus tenetur ratione damni iniustè illati: qua de causa vir tenetur ducere virginem, quam deflorauit ficta promissione matrimonij. Similiter tenetur ducere viduam bonæ famæ, quam ficta promissione matrimonij carnaliter cognouit, si ipsa infamiam pateretur ex illa copula, & ob id inepta redderetur matrimonio. Ratio est, tum quia censeretur causa iniusta illius damni, si illam non duceret; tum quia mille fraudibus via in contractibus aperiretur. Ita P. Ledes. q. 45. ar. 4. Rebel. prima parte l. 3. q. 8. Less. loco statim citando. Vasq. loco cit. de restit. num. 26. Gutierez de matrim. c. 9. nu. 6. & c. 10. nu. 17. & 19. Reginald. lib. 31. nu. 255. & 256, & alij apud Sanch. lib. 1. disp. 10. nu. 24. lib. 1. & apud Gutierez cap. 10. num. 2. & 3. neque satisfaciet dotando prædictam virginem, aut viduam, si ipsa non est contenta dote; ratio est, tum quia promissio non fuit de dote, sed de matrimonio; tum quia, cum ipsa adimpleuerit cõtractum, do, vt facias, par etiã est, vt fictè promittens adimpleat illum ex parte sua, ne commodum reportet ex suo delicto. Ita Molin. loco statim citando, Gutier. cap. 10. Rebell. & alij locis cit. Quamuis probabilis sit sententia Cordubæ, & aliorum apud Vasq. de restit. afferentium, non teneri ducere, sed satisfacere resarciendo damnum, & iniuriam.

5 Quæres primo, vtrum vir teneatur ducere fœminam malæ famæ, cum qua sub ficta promissione matrimonij habuit copulam.

Respondeo, non teneri; non enim tenetur ratione promissionis, quia promissio ficta nõ inducit obligationem; neque tenetur ratione damni; nam illa fœmina nullum damnum patitur;

quare satisfaciet soluendo pretium copulæ, si illa fœmina consueuerat corpus suum locare, vt benè ait Mol. to. 4. d. 106. num. 11. concl. 8. Propter dictam rationem existimo, virum non teneri ducere virginem, aut viduam bonæ famæ, quam defflorauit ficta promissione matrimonij, quando copula est adeò occulta, vt nullum sit infamiæ periculum in femina; etiamsi credam, hoc raro posse contingere, si tamen contingat, nō tenebitur ducere, vt dictum est; quamuis teneatur iniuriam fœminæ factam compensare ad arbitrium prudentis viri. Ità Speculum loc. citat. Sanch. lib. 1. disp. 10. nu. 23. Reginald. loco citato nu. 256. ad finem. Molina loco citato. Less. lib. 2. cap. 10. dubitatione 2. num. 15. & alij apud Clauem Reg. loco citat. num. 56. & apud Gutierez de matrimon. cap. 10. num. 19.

6 Quæres secundo, vtrum vir teneatur ducere fœminam, quæ simulabat se Virginem, vel diuitem, cum non esset, & virilliam decepit ficta promissione, extorquendo copulam.

Respondeo non teneri. Ratio est, tùm quia in hoc casu habet sufficientē causam dissoluendi sponsalia, si vera essent, vt infra dicam; ergo multò minus tenetur stare sponsalibus fictis; tùm quia fictio fœminæ compensatur cum fictione viri, ita Speculum tertia parte artic. 19. concl. 6. Vasquez 3. parte de matr. disp. 6. c. 3. nu. 19. & de restit. loco cit. dub. 4. nu. 22. & 24. Gutierez cap. 9. nu. 6. & cap. 10. nu. 9. & 10. Reginald. loco cit. num. 255. P. Ledes. q. 45. art. 4. Sanchez lib. 1. d. 10. num. 11. Mol. to. 4. d. 106. nu. 8. Less. lib. 2. cap. 10. dub. 3. num. 19. Rebel. prima parte lib. 3. q. 8.

Addo cum Gutierez, Sanchez locis cit. contra Rodriquez loco citato, & alios apud Vasquez, virū nō solùm nō teneri ad ducendam prædictam fœminam; sed neque teneri ad vllam restitutionem, quando fœmina se virginem simulabat; & posteà comperta est corrupta; nullum enim damnum vir illi censetur intulisse.

7 Quæres tertio, vtrùm vir, qui ficta promissione extorsit copulam à fœmina, teneatur eam ducere, quando vir est notabiliter impar nobilitate, aut diuitijs, aut potentia.

Respondeo non teneri, si mulier sciebat disparitatem, & inæqualitatem, ex qua facilè poterat aduertere, virū non habere animum verè promittendi, sed decipiendi. Ratio est, tum quia in hoc casu præsumitur, fœminam se voluntariè decepisse, & potius fingere se deceptam, quàm re vera decepta sit, vt ait Vasquez de matrimonio d. 6. cap. 6. & in opusc. de rest. loco cit. nume. 16. Less lib. 2. cap. 10. dub. 3. nu. 24. Mol. to. 4. d. 106. Sanchez lib. primo disp. 10. Clauis reg. loco cit. num. 35. Gutierez cap. 9. num. 8. & cap. 10. num. 5. Nauar. cap. 16. nu. 18; tùm quia vir non tenetur illā ducere ratione deceptionis; nam ipsa potius decipi voluit, quàm sit decepta. Neque tenetur ratione copulæ; nàm copula non est digna tanto pretio, vt vir cogendus sit illam ducere, ergo non tenetur ducere.

Ex hac ratione colligitur, virum nō solum non videri cogendum ad illam fœminam ducendam; sed neque ad illam dotādam; immò neque ad aliquid restituendum, ex Sanch. d. 10. num. 19. Syl. matrimonium 4. q. 8. Mol. tom. 4. disp. 106. conclus. prima Less. loco cit. nu. 25. Vasquez de restit. loco cit. num. 19. & alijs contra Nau. c. 12. nu. 76. Henriq. l. 11. c. 11. num. 2. Azor loco cit. q. 3. difficultate tertia, Speculū tertia parte art. 19. concl. 3. & alios apud Gutierez cap. 10. nu. 17; vir enim non censetur illi fecisse iniuriam, cum fœmina videatur sciens consensisse; scienti autem, & volenti non fit iniuria, vt in simili dicam quæst. 4. puncto 17. de stupro.

8 Ex his sequitur, virum nobilē non tene-

teneri ducere filiam agricolæ à se deceptam ficta promissione, si ipsa conscia erat notabilis disparitatis. Idem dicendum est, quando ambo sunt pares genere; sed notabiliter impares diuitijs, vt ait Nau. c. 16. nu. 18. Sanch. loco cit. num. 6. Gutierez cap 9. num. 9. Speculum tertia parte art. 19. concl. 2. & alij. Secus dicendum est, quando quis ex animo promisit, siue copulam extorserit, siue non; tunc enim certū est teneri ducere nō solū ratione damni illati; sed etiā ratione promissionis; propterea non satisfaciet dotando; nisi ipsa libere consentiat; nam promissio non fuit de dote, sed de matrimonio. Si tamen detur casus, vt non possit eam ducere ob aliquod impedimentum, vt quia factus est illi affinis, aut quia suscepit sacros ordines, aut quia matrimonium cum alia contraxit, tenetur resarcire damnum, quod puella patitur, denegato sibi matrimonio. Ita. Less. loco cit. nu. 25. Mol. loco cit. concl. tertia, versic. 3. parte. Reginal. lib. 10. n. 131. Rebel. loco cit. q. 8. n. 15. & alij apud Gutierez de matrimonio cap. 10. num. 3. & 12.

9 Sed maior difficultas est, vtrùm vir, qui est multò dignioris conditionis, teneatur ducere fœminam notabiliter inferiorem conditione à se deceptam ficta promissione, si fœmina decepta nesciebat inæqualitatem status, aut si fœminæ, scienti inæqualitatem viri, vir adeo asseueranter promisit, vt ipsa prudenter, & rationabiliter potuerit credere, promissionem nō fictè, sed verè fieri.

Respondeo adhuc non teneri. Ita Sanch. d. 10. num. 20. Camerota de matrim. cap. 2. dub. 15. ad finem. Em. Sà v. promissio num. 5. Gutier. cap. 10. n. 6. Reginal. loco cit. nu. 256. Mich. Salon. 2. 2. q. 62. art. 2. controuer. 5. Rodr. prima par. c. 208. num. 8. & alij contra Less. lib. 2. c. 10. dub. 3. nu. 22. Vasquez disp. 6. c. 4. & in opusc. de restit. loco cit. dub. 3. nu. 21. Mol. loco citato conclus. 2. P. Nau. lib. 2. c. 3. parte 4. num. 427. & Azor. loco citādo, & alios apud Sanch. Ratio est, tum quia non tenetur vi promissionis; nam ex promissione ficta non oritur obligatio. Neque tenetur ratione damni ipsius fœminæ; nam hoc damnum aliter vitari potest, exempli gratia dotando, vel augendo dotem, qua possit æque bene nubere, ac si deflorata non fuisset; tum quia iactura inferioris fœminæ non videtur compensanda cum tanto viri dispendio; tùm quia nullus tenetur plus restituere, quàm æstimetur damnum illatum; Iustitia enim obligat ad æqualitatem; damnum autem amissæ Virginitatis non tanti æstimatur, nec conferendum est cum damno, quod pateretur vir longè superioris conditionis ducendo fœminam multò inferiorem.

10 Quæres quartò, ad quid teneatur vir, qui postquam fictè promisit fœminæ, vult illam ducere; sed Parentes, aut ipsa recusat.

Respondeo cum Sanch. l. c. Less. l. 2. c. 10. dubitatione 3, num. 27. Gutierez c. 10. num. 13. Mol. loco citato, & alijs contra Nauar. cap. 16. nu. 18. Henriq. lib. 11. cap. 11. nu. 7. ad nihil teneri; nam satis est, vt sit paratus ad illam ducendam, & ad promissionem adimplendam, & per ipsum non stet, quin promissio adimpleatur. Vtrum vero teneatur ad aliquid restituendum, quando absque promissione matrimonij copulam obtinuit, dicam infra de stupro.

11 Quæres quintò, vtrùm fœmina teneatur ducere virum, à quo extorsit copulā ficta promissione Matrimonij.

Respondeo, vt plurimum non teneri; nō. n. tenetur ratione promissionis, cum fuerit ficta; neque ratione damni, cum vir non soleat damnum pati ex copula habita cum fœmina.

12 Quæres vltimò, an qui æqualiter dubitat, vtrum promiserit, vel sponsalia contraxerit, vel vtrum verba contineant promissionem, obligandus sit stare sponsalibus.

 Respon-

Respondeo negatiue, si dubium adhuc perseuerat post adhibitam diligentiam ad cognoscendam veritatem. Ità Henriq. l. 11. c. 11. num. 5. Rebel. de sponsalibus q. 3. nu. 10. Sanch. l. 1. d. 9. & d. 18. num. 6. Reginal. lib. 25. nu. 95. & lib. 31. num. 254. & alij. Ratio est, tùm quia in dubio melior est conditio possidentis; dubitans autem possidet suam libertatem; tùm quia hoc est in fauorem sponsalium, quæ debent esse libera; tùm quia facienda est stricta interpretatio, quandò agitur de obligatione facienda; c. 1. de iureiurando in sexto. Idem censet Henriq. l. 11. c. 13. nu. 4. in æquali dubio matrimonij, eò quod sit melior conditio possidentis, contra Rebel. 2. parte l. 4. q. 3. nu. 9. Gutierez de matrim. cap. 3. nu. 16.

13 Rogabis vtrùm, qui promisit, seu sponsalia cõtraxit, teneatur stare promissioni, seu sponsalibus, quando dubitat, vtrùm promiserit animo se obligandi.

Respondeo teneri, vt in simili dictũ est de voto. Ratio est, tùm quia possessio stat pro sponsalibus, seu promissione, quam constat factam fuisse; sed dubitatur de illius excusatione; tùm quia actus præsumitur factus secundũ suam naturam, nec vllus præsumitur dicere, quod non habet in mente. Ità Sanch. d. 9. nu. 12. & d. 18. n. 5. Rebel. loco cit. Reginal. locis citatis, Gutier. cap. 3. num. 16. & alij communiter.

14 Ex dictis in hoc Puncto colligi potest primo, virũ, qui ex animo promisit ducere fœminam longe inferioris conditionis, teneri illam ducere; nisi magnum scandalum, & malum inde oriatur, vel probabiliter timeatur iudicio prudentes viri.

Qui verò fictè promisit, nõ tenetur ex vi promissionis factæ, aut etiam vi Iuramenti, si fictè iurauit animo non iurandi, aut non se obligandi. Fieri tamen potest, vt ratione scandali, aut damni vitandi teneatur ducere, vt si ficta promissione Matrimonij extorsit copulam à Virgine, aut à Vidua bonæ famæ, quæ alioquin pateretur infamiam, & inepta redderetur matrimonio, nisi duceretur; tenetur enim ex iustitia illius damnum præcauere, vt bene ait Less. lib. 2. c. 10. dub. 4. nu. 31. P. Ledes. q. 45. art. 4. dub. 1. Henriq. loco cit. Sanchez nu. 24. & alij. Contrarium dicendũ est de illo, qui ficta promissione extorsit copulam à fœmina malæ famæ, aut ab ea, quæ simulabat se Virginem, aut diuitem, cum reuera non esset diues, aut virgo. Addo virum, qui copulam extorsit à fœmina longè inferioris conditionis, non teneri illam ducere, aut dotare, aut aliquid eidem restituere, si fœmina sciebat inæqualitatem viri; immò neque tenetur secundum nos illam ducere; quamuis fœmina inæqualitatem viri ignoraret; nam potest illius damnò occurrere dotando, vel augendo dotẽ, qua possit æquè benè nubere; nec tenetur cum tanto suo damnò compensare damnum inferioris fœminæ.

15 Secundò patet, fœminam regulariter non teneri ad ducendum virum, à quo ficta promissione Matrimonij copulam extorsit.

16 Tertiò patet, virum, qui fictè promisit fœminæ, ad nihil aliud teneri, si Parentes renuant illam tradere, vel si ipsa recuset eum recipere; nam per virum non stat, ne promissio adimpleatur.

PVNCTVM III.

Vtrùm sponsalia incerta sint propriè, & perfectè sponsalia, & ex ipsis consurgat obligatio.

1 *Quænam dicantur sponsalia incerta.*
2 *An sponsalia incerta sint vera sponsalia.*
3 *Quomodò sponsalia incerta fiant perfecta, & certa.*

An

4 *An sponsalia incerta obligent.*
5 *An pater, qui promisit Caio vnam ex quatuor filiabus suis, teneatur aliquam tradere, si interim Caius copulam habeat cum vna earum.*
6 *An pater, qui Caio promisit vnam ex quatuor filiabus suis, teneatur alteram tradere, si Caius vnam à patre electam respuat.*

1 NOtandum nomine incertorum Sponsalium intelligi ea, quæ fiunt cum persona incerta, & indeterminata, seù quæ fiunt cum pluribus sub disiunctione, vt quando Caius promittit tribus, vel quatuor filiabus Titij, se vnam illarum ducturum, & ipsæ similiter repromittunt.

PRIMA PROPOSITIO.

2 SPonsalia incerta non sunt propriè, & perfectè sponsalia. Ratio est, tùm quia sicut matrimonium necessariò debet esse cum determinata persona, ita etiam sponsalia, quæ sunt inchoatio matrimonij; tùm quia ex veris, & perfectis spōsalibus nascitur impedimentum publicæ honestatis; sed hoc impedimentū non oritur ex sponsalibus incertis, vt habetur cap. vnico de sponsal. in sexto; ergo sponsalia incerta non sunt propriè, & perfectè spōsalia; sed potius sunt conditionata, ad eligendum scilicet in futurum vnam ex illis, quibus sub disiunctione facta est promissio. Ità Io. Andreas, Cardinalis, & alij quos citat, & sequitur Ferdinandus Perez fo. 8. in suis manuscriptis, quæ extant in alma Bibliotheca Ambrosiana, quā vigilantissimus Mediolan. Ecclesiæ pastor, & Cardinalis eximius ad perpetuam rei memoriam instituit, & erexit. Conincb. disp. 22. dub. 2. num. 16. Gutier. de matrimonio cap. 16. Camerota de matrimonio cap. 2. dub. 3. & 6. contra Sylu. verbo Matrimoniū. 7. n. 11. & Couar. in Epitome de matrimonio pri. par. l. 4. c. 17.

3 Quæres quomodo sponsalia incerta reddantur certa, & perfecta.

Respondeo reddi certa, & perfecta per determinationem, & electionem promissoris, qua posita statim inducitur impedimentum publicæ honestatis post Conc. Trid. Sess. 24. c. 1. Sufficienter præsumuntur determinari spōsalia cū ea, cum qua promissor habet copulam; præsumitur enim accessisse animo eligendi illam, quam carnaliter cognouit; cum per copulam fiat affinis reliquis sororibus, itaut non possit vnam aliarum ducere, vt multis citatis Doctoribus asserit Rebel. secunda parte l. 4. de sponsalibus nu. 2. & 6. Syl. v. matrim. 2. nu. 11. Coninchus loco cit. contra Sanchez l. 1. d. 26. num. 22.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 EX sponsalibus incertis consurgit obligatio adimplendi sponsalia; nam ex promissione nō ficta oritur obligatio ex vi promissionis; consequenter potest promissor compelli ad ducēdam vnam ex illis, quibus sub disiūctione promisit; potest enim cōpelli ad seruandā promissionem. Verum si vna illarum renuat, promissor nō tenetur aliā ducere, nisi forte obligauerit se ad alteram ducendam, vna recusante; aut nisi electio relicta sit in potestate illarum. Ratio, cur nō teneatur vna recusante aliam ducere, est, quia promissor, quātū in se est, paratus est ad promissionem adimplendā, idest ad ducendam illam, quæ renuit, nec per ipsum stat, ne vnam illarum ducat; sed stat per illam, quæ recusat, ad quam non pertinet electio, sed pertinet ad promissorem in promissione alternatiua, regula in alternatiuis de reg. iur. in sexto. Ita Sanchez l. 1. disp. 26. num. 2. Gutierez loco citato nu. 2. Conich. disp. 22. dub. 8. n. 56. & alij, apud Sanchez, & apud Gutier. locis citatis.

5 Quæres, quando Pater promisit Caio

Caio cum iuramento tradere in matrimoniũ vnam ex quator filiabus, quas habet, vtrum teneatur aliquam tradere, si Caius interim copulam habeat cum vna earum.

Respondeo negatiuè cum Sanchez l.1.d.26.nu.4. Conincho disp. 22. dub. 8.n.55. & alijs contra Henricum c. ad audientiam de sponsalibus. Ratio est, quia non tenetur tradere illã, cũ qua Caius copulam habuit; liberum enim erat Patri tradere, quam vellet, nec Pater debet priuari iure, & libertate sua ob copulam Caij delinquentis. Neque tenetur aliã tradere; eò quòd per copulam habitam cum vna suboriatur impedimentum affinitatis cum reliquis impediens, & dirimens matrimonium.

6 Addo, si Caius vnam illarum electam à parte respuat, Patrem non teneri ad tradendam alteram; etiamsi Caius nullam carnaliter cognouerit; nam electio pertinet ad patrem, qui promisit, nec per ipsum stat, ne aliquam tradat. Si verò, antequam Pater elegerit vnam tradere, reliquæ tres moriantur, obligandus videtur Pater ad tradendam superstitem, vt bene ostendit Sanchez, Gutierez locis cit. Coninchus disp. 22. dub. 8.n.54. Rebel. loco citato num. 6. ex L. 11. tit. 1. parte quarta; alioquin Pater non staret promissioni, quã adhuc adimplere potest. Idem teneat in simili. Molina tract. 2 disp. 366.n. 11. Azorius, Emanuel Sà, aliquos retuli Puncto 8. de vendit. quæsito 11.

PVNCTVM IIII.

De ętate requisita ad sponsalia, & ad Matrimonium.

PRIMA PROPOSITIO.

1 AEtas septem annorum requiritur, tam in Masculo, quàm in fœmina, ad celebrãda sponsalia. Hæc propositio patet ex toto titulo de desponsatione impuberum. Ratio est, quia sponsalia sunt mutua promissio; ad promissionem autem, & ad cõtractum necessarius est vsus rationis, qui fere semper tàm in fœminis, quàm in viris adesse solet in septennio; nec obstat, quin possit aliquando vsus rationis citius alicui aduenire; nam ius positiuum constituit ætatem septem annorũ ad celebranda sponsalia, eò quod respexerit, quod vt plurimum accidit, non quod rarò contingit; nam de raro contingenti lex non curat. Lege iura, dig. de Legibus.

2 Hinc sequitur, esse inualida sponsalia,

falia celebrata ante feptennium; nam deficit tempus à iure requifitum, nifi forte malitia fuppleat ætatem;tūc malitia dicitur fuplere ætatem in fponfalibus, quando ante feptennium adeft fufficiens vfus rationis, quo contrahentes intelligunt id, quod agunt. In matrimonio verò malitia dicitur fupplere ætatem, quando contrahentes cognofcunt naturam coniugalis contractus, & habent potentiam generādi. Dico igitur, fponfalia effe valida in foro confcientiæ, quando malitia fupplet ætatem; etiāfi multò tempore ante feptennium celebrentur. Ità S. Th. tertia parte q. 43. art. 2. Sotus in quarto dift. 27. q. 2. art. 2. Sanchez lib. 1. difp. 16. n. 9. Coninchus de matrim. difp. 21. dub. 5. num. 52. Riginald. lib. 31. num. 248. Naldus v. fponfalia n. 3. Camerota de natura c. 2. dub. 12. Card. Tufcus tom. 7. conclus. 401. nu. 12. vbi refert Baldum confil. 41. Eman. Sà verbo fponf. nu. 1. & alij contra Durand. in quarto, dift. 27. q. 3. att. 2. & alios. Ratio defumitur à fimili de matrimonio, in quo fi potentia generandi acceleretur in mafculo ante 14 annum, & mafculus habeat fufficientem difcretionem, & prudentiam, validè poteft contrahere matrimoniū; eò quòd malitia dicatur fupplere ætatem, vt habetur c. iuuenis 7. de fponfalibus, & cap. vnico de defponfatione impub. in fexto, & benè oftendit. Sanchez l. 7. d. 104. num. 5. ergo multò magis erunt valida fponfalia celebrata antè feptennium, malitia fupplente ætatem; matrimonium enim eft ftrictius vinculum, quam fponfalia.

5 Addunt aliqui Doctores, fponfalia celebrata antè feptennium non folùm effe valida in foro confcientiæ; fed etiā in foro externo, fi paulò ante feptenniū contracta funt; nam parū, & nihil in iure æquiparantur, & quod parū diftat, nihil diftare videtur, inquit Ariftoteles primo Phyficorum. Vnde Sot. in 4. dift. 27. q. 2. art. 2. Henriq. lib. 11. cap. 13. nu. 9. & alij quamplures apud Gutierez c. 2. num. 7. exiftimant, fponfalia facta octo, vel decem dies antè feptennium completum iudicāda effe valida contra Sanch. l. 1. d. 16. nu. 4. & l. 7. d. 104. Coninchum loco cit. nu. 51. Reginal. loco cit. Perez in manufcriptis folio 8. Riccium in praxi decif. 656. nu. 2. & alios. Sed hoc non facilè admiferim.

Obijcies primo contrà id, quod dictum eft de validitate fponfalium celebratorum antè feptennium malitia fupplente ætatem. Idem iudicandum eft in foro confcientiæ, quod iudicandum eft in foro externo; in foro autē externo fponfalia celebrata multò tēpore antè feptennium iudicantur inualida, ergo etiam iudicanda funt inualida in foro confcientiæ; etiamfi malitia fuppleat ætatem.

Refpondeo, in foro confcientiæ idē iudicandum effe, quod iudicatur in foro externo, quando forum exterius non nititur falfa præfumptione; in præfenti autem cafu nititur falfa præfumptione, præfumendo ante feptennium deeffe vfum rationis. Si ergo conftet adeffe vfum rationis, præfumptio ceffat, & cedit veritati, confequenter in foro interno fponfalia iudicanda funt valida. Concedo tamen, quando dubitatur, an adfit vfus rationis, præfumendum effe antè feptennium non adeffe, & tunc ftandum effe determinationi requirēti feptennium; præfumendum verò adeffe vfum rationis poft feptennium, ficque feruandum effe iudicium fori externi, quòd in hoc cafu non nititur falfa præfumptione; nàm ferè femper poft feptennium adeft vfus rationis fufficiens ad celebranda fponfalia, vt in fimili oftendit Sanch. d. 104. num. 4. loquens de ætate requifita ad matrimonium.

Obijcies fecundo. Profeffio facta in religione ante 16. annum completum inualida eft, ex Tridentino feff. 25. c. 15, itaut profeffus vno die ante 16 annum

rum inualidè professus sit. Similiter, Testamentum factum ante 14 annum inualidum est, nisi factum sit inchoato vltimo die 14 anni, Lege qua ætate, ff. qui testamenta facere possunt. Idē dicendum est de testamento facto à fœmina antè inchoatum vltimum diem 12 anni; ergo etiam sponsalia celebrata antè inchoatum vltimum diem septimi anni sunt inualida, etiamsi adsit malitia.

Respondeo negando consequentiā; quia matrimonium, & sponsalia sunt magis fauorabilia, quàm sit professio, & Testamentum; natura enim magis inclinat ad nuptias, quā ad alios actus politicos; propterea iura aliter disposuerunt de professione, & testamentis, quàm de matrimonio, & sponsalibus; quamobrem ius expressè irritat professionem, & testamentum factum antè dictum tempus; non verò irritat matrimoniū, & sponsalia, quando malitia supplet ætatem. Itā Perez loco cit. & alij.

4 Quæres primo, vtrùm maior vsus rationis requiratur ad sponsalia, quàm ad peccatum mortale.

Respondeo, maiorem rationis vsum requiri ad sponsalia. Ità S. Tho. tertia par. q. 43. ar. 2. Henriquez lib. 11. c. 13. num. 9. Gutierez cap. 2. num. 12. P. Led. quæst. 43. art. 2. Rebel. secunda parte l. 4. q. 5. num. 1. & alij contrà Sanch. l. 1. d. 16. num. 15. & alios. Ratio est, quia ad peccatum mortale sufficit consensus, & aduertentia mali præsentis; ad sponsalia verò requiritur cognitio futurorum; cum sponsalia sint promissio futuri matrimonij; negari autem non potest, quin requiratur maior vsus rationis ad prouidentiam futurorum, quàm ad consensum alicuius actus præsentis.

5 Quæres secundò, vtrùm sponsalia contracta post septennium sint inualida, quando vterque sponsus, vel alter illorum nondum peruenit ad rationis vsum tempore sponsalium.

Respondeo esse inualida. Ità Sanch. loco cit. num. 3. S. Tho. Antoninus, & alij, quos citat, & sequitur Ferdinandus Perez loco citato. Gutierez di matrim. cap. 2. num. 3. Reginald. lib. 31. num 247. Naldus v. sponsalia num. 2. Camerota loco citato dub. 12. Ratio est, quia ad validè contrahendum, & promittendum requiritur vsus rationis; contractus enim, & promissio est actus humanus, qui rationis vsum supponit. Concedo tamen huiusmodi sponsalia posse posteà fieri valida, si post legitimam ætatem, & vsum rationis expressè, vel tacitè ratificentur à sponsis; quod fit consentiendo de nouo, vel simul habitando, vel sibi oscula tanquam sponsis impingendo, vel mittendo munera, quæ à sponsis mitti consueuerunt modò sponsi sciant à se ipsis inita fuisse sponsalia, illaque fuisse inualida, quòd si nesciant sponsalia fuisse inualida, non fient valida per ratificationem, vt in simili dictum est de voto; quia nihil est magis contrarium consensui, quam ignorantia, & error, Lege si per errorem, ff. de iurisdictione omnium Iudicum.

6 Quæres tertio vtrùm cōtrahentes sponsalia ante septennium, peccent mortaliter.

Respondeo affirmatiuè cum Nauar. c. 22. nu. 31. Syl. matrimonium 5. q. 6. Henriq. lib. 11. c. 13. n. 13. & alijs, contra Sanch. l. 1. d. 17. nume. 4. Gutierez capit. 2. nume. 14. & 15. & alios. Ratio est, quia faciunt contrà legem in re graui; nàm in capite secundo, de desponsatione impuberum, non solùm prohibentur Parentes coniungere filios antè ætatem in iure determinatam; sed etiam prohibentur ipsi infantes celebrare sponsalia antè dictam ætatem; nisi vrgentissima necessitas illos excuset, qualis est bonum pacis, vel alia similis necessitas. Peccant igitur grauiter contrahentes antè legitimam ætatem, nisi excusentur ob ignorantiam legis, vel ob vrgentissimam causam.

eiusam, vt dictum est; quamuis oppositum sentiat Sanchez loco cit. Coninchus disp.21. dub.5.num. 54. Gutierez loco cit. & alij.

Ex quo patet à fortiori cōtra Sanch. loco cit. num. 5, Impuberes peccare mortaliter contrahendo matrimoniū antè pubertatem malitia non supplente ætatem; faciunt enim contra prohibitionem in re graui, capite vbi non est de despōsatione impub. Ità Rebel. l.3.q.16.Coninchus nu. 54. & Henriq. in summa l.11.cap.13.nu.13. & lib.12. c.7. in commentario littera E, vbi plures alios refert, quos etiā refert Gutierez num.16.

8 Quæres quartò, vtrùm Parētes possint contrahere sponsalia pro filijs, qui nondum peruenerunt ad septimum annum.

Respondeo non solùm Parentes, sed etiam Tutores, Curatores, & consanguineos, curam gerentes infantum, posse ex graui necessitate pro dictis filijs contrahere sponsalia, vt constat ex cap. Infantes de desponsatione impuberum in sexto. Verumtamen est, vt huiusmodi sponsalia sint valida, requiri posteà consensum expressum, vel tacitum filiorum, cū peruenerint ad vsum rationis, qui consensus in foro externo sufficienter præsumitur adesse, si filij taceāt, & non cōtradicant, post quam peruenerint ad septenniū scientes cōtracta fuisse sponsalia à Parentibus, &c. iuxtà reg. iur. Qui tacet consentire videtur: Secus dicendum est, quādo sponsalia celebrata fuerunt ab aliquo extraneo pro filijs septēnio minoribus; tunc enim sponsalia non fiunt valida, quando filij tacentes audiunt, sponsalia fuisse celebrata suo nomine ab extraneis; nàm taciturnitas non accipitur pro expressione consensus; sed vlterius requiritur consensus signo aliquo expressus, aut saltem tacitus per acceptationē munerum, vel per mutuos amplexus, vel permissionem anuli in digitum &c. vt dictum est Pun.1. Ita Sanchez lib.1. disp.27.n. 17, Gutier. cap.13.n.11, Camerota dub 7, Coninchus disp. 21. dub. 3, & alij communiter.

9 Rogabis, vtrùm filij teneantur cōsentire in sponsalia contracta pro se à Parentibus, vel à Curatoribus.

Respondeo, regulariter non teneri; quia filij non tenentur per se loquendo obedire suis Parentibus in ijs, quæ pertinent ad statum matrimonij, vt ostendi in quarto Præcepto Decalogi Punct. 3. & infra quæst. 4. puncto 17. n. 10.

Neque obstat cap. primum de desponsatione impub. vbi dicitur, filiū debere adimplere matrimoniū, quod pro se nec dum adulto, pater promisit; nam ille textus intelligitur de debito honestatis; non verò de necessitate, & debito præcepti. Addo admonendos, esse parentes, ne compellant suos filios ad consentiendum sponsalibus, alioquin facerent illis grauem iniuriam; cum filij in materia matrimonij sint sui iuris. Ità Sanch. lib. 1. d. 23. Rebel. loco cit. q. 6. Perez loco cit. Henriquez lib. 11. cap. 13. n. 13, & alij.

SECVNDA PROPOSITIO.

10 AD validitatem matrimonij, iure Ecclesiastico, requiritur in masculo ętas quatuordecim annorum, & in fœmina ætas duodecim. Hæc Propositio patet ex c. fin. de desponsatione impuberum, & cap. 2. eodem titulo, vbi ad contrahendum matrimonium requiritur pubertas, quæ in masculo est ætas 14 annorum, & in fœmina duodecim.

Dixi iure Ecclesiastico; quia iure naturæ non requiritur illa ætas ad validitatem matrimonij; sed matrimoniū ante illam ætatem celebratum validū est; nam impotentia temporalis iure naturali non dirimit matrimonium; sicut nec dirimit morbus, qui reddit

hominem inhabitem multos annos ad copulā. Ità Henriq.l.12.c.7.n.1. Perez loco cit. Sanch.l.7.d.104.n.10.Speculū & alij. Hæc doctrina intelligitur, nisi malitia suppleat ætatem; quādo enim malitia supplet ætatem, idest quando adest potentia generandi, & sufficiēs discretio ad se obligandum, validè celebratur matrimonium ante dictam ætatem non solum iure naturæ; sed etiam iure Ecclesiastico, vt ostendi in prima Propositione. Quando verò antè dictam ætatem dubitatur, an malitia suppleat ætatem, præsumendum est non supplere, consequenter non posse matrimonium validè celebrari; quamobem asserēri, malitiam supplere ætatem, incumbit onus probandi, cum habeat præsumptionem contra se. Ità communiter DD. quos citat Rebel.l.3.q.16.& Sanch.l.7.d.104.nume. 4. vbi à numero 24. cum Henriquez l. 11.cap. 13. n.11. Syluest. Matrimoniū quinto q. 3. affert aliquas coniecturas ad cognoscendam malitiam supplere ætatem, qualis coniectura est habitus corporis, & copula aliàs habita, de quibus etiam videri potest Tuscus to. 5. conclus. 125. n. 4.

11 Quæres primò, vtrùm ad validitatem matrimonij requiratur, vt annus 14 sit completus, quando non cōstat, malitiam supplere ætatem.

Respondet, à Sanch. loco cit. nu. 2. Coninch. loco cit.n.51.& alij, ità debere esse completum, vt saltem inchoatus sit vltimus dies; quapropter iuxtà Sanch. inualidum est matrimonium celebratum ante illum diem inchoatum, vt patet à simili de testamento, & professione. Verùm mihi probabilius videtur cū Speculo prima parte art. 16. Rebello loco citato, Ledesma, & alijs apud Gutierez loco cit. n. 7. & 20. & apud Card. Tuscum tom. 5. conclus. 125.n.8. sufficere completam esse moraliter illam ætatem 14 annorum; censetur autem moraliter completa, quando duo, vel tres dies deficiunt; immò secundum Ledesmam secunda parte quarti q. 60. art. 1. censetur moraliter completa, etiamsi desint decē dies. Sed hoc non facilè admiserim.

12 Quæres secundò, quare duodecim anni sufficiant in fœmina ad validè contrahendum matrimonium, quatuordecim verò requirantur in masculo.

Respondeo hoc dependere ex dispositione iuris, quod respexit potentiam generandi, quæ videtur requiri ad matrimonium; potentia autem generandi tardius reperitur in viris, quàm in fœminis, vt ait Sanch. l.1.d.17.n. 2. & Naldus loco cit.n.2.

13 Verùm verò Episcopus possit in casu vrgentissimæ necessitatis dispensare, vt matrimonium contrahatur ante dictam ætatem, patebit ex dicendis de dispensationibus, posse dispensare; quia ius præsumitur concedere Episcopo facultatem dispensandi in huiusmodi casu ita Henriquez lib. 11. c.13. num. 12. & alij.

PVNCTVM V.

Vtrùm sponsalia dirimantur per ingressum in Religionem, per votum simplex castitatis, Religionis, & sacrorum Ordinum.

1 *Quibus de causis sponsalia rescindantur.*
2 *An sponsalia dirimantur per ingressum Religionis.*
3 *An sponsus ingrediens religionem teneatur ducere sponsam, si posteà egrediatur.*
4 *An, qui contraxit sponsalia cum iuramento, possit ingredi religionem.*
5 *An sponsus, qui copulam habuit cum sponsa, possit ingredi religionem, quam vouit post copulam habitam.*
6 *An validum sit votum religionis fa-*

ctum

ctum à sponso, postquàm à sponsa copulam extorsit.

7 *An qui facto voto religionis, vel castitatis virginem deflorauit, teneatur potius cum ea matrimoniũ contrahere, quàm votum adimplere.*

8 *An secunda sponsalia seruanda sint, quandò habita est copula cum secunda sponsa.*

9 *An priora sponsalia dissoluantur per posteriora.*

10 *An priora sponsalia dissoluantur per posteriora facta cum iuramento.*

11 *An habens votum simplex castitatis, vel religionis peccet mortaliter contrahendo matrimonium, animo ingrediendi religionem, antequàm matrimonium consumet.*

12 *An peccet mortaliter contrahens matrimonium animo ingrediendi religionem, antequàm consumetur matrimonium.*

13 *An sponsalia dissoluantur per votum simplex castitatis.*

14 *An aliquis possit vouere castitatem, animo dissoluendi sponsalia.*

15 *An sint inualida sponsalia facta post votum simplex castitatis.*

16 *An qui factis sponsalibus vouit castitatem, sed posteà voti dispensationẽ obtinuit, teneatur stare sponsalibus.*

17 *An secunda sponsalia inualida seruanda sint, si priora valida dissoluantur.*

18 *An sponsus, qui post celebrata sponsalia cum vna, contrahit matrimonium cum alia, teneatur, mortua vxore, ducere priorem sponsam.*

19 *An sponsalia rescindi possint, si vnus ex sponsis voueat castitatem, saluo iure alterius.*

20 *An sponsalia dirimantur per votum suscipiendi sacros ordines.*

21 *An, qui vouit sacros ordines, teneatur seruare castitatem, antequàm illos suscipiat.*

1 Certum est, obligationem in spõsalibus contractam aliquando cessare ob aliqua impedimenta superuenientia, seu ob aliquam iustam causam, qualis est. Primò ingressus in religionem. Secundò votum simplex Castitatis, aut Religionis. Tertiò votum simplex Sacrorum Ordinũ. Quartò ętas. Quintò lapsus termini. Sextò discessus in longinquum. Septimò dolus. Octauò metus. Nonò matrimonium subsequens cũ alia celebratum, aut impedimentum dirimens matrimonium. Decimò fornicatio superueniens. Vndecimò mutuus consensus. Duodecimò cõditio nõ adimpleta. De quibus singulis nobis agendum est in sequentibus punctis; & in hoc puncto de primis tribus agemus.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Sponsalia per ingressum religionis dirimuntur, tàm ex parte ingredientis religionem, quàm ex parte manentis in seculo. Ità communiter DD. quos citat Henriq. l. 11. c. 14. nume. 3. in commentario, Sanchez lib. 1. disp. 42. n. 5. quamuis aliqui non ita absolutè loquantur, quos sequitur Gutierez de matrim. cap. 25. n. 1.

Quòd sponsalia dirimantur ex parte ingredientis religionem per solum ingressum, etiam seclusa professione. Ratio est, quia sponsalia non obligant vltrà intentionem promittentis; promittens autem non habet intentionem obligandi se superueniente ingressu in religionem: nàm promissio censetur facta cum hac tacita conditione, nisi melior status eligatur; cum ergò melior status eligatur per ingressum religionis, cessat obligatio promissionis matrimonij per ingressum religionis. Ità Camerota de matrim. cap. 2. dub. 14, Menoch. de arbitrarijs lib. 2. centur. 5. casu 455. n. 10, Nauar. cap. 22. n. 62. Sanch. loco cit. & alij apud Henriq. loco cit. cõtra ipsum Henriq. locis cit. contra Coninch. disp. 23. dub. 3. n. 22.

Quòd sponsalia dirimantur etiam ex parte sponsæ manentis in seculo, ingrediēte sponso in religionem. Ratio est, quia promissio non obligat vltrà intentionem promittentis; promittens autem non censetur habuisse intentionem promittendi, & se obligādi superueniente aliqua notabili mutatione, aut aliquo euentu, non annexo promissioni, qui iudicio prudentis fuisset exceptus, si menti occurrisset, vt dictum est de promissione in cōtractibus, & in simili de cessatione obligationis voti; huiusmodi euentus, seu notabilis mutatio censetur ingressus sponsi in religionem; nulla enim est mulier honesta, quæ in sponsalibus voluisset se obligare ad contrahendū matrimonium cū eo, cui potest obijci religio derelicta. Ità Sot. in 4. dist. 27. q. 2. art. 5. Sanch. l. 1. d. 42. P. Ledes. q. 43. art. 3. Henriquez loco citato, & alij. Contrà Rebel. secunda parte l. 3. q. 8. sect. 6. nu. 36. conclus. 1. Speculum 1. parte art. 21. in principio folio mihi 69. Gutier. loco cit. & alios apud Sāch. existimantes, sponsalia non dirimi solo ingressu; sed per professionem.

3 Quæres primò, vtrùm sponsus ingrediens religionem teneatur postea, si egrediatur, contrahere matrimonium cum sponsa, cum qua antè religionis ingressum contraxerat sponsalia.

Respondeo, non teneri. Ratio est, quia obligatio semel extincta non reuiuiscit; sed obligatio sponsalium fuit extincta per ingressum in religionem, vt dictum est in propositione; ergò nō tenetur cum ea matrimonium contrahere, modò bona fide ingressus fuerit Religionem; nàm si mala fide ingressus est, vt scilicet sponsam deciperet, non cessat obligatio ex parte ingredientis religionē. Ratio est, tùm quia fraus, & propria culpa non debet patrocinari delinquenti cap. ex tenore de rescriptis; tùm quia in hoc casu non eligitur melior status: Sed fingitur eligi: Cessat tamen obligatio ex parte sponsæ manentis in seculo, tùm ob rationem dictam in propositione; tùm quia ingrediens religionem renuntiauit sponsalibus, quantum est ex parte sua; ita Reginald. lib. 31. n. 258. Sanchez loco citato nu. 3. & 5. & a 11j. apud eundem Sanchez, & apud Gutierrez loco cit. n. 1. ad finem.

4 Quæres secundò, vtrum qui contraxit sponsalia cum iuramento, possit ingredi religionem antè contractum matrimonium.

Respondeo cum Sanchez lib. 1. disp. 43. n. 3. Henriq. lib. 11. cap. 13. n. 3. & c. 14. n. 3. Petro Ledesma loco cit. dub. 1. disp. 2. Rodriq. 1. parte cap. 244. n. 5. Gutier. cap. 25. n. 2. Reginald. lib. 31. n. 258. Coninch. disp. 23. dub. 2. & alijs contrà Molin. primo de Iustitia d. 149. & Rebel. loco cit. q. 8. Sec. 6. nu. 38. posse ingredi, nisi aliud obstet. Ratio est, quia accessorium sequitur naturam, & conditionem principalis, vt patet ex dictis de Iuramento pun. 14. & ex c. Quemadmodum de iureiurando; sed principale est promissio, accessorium sunt sponsalia; ergò sicut promissio matrimonij censetur facta cū hac tacita cōditione, nisi melior status eligatur; ità censetur factum iuramentum; consequenter, sicut promittens sine iuramento potest religionem ingredi; ità etiam potest, qui promisit cum iuramēto, & hoc pacto liber erit à sponsalibus celebratis cum priori; sicut etiam liber erit sponsus remanens in seculo.

Dixi in responsione quæsiti: Nisi aliud obstet; quia fieri potest, vt aliquid obstet, ratione cuius non possit religionem ingredi; siuè celebrauerit sponsalia cum iuramento, siuè sine iuramento, vt accidit, quandoquis virtute sponsalium copulam habuit cum sponsa; tunc enim sponsus non potest religionem ingredi; sed debet contrahere matrimonium cum sponsa. Ratio est, tùm quia in hoc casu obstat

vin-

vinculum Iustitiæ; cum sponsus teneatur resarcire iniuriam, quam non videtur moraliter loquendo posse aliter resarcire, quàm contrahendo matrimonium cum sponsa; tum quia obligatio naturalis præferenda est consilio; sed ingressus in religionem est de consilio, & reparatio famæ est ex obligatione naturali; ergo sponsus tenetur ingressui religionis præferre reparationem famæ, quæ aliter non videtur posse commodè reparari, quàm per matrimonium. Idem dicendum est si defloravit viduam bonæ famæ, quæ alioquin grauem infamiam pateretur, nisi duceretur in matrimonium. Idem etiam dicendũ est, quando sponsus tantam habuit cum sponsa familiaritatem, vt indè oriatur sponsæ infamia, si sponsus ingrediatur Religionem, & nolit sponsam in matrimoniũ ducere. Ità Sanchez l. 1. d. 44. num. 3. Henriq. l. 11. c. 13. nu. 3. Reginald. lib. 31. nu. 258. Rodriq. c. 245. num. 11. & plures alij apud P. Ledes. q. 43. art. 3. difficultate 2. folio mihi 123. & apud Gutierez cap. 25. num. 3. & 6.

5 Quæres tertiò, vtrùm sponsus, qui factis sponsalibus copulam virtute sponsalium extorsit à fœmina, possit ingredi religionem, quam vouit post copulam extortam.

Respondeo cum Sanch. loco citato nu. 7. & 8. Lessio lib. 2. c. 10. dub. 4. non posse ingredi. Ratio est, tùm quia, ingressus religionis in hoc casu est illicitus, cum fiat cum iniuria alterius; votum autem, vel iuramentum nõ est vinculum iniquitatis, nec obligat ad aliquid illicitum; tum quia sponsus ante votum tenebatur impedire infamiam sponsæ contrahendo matrimonium, nec fuit exemptus ab obligatione per votum superueniens, ergò tenetur adhuc post votum illam ducere; consequenter non potest religionem ingredi: neque sufficit in hoc casu, vt sponsus matrimonium celebret cum sponsa, sed antè consumationem matrimonij religionem ingrediatur; nam celebrando solùm matrimonium, non impedit infamiam, neque resarcit iniuriam virginitatis ablatæ; ergo debet matrimonium cõsumare, & cum vxore permanere. Ità colligo ex Ledes. & Sanchez locis citatis.

6 Aduerto tamen cum Sanch. nu. 8. Reginaldo loco cit. num. 258. votum religionis, quod sponsus emisit, postquam virtute sponsalium copulã extorsit, non esse irritum, & inualidum; sed esse validum, & obligare post dissolutionem matrimonij; vt sic enim est de re licita, & habet tractum successiuum; consequenter sponsus dissolutis sponsalibus, seù matrimonio per mortem vxoris, vel ob aliam iustam causam, tenetur ingredi religionem; quia votum ex parte sponsi videtur esse validum, nec eius obligatio extinguitur per matrimonium; sed suspenditur.

7 Sed maior difficultas est. Vtrùm, qui facto voto religionis, vel castitatis virginem deflorauit cum promissione matrimonij, teneatur potius ad matrimonium contrahendum, quàm ad votum adimplendum.

Respondeo cum Sanch. l. 1. d. 45. nu. 3. Azor. 3. parte c. 5. difficultate vltima; Gutierez cap. 25. n. 7. Reginaldo lib. 25. n. 95. & lib. 31. n. 158. ad finem. Lessio lib. 2. cap. 10 dub. 4. Coninch. disp. 23. dub. 3. n. 24. & alijs contrà Nauar. l. 4. conf. consil. 21. Rodriq. c. 108. num. 11. & alios, sponsum adhuc teneri ad matrimoniũ contrahendum cũ fœmina, quam deflorauit, si fœmina ignorabat ipsius votum. Ratio est, tũ quia vinculum Iustitiæ fortius est vinculo Charitatis; sed propter vinculũ Charitatis quilibet tenetur suspendere votum religionis, vt accidit quando post votum religionis parentes venientis incidunt in indigẽtiam, in quo casu consulendum est indigentiæ parentum ante ingressum in Religionẽ, vt suo loco ostendi; ergò multò magis

spon-

sponsus propter vinculum Iustitiæ, quo obstrictus est erga sponsam, tenetur suspendere votum religionis, cõtrahendo matrimonium cum virgine, quam defloraūit, aut etiam cum Vidua bonæ famæ, quæ alioquin graue damnum famæ pateretur; tum quia votum non obligat aduenięnte notabili rerum mutatione, vt patet ex dictis de voto; hic autem aduenit notabilis mutatio; eò quòd superueniat vinculum Iustitiæ, & grauissimum proximi damnum, quod ex Iustitia impediendum est; tùm quia pressus ære alieno non potest ingredi religionem, quàm anteà vouerat, si adsit spes, vt sit soluendo creditoribus non ingrediendo Religionem iuxtà communiorem sententiam ex Sanch. loco citato nume. 3. ad finem; & alijs, quos retuli de restitutione; ergo neque tenetur ingredi in pręsenti casu.

Dixi in responsione difficultatis, si fœmina ignorabat ipsius votum; nam si fœmina nouerat eius votum, sponsus non tenetur ad illam ducendam, sed potius tenetur ad ingressum religionis; quia fœmina non censetur decepta, sed seipsam voluisse decipere, vt patet à simili ex dictis de ficta promissione pũcto 2. Ità Sanchez loco cit. n. 5. Gutierez cap. 25. n. 7. ad finem; Reginaldus lib. 31. n. 258. ad finem.

Obijcies primò, promissio facta Deo est grauior, & est prior promissione facta fœminæ, ergò est potior iure, & irritat posteriorem promissionem.

Respondeo cum Sanch. promissionem factā Deo cedere posteriori propter notabilem rerum mutationem, & propter grauissimum Iustitiæ vinculum superueniens.

Obijciens secundò, si sponsus celebret sponsalia cum vna, & postea de nouo celebret alia cum altera, cum qua etiam habeat copulam, tenetur adhuc stare primis spõsalibus, & matrimonium contrahere cùm illa, cum qua priora sponsalia celebrauit sine copula, eò quòd iniuria illata posteriori non auferat ius acquisitum priori, & fides posterius data in pręiudiciũ prioris irrita sit in contractu oneroso, vt bene tradit Sanchez lib. 1. disp. 49. Rodriquez cap. 245. n. 8. Gutierez cap. 26. n. 5. Henriquez lib. 11. cap. 13; ergò etiam qui prius fecit votum ingrediēdi Religionem, & postea defloraūit Virginem cum promissione matrimonij, tenetur potius adimplere votum ingrediendi religionem, quàm adimplere promissionem matrimonij factā post votum.

Respondeo negando consequentiā. Ratio disparitatis est, quia votum est contractus quidam gratuitus, sponsalia sunt contractus onerosus; contractus autem gratuitus in hoc casu cedit oneroso; eò quòd Deus non ità exactè velit promissionem sibi factam adimpleri cum præiudicio tertij; secus dicēdum est de promissione facta hominibus, qui exactè volunt promissionem sibi factam adimpleri, nec volunt sibi ius auferri per iniuriam alteri factam. Verum tamen est priorem sponsam, cum qua priora sponsalia celebrata fuerant, non teneri stare sponsalibus, sed ab illis posse resilire, & liberam esse ab obligatione contrahendi cum eo, qui alia sponsalia inijt; nàm eo ipso, quo sponsus inijt alia sponsalia cũ altera, cēsetur renuntiasse primis sponsalibus celebratis cum priori fœmina, vt benè ait Sanch. l. 1. disp. 49. & alij Doct. cit.

8 Addo tamen cum Sanch. loco cit. nu. 6. Coninch. n. 34, Henriq. & alijs contra Gutier. cap. 27. n. 7. ex quadam æquitate seruanda esse secunda sponsalia facta cùm fœmina, quæ deflorata fuit, quando fœmina deflorata graue damnum, aut iniuriam subiret; prior verò sponsa pateretur tantummodò leue damnum, si non duceretur. Ratio est, quia quilibet tenetur leue damnũ pati ad impediendum, & vitandũ grauissi-

nissimum proximi detrimẽtum, quod impediri, & vitari potest sine proprio graui incommodo, vt patet ex dictis de charitate; immo Azor, & Reginaldus, Coninchus locis citat. existimat, sponsum teneri stare secundis sponsalibus contra Gutierez loco cit.

9 Ex dictis colligi potest primò, priora sponsalia non dissolui per posteriora; etiamsi copula subsecuta sit cum secunda sponsa.

10 Secundò, priora sponsalia non dissoui per posteriora, etiamsi posteriora facta sint cum iuramento. Ratio est, quia secunda sponsalia sunt de re, quæ non potest sine peccato adimpleri, & sunt in præiudicium alterius; promissio autem de re, quæ non potest adimpleri sine peccato, aut quæ est in præiudicium alterius, non obligat, etiamsi fiat cum iuramento; iuramentum enim non est vinculum iniquitatis, cap. cum contingat de iureiurando. Ità Henriq. l. 11. c. 13. num. 3. Sanch. lib. 1. d. 50. nu. 2. Filiarcus to. 1. l. 2. c. 1. & alij apud Sanchez loco cit. apud Gutierez cap. 28. num. 1. contra Innocentium cap. veniens num. primo, & alios apud Gutierez loco citato. Hoc tamen intelligitur modò, quando celebrata sunt secunda sponsalia, non adesset iusta causa dissoluendi priora; tunc enim posteriora valida sunt, quia sunt de re licita, quæ potest sine peccato, & præiudicio tertij adimpleri. Ità Sanchez, Gutierez, & alij locis cit. videte, quæ diximus de voto castitatis, & religionis in secundo Decalogi præcepto.

11 Quæres quartò, vtrùm ille peccet mortaliter, qui facto voto simplici religionis vult contrahere matrimoniũ animo ingrediendæ Religionis, antequam consumet matrimonium.

Respondeo cum Syluest. matrimonium 7. q. 5. Nauar. c. 16. num. 30. Sanchez d. 43. num. 7. Henriquez lib. 12. cap. 2. num. 8. Gutierez cap. 25. num. 4. Rodriquez prima parte, cap. 344. nu. 5. Coninch. de matrim. disp. 23. dub. 3. num. 11. & 13, & alijs contrà Caiet. in summa verbo matrimonium. cap. 1. P. Ledes. q. 43. ar. 3. dub. 1, & alios, mortaliter peccare per se loquendo. Ratio est, tùm quia facit grauem iniuriã alteri coniugi, qui cogeretur alterius professionem expectare, antequã posset matrimonium cum alio contrahere, aut saltem cogeretur manere cum desertore religionis, si posteà ille egrederetur religione; tùm quia exponit se graui periculo non adimplendi votum, & consumandi matrimonium contra obligationem voti.

12 Hinc sequitur illũ per se loquendo peccare mortaliter, qui voto castitatis astrictus, aut etiam nullo voto astrictus vult cõtrahere matrimoniũ, cum animo ingrediẽdi religionẽ post contractum matrimonium; sed nondum consumatum. ita Sanchez loco cit. disp. 43. ad finem. Rodriq. loco cit. num. 5, Gutierez loco cit. num. 5. Reginald. num. 258., & 259. contra nonnullos alios apud Sanchez.

Objicies. Contrahens matrimonium cum intentione ingrediendi religionem nulli facit iniuriam, sed vtitur iure suo; nam Ecclesia post contractum matrimonium; sed nondum consumatum concedit bimestre ad deliberandum de statu eligendo, & capescenda religione, quo tempore liberum est coniugi denegare debitum antè consumatum matrimonium, vt religionem ingrediatur.

Respõdeo, Ecclesiam concedere bimestre ad deliberandum de statu eligendo; sed non concedit, vt hoc fiat cum præiudicio alterius, & cum deceptione, sed cum bona fide; vndè non sequitur, illum non peccare mortaliter, qui contrahit matrimonium cum intentione ingrediẽdi religionem, antequam consumet matrimonium. Ità Coninchus loco cit. n. 13. & alij DD. citat.

SECVN-

SECVNDA PROPOSITIO.

13 Sponsalia nō solùm dirimuntur per actualem ingressum in Religionem; sed etiam per votum simplex Castitatis, factum post ipsa sponsalia. Ratio est, quia in sponsalibus subintelligitur ista conditio, nisi perfectior vitæ status eligatur; non enim debent impedire perfectionem; cum autē per votū Castitatis eligatur perfectior vitæ status; status.n. cęlibatus perfectior est statu matrimonij, vt est de fide, sequitur sponsalia dirimi per votum simplex Castitatis, eorumque obligationem cessare, vt in simili dictum est de ingressu in religionem. Ità Sotus in quarto dist. 27. q. 2, artic. 5. Angelus verbo sponsalia nu. 5, Nald. ver. sponſ. Gutierez c. 26. Henriq. lib. 11. cap. 14. nu 4, Rodriq. c. 245. nu. 2. Speculum 1. parte art. 21. casu 12, & alij, quos citat, & sequitur P. Ledesm. q. 42. art. 3. difficultate tertia contrà Sanch. lib. 1. d. 46. n. 9, Nauar. c. 22. nu. 27. Rebel. de sponſ. q. 8. sect. 2. nu. 47. Reginal. lib. 31. n. 259. Coninch. loco cit. nu. 25, & alios, quos citat Gutierez cap. 26. nu. 1, Camerota dub. 14. nu. 2. de matrimonio.

14 Hinc sequitur primo, aliquē posse vouere Castitatem animo, & intentione dissoluendi sponsalia; nàm vtitur iure suo eligendo meliorem vitæ statum, sub cuius eligendi conditione celebrauerat sponsalia. Idem dic de uoto ingrediendi religionem, vt ait Sanch. Gutier. & alij locis citatis.

15 Secundò sequitur, esse inualida sponsalia facta post votum simplex Castitatis, vt concedunt communiter DD. vt innuit Sāchez lib. 1. disp. 46. n. 3. & Gutierez loco cit. nu. 4. Coninch. disp. 23. dub. 3. nu. 13. Ratio est, tùm quia, sponsalia facta ante votum Castitatis irritantur per votum factum post ipsa sponsalia; ergò multò magis sunt inualida, si facta sint post votum; cum sint promissiones de re illicita; quæ non obligant, reg. Non est obligatorium de regulis iuris in sexto; tùm quia promissiones de eadem re incompatibiles ità se habent, vt quæ prior est tempore, potior sit iure; sed in hoc casu promissio voti, quo traditur corpus Deo, est prior promissione sponsalium, quibus promittitur corpus homini; ergò promissio voti est potior iure; consequenter ipsa seruanda est; non verò seruanda est promissio sponsaliū; & hoc valet etiamsi dicta sponsalia facta sint cum iuramento; adhùc enim sunt inualida; cùm iuramentum non sit vinculum iniquitatis, seù promissionis iniquæ. Vtrùm verò seruāda sint sponsalia, quando sponsus facto voto Castitatis, vel religionis deflorauit Virginem, aut Viduam bonæ famæ, quæ alioqnin graue damnum pateretur, patet ex suprà dictis quæsito tertio.

16 Quæres primò, vtrùm qui factis sponsalibus vouit castitatem, sed posteà dispensationem voti obtinuit, teneatur stare sponsalibus, ducēdo sponsam, cum qua prius celebrauerat sponsalia.

Respondeo contrà Rebel. secunda parte l 4. q. 8. sect. 7. conclu. 5. num. 49. circa finem, non teneri stare sponsalibus. Ratio est, quia sponsalia omninò dissoluta erant per votum subsequens, illorumque obligatio extincta erat; obligatio autem semel extincta non reuiuiscit regula, Non firmatur de reg. iur. in sexto, & regul. quod ab initio. ff. eodem titulo. Idem dicendū est, vt benè ait Sanchez lib. 1. d. 50. nu. 6. de eo, qui prius facto voto castitatis contraxit sponsalia, & posteà dispensatus est in voto; hic enim non tenetur stare sponsalibus, vt pote omninò inualidis; cū essent contrà votū castitatis, & de re illicita, supposito voto.

Ex hac doctrina colligi potest cum Sanchez lib. 1. disput. 50. nume. 6, Gutierez cap. 28. nume. 2, Conincho

num.

num. 10. contra Couarru. 4. decret. pri. parte c. 4. §. 1, sponsum non teneri stare secundis sponsalibus contractis eo tempore, quo valida erant priora; etiamsi posteà illa priora dissoluantur; non enim firmatur tractu temporis, quod ab initio nō subsistit; sed secunda sponsalia celebrata eo tempore, quo priora erant valida, non subsistebant, idest nō erant valida, ergò nòn fiunt valida, si posteà dissoluantur priora; consequenter sponsus non tenetur stare secundis sponsalibus; nisi fortè per accidens ratione damni, vt si deflorauit sponsam, quæ erat virgo, aut vidua bonæ famæ, quæ alioquin magnam infamiam pateretur; modò illi satisfactum non fuerit aliunde. Ità Sanchez disp. 48. Gutierez cap. 27. num. 3. Coninchus disp. 23. dub. 4. num. 29.

18 Hinc etiam colligi potest, sponsum, qui post prima sponsalia celebrata cum vna, contrahit matrimonium de præsenti cum alia, non teneri, mortua vxore, seù dissoluto matrimonio stare primis sponsalibus, vt patet ex dicta ratione contra Coninchum n. 32. & alios. Et hoc verum est iuxta multos DD. apud Henriquez lib. 11. c. 14. num. 4. apud Sanchez disp. 48. num. 3, & apud Gutierez cap. 27. nu. 3, etiamsi sponsalia celebrata fuerint cum iuramento; nàm iuramentum adhibitum fuit ad confirmandam obligationem sponsalium; sicut autē obligatio promissionis cessauit persequens matrimonium; ità etiam cessasse videtur iuramentum; consequenter sponsus non tenetur stare primis sponsalibus ratione sponsalium, vel iuramenti. Sed de hac re, pūcto 7. Vtrùm verò teneatur ratione damni, vt si virginem deflorauit, illique aliundè nondum satisfecit, iam dictum est. Ità Sanchez d. 48. Henriquez cap. 13. num. 3. & alij, quos sequitur Gutierez cap. 27. nu. 3.

19 Quæres secundò, vtrùm sponsa possit resilire à sponsalibus, nō solùm quando sponsus post facta sponsalia vouit castitatem absolutè; sed etiam quando vouit saluo iure sponsæ; idest quando vouit tantummodò non petere debitum, intentione tamen reddendi.

Respondeo posse. Ità Rebell. & alij locis citatis. Ratio est, quia promissio non obligat vltrà intentionem promittentis; promittens autem non censetur habuisse intentionem obligandi se in eo casu, quo sponsus votū emisisset; superuenit enim notabilis mutatio, ratione cuius matrimonium redditur sponsæ valde onerosum propter innatam, & naturalem in petendo verecundiam.

TERTIA PROPOSITIO.

20 Sponsalia, non solùm dirimuntur per ingressum religionis, aut per votum simplex castitatis, & religionis; sed etiam per votum suscipiendi sacros Ordines. Ratio est, quia per votum suscipiendi sacros Ordines censetur eligi perfectior status; sponsalia autem habent hanc tacitam conditionem, nisi perfectior status eligatur. Ità Gutierez cap. 26. num. 2. Syluest. verbo sponsalia, q. 7. Henriquez lib. 11. c. 14. num. 4. Corduba q. 156. & alij contrà Sanchez lib. 1. d. 47. num. 3. Reginaldum lib. 31. nu. 160. Coninchū loco citato num. 25, & alios, apud Sanchez loco cit.

Dixi per votum suscipiendi Sacros Ordines, vt aduerterem, sponsalia non dirimi per votum suscipiēdi minores Ordines; sicut enim non dirimuntur per realem eorum susceptionem; cum minores ordines non repugnent statui matrimonij; ita neque dirimuntur per votum illorum; maiores verò Ordines repugnant statui matrimonij; consequenter eorum voto, vel eorum susceptione sponsalia dirimuntur, vt colligitur ex extrauaganti antiqua de voto, quam citat Valentia tom. 4. d. 10. q. 2. punct. 5. causa 11.

21 Quæres vtrum, qui vouit Sacros Ordines, teneatur seruare Castitatem, antequam illos susceperit.

Respondeo non teneri; quia Castitas est quid annexum statui maiorum Ordinum; sed nullus obligatur ad annexa statui; nisi postquam statum assumpsit; alioquin qui vouit ingredi religionem, teneretur ad ieiunia, & ad alia onera religionis, antequam religionem ingrederetur; ergo qui vouit Ordines Sacros suscipere, non tenetur seruare Castitatem, ante illorum susceptionem, quantum est ex vi voti, vt patet ex dictis de voto Religionis, & Castiatis in secundo Decalogi præcepto.

PVNCTVM VI.

Vtrùm Sponsalia dissoluantur ob defectum ætatis, ob lapsum termini, & ob discessum in longinquum.

1 *An sponsalia dissolui possint ob defectũ ætatis.*
2 *An sponsalia à pubere contracta cum impubere, possint à pubere rescindi.*
3 *An sponsalia dissoluantur, quando impubes ante pubertatẽ dissensit, non verò acquisita pubertate.*
4 *An sponsalia impuberum cum iuramento celebrata, dissolui possint, acquisita pubertate.*
5 *Apud quem fieri debeat reclamatio ad dissoluenda sponsalia.*
6 *An sponsalia dirimantur per lapsum termini constituti ad celebrandum matrimonium.*
7 *An sponsalia dissolui possint ob moram, & dilationem alterius, quandò nullus terminus fuit appositus.*
8 *An rescindi possint sponsalia per discessum sponsi in longinquas partes.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 Sponsalia dissolui possũt propter defectum ætatis impuberis. Ratio est, quia ius concedit, vt filij possint statim acquisita pubertate resilire à sponsalibus celebratis tempore impubertatis. Ità communiter DD. in c.1. De illis in c. A nobis, & in capite Attestationes de desponsatione impuberum. Ratio, cur hoc sit concessum à iure, est, quia, quæ fiunt ab impuberibus, non videntur fieri cum perfecta discretione, & iudicio. Ità Nauar. Coninchus, Reginaldus, Gutierez Sanchez, & alij locis statim citandis.

Dixi acquisita pubertate; quia filij antè pubertatem non possunt resilire à sponsalibus; quamobrem si duo impuberes simul sponsalia contraxerunt, non possunt antè pubertatem, etiamsi adsit mutuus eorum consensus, resilire à sponsalibus, vt patet ex c. de illis de despõsatione impuberum, vbi hoc sancitum est, ne impuberes ob debile iudicium passim contraherent sponsalia, & per inconstantiam ab illis resilirent. Possunt igitur à sponsalibus tantũmodò resilire, acquisita pubertate, nisi forte antea interuenerit carnalis copula: immò vbi vnus peruenit ad pubertatem potest statim resilire, modò statim resileat, idest intra breue tẽpus, vt si intra triduum reclamet, & contradicat sponsalibus factis ante pubertatem; nam statim dicitur fieri, quod intra triduum fit. Lege finali C. de iudicijs. Quòd si statim non resileat, non poterit postea resilire; cum enim sponsalia ab initio essent valida, remanent valida, & irreuocabilia, nisi sponsus, qui recordatur sponsalium, & non ignorat, se acquisiuisse pubertatem, statim acquisita pubertate contradicat; ius enim noluit sponsalia perpetuò manere reuocabilia; sed cõcessit posse reuocari vsque ad pubertatem præcisè; vndè impubes potest

statim,

statim, ac factus est pubes, dissoluere sponsalia facta antè pubertatem, nec tenetur expectare; donec alter sponsus fiat pubes; nàm frustrà expectatur euentus, cuius nullus est effectus cap. Cum contingat de officio delegati; sed expectatio pubertatis alterius nullum parit effectum; ergò, qui peruenit ad pubertatem, non tenetur expectare alterius pubertatem; sed ipse potest statim acquisita pubertate recedere à spõsalibus. Ita Sanchez lib. 1. disp. 51. Couar. loco statim citando; Gutierez cap. 29. num. 2. & 3. Coninchus disp. 23. dub. 2. num. 8. contra Antonium Naldum verb. sponsalia, nu. 1.

2 Rogabis primò, vtrùm quãdo duo contraxerunt sponsalia, quorum vnus tempore sponsalium erat pubes, & alter impubes, possit pubes resilire à sponsalibus.

Respondeo, illum, qui erat pubes tempore sponsalium, non posse ratione ætatis præcisè resilire à sponsalibus; quia nullo iure hoc illi conceditur. Et hoc verum est, etiamsi impubes consentiat; nàm impubes non videtur habere sufficiens iudicium, & consensum ad dissolutionem sponsalium propter fragilem ætatem. Solus igitur impubes poterit à sponsalibus resilire, quando factus erit pubes; quia hoc illi conceditur à iure, in quo casu contractus dicitur claudicare in fauorem minoris ætatis, vt benè ait Henriquez lib. 11. c. 14. num. 7. Sanch. loco cit. num. 10. Gutierez num. 8. Reginaldus lib. 3. nu. 261. Couarr. de spon sal. prima parte c. 5. quem citat, & sequitur Menoch. de arbitrarijs lib. 2. centur. 5. casu 455. nu. 12, & alij communiter.

3 Addo sponsalia remanere dissoluta, quando impubes antè pubertatem reclamauit, & dissensit, & posteà factus pubes non mutauit voluntatem, nec amplius recordatus est post pubertatem. Ratio est, quia, quãuis illa prior reclamatio, facta tempore impubertatis, non dissoluerit sponsalia tempore impubertatis, nihilominus dissoluit illa post pubertatem; eò quòd spõsus, factus pubes, censeatur permanere in priore voluntate, & tacitè reclamare; consequenter si sponsus non mutauit voluntatem, sponsalia videntur remanere dissoluta, saltem in conscientia. ita Sanchez loco cit. nu. 17. Coninch. loco cit. nu. 7, & alij DD. citati.

4 Rogabis secundò, vtrùm sponsalia impuberum ità confirmẽtur iuramento, vt non sit liberum sponsis, postquã peruenerunt ad pubertatem, resilire à sponsalibus.

Respondeo, iuxta probabiliorem sententiam non esse liberum illis resilire à sponsalibus ratione ætatis præcisè. Ità Sanchez lib. 1. d. 51. num. 22. Couarr. 4. dec. prima parte cap. 5. §. 1. Rebel. secunda parte lib. 4. q. 8. sect. 8. Henriquez loco cit. Gutierez loco cit. num. 12. Reginaldus loco cit. Coninchus loco citato nu. 9. & alij, & colligitur ex cap. Ex litteris, vbi expressè dicitur, impuberes iurantes sponsalia cogendos esse illa perficere. Vtrũ verò possint ob alias iustas causas resilire, certũ est posse, vt cõstabit ex dicendis.

Obijcies iuramentum sortitur conditiones actus, & contractus, super quem cadit, lege fin. C. de non numerata pecunia; sed sponsalia impuberum, super quæ cadit iuramentum, ex iuris dispositione habent hanc tacitam conditionem, nisi facti puberes resilierint; ergo iuramentum additum sponsalibus impuberum censetur factum sub hac conditione, nisi resilierint; consequenter si impuberes possunt à sponsalibus non iuratis resilire propter dictam conditionem, poterunt etiam à iuratis.

Respondeo, maiorem propositionẽ veram esse, nisi aliud in iure statuatur, & conditio non reijciatur; ex quo sequitur, iuramentum in hoc casu non sortiri conditionem sponsalium; quia sponsalia impuberum, sicut habent

illam conditionem ex dispositione iuris; ità iuramentum illis additum ex eiusdem iuris dispositione non habet illam conditionem, capite ex litteris citato. Ità Henriquez loco citato, Couar. in 4. prima parte c. 5. §. 1. & alij.

5 Quęres, apud quem fieri debeat reclamatio, & contradictio ad dissoluenda sponsalia.

Respondeo fieri debere apud Episcopum, vel eius Vicarium, vel ipsis deficiētibus, apud personas honestas, vt constat ex c. 1. de desponsatione impuberum vbi habetur, si reclamauerint, iudicio Ecclesiæ separentur. Hoc tamen videtur tantummodò necessarium in foro externo, vt Iudex ferat sententiam pro sponsalibus dirimendis; in foro verò conscientiæ videtur sufficere, vt pubes statim acquisita pubertate interius dissentiat. Ratio est, quia reclamatio requiritur in foro externo, ne pubes videatur ratificare sponsalia prius facta; sed quando interius dissentit, verè non ratificat; ergo in foro conscientiæ videtur sufficere, si interius dissentiat; quamuis in foro externo præsumatur ratificasse, non reclamando apud Iudicem; vel alias personas suprà dictas. Videndus est Sanchez l. 1. de sponſ. d. 51. nu. 17. Rebel. loco citato nu. 63. Couaru. loco citato nu. 2. Gutierez loco citato nu. 71. Nauar. cap. 22. nu. 27. & Henriquez loco citato nu. 7.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Sponsalia dirimūtur per lapsum termini constituti ad contrahēdum matrimonium, vt habetur cap. Sicut de sponsalibus. Ratio est, quia promissio facta fuit pro tali tempore. Ità Valentia to. 4. d. 10. q. 2. pun. 5. Speculum prima parte art. 2. casu 50. Syluest. verbo spōsalia q. 10. P. Ledesma quæst. 43. artic. 3. & alij, qui sine distinctione loquuntur, eosque citat, & sequitur Menochius de arbitrarijs lib. 2. centuria 5. n. 8. fol. mihi 367. pag. 2. casu 455. Sed mihi placet vti hac distinctione. Aut terminus appositus fuit ad limitandam obligationem, aut ad illam tantummodò solicitandam: Si terminus appositus fuit ad limitandam obligationē, elapso termino spirat obligatio; nàm promissio nō obligat vltrà intentionem promittentium; promittentes autem habuerunt intentionem obligandi se solum pro tali termino; qui terminus ordinariè solet apponi in ipso contractu sponsalium, antequam contractus sit perfectè celebratus. Si verò terminus fuit appositus ad solicitandam obligationem, obligatio non cessat elapso termino. Ità Sanchez lib. pri. d. 53. Reginald. lib. 31. num. 261. Coninchus disp. 23. dub. 6. num. 46. Gutierez de matrimonio cap. 24. num. 6. Rebel. lib. 4. quęst. 8. sec. 4. num. 20. & alij. Quando igitur terminus fuit appositus primo modo, sponsalia lapsu termini soluuntur ex parte eius, per quem non stetit, quò minus celebraretur matrimonium statuto tempore. Capite à nobis de desponsatione impuberum, & cap. sicut de spōsalibus; terminus enim in ipsomet sponsalium contractu appositus, censetur adiectus ad eximendum eum ab obligatione, per quem non steterit, ne matrimonium celebretur. Ille verò, per quem stat, nè tempore statuto matrimonium contrahatur, non liberatur ab obligatione, volente altero stare sponsalibus; non enim æquum est, vt dilator commodum reportet. Ita Reginaldus loco cit. num. 262. ad finem, Sanchez, & alij DD. citati. Hoc tamen intelligitur, modò ipse dilator fuerit in culpa; nàm si ipse non fuit in culpa, & non celebrauit matrimonium statuto tempore, ob iustum impedimentū, sponsalia ex vi termini transacti præcisè non dissoluuntur; nam legitimè impedito non currit tempus, lege prima de annuali exceptione. Quicquid in contrarium sentiat Co-

pinchus

ninchus loco cit. num. 47. Idem dicendum eſt, quando vterque legitimo impedimento detentus non perfecit ſponſalia tempore præfixo, ita Coninchus num. 49. Sanchez, & alij locis citatis. Quandò vero ſteterit per vtrumque, ne matrimonium celebraretur tempore ſtatuto, cenſeo ſponſalia ſolui ex parte vtriuſque, vt ait Sanchez loco citato num. 3. & 6. & Coninchus loco cit. & Gutierez num. 10; nam terminus fuit appoſitus ad finiendam obligationem, & ſponſalia non obligant vltrà intentionem promittentium. Quando verò ſponſalia celebrata ſunt, appoſito termino ſecundo modo, ideſt ad ſolicitandam obligationem ſponſalium, exiſtimo ſponſalia non ſolui per lapſum termini; qui terminus ſolet apponi poſt contractũ abſolutè initum. Ratio eſt, quia in hoc caſu interueniunt diuerſæ obligationes, vna contrahendi abſolutè matrimonium, altera contrahendi intra tale tempus, vt patet ex lege Celſus §. 1. ff. de receptis arbitris, & patet à ſimili ex dictis de iuramento, & voto, quæ non fuerunt adimpleta ſtatuto tempore; ceſſante autem obligatione contrahendi matrimonium ſtatuto tẽpore, non propterea ceſſat prima obligatio contrahendi abſolutè, cõſequenter, quando per aliquem ſtat, ne matrimonium contrahatur tempore præfixo, non propterea ceſſat obligatio, niſi forte mora, & dilatio tanta ſit, vt conſtituat dilatorem reum lethalis culpæ; tunc enim frangenti fidem fides ſeruanda non eſt, ita DD. citati.

7 Quæres, vtrùm ſponſalia poſſint diſſolui per moram, & dilationem alterius, quando nullus terminus fuit præfixus ad perficienda ſponſalia.

Reſpondeo, diſſolui poſſe, quando dilator requiſitus ab altero ſponſo ad perficienda ſponſalia, & ad matrimonium cõtrahendum, ità differt, & prorogat, vt iudicio prudentis cenſeatur mortaliter peccare differendo adimpletionẽ promiſſionis; tunc enim valet illa regula, frangenti fidem, &c. ita Coninchus de matrim. diſp. 23. dub. 6. num. 43. & alij DD. cit.

Si quæras, quando nam ſponſus, vel ſponſa peccet differendo celebrationem contractus matrimonij.

Reſpõdeo cùm Sanchez lib. 1. diſp. 28. num. 2. Gutierez de matrimonio cap. 15. num. 5, & alijs, quos in ſimili retuli de contract. diſp. 1. q. 6. punct. vnic. num. 2. peccare, quoties alter petit, modo non fuerit præfixus terminus adimplendis ſponſalibus. Secus ſi alter non petat, niſi forte non petat ob verecundiam, vel impotentiam, vel obliuionem, vt ibidem oſtendi.

TERTIA PROPOSITIO.

8 Sponſalia, quamuis facta ſint cum iuramento, diſſolui poſſunt per diſceſſum alterius ſponſi in longinquum abſque licentia alterius, vt habetur cap. de illis extra de ſpõſalibus, ita Sanchez, Coninchus, Gutierez, & alij locis ſtatim citandis.

Dixi abſque licentia, quia ſi de licentia alterius diſceſſit, expectandus eſt, quantum inter ipſos conuentum eſt de tempore abſentiæ; ita DD. ſtatim citandi.

Dixi in longinquum, quia ſi ſe tranſtulit in locum propinquum, & breui ſperatur rediturus, expectandus eſt, vel requirendus, vt intrà certum tempus matrimonium contrahat. Quòd ſi intrà illud tempus nolit contrahere, diſſolui poterunt ſponſalia; quia ſponſus requiſitus cenſetur cedere ſponſalibus, recuſando contrahere matrimonium intrà tẽpus aſſignatum, niſi fortè hoc faciat ex iuſta cauſa; nam ſi iuſta de cauſa non poteſt contrahere, nõ ſunt temerè diſſoluenda ſponſalia; ſed potius attendenda eſt qualitas ſponſę, quæ poteſt perſuadere diſſolutionem ſponſalium, vt accidit, quando ſponſa ex dilatione periculum fornicandi patitur.

tiretur. Ità Speculum prima parte, art. 21. Coninchus disp. 23. dub. 6. nu. 50. Gutierez cap. 3. nu. 6. Reginaldus lib. 31. num. 261. Sanchez lib. 1. d. 54. Rebel. loco cit. sect. 3. nu. 15. Valentia loco cit. & alij apud Gutierez loco cit. Aliqui tamen DD. vt P. Ledesma loco cit. causa 7. Henriquez lib. 11. cap. 14. num. 5. Couar. in epitome de sponsalibus parte 1. cap. 5. num. 8. Menochius de arbitrarijs lib. 2. centur. 5. casu 455. num. 7. Card. Tuscus tom. 9. conclus. 126. num. 7. volunt in his casibus seruandum esse ius ciuile, quod præscribit, vt sponsus, qui est extra prouinciã, vel nescitur, vbi sit; expectetur p tres annos, lege secunda C. de repudijs. Si verò sit in prouinciã, expectetur per biennium. Verùm ego existimo, has leges tantummodò seruandas esse in foro externo, non verò in foro cõsciẽtiæ, in quo seruari potest doctrina tradita.

PUNCTUM VII.

Vtrùm Sponsalia dissoluantur per matrimonium subsequens, aut per impedimẽtum dirimens.

1 *An sponsalia dissoluantur per matrimonium cum alia persona celebratũ.*
2 *An dissoluto matrimonio adimplenda sint priora sponsalia.*
3 *An dissoluto matrimonio adimplenda sint priora sponsalia iurata.*
4 *An sponsalia dissoluantur ob impedimentum dirimens matrimonium.*
5 *An sponsalia dirimantur per copulam habitã cũ consanguinea sponsæ.*
6 *An scandalũ, aut fama impedimenti sit causa sufficiens dirimendi sponsalia.*
7 *An sponsalia dissoluantur ob impedimentum impediens matrimonium.*
8 *An sponsus, qui post celebrata sponsalia contrahit impedimentum, tenatur illius dispensationem impetrare.*
9 *An valida sint sponsalia contracta sub conditione, si Papa dispensauerit in impedimento.*
10 *An obtenta dispensatione rescindi possint sponsalia.*
11 *An sponsalia clandestina valida sint.*
12 *An contrahentes sponsalia clandestina peccent mortaliter.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 SPonsalia irritãtur per subsequẽs matrimonium validè celebratũ cum alia persona. Ità habetur capite sicut ex litteris, capite si inter virum, capite adolescens de sponsalibus, & alibi. Ratio est, quia res tradita vni per contractum indissolubilem non potest amplius tradi alteri, cui tantummodò promissa est; propterea in solutione, is, cui res tradita fuit, præfertur illi, cui promissa est, vt patet ex dictis de ordine restitutionis; sed per matrimonium de præsenti corpus traditum est vni, ergò non potest amplius tradi sponsæ, cui ante à tantummodò promissum fuerat per priora sponsalia. Ità Sanchez l. 1. d. 48. Valentia, Henriquez locis supra citatis. Lessius lib. 2. cap. 40. num. 74. Coninchus disp. 23. dub. 4. num. 28. Gutierez cap. 27. num. 1. Menochius de arbitrarijs lib. 2. centuria 5. casu 455. num. 9. & alij.

Dixi per matrimonium subsequens validè celebratum; quia priora sponsalia non dissoluuntur per matrimonium subsequens inualidum; nõ enim præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum, regula nõ præstat de reg. iuris in sexto; sed matrimonium inualidum non sortitur effectũ; ergò non præstat impedimentum, cõsequenter non sufficit ad dissoluenda priora sponsalia, ità Gutierez, Sanchez, & alij locis citatis.

2 Quæres, vtrùm priora sponsalia

itâ

ità extinguantur per subsequens matrimonium validum, vt eo dissoluto sponsus non teneatur adimplere priora sponsalia.

Respondeo iuxta supra dicta, non teneri; quia obligatio semel extincta, non reuiuiscit. l. qui res. §. aream. ff. de solutionibus, ità Rodriquez prima parte cap. 245. num. 8. Henriquez lib. 11. cap. 13. num. 3. Sanchez d. 48. num. 3. & alij cõtra P. Ledesmã quæst. 45. ar. 3. dub. 2. & alios, quos citat, & sequitur Coninchius disp. 23. dub. 4. num. 32.

3. Sed modo maior difficultas est, vtrùm per subsequens matrimonium dissoluantur sponsalia facta cum iuramento, ità vt sponsus dissoluto matrimonio ob mortem coniugis, non teneatur adimplere sponsalia priora cũ iuramento facta.

Respondeo duplicem esse sententiam. Prima est Sanchez lib. 1. d. 48. Henriquez lib. 11. cap. 13. n. 3. & aliorum asserentium ità dissolui, vt non teneatur adimplere priora sponsalia, nisi fortè teneatur ratione damni, vt, si deflorauit sponsam bonæ famæ, nec illi anteà satisfecit. Ratio est, quia iuramẽtum adhibitum fuit ad confirmandam promissionem; sicut autem obligatio promissionis ità extinguitur per subsequens matrimoniũ, vt sponsus non teneatur dissoluto matrimonio stare primæ promissioni, seu spõsalibus, ità etiam extinguitur obligatio iuramenti.

Secunda sententia est P. Ledesmæ q. 43. art. 3. causa secunda folio mihi 128. & aliorum dicentium, teneri ratione iuramenti mortua coniuge stare sponsalibus celebratis. Ratio est, tùm quia, iuramentum erat validum, nec eius obligatio erat extincta per subsequens matrimonium, sed tantummodò suspensa; tùm quia qui vouit religionẽ, & postea vxorem duxit, tenetur mortua vxore religionem ingredi; eò quòd votum religionis non fuerit plane extinctum per matrimonium subsequẽs posteà celebratum, sed tantummodò suspensum, vt concedit ipse Sanchez; ergo etiam sponsalia iurata non dissoluuntur per subsequẽs matrimonium, sed suspenduntur, cõsequenter spõsus ratione iuramenti tenetur mortua cõiuge ducere sponsam, cum qua prius cõtraxerat sponsalia cum iuramento.

Hæc secunda sententia mihi probabilior videtur.

Neque obstat doctrina Sanchez dicentis sponsalia, & matrimonium esse obligationes eiusdem rationis, & obligationes eiusdem rationis hoc habere, vt prior extinguatur per aduentum posterioris fortioris, vt patet in simili de eo, qui vouit religionem laxiorẽ, & postea rursus vouit aliam arctiorẽ, & perfectiorem, in quo casu votum laxioris extinguitur per votũ strictioris, votum verò religionis, & matrimonium, inquit Sanchez, non sunt obligationes eiusdem rationis, proptereà mirum non est, votum religionis nõ extingui per matrimonium subsequens, sicut extinguuntur antecedentia sponsalia per subsequens matrimonium: non inquam obstat iste discursus, sed potius fulcire, & corroborare videtur nostram sententiam; nam iuramentum, & matrimonium sunt obligationes diuersæ rationis; ergò illius obligatio non extinguitur per matrimonium subsequens; sed tantummodò suspenditur. Prætereà falsum est generaliter loquẽdo, obligationes eiusdem rationis hoc habere, vt prior extinguatur per aduentum posterioris fortioris, vt bene ait Ferdinand. Perez, alioquin sequeretur matrimonium ratum dissolui per subsequẽs matrimonium consumatum, quod est fortius vinculum. Ad id, quod dicitur de voto laxioris religionis, respondetur illud extingui; quia natura voti postulat, vt non impediat maius bonum.

SE-

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Sponsalia etiam iurata dissoluuntur per impedimentum dirimens matrimonium, quale impedimentum est, error personæ, affinitas superueniens, &c. Ratio est, quia non est obligatio ad id, quod fieri non potest; esset autem obligatio ad id, quod fieri non potest, si sponsalia non dissoluerentur superueniente impedimento dirimente.

5 Ex quo sequitur, sponsalia dissolui, quando sponsus copulam habet cum cõsanguinea sponsæ in primo, vel secundo gradu; ita per huiusmodi copulam fit affinis sponsæ; affinitas autem dirimit matrimonium vsq; ad secundum gradum, quando procedit ex copula illicita; verum tamen est, requiri copulam naturalem, & perfectam, saltem ex parte viri, vt inducatur huiusmodi impedimentum dirimens, vt dictum est in sexto Decalogi præcepto. Ità Sanchez lib. 1. d. 56. nu. 1. Gutierez cap. 32. num. 1, Coninchus disp. 23. dub. 5, Reginaldus lib. 31. nu. 265, Camerota dub. 14, P. Ledesma loco citato, causa tertia. Valentia loco citato cap. 6. Speculum loco cit. casu 9, Henriquez, & alij locis citatis.

6 Addo non solùm impedimentum dirimens matrimonium esse causam sufficientem ad dissoluenda sponsalia; sed etiam famam publicam de impedimento, aut scandalum, vt definitur cap. super eo de consanguin. Ità Sanchez lib. 1. d. 71. num. 13, Emanuel Sà verbo sponsalia, nu. 4, P. Ledesma, & Speculum locis citatis, Gutierez c. 36. num. 15, qui in hac re videndi sunt cũ Coninch. disp. 23. dub. 11. num. 8.

Hinc colligi potest solutio sequentis casus.

Titius copulam habuit cum Berta virgine eam deflorando cum mutua promissione futuri matrimonij. Post Titius cognoscens se consanguineum in quarto gradu vult à matrimonio resilire.

Quæritur, vtrum hoc possit Titius facere etiam inuita Berta, & quid iuris?

Respondeo, Titium non teneri ad perficienda sponsalia, sed posse, etiam inuita Berta, recedere à promissione. Ratio est, tùm quia promissio non obligat ad rem illicitam; Tùm quia sponsalia etiam iurata dissoluuntur ob impedimentum superueniens; ergo à fortiori sunt inualida ob impedimentum dirimens antecedens ipsa sponsalia, cùm plura requiri videantur ad auferendam obligationem iam inductam, quàm ad impediendum, ne inducatur; Tùm quia inualidum est matrimonium contractum cum consanguinea in quarto gradu, vt patet ex traditis q. 3. puncto 5. §. 1. num. 6; ergo etiam sunt inualida sponsalia, quæ non sunt tanti roboris, & firmitatis, sicut matrimonium.

Neque obstat copula, quia copula non efficit contrahentes habiles, nec obligare potest ad rem illicitam.

Hæc limita, præciso scandalo, vel fraude Titij; Nã ratione vitandi scandali fieri potest, vt Titius obligetur ad petendam à Sede Apostolica dispensationẽ. Idem dic de fraude, quia fraus non debet patrocinari delinquenti.

7 Quæres primò, vtrùm sponsalia dirimantur per impedimentum impediens; sed non dirimens, quod superuenit sponsalibus iam celebratis, quale impedimentum est votum simplex Castitatis, Catechismus, interdictum &c.

Respondeo, non dirimi per impedimentum impediens superueniens sponsalibus, excepto impedimento voti simplicis, de quo supra dictum est. Ità Sanchez lib. 1. d. 56. num. 5. Coninchus disp. 23. dub. 5. num. 36. Reginaldus loco cit. & alij contra Gutierez de matrimonio cap. 32. nu. 2, & alios. Ratio est, tum quia non adest suffi-

sufficiens ratio, propter quam debeamus dicere sponsalia contracta dissolui; tùm quia multi DD. sentiũt, illa impedimenta non videri in vsu, nec indigere dispensatione; sed de hac re infra.

8 Quæres secundò, vtrùm sponsus, qui post sponsalia contraxit impedimentum dirimens, teneatur impetrare dispensationem impedimenti.

Respondeo cùm P. Ledesma de matrimonio quęst. 43. art. 3. causa 3. Sanchez loco citato nume. 4. Coninchо loco cit. num. 37. Gutierez cap. 52. nu. 2. & alijs, teneri, quandò commodè potest impetrare, aut quando alioquin sequeretur sponsæ graue damnum, vt accidit, quãdo defflorata fuit à sponso, aut quando grauem famæ iacturam pateretur. Ratio est, quia par non est, vt sponsus commodum, & immunitatem reportet ex suo delicto; commodum autem, & immunitatem reportaret, si non teneretur impetrare dispensationem illius impedimenti.

9 Quæres tertiò, vtrùm sint valida sponsalia inter personas habentes aliquod impedimentum dirimens, contracta sub conditione, si Papa dispensauerit.

Respondeo esse valida, non tanquã omninò absoluta, sed tanquam conditionalia. Ità Rodriquez c. 244. P. Ledesma & alij cõmuniter, apud Sanchez lib. 5. disp. 8. num. 10. & disp. 5. num. 24. quos sequitur Coninchus disp. 24. dub. 1. num. 18. & Gutierez de matrim. cap. 78. ad finem. Ratio est, quia quamuis tempore contractus adsit impedimentum dirimens; nihilominus contractus cum hac cõditione celebratus differtur, & prorogatur ad tempus; quo sponsalia erunt licita, nec aderit impedimentum; actus enim factus, tempore inhabili, sed relatus ad tempus habile, valet pro tempore habili, vt inquiunt communiter iuris periti. Verum tamen est, non esse licitos tactus, & oscula inter huiusmodi sponsos ante obtentam dispensationem; nondum enim sunt sponsi. Ita Sanchez loco cit. num. 38. cum alijs DD. & Gutierez loco cit. ad finem.

10 Sed modò difficultas est, vtrùm obtenta dispensatione in dicto casu possit alter recedere à promissione.

Respondet Gutierez loco cit. nu. 1. Rodriquez loco cit. posse etiam altero inuito. Idem sentiunt multi DD. apud Gutierez disp. 5. apud Praxim Neapolit. cap. 13. nu. 5. & Naldus verb. sponsalia num. 4. qui putant, obtenta dispensatione requiri nouum cõsensum. Sed mihi dicendum videtur, non posse recedere altero inuito; quia obtenta dispensatione cessat impedimentũ, & adimpleta est conditio, sub qua celebrata fuerant priora sponsalia; non est autem liberum contrahenti recedere à contractu post illius conditionem adimpletam.

11 Quæres quartò, vtrùm defectus præsentiæ Parochi, aut testium sit impedimentum dirimens sponsalia, sicut est impedimentum dirimens matrimonium; hoc est, vtrùm sponsalia clandestina sint valida.

Respondeo, valida esse. Ratio est, quia Conc. Triden. irritat tantummodò matrimonium clandestinum; non verò sponsalia; sed illa reliquit in dispositione iuris communis; quamuis modò sponsalia clandestina non amplius transeant in matrimonium per subsequentem copulam, sicut transibant tempore antiquo; nisi fortè copula animo maritali habeatur coràm Parocho, & testibus. Ità Valentia loco citato causa 5. Card. Tuscus tom. 7. conclus. 406. Emanuel Sà verbo sponsalia num. primo, & alij cõmuniter.

12 Aliqui dicunt, contrahentes sponsalia clandestinè peccare mortaliter. Ita Camerota de matrim. cap. 2. dub. 9. Syluest. verbo matrim. 6. quæsito 7. & alij. Sed contrarium mihi probabilius videtur per se loquendo. Ratio est, tum quia vsu receptum est, vt multi promittant sibi matrimonium nullo

alio præsente, nec vllus solet illis ingerere scrupulum grauioris culpæ; tum quia ex sua natura nō sunt illicita, nec vllo iure sunt prohibita, quamuis dissuadenda sint; cum sæpius fiant sine debita circunspectione, & prudentia. Ità Emanuel Sà loco citato. Sanchez lib. 1. disp. 13. nu. 2. Coninch. disp. 21. dub. 2. num. 20. & alij apud Gutierez cap. 4. num. 2. contra Syluest. & alios apud Coninchum.

PVNCTVM VIII.

Vtrùm sponsalia dissoluantur per fornicationem subsequentem, aut per notabilem mutationem.

1 *An sponsalia dissoluantur per fornicationem subsequentem.*
2 *An sponsus possit resilire à sponsalibus, quandò sponsa permittit se ab alio impudicè tangi per oscula, amplexus, &c.*
3 *An dissoluantur sponsalia, quandò sponsa per vim ab alio cognita est.*
4 *An sponsi sint pares quò ad dissoluenda sponsalia.*
5 *An sponsalia dirimantur ex parte vtriusque, quandò vnus tantum fornicatur.*
6 *An vterquè sponsus resilire possit à sponsalibus, quandò vterquè fornicationem commisit post sponsalia.*
7 *An sponsalia dissolui possint ob hæresim.*
8 *An rescindi possint sponsalia, quandò notabilis mutatio superuenit.*
9 *An qualibet infirmitas sit causa sufficiens ad dirimenda sponsalia.*
10 *An sponsus teneatur ducere sponsam, quæ deformis euasit.*
11 *An rescindi possint sponsalia superueniente paupertate.*
12 *An dissolui possint sponsalia, quandò sponsa non potest soluere dotem.*
13 *An sponsus teneatur stare spōsalibus, quandò fit valdè diues.*
14 *An possint dissolui sponsalia, quandò vterquè incidit in paupertatem.*
15 *An dissolui possint sponsalia, quandò superuenit capitalis inimicitia inter sponsos.*
16 *An rescindi possint sponsalia quandò post sponsalia incipit cognosci aliqua causa, qua cognita non fuissent celebrata.*
17 *An sponsalia rescendi possint, quandò sponsa putabatur virgo, aut diues, cùm non esset.*
18 *An rescindi possint sponsalia ob sanctiam sponsi.*
19 *An ille possit à sponsalibus resilire, qui tempore celebrationis sponsaliū ignorabat vitium, quo cognito adhuc ea celebrasset.*
20 *An teneatur stare sponsalibus, qui dubitat, an tempore celebrationis sponsalium haberet voluntatem promittendi, si cognouisset aliquod vitium. Vide num. 21.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 Sponsalia, quamuis confirmata iuramento, dissoluuntur per fornicationem alterius sponsi. Ità colligitur ex c. Quemadmodum de iureiurando. Ratio est, tùm quia fornicatio superueniens matrimonio dirimit matrimonium, quo ad torum; ergò multò magis fornicatio superueniens sponsalibus dissoluit sponsalia, per quæ inducitur obligatio ad ineundum matrimonium, & ad cohabitandum; tum quia promissio non obligat, quando superuenit notabilis mutatio, qua præuisa promissio facta non fuisset; sed si sponsus præuidisset fornicationem alterius, nō promisisset, nec se voluisset obligare, ergo; tùm quia in sponsalibus, & in iuramento intelligenda est ista conditio, promitto tibi matrimonium, nisi contra regulam coniugij, & desponsationis veneris; sed qui fornicatur, facit contrà regulam coniugij, & de-

& desponsationis, & eo ipso, quo fornicatur, fit suspectus de fide in futurum seruanda, ergo alter non tenetur stare sponsalibus; consequenter sponsalia dissoluuntur propter fornicationem ipsis superuenientem. Ità Sanchez lib. 1. d. 55. Rebel. q. 8. sect. 2. nu. 8. Card. Tuscus tom. 5. conc. 126. nu. 5. Coninch. disp. 23. dub. 7. Henriquez lib. 11. cap. 14. num. 6, Menoch. de arbitrarijs lib. 2. cent. 5. casu 455. num. 5, Couar. in epitome de sponsalibus prima parte cap. 5. num. 2, Gutierez cap. 31. num. 1, Regin ald. lib. 31. num. 262. Valentia, P. Ledesm. & alij locis supra citatis. Et hoc non solùm verum est in sponsa; sed etiam in sponso fornicante post sponsalia; militant enim eædem rationes in vtroque.

Dixi in sponso fornicante post sponsalia; quia si tantummodò sponsus fornicatus sit ante sponsalia, illius fornicatio non est causa sufficiens ad dissoluenda sponsalia; quamuis illius fornicatio detegatur solùm post sponsalia. Ratio est, quia illius fornicatio præcedens sponsalia, non est contrà fidem desponsationis, nec graue dedecus infert sponsæ; sicut fornicatio ipsius sponsæ, etiamsi commissa fuerit antè sponsalia, grauem infert ignominiam sponso; quamobrem fornicatio sponsæ, non solùm cõmissa antè sponsalia, verùm etiã commissa post sponsalia, est sufficiẽs causa, ob quam sponsus possit illa dissoluere, si antè contractum sponsalium ignorabat fornicationẽ sponsæ; fornicatio verò sponsi commissa antè sponsalia, non est sufficiens causa, ob quam possit sponsa resilire à sponsalibus, vt patet ex rationibus allatis. Ità P. Ledesm. loco cit. causa 6, & alij, quos ipse citat eosque refert, & sequitur Sanchez loco cit. & disp. 63. num. 2. Henriquez loco citato, Coninch. loco cit. num. 57, & 62. Molina tract. 2. disp. 272. vers. Deinde si mulier.

4 Addo cum Sanchez loco cit. Gutierez loco cit. num. 1, & Reginaldo loco cit. Conincho loco cit. nu. 56, sponsum posse resilire à sponsalibus, non solùm si fœmina fornicetur; sed etiam si permittat se ab alio impudicè tangi, vt per amplexus, oscula &c. hæc enim censetur notabilis mutatio, vergens in magnum viri dedecus, qua mutatione præuisa sponsus non promisisset. Secus dicendum est de sponso, qui hos actus patitur ab alia; nàm inde nullũ dedecus sequitur sponsæ, nec ista censetur notabilis mutatio, qua præuisa prẽsumatur, sponsam noluisse promittere, seque obligare. Ità Sanchez loco citato num. 5. Reginaldus loco citato & alij, quamuis in hac parte dubitet Gutierez loco cit. num. 1. ad finem, & in hanc partem propendeat Coninchus loco cit. num. 56.

5 Quæres primò, verùm dissoluantur sponsalia, quando fornicatio est inuoluntaria, vt quando fœmina per vim cognita est.

Respondeo cum Henriq. l. 11. c. 14. Sanchez lib. 1. disp. 55. num. 7. Gutierez loco cit. Reginaldo loco citato, Conincho loco cit. num. 55. Nauar. c. 22. num. 27. P. Ledesma loco citato causa 6. Rodriquez c. 245. num. 6. & alijs contrà Couar. quarto decr. prima parte c. 5. n. 3. Tabienã verbo spõsalia q. 9. & alios, sponsalia dissolui, etiamsi fœmina per vim fuerit carnaliter cognita; nàm ista censetur notabilis mutatio ex parte sponsæ, ex qua vir potest graue dedecus pati; præsertim cum non ità facilè constare possit, sponsam per vim, & omninò inuoluntariè cognitam esse. Secus dicendum videtur, si vir omninò inuitus, & culpæ expers fornicationem patiatur; tunc enim non dissoluuntur sponsalia; quia fœmina nullam incurrit infamiæ notam, nec aliud damnum patitur ducendo sponsum, qui omninò inuitus & sine culpa fornicationem passus est, ita Sanchez loco citato num. 8. Reginaldus loco cit. num. 262. & alij

alij contra Glos. cap. sic quippe 27. q. 2. Gutierez loco cit. num. 3. vers. contrarium, & alios.

4. Hinc patet, sponsos esse pares quò ad dissolutionem sponsalium primo, quando fornicatio superuenit sponsalibus, ita Sanchez, Menochius, Reginaldus, Gutierez, Couaruuias, & alij locis citatis. Secundo, quando fornicatio est culpabilis; non verò quando fornicatio est inculpabilis, aut quando præcessit sponsalia, vt dictum est de fornicatione sponsi commissa ante sponsalia.

5. Quæres secundò, vtrùm sponsalia dissoluantur ex parte vtriusq; sponsi, quando alter eorum fornicatur post sponsalia.

Respondeo, ex parte fornicantis nō dissolui; nàm ipse non debet commodum ex delicto reportare in damnum alterius; Ex parte verò innocentis dissoluuntur, consequenter ipse liber remanet à contrahendo matrimonio, si nolit contrahere, vt patet ex rationibus supra allatis in propositione. Si verò ipse velit contrahere, tenetur fornicans contrahere, & adimplere promissionem. Ratio est, tùm quia nemo priuari debet iure suo sine sua culpa; tùm quia, quod in fauorem alicuius introductū est, non debet in eius damnū retorqueri, Lege qđ fauore C. de leg. cum autem fauore sponsi innocentis introductum sit, vt ipse possit matrimonium contrahere, postquàm alter sponsus fornicatus est, tenetur fornicans contrahere, & adimplere sponsalia, ità volente sponso innocente. Ità Nauar. loco supra citato num. 27. Henriquez loco cit. num. 6. Rebel. loco citato num. 12. Sanchez loco cit. num. 6. Rodriquez loco citato, Gutierez cap. 31. num. 2. & cap. 32. num. 4. Reginaldus & Coninch. locis citatis, & alij communiter.

6. Quæres tertiò, vtrùm liceat vtrique sponso à sponsalibus resilire, quādo vterque fornicationem commisit post sponsalia.

Respondeo neutrum posse resilire. Ità Paludanus in quarto dist. 27. quæst. 1. art. 3. num. 17. contra Sanchez l. 1. d. 15. num. 8. Henriquez loco citato num. 6. Gutierez loco citato num. 4. Reginaldum loco cit. & alios existimantes, solùm virum posse in eo euentu à sponsalibus resilire. Sed ratio nostra est, tùm quia delictum vnius compensatur cū delicto alterius; tùm quia quando vterque coniux, post contractum matrimonium commisit adulterium, vir non potest facere diuortiū, quamuis adulterium fœminæ sit grauius adulterio viri, ergò neque sponsus potest facere diuortium, seù dissoluere sponsalia; quando vterque fornicationem commisit post sponsalia, quamuis sponsus maiorē subeat ignominiam per fornicationē spōsæ, quàm subeat sponsa per fornicationē spōsi.

7. Quæres quartò, vtrùm sicut sponsalia dissolui possunt ob fornicationē corporalem, ità etiam dissolui possint per fornicationem spiritualem, videlicet ob hæresim, vel apostasiam.

Respondeo cum Sanchez loco cit. num. 3. Gutierez loco citato num. 5. Reginaldo lib. 31. num. 262. Coninchо loco citato dub. 8. num. 67. Rebel. loco citato num. 9. & alijs posse dissolui. Ratio est, quia fornicatio spiritualis censetur notabilis mutatio, quæ tacitè censetur excepta in contractu sponsalium; immò tenetur sponsus in eo casu resilire à sponsalibus; nàm contrahere matrimonium cum hæretico est peccatum mortale, vt infrà dicam de impedimento disparitatis cultus.

SECVNDA PROPOSITIO.

8. QVoties aliqua notabilis mutatio, seù causa de nouo superuenit sponsalibus, quā cognita contrahentes iudicio prudentis viri indicantur non habuisse voluntatem, saltem

implicitam se obligandi, eadem superueniens sponsalibus sufficit ad illa dissoluenda, ex parte illius, qui cognita tali mutatione non contraxisset, etiamsi sponsalia celebrata sint cum iuramento. Ratio est, tùm quia promissio, & iuramentum intelligitur factum rebus in eodem statu permanentibus; quando autem notabilis mutatio superuenit, res non permanēt in eodem statu; tùm quia promissio non obligat vltrà intentionē promittentis; promittens autem non censetur habuisse intētionem promittendi superueniente notabili mutationē, seu causa, qua præuisa iudicio prudentis nō promisisset; ita DD. statim citandi, & communiter Theologi, & iurisp. teste P. Ledesma q. 43. art. 3. causa 13. Gutierez cap. 33. num. 8. & Sanchez lib. 1. disp. 62. num. 2.

Ex hac propositione sequitur solutio multorum casuum.

9. Primò sequitur, sponsum non teneri contrahere matrimonium cum sponsa, quæ post sponsalia incidit in lepram, vel paralysim, vel in morbū gallicum, vel in grauem infirmitatē, vel qn̄ amisit nasum, vel oculos; sicut neque sponsa tenetur ob easdem causas ducere sponsum. Ita Sanchez l. 1. disp. 57. Tuscus conc. 126. num. 6. Coninch. loco cit. dub. 8. num. 66. & 67. Riccius in praxi decis. 232. Molina disp. 272. num. 4. & 5. Gutierez c. 32. num. 3. Reginaldus lib. 31. num. 263. P. Ledesma, Speculum, Valentia, & alij locis supra citatis.

10. Secundò sequitur, sponsum non teneri contrahere cum sponsa, quæ ex pulchra deformis notabiliter euasit; hæc enim censetur notabilis mutatio; ita Emanuel Sà verbo sponsalia num. 7. Reginaldus loco cit. Coninch. loco cit. Sanchez loco cit. contra Gutierez loco cit. num. 5. & alios. Idem dic de sponsi deformitate, modo sit valde magna, vt bene ait Coninch. loco cit. cum in viris non habeatur tanta ratio pulchritudinis, sicut in fœminis; nihilominus si deformitas sit notabilis, qualis videtur amissio totius nasi, videtur inducere mutationem notabilem, quicquid in contrarium sentire videatur Gutierez loco cit. num. 5.

11. Tertiò sequitur, paupertatem superuenientem sponsalibus esse causam sufficientem ad dissoluenda sponsalia; vt si fœmina incidat in paupertatem, ita vt nō possit soluere dotem promissam; hæc enim censetur notabilis mutatio, & sponsalia censentur celebrata cum hac conditione, si dos tradatur; deficiente autem conditione, etiam sine culpa fœminæ, non tenetur sponsus stare sponsalibus celebratis sub cōditione. Ita Sotus in quarto, dist. 27. q. 2. artic. 4. Reginald. loco cit. num. 264. Coninch. loco cit. num. 69. Gutierez cap. 23. nu. 3. Riccius decis. 232. P. Ledes. loco cit. causa 9. Rodriquez c. 245. nu. 5. Rebel. q. 8. sect. 8. num. 2. Sanchez lib. 1. q. 59. & alij. Addo sponsalia dissolui posse, quando sponsa aut eius parentes recusant soluere dotem, etiamsi in sponsalibus nulla præcesserit promissio, vel mētio dotis, iuxta Menoch. loco cit. de arbitrarijs nu. 6. Sanchez disp. 60. nu. 2. Gutierez c. 33. num. 5. & alios contra Couar. loco cit. & Rodriquez cap. 97. num. 8. Ratio est, tùm quia sponsus iudicio prudentis non censetur habuisse intentionem obligandi se ad contrahendum matrimonium in eo euentu; tum quia promissio censetur facta sub conditione dotis. Et hæc vera sunt: Primo, etiamsi sponsalia celebrata fuerint cum iuramento; nam iuramentum sortitur cōditiones actus super quē cadit. Secundo, vera sunt non solum, qn̄ paupertas superuenit ex parte sponsæ; sed etiam quando sponsus in paupertatem incidit; tunc enim sponsa poterit à sponsalibus resilire; quia paupertas sponsi censetur notabilis mutatio, & promissio censetur facta rebus in eodem statu permanentibus, cap. quemadmodum

de

de iureiurando. Ita Coninchus loco cit. num. 70; Menochius de arbitrarijs lib. 2. cẽturia 5. caſu 455. num. 6, Couar. de ſponſalibus prima parte cap. 5. num. 4.

12 Quarto, ſponſam non teneri contrahere cum ſponſo, qui poſt ſponſalia damnatus eſt alicuius criminis turpis, vt furti; hæc enim cenſetur notabilis mutatio; Ita Gutierez loco cit. num. 3, & alij.

13 Maior difficultas eſt, vtrùm quãdo vnus ſponſus in eodem ſtatu permanet, ſed alter ſit valdè diues, teneatur valdè diues ſtare ſponſalibus.

Reſpondeo teneri; nàm ipſe non eſt effectus deterioris conditionis propter illam mutationem, quàm eſſet, quando ſponſalia celebrauit, nec ipſe dicitur deceptus in conditione ſponſę, aut erraſſe circa conditionem ſponſę, ſed circa propriam, in quam nõ fertur cõſenſus. Ita Sanchez loco citato num. 7. Coninch. loco citato num. 69, Reginald. n. 264, Gutierez c. 33. n. 4. & 10.

14 Adhuc eſt difficultas, vtrùm ſponſalia poſſint diſſolui, quando vterque ſponſus in paupertatem incidit poſt ſponſalia.

Reſpondeo contrà Rebel. lib. 4. de ſponſ. q. 8. ſect. 8. num. 70. non poſſe diſſolui abſque mutuo conſenſu. Ratio eſt, tùm quia paupertas vnius compenſatur cũ paupertate alterius; tùm quia non adeſt ſufficiens ratio, ob quã dicamus ſponſos non habuiſſe intentionem contrahendi ſuperueniente vtriuſque paupertate; nàm etiam pauperes contrahunt ſponſalia.

15 Quartò ſequitur, ſponſalia poſſe diſſolui per aduentum grauis, & capitalis inimicitiæ inter ſpõſos; nàm hæc cenſetur notabilis mutatio ſuperueniens. Ità Valentia, Speculum, Ledeſma, Riccius, & alij locis ſupra citatis. Idem dic, ſi periculum ſit, vt graues inimicitiæ oriantur inter partium affines, aut inter parentes ſponſorum, vt bene tradit Coninch. loco cit. dub. 8. num. 67; Menoch. loco cit. num. 3, vbi etiam tradit cùm Felino, & Abbate, Summum Pontificẽ aliquando poſſe hac de cauſa diſpenſare in matrimonio nondum conſumato. Idem ſentire videtur Sanchez lib. 1. diſp. 58. num. 3, Gutierez cap. 33. nu. 2, & Reginald. num. 264.

16 Quintò, ſponſalia poſſe diſſolui, non ſolùm quando notabilis aliqua mutatio, ſeù cauſa ſuperuenit ſponſalibus; ſed etiam quando poſt ſponſalia incipit apparere, & cognoſci aliqua cauſa, quæ ſi cognita fuiſſet tempore ſponſalium, ſponſalia, iudicio prudentis, non fuiſſent celebrata; quãuis illa cauſa tempore ſponſalium adeſſet; ſed probabiliter ignoraretur. Ratio eſt, tùm quia promittentes non cenſentur voluiſſe ſe obligare in huiuſmodi euentu ad contrahendum matrimonium cognita tali cauſa, vel mutatione; tùm quia ſponſalia diſſolui poſſunt, quando ſuperuenit notabilis mutatio; ergò etiam poſſunt diſſolui, quando aliqua mutatio, ſeu cauſa de nouo cognoſcitur, quæ tempore ſponſalium latebat; paria enim ſunt in iure aliquid ſuperuenire, ſeù de nouo apparere, & incipere cognoſci; ſicut è contrario paria ſunt, non eſſe, & non apparere, vt colligitur ex lege 77. ff. de contrahenda emptione. Ità Sanchez lib. 1. d. 63. P. Ledeſ. loco citato. Leſſius lib. 2. c. 42. dub. 7. nu. 54. Rebel. loco citato num. 6. & 73. Coninchus diſp. 25. dub. 7. nu. 58. & 70. Reginald. loco cit. num. 265, & alij.

17 Ex quo patet, ſponſum non teneri ſtare ſponſalibus celebratis cum ea, quæ putabatur virgo, vel diues; ſed poſteà cognoſcitur eſſe ab alio defloratа, aut egeſtate laborare.

18 Prætereà patet, ſponſalia poſſe diſſolui per morum aſperitatem, & ſæuitiam alterius ſponſi de nouo cognitã. Ità Henriquez lib. 12. c. 14. num. 6. Speculum prima parte, art. 21. caſu 13. Sanchez lib. 1. d. 58. num. 3. Nauar. cap. 22.

num.

num. 27. P. Ledes. q. 43. art. 3. causa 11. Molina loco cit. vers. si enim, Coninchus loco cit. num. 57, & 67, Gutierez cap. 33. num. 1.

19 Quæres, vtrùm ille possit à sponsalibus resilire, qui tempore celebrationis sponsalium ignorabat vitium, seù causam sufficientem ad illa dissoluenda; sed ita erat animo affectus, vt si vitium, seù mutationē cognouisset, nihilominus sponsalia contraxisset.

Respondeo cum Sanchez d. 65. n. 2. Perez de sponsalibus §. 6, Molina loco citato, Conincho loco cit. dub. 7. n. 60, Reginald. loco cit. nu. 265, & 267, Gutierez cap. 33. num. 9, & alijs non posse resilire. Ratio est, quia illa mutatiō, seù vitium sufficit ad dissoluēda sponsalia, quod censetur saltem tacitè contrà voluntatem promittentis; sed in præsenti casu mutatio, seù vitium non censetur contrà promittentis voluntatem; cum absolutè promiserit, & adhùc promisisset cognito eo vitio; ergo non potest à sponsalibus resilire, propter illud vitium tempore sponsalium ignoratum, si ità erat affectus, vt eo cognito promisisset; quocirca, sponsus, qui promisit matrimonium Bertæ pauperi, aut defloratæ, quā credebat esse diuitem, aut virginem, tenetur stare sponsalibus, si tēpore sponsalium ità erat animo dispositus, vt sponsalia contraxisset, etiamsi illam cognouisset pauperem, aut defloratā.

20 Sed modo difficultas est, an ille teneatur stare sponsalibus, qui dubitat, ān tempore sponsalium ità esset affectus, seù haberet voluntatem habitualem promittendi, si cognouisset mutationem, seù vitium.

Respondeo, inspiciendam esse grauitatem vitij, & mutationis; nàm si vitium, seù mutatio est grauis, præsumitur non habuisse affectum, seu voluntatem habitualem se obligandi; nam fortissima presumptio desumitur ex communiter accidentibus, vt benè ostendit Menochius lib. 1. de præsumptionibus q. 18. num. 1. folio mihi 15. pagina 2. sed homines communiter noluut promittere, vel se obligare interueniente notabili mutatione, aut cognito graui vitio, ergò. Ità Sanchez loco cit. num. 4. Nauar. c. 18. num. 7, Gutierez cap. 33. num. 9, & cap. 34. nu. 8. & alij.

21 Ex quo deducitur, eum, qui sponsalia celebrauit cum sponsa, quæ credebatur diues, cùm esset pauper, vel quæ simulabat se virginem, cum esset deflorata, non teneri stare sponsalibus, si posteā dubitet, an tēpore sponsalium ità esset affectus, vt eam sibi despondisset, si cognouisset illam esse pauperem, vel defloratam.

PVNCTVM IX.

Vtrùm Sponsalia dissoluantur per dolum, aut metum.

1 *An valida sint sponsalia per dolum celebrata.*

2 *An decipiens cogi possit à decepto stare sponsalibus.*

3 *An valida sint sponsalia per dolum incidentem celebrata, si sponsus cognito dolo adhuc illa celebrasset.*

4 *An publica honestas oriatur ex sponsalibus celebratis per dolum dantem ipsis causam.*

5 *An publica honestas oriatur ex sponsalibus per dolum incidentem celebratis.*

6 *An valida sint sponsalia per metum celebrata.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 Sponsalia celebrata per dolū dissolui possunt; immò sunt ipso facto inualida, si celebrata fuerint per dolum, dantem ipsis causam, adhibitum ab altero contrahente. pro intelligentiā huius propositionis.

Aduer-

Aduertendum est, dolum aliquando dare causam contractui; aliquando incidere tantum in cōtractum. Dolus dans causam contractui dicitur ille, qui si cognitus fuisset tempore cōtractus, non fuisset celebratus contractus. Incidens in contractum dicitur ille, qui si cognitus fuisset tempore contractus, nihilominus contractus fuisset celebratus; sed non fortassè cū eadem cōditione, vel eodē pretio, &c.

Rursus aduertendum est, dolum aliquando adhiberi ab altero contrahente, aliquando à tertia persona distincta ab ipsis contrahentibus hoc posito.

Dico, dolum dantem causam contractui sponsalium adhibitum ab altero contrahente conscio, & participe doli, facere sponsalia ipso iure irrita, & inualida. Ità Sanchez lib. 1. d. 64. art. 3. Reginald. lib. 31. num. 166. Gutierez cap. 34. num. 8. Molina de contractibus tr. 352. conclus. 1. num. 7. vbi plures alios refert contra Coninch. disp. 23. dub. 9. num. 73. & Lessium, quem retuli de contractibus disp. 31. q. 1. punct. 2. § 2. num. 3. Ratio est, quia sponsalia sunt contractus bonæ fidei; contractus autem bonæ fidei celebrati per dolum, dantem ipsis causam, sunt irriti, si dolus adhibitus sit ab altero contrahente, lege 57. tit. 5. parte 5. lege & eleganter 7. ff. de dolo.

Dixi per dolum dantem causam cōtractui spōsalium, quia, si dolus solùm incidat in sponsalia, non sunt sponsalia ipso iure irrita. Ratio est, tùm quia adest sufficiens cōsensus ad contractū; tum quia, sicut alij contractus celebrati cum huiusmodi dolo sunt validi, ità etiam valida sunt sponsalia. Videte, quę diximus de cōtractibus pun. 2. § . 2.

Dixi adhibitum ab altero contrahente; quia si dolus dans causam sponsalibus, adhibitus sit à tertia persona sine participatione alterius spōsi, spōsalia non sunt ipsò facto irrita; sed deceptus habet ius illa dissoluendi. Ratio, cur non sint ipso facto irrita, est; quia, sicut alij contractus, cum huiusmodi dolo celebrati, non sunt irriti; ità neque irrita sunt sponsalia, vt benè ait Syluest. matrimonium tertio q. 12. Molina num. 11. Sanchez num. 5. Gutierez loco cit. num. 8. Reginaldus loco citato & alij contra Medinam. q. 33. de restitutione. Ratio verò, cur deceptus habeat ius dissoluendi sponsalia, videtur esse, quia adest talis causa, seù mutatio, quam si deceptus præuidisset, iudicio prudentis non se obligasset ad illa perficienda. Rursus.

Dixi adhibitum ab altero contrahente; quia quando aliquis deceptus est ex sua falsa existimatione; nullo alio dante causam contractui per dolum, valida sunt sponsalia, vt patet ex dictis de contractibus pun. 2. § 2. n. 3. ita Molina, Sanchez, & alijs, quos ibi retuli.

2 Quæres primò, vtrùm decipiens possit cogi à decepto stare spōsalibus, quibus decipiens dedit causam per dolum.

Respondeo posse, si sequamur sententiam Lessij, Molinæ, & aliorū, quos retulimus de contract. loco citato q. 2. modò decipiens veram haberet intentionem promittendi, quando celebrauit sponsalia. Ratio est, tùm quia par non est, vt decipiens cōmodum reportet ex suo delicto; tum quia hoc idem accidit in alijs cōtractibus; tū quia, cū decipiens præstiterit suum cōsensum, potest deceptus consensum illum acceptare, & consequenter cogere decipientem stare sponsalibus. Si verò sequamur sententiam Sanchez l. 1. d. 64. num. 3. & lib. 4. disp. 15. quàm de contractibus loco citato retulimus, dicēdum est, tàm deceptū, quàm decipientem liberum esse a sponsalibus, modo non cogatur illis stare ratione damni, aut per sententiam iudicis in pœnam fraudis.

Ratio est; quia sponsalia non claudicant, cum sint mutua promissio futuri

tari matrimonij, consequenter si valida sunt ex parte decipientis, valida etiam sunt ex parte decepti, & è contra; alioquin claudicarent, nec possent mutua promissio appellari. Videte, quæ diximus de contractibus loco citato.

3 Quæres secundò, vtrùm qui celebrauit sponsalia per dolum tantummodò incidentē; sed ità erat affectus, vt adhuc sponsalia celebrasset, possit adhuc à spōsalibus resilire, postquam cognouit dolum. E.g. Titius celebrauit sponsalia cum Berta deflorata, quæ se Virginem simulabat, sed ita erat affectus tempore sponsalium, vt illa celebrasset; etiamsi illam cognouisset defloratam; quæritur modò, vtrum possit à sponsalibus resilire, postquam cognouit illam esse defloratam.

Respondeo nō posse resilire, vt patet ex dictis pun. antecedēti ad finem.

4 Ex dictis in hac propositione sequitur primo, impedimentum publicæ honestatis non induci ex sponsalibus celebratis per dolum dantem ipsis causam, & adhibitum ab altero contrahente; nam huiusmodi sponsalia sunt inualida; sponsalia autem inualida non inducunt impedimentum publicæ honestatis; consequenter sponsus poterit contrahere matrimonium cum matre, vel sorore illius, cum qua prius celebrauerat sponsalia per dolum dantem causam sponsalibus. Ita Sanchez, Gutierez, & alij locis citatis.

5 Secundò sequitur, induci impedimentum publicæ honestatis, quando sponsalia celebrata sunt per dolum tantummodò incidentē, ita DD. citati.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Sponsalia celebrata per metum leuem, incussum ad illa extorquenda, dissolui possunt in foro conscientiæ. Hęc propositio constat ex dictis de contractibus punct. 2. §. 3. alioquin, qui metum incussit, commodum reportaret ex suo delicto, & ex iniuria alteri illata.

Dixi per metum leuem, quia sponsalia facta per metum grauem sunt ipso facto irrita, vt infrà dicam de matrimonio.

Dixi in foro conscientiæ; quia in foro externo non datur actio ad dissoluenda sponsalia facta per metum leuē; nàm in iure non habetur ratio metus leuis, Lege nec timorem. ff. de eo, quod metus causa; alioquin daretur occasio multis litibus, vt benè ait Sanchez d. 4. num. 4. Vtrùm verò, qui metu graui celebrauit sponsalia cum iuramento, teneatur ratione iuramenti stare sponsalibus, dicam infrà de matrimonio per vim celebrato.

PVNCTVM X.

Vtrùm Sponsalia dissoluantur per mutuum consensum, aut per conditiones non adimpletas.

1 *An sponsalia mutuo consensu dissolui possint.*
2 *Quid requiratur, vt sponsalia mutuo consensu dissoluantur.*
3 *An sponsalia dissoluantur, quandò ex metu alter remittit obligationem.*
4 *An sponsalia dissolui possint, quandò non adimplentur conditiones.*
5 *An ad dirimenda sponsalia necessaria sit Iudicis auctoritas.*
6 *An opus sit relaxatione iuramenti, quandò sponsalia cum iuramento celebrata dissoluuntur.*
7 *Quandonā sponsalia auctoritate propria rescindi possint.*
8 *Coram quo Iudice dissoluenda sint sponsalia.*
9 *An sponsalia rescindi possint propria auctoritate, quandò dubitatur, an adsit iusta causa.*
10 *An quandò adest iusta causa, sponsalia dissolui possint, si sponsus carnaliter*

simpliciter cognoscat sponsam.

11 *Quanta certitudo causæ requiratur ad dirimenda sponsalia.*

12 *An habens copulam cum sponsa alterius teneatur hanc circunstantiã in confessione explicare.*

PRIMA PROPOSITIO.

1. SPonsalia dissolui possunt mutuo consensu, & mutua remissione ipsorum sponsorum, etiamsi facta fuerint cũ iuramento. Ratio est, quia sponsalia sunt contractus dissolubilis, contractus autem dissolubilis dissolui potest ex voluntate contrahentium; res enim per quas causas nascitur, per easdem dissoluitur.

Dixi, etiamsi facta fuerint cum iuramento; quia iuramentum non tollit facultatem remittendi, vt patet ex dictis de iuramento pun. 26. Et hoc verum est, etiamsi sponsalia iurata sint principaliter in honorem Dei, seu per modum voti, vt accidit, quando quis, intuitu pietatis, cum iuramento promisit fœminę pauperi se contracturũ cum ea matrimonium. Ratio est, quia ille, in cuius fauorem factum est iuramentum, potest cedere iuri suo, & iuramentum censetur factum sub conditione, si ille in cuius fauorem factũ est, velit acceptare, & nolit cedere iuri suo, vt patet ex dictis de iuramento loco cit. Ità Less. lib. 2. c. 42. dub. 12. num. 57. Emanuel. Sà verbo sponsalia num. 1. Coninch. de matrim. disp. 23. dub. 1. nu. 2. Naldus verbo sponsalia, num. 4. Gutierez cap. 24. Henriquez lib. 11. c. 14. Sanchez lib. 1. d. 52. num. 8. & in summa lib. 3. c. 20. vbi alios refer, contra Sot. 8. de iustitia q. 1 art. 9. ad 2.

2. Verum tamen est, vt dissoluantur sponsalia, remissionem debere esse liberam; sicut etiam libera esse debet remissio aliorum debitorum, tùm huiusmodi remissio est veluti quædam donatio, quæ debet esse libera, vt patet ex dictis de donatione. Ità Sanch. Gutierez, Coninchus, & alij locis cit.

3. Ex quo patet, sponsalia non dissolui, quando alter sponsus remittit obligationem ex metu sibi incusso ab altero contrahente ad extorquendam remissionem: secus dicendum est de remissione facta ob timorem parentum, vel ob vitæ asperitatem; nam hic metus, cùm non sit incussus ad extorquendam remissionem, non tollit libertatẽ sufficientem ad validitatẽ remissionis, vt in simili dictum est de voto pun. 3.

SECVNDA PROPOSITIO.

4. SPonsalia dissolui possunt, quando non adimplentur conditiones, sub quibus celebrata fuerunt. Immò sponsalia non sunt valida, nec obligant, donec adimpleatur conditio expressa in cõtractu sponsalium. Ratio est, quia sponsalia non obligant vltrà intentionem promittentium; promittentes autẽ non habent intentionẽ obligandi se, nisi sub talibus conditionibus.

Dixi donec adimpleatur conditio expressa in cõtractu sponsalium; nam quando sponsalia non fuerunt celebrata sub aliqua conditione expressa, sed tantummodo sub aliqua conditione tacita, valida sunt absolutè, & non censentur propriè conditionalia. Ratio est, tùm quia conditio tacitè subintellecta non reddit actum conditionalem, licèt conditiones, quæ extrinsecus, vt de conditione, tùm quia sequeretur ex sponsalibus factis à Titio cum Bertha sub tacita conditione, si nõ fuerit fornicata & cuiusque postea dissolutis, non induci impedimentum publicæ honestatis; sicut non inducitur ex spõsalibus verè cõditionalibus, ex c. vnico de sponsalibus in sexto; consequẽter sponsus posset postea contrahere matrimonium cum sorore, vel matre Berthæ, cum qua dissoluit sponsalia, celebrata sub tacita conditione, si non fuerit fornicata; sed hoc falsum est,

est, ergò sponsalia celebrata sub tacita conditione sunt absolutè valida, & non censentur propriè conditionalia; Ità Sanchez lib. 1. d. 67. num. 3. Coninchus disp. 23. dub. 9. ad finem, & alij communiter teste Sanchez loco citato.

Occasione eorum, quæ dicta sunt in præcedentibus punctis, remanent aliquæ difficultates examinandæ.

5 Prima est, vtrùm ad dirimẽda spõsalia necessaria sit Iudicis auctoritas, quando occurrunt aliquæ causæ, sufficientes ad illa dissoluenda.

Respondeo, si natura rei spectetur, nullam requiri Iudicis auctoritatem, quando certo constat de causa sufficiente ad dissoluenda sponsalia. Ità Camerota cap. 2. de matrim. ad finem, Gutierez cap. 35. num. 4. Coninchus disp. 23. dub. 8. Reginald. lib. 31. nu. 268. Syluest. verbo sponsalia num. 10. Emanuel Sà verbo sponsalia num. 12. Speculum prima parte art. 21. Henriquez lib. 11. cap. 14. num. 1. Sanchez lib. 1. d. 69. & Perez. §. 6. contrà S. Tho. q. tertia addit ar. 3. & alios. Ratio est, quia sponsalia celebrata fuerunt sub conditione tacita, vel expressa illius causæ, ergò deficiente tali conditione dissolui possunt ex natura rei propria auctoritate; quamuis facta fuerint cũ iuramento; iuramentum enim sequitur conditiones actus, super quẽ cadit.

6 Ex quo patet, non esse opus relaxatione iuramenti. Ità Ostiensis, Gutierez c. 35. nu. 1. & alij contrà Lopez, & alios apud Sanchez d 67. nu. 2.

Dixi si natura rei spectetur, quia per accidens, vt ratione scandali vitandi, fieri potest, vt necessaria sit Iudicis auctoritas. Ita Sanchez disp. 69. num. 3. Gutierez loco cit. num. 4.

7 Hinc patet, posse propria auctoritate dissolui sponsalia à sponso innocente in sequentibus casibus.

Primo, quando causa dissolutionis est publica; tunc enim non est periculum scandali; cum causa sufficiens ad dissoluenda sponsalia sit publica.

Secundò, quando causa est occulta, & simul etiam sunt occulta sponsalia; tunc enim non est periculum scandali, & dissoluens vtitur iure suo; cum habeat iustam causam dissoluendi sponsalia, vt aiunt communiter DD. ex P. Ledesma q. 45. art. 3. ad finem.

Tertiò, quando sponsalia sunt publica, sed causa dissolutionis ità est occulta, vt non possit probari in iudicio; & hoc verum est, nisi fortè magnum scandalum indè timeatur. ita communiter DD. sequentes Paludanum loco citando concl. 4. Vtrùm verò, quando sponsus non potest propria auctoritate dissoluere sponsalia, possit detegere in iudicio causam ad illa dissoluenda cum periculo notæ, & infamiæ sponsæ, dictum est de detractione, posse detegere, quando sponsa admonita non vult à sponsalibus desistere, videte P. Nauar. lib. 3. de restitutione c. 1. num. 357. Sanchez lib. 1. d. 69. & 70. P. Lodes. loco citato, & Henriquez lib. 11. c. 14. nu. 1. Gutierez loco citat. Rodriquez prima parte, cap. 45. num. 11.

8 Si quæras, quinam sit Iudex, coram quo dissoluenda sunt sponsalia, quando ad illa dissoluenda requiritur auctoritas Iudicis.

Respondeo, esse Iudicem Ecclesiasticum ordinarium, vel Delegatum, vt Episcopum, vel Delegatum ab ipso Episcopo. Ratio est, quia hæc est materia spiritualis; materia autem spiritualis pertinet ad Iudicem Ecclesiasticnm. Parochus verò non est competens Iudex, cum ipse non habeat iurisdictionem in foro externo. Ità Sanchez lib. 1. disp. 69. num. 10. Palud. in 4. d. 27. q. 1. num. 38. quæsito primo ad finem, concl. 5. fol. mihi 143. Gutierez loco cit. num. 8. Reginald. lib. 31. num. 268. Riccius decis. 245. & alij.

9 Secunda difficultas est, vtrũ sponsalia dissolui possint propria auctoritate, quando dubitatur, vtrùm causa dissoluendi sponsalia sit sufficiens ad

illa dissoluenda, aut quando moraliter non constat, adesse causam sufficientem ad illa dissoluenda.

Respondeo, non posse absque Iudicis auctoritate dissolui. Ratio est, quia dissoluens propria auctoritate in hoc casu exponeret se periculo committendi iniustitiam cõtrà alterum sponsum, qui non debet spoliari iure sibi acquisito per sponsalia. Ità P. Ledesm. loco citato conclus. 4. Lopez 2. parte c. 38. Coninch. disp. 23. dub. 8. num. 70. ad finem; Gutierez cap. 35. nu. 7. Reginald. loco cit. num. 268. Sanchez d. 69. num. 9. & alij.

10 Tertia difficultas est, vtrum sponsus sciens adesse iustam causam dissoluendi sponsalia, possit adhuc ratione illius prioris causæ resilire à sponsalibus, si posteà carnaliter cognoscat sponsam.

Respondeo, non posse resilire, si tempore copulæ conscius erat illius causæ, & sponsalia præcedentia erant valida. Ratio est, quia sponsus cognoscens sponsam, censetur remittere ius dissoluendi sponsalia ratione illius causæ, & consequenter amittit ius, quod habebat ad dissoluenda sponsalia ob præcedentes causas, quarum conscius erat tempore copulæ; sicut enim coniuges scientes, fornicatinoem ab altero coniuge commissam, ammittunt ius petendi diuortium, quando se carnaliter cognoscunt; postquam cognouerunt fornicationem ab altero coniuge commissam, ità sponsus ammittit ius dissoluendi sponsalia, quando cognoscit carnaliter sponsam, sciens præcessisse causam sufficientem ad dissoluenda sponsalia, hoc tamen intelligigitur, modò illa sponsalia fuerint valida; nàm si fuissent inualida, non teneretur sponsus stare sponsalibus, & vi sponsalium contrahere matrimonium cum ea, quam carnaliter cognouit; nàm sponsalia inualida non inducunt obligationem, nec fiunt valida per copulam habitam; nisi fortè sponsus, tunc habuerit animũ permanendi in prioribus sponsalibus. Ità Reginal. lib. 31. num. 267; Coninch. disp. 23. dub. 10, Rodriquez prima parte cap. 208. nu. 10, Gutierez cap. 34. num. 9. Sanchez lib. 1. disp. 66, & alij, quorum ipse Sanchez meminit.

11 Quarta difficultas est, quanta certitudo delicti, seu causæ sufficientis ad dissoluenda sponsalia requiratur, vt licitè dissolui possint, aut impediatur matrimonium, ne contrahatur ratione alicuius impedimenti.

Respondeo, in foro conscientiæ sufficere dictum vnius testis, qui certo sciat, & deponat cum iuramento, aut etiam sine iuramento; modò testis sit fide dignus, & testetur de certa scientia. Videte Sanchez lib. 1. disp. 71, 72. 73. & Reginald. Gutierez, & Coninch. locis citandis, vbi etiam ostendunt ad dissoluenda sponsalia sufficere in foro externo; vt vterque sponsus fateatur impedimentum, seu iustam causam illa dissoluendi; immo sufficit, si ille, qui optat matrimonium iniri, fateatur impedimentum, non tamen sufficit, si ille tantum fateatur, qui optat non iniri matrimonium; tunc enim non creditur illius assertioni. 14. q. 2. Videndus etiam est Mascard. de probat. conclus. 409, & 410, & 1035, Gutierez cap. 36, Speculum 3. parte art. 8, Coninch. dub. 11; Reginald. num. 268.

12 Quæres vtrùm habens copulam cum sponsa alterius, teneatur istam circunstantiam in confessione aperire.

Respondeo, esse tres sententias in hoc casu. Prima est Couar. prima parte c. 1. num. 13. Viualdi de sponsalibus cap. 1. num. 10. dicentium non teneri; quia hæc videtur circunstantia tãtum aggrauans, & non mutans speciem; circunstantiæ autem aggrauantes, & non mutantes speciem non sunt necessariò explicandæ in confessione.

Secunda sententia est Rebelli lib. 4. de sponsalibus, q. 8. sect. 2. num. 9, Gutierez cap. 1. nu. 20, Coninch. disp. 22. dub.

dub. 1. num. 6. P. Ledesmæ quæst. 43. art. 1. dub. vltimo, Naldi verbo sponsalia, nu. 11, & aliorum affirmantium, circunstantiam sponsæ explicandam esse in confessione; sicut etiam explicanda est circunstantia sponsi, qui copulam habuit post celebrata spōsalia. Ratio est, quia in vtroque casu violatur fides sponsalium, & infertur grauis iniuria alteri sponso. Ex qua ratione patet, tàm sponsum, quàm sponsam fornicantem post sponsalia teneri in confessione exprimere circunstantiam sponsalium.

6 Tertia sententia, quæ probabilior videtur est Sanchez l. 1. d. 2. num. 6. Rodriquez prima parte cap. 53. num. 3, & aliorum dicentium, explicandam esse tantummodo circunstantiam spōsæ, quando scilicet copula habetur cũ sponsa, & quando ipsa sponsa fornicatur; non vero quando sponsus fornicatur. Ratio est, quia fornicans cum sponso nō facit grauem iniuriam illius sponsæ, sed leuem tantum, & venialem; fornicans verò cum sponsa alterius facit grauem iniuriam sponso, qui cogetur cum suo graui incommodo, aut resilire à sponsalibus, ne contrahat cum fornicaria sponsa, aut ducere fornicariam in vxorem; ex quo patet copulam habitam cum sponsa alterius duas turpitudines, & deformitates continere, vnam contrà castitatem, alteram contrà iustitiam, propter iniuriam, quæ irrogatur sponso. Et hinc patet responsio ad rationes aliarum sententiarum. Ad primā dic, non esse tantummodo circunstantiam aggrauantem. Ad secundam dic, non inferri grauem iniuriam in vtroque casu.

PVNCTVM VLT.

Vtrùm possit apponi pœna aliqua soluenda per frangētem fidem sponsalium.

VNICA PROPOSITIO.

1 Sponsi, vel propinqui sponsorum, vel stricti ipsorum amici non possunt pœnam apponere grauem, aut leuem soluendam ab eo, qui non steterit sponsalibus; immo, si pœnam aliquā apposuerint, non tenentur illam soluere, non solùm in foro externo, sed neque in interno. Ità Cardin. Tuscus tomo 7, conclus. 401. nu. 3, Camerota cap. 2. de matrim. dub. 9, Naldus verbo sponsalia, nū. 10, Antonius Gomez primo var. cap. 12. num. 79, & alij ferè communiter apud Sanchez lib. 1. disp. 30, & apud Gutierez de matrim. c. 17 nu. 2, quamuis Molina de iust. & iure disp. 151. vers. Dubium, Coninch. disp. 22. dub. 5 nu. 29, & alij sentiant, posse, pœnam apponi soluendam ab eo, qui iniustè dissoluerit sponsalia. Ratio nostra est, quia huiusmodi conuentio, seù constitutio pœnæ est irrita leg. fin. C. de sponsalibus, & c. Gemma de spōsalibus;

libus; Ex conuentione autem, seù contractu inualido non consurgit obligatio. Ratio verò, cur huiusmodi conuentio irritetur à iure, est, quia repugnat libertati matrimonij; posset enim aliquis timore pœnæ à se, vel ab amico, vel à propinquo soluendæ, contrahere matrimonium; consequenter coactè, & non liberè contraheret.

Dixi sponsi, vel propinqui; quia conuentiones pœnales non prohibentur inter extraneos, vel non propinquos, vel non amicos; nàm conuentiones extraneorum non compellunt sponsos ad implendum matrimoniũ: cum nihil ad sponsos pertineat, quòd extraneus aliquis pœnam soluat, si nõ steterint sponsalibus celebratis; nec iura loquuntur de extraneo. Itâ Sanchez disp. 30. num. 4. Gutierez num. 10. & alij communiter. Non nego tamen, quin amici sponsorum, vel eorum propinqui, aut parentes possint pœnam apponere, quâ se obligent ad curandum, vt matrimonium celebretur; nàm huiusmodi conuentio non prohibetur à iure; sed illa tantummodò prohibetur, quâ imponitur sponsis necessitas contrahendi matrimonium; in hoc autem casu non imponitur sponsis vlla necessitas, cum ex suppositione, quòd amici, vel parentes curauerint matrimonium celebrari, ad nihil soluendum obligentur; consequenter neque sponsi per hoc compelluntur ad contrahendum matrimonium, nec tollitur libertas matrimonij. Itâ Couar. secunda parte c. 3. §. 2. num. 5. Rebel. loco citato q. 7. num. 1. Gutierez loco citato num. 9. Sanchez l. 1. d. 30. num. 3. vbi plures alios refert; quamuis aliqui DD. vt Coninchus, & Molina locis citat. velint conuentionem pœnalem esse tantummodò prohibitam, quando facta fuit indistinctè; hoc est, quando facta fuit, vt soluatur, si sponsalia dissoluta fuerint siuè iustè, siuè iniustè; non verò quando apponitur, vt pœna soluatur ab eo, qui dissoluerit sponsalia sine causa. Verùm iura loquuntur absolutè, & sine vlla distinctione; vbi autem ius non distinguit, neque nos distinguere debemus.

Obijcies primò. Licitum est contrahentibus sponsalia tradere arrhas, idest pignora. E. g. anulum, & torquem aureũ ea conditione, vt tradens amittat illas, si fregerit fidem sponsalium; accipiens verò resiliendo à sponsalibus ob suam culpam teneatur restituere in ea quantitate, in qua conuentum fuerit inter ipsos sponsos, vt in duplo, triplo, vel quadruplo; ergò potest in sponsalibus apponi pœna soluenda à frangente fidem sponsalium.

Respondeo, posse tradi arrhas, vt habetur lege vltima Codice de sponsalibus; non tamen indè sequitur, licitum esse ponere pœnas. Ita Coninchus disp. 22. dub. 2. num. 13. Naldus verbo sponsalia num. 15. Sanchez lib. 1. disp. 35. Gutierez cap. 18. num. 2. Rebellus, & alij locis citat. Ratio, cur possint hoc modo tradi arrhæ, & non possint imponi pœnæ, est, inquit Couar. loco citato, quia arrhæ maturiori consilio traduntur; cum statim, & ipso facto tradantur; pœnæ, verò nõ statim soluuntur; sed promittuntur soluendę in futurum; ob id ius aliter disposuit in arrhis, quam in pœnis, eo quod quilibet procliuior sit, vt ait Bartolus, ad verba de ore, quam ad pecuniam ex crumena depromendam. Verum tamen est, arrhas non esse soluendas, quãdo sponsalia dissoluuntur auctoritate Iudicis, aut per ingressum in religionem; hic enim casus prudentis viri iudicio censetur exceptus in promissione arrharum. Itâ Emanuel Sà verbo sponsalia nu. 2, & 3, Coninch. dub. 3. nu. 14, Sanchez disp. 35. nu. 9.

Obijcies secundò. Qui init sponsalia cum iuramento, vel etiam sine iuramẽto, potest per censuras cogi stare sponsalibus, vt habetur ex Alexan. 3. cap.

cap. ex litteris, vt bene tradit Sanchez lib. 1. disp. 29, Gutierez cap. 15, & alij DD. citati omissis ijs, quos refert Riccius verbo praxis, matrim. decis. 231. num. 5; sed excommunicatio non est minor pœna, quàm sit alia quæuis pœna pecuniaria, & temporalis; ergò potest in sponsalibus apponi pœna soluenda ab iniustè dirimente sponsalia.

Respondeo, posse aliquando aliquem auctoritate Iudicis cogi per censuras stare sponsalibus iuratis ad vitandum periurium; & iniurias proximi; non tamen indè sequitur permittēdas esse alias conuentiones pœnales; præter permissas à iure, sic postulante matrimonij libertate. Videto Praxim Neapolit. cap. 13. Riccium in praxi decis. 231, Sanchez, & Gutierez locis citatis.

2 Quæres primò, vtrùm pęna apposita in sponsalibus cum iuramento, soluenda sit, saltem ratione iuramenti.

Respondeo negatiuè; quia iuramentum non obligat ad rem illicitam, & prohibitam; prohibita est autem solutio dictæ pœnæ propter oppositionē, quam habet cū libertate matrimonij. Ità Sanchez lib. 1. disp. 32. num 21, & alij plures apud ipsum Sanch. & apud Gutierez nu. 19, & 21, quamuis aliqui sentiant oppositū, quos sequitur Less. lib. 2. cap. 17. dub. 7. num. 56, Coninch. loco cit. num. 24, & alij.

3 Quæres secundò, vtrùm sit peccatum mortale apponere in sponsalibus huiusmodi pœnas.

Respondēt Caiet. verbo sponsalia, & Sanchez disp. 30. num. 2. Gutierez cap. 17. num. 1. Couar. & alij apud Coninchum disp. 22. dub. 5. num. 23, esse tantummodò veniale peccatum. Ratio est, quia appositio pęnæ non valet, consequenter non compellit ad matrimonium celebrandum. Immo Coninch. & Less. locis cit. putant, nullū esse peccatum soluere huiusmodi pœnam.

Sed mihi probabilius videtur, esse peccatum mortale; nam apponentes pœnam faciunt contrà legem in materia libertatis Matrimonij, quæ videtur esse res grauis; qui autem facit cōtra legem in materia graui, peccat mortaliter; nisi excusetur ratione ignorantiæ, & inaduertentiæ, vt patet ex dictis de legibus.

4 Quæres tertiò, vtrùm recipiens solutionem pœnæ teneatur ante sententiam Iudicis restituere pœnam sibi ex conuentione solutam à dirimente sponsalia.

Respondeo non teneri. Ratio est, quia leges irritantes hos contractus pœnales, non impediunt translationē dominij, aut retentionem; consequēter recipiens aquisiuit dominium, nec tenetur ad restitutionem ante sententiam Iudicis. Ità Sanchez l. 1. d. 31. num. 2, Rebel. l. 4. q. 7. num. 2. Lessius loco cit. Coninchus loco cit. nu. 26. Gutierez cap. 17. num. 15. & alij plures, quos retuli in octauo præcepto Decalogi, cum in simili loquerer de procuratore, & notario.

5 Quæres quartò, vtrùm sit valida hæc promissio, promitto sub tali pœna, & promissione, me non contracturum matrimonium cum Titio.

Respondeo cum Alciato, & alijs apud Sanchez d. 30. num. 8. & apud Gutierez cap. 17. num. 7. non esse validam. Ratio est, quia aufert libertatem matrimonij contrahendi; sicut etiam est inualida pœna apposita de matrimonio nō dissoluendo; vt si quis dicat, promitto me non dissoluturum matrimonium per ingressum religionis, vel ob aliam iustam causam. Ità Sanchez loco citato num. 9, Gutierez num. 6, & alij.

6 Quæres vltimò, vtrùm peti possit interesse ab eo, qui dissoluerit sponsalia. Pro solutione.

Notandum est, interesse dupliciter dici, aliud dicitur interesse lucri cessantis, aliud damni emergentis. Interesse damni emergentis in hac materia sunt expēsæ factæ in sponsalibus.

Interes-

Intereſſe lucri ceſſantis eſt illud lucrum, quod quis percepiſſet, ſi matrimonium contractum fuiſſet. Hoc poſito.

Reſpondeo primò. Intereſſe damni emergentis peti poſſe, non virtute conuentionis pœnalis, ſeù promiſſionis illius pœnæ; cum illa conuentio, promiſſio, & conſtitutio pœnæ fuerit inualida; ſed peti poteſt ſub nomine intereſſe, ſeù nomine iniuſtitiæ commiſſæ ab iniuſtè violante fidem ſponſalium. Ratio eſt, quia iniuſtus violator ſponſalium tenetur ad reparandum damnum, ſeu intereſſe damni emergentis; etiamſi nulla præceſſiſſet conuentio; qua de cauſa poteſt conueniri coram Iudice ad ſoluendum dictum intereſſe, ſi abſque iuſta cauſa receſſit à ſponſalibus, vt inquiunt communiter DD. ergò peti poteſt intereſſe damni emergentis, & potuit fieri conuentio illius ſoluendi; cum per huiuſmodi conuentionē iniuſtus violator ſponſalium non magis aſtringatur ad celebrandum matrimonium, quàm aſtringeretur non facta conuentione; nec magis obligetur ad reſtitutionem, poſita conuentione, quàm ea ſecluſa.

Reſpondeo ſecundò, cōuentionem ſoluendi intereſſe lucri ceſſantis non eſſe validam. Ratio eſt, tum quia minuit libertatem Matrimonij; nàm timore ſoluendi intereſſe lucri ceſſantis fieri poteſt, vt ſponſus cogatur ſtare ſponſalibus, quibus alioquin non ſtaret, nec matrimonium perficeret; tùm quia ſponſus non habet ius ad illud lucrum, niſi celebrato matrimonio; cùm autem matrimonium nondum celebratum ſit, non poteſt pactum inire ſoluendi intereſſe lucri ceſſantis. Ità Rebel. num. 5, Sanchez d. 30. nu. 14. Gutierez cap. 17. nu. 14; & alij apud Sanchez loco citato.

QVAE-

QVÆSTIO SECVNDA,

DE NATVRA ET PROPRIETATIBVS Matrimonij.

PVNCT. PRIMVM.

Quid sit matrimonium.

1 *Vndenam matrimonij nomen desumptum sit.*
2 *Quid sit matrimonium.*
3 *An in matrimonio requiratur consensus externus.*
4 *An ad contrahendum matrimonium sufficiat copula coram Parocho, & testibus habita.*
5 *An matrimonium sub mortali celebrandum sit verbis.*
6 *An consensus matrimonij exprimatur per taciturnitatem.*
7 *An validum sit matrimonium, quando fœmina tacet, sed interius consentit.*
8 *An sit validum matrimonium, quandò extraneus respondet pro fœmina tacente.*
9 *An inter B. V. & S. Ioseph interesserit verum matrimonium.*
10 *An B. V. peccauerit contrà votum contrahendo matrimonium.*

1 Nomen Matrimonij desumptum est à matre; eò quòd fœmina matrimonium ineat, vt fiat mater. Dicitur etiam matrimoniũ quasi matris munium; eò quòd fœminæ per contractum Matrimonij imponatur officium, & munus educandæ prolis. Denique dicitur matrimonium, quasi matrem muniens; quia vxor per matrimonium acquirit virum, quo defendatur, & muniatur. Matrimonium alio nomine appellatur connubium, aut nuptiæ ab obnubendo; eò quòd vxor in benedictionibus velo quodã quasi nube tegatur. Appellatur etiam coniugium; eò quòd sponsi strictissimo matrimonij vinculo coniugantur, fiantque vna Caro. ita Vasquez de matrimonio disp. prima, c. 1. Henriquez lib. 11. c. 1 nu. 1. Card. Tuscus tomo 5. concl. 116, Couar. in epitome lib. 4. parte 1. c. 1, Sanchez in proemio, & alij.

VNICA PROPOSITIO.

2 Matrimonium est legitimus, & indissolubilis contractus inter virum,

virum, & fœminam, quo traditur, & acceptatur mutua corporũ potestas, & confertur gratia sanctificans. Hæc definitio non solùm conuenit matrimonio, vt est contractus; verùm etiã, vt est Sacramentum; matrimonium enim fidelium non solùm est contractus; sed etiam est Sacramentum propriissimè dictum; tùm quia est signũ Sacrum efficax gratiæ; tùm quia hoc est de fide definitum in Concilio Florentino in instructione Armenorum. In Tridentino sess. 7. can. 1. & patet ex Apostolo c. 5. ad Ephesios, vbi relatis ijs verbis, propter hoc relinquet homo, &c. subiungit, Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico, in Christo, & Ecclesia; hoc est, coniugium magnum Sacramẽtum est, ac mysterium; cum sit signum vnionis Christi cum Ecclesia. Ità explicant DD. Ecclesiæ, Hieronymus, Ambrosius, & alij apud Valentiam to. 4. disp. 10. q. 1. apud Sanchez lib. 2. disp. 10. & apud Henriquez Lib. 11. cap. 2.

Obijcies primò. Si matrimonium esset Sacramentum, non liceret accipere pecuniam pro matrimonio; nam committitur Symonia, quando accipitur aliquid pretio æstimabile pro re spirituali, & pro Sacramento; ergò signum est, matrimonium non esse Sacramentum; cum in matrimonio accipiatur pecunia.

Respondeo, non accipi pecuniam pro matrimonio, vt est Sacramentum; sed vt est contractus ciuilis, ad sustinenda onera matrimonij; sicut enim non est Symonia accipere aliquid pro Calice ratione materiæ, aut pro celebratione ratione laboris extrinseci, vt dictum est in tractatu de symonia; ità non est symonia aliquid accipere pro sustinendis oneribus matrimonij, quæ sunt pretio æstimabilia. Ita Coninch. disp. 24. dub. 2. num. 21, & alij DD. cit.

Obijcies secundò, Ecclesia in matrimonio apponit aliqua, quæ sunt de ipsius necessitate, & validitate; facit enim personas inhabiles ad contrahendum, & facit, vt matrimonium sit validum, si celebretur coram Parocho, & Testibus; secus si absque illorum præsentia contrahatur; ergò matrimonium non est Sacramentum; nam Ecclesia non potest variare Sacramenta, nec potest circa illa aliquid apponere, quod sit de ipsorum necessitate.

Respondeo cũ Vasquez disp. 3. c. 5. Sanchez lib. 3. de matrimonio disp. 4. num. 6. conclus. 3. Conincho disp. 27. de matrim. dub. 1. num. 8. Valentia to. 4. disp. 10. q. 5. par. 1. & alijs communiter, hoc esse peculiare in matrimonio, vt Ecclesia possit circa illud aliquid apponere; nam Ecclesia habet peculiarem potestatem circa matrimonium, quatenus habet ius constituendi contractum, quem Christus eleuauit in Sacramentum; cũ igitur Ecclesia possit variare cõtractum, itaut sit validus, si fiat cum talibus circunstantijs ab ipsa præscriptis, & sit inualidus, si celebretur sine illis circunstantijs, consequens est, vt Ecclesia dicatur posse aliquid apponere de necessitate Sacramenti, quatenus contractus est materia Sacramenti matrimonij; quod non accidit in reliquis Sacramẽtis, in quibus Christus non cõstituit aliquid pro eorum materia, quod sit in potestate Ecclesiæ; quamobrem Ecclesia non potest in Baptismo, E. g. loco aquæ naturalis substituere aliquid aliud, cũ Christus pro materia Baptismi determinauerit aquam, quæ non potest ab Ecclesia variari, & sic de cæteris Sacramentis. Non tamen hinc licet inferre, Ecclesiam mutare substantiam, seu materiam, & formam Sacramenti matrimonij; cũ illius materia, & forma adhuc sit contractus, qui subditur imperio Ecclesiæ.

In definitione dicitur contractus legitimus; quia matrimonium celebrari debet iuxta leges ab Ecclesia præscriptas absque vllo impedimento.

Dicitur indissolubilis; quia matrimonium

monium semel contractum, nō potest dissolui per consensum ipsorum contrahentium; sicut dissolui possunt cæteri contractus; propterea in contractu matrimonij non valet illa regula, res per quas causas nascitur, per easdē dissoluitur, vt dictum est de contractibus; ita Mascardus de probat. concl. 102. num. 5, Reginald. lib. 31. num. 3. Sanchez lib. 2. disp. 13.

Dicitur inter virum, & fœminam, idest inter vnum, & vnam. Vtrùm verò matrimonium contrahi possit cū pluribus fœminis, dicam infra de impedimento ligaminis.

Dicitur, quo mutua potestas traditur, & acceptatur, vt ostendatur materia, & forma huius Sacramenti.

2 Dicitur, & confertur gratia sanctificans, vt ostendatur effectus Matrimonij, vt Sacramentum est; gratia enim non solum est effectus reliquorum Sacramentorum; sed etiam matrimonij, vt ostendit Bellarminus de matrim. cap. 2. Valentia tom. 4. disp. 10. quæst. prima, punct. 5. Coninchus de matrim. disp. 24. dub. 2. Sanchez lib. 2. disp. 10. Quomodo verò gratia huius Sacramēti differat à gratia aliorum Sacramentorum, satis patet ex dictis de Sacramentis in genere; ex quibus etiam patet, quādo nā gratia conferatur in hoc Sacramento.

3 Quæres primò, vtrùm ad celebrādum matrimonium sufficiat consensus internus viri, & fœminæ, vel vtrū consensus debeat aliquo signo externo manifestari.

Respondeo, solutionem huius quæsiti colligi ex dictis de sponsalibus pu. 1; quare hic breuiter dico, non sufficere consensum internum, nisi exprimatur verbis, vel signis. Ratio est, tùm quia matrimonium est contractus; cōtractus autem necessariò debet aliquo signo externo manifestari; cùm homines non percipiant interiora; tùm quia matrimonium est Sacramentum; de ratione autem Sacramenti est, esse signum externum sensibile; non est tamen necesse, vt consensus exprimatur per verba determinata; sed sufficit si per nutus, & signa sufficienter manifestetur; nam verba requiruntur, vt manifestetur consensus; sed consensus sufficienter manifestari potest p signa, per nutus, aut facta; factis enim magis exprimitur voluntas, lege quibus. ff. de legibus; ergo non est necesse, vt consensus exprimatur per verba; sed sufficit, vt exprimatur per signa, vel facta. Ità Coninch. loco cit. dub. 4. num. 33, Gutierez de matrim. cap. 63. num. 25, & alij.

4 Ex quo sequitur, ad contrahendum matrimonium sufficere copulam animo maritali, & non fornicario habitam coram Paroco, & testibus; modo Parocus, & testes intelligant, copulam haberi animo maritali, & intentione contrahendi matrimonium. Ità Sanchez lib. 3. disp. 40. num. 7, & lib. 5. disp. 8. num. 26, Petrus Ledesma de matrim. quæst. 46. art. 2. dub. 2, Gutierez cap. 40. num. 13, & cap. 81. n. 11, Coninch. disp. 22. dub. 9. nu. 57. ad finem.

5 Addo cum Sanchez l. 1. d. 21, nullum extare præceptum obligans sub mortali ad cōtrahendum matrimoniū verbis; quamuis sit aliquod peccatū non exprimere cōsensum verbis, quādo non subest iusta causa contrahendi matrimonium sine verbis; non enim recedendum est à communi vsu, & à regula certa, & ordinaria absque iusta causa. Videte Gutierez cap. 63. num. 22. & Sanchez loco citato.

6 Rogabis, vtrum taciturnitas sufficiat ad exprimendum consensum matrimonialem.

Respondeo, regulariter non sufficere; quia taciturnitas non habetur pro expressione consensus iuxta reg. iur. Qui tacet, neque cōsentire, neque dissentire videtur.

Dixi regulariter, quia ius aliquando accipit taciturnitatem pro expres-

sione consensus, vt accidit, quando quis promittit fœminæ, quæ tacet coram patre, vel matre, aut alio curam ipsius gerente, & pater, vel mater, vel alius curam ipsius gerens pro ea re promittit, in quo casu validè contrahitur matrimonium, si fœmina interius consentiat de præsenti, vt patet à simili ex dictis suprà de sponsalibus. Ità Cardinalis Tuscus tom. 5. conclus. 121. num. 10, Couar. secunda parte c. 4. num. 4. & alij a nobis relati puncto primo, quæst. prima, nu. 11.

7 Ex his colligitur primò, non esse validum matrimonium, quando puella tacet, & nullus pro ea respondet, quamuis ipsa interius consentiat. Ratio est, quia consensus ipsius non sufficienter exprimitur per taciturnitatē.

8 Secundò colligitur, non esse validum matrimonium, quando aliquis promittit de præsenti puellæ tacenti, & extraneus pro ipsa respondet, & repromittit; nō enim sufficienter exprimitur consensus puellæ, quando ipsa tacet, & extraneus pro ipsa repromittit, vt dictum est quæst. prima punto 1. num. 11.

Obijcies. Qui tacet, consentire videtur; ergò puella tacens censetur cōsentire, altero pro se loquente, & repromittente.

Respondeo, tacentem censeri consentire in rebus sibi gratis, aut quando tenetur loqui; quando autem extraneus pro tacente respondet, ipsa non tenetur loqui, nec promissio alterius est illi simpliciter grata; consequenter taciturnitas illius nō accipitur pro expressione consensus; quando verò parentes, vel tutor, vel alius curam ipsius gerens pro puella tacente repromittit, censetur tacens consentire; tū quia puella in eo casu tenetur loqui, si ipsa nō consentit; tùm quia, quæ parens, vel tutor agit, censetur agere in gratiam, & fauorem puellæ, cuius curam gerit, consequenter tunc valet illa regula, qui tacet, consentire videtur. ita Menochius de præsump. lib. 5. præsump. 42. num. 4, vbi refert Ripam, Alciatū, & alios, Gutierez cap. 5. num. 2, Sanchez lib. 1. disp. 5. nu. 5. Mascardus de probat. conclus. 359. num. 23, vbi refert Ruinum, & alios.

9 Quæres secundò, vtrùm inter B. V. & S. Ioseph intercesserit verū matrimonium.

Respondeo, intercessisse verum matrimonium ratum; sed non consumatum. Ratio est, quia verba scripturæ propriè accipienda sunt, nisi aliud obstet; sed in scriptura Matthæi primo Ioseph appellatur vir, & Maria coniux, ergo S. Ioseph fuit vir B. Virginis, & ipsa fuit illius coniux, consequenter, verum matrimonium intercessit inter B. V. & S. Iosephum. Ità SS. PP. quos citat Sot. in 4. dist. 26. q. 2. art. vltimo. Quòd verò non intercesserit matrimonium cōsumatum, est de fide; cū B. V. semper fuerit virgo.

10 Rogabis, vtrùm B. V. peccauerit contrahendo matrimonium, cum haberet votum castitatis.

Respondeo, non peccasse, tum quia illius votum non erat absolutum; sed factum erat sub hac conditione, nisi Deus aliter sibi placere reuelauerit. Ità Paludanus, Capreolus, & alij, quos citat, & sequitur Henriquez lib. 11. c. 18, tum quia, etiamsi daremus votum B. V. fuisse absolutum; nihilominus non fecit contra votum contrahendo, eò quod haberet reuelationem, sibiq; constaret matrimonium non esse consumandum.

Dices. Ad matrimonium requiritur consensus in copulam, ad quam coniux per matrimonij contractum se obligat; sed consensus in copulam repugnat voto castitatis; ergò B. V. fecit contrà votum castitatis.

Respondeo, ad contractum matrimonij non requiri consensum expressum in copulam; sed sufficere tacitū, qui in hoc consistit, vt contrahens paratus sit ad reddēdum debitum, quem con-

consensum etiam B. V. habuit, sed hic consensus non repugnat voto castitatis, quando certò constat, alterum coniugem non petiturum, & matrimoniũ non fore consumandum, sicut Beatæ Virgini constabat per reuelationem. Videte S. Thom. 3. parte, q. 29. art. 2. Suarez tertia parte q. 29. art. 2. sect. 1. Sanch l. 2 d. 28. n. 4. Rebel. 2. par. lib. 2. q. 13. sect. 5. Perez. §. 23. fol. 79. P. Ledesmam q. 53. ar. 1, Henriq. lib 11. c. 1. n. 5. in com. littera D, Reginald. li. 31. n. 6, Gutierez de matrim. c. 82. nu. 12.

PVNCTVM II.

Quandonàm fuerit institutũ matrimonium, & vtrùm matrimonium infidelium sit Sacramentum.

1 *Quo tempore matrimonium fuerit institutum.*
2 *An matrimonium infidelium sit Sacramentum.*
3 *An matrimonium contractum à fideli cum catbecumena sit Sacramentũ.*
4 *An matrimonium infidelium fiat Sacramentũ post susceptum baptismũ.*
5 *Quandonàm matrimonium infidelium fiat Sacramentum.*
6 *An requiratur præsentia Parochi, & testium, vt matrimonium infidelium fiat Sacramentum.*

NOtandum nos dupliciter posse loqui de institutione Matrimonij. Primo possumus loqui de ipsius institutione antè nouam legem, quatenus matrimonium fuit institutum in offitium naturæ, & remedium concupiscentiæ. Secundo, quatenus in noua lege fuit eleuatum in Sacramentum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 SI loquamur de institutione matrimonij primo modo, mihi videtur valde probabilis sententia Sanchez lib. 2. d. 4. num. 3. Speculi prima parte, art. 1. cit. post decẽ lineas à principio. P. Ledesm. q. 42. art. 2, Gutierez de matrim. c. 39. num. 5, Reginald. lib. 31. num. 9, Henriquez lib. 11. c. 1. num. 3. & aliorum asserentium, institutum fuisse à Deo c. 1. Genesis, quando Deus tradidit potestatem cõmunicandi corpora ijs verbis, crescite, & multiplicamini. Probabile etiam est, quod asserit Vasquez de matrimonio disp. prima, c. 20. matrimonium institutũ esse, solo iure naturæ, absque diuina voluntate. Si verò loquamur de institutione matrimonij secundo modo, quatenus scilicet matrimonium in nouo testamento eleuatum fuit in Sacramentum, secundum aliquos DD. dicendũ est, institutum fuisse Ioannis secundo, quando Christus interfuit nuptijs. Secundum alios institutum fuisse post Resurrectionem, quando Christus loquebatur magnalia de regno Dei, idest Ecclesia. Secundum alios verò institutum fuisse Matth. 19. quando Christus dixit, quos Deus coniunxit, homo non separet. Ità Ferdinan. Perez. §. 10. ad finem Henriquez lib. 11. cap. 2. pag. 638. Sanchez lib. 2. d. 4. Rebel. lib. 2. q. 3. nu. 10. Speculum prima parte, art. 1. Reginald. lib. 31. num. 10, & alij.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 MAtrimonium infideliũ est quidem contractus, quem infideles celebrando non peccant; est enim in officium, seu propagationẽ, & conseruationem naturæ humanę, atque in remedium concupiscentiæ. Non tamen est Sacramentum, loquendo de Sacramento propriè accepto. Ratio est, quia infideles carent Baptismo, qui est ianua omnium Sacramẽtorum. Ità P. Ledesma q. 59. ar. 2. dub. 1. vers. Quo posito, Speculum tertia parte, artic. 35. Sotus in 4. dist. 26. q. 2. ar. 3, & alij apud Sanchez lib. 2. d. 8.

3 Quæ-

3 Quæres primò, vtrùm matrimonium contractũ ex dispensatione Summi Pontificis à fideli cum Cathecumena sit Sacramentum.

Respondeo, esse Sacramentum ex parte fidelis volentis illud suscipere. Ratio est, tùm quia fidelis est capax Sacramenti; tùm quia si duo fideles contrahant matrimonium, & vnus illorum intendat non recipere Sacramentum, verè illud non recipit, vt infrà dicam, altero illud recipiente; ergo etiam fidelis contrahens cum Cathecumena recipit Sacramentũ matrimonij, nisi intendat illud non recipere. Ità Sotus loco cit. Vasquez, & alij contra Sanchez lib. 2. d. 8, Coninch. q. 64. art. 8. dub. 3. num. 91, & disp. 24. dub. 2. num. 24, Reginald. lib. 31. nu. 2, & Gutierez de matrim. cap. 42. num. 4, Henriquez lib. 11. cap. 1, P. Ledes. & alios. Videte, quæ dixi hac Quæstione, Puncto quinto, corollario 2. nu. 4.

Obijcies cum Sanchez matrimoniũ in vtroq; contrahente debet esse vnũ numero Sacramentum, sicut est vnum numero matrimonium, si ergo ex parte Infidelis Cathecumenæ non est Sacramentum; cùm Cathecumena careat Baptismo, qui est ianua omnium Sacramentorum, neque erit Sacramentum ex parte fidelis.

Respondeo, matrimonium appellari vnum numero Sacramentùm adæquatum, sicut omnes ordines appellantur vnum numero Sacramentum; quare hinc non sequitur, quin vnus contrahentium possit recipere Sacramentum, altero non recipiente, vt patet ex secunda ratione; cũ vnus nõ recipiat Sacramentũ, & effectum alterius.

4 Quæres secundò, vtrùm matrimonium infidelium fiat Sacramentũ post Baptismi susceptionem.

Respondeo, affirmatiuè. Ratio est, quia isti non videntur priuandi gratia Sacramentali Matrimonij, qua concupiscentiam reprimant, & munia coniugalia ritè obeant, qui sunt effectus Sacramenti matrimonij. Ita Sanchez lib. 2. disp. 9, Gutierez cap. 42. num. 5, & alij apud Sanchez loco cit. contrà P. Ledes. q. 59. art. 2. ad tertium, Coninch. disp. 24. dub. 2. nu. 25, & alios.

5 Sed maior difficultas est, quandonàm matrimonium illorum fiat Sacramentum.

Respondet Sanchez lib. 2. disp. 9. num. 5, Speculum 2. parte, art. 36, Gutierez loco cit. & alij apud Sanchez, effici Sacramentum, & conferre gratiam, quando infideles baptizantur.

Sed mihi probabilius videtur, matrimonium illorum effici Sacramentum, quando post Baptismum interueniunt noui consensus, vel præcedentes rati habentur per aliqua signa externa, vt per verba, per nutus, aut per copulam maritalem. Ratio, cur matrimonium non fiat Sacramentum, quãdo suscipitur Baptismus, sed quandò noui consensus, vel ratificatio præcedentium interuenit, est, quia non subsistit nouum Sacramẽtum, nisi adsit noua forma, & materia; sed matrimonium est nouum, & distinctum Sacramentum à Baptismo; ergò matrimonium non subsistit, nisi adsit noua forma, & materia distincta à materia, & forma Baptismi; noua autem forma, & materia sunt noui consensus, vel ratificatio præcedentiũ; ergò tunc fit Sacramentum, quando interueniũt noui consensus, seu ratificatio præcedentium, Ità Rebel. lib. 2. q. 6. num. 2. Henriquez lib. 11. cap. 8. P. Ledes. q. 59. ar. 2. dub. 33. folio mihi 598. Bellarm. lib. 1. de matrimonio c. 5. & alij.

Obijcies. Ad Sacramentum Matrimonij requiritur mutua traditio corporum, & mutuus contractus; sed infideles coniugati non ineunt mutuum cõtractum post susceptum Baptismũ, nec mutuo sibi tradunt corpora, ergò matrimonium infidelium non fit Sacramẽtum post susceptum Baptismũ.

Respondeo, hoc argumento solum probari, ad Sacramentum matrimonij

requiri

requiri contractum; non verò probari opus esse, vt hic contractus fiat simul eodem omninò tempore, quo fit Sacramentum; sufficit enim si eo tempore, quo fit Sacramentum, adsit expressio consensus, vel ratificatio præcedentis consensus per signa externa; quare ad maiorem propositionem respondeo, ad Sacramentum matrimonij non requiri, vt adsit mutua traditio corporum, quando fit Sacramentum; sed sufficere, vt præcesserit, & adsit expressio consensus, aut illius ratificatio.

6. Rogabis, vtrùm expressio, vel ratificatio consensus fieri debeat coram Parocho, & testibus, vt matrimoniũ infidelium fiat Sacramentum.

Respõdeo, probabiliter defendi posse, non opus esse, vt hæc fiant coràm Parocho, & testibus. Ratio est, quia Conc. Trid. requirit præsentiam Parochi, & testium, vt contractus validè celebretur; nos verò supponimus, cõtractum infidelium validè celebratum fuisse antè Baptismum; consequenter non videtur necessaria præsentia Parochi, & testium, vt matrimonium infidelium post susceptum Baptismum fiat Sacramentum, sed videtur sufficere expressio noui consensus, vel ratificatio præcedentis, qua posita fit Sacramentũ matrimonij, & recipitur Sacramẽtalis gratia ad ritè obeunda munia coniugalia. Ità Rebel. q. 6. citata num. 5. Sanchez loco cit. num. 1. Rodriquez in summa 1. parte cap. 230. num. 1, Gutierez de matrim. cap. 42. nu. 6, & alij.

PVNCTVM III.

Vtrùm homines teneãtur ex præcepto contrahere Matrimonium.

1 *An homines teneantur contrahere matrimonium.*

2 *Quandonam homines ex præcepto teneantur contrahere matrimonium. Vide nu. 4.*

3 *An religiosi, & habentes votum castitatis aliquandò possint, & teneantur matrimonium contrahere.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Singuli homines nõ tenentur hoc tempore ad contrahendum matrimonium. Hæc propositio est de Fide definita tum à Seritio Papa epistola ad Episcopos Africæ; tum in Triden. sess. 14. cap. 9. & 10; tum in alijs Concilijs; præterea constat ex prima Corinth. 7. vbi Paulus dicit, De virginibus præceptum Domini non habeo; consilium autem do; & infrà, qui matrimonio iungit Virginem suam, benè facit; qui autem non iungit, melius facit.

Dixi hoc tempore; quia in principio mundi extitit præceptum naturale contrahendi matrimonium propter necessitatem propagationis humanæ; nàm si vnquàm fuit necessitas propagandæ prolis, ea certè fuit in principio mundi, vt benè ait Rebel. l. 2. q. 2. num. 3. vbi citat D. Bonauenturam, & alios.

2 Addo, ex præcepto contrahendum esse matrimonium in articulo necessitatis; nàm sicut sumptio cibi est necessaria sub præcepto naturali ad conseruationem indiuidui; ita in articulo necessitatis ex præcepto contrahendũ est matrimonium ad conseruandam debito modo speciem humanam. Hoc præceptum principaliter obligat rectores Communitatum, vt benè ait Valentia tomo 4. d. 10. q. 1. punct. 4. nam regẽti Communitatem, sicut specialiter incumbit procurare bonum communitatis, ita etiam propagationem humani generis. Verùm hoc tẽpore nõ est necesse, Rectores Communitatis esse solicitos, vt matrimonia contrahantur; nam homines valdè pro-

proni sũt, & procliues ad matrimonia.

3 Quæres primò, vtrùm religiosus, vel alter, habens votum Castitatis, possit in articulo necessitatis contrahere matrimoniũ, vt si daretur casus, quo cæteri homines essent bello, vel peste extincti, & non inuenirentur alij præter religiosos, aut alios votum Castitatis habentes.

Respondeo, in tali casu posse, & teneri contrahere. Ratio est, tum quia sicut nullus potest vouere abstinentiã continuam, E. g. quatuor, vel quinque dierum; ita neque potest vouere abstinentiam à matrimonio in casu necessitatis; præceptum enim matrimonij non minus obligat in articulo necessitatis, quàm obliget præceptum proprij indiuidui cõseruãdi per comestionem; tum quia votum, quod vim habet à propria voluntate, non potest præiudicare præcepto naturali de conseruanda specie. Ità Sanchez l. 2. d. 3. nu. 4. Sot. in 4. dist. 26. quæst. 1. Reginald. lib. 31. num. 8. & alij contrà Rebellũ loco citato quæst. 2. num. 6. Henriquez l. 11. c. 1, & alios arbitrantes, in dicto casu religiosos non teneri matrimonium contrahere; etiamsi cõstaret, mundum periturum; nam religiosi deberent in eo casu existimare, numerum electorum esse completum. Sed hoc gratis dicunt; alioquin idem dicendum esset, quando quis voueret abstinentiam continuam. Hinc patet, quid dicendum sit, si daretur casus, vt omnes viri essent extincti pręter aliquos habentes vxores steriles; tunc enim possent alias non steriles ducere, si aliquę fęminę fęcundę reperirentur.

4 Quæres secundò, vtrum obligatio contrahendi matrimonium possit contingere in alio casu, quam ob necessitatem conseruandæ speciei humanæ.

Respondeo, posse cõtingere, vt quãdo est vnicus hæres, quo non nubente, exorirentur seditiones, & bella in Republica; tunc enim ille hæres non teneretur quidem nubere ex præcepto matrimonij, sed ea ratione teneretur, qua tenetur impedire damna, & incõmoda Reipublicæ. Ità Sanchez loco citato ad finem, Rebellus, Reginaldus, & alij.

Quæres tertiò, vtrùm post resurrectionem futurus sit vsus, & status matrimonij.

Respondeo, negatiue, vt patet tum ex Lucæ 20. In resurrectione non nubent, neq; ducent vxores; quia cessabit causa finalis matrimonij, quę est cõseruatio speciei humanæ, ergo etiã cessabit vsus, & status matrimonij. Ità Henriq. loco cit. nu. 6, & alij communiter.

PVNCTVM IV.

Quæ sit materia, forma, & minister essentialis Sacramenti Matrimonij.

1 *Quenàm sit materia, & forma Sacramenti Matrimonij.*
2 *Quotuplex sit materia, & forma matrimonij.*
3 *Quomodò cognosci possit materia, & forma matrimonij.*
4 *Quodnàm sit proprium forma.*
5 *Quisnàm sit minister Sacramenti Matrimonij.*
6 *An Sacerdos existens in peccato mortali peccet mortaliter assistendo matrimonio.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria huius Sacramenti est traditio corporum ipsorum contrahentium; Forma est acceptatio eorundẽ expressa per verba, vel signa. Pro intelligentia huius propositionis.

2 Notandum est primò, nos hic non loqui de materia, & forma matrimonij complete sumpti; sed de materia, & forma materialis matrimonij; cum enim Sacramentum sit quid artificiosum, debent in eo esse duæ formæ, & duæ

duæ materiæ, quarum vna dicitur materia, & forma totius, altera dicitur materia, & forma partis, vt patet ex dictis de Sacramentis in genere, q. 3. p. 1.

3 Notandum secundò, vt cognoscatur, quæ sit materia, & forma Sacramenti matrimonij, quatenus est Sacramentum, inspiciendum esse, quænam sit illius materia, & forma, quatenus est contractus; matrimonium enim consistit in contractu, qui à Christo fuit eleuatus in Sacramentum ad conferendam gratiam; materia autem cõtractus matrimonialis est traditio corporum; forma est acceptatio, qua perficitur, & completur matrimonium.

Notandum tertiò, proprium esse formæ perficere, complere, & determinare materiam; materia enim de se est quid imperfectum, quod perficiendum est per formam; propterea in contractu illa dicenda est forma, quæ determinat, & complet contractum; illa dicenda est materia, quæ est veluti quid imperfectum, & determinatur, ac completur per formam; cum autem in contractu matrimonij mutua traditio corporum sit quædam inchoatio contractus, & aliquid imperfectum; acceptatio verò sit illius perfectio, & complementum, sequitur, mutuam corporum traditionem esse materiam Sacramenti matrimonij; eò quòd traditio corporum sit imperfecta, & inefficax, donec acceptetur; ipsam vero acceptationem vtriusque coniugis esse formam Sacramenti matrimonij; eò quòd per acceptationem perficiatur matrimonium. Ità communiter recentiores. Rodriquez cap. 216. Sanchez lib. 2. d. 5. Suarez tomo 1. de Sacram. disp. 2. sect. 1, P. Ledesma quæst. 42. art. 1. dub. 4, Gutierez cap. 41. num. 1. ad finem, Reginald. lib. 31. num. 42, Coninch. disp. 24. de matrim. dub. 4. num. 33, & alij; quãuis alij aliter senserint. Aliqui enim, vt Canus octauo de locis Topicis cap. 5. existimarunt, materiam matrimonij esse consensum coniugum expressum per verba, vel signa; formam verò esse verba Sacerdotis. Alij, vt Nauarrus c. 22. num. 20. & Rebel. q. 4. nu. 12. existimarunt, materiam esse consensum; formam verò esse verba, quibus consensus exprimitur. Alij, vt Maior asseruerunt, materiam esse verba, formam verò esse cõsensum. Alij dixerunt, ipsos contrahentes esse materiam, verba verò esse formã. ita Vasquez de matrimonio disp. 3. c. 5. Coninchus q. 60. art. 5. num. 29. Alij, vt Henriquez lib. 11. cap. 20. & Perez. §. 11. putarunt, materiam esse verba, quæ proferuntur à priore contrahente. Sed istorum opiniones optimè refellit Sanchez, & sufficienter refelli possunt ex dictis in tribus notabilibus, & de Sacramentis in genere, in quibus explicandis non immoror, vt breuitati consulam.

Obijcies cum Vasquez, materia cõtractus est res illa, quæ traditur, vt patet in venditione; sed in matrimonio traditur corpus, ergo corpus est materia matrimonij.

Respondeo, corpus esse materiam circa quam; non verò esse materiam proximam, ex qua conficitur contractus; nos autem hic loquimur de materia proxima, ex qua conficitur contractus. Ita Coninch. nu. 33. citato, & alij.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Minister essentialis huius Sacramenti non est Sacerdos; sed sunt ipsi contrahentes. Ratio est, tũ quia matrimonium clandestinũ, quod sine Sacerdote celebrabatur antè Concil. Trid. sess. 24. c. 1, erat verum matrimonium, & Sacramentum, vt patet ex ipso Tridentino; ergò Sacerdos nõ est minister essentialis Sacramenti matrimonij; alioquin matrimonium clandestinum non fuisset verum matrimonium, & Sacramentum antè Concil.

Trid. Sacramentum enim tribus perficitur, materia, forma, & ministro; tum quia ille est minister Sacramenti matrimonij, qui est minister contractus; sed ministri contractus sunt ipsi contrahentes, qui contractum ineunt, & perficiunt; nō verò Sacerdos, ergo. Confirmari potest hæc ratio auctoritate Concil. Florentini in instruct. Armen. asserentis, mutuum consensum esse causam matrimonij; ex quo loco sic argumentor. Ille est minister essentialis huius Sacramenti, qui efficienter celebrat contractum matrimonij; sed ipsi contrahentes efficienter celebrant contractum matrimonij; ipsi enim exibent consensum, qui est causa matrimonij, ergò ipsi contrahentes sunt minister essentialis; non verò Sacerdos. quare Sacerdos non est minister essentialis, sed accidentarius, quatenus ex officio iungit, & benedicit contrahentibus, quod pertinet ad perfectionem accidentariam matrimonij. Ità Rodriquez prima parte, cap. 216. Reginald. lib. 31. num. 52, Coninchus de matrim. disp. 24. dub. 3. nu. 34. Sanchez lib. 2. d. 6. Rebel. loco citato n. 6. Henriquez lib. 11. c. 2. num. 7, Suarez tertia parte tom. 1. de Sacramen. disp. 16. sect. 1, Gutierez cap. 41. nu. 2, & alij communiter.

6 Ex his deduci potest, Sacerdotem, habentem conscientiam peccati mortalis, non peccare mortaliter assistendo matrimonio. Ratio est, quia ipse non ministrat, nec conficit Sacramentum matrimonij; sicut neque mortaliter peccat benedicendo, dum existit in peccato mortali, vt patet ex dictis de sacram. in genere disp. 1. q. 3. pun. 2. §. 1. prop. 2. ita Sanch. loco cit. n. 5, Coninch. loco cit. n. 34, Henriq. li. 11. c. 2, Suarez de Sacram. tomo 1. disp. 15. sect. 4, Gutierez c. 41. nu. 3, & alij, quos retuli de Sacram. loco cit. Reginal. n. 54.

Obijcies contra secundam propositionem, si contrahētes essent ministri matrimonij, sequeretur, eos dupliciter peccare contrahendo matrimonium in peccato mortali, primo, quatenus recipiunt; secundo, quatenus administrant; sed hoc non videtur admittendum, ergò neque videtur admittendum, ipsos esse ministros huius Sacramenti.

Respondeo cum Suarez tom. 1. de Sacramētis disp. 16. sect. 4. vers. nihilominus, Coninchо disp. 24. num. 34. Sanchez loco cit. & alijs contrà P. Ledes. q. 42. art. 3, ad vltimum, contrahentes peccare grauiter tantummodò, quatenus recipiunt; quia ponunt obicem ad gratiam; non verò peccare mortaliter, quatenus administrant; quia ipsi non sunt ministri consecrati ad hoc, vt patet ex dictis de Sacram. loco cit.

PVNCTVM V.

Vtrùm Matrimonium celebratum inter absentes per Procuratorem, vel per litteras sit validum.

1 *An matrimonium celebrari possit inter absentes per litteras, vel Procuratorem.*
2 *Quomodò matrimonium differat à cæteris Sacramentis.*
3 *An matrimonium per litteras, vel procuratorem celebratum sit Sacramentum.*
4 *An aliquis possit contractum matrimonij celebrare, quin sit Sacramentum.*
5 *Quænam requirantur, vt matrimonium inter absentes celebratum per litteras; vel per procuratorem sit validum.*
6 *An validum sit matrimonium inter absentes celebratum, quandò litteræ sunt ficta, aut procurator ficlè constitutus fuit.*
7 *An validum sit matrimonium nomine alterius celebratum, quandò mandator reuocauit consensum.*

8 Qua-

8 *Quenàm agere debeat procurator, qui nomine alterius celebrat matrimonium.*
9 *An validè celebretur matrimonium nomine alterius sinè præmissis denuntiationibus, quandò procurator electus fuit ad ineundum matrimonium seruata forma Tridentini.*
10 *An validum sit matrimonium, cui assistit Sacerdos sinè præmissis denuntiationibus, cui Parochus concessit facultatem assistendi, modò præmitteret denuntiationes.*
11 *Quenàm verba adhibenda sint à procuratore, quandò contrahit matrimonium nomine alterius.*
12 *An procurator peccet mortaliter contrahendo matrimonium nomine alterius in peccato mortali.*
13 *An qui matrimonium per procuratorem celebrat, debeat sub mortali esse in gratia, quandò celebratur matrimonium.*
14 *An dormiens recipiat gratiam, si matrimonium nomine illius celebretur, quando dormit; & an peccet mortaliter, si tunc non sit in gratia.*

VNICA PROPOSITIO.

1 VAlidè contrahi potest matrimoniũ inter absentes per litteras, vel Procuratorem, siue Procurator sit masculus, siue fœmina. Ratio est, tùm quia natura cõtractus postulat, vt possit celebrari per litteras, vel Procuratorẽ inter absentes, ergo matrimoniũ, qui est contractus eleuatus à Christo in Sacramentum, celebrari potest inter absentes per litteras, vel Procuratorem; tùm quia iura non irritant huiusmodi contractum, ergò validè celebrari potest. Ita Card. Tuscus tom. 5. conclus. 124, & alij statim citandi.

2 Hinc colligi potest primo differentia inter Sacramentum matrimonij, & reliqua Sacramenta; quòd Sacramentum matrimonij celebrari potest inter absentes; non verò reliqua Sacramenta, vt Pœnitentia, Eucharistia, &c. Ratio differentiæ desumitur ex natura contractus, qui potest inter absentes celebrari. Ità Henriquez lib. 11. c. 2. num. 2. ad finem. Perez. §. 13. Molina de contract. d. 51, & disp. 254. Speculũ prima parte, art. 16, Reginald. lib. 31. num. 2, Coninch. disp. 24. dub. 2. n. 23, & dub. 9. nu. 3, Gutierez cap. 69. nu. 6, Sanchez lib. 2. disp. 11. num. 3, & alij communiter.

3 Secundò colligi potest, matrimonium contractum per litteras, vel Procuratorem, esse Sacramentum, vt ait Syluest. verbo matrimonium quinto §. finali, P. Sotus, & alij apud Henriquez lib. 11. cap. 2. num. 2. apud Rebel. lib. 2. quæst. 5. apud Coninch. loco cit. apud Gutierez cap. 43. num. 10, & Sanchez lib. 2. d. 11. contrà Caietan. tomo 1. opusc. tract. 12. q. 2. & alios. Ratio est; quia matrimonium inter præsentes celebratum est Sacramentum; ergò etiam celebratum inter absentes, cùm etiam tunc concurrat materia, forma, & intentio ministri, idest contrahentium intendentium recipere Sacramentum, vel saltem facere, quod intendit S. Mater Ecclesia. Sanchez alia ratione hoc probat; quia Ecclesia non agnoscit vllum matrimonium fidelium, quod non sit Sacramentum; cum Christus contractum fidelium eo ipso, quòd est legitimus, eleuauerit ad rationem Sacramenti, faciendo, vt repræsentet vnionem Christi cum Ecclesia.

4 Ex quo fit, inquit Sanchez, vt nullus fidelis possit contractum matrimonij celebrare, quin suscipiat Sacramẽtum quamobrem si quis intendat matrimonium inire, tanquam cõtractum, respuens rationem Sacramenti, nihil facit; sicut etiam, qui intendit recipere Sacramentum matrimonij, intendens non inire contractum, nihil facit; nam ratio contractus inseparabilis est ex Christi Institutione à Sacramento matrimonij, & ratio Sacramẽ-

ti inseparabilis est à cõtractu, nec Ecclesia vnũ agnoscit sine alio. Sed hæc ratio mihi non probatur, existimo enim cum Caietano, & alijs, quos citat P. Ledesma q. 42. art. 1. post septimã difficultatem, contra Sanchez locis citatis, Coninchum 3. parte quæst. 64. art. 8. dub. 3. nu. 91, & disp. 24. de matrim. dub. 2. num. 22. Suarez tom. 1. de Sacramentis d. 13. sec. 2. P. Ledesma loco citato concl. 2. rationem contractus separabilem esse à ratione Sacramenti, etiam inter fideles. Ratio est, quia qui habet intentionẽ contrahendi; sed non recipiendi Sacramentũ, init cõtractũ; sed nõ recipit Sacramentum. Quòd non recipiat Sacramentũ, patet, quia Sacramentum non est validum, quoties deest intentio illius recipiendi, vel conficiendi; Sacramenta enim tribus perficiuntur, materia, forma, & intentione ministri, vt patet ex Tridentino de Sacramentis sess. 7. can. 11; sed in hoc casu deest intentio ministri, idest contrahentium, qui nõ habent intentionem sufficientem recipiendi, seu conficiendi Sacramentum matrimonij, vt suppono, ergo non recipiunt Sacramentum matrimonij. Quod verò habens intentionem contrahendi, sed non recipiendi Sacramentum ineat contractum, ratio est, tùm quia adsunt omnia requisita ad contractum; adest enim consensus mutuus &c. tùm quia nullo iure irritatur, quando celebratur coram Parocho, & testibus, & absq; impedimento dirimente; tum quia ratio Sacramenti est posterior ratione contractus, cum illi adueniat, in illoque fundetur, sicut ratio baptismi aduenit lotioni, in illaque fundatur; sicut autem lotio non desinit esse actio naturalis, quando baptizans non habet sufficientem intentionem baptizandi; ità neque contractus matrimonij desinit esse cõtractus, quando contrahentes non habẽt intentionem faciendi Sacramentum; sed habent intentionem incundi tantummodò contractum; tum quia matrimonium contractum inter fidelem, & infidelem seclusa prohibitione Ecclesiæ esset validum; sed huiusmodi matrimonium etiam secundum Sanchez non esset Sacramentum; ergò ratio Sacramenti separari potest à ratione contractus; ergò qui intendit contrahere, sed non recipere Sacramentum, validè contrahit; quamuis non recipiat Sacramentum. Secus dicendum est de illo, qui intendit recipere Sacramentum, sed nõ contrahere; hic enim neque recipit Sacramentum, neque contrahit matrimonium propter defectum materiæ, & formæ, quæ cõsistit in contractu.

Obijcies contra propositionem. Si matrimonium inter absentes celebratum esset Sacramentum, non opus esset postea coniungere sponsos præsentes in facie Ecclesiæ; sed hoc est falsũ; nam sponsi præsentes de nouo coniungũtur in Ecclesia; ergò dicendum est, matrimonium inter absentes celebratum non esse validum Sacramentum, aut saltem dicendum esset, Sacramentum matrimonij iterari posse.

Respondeo cum Sanchez loco cit. cõtractum iterari tantummodò ad tollendos scrupulos; sicut possunt iterari contractus. Vel dicas, Sacramentum matrimonij non iterari; sed suppleri solemnitates omissas; vel saltem dicas, contractum confirmari, vt si primus defectu consensus non fuit validus, validus fiat secundus, & Sacramentum recipiatur. Ità P. Ledesma loco citato, vers. Primo est aduertendum, Sotus, Caietanus, & alij, quos citat Sanchez lib. 2. d. 11. num. 31, & Gutierez cap. 43. num. 22.

5. Quæres primò, quid requiratur, vt matrimonium celebratum per litteras, vel Procuratorem, sit validum.

Respondeo, tria saltem requiri. Primò requiritur præsentia Parochi, & testium; vt scilicet Procurator celebret matrimonium coram Parocho, & testi-

testibus; alioquin inualidè celebrat; sicut etiam est inualidum matrimoniū contractum per litteras, quando illud non innotescit Parocho, & testibus; quando verò illis innotescit per litteras traditio, & acceptatio vtriusque contrahentis, validum est. Ità Sanchez l. 2. disp. 12. nu. 3. & lib. 3. disp. 8. nu. 24, Gutierez cap. 45, Coninch. disp. 24. dub. 9. num. 78, Henriquez lib. 11. cap. 2. num. 6, & alij.

6 Secundò requiritur, vt litteræ non sint fictæ, idest, vt non sint factæ sine animo contrahendi, & vt Procurator non sit fictè constitutus; propterea qui fictè constituit Procuratorem ad contrahendum suo nomine matrimoniū, & tempore contractus matrimonij nō abstulit fictionem, nec interius consensit, non censetur validè celebrasse matrimonium in foro cōscientię; nàm contractus celebratus sine consensu non est validus l. fin. de Proc. in sexto. Idem dicendum est, quando matrimonium celebratum fuit fictis litteris, & tempore contractus matrimonij nondum erat ablata fictio. Ità Sanch. lib. 2. disp. 11, Henriquez loco cit. Gutierez cap. 43. num. 15. quidquid dicat Coninch. disp. 24. dub. 9. nu. 29.

7 Hinc patet, quid dicendū sit, quando quis ex animo litteras scripsit, aut constituit Procuratorem ad contrahēdum matrimonium, vel sponsalia; sed posteà reuocat consensum; tunc enim Procurator, vel litteræ nihil operantur, consequenter matrimonium, aut sponsalia non sunt valida in foro conscientiæ; quamuis ille, qui misit Procuratorem iurauerit se non reuocaturum. Ratio est, quia deficiente consensu, non potest matrimonium validè celebrari, cap. sufficiat 23. q. 2; & hoc verum est, etiamsi reuocatio mandati, seù consensus non innotuerit Procuratori, aut sponsæ; adhuc enim matrimonium est inualidum defectu consensus, sine quo non subsistit matrimonium; quidquid sit de reuocatione mandati in alijs materijs, vt dictum est in tractatu de restitutione, ita Sanchez disp. 11. num. 6, Gutierez cap. 43, & alij apud Sanchez loco cit. Coninchus disp. 24. dub. 9. Tuscus conclus. 150. num. 2.

8 Tertiò requiritur, vt habeat speciale mandatum ad contrahendum cū certa persona. Præterea, vt Procurator agat per se ipsum; non enim ipse potest alium substituere, nisi habeat speciale mandatum ad substituēdum, vt ait Glossa cap. vlt. de Proc. quam communiter DD. sequuntur, eò quod agatur de re maximi momenti. Rursus requiritur, vt Procurator non excedat fines mandati; nàm quæ mandatarius agit vltrà fines mandati, inualidè agit; dicitur enim illa agere sine potestate, Lege Diligenter. ff. mandati. Ità P. Ledesma loco citato vers. Tertio est aduertendum, Speculum prima parte art. 16. Tuscus conclus. 124. num. 1. Coninch. disp. 24. dub. 9. num. 67, Sanchez lib. 2. disp. 11. num. 87, Gutierez cap. 43. de matrim. nu. 4, & 19. Menochius consil. 69. num. 74. pag. mihi 230, & alij, quos retuli de mandato.

9 Rogabis, vtrum sit validum matrimonium sine præmissis denuntiationibus contractum à Procuratore nomine Titij, qui concesserat Procuratori facultatem contrahendi matrimonium suo nomine, seruata forma Tridētini, vel præmissis denūtiationibus.

Respondeo cum Sanchez lib. 2. d. 11. num. 18. Nauar. cap. 27. num. 37. Gutierez de matrim. cap. 43. num. 20. Coninçho disp. 27. dub. 3. nu. 33, & dub. 5. nume. 49, Reginaldo lib. 31. num. 179. vers. similiter, & alijs, validum esse, etiamsi denuntiationes fuerint omissæ absque licentia Episcopi. Ratio est, quia qui in mandato addit formam iuris communis, non intendit nouam formam, & conditionem inducere; sed tantummodo intendit certiorem facere mandatarium, vt contrahat

trahat iuxtà formam iuris communis; cùm autem ius commune non ita præcipiat denuntiationes, vt velit matrimonium esse inualidum illis omissis, sequitur, validum esse matrimonium contractum à Procuratore absque denuntiationibus præmissis; etiamsi procurator mādatum haberet contrahendi matrimoniū seruata Tridentini forma, seù præmissis denūtiationibus.

10 Hinc sequitur, validum esse matrimonium sine præmissis denuntiationibus celebratum coram eo Sacerdote, cui Parochus concessit facultatem assistendi; modò præmitteret denuntiationes. Idem dic, si data fuit facultas, modo admoneret contrahentes, ne matrimonium consumarent ante denuntiationes, vel si contrahentes nō haberent impedimentum, vt benè ait Sanchez lib. 3. disp. 33. num. 3, Gutierez cap. 56. num. 14.

11 Quæres secundò, quænam verba adhibenda sint à Procuratore, quando contrahit matrimonium nomine alterius.

Respondeo, adhibenda esse ista verba, recipio te in vxorē nomine Titij, vel Titius accipit te in vxorē me mediante; similiter fæmina respondere debet, Ego te mediante duco Titium; hoc enim pacto sufficienter exprimitur consensus de præsenti. Ità Couar. secunda parte cap. 4. num. 8. Rebel. lib. 2. q. 5. num. 16. Henriquez lib. 11. cap. 2. Sanchez lib. 2. disp. 11. num. 16. & alij.

12 Quæres tertiò, vtrùm Procurator peccet mortaliter, contrahendo matrimonium nomine alterius in peccato mortali.

Respōdeo, negatiuè. Ratio est, quia non pertinet ad ipsum ex officio ministrare huiusmodi Sacramentum, nec ipse est minister consecratus ad hoc munus. Ipsi verò contrahentes, qui matrimonium principaliter contrahunt, grauiter peccant, quatenus recipiunt Sacramentum in peccato mortali; nam illud indignè recipiunt, ponendo obicem ad gratiam, quam alioquin recepissent. Ità DD. statim citandi.

13 Hinc sequitur, eum, qui mittit Procuratorem ad contrahendum suo nomine matrimoniū, teneri sub mortali esse in gratia tunc temporis, quo probabiliter credit, Procuratorem cōtracturum matrimonium; tunc enim ipse suscipit Sacramentum, siue vigilet, siue dormiat, siue factus sit amens. Ità Sanchez lib. 2. d. 6. nu. 4. & d. 11. nu. 12, Rebel. lib. 2. q. 5. nu. 11. Coninch. de matrim. disp. 24. dub. 2. nu. 23, Gutierez cap. 43. num. 23, Henriquez lib. 11. c. 4. nu. 4. & alij apud Sanchez, & hoc patet à simili de eo, qui ante frenesim petierat extremam vnctionem, vel Eucharistiam, &c.

14 Hinc colligitur, dormientem posse recipere gratiam, si matrimonium ipsius nomine contrahatur, dum ipse dormit. Falsum tamen est, quod asserit Sanchez disp. 11. nu. 32. dormientē peccare mortaliter, si habeat conscientiam peccati mortalis eo tēpore, quo ipse dormit, & alter ipsius nomine cōtrahit matrimonium; certum enim est ad peccandum mortaliter requiri aduertentiam, & deliberationem; quare dicēdum est, illum peccasse ante somnum, quando præuidit matrimonium suo nomine contrahendum, & noluit se disponere ad Sacramentum dignè recipiendum.

PVNCTVM VI.

Vtrùm matrimonium clandestinum sit validum.

1 *Quodnàm dicatur matrimonium solemne, & clandestinum.*
2 *An validum sit matrimonium clandestinum, quod sinè Parocho, & testibus celebratur.*
3 *An contrahens matrimonium sinè Parocho, & testibus, peccet mortaliter.*

4 An

1 Notandum, matrimonium aliud dici solemne, eo quod fiat coram Parocho, & testibus, & dicitur fieri in facie Ecclesiæ; non quia fiat in ipsa materiali Ecclesia; sed quia fit coram aliqua multitudine fideliũ. Aliud dici clandestinum, quod duobus modis saltem contingere solet.

Primò cõtingit, quando fit sine Parocho, & testibus.

Secundò, quando celebratur omissis denuntiationibus.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Matrimonium clãdestinum primo modo, quod videlicet cõtrahitur sine Parocho, & duobus, vel tribus testibus, est inualidum; quamuis aliàs validum fuerit. Ità statuit Conc. Trid. sess. 24. c. 1. de Reformatione Matrimonij. Ex quo sequitur, copulam animo maritali habitam absente Parocho, & testibus non sufficere ad contrahendum matrimoniũ post cõstitutionem Tridentini cit. ita Menoch. lib. 3. præsumpt. 1. nu. 99. vbi refert Nauar. Henriquez lib. 11. cap. 13. Valentia tom. 4. disp. 10. q. 2. pun. 4. & alij apud Riccium decis. 234.

3 Quæres primò, vtrùm contrahens matrimonium sine Parocho, & testibus peccet mortaliter.

Respondeo, affirmatiuè. Ratio est, tùm quia inualidè contrahit, & facit irritum Sacramentum; tùm quia facit contrà prohibitionem Ecclesiæ in re graui; cum Ecclesia prohibeat huiusmodi matrimonia clandestina, tanquã causas multorum malorum. Ita communiter Doctores, apud Sanchez lib. 3. disp. 5. & apud Gutierez cap. 56. nu. 4. quos sequitur Coninchus disp. 30. dub. 2. num. 18.

4 Quæres secundò, vtrùm matrimonium, quod domi celebratur, sit clandestinum, & inualidum.

Respondeo, non esse clandestinum, nec inualidum, modò celebretur corã Parocho, & testibus. Ratio est, quia illud dicitur matrimonium clandestinum, quod sine Parocho, & testibus celebratur; sed hoc non contrahitur sine Parocho, & testibus, vt suppono, ergò non est inualidum, nec clandestinum.

num. Ità declarauit Cardinalium Cõgregatio, vt inquit Rebel. secunda parte lib.2.q.7.num.11. Sanchez, & alij.

5 Quæres tertiò, vtrùm Parochus teneatur notare tempus matrimonij, nomina testium, &c.

Respondeo, in Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. præcipi, vt Parochus habeat librum, in quo referat nomina testium, & contrahentiũ. Præterea scribat locum, & tempus contractus matrimonij; quod præceptum, cum sit de re grauis momenti, eo quòd ordinetur ad cauendas lites, & vt matrimonium notum sit Ecclesiæ, obligat sub mortali, sicut etiam obligat præceptum habendi librum Baptizatorum. Ità Henriquez lib. 11. cap. 7. nu. 4. Speculum in Appendice dub. 12. concl. 3. Reginal. lib. 31. nu. 241, Coninch. disp. 27. dub. 8. nu. 74, Rodriquez prima parte cap. 217. Sanchez lib. 3. disp. 15. num. 22, & alij apud Gutierez de matrim. cap. 60. num. 9, & apud Sanchez loco citato.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Matrimonium clandestinũ secundo modo, quod videlicet contrahitur absque præmissis denuntiationibus, validum est. Ratio est, quia iure antiquo validum erat, ergò etiam nunc est validum; non enim recedendum est à iure antiquo, nisi quatenus contrarium statuitur iure nouo; sed iure antiquo matrimoniũ celebratum sine denuntiationibus erat validum, nec vllum nouum ius extat in contrarium, ergò etiam nunc validũ est, matrimonium clandestinè contractum sine denuntiationibus, ita Rod. c. 217. num. 2. Nauar. cap. 22. num. 7. Filiarcus tom. 1. parte secunda lib. 2. cap. 2. Henriquez lib. 11. cap. 5. num. 1. Gutierez de matrim. cap. 56. num. 2, Vgolin. de potest. episcopi, cap. 15. §. 11, Riccius loco citan. Coninchus disp. 27, dub. 5. num. 49. Reginaldus lib. 31. num. 222, & alij apud Sanchez lib. 3. d. 5. num. 3.

7 Quæres primò, vtrùm contrahere matrimonium sine denuntiationibus sit peccatum mortale.

Respondeo, esse peccatum mortale, quando denuntiationes omittuntur sine facultate, aut legitima causa, quãuis nulla cẽsura incurratur. Ratio est, quia violatur præceptum in re grauissima; cum ex omissione denuntiationum sequi possint grauissima mala, quibus diligentia Parochi supplere nõ solet; propterea Parochus peccat mortaliter assistendo; sicut etiam coniuges peccant mortaliter contrahendo absque præmissis denuntiationibus. Ità Henriquez loco cit. cap. 7. Rodriquez loco cit. Nauar. cap. 16. nu. 36. Rebel. q. 7. num. 10, Sanchez lib. 3. d. 5. num. 6. Gutierez loco citat. num. 3, Riccius in praxi decis. 257. nu. 2, Coninchus nu. 51, Reginald. loco cit. num. 223, & alij contrà Sot. in quarto, dist. 28. q. 1. art. 2. ad primum, & alios asserentes non esse peccatum mortale, quando Parochus adhibuit sufficientem diligentiã ad inquirendum, an aliquod adesset impedimentum. Verùm sententiam Soti, & aliorũ probabilem existimant aliqui Doctores, quando Parochus omittit vnam tantummodò denuntiationem, & moraliter certus est, nullũ subesse impedimentum; tunc enim Parochus videtur à mortali excusandus ratione paruitatis materiæ; quamuis reprehendendus, si hoc faciat. Ità Syluest. verbo matrimonium 6. q. 7. Rebel. loco cit. Sanchez loco cit. nu. 7. P. Ledes. q. 45. art. 5. Speculum prima parte art. 10. concl. 3, & alij, quos citat, & sequitur Gutierez de matrim. c. 57. num. 1. contra Coninchum nu. 51. existimantem mortaliter peccare.

Dixi, quando omittuntur sine facultate, vt aduerterem non committi peccatum, quando omittuntur ex facultate, quàm non potest Parochus concedere, cum ipse non sit Ordinarius, nec habeat facultatem delegatam ab Ordinario.

initio, vt suppono; in Tridentino autē facultas dispensandi in denuntiationibus ante; & post matrimonij consummationem conceditur Ordinario, idest Episcopo, aut alteri Prælato, qui habeat iurisdictionem quasi Episcopalē, & non sit subditus Episcopo, aut etiā Vicario Generali, nisi Episcopus hanc facultatem sibi reseruet; nam Vicarius Generalis venit nomine Ordinarij. c. Romana de appellationibus in 6; quāuis multi DD. oppositā sentiant apud Riccium decis. 259, & apud Sanchez lib. 3. disp. 7, & apud Gutierez cap. 56. num. 12. Potest igitur Ordinarius propter causas, quæ sibi iustæ videbuntur, dispensare; nam Tridentinum remisit hoc negotium prudentiæ Episcoporum, vt benè aduertit Henriq. c. 5. num. 5. Riccius decis. 258. & alij. Existimo tamen, Episcopum non posse concedere, vt denuntiationes fiant diebus ferialibus; nam huiusmodi dispensatio videtur odiosa contra ius cōmune, in quo non potest Episcopus dispensare. ita Segura apud Gutierez cap. 56. num. 10, Vgolin. de potest. Episcopi cap 15. §. 11; & alij asserentes, ita declaratum fuisse in Congregatione Cardinalium; quamuis Sanchez disp. 7. num. 6, Gutierez nu. 10; & alij dicant, Episcopum posse; eò quòd sicut Episcopo maius conceditur, ita etiam videatur concedi minus. Sed hæc ratio soluitur ex nostro fundamento. Hic obiter aduerto, Episcopū teneri dispensare, vt matrimonium celebretur sine denuntiationibus, quando alioquin sequeretur aliquod damnum publicum, aut damnum notabile priuatum; tenetur enim succurrere grauibus damnis, & incommodis. ita Sanchez lib. 3. disp. 10. num. 6, Coninch. disp. 27. dub. 6. num. 59, Gutierez cap. 57. num. 5, & alij apud Sanchez, quos sequitur Reginald. lib. 31. num. 236.

Dixi, quando omittuntur sine facultate, aut legitima causa; possunt enim aliquando ob legitimam, & iustā causam omitti, & matrimonium sine denuntiationibus celebrari; etiamsi non adsit facultas Ordinarij, vt accidit, quando periculum est in mora, ita vt non possit Episcopus adiri, & alioquin Episcopus teneretur dispēsare, si posset adiri[1]. Vndè quando aliquis diù distulit matrimonium, quod tenebatur cum aliqua celebrare, & posteà in grauem morbum incidit, eoque tempore petit absolutionem; sed timetur fore, vt posteà non celebret matrimonium, si tunc absoluatur antè contractū matrimonium, potest Parochus in eo casu, absque facultate Episcopi, quæ cōmodè non potest haberi, celebrare matrimonium omissis denuntiationibus, illas faciendo post contractum matrimonium. Ità Sot. in quarto dist. 28. q. 1. art. 2, Syluest. q. 7, Sanchez lib. 3. d. 8, & d. 10, Henriq. lib. 11. c. 5. n. 5. ad finē, Gutierez c. 56. num. 3, & cap. 57. nu. 6, Coninch. loco cit. n. 2, Reginal. lib. 31. n. 224, & 236, & alij. Ratio desumenda est ex benignitate Ecclesiæ, quæ non præsumitur obligare cum tanto incommodo.

Sed modo dubium est primo, vtrùm Episcopus alterutrius contrahentis, possit cum vtroq; contrahente dispensare in denuntiationibus, quando contrahentes sunt diuersæ Diœcesis.

Respondeo affirmatiuè cum Sanchez lib. 3. de matrimonio disp. 7. nu. 7. vers. vltima conclusio, Gutierez de matrimonio cap. 46. nu. 10. ad finem, Reginaldo lib. 31. num. 232. vers. secunda propositio, Aegidio Conincho de matrimonio disp. 27. dub. 6. num. 54. vers. nota quando. Ratio est, quia sicut alteruter Episcopus potest vtrumq; cōiungere in matrimoniū, vt infra ostendam cum Rebello, Sanchez, & alijs, ita etiam potest cum vtroque dispensare in denuntiationibus; hoc tamen ego contra prædictos Doctores puto restringēdum ad Episcopum, in cuius Diœcesi celebrādum est matrimoniū,

ita ut Episcopus, in cuius Diœcesi celebrandum est matrimonium, possit cum vtroque contrahente in denuntiationibus dispensare; is vero, in cuius Diœcesi celebrandum non est matrimonium, possit tãtummodo dispensare cum sibi subdito. Ratio est, tum quia Episcopus, in cuius Diœcesi non est celebrandum matrimonium, nullã habet iurisdictionem directam, aut indirectam erga subditum alterius Episcopi, in cuius Diœcesi celebrandum est matrimonium; tum quia in tantum potest dispensare in denuntiationibus cum vtroque contrahente, in quãtum ipse debet assistere matrimonio sui subditi, aut in quantum alter ab ipso delegatus, aut ei subditus debet assistere; cum autem in proposito casu ipse non assistat, nec alter ab ipso delegatus, aut ei subditus assistere debeat, vt suppono, sequitur, Episcopum, in cuius Diœcesi non est celebrandum matrimonium, non posse cum vtroq; contrahente in denuntiationibus dispensare; tũ quia hoc pacto facile confunderentur iurisdictiones Episcoporum.

Secundo dubium est, vtrùm Episcopus possit facultatem dispensandi in denuntiationibus alteri delegare.

Respondeo affirmatiuè cum Sanchez lib. 3. d. 7. nu. 20, Coníncho disp. 27. dub. 6. num. 55, Reginaldo lib. 31. num 235, Gutierez cap. 56. nu. 13, Ceuallos, Lopez, & alijs apud Gutierez; apud Conínchum, & apud Sanchez locis citatis. Ratio est, quia habens iurisdictionem ordinariam potest eam alteri delegare; præterea quando fuit ordinarijs concessa potestas dispensandi in denuntiationibus, non fuit electa industria personæ; cum non censeatur eligi industria personæ, quando delegatio fit personæ incognitæ, & indeterminatæ, vt quando fit Prælatis præsentibus, & futuris, sicut accidit in facultate concessa ordinarijs ad dispensandum in denuntiationibus, vt multis DD. relatis tradit Sanchez loco citato num. 20, & Gutierez loco citato.

Ex quo sequitur, etiam Vicariũ Generalem posse facultatem dispensandi in denuntiationibus delegare, nõ quidem generaliter; nam quamuis nõ possit constituere alium Vicarium generalem, cap. clericos de officio Vicarij, nihilominus potest vnam, vel alteram causam delegare. ita Sanchez, Gutierez, Reginaldus locis citatis, & alij, quos retuli de legibus.

Tertio dubium est, vtrùm Episcopus debeat iustam habere causam ad dispensandum in denuntiationibus.

Respondeo affirmatiuè; ratio est, quia hoc negotium relictum est iudicio, & prudentiæ ordinariorum in Trident. sess. 4. cap. 1; Ordinarij autem nõ prudenter agunt remittẽdo denuntiationes absque iusta causa. ita Gutierez cap. 57. num. 1, Coninchus disp. 27. dub. 6. num. 55, Henriquez lib. 11. c. 5, Rodriquez prima parte cap. 217. nu. 3, Sanchez lib. 3. disp. 8. num. 1, & alij, quos retuli de legibus; non tamen necesse est, vt Iudex cognoscat iudicialiter causam dispensandi subesse, sed sufficit, etiamsi nouerit extra iudicium; nam Cõcilium remisit hoc negotium conscientiæ, & prudentiæ Episcoporum. ita Sanchez loco cit. num. 4, Gutierez nu. 2, & alij contra Henriquez, & alios.

Rogabis, quænam sint iustæ causæ remittendi denuntiationes.

Respondeo, plures à DD. assignari. Prima est, quando creditur matrimonium iniustè impediendũ, vt per maleficia, aut parentũ, vel aliorũ fraudes.

Secunda est, quoties denuntiationes fieri non possunt absque detrimẽto, aut notabili incõmodo in fama, vel in corpore, vel in bonis fortunæ; vel absque scandalo. Quamobrem si quis longius debeat statim proficisci, aut existat in periculo mortis, & opus sit prius contrahere matrimonium, vt proles legitimetur, poterit Episcopus

circa

circa denuntiationes dispensare: Idē dic, si matrimoniū prius publicè contractum fuit, sed inualidè ob occultū aliquod impedimentum, aut si contrahentes in concubinatu viuentes censebantur coniuges: nam si fiant publicationes, iudicabuntur in prauo statu permansisse. Idem dic, si contrahentes sint inæqualis conditionis, vt si diues contracturus sit cum paupere, aut senex cum iuuencula, aut nobilis cum ignobili, aut vterque contrahens sit valdè senex; tunc enim superior potest in denuntiationibus dispensare ob periculum irrisionis, vel ob nimium pudorem ipsorum contrahentium. Item si periculum sit, vt dilatio matrimonij occasionem præbeat peccati, vt si concubinarius paratus sit ad contrahendum cum concubina, sed timeatur fore, vt si matrimonium differatur; vir mutet voluntatem, & persistat in peccato.

Tertia, quando tempus, quo nuptiæ prohibentur instat, itaut nequeant omnes denuntiationes præmitti, vt si instet tempus Quadragesimæ, vel Aduentus.

Quarta est notabilis sponsorū commoditas, modo non timeatur periculum alicuius occulti impedimenti.

Quinta est, quando magnates contracturi sunt matrimonium. Ratio est, tum quia (vt ridiculo vtar argumento Coninchi dispu.27. nume.57.) magnatibus semper est aliquid largiēdum; tum quia matrimonia magnatū sunt valdè publica, consequenter si aliquod inter ipsos impedimentū extaret, facilè detegeretur non præmissis denuntiationibus, & hæc ratio procedit etiam in alijs, quoties nō est timor alicuius impedimēti. ita Sanch. lib.3. dist.9. Riccius decis.258, Gutierez loco cit. num.3,4,& 5, Reginald. lib.31. nu. 235, Coninchus disp. 27. num.57, Menoch. cons 69. nu.7, Henriquez lib, 11. c.16, Nauar. c.22. nu. 70, quamuis ipse Nauar. dissentiat in hoc vltimo casu.

Obserua tamen primo Episcopo incumbere curam indagandi primo an vere subsit causa dispensandi in denuntiationibus. Secundo, vt probabiliter credat nullum subesse impedimentum; ad hoc autem credendum adduci potest præmissa inquisitione, quam ad hoc iudicauerit expedire. Tertio, vt denuntiationes celebrato, sed nondum consumato matrimonio fiant, si causa solum postulet, vt denuntiationes omittantur ante celebrationem matrimonij, vt quando nuptiæ benedici non possunt ob vicinitatem temporis, in quo benedictiones nuptiales prohibentur, & ex alia parte non omnino constat nullum subesse impedimentum. Ita Coninchus loco cit. num.58, Reginald. lib.31, nu. 227. & 237, Sanchez lib. 3. disp. 11, & alij DD. citat. inixi Decreto Triden. sess. cit. cap. 1.

8 Quæres secundò vtrum, sicut est peccatum mortale contrahere matrimonium antè præmissas denuntiationes, ita sit peccatum mortale consumare matrimoniū illis non præmissis.

Respondeo affirmatiuè cum Sanch. lib.3. d.11. nu.3. Nauar. cap.22. num.38. Riccio loco cit. Coninchо num. 51, & 58, Reginaldo num.237. Gutierez cap. 57. num. 2, & alijs, contrà Rodriquez prima parte c.222. P. Ledes. q.45. art. 5. pun. 3. Lopez prima parte cap. 87, & alios negantes mortaliter peccare, quando Parochus, & cōtrahentes adhibuerunt debitam diligentiam ad inuestigandum impedimentum, & moraliter sunt certi, nullum impedimentum subesse. Sed ratio nostra est, tùm quia contrahentes exponunt se periculo fornicationis, non adhibendo diligentiam ab Ecclesia præscriptam in Tridentino loco citato; tùm quia sicut Parochus tenetur sub mortali curare, vt denuntiationes fiant, antequā matrimoniū consumetur, ità ipsi contrahentes tenentur eas præmittere antè consumationem matrimonij.

9 Addo cum eodem Sanchez loco citato num.4, Conincho nu.58, & alijs contrà Henriquez lib.11.c.16. num.1, sponsos mortaliter peccare, non tantũ prima vice, consumando matrimoniũ absque præmissis denuntiationibus; sed etiam toties, quoties habent copulam; cum adhuc incurrant periculum fornicationis, consumando matrimonium absque præmissa debita, & sufficienti diligentia, quam Ecclesia præscribit in indagandis impedimentis.

10 Quæres tertiò, vbi faciendæ sint denuntiationes.

Respondeo, faciendas esse in propria Parochia; immo quando sponsi sunt diuersarum Paretiarum, faciendæ sunt in vtraque Paretia. Ratio est, quia illi, qui sunt de Paretia mulieris fortasse nesciunt impedimentum viri, & è contrà; ergò faciendæ sunt in vtraque Paretia, vt detegantur impedimenta si quæ subsunt. Ita declarauit Cardinalium Cõgregatio, & patet ex Tridentino loco citato c.1. Ita Henriquez lib.11.c.7.num.1. littera D, Reginald. nume. 225, Coninch. disp. 27. dub.5.num.46, Sanchez lib. 3. disp. 6. num.4, Gutierez c.56. num. 5, Vgolin. loco citato, P. Lædes.q.45.art.3, & alij apud Riccium loco cit. nu. 4, & apud Gutierez loco citato.

11 Rogabis, in quo loco faciendæ sint denuntiationes, quando cõtrahentes habent plura domicilia, seu Paretias.

Respondeo, faciendas esse in ea Parochia, in qua diutius habitant, & principaliorem habent larem; nam ibi facilius detegi possunt impedimenta; vel potius dicam, faciendas esse in ea Parochia sponsorum, in qua verisimilius est sciri impedimenta, vt in Parochia, in qua fuit antiqua parentum habitatio; nàm ibi melius sciri possunt impedimenta. Quare qui modò incepit habitare in aliquo loco, non tenetur in eo facere denuntiationes; sed solum tenetur eas facere in eo loco, in quo habet antiquius domicilium; ius enim non præscribit denuntiationes multiplicari; quamuis fortè in alijs locis sint plures, qui norint impedimenta. Ità Sanchez lib. 3. d. 6. à nu. 4. Rodriquez c.217. num. 6. P. Ledes. q. 45. ar. 5. Gutierez cap. 56. num. 6, Coninchus disp. 27. dub. 5. num. 50, Reginaldus loco cit. num. 225.

12 Quæres quartò, à quo faciendæ sint denuntiationes.

Respondeo, faciendas esse à Parocho, vel ab alio de licentia ipsius Parochi. Ratio est, quia, cui licet quod plus, licet etiam quod minus regula, cui licet, de regulis iuris in sexto; sicut autem ad validitatem matrimonij sufficit præsentia Parochi, vel alterius Sacerdotis de licentia ipsius Parochi, ex Tridentino loco citato, ità etiam sufficit, denuntiationes fieri à Parocho, vel ab alio de licentia ipsius Parochi; nam ius non prohibet denuntiationes fieri ab alio de licentia Parochi. Ità Sanchez, Gutierez, Coninch. Reginaldus, Rodriquez, & alij locis citatis.

13 Rogabis, qua pœna plectendus sit Parochus, qui propria auctoritate denuntiationes omisit.

Respondeo, suspendendum esse ab officio per triennium, cap. cum inhibitio. Hoc tamen intelligendum est, modò Parochus eas omiserit absque legitima, & iusta causa. Ità Henriq. lib. 11. cap. 5. num. 6, & alij.

14 Quæres quintò, quibus diebus faciendæ sint denuntiationes.

Respõdeo, faciendas esse tribus diebus festis continuis. Ità Tridentinum sess. 24. cap. 1. de Reformatione matrimonij.

15 Rogabis, vtrùm Parochus peccet mortaliter non faciendo denuntiationes tribus diebus festis continuis.

Respondeo cum Sanchez lib. 3. d. 6. num. 8. Riccius loco cit. Gutierez cap. 56. num. 4. ad finem, Conincho disp. 27. dub. 5. num. 47, Reginaldo lib.

lib. 31. num. 226. & alijs contra Henriquez cap. 7. nu. 1. loco cit. in commentario, non peccare mortaliter, si vno, vel altero die festo omittat; videtur enim à mortali excusandus ratione paruitatis materiæ. Secus si multos dies festos inter vnam, & alteram denuntiationẽ interponat; tunc enim grauiter peccat; tum quia facit contra prohibitionem Ecclesiæ in re graui; tum quia ob magnum temporis interuallum, seu moram fieri potest, vt Parochiani tardiores euadant ad deferẽda impedimenta, & interim obliuiscantur præcedentium denuntiationum.

16 Aduertendum tamen est, quando de licentia Ordinarij vna tantum denuntiatio præmittitur, non statim ea facta contrahendum esse matrimoniũ, sed per aliquod tempus arbitrio prudentis viri differendum esse, vt deferri possint impedimenta, si quæ extant inter contrahentes. Ità Sanchez, Riccius, Gutierez, & alij locis cit.

17 Quæres sexto, quo tempore in die festo, & qua occasione faciendæ sint denuntiationes.

Respondeo, ex præscripto Concilij Tridentini faciendas esse in Ecclesia inter missarum solemnia; Addo cum Sanchez disp. 7. num. 9. & alijs apud Gutierez loco cit. nu. 7. cum Reginal. num. 227, Gutierez Coninch. & alijs, fieri posse extra Ecclesiam in loco, ad quem magna populi copia confluit, vt accidit in prædicationibus; etiamsi locus ille non sit sacer. Ratio est, tum quia sicut ipsum matrimonium fieri potest extrà Ecclesiam, ità etiam fieri possunt denuntiationes; tum quia sufficienter seruatur finis, & intentio Concilij.

18 Rursus addo, eas fieri posse alio die, quàm festo, eo scilicet die, quo ingens hominum multitudo ad Ecclesiam accedit, vt accidit, quando insignis concionator concionem habiturus est. Ratio est, quia finis Concilij Tridentini præscribentis fieri denuntiationes, est, vt multi sciant matrimonium contrahendum, & facilius detegant impedimenta, quæ norunt; sed huic fini sufficienter satisfit, quando denuntiationes fiunt extrà Ecclesiam in loco, ad quem confluit magna populi copia, aut quando magna hominum multitudo ad Ecclesiam accedit; etiamsi non sit dies festus; ergo denuntiationes possunt aliquando fieri alio die, quàm festo, aut etiam alia occasione, quam inter missarum solemnia, vt tempore concionis, ad quã magna confluxit populi copia.

19 Hinc patet, denuntiationes fieri posse in festo alicuius particularis Ecclesiæ, ad quam magnus hominum cœtus concurrit.

20 Quæres sextò, vtrùm sit obligatio detegendi, & denuntiandi impedimenta.

Respondeo affirmatiuè, modo possint hoc facere absque graui suo incõmodo; & absque aliorum scandalo, & hoc verum est, etiamsi impedimenta sint occulta, nec probari possint; quamobrem qui nouit aliquos velle matrimonium contrahere cum aliquo impedimento, tenetur denuntiare, præmissa tamen prius correctione, si ex ea speratur fructus. Ratio patet ex dictis de censuris disp. 2. quæst. 6. num. 7; quia in hoc casu non agitur de pœna alteri infligenda; sed de vitãdo damno spirituali ipsorum contrahentium, & eorum filiorum, qui alioquin illegitimè nascerentur; quando autem agitur de damno alterius vitando, denuntiandum est delictum, etiamsi sit occultum, & probari minimè possit; & hoc verum est, quamuis impedimẽtum acceptum sit sub secreto, aut auditum sit ab alijs; modo auditum sit à persona fide digna, quæ nondum detulerit illud impedimentum; nam dictum hominis fide digni facit fidem & veram notitiam; secus si audiuit à persona nil certum sciente, vel si non memi-

meminit, à qua persona audierit. ita Sanchez lib. 3. d. 13. nu. 7. Coninch. loco cit. dub. 7. num. 61. Gutierez de matrim. cap. 59. num. 2. Praxis Neapolitana cap. 2. num. 2. Reginaldus lib. 31. num. 228. Rodriquez cap. 217. num. 9. & alij, quos retuli loco citato.
21 Addit Sanchez disp. 14. & Coninchus num. 64. Gutierez num. 13. Reginald. lib. 31. num. 238. ad finem, obstrictum impedimento teneri desistere à matrimonio contrahendo, vt per se patet. Præterea teneri ad illud manifestandum Iudici interroganti, vt etiam nos ostendimus in octauo decalogi præcepto, modo iuridice interrogetur.

PVNCTVM VII.

Vtrùm Matrimonium, cõtractum sine Parocho, & testibus in ijs locis, in quibus Concilium Tridentinum non est acceptatum, sit validum.

1 *An Matrimonium validè celebretur sinè Parocho, & testibus in ijs locis, vbi Concilium Tridentinum non est accceptatum.*

2 *An transferens se ad locum, vbi Tridentinum non est acceptatum, possit ibi matrimonium sinè Parocho, & testibus validè celebrare.*

3 *An captiui apud Turcas possint validè matrimonium celebrare absque Parocho, & testibus.*

4 *An extraneus validè celebret matrimonium sinè Parocho, & testibus, in eo loco, vbi non est acceptatum Tridentinum.*

5 *An incola illius loci, in quo Tridentinum non est acceptatum, possit celebrare matrimonium sinè Parocho, & testibus, si diuertat ad eum locũ, in quo non est acceptatum.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Validum est matrimonium contractum sine Parocho, & testibus in eo loco, in quo non est promulgatum Conc. Trid. vel in quo non est acceptatum, saltem quò ad hoc particulare decretum. Ratio est, quia lex non obligat, nisi sit promulgata, & acceptata, vt inquiunt communiter DD. cap. 1. de Tregua, & Pace, & patet ex dictis de legibus; ergò validum est matrimonium, contractum sine Parocho, & testibus in ijs locis, in quibus Conc. non est promulgatum, vel saltem non est acceptatum, quo ad hoc particulare decretum; sicut erat validum huiusmodi matrimonium ante Conc. Trid. ita colligitur ex Tridentino sess. 24. c. 1. ad finem.

2 Quæres primò, vtrũ incola vnius loci, in quo promulgatum, & acceptatum fuit Triden. transferendo se eò loci v. g. in Græciam, vbi nõ fuit promulgatum Concilium, possit ibi matrimonium absque Parocho, & testibus validè celebrare.

Respondeo, posse validè contrahere sine præsentia Parochi, & testium. Ità Sanchez lib. 3. disp. 18. nume. 8. Henriquez lib. 11. cap. 8. num. 8. P. Ledesma quæst. 45. art. 4. pũn. 3. Rebel. secunda parte lib. 2. q. 7. num. 15. Reginaldus lib. 31. nu. 176. Coninch. disp. 27. dub. 1. num. 14. Gutierez c. 61. de matrim. num. 12. & alij communiter. Ratio est, tùm quia leges non cadunt absolutè super personas subditas, sed super personas existentes in loco, vbi leges receptæ sunt; cũ ergo hic non existat in eo loco, vbi receptum sit Tridẽtinum, sequitur posse validè contrahere absque præsentia Parochi, & testium, quæ est forma à Tridentino præscripta; tum quia hoc est conforme illi axiomati. Si fueris Romæ, Romano viuito more, &c. tùm quia hoc est speciale in cõtractu, vt

vt celebretur iuxtà solemnitates receptas in eo loco, vbi celebrandus est; Leg. si fundus ff. de euictione; cum ergò matrimonium sit contractus, validè celebrari potest iuxtà formam receptam in eo loco, in quo celebratur; consequenter potest validè celebrari sine Parocho, & testibus in ijs locis, in quibus Tridentinum non est receptum; etiamsi contrahens sit ibi tantum per modũ transitus; immò etiãsi eò se transtulerit, vt posset liberè contrahere matrimonium absque Parocho, & testibus; vtitur enim iure suo; qui autem vtitur iure suo non dicitur fraudem committere, itaut effectus, & valor matrimonij impediatur, Lege nullus, ff. de reg. iur. Ità Sanchez loco citato, & alij contrà Ledesmam, Henriquez & Rebel. locis citatis, arbitrantes, non validè contrahi matrimonium ab eo, qui eò se transtulit intentione contrahendi sine Parocho, & testibus. Ratio ipsorum est, quia fraus nulli debet patrocinari. Sed hæc ratio non est firma; dico enim nõ fraudem illi patrocinari, sed ius, quod habet ad contrahendum sine Parocho, & testibus in loco, vbi Conciliũ Trid. receptum non est.

3 Hinc sequitur primò, contrà P. Ledes. q. 45. art. 5. dub. vltimo, captiuos apud Turcas posse validè contrahere matrimonium sine Parocho, & testibus, etiamsi non habeant animum ibi perpetuò manendi. Idem dicendum est de mercatoribus, & alijs, qui sunt apud Turcas, vel apud Hæreticos, in quorum Territorijs Tridentinum non est acceptatum; quamuis ipsi mercatores sint incolæ illorum locorum, in quibus Concilium est acceptatum, & obligat.

4 Secundò sequitur, extraneum, qui in Græcia reperitur, vel in Germania posse ibi matrimonium contrahere sine Parocho, & testibus, si Concil. non est ibi acceptatum; non enim obligatur seruare leges in sua patria receptas, nisi etiam illæ leges seruentur in eo loco, in quo pro tempore commoratur. Qua de causa Sacerdos Latinus transiens per Græciam potest celebrare in fermentato iuxtà morem Græcorum, & extraneus E. g. Romanus potest hic Mediolani non ieiunare, & ijs cibis vesci, quibus Mediolanenses vescuntur quatuor diebus antecedentibus quadragesimam iuxtà morem Ambrosianum. Videte, quæ diximus de legibus q. 1. punct. 5. quæsito 4.

5 Quæres secundò, vtrùm incola illius loci, in quo non est acceptatum Concil. Trid. possit contrahere matrimonium absque Parocho, & testibus, si diuertat ad eum locum, in quo est acceptatum Concilium Tridẽtinum, vt si Græcus se transferat huc Mediolanum.

Respondeo cum Sanchez lib. 3. d. 18. nume. 26. Reginaldo lib. 31. num. 176, Coninch. disp. 27. dub. 1. ad finẽ, P. Ledes. q. 45. pun. 3. ad finem, non posse contrahere absque Parocho, & testibus. Ratio est, quia licèt sit regula generalis; extraneum non teneri legibus loci, ad quem diuertit absque intentione ibi manendi maiore anni parte, vt ostendi de Legibus punct. 5. nihilominus ab ea regula excipitur primo lex generalis, qualis est hæc., vt ostendi de legibus cũ Suarez, quidquid dicat Sanchez loco citato.

Secundo excipitur contractus, qui celebratur iuxtà conditiones præscriptas in eo loco, in quo contractus celebratur. Lege si fundus. ff. de euictione. Ex quo fit, vt si dubium aliquod oriatur circa celebrationem contractuũ, iudicandum sit, contractus celebratos esse iuxtà consuetudinem Regionis, vt inquiunt communiter DD. Cum igitur matrimoniũ sit verus contractus, & lex præscribens matrimonium celebrari coram Parocho, & testibus sit generalis, sequitur, matrimonium celebrandum esse coram Parocho, & testibus in ijs locis, in quibus Tri-

Tridentinum est acceptatum; quamuis contrahens sit incola illius loci, in quo nō est acceptatum Tridentinum. Videte, quæ diximus de legibus loco citato q. 4.

PVNCTVM VIII.

Quis debeat assistere matrimonio, vt validè contrahatur.

1 *Quinàm Sacerdos debeat assistere matrimonio.*
2 *An fœmina, quæ inualidè contraxit coram proprio Parocho, satisfaciat coram eodem cōtrahendo, postquam mutauit proprium domicilium.*
3 *An validè possit contrahi matrimoniū coram Parocho, ad cuius Paretiam aliquoties in anno quis diuertit relaxationis gratia.*
4 *An recedens à propria Parochia validè contrahat coram Parocho, ad cuius paretiam se recepit.*
5 *An diuertens ad aliquem locum possit matrimonium celebrare coram Parocho illius loci.*
6 *An amasia validè celebret matrimonium coram Parocho concubinarij, ad cuius domicilium se transtulit.*
7 *An validum sit matrimonium eorū, qui aliò se conferunt, vt euitent proprios Parochos.*
8 *Quinàm Parochus debeat assistere matrimonio eorum, qui duplicem habent paretiam.*
9 *Quinàm Parochus possit interesse matrimonio vagorum.*
10 *An matrimonium celebrari possit coram Parocho siuè viri, siuè fœmina.*
11 *An matrimonium vrgente necessitate celebrari possit sinè Parocho, & testibus.*
12 *Quanàm licentia requiratur, vt quilibet Sacerdos possit assistere matrimonio.*
13 *An sufficiat facultas tacita assistendi matrimonio.*
14 *An requiratur licentia in scriptis.*
15 *Quam pœnam incurrat assistens matrimonio sinè licentia.*
16 *An possit concedi facultas assistendi matrimonio extra paretiam.*
17 *An possit concedi facultas assistendi matrimonio extrà Diœcesim.*
18 *An Archiepiscopus possit coniungere subditos suffraganeorum.*
19 *An Parochus, qui nondum est Sacerdos, possit matrimonio assistere.*
20 *An validè assistat matrimonio, qui licentiam extorsit per metū, dolū, &c.*
21 *An Parochus interdictus, seù prohibitus validè assistat matrimonio.*
22 *An Parochus, cui vetitum est ministrare Sacramenta, possit assistere matrimonio.*
23 *An matrimonium sit validum, quandò Parochus affectat non intelligere.*
24 *An affectus censura, vel irregularitate validè assistat matrimonio.*
25 *An excommunicatus possit dare facultatem assistendi matrimonio.*
26 *An Sacerdos degradatus validè assistat matrimonio.*
27 *An Parochus inualidè habens beneficium, validè assistat matrimonio.*
28 *An valida sint gesta eius, qui se intrusit in aliquod officium.*
29 *An Ecclesia suppleat iurisdictionem, quandò adest opinio probabilis.*
30 *An Parochus habens beneficium incompatibile validè assistat matrimonio.*
31 *An Sacerdos, qui habetur pro Parocho, validè absoluat.*
32 *An facultas absoluendi valeat elapso termino.*
33 *An laicus, qui pro Parocho habetur, validè assistat matrimonio.*
34 *An affectus censura validè assistat matrimonio in alio loco, vbi id ignoratur.*
35 *An remaneat absolutus, qui Sacerdoti excommunicato vitando confitetur in eo loco, vbi ignoratur.*
36 *An validè absoluat Sacerdos, cui fi-*

Ctè

SOlutio huius puncti facilè colligi posset ex præcedenti; nihilominus maioris perspicuitatis gratia fusius hanc doctrinam explicabo.

PRIMA PROPOSITIO.

1 AD validè contrahendum matrimonium requiritur præsentia proprij Parochi, vel alterius Sacerdotis de licentia Parochi, vel Ordinarij. Ità Triden. sess. 24. c. 1. de Reform. matrimonij. Proprius Parochus dicitur ille, in cuius Parochia contrahens habitat. Vndè Parochus alienigenarum est ille, in cuius Parochia alienigenæ habitant, seu cõmorantur maiore anni parte, vt patet ex declaratione Cardinalium, & benè ostendit, Sanch. lib. 3. d. 23, Gutierez cap. 63. num. 19, & 20, Coninch. disp. 27. dub. 2. num. 18, Riccius in praxi decis. 244, & Menochius lib. 4. consil. 398. nu. 33.

2 Ex quo fit, vt ille, qui ad aliquẽ locũ diuertit, intentione ibi manẽdi maiori anni parte, possit matrimoniũ contrahere corã Parocho illi⁹ loci, in quo incipit habitare cum intentione manendi ibi maiore anni parte, seù cum intentione gerendi aliquod negotium, quod maiorem anni partem postulat. Ratio est, tum quia contrahit ibi domicilium Parochiale ad suscipienda Sacramenta, excepto Ordine, & Tonsura; tum quia potest ibi sepeliri, & astringitur ad leges illius loci; ergò potest etiam coram Parocho illius loci matrimonium celebrare.

3 Hinc patet primo solutio cuiusdã casus, de quo aliàs cõsultus fui, videlicet validũ fuisse matrimoniũ cuiusdã Amasiæ, quæ transtulit se ad domicilium concubinarij, intentione ibi commorandi maiore anni parte, ibique coram Parocho illius domicilij celebrauit matrimonium, non cum Amasio, sed cum alio extraneo; nam ipsa contraxerat domicilium Parochiale in eo loco. Ità Sanchez loco citato nu. 12. & multi Patres eruditissimi Consultores pœnitentiariæ, quamuis aliqui contrarium sensisse videantur, & Venetijs aliter definitũ esse testetur quidam Treuisanus apud Sanchez loco citato num. 11. ad finem, & apud Riccium loco citato.

Secundò, patet, fęminam, quæ coram Parocho suæ Paretiæ cõtraxit matrimonium inualidum, seque inde transtulit ad domum sponsi commorantẽ in alia Paretia cum intentione ibi perpetuò manendi, non posse postea coram eodem Parocho matrimonium de nouo validè celebrare; nam ille non

dicitur amplius proprius Parochus, seu sacerdos; cum fœmina mutauerit, & amiserit primum domicilium, statim ac incepit habitare in Paretia spōsi cum intentione ibi perpetuo manēdi. Ità Sanchez lib. 3. disp. 23. nu. 15.

Tertiò, patet, non posse matrimonium validè contrahi coram Parocho illius oppidi, ad quod sponsus contracturus matrimonium aliquoties in anno diuertit recreationis gratia, vel causa colligendorum fructuum, cum alibi habeat principale domicilium. Ratio est, quia non dicitur ibi propriè commorari, & habitare, vt patet ex dictis de legibus, & ita sæpius declaratum fuit in Rota Romana teste Riccio decis. 244. Menochio lib. 4. consil. 394. num. 53. fol. mihi 361. in prima editione, vbi plurimorum Doctorum refert opiniones in toto illo consilio.

Quartò patet, inualidum esse matrimonium celebratum ab incola ciuitatis coram Parocho ruris, ad quod solet aliquoties in anno causa recreationis accedere, vel ad rusticalia exercenda, vt dictum est numero 3. Idem dic de eo, qui causa pestis, vel belli fugit a sua Parochia ad aliam quamprimum reuersurus, vt ex Nauar. & alijs tradit Gutierez de matrim. cap. 63. num. 7, Sanchez disp. 23. num. 13.

4 Si quæras, vtrùm sit validum matrimonium alienigenarum, qui data opera incipiunt alibi habitare, vt euitent proprios Parochos, & sine illorum facultate contrahant matrimonium.

Respondeo, hoc sufficienter colligi posse ex dictis in præcedenti puncto, videlicet matrimonium illorum esse validum; tùm quia vtuntur iure suo; tùm quia proprius eorum Parochus est ille, in cuius Parochia commorantur. Ità colligo ex Sanchez lib. 3. d. 18. num. 29, & disp. 23. nu. 13, & 14, & disp. 25. num. 11, Gutierez disp. 65. num 11. contrà Rebel. lib. 2. q. 8. nu. 6, Rodriquez cap. 219. nu. 2. & alios apud Gutierez de matrim. cap. 63. nu. 33, & cap. 65. num. 11.

5 Quæres primò, quisnam Parochus possit coniungere in matrimoniū eos, qui duplicem habent Paretiam habitationis; qui scilicet æqualiter ferè habitant in vno loco, ac in alio, vt qui hyeme habitant in vno loco, æstate verò in alio.

Respondeo, quemlibet Parochum ex duabus illis habitationibus posse illos coniungere. Ratio est, quia vterque est illorum proprius Parochus; sicut enim potest acquiri duplex domicilium, ità etiam duplex Paretia habitationis, vt constat ex capite secundo de sepulturis in sexto. ita Gutierez cap. 62. num. 4, & cap. 64. nu. 2, Sanchez lib. 3. disp. 24. nu. 2, Riccius, & Rebel. locis statim citandis, Coninch. loco cit. nu. 19. contra Nauar. de sponsalibus consilio 52, vbi asserit, requiri assistentiam illius Parochi, in cuius Parochia matrimonium contrahitur.

Hinc colligunt *Sanchez, Gutierez*, & alij locis citatis, si habēs duas Parochias eligat sepulturam in diuerso loco, canonicam portionem inter vtrunque Parochum diuidendam esse.

6 Quæres secundò, quisnam Parochus possit interesse matrimonio vagorum.

Respondeo, quemlibet posse validè interesse; sicut enim quilibet Parochus potest illorum Confessiones audire, & Sacramenta administrare, ità potest validè illorum matrimonio interesse. Caueat tamen Parochus; ne illorum matrimonijs assistat, antequam adhibuerit debitam diligētiam in indagandis impedimentis, & antequā obtinuerit ab Ordinario licētiam assistendi illorum matrimonio, vt patet ex Tridentino sess. 24. c. 7. Ità Sanchez lib. 3. d. 25. P. Ledes. q. 45. ar. 5. post dubium quartum vers. Dico secundo folio mihi 205. Henriquez lib. 11. c. 3. nu. 3.

nu. 3. ad finē, Coninch. loco cit. nu. 20. Gutierez cap. 65. num. 6, & alij communiter; nam periculum est, vt nouū matrimonium contrahant relicta prima vxore, & hoc valet etiam in ijs, qui alibi habentes domicilium volunt contrahere in eo loco, vbi ignoti sunt.

7 Ex dictis colligi potest primò, ad validitatem matrimonij sufficere, si matrimonium contrahatur coram Parocho, siuè viri, siue fœminæ, quando vir est vnius Parœciæ, & fœmina alterius. Ità declarauit Congregatio Cardinalium teste Rebel. lib. 2. q. 8. Idem tenet Riccius decis. 244, Reginald. lib. 31. num. 177, Sanchez lib. 3. disp. 19. Ratio est, tum quia Tridentinum dicit, matrimonium contrahendum esse coram Parocho, & non magis expressit Parochum viri, quàm fœminæ; tum quia quilibet Parochus habet ordinariam potestatē administrādi Sacramenta suis subditis; ergo potest etiam illos in matrimonium coniungere; etiamsi aliquis illorum contrahere velit cum extraneo, aut alter, vel vterque sint diuersi idiomatis, quod nō percipiatur a Parocho; sufficit enim, vt consensum contrahentiū intelligat p interpretē; sicut enim reliqui contractus celebrari possunt per interpretem, ita etiam matrimonium. Ità Sanchez lib. 3. disp. 39. nu. 3, Gutierez cap. 69. num. 5, & alij communiter.

8 Secundo, matrimonium contractū in articulo mortis sine Parocho inualidum esse, quamuis cōtractum fuerit quacunque vrgēte necessitate. Ratio est, quia matrimonium cōtractum sine forma substātiali est inualidum in omni casu: sed matrimonium factum absque Parocho, & testibus dicitur factum sine forma substantiali, eo quòd in Tridentino irritetur; quando enim apponitur particula irritās, inducitur forma substantialis, vt dictum est in tractatu de legibus; Concilium autem Tridentinum irritat matrimoniū clandestinum in quolibet casu ex defectu præsentiæ Parochi, & testium, vt patet ex illa particula. Omninò inhabiles sint. Ità Sanchez lib. 3. disp. 17. P. Ledesma q. 45. art. 5. Henriquez l. 11. cap. 3. nu. 5. Rodriquez cap. 119. Coninch. disp. 30. dub. 2. nu. 20, Riccius decis. 243. num. 3, Reginald. lib. 31. num. 176, Gutierez cap. 61. num. 4, & alij contra Vegam, & alios apud Sanchez, & apud Gutierez locis cit. Neque excusare potest conscientia inuincibilis huiusmodi decreti; nam ignorantia excusat a peccato, sed non ab inualiditate actus, vt alibi ostendimus. Neque in hoc potest Episcopus dispensare, vt bene tradit Gutierez, & Sanchez, & patet ex dictis de legibus.

Neque obstat, si dicas, præceptum Ecclesiæ non obligare cum tanto rigore, itaut non liceat in tanta necessitate contrahere absque Parocho, & testibus; nàm verum est, præceptum Ecclesiæ non obligare cum tanto rigore, quando præceptum non inducit formam substantialem, vt est præceptum præmittendi denuntiationes. Secus dicendum est, quando inducit formā, seù solemnitatem substantialem, & reddit contrahentes inhabiles, vt patet in nostro casu. Ità Sanchez loco citato num. 5. Suarez de legibus lib. 5. cap. 23. num. 2, Salas de legibus disp. 11. sect. 1. num. 9, Gutierez & alij locis citatis.

9 Hinc colligi potest solutio sequentis casus, de quo alias interrogatus fui. Titius in articulo mortis existens, absente proprio Parocho, contraxit coram Parocho alterius oppidi cum Berta consanguinea in quarto gradu, quā antea carnaliter cognouerat, & ex ea filium susceperat. Quęritur, an validè contraxerit ante executionem dispensationis, quam summus Pontifex per Vicarium Generalem obtinendam concesserat, peractis quibusdam operibus, quorum aliqua pręstita fuerant

K 2 ab

ab ipso Titio, sed Vicarius nondum concesserat dispensationem iuxta facultatem sibi præscriptam à sede Apostolica.

Ratio dubitandi est, tùm quia, quāuis matrimonium contractum inter consanguineos, vel alios impedimento dirimente obstrictos sit inualidum, nihilominus hic casus videtur per Epicheiam exceptus ob grauem, & vrgentem prolis illegitimę neccessitatem; tùm quia dispensatio iam obtenta erat à sede Apostolica.

Nihilominus firmiter, constanterq; tenendum est, Titium inualidè matrimonium contraxisse. Ratio est, primo, quia matrimonium celebratū coram alio Sacerdote, quàm coram proprio Parocho, vel alio absque licentia proprij Parochi, inualidum est, etiamsi contrahatur in articulo mortis, vt patet ex Trident. sess. 24. c. 1. ijs præsertim verbis, omnino inhabiles, &c. sed Titius non contraxit coram proprio Parocho, sed coram alio absque licentia proprij Parochi; ergo inualidè contraxit.

Addo, proprium Parochum non potuisse in hoc euentu facultatem assistendi concedere alteri Sacerdoti; sicut enim ipse Parochus non potuisset validè assistere, vt patebit ex secunda ratione, ita neque potuit assistendi facultatem alteri concedere. Secundo quia, vt matrimonium coram proprio Parocho, vel alio Sacerdote validè cōtrahatur, celebrari debet inter personas habiles; cum autem consanguinei non sint habiles ad contrahendum, nisi fiant habiles per actum, & executionem dispensationis, sequitur, Titiū inualidè matrimonium cum Berta cōsanguinea cōtraxisse. ità expressè tradit Suarez lib. 5. de legibus. cap. 23. nu. 2, 3, & 4. Sanchez lib. 3. disp. 17. nu. 4. P. Ledesma, & alij, quos refert Sanch. loco citato, num. 4. Suarez loco citato num. 4. & Riccius in praxi, decis. 241.

Ad primam rationem dubitandi, Respondeo cū Suarez loco citato nu. 3. & Sanchez loco citato nu. 5. inhabilitatem impositam, & inductam per legem non tolli per modum epicheiæ, sed tolli per actum positiuū superioris, vel alterius habētis vim, & auctoritatem auferendi dictam inhabilitatem, & inducendi facultatem, & potestatem ablatam per impedimentum, quamuis epicheia possit in aliquo casu excusare ab obligatione, & à peccato; cum autem in proposito casu nondum fuerit ablata inhabilitas contrahendi matrimonium inter Titium, & Bertam, sequitur, Titium inualidè contraxisse matrimonium cum Berta.

Ad secundam respondeo, rescriptū à sede Apostolica obtentum esse potius mandatum ad dispensandū, quàm dispensationem. ità Sanchez lib. 8. disp. 30. num. 12.

Hinc colligitur, filium susceptum non censeri legitimum; vel enim est legitimus propter dispensationē Summi Pontificis, vel propter matrimonium; non primum, quia dispensatio Summi Pontificis nōdum fuit obtenta, sed solum Vicario Generali data fuit commissio, & mandatum ad eam concedendam; neque secundum, tùm quia proles non fit legitima per matrimonium sequens, nisi matrimoniū sit validum, vt tradit Couarruuias, & alij apud Sayrum lib. 6. de censuris c. 10. num. 22. & 27; tùm quia matrimonium subsequens non efficit prolem legitimam, nisi contrahentes tempore conceptionis, vel natiuitatis prolis essent habiles ad contrahendum; Titius autem tempore conceptionis, vel natiuitatis filij non erat habilis ad contrahendum matrimonium cum Berta propter impedimentum consanguinitatis, quod nondum sublatum erat. cap. tanta, qui filij sint legitimi. ità Suarez, Sayrus, Henriquez, & alij, quos ego adduxi in meo tractatu de censuris, disp. 7. q. 2. punct. 3. nu. 6. pag. 330. in prima editione, & alij, quos refert

fert Sanchez lib. 8. disp.7. & disp. 34. à nu.45, qui videndus est.

10 Tertio sequitur, ad validitatē matrimonij sufficere præsentiā alterius, qui non sit Parochus, modò sit Sacerdos, & licentiam habeat à Parocho, vel eius Vicario, licet amouibili habente facultatem administrandi Sacramenta, & assistendi matrimonijs. Immo non solùm sufficit ad validitatem matrimonij, si alienus Sacerdos licentiam habeat à proprio Parocho, vel eius Vicario permanente, vel amouibili; sed etiam si illam habeat ab Episcopo, vel à Vicario Generali, aut ab alio Prælato habente auctoritatem, quasi Episcopalem, qualem habent Cardinales in Ecclesijs suorum titulorum, & aliqui Abbates in suis Abbatijs, si habeant iurisdictionē quasi Episcopalem in Ecclesia nulli Episcopo subiecta. Ratio est, quia Tridentinum requirit præsentiam Parochi, vel alterius Sacerdotis assistentis de licentia Parochi, vel Ordinarij; nomine autem Ordinarij veniunt omnes dicti; Ordinarius enim hoc loco dicitur ille, cui subiectus est Parochus illius loci. Ita Sāch. lib.3.disp.28.& deinceps, Reginald. num.178, Henriquez lib.11. cap.3.num.4, Coninch. dub.2.num.17, Gutierez cap. 62, 64, 66, & 68.

11 Aduertunt tamen aliqui Doctores contra Coninchum num. 31, Reginaldum num. 181, Sanchez d. 35. licentiam non debere esse tacitam, qualis est illa, quæ oritur ex tolerantia, vel ex ratihabitione; sed debere esse expressam, qualis est licētia ad assistendum specialiter matrimonio, vel ad exercenda omnia Parochi officia, vel ad omnia Sacramenta administranda; hæc enim sufficit; quia cum generalis sit, generaliter accipienda est, quatenus etiam comprehendit assistentiam matrimonij, nisi aliter probabiliter credatur de voluntate Parochi. Ità declarauit Illustrissima Cardinaliū Congregatio, quam declarationem citat, & sequitur Rebel. post lib. 4. in declarationibus Cardinalium sect. tertia; illā etiam citat, sed non sequitur, Sanchez lib.3.d.35. Idem tenet Reginaldus lib. 31. nu. 178, & 180, contra Henriquez ex parte lib.11.c.3. num. 5, Coninchū loco citato dub. 3. nume. 30.

Addit Rebellus lib.2.q.3. istā facultatem debere dari in scriptis; sed hoc mihi non placet. Ratio est, tum quia Tridentinum non exigit licentiam in scriptis; tum quia scriptura non est de essentia gratiæ, & Priuilegij ex Decio in Rubricis de Const. Ità Rodriq. cap.219. num. 13, Sanchez loco citato num.10. Henriquez lib.11.cap.3.nu.5, Vgolinus de irregularitate cap. 6. §. 7. num.3. Reginaldus lib.31.num.180.

12 Si quæras, quam pœnam incurrat assistens matrimonio sine licentia Parochi, vel Ordinarij.

Respondetur, Sacerdotem sæcularem, aut regularem, qui audet coniungere non sibi subditos, aut ipsis benedicere sine Parochi, vel Ordinarij facultate, incurrere ipso iure suspensionem, donec absoluatur ab Ordinario illius Parochi, vt patet ex Tridentino sess.24.c.1. vt videre est apud Sanchez lib.3.disp.52.num.4. Gutierez cap.75. num.25. Iure antiquo incurrebat excommunicationē Clemen.1. in fine de Priuilegijs; sed illam modò sublatam esse sustinet Rebel. in decl. Card. post quartum lib. sect. 3. num. 83. & plures alij, quos infra referam sequendo illorum sententiam.

13 Quarto colligitur, Parochum vel Ordinarium posse concedere facultatem alteri Sacerdoti coniungendi spōsos in matrimonium, nō solum in propria Parochia, verùm etiam extrà propriam Parochiam, vt ait Rodriquez cap. 218. concl. 6. Rebel. lib. 2. q. 8. Sanchez lib. 3. d. 19. & 24. Reginald. lib. 31. num. 180, Coninchus de matrim. disp. 27. dub. 2. num. 23. & dub. 3. num. 38, Gutierez cap. 62. nu. 10, & alij contrà Nauar. l. 4. tit. de spons.

con-

consilio 47. & alios apud Sanch. Rodriquez. Ratio est, tùm quia Tridentinum dicit, alium Sacerdotem sufficere ad assistendum matrimonio de licētia Parochi, vel Ordinarij, & non dicit in propria Parochia; ergò non potest sufficiens ratio assignari, quare addenda sit limitatio contrà fauorem, & validitatem matrimonij, itaut Parochus solùm possit concedere Sacerdoti licentiam coniungendi sponsos in propria Parochia; tùm quia huiusmodi licentia nō est actus iurisdictionis contentiosæ, & litigiosæ; sed gratiosæ, ac voluntariæ; actus autem iurisdictionis gratiosæ, ac voluntariæ exerceri potest extrà locū propriæ iurisdictionis, vt concedunt communiter Doctores.

14. Ex quo vlterius patet à fortiori, proprium Parochum posse sine peccato coniungere suos subditos in matrimonium, non solùm extrà propriam Parochiam; sed etiam extrà propriam Diœcesim, vt patet, tum ex rationibus allatis; tum quia proprius Parochus potest administrare Sacramenta suis ouibus, vbicunque existant; ergò potest etiam interesse Sacramento matrimonij, vbicunque illæ existant; etiamsi non obtinuerit facultatem ab eo Parocho, in cuius Parochia sponsi coniunguntur, vt ait Rebel. loco cit. num. 5. & alij, quos in simili retuli de Sacramento Pęnitentię, eosque sequitur Sanchez lib. 3. quæst. 19. num. 11, & 14, Reginald. lib. 31. nu. 177, Coninch. loco citato, Gutierez cap. 62. num. 4.

15 Si quęras, vtrùm Archiepiscopus possit coniungere in matrimoniū subditos suorum suffraganeorum, vel dare licentiam illos coniungendi.

Respondetur non posse; quia ipse non est Ordinarius illorum, nec est eorum superior, nisi in gradu appellationis iuxta dicta de voto q. 2. p. 20. & de censuris disp. 1. q. 3, punct. 2. num. 7. vbi nonnullos alios casus excepi. Videre Ssnchez lib. 3. disp. 26 vsque ad 32, vbi ostendit, quinam Sacerdotes, præter Parochum, possint assistere matrimonio, vel dare licentiam assistendi. Videri etiam potest Reginaldus num. 178, Coninchus nu. 17, Henriquez cap. 3, & Gutierez c. 62. 64. & 68.

16 Quintò colligi potest, validum esse matrimonium contractum coram Parocho, qui nondùm est Sacerdos; Ità Sanchez d. 20. Nauar. lib. 4. cons. consilio 30. P. Ledes. q. 45. ar. 5. Henriquez lib. 11. cap. 3. Reginald. lib. 31. num. 177, Coninchus dub. 2. nu. 21. & alij contra Rodriquez cap. 219. nu. 9. & alios apud Gutierez cap. 62. num. 16, & 17, Ratio est, tùm quia Tridentinum requirit solùm præsentiam Parochi; potest autem aliquis esse Parochus, etiamsi nondum sit Sacerdos; tum quia præsentia Parochi non requiritur in hoc casu ad exercendam functionem Sacerdotalem. Verum tamen est, alterum, qui de licentia Parochi assistit, debere esse Sacerdotem; ità enim prescribit Tridentinum loco citato.

17 Rogabis, vtrùm sit validum matrimonium, contractum coram eo Sacerdote, qui licentiam assistendi extorsit per metum grauem; vel illam impetrauit per dolum, & mendacia; quam licentiam non impetrasset, nisi dolum, & mendacia adhibuisset.

Respondeo, primò, matrimonium esse validum, quando licentia extorta est per metum leuem, aut grauem. Ratio est, quia iurisdictio metu extorta validè transfertur, iuxtà communiorem sententiam; vnde dici solet metu gesta valere, exceptis aliquibus casibus, vt absolutione ab excommunicatione &c. de quibus dictum est de contract. per metum celebratis; ergo etiam est validum matrimoniū, quando licentia extorta est per metum; præsertim cum huiusmodi licentia non sit actus iurisdictionis; sed sit actus Parochi,

chi, non in quantum formaliter habet iurisdictionem; sed in quantum est testis à iure institutus ad testificandũ de matrimonio, & ad substituendum alium ad hunc effectum. Ità Sanchez lib. 3. d. 39. num. 13. & disp. 21. num. 7, Reginaldus lib. 31. num. 182, Coninchus disp. 27. dub. 3. num. 37, Gutierez cap 69. num. 14. & alij.

Respondeo secundò, matrimonium esse inualidum, quando licentia extorta fuit per dolum, & mendacia versantia circa causam finalem. Pro intelligentia huius rei.

Aduertendum est, dolum, & mendacia aliquãdo versari circa causam finalem, aliquando circa impulsiuam tantum. Tunc versantur circa causam finalem, quando concedens licentiam mouetur ad eam concedendam ob causam sibi dolosè narratam; sed ità est affectus, vt si nosset, causam illam non subsistere, non concederet licentiam. Tunc verò versantur circa causam tantum impulsiuam, quando concedens non principaliter mouetur ad concedendam licentiam ob illam causam sibi dolosè narratam, licèt aliquo modo ob illam moueatur, & impellatur. Hoc posito.

Dico, quando dolus, & mendacia sunt causa finalis concessionis, seù licentiæ, inualidam esse concessionem, seù licentiam, cõsequenter inualidum esse matrimonium contractum coram eo Sacerdote, qui licentiam extorsit per dolum, & mendacia, versantia circa causam finalem. Ratio est, tum quia dispositio facta per dolum versantem circa causam finalem est inualida, vt ostendi de contractibus cum communi Doctorum sententia; tum quia nihil est magis contrarium consensui, quàm error Lege si per errorẽ. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Secus dicendum est, quando licentia fuit extorta per dolum, & mendacia versantia tantummodò circa causam impulsiuã. Sit exemplũ. Aliquis Sacerdos accedit ad Parochum, à quo petit fictè, nomine alicuius Illustris viri facultatem assistendi matrimonio, Parochus compulsus ficta petitione concedit illi facultatem assistendi matrimonio, quæritur modò, vtrùm valida sit ista facultas, & consequenter validum sit matrimonium coram eo Sacerdote celebratum.

Respondendum est, validum esse; quia dolus versatur circa causam impulsiuam, & non circa finalem; nàm Parochus, concedens licentiam, non videtur principaliter moueri ad illam concedendam ob petitionem Illustris viri, quæ videtur impertinens ad concessionem illius facultatis; & hoc videtur verum, etiamsi concedens ità forte sit habitualiter affectus, vt si nosset fictionem, non concederet licentiam assistẽdi, alioquin nullæ dispositiones essent firmæ, & validæ; cùm ferè semper aliquid lateat disponentem, quo cognito non disposuisset, vt patet ex dictis de contract. per dolum celebratis ad finem, ad quæ remitto lectorem. Ità Sanchez d. 39. num. 15. Reginald. num. 182, Coninchus nu. 37, Gutierez cap. 69. num. 15, & alij.

18 Quæres tertiò, vtrùm validum sit matrimonium, cui astitit Parochus interdictus, seù prohibitus ab Episcopo, assistere matrimonio.

Respondeo, validum esse. Ratio est, tùm quia posito eo interdicto, seù prohibitione. Parochus adhùc retinet iurisdictionem; tùm quia multa fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent; tùm quia ità declarauit Cardin. Congregatio. Idem dicendũ est, quando huiusmodi prohibitio facta fuit coadiutori, vel Vicario Parochi. Ità Sanchez lib. 3. disp. 32. Rebel. secunda parte lib. 2. quæst. 9. nu. 9. Henriq. lib. 11. cap. 3. num. 4. P. Ledes. q. 45. art. 5. Rodriquez prima parte c. 219. num. 10, Reginald. lib. 31. num. 179, Riccius decis. 243, Coninch. dub. 2. num. 28, Ccual. pract. quęst. cõmun.

contra

contra communes quæst. 604. nu. 71, quem citat, & sequitur Gutierez de matrim. cap. 62. num. 25. & cap. 67. num. 3, & 4, & alij apud Sanchez loco cit. nu. 2, & Gutierez loco cit.

19 Quæres quartò, vtrùm Parochus, cui vetitum fuit à superiore administrare Sacramenta propter inscitiam, possit validè assistere matrimonio.

Respondeo, posse, tum quia huiusmodi assistentia non est propriè administratio Sacramenti; sed auctorizatio, vt ità dicam, & conualidatio consensus contrahentiũ, quæ nõ censetur comprehensa in dicta prohibitione; tùm quia posita illa prohibitione, adhùc est Parochus, & potest testimonium ferre de contractu matrimonij. Si verò vetitum sit Parocho administrare Sacramenta, eò quod mente captus sit, non potest validè assistere matrimonio; nàm Parochus debet esse præsens moraliter & humano modo; ille autem est præsens humano modo, qui videt, & aduertit, quod fit. Secus si non aduertat, nec intelligat, quod agitur. Lege coram Titio 209. ff. de verborum significatione; sufficit tamen, si Parochus externo sensu percipiat consensum cõtrahentium, siue consensus exprimatur verbis, siuè signis, siuè percipiat cõsensum per se immediatè; siuè percipiat per interpretem, quando ipse non intelligit sermonem contrahentium; modò tamen sit compos sui, ità ut nõ sit ebrius, nec dormiat, &c. alioquin non esset præsens moraliter, & humano modo. Ità Sanchez lib. 3. disp. 39. num. 1, Speculum in appendice, dub. 105. concl. 4. folio 14, Rodriquez cap. 219. num. 11, P. Ledesma q. 45. artic. 5, Riccius loco cit. Henriquez loco citato, & alij.

20 Rogabis, vtrùm matrimonium sit validum, quando Parochus sui compos adest, sed affectat non intelligere.

Respondeo, validum esse, modò verè intelligat, Ità declarauit Illustrissima Cardinal. Congregatio, quàm citat Rebel. sect. 3. num. 51, & 75. Riccius loco citato, Gutierez cap. 69. num. 8, & Sanchez lib. 3. disp. 30. nu. 6. in qua declaratione habetur, Parochum ità debere interesse, vt appareat ipsum hac de causa fuisse adhibitum; tunc autem Parochus intelligitur adhibitus, quando est adhibitus ad illum actũ, etiamsi ex alia causa vocatus sit, aut adductus sit ad illum actum per dolum, aut per metum, & sit inuitus, aut contrariam habeat intentionem. Secus dicendum est, quando Parochus casu adest, vt si conuiuij, & confabulationis, vel alterius negotij gratia adsit ibi, & interim audiat fieri contractum; tunc enim inualidum est matrimonium; eò quod Parochus dicatur præsens casu, & non formaliter adhibitus ad hunc contractum. Ità declarauit prædicta Congregatio; quamuis contrarium sentire videamur, Sanchez d. 39. à num. 9, Reginaldus lib. 31. num. 182, Gutierez nu. 12, loco citato, vbi dicũt validum esse matrimonium, etiamsi celebretur coram Parocho, & testibus casu trãseuntibus; nàm isti dicuntur præsentes, cũ sufficienter aduertant ad id, quod agitur, possintque de hoc ferre testimonium, nec vlla alia præsentia requiratur in Tridentino; sed contrarium nobis videtur probabilius, tum ob declarationem Cardinalium; tum quia matrimonium non dicitur formaliter, & propriè celebratum coràm Parocho, sed solum materialiter.

21 Quæres quintò, vtrùm sit validũ matrimonium, cui astitit Parochus, vel Sacerdos excommunicatus, aut suspensus ab Officio, aut irregularis. Pro solutione huius quæsiti.

Aduertendum est, excommunicatũ, alium esse toleratum, & nõ vitandum, alium esse nõ toleratum, & vitandum. Vitandus dicitur, qui est denuntiatus excommunicatus, vel qui est notorius percussor Clerici; nàm post Concil. Constantiense non tenemur euitare quem-

quemcumque excommunicatum; sed illum tantummodò, qui est nominatim denunciatus, vel qui est notorius Clerici percussor. Hoc posito.

Respondeo, Parochum non solùm excommunicatum toleratum, vel suspensum ab officio, vel irregularem, posse validè assistere matrimonio; sed etiam excommunicatum non toleratum, seù vitandum, aut suspensum, aut irregularem. Ità Henriquez lib. 11. c. 5. Coninch. dub. 2. num. 24 Reginald. loco citato num. 177. Riccius decis. 243, Gutierez c. 62. nu. 25, Sanch. lib. 3. disp. 21. nu. 4, Rebel. lib. 2. q. 9. nu. 9, P. Ledes. q. 45. art. 5. pun. 3. dub. 3. in fine, & alij cõtra Stephanũ de Auila secunda parte c. 6. d. 3. dub. 1. concl. 5. & alios. Ratio nostra est, tùm quia hæc assistentia auctoritatiua non est propriè actus iurisdictionis, itaut non possit validè ab excommunicato vitando exerceri; sicut ab eo non possunt exerceri actus iurisdictionis; tùm quia Concil. Tridentinum solummodo requirit præsentiam Parochi; sed Parochus excommunicatus, vel suspensus non desinit esse Parochus propter censuras, ergo validè assistit. Idem dicendum est de Vicario Parochi excommunicato, vel suspenso; quamuis peccet communicãdo in Diuinis cum alijs extrà casum necessitatis.

22 Addo cum DD. citatis, non solùm ipsum Parochum excommunicatum vitandum posse validè assistere matrimonio; sed etiam posse concedere licentiam alteri Sacerdoti ad assistendũ; nàm huiusmodi licentia non est propriè actus iurisdictionis, & sicut Parochus excommunicatus non est priuatus auctoritate assistendi, ita nec potestate dandi prædictam licentiam. Ob eandem rationem constat, Parochum posse validè dare huiusmodi licẽtiam Sacerdoti excommunicato, vel irregulari, vel suspenso ad assistendum matrimonio. Ita Sanchez loco citato, & alij contra Coninchum loco citato nu. 25; & Auilam loco citato; Videte Doctores citatos præsertim, Sanchez d. 20. 21, & 30. num. 10.

23 Addo cum Sayro de cens. lib. 3. c. 22. num. 26. & alijs, validum esse matrimonium, cui de licẽtia Parochi assistit Sacerdos degradatus. Ratio est, tum quia versamur in materia matrimonij, quæ fauorabilis est; tũ quia Sacerdos degradatus est adhuc Sacerdos.

24 Quæres sextò, vtrùm Parochus, habens iniustum titulum beneficij, validè assistat matrimonio, vt accidit quando Parochus commisit aliquod delictum, ratione cuius est ipso iure priuatus beneficio, vel quando habet Beneficium incompatibile, vel quando acceptauit beneficium in excommunicatione.

Respondeo, validum esse, etiamsi ipso iure sit priuatus Beneficio; modò in iudicio nõdùm fuerit illo legitimè spoliatus. Ratio est, quia adhuc est Parochus cum titulo colorato, & errore communi vulgi, vt suppono; quæ autem fiunt ab aliquo cum titulo colorato, & errore communi, valida sunt. Lege Barbarius. ff. de Officio Prętoris. Pro maiori intelligẽtia huius quæsiti.

Aduertendum est, solutionem pendere ab ea quæstione, qua quæritur, vtrùm valida sint ea, quæ fiunt ab aliquo Iudice, qui verè non est Iudex; sed existimatur Iudex. E. g. Vtrùm acta per seruum, qui existimatur Prætor, cum verè non sit Prætor, valida sint, ac si gesta fuissent à vero Prætore. Ad quam difficultatem responderi solet, valida esse, modo tria concurrant.

Primum est, vt adsit titulus coloratus, seù putatiuus, vt communiter testantur DD. stati in citandi contra Praxim Neapolitanam cap. 50. num. 3, vbi refert Bartolum, & alios.

Secundum, vt adsit error cõmunis.

Tertium, vt nullum adsit impedimentum iuris Diuini, vel naturalis.

Primò igitur requiritur titulus coloratus, qui censetur adesse, quãdo superior legitimus confert alicui dignitatem, vel beneficium; sed collatio est

inua-

inualida ob occultum aliquod impedimētum recipientis collationem, vt accidit, quando confertur beneficium excommunicato; collatio enim beneficij facta excōmunicato inualida est, vt ostendimus de censuris. Præterea titulus coloratus adest, quando aliquis recipit dignitatem, vel Beneficium à legitimo superiore; sed postea committit aliquod delictum, ratione cuius est ipso iure priuatus illa dignitate, vel beneficio. Rursus adest titulus coloratus, quando superior occultè reuocat dignitatem, vel facultatem. Quando igitur adest titulus coloratus aliquo ex his modis, valida sunt gesta per Iudicem, Prætorem, vel Parochū, qui non est verus Iudex, Prætor, vel Parochus; ius enim humanum supplet defectum veri tituli, Lege Barbarius. ff. de officio Prætoris.

25 Hinc sequitur, gesta per eum, qui absque legitima auctoritate intrusit se in officium Iudicis, Parochi, vel Confessarij, esse inualida in vtroque foro; quia intrusus non habet titulum verū, vel coloratum; ad hoc autem vt valida sint gesta alicuius Iudicis, Parochi, &c. qui verè non est Iudex, Parochus, &c. requiritur titulus coloratus collatus ab eo superiore, qui potest illum conferre; alioquin si titulus habeatur ab eo, qui non potest illum cōferre, non sunt valida gesta; propterea si aliquis simplex Capellanus, & simplex Sacerdos cōstitueretur Parochus à laicis, inualidè assisteret matrimonio, inualidè absolueret, &c. quamuis communiter haberetur pro verò Parocho; nàm deest titulus coloratus collatus à legitimo Superiore, vel saltem collatus ab eo superiore, qui & ipse habeat titulum coloratum. Ità Syluest. verbo Confessor. primo, q. 19. Nauar. c. 9. nu. 7. Gutierez c. 61. nu. 26. Reginal. lib. 1. nu. 99. Salas de legib. d. 10. sect. 3. nu. 14. vers. cōfirmatur Tabiena, Caietanus, Medina, & alij, quos citat, & sequitur Sanchez lib. 3. d. 22. num. 29. & Auila secunda parte c. 6. disp. 6. dub. 7. pag. 129. Idem innuit Coninchus de pœnit. disp. 8. dub. 3. ad finem, & de matrimonio disp. 27. dub. 2. nu. 26.

Secūdò, præter titulum coloratum, requiritur error cōmunis, idest error, quo aliquis cōmuniter habeatur pro vero titulari, beneficiario, Prætore, &c. nō tamen sufficit error vnius, vel duorum; sed debet esse error communis, nec sufficit quicunque error communis; sed debet esse probabilis, idest nō crassus, vel supinus; nàm huiusmodi error æquiparatur scientiæ, cap. 2. de Constit. in sexto. Ità Angelus, & alij apud Sanchez loco citato nu. 8. & aperte patet ex lege Barbarius citata.

Tertiò requiritur, vt non adsit impedimentum iuris Diuini, vel naturalis; nàm quando huiusmodi impedimentum adest, Prælatus, vel Ecclesia non potest huiusmodi defectum supplere; cum non habeat potestatem in superiorem; sicut potest supplere defectum iuris humani, & illum re ipsa supplet, quando adest titulus coloratus, & error communis; alioquin si Ecclesia illum non suppleret, sequerentur multa incommoda, multę perplexitates, multa dubia, & multi scrupuli. Ità Caietanus in summa verbo Confessionis iteratio, Palud. in quarto dist. 17. q. 6. ar. 1. Reginal. lib. 1. n. 97. & alij apud Sanchez lib. 3. d. 22.

26 Addo, huiusmodi defectum etiam suppleri ab Ecclesia, quando adest opinio probabilis; tunc enim censetur adesse error communis, & titulus coloratus, vt accidit, quando est opinio probabilis, aliquem posse absoluere à reseruatis, aut à censuris, aut posse assistere matrimonio; tunc enim sequēs opinionem probabilem, validè absoluit, validè assistit matrimonio &c. vt patet ex allata ratione. Et hoc verum est, etiamsi populus dubitet superiorem esse priuatū suo officio; nam melior est conditio superioris possidentis. Ità Less. lib. 2. c. 29. d. 8. Henriquez lib. 5. de pœnit. c. 14. num. 4. Sanchez loco citato num. 65. & alij, quos retuli

q. vltima de pœnit. punct. 7. q. 1.

Ex dictis colligi potest solutio non solùm casus propositi in quæsito, sed etiam multorum aliorum, quorum doctrina non solùm est vera in foro externo; sed etiam in foro conscientiæ, nec solum militat in Iudice ordinario; sed etiam in Delegato, vt patet ex cap. Infamis tertio q. 7. Ità Sanchez loco citato num. 16.

27 Primò colligi potest, validū esse matrimonium, cui astitit Parochus, habens titulum inualidum ob vitium aliquod occultum, aut habens beneficium incompatibile sibi collatum à legitimo superiore. Ratio est, quia adest titulus coloratus cum errore cõmuni, absque impedimento iuris naturalis, aut Diuini. Ita Coninch. disp. 27. de matrim. dub. 2. nu. 26. Sanchez & alij DD. citati.

28 Secundò sequitur, validam esse absolutionem datam ab eo Sacerdote, qui cōmuniter habetur pro Parocho, cuiq; Episcopus contulit beneficium Parochiale; sed collatio fuit inualida ob occultum aliquod illius Sacerdotis impedimentum, dependens ab Ecclesia, vt ob excommunicationem, cuius effectus est, irritam facere collationē. Ità communiter Doctores.

29 Tertiò, videtur sequi iuxta Henriquez lib. 6. cap. 6. eum, qui facultatem ab Ordinario acceperat absoluēdi per annum, licèt elapso anno non sit amplius approbatus, validè absoluere, modò communi errore adhuc censeatur approbatus. Sed contrarium mihi dicēdum videtur; eò quod non videatur adesse sufficiens titulus coloratus, cum potius sit contra formam datam, vt optime tradit Mascard. tomo 2. conclus. 1383. num. 5. vbi refert Gomet. & alios, multaque differit pertinentia ad forum externum circa probationem tituli in foro externo.

30 Quartò, validum esse matrimonium contractum coram laico; cui Parochus concessit facultatem assistendi matrimonio, si communi errore habeatur Sacerdos. Ratio est, quia adest titulus coloratus, adest error cōmunis, & nō interuenit impedimentum iuris naturalis, vel Diuini; sed est defectus, qui suppleri potest ab Ecclesia, quæ sicut statuit, inualidum esse matrimonium sine Parocho, vel alio Sacerdote, ita potest facere, vt sit validum matrimonium celebratum coram laico, qui communi errore, & titulo colorato existimatur Parochus, vel Sacerdos.

31 Quintò, illum esse validè absolutum, qui Parocho nominatim denunciato, vel notorio Clerici percussori confessus est peccata sua in eo loco, in quo communi errore, & titulo colorato habebatur pro vero Parocho, nec credebatur excommunicatus, nec ipse pœnitens sciebat, illum esse excommunicatū; in hoc enim casu Ecclesia supplet iurisdictionem, qua caret excōmunicatus denūtiatus, vel notorius Clerici percussor. Idem dicendum est de suspenso, & irregulari. Ità Sanchez loco cit. num. 46. & Reginald. loco statim citando, & alij, quos retuli de censuris disp. 2. q. 2. pun. 2. §. 4. num. 5.

32 Verum tamen est, illum pœnitentem non esse validè absolutum, qui confessus est Parocho, quem pœnitēs sciebat esse excommunicatum vitandum, quamuis ille Parochus communiter in illo loco haberetur pro legitimo superiore, & non excommunicato. Ratio est, quia confitens peccata sua illi Sacerdoti peccat mortaliter participando in Diuinis absque necessitate, vel alio iusto titulo cum excommunicato vitando; consequenter non recipit beneficium absolutionis, eò quod dicatur ponere obicem ad absolutionem, & ad gratiam per participationem in diuinis cum excōmunicato vitando.

Ex quo patet, illam absolutionē esse inualidam, non defectu iurisdictionis, cùm Sacerdos illam habeat per errorem communem cum titulo colorato;

sed

sed ratione participationis in Diuinis cum excommunicato vitando; participans enim cum excommunicato in Diuinis peccat mortaliter, nisi excusetur ratione necessitatis, vel alio iusto titulo, vt patet ex dictis de censuris. Ità Sanchez loco citato, Reginal. lib. 1. nu. 117. vers. his addendum.

33 Sextò, validam esse absolutionē, datam ab eo Sacerdote, cui Episcopus verbis tantummodò, sed absque vera intentione, & cum fictione, concessit facultatem absoluendi; nàm interuenit error communis, & titulus præsumptus collatus a legitimo superiore; & facultas, seù iurisdictio, quam Episcopus fictè concessit, potest ab Ecclesia suppleri, ita Sanchez, Gutierez, & alij locis cit. contra P. Ledes. q. 45. art. 5. pun. 3. dub. 4. & Ceuallos q. 604. num. 1.

34 Septimò, validum esse matrimonium contractum coram eo Sacerdote, cui Parochus fictè concessit facultatem assistendi, vt patet ex proximè allata ratione. Ità Sanchez loco citato nu. 64. & alij contrà P. Ledes. quæst. 45. art. 5. pun. 3. dub. 4.

35 Octauò, gesta per eum, qui caret vero titulo, sed communi errore, & titulo colorato habetur titularis, esse valida, non solum respectu eorum, qui nesciebant illum carere vero titulo; sed etiam respectu illius, qui sciebat, ei verū titulum deesse. Ratio est, quia, vt dictum est in secunda conditione, sicut requiritur error communis, & non sufficit error particularis ad hoc, vt sint valida alicuius gesta, ita etiam requiritur scientia communis, & non sufficit scientia particularis carentiæ veri tituli ad hoc, vt sint inualida gesta per habentem titulum coloratum cum errore communi.

36 Nonò, non esse validam absolutionem collatam ab eo, qui verè non est Sacerdos, quamuis errore communi, & titulo colorato habeatur pro vero Sacerdote. Ità Caietanus, & alij, quos citat Sanchez loco citato num. 6. & Auila loco citato. Ratio est, quia adest impedimentū iuris Diuini, quod ab Ecclesia suppleri non potest; nàm facultas absoluendi iure Diuino competit tantūmodò veris Sacerdotibus.

37 Decimò, Non esse valida gesta per eum Iudicem, qui mente captus est; quamuis communi errore credatur sanæ mentis; nam interuenit defectus naturalis, qui non potest ab Ecclesia suppleri; ob id sententia lata ab insano iure naturæ non obligat. Ità Reginaldus lib. 1. num. 97. Sanchez, & alij locis citatis.

38 Quæres septimò, vtrùm Sacerdos possit præstare fidem asserētibus se habere veniam contrahendi matrimonium coram ipso.

Respondeo, negatiuè, nisi sint personę valdè dignę fide; nam in ijs, quę pertinent ad externam Ecclesię gubernationem, non creditur testantibus in propria causa, prę sertim si hoc vergere possit in preiudicium alterius. Ità Sanchez lib. 3 disp. 37. num. 2, Reginald. lib. 31. num. 181. Coninch. disp. 27. dub. 3. ad finem.

39 Quæres octauò, vtrùm ad validitatem matrimonij requiratur, vt Parochus, vel alius Sacerdos assistens matrimonio, vtatur aliquibus verbis in celebratione matrimonij.

Respondeo, ad validitatem matrimonij hoc nō requiri. Ratio est, quia Tridentinum in clausula irritante non facit vllam mentionem verborum; ergò verba Sacerdotis non requiruntur ad validitatē matrimonij. Ità Sanchez lib. 3. disp. 38. num. 4. Reginal. lib. 31. num. 175. Riccius decis. 243. Coninch. disp. 27. dub. 4. num. 45. Gutierez cap. 69. num. 3. Verum tamē est, Sacerdotem teneri ex præcepto eiusdem Tridentini sess. 24. cap. 1. vti his verbis, ego vos coniungo in nomine Patris, &c. vel saltem vti alijs iuxtà ritum, & consuetudinem patriæ, ita Speculum in Append. dub. 4. conf. 3. & alij

& alij communiter.

Rogabis, vtrùm omissio prædictorũ verborum sit peccatum mortale, an veniale tantùm.

Respondeo, iuxta multos Doctores, vt Rebellum sec. 1. num. 4. Henriquez lib. 11. cap. 2. & alios, esse peccatum mortale; quia violatur præceptum Concilij Tridentini. Sed mihi probabilius videtur cum Sanchez lib. 8. d. 38. num. 7. Coninch. num. 45. Gutierez loco citato nu. 16. & alijs, esse tantummodo peccatum veniale ob paruitatem materiæ; nam violare præceptum in re parua est peccatum tantũmodò veniale, vt communiter asserũt Doctores.

40 Addo cum eodem Sanchez, & Reginald. locis cit. Conincho dub. 5. nu. 74. Gutierez cap. 69. ad finem ex Tridentino, Parochum teneri interrogare contrahentes de mutuo consensu, vtrùm scilicet fœmina velit ducere virum, & vir fœminam. Omissio tamen istius interrogationis videtur esse peccatum tantummodò veniale, quando Parochus certus est de mutuo consẽsu illorum; tunc enim omissio istius interrogationis videtur res parua.

SECVNDA PROPOSITIO.

41 Ad validè contrahendum matrimonium, præter assistentiam Parochi, necessaria est duorum, vel trium testium præsentia, vt constat ex Tridentino loco citato; horum autem præsentia debet esse moralis, & humano modo, vt scilicet aduertant, & intelligant, quid agatur. Lege coram Titio. ff. de verborum, & rerum significatione. Præterea debet esse simultanea, & non sufficit successiua, vt colligitur ex eodem Tridentino, vbi requirit testes per copulam, Et, quæ particula est copulatiua. Hæc sunt verba Concilij, & aliter quam præsente Parocho, & duobus, vel tribus testibus. Ità Speculum in appendice dubio sexto concl. 4. pagina 14. Sanchez lib. 3. disp. 41. num. 3. & alij communiter.

42 Hinc colligi potest primò, dormientes, amentes, ebrios, furiosos, quandiù carent lucido interuallo, non esse testes idoneos ad matrimonium; quia nõ possunt esse præsentes humano modo. Ità Sanchez locis cit. Gutierez cap. 69. num. 2. Coninchus & alij communiter.

43 Secundò, quascunque personas doli capaces posse esse testes in matrimonio cuiuscunque ætatis, conditionis, & status existant; propterea non excluduntur impuberes, vsum rationis habentes, neque fœminæ, neque consanguinei, neque pater, vel mater, neque familiares, neque infideles, neque excommunicati; quamuis enim istæ personæ non admittantur tanquã testes idonei in alijs rebus, nihilominus admitti possunt in matrimonio. Ratio est, tùm quia possunt esse præsentes moraliter; tum quia Tridentinum nullos testes excipit, ergò non est ratio, cur nos excipiamus, illosque exigamus ad seueram, & exactam iuris normam; fauores enim sunt ampliandi, & materia matrimonij fauorabilis est. Ità communiter DD. teste P. Ledesm. q. 45. art. 5. cum Riccio decis. 255. Reginaldo lib. 31. nu. 183. Sanchez lib 3. d. 40. Conincho disp. 27. dub. 4.

44 Addo cum Sanchez lib. 3. disp. 40. Gutierez cap. 55. num. 9. non esse necessarium, vt testes sint rogati; nullo enim iure requiritur ista solemnitas in matrimonio; sicut patet à simili in Procuratore matrimonij, in quo non requiruntur solemnitates, quas ex iuris dispositione constat requiri ad cætera negotia peragenda; sed sufficit, vt Procurator habeat vsum rationis, seù qualitates iure naturæ requisitas; non est igitur necesse, vt testes sint rogati, sed sufficit, vt sint adhibiti ad contractum matrimonij.

45 Ter-

45 Tertiò colligitur, validum esse matrimonium contractum coram testibus præsentibus per violentiam; nam isti dici possunt præsentes moraliter, si aduertant, quod agitur. Ità declarauit Cardinalium Congregatio, quam citat, & sequitur Ledes. q. 45. art. 5. dub. 5. vers. Tertia verò pars, Speculum in append. pag. mihi 68. Sanchez lib. 3. disp. 39. num. 9. Henriquez lib. 11. cap. 13, Coninch. disp. 27. dub. 4. num. 44. Gutierez cap. 69. num. 13, quamuis aliqui doctores oppositum sentiant.

46 Quartò, non videri validum matrimonium coram Parocho, & testibus transeuntibus; nàm transeuntes non videntur præsentes humano modo, nec videntur præsentes formaliter, vt in simili dixi de Parocho num. 20. contra Sanchez nu. 11, & contra Gutierez loco citato nu. 12, quorum sententiam existimo probabilem cum P. Ledes. loco citato.

47 Quæres primò, vtrùm qui sine Parocho, & testibus inualidè contraxerunt, possint postea inter se, vel cum alijs iterum contrahere, adhibito Parocho, & testibus.

Respondeo, posse, sic enim declarauit Card. congregatio, nec Tridentinum hoc prohibet, neque reddit huiusmodi contrahentes inhabiles ad iterum contrahendum seruata debita forma; sed tantummodò irritat matrimonium contractum sine Parocho, & testibus. Ità Rebel. quæst. 8. P. Led. q. 45. art. 5. & alij, quos citat, & sequitur Gutierez de matrim. cap. 61. num. 2. & cap. 75. nu. 4. contra Maiolum.

48 Quæres secundò, quid operetur matrimonium clandestinum contractum sine Parocho, & testibus, vtrùm videlicet inducat aliquam obligationem.

Respondeo, nullam obligationem inducere, nec solum non habere vim matrimonij; sed neque sponsalium, nisi fortè contrahentes habuerint animum obligandi se eo modo, quo possent. Ratio est, quia Tridentinū reddit irritum, & nullum matrimonium clandestinum; si autem huiusmodi cōtractus clandestinus induceret aliquā obligationem, & haberet vim sponsalium, matrimonium non esset irritum, & nullum; sed esset aliquo modo validum. Et hoc verum est, etiāsi matrimonium clandestinum celebratum sit cum iuramento; nàm iuramētum est de re illicita, vtpotè contrà legem nolentem ex illo contractu obligationem induci, & resistentem illi contractui. Regula non est obligatorium de reg. iur. in sexto. Ità Sanchez lib. primo disp. 20. num. 3. Rodriquez cap. 220. num. 1. Emanuel Sà verbo matrim. num. 42, Riccius decis. 250. Gutierez de matrim. cap. 11. P. Ledes. q. 45. art. 1. & alij communiter contrà Henriquez lib. 11. cap. 5. num. 4. & Speculum in appendice dubio 9. propositione 2. folio mihi 25 asserentes, matrimonium clandestinum habere vim sponsalium, & obligare ad iterū publicè contrahendum. Sed nostra sententia probabilior est, & est intelligenda, quantum est præcisè ex vi cōtractus matrimonij clandestini; nàm aliunde E. g. ratione damni illati, vt si sponsus defflorauit fœminam, cum qua clandestinè contraxit matrimonium, fieri potest, vt inducatur obligatio saltem restituendi damnum illatum arbitrio prudentis viri iuxta Gutierez loco citato nu. 3. iuxtà Rodriquez prima parte cap. 220, Petrum Ledesmam q. 45. art. 5. puncto 2. & alios, contrà Sanchez loco citato, num. 5, & 6.

Obijcies primò. Quando actus nō valet vt agitur, valet eo modo, quo valere potest. Lege, tàm angusti. ff. de seruitutibus. Si ergò matrimonium clandestinum non valet, vt matrimonium, valebit saltem, vt sponsalia, & obligationem sponsalium inducet, cùm sponsalia clandestina possint validè celebrari.

Respon-

Respondeo, actum valere eo modo, quo valere potest, quando defectus prouenit ex parte causæ efficientis; nõ verò quando prouenit ex parte causæ efficientis, & ex parte formæ; in præsenti autem casu defectus non solùm prouenit ex parte causæ efficientis. (causa enim efficiens sunt ipsi contrahentes, qui ex decreto Tridentini redduntur inhabiles ad clandestinè contrahendum) sed etiam ex parte formæ, quæ est solemnitas à Tridentino requisita, quam solemnitatem constat deesse, quando matrimonium clandestinè contrahitur.

Obijcies secundò, matrimonium clandestinè contractum inter impuberes, seù inter puberem, & impuberem valet, vt sponsalia, ergò matrimoniũ clandestinum inducit obligationem sponsalium.

Respondeo, hoc esse peculiare in matrimonio clandestino impuberum, vt patet ex declaratione Cardinaliũ, & ex c. fin. de desponsatione impub. cap. vnico. Ratio est, quia ius præsumit, impuberes se voluisse obligare eo modo, quo possunt; cum autem impuberes nõ possint se obligare vinculo matrimonij (matrimoniũ enim inter impuberes celebratum est inualidum) ius præsumit eos se voluisse obligare vinculo sponsalium, & ità in vtroque foro iudicandum est, quando non constat de intentione ipsorum cõtrahentium, aut quando impuberes non habuerunt intentionem expressam contrahendi tantummodò matrimonium; nam quando habuerunt expressam intentionem contrahendi tantummodò matrimonium, nulla obligatio sponsalium consurgit in foro cõscientiæ ex matrimonio inter impuberes contracto. Ità Rebel. lib. 2. q. 9. num. 7. Speculum art. 11. Rodriquez loco citato. Henriquez lib. 11. ca. 13. Sanchez lib. 1. disp. 21. num. 2. & d. 51. num. 7. Gutierez cap. 29. num. 11. Card. Tuscus, Valentia, Reginaldus, & alij, quos referam quæst. 3. punct. 11. num. 17. & alij contrà P. Ledes. q. 45. art. 5. punct. 2.

45 Hinc patet differentia inter matrimonium clandestinum, contractum inter impuberes, & contractum inter puberes.

Dices. Tridentinum irritat matrimonium clandestinum; sed matrimonium irritum non inducit vllam obligationem matrimonij, vel spõsalium, ergò matrimonium clandestinum inter impuberes, nõ inducit vllam obligationem.

Respondeo, Tridentinum irritare solummodò matrimonium clandestinum, quod aliàs erat validum, illique formam, & solemnitatem assignare; non verò irritare matrimonium clandestinum, quod aliàs erat inualidum, sicut erat matrimonium impuberum, quòd iure antiquo erat inualidum defectu ætatis, & resoluebatur in sponsalia, vt inquiunt communiter DD. & patet ex declaratione Cardin. & ex capite vnico citato.

50 Ex quo deducitur, ex matrimonio clandestinè celebrato inter impuberes oriri impedimẽtum publicę honestatis; nàm huiusmodi matrimoniũ resoluitur in vera sponsalia; ex veris autem sponsalibus oritur impedimentum publicæ honestatis. Ità Sanchez loco citato, & alij, quos infra referam de impedimento publicę honestatis.

De pœnis latis contra contrahentes matrimoniũ clandestinum, aut contra Parochum assistentem matrimonio clandestino, aut contra Sacerdotem assistentem matrimonio absq; proprij Parochi licẽtia videri potest, Sanchez lib. 3. disp. 45, Gutierez cap. 75, Coninchus disp. 27. dub. 9.

PVN-

PVNCTVM IX.

Quid requiratur ad conualidandum matrimonium, inualidè celebratum ob defectum consensus, vel ob aliud impedimentum.

1 *Quomodò fiat validum matrimoniũ inualidum defectu consensus.*
2 *An necesse sit aliquid dicere alteri, qui verè consensit.*
3 *An consensus denuò exterius exprimi debeat.*
4 *An matrimonium inualidum defectu consensus denuò sit celebrandum coram Parocho, & testibus.*
5 *Quantum tẽporis requiratur ad præstandum consensum, ob cuius defectum matrimonium fuit inualidum.*
6 *Quomodò validum fiat matrimoniũ inualidum ob impedimentum dirimens.*
7 *An coniux conscius impedimenti possit rogare alterum, vt iterum consentiat.*
8 *An validum sit matrimonium cum falso errore impedimenti celebratũ.*
9 *An validum sit matrimonium eorũ, qui credunt adhuc viuere priorem coniugem, cùm mortuus sit.*
10 *An ad validandum matrimonium inualidum ob impedimentum dirimens, requiratur præsentia Parochi, & testium.*
11 *An denuò recipienda sint benedictiones.*

NOtandum, matrimonium aliquando esse inualidum defectu præsentiæ Parochi, & testium; aliquando defectu consensus, vt si ambo sponsi, vel alter eorum promisit fictè, vel cũ metu graui; aliquando ratione impedimenti dirimentis; quod impedimentum, aliquando potest esse publicum, aliquando secretum, vel saltem periculum est, vt publicetur. In hoc puncto quærimus, quomodo fiat validum matrimonium, aliàs inualidum ob defectũ consensus contrahentium, vel ob aliquod impedimentum. Vtrum vero matrimonium contractum sine Parocho, & testibus possit fieri validum nõ adhibitis testibus, & Parocho, constat ex dictis puncto præcedenti num. 8.

PRIMA PROPOSITIO.

1 AD faciendum validum matrimonium, quod re vera est inualidum defectu consensus interni, vel ratione grauis metus; sufficit si consensus de nouo præstetur ab eo, qui consenserat fictè, aut per metum grauem; modò alter sponsus, qui antea verè consenserat, non reuocauerit suũ consensum. Ratio est, quia ex parte alterius sponsi adsunt omnia requisita ad contrahendum matrimonium, & deest tantummodò consensus eius, qui fictè, vel cum metu consensit; ergo accedente nouo consensu ex parte istius validum fit matrimonium; tunc enim adest mutuus consensus, quo perficitur matrimonium, & nihil aliud deest. Ita Nauar. cap. 22. num. 51. Rodriquez prima parte c. 208, Henriquez lib. 11. c. 5. nume. 6, Coninchus disp. 24. dub. 10. num. 89, Gutierez de matrim. cap. 46. num. 14, & alij apud Sanchez lib. 2. d. 32. nu 9. contrà Felinum, & alios apud eundem Sanchez requirentes nouum vtriusque consensum.

2 Addo primò cum Sanchez nu. 10. Conincho, & Gutierez locis citatis, & alijs, non esse necessarium in hoc casu aliquid dicere alteri coniugi, qui verè consensit; nàm ex parte ipsius nõ requiritur nouus consensus.

3 Addo secundò cum prædictis DD. non esse necessarium, aliquo signo externo exprimere consensum, qui dè nouo præstatur; sed sufficere internũ consensum; quidquid dicat Henriquez lib. 11. cap. 12. num. 2, Rebel. lib. 2. q. 9. num.

num. 1; & alij. Ratio est, quia signum externum iam fuit exhibitum in contractu solemni, cui tantummodò deerat internus consensus; ergo sufficit de nouo exhibere internum consensum absque expressione consensus externi, cum nihil aliud desideretur; sicut patet à simili de eo, qui fictè procuratorem constituit, & posteà fictionē interius reuocat; sufficiēter. n. supplet id, quod deerat, per reuocationē fictionis, vt patet ex supra dictis p. 5.

3 Hoc tamen non valet, quando matrimonium fuit inualidū defectu consensus vtriusque cōtrahentis, vel propter metum vtrique incussum; tunc enim ad validandum matrimonium non sufficit, vt consensus internus ab vtroque præstetur; sed requiritur, vt aliquo signo externo manifestetur. Ità Henriquez, Gutierez, Sanchez, & alij locis cit. Perez 6. 34. f. 117. cōtra Syluestrum matrimonium secundo q. 11. & alios asserentes sufficere nouū consensum internum: sed ratio nostra est, quia matrimonium inualidè celebratum defectu consensus vtriusque contrahentis fuit omninò irritum, ac si nō fuisset celebratum; ergò de nouo celebrandum est, ac si anteà non fuisset celebratum, sed si anteà non fuisset celebratum, necessarius esset mutuus consensus vtriusque contrahentis signo externo expressus, ergo ad validandum matrimonium, inualidum defectu consensus vtriusque contrahentis, necessarius est mutuus consensus vtriusque signo externo expressus.

4 Addo tertiò, non esse necessarium, vt de nouo contrahatur coram Parocho, & testibus; quia Parochus, & testes fuerunt præsentes externo cōtractui, & eorum præsentia requiritur, quando matrimonium contrahitur secundum omnes partes, non verò quando suppletur aliquis defectus occultus. Ità Henriquez loco citato num. 2. Rodriquez cap. 208. nu. 7. Gutierez cap. 46. nu. 15. Sanchez loco cit. nu. 13. & disp. 37. num. 4, Riccius decis. 246. Nauar. in manuali cap. 22. num. 70, Reginal. lib. 31. nu. 183. ad finem, & alij apud Gutierez cap. 46. num. 15. contra eundem Gutierez cap. 76. nu. 32, 33. & 34, & alios, aliter existimantes in matrimonio celebrato per metum, vel cū aliquo impedimento.

5 Quæres, quantum temporis requiratur ad præstandum consensum, defectu cuius matrimonium inualidè fuit celebratum.

Respondeo, secundum Sanchez loco citato num. 2. hoc relinqui iudicio prudentis viri; Secundum Henriquez sufficere, si biennium intercessit; Secundum Nauar. c. 22. nu. 80. & Gutierez cap. 46. ad finem, sufficere quodlibet temporis interuallum, modò alter non reuocauerit consensum.

Sed mihi placet sententia, P. Ledes. q. 45. art. 3. dub. 3, Coninch. disp. 24. dub. 7. nu. 56, & aliorum asserentium, requiri simultatem moralem ad validè contrahendū matrimonium; sicut. n. in reliquis Sacramentis requiritur, vt materia, & forma sint simul moraliter; ità etiam in contractu matrimonij debent esse simul moraliter consensus contrahentium, qui vicem gerunt materiæ, & formæ. Verùm tamen est, quantum spectat ad naturam, & exigentiam Sacramenti matrimonij, materiam, & formam illius censeri simul moraliter, quamuis consensus alterius præstetur post multum temporis, modò alter non reuocauerit suum consensum. Hoc modo conciliari possunt inter se Doctores citati, & ità non videntur à nobis dissentire.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 AD validandum matrimonium, quod initio contractus fuit inualidum propter aliquod impedimentum dirimens, necessarius est post impetratam impedimenti dispensationē, aut post illius cessationē, nouus vtriusque

quæ cõsensus, signo externo expressus, nec sufficit consensus eius, qui nouit impedimentum. Ità Henriquez lib. 12.c.11. Gutierez cap.47.nu.3, & cap. 76.num.32, Coninch.disp. 24. dub.10. nu 95, P.Ledes.q.45.ar.3. dub.vltimo, Speculum in appendice dub. 10, Nau. cap.22.nu.47, Sanchez lib. 2. disp. 35. Perez loco citato, & alij apud P. Ledes. Gutierez, & Sanchez locis citatis. Ratio est, quia consensus anteà præstitus fuit omnino irritus ex parte vtriusque contrahentis, cum versaretur circa materiam illegitimam, & inualidam; contrahentes enim erant inhabiles ad cõtrahendum matrimonium ratione impedimenti dirimentis, ergò de nouo præstandus est ab vtroque contrahente cum signo externo; nàm sicut à principio requirebatur consensus vtriusq; exteriùs manifestatus, ità etiam modò requiritur; cum prius matrimonium perinde se habeat, ac si nullo modo celebratum fuisset.

Ex quo patet, non sufficere consensum illius tantum, qui nouit impedimentum.

7 Quæres primò, vtrùm quãdo matrimonium fuit inualidum ob impedimentum dirimens, possit coniux conscius impedimenti rogare alterum cõiugem, inscium illius impedimenti, vt de nouo consentiat, non detegendo impedimentum, nec inualiditatem matrimonij.

Respondeo, duplicẽ esse senteniam.

Prima est Caietani in opusc. Rebel. lib. 2. quæst. 9. art. 4. & aliorum assentientium sufficere, vt coniux conscius impedimenti obtineat de nouo consensum ab altero coniuge inscio impedimenti, modò impedimentũ sublatũ sit per dispensationẽ, vel alia ratione.

Ex quo fit, vt si coniux conscius impedimenti nolit reuelare impedimentum alteri cõiugi inscio illius; eò quòd sit periculum alicuius grauis incommodi, reuelando impedimentum, possit hoc modo loqui, Consensus, quem habui in contractu matrimonij, non fuit sufficiens ad valorem matrimonij, quæso de nouo consentiamus; & ita accedẽte de nouo mutuo vtriusque consensu matrimonium coalescit. Ratio est, quia illi coniuges sublato impedimento sunt habiles ad contrahendum, & mutuum præstant consensũ, ergo matrimonium coalescit, & fit validum; cum ad illius validitatem nihil aliud requiri videatur, quàm, vt contrahentes sint habiles, & mutuò consentiant; etiamsi alter eorum sit inscius impedimenti præteriti, nec illi detegatur.

Secunda sententia est P. Ledes. q.45. art. 3. Sanchez lib. 2. d. 36. nu. 4. Gutierez cap. 47. de matrimonio num. 4. & aliorum existimantium, manifestandum esse impedimentũ coniugi ignoranti, seù illi notificandam esse matrimonij inualiditatem. Ratio est, quia nihil est magis contrarium consensui, quàm error, Lege si per errorem. ff. de iurisdictione omnium Iudicum; sed ignorans impedimentum cõsentit ex errore, quo credit alterum esse suum coniugem; ergo verè non consentit; cum intendat consentire in suum coniugem, qui verè non est; cõsequenter manifestandum est impedimentum.

Sed mihi dicendum videtur, impedimentum manifestandum esse coniugi illud ignoranti, quando manifestari potest absque graui periculo; hoc enim modo tollitur omne dubium inualiditatis matrimonij; cum vterque de nouo consentiat habita cognitione inualiditatis matrimonij. Ita Sanchez, Gutierez, & alij locis citatis. Non nego tamẽ, quin matrimoniũ possit coalescere, & validari, etiamsi impedimentum non manifestetur, modo alter inscius impedimẽti ità consentiat, vt velit matrimonium esse validum, quamuis ante fuerit inualidum; vt si dicat, consentio, quantùm possum, vel quantùm debeo, vel quantùm necesse

est

est ad validitatem matrimonij. Ratio est, quia nihil deest, ratione cuius matrimonium debeat dici inualidum, cũ adsit sufficiens consensus. Hoc modo intelligenda est prima sententia. Secus dicendum est, si coniux, inscius inualiditatis prioris matrimonij, intendat solummodo ratificare præteritum matrimonium, quod credit fuisse validum, vt patet ex rationibus secundæ sententiæ, quæ, si hoc modo procedat, vera est. Hinc igitur constat, vtrùm semper detegendum sit impedimentũ, & vtrum coniux ignarus impedimenti admonendus sit de inualiditate matrimonij; respondetur enim detegendum esse, quando commodè manifestari potest, vt dictum est. Secus si commode, & absq; periculo nequeat manifestari; & hoc pacto intelliguntur clausulæ dispensationũ, in quibus præscribitur, coniugem admoneri de inualiditate matrimonij; nõ enim credibile est, Summum Pontificem obligare cum tanto incommodo. Ita Sanchez lib.8.disp.34.nu.61, Reginal. lib. 31. num.220, & alij.

Maior difficultas est, quodnam remedium adhibendum sit, quando nullitas matrimonij est ignota alteri, nec potest ei manifestari absque graui periculo, nec vllus consensus potest extorqueri seruata regula à nobis tradita, vt si vir non sit hilaris, nec velit respõdere, & ex alia parte petat debitũ, & vxor nequeat negare absq; scandalo. Respondet Sanchez lib.2.disp. 36.num.9, Gutierez cap.47. num. 4. vers. vltima conclusio, Rodriquez prima parte cap.220. num. 2, Coninchus disp.24.dub.10.num.86, & alij sufficere, vt ipsa copulam habeat affectu maritali; sic enim ipsa videtur consentire; sicut etiam vir censetur consentire, cum habeat copulam affectu maritali putans matrimonium esse validum. Verùm hæc doctrina magnam habet difficultatem, cum matrimoniũ sit inualidum; & cum vir copulam habeat ignorans inualiditatem matrimonij, non videtur de nouo consentire, vel tantum censeatur consentire in suã coniugem: hunc autẽ consensum non sufficere testatur idem Sanchez nu. 4. quare prædicta doctrina sustineri potest, vt probabilis potius ob auctoritatem Doctorum, quàm ob rationem.

8 Quæres secundò, vtrùm sit validũ matrimonium contractum cum falso errore impedimenti, vt quando sponsi existimabant subesse impedimentum dirimens, quod verè non suberat, scientes matrimonium, cum huiusmodi impedimento celebratum, esse inualidũ. Respondeo cum P. Ledes. q.55. ar.9. Sanchez lib.2.disp.33.nu.2, Gutierez cap.47, Henriquez lib.11.cap.11.nu.5. Rodriquez prima parte cap.233.nu.3, Nauar.cap.22.nu.56, & Syluest. matrimonium 8.q.13, & alijs, quos referam q.3.pun.10.ad finem contra Coninck. disp.24. dub. 6, & nonnullos, alios apud Sanchez loco citato num. 1, validum esse, si contrahentes intendant contrahere, quantum in ipsis est. Ratio est, quia matrimonium validè celebratur, quando contrahentes sunt habiles, & habent sufficientem consensum; sed in hoc casu contrahentes sunt habiles, & habent sufficientem consensum ad contrahendum; cum intendant contrahere, quantum possunt; ergò matrimonium validè celebratur. Confirmatur à simili de eo, qui credit Baptismum nihil valere; sed nihilominus baptizando intendit facere, quod potest, & quod intendit Sancta Mater Ecclesia; certum enim est, istum validè baptizare, vt testãtur communiter DD. quos retuli de Sacramentis; ergo idem dicendum videtur in casu proposito.

9 Hinc sequitur, validum esse matrimonium, quod duo contraxerunt cum intentione contrahendi, quatenus possunt, existimantes priorẽ alterius coniugem superstitem esse, scientesquè matrimonium contractum superstite

alterius coniuge inualidum esse.

10 Quæres tertiò, vtrùm ad validandum matrimonium, quod prius fuit inualidum defectu alicuius occulti impedimenti, non solùm requiratur, vt de nouo vterq; consentiat; verum etiã vt matrimonium de nouo celebretur coram Parocho, & testibus.

11 Respondeo, non requiri, vt de nouo celebretur corã Parocho, & testibus, modo impedimẽtum esset occultum, & iam sublatum fuerit, nec sit periculum, vt impedimentum probetur in iudicio, & matrimonium dissoluatur in foro externo, & modò impedimentum ignotum fuerit Parocho, & testibus; nàm si Parochus, vel aliquis testium sciebat, impedimentum subesse eo tempore, quo fuit contractum matrimonium, non potest esse testis valoris; sed nullitatis matrimonij, cum sciat matrimonium esse inualidum ratione impedimenti dirimentis; consequenter matrimonium in eo casu de nouo celebrãdum est coram Parocho, & testibus; nam præsentia Parochi, & testium requiritur, vt testari possint de validitate matrimonij, de qua non possunt testari, si conscij erant impedimenti eo tempore, quo celebratum fuit matrimonium. Verum tamen est, nos hic nõ loqui de scientia Parochi habita in sola confessione; nàm illa scientia non est Parochi, vt Parochus; sed est illius, quatenus vice Dei gerit, nec potest illa vti extrà confessionem; consequenter si Parochus in sola confessione nouit impedimentũ dirimens matrimonium inter aliquos, potest eorum matrimonio validè assistere. Ad quæsitum igitur dico, vt validum fiat matrimonium anteà inualidè celebratum defectu alicuius occulti impedimenti, quod plenè probari non potest, non requiri, exceptis casibus dictis, vt de nouo contrahatur coram Parocho, & testibus; etiamsi prius matrimonium malâ fide fuerit celebratum. Ratio desumitur; tùm ex praxi, & vsu, vt ait Nauar. c. 22. nu. 70; tùm ex declaratione Cardinalium, quam citat P. Ledes. q. 45. art. 5. concl. 2. ante vlt. dubiũ; tùm ex motu Pij V. quem refert Sanchez lib. 2. disp. 37. Nauar. c. 22. nu. 70. dub. 10. nu. 8. Reginald. lib. 31. nu. 183. ad finem, & Coninchus disp. 24. dubio num. 83; tùm quia decretum Tridentini requirentis præsentiam Parochi, & testium, non se extendit ad hũc casum, seù non comprehendit hunc casum; cum eius ratio finalis sufficienter saluetur, etiamsi matrimonium de nouo non contrahatur corã Parocho, & testibus; ratio enim finalis Tridentini sess. 24. cap. 1. requirentis præsentiam Parochi, & testium, est, vt vitentur grauia peccata, quæ ex clandestinis nuptijs prouenire solent; hæc autẽ peccata sufficienter euitantur, quando matrimonium semel fuit contractum coram Parocho, & testibus, quamuis inualidè fuerit celebratum, defectu alicuius occulti impedimenti; nàm peccata, & incommoda, quæ ex clandestino matrimonio nascuntur, sunt periculum celebrandi nouum matrimonium dissoluto primo, quibus incommodis, & peccatis sufficienter occurritur, quando matrimonium fuit celebratum coram Parocho, & testibus; nàm contrahentes per attestationem Parochi, & testium impediuntur, ne nouum contrahant matrimonium. Ita P. Ledes. loco citato, Sanchez lib. 2. disp. 37. Henriquez lib. 11. cap. 3. Reginald. & Nauar. locis cit. Coninchus num. 83. Rodriquez cap. 220. n. 2. Rebel. loco citato num. 5. & alij, quos suprà retuli in prima propositione vers. Addo tertiò, videto infra q. 3. punct. 13. ad finem contra Gutierez c. 48. num. 6. & cap. 76. nu. 32. & alios, quos ipse refert, indistinctè, & absolutè arbitrantes, matrimonium inualidè celebratum ob occultum aliquod impedimentum, iterum celebrãdum esse coram Parocho, & testibus obtenta dispensatione [illegible]

Sed horum DD. sententia refellitur ex nostris rationibus, prçterquã quod ad praxim difficile reuocari posset.

11 Rogabis, vtrùm contrahentes debeant denouo recipere benedictiones, postquam matrimonium iterum occultè celebrarunt.

Respondeo, non teneri de nouo benedictiones recipere. Ratio est, tùm quia benedictiones nõ sunt de substantia matrimonij; tùm quia semel anteà fuerunt receptæ; tùm quia periculum esset scandali illas denouo recipiendo. Ità Gutierez cap. 48. ad finem, Corduba, & alij, quos citat, & sequitur Sanchez loco citato num. 13; quosque ego infra referam q. 4. punct. 6. ad finem primæ propositionis.

PVNCTVM X.

Vtrùm Matrimonium celebratum sub conditione sit validum.

1 Quãdonàm contractus celebretur sub demonstratione, sub causa, sub modo, sub conditione.

2 Quanam sit differentia inter causam, modum, demonstrationem, & c.

3 Quotuplex sit conditio.

4 Quanam sint bona matrimonij, & quanam conditiones sint contrà illa.

5 An validum sit matrimonium celebratum sub conditione necessaria. Vide num. 6. & 7.

8 An validum, sit matrimonium celebratum sub conditione turpi.

9 In quonàm consistat substantia matrimonij.

10 An validum sit matrimonium celebratum sub hac conditione, si filios occides.

11 An matrimonium validè celebretur sub hac conditione, si prolem abijcias.

12 An sit validum matrimonium sub his conditionibus celebratum, si domi semper manseris, aut, si vestem nigri coloris semper gesseris.

13 An matrimonium validè celebretur sub hac conditione, duco te, si adseruandam castitatem, vel ad ingrediendam Religionem te obliges.

14 An sit validum hoc matrimonium, contraho tecum hoc pacto, vt nunquã petam debitum: reddam tamen tibi petenti.

15 An sit validum matrimonium celebratum cum pacto non cohabitandi.

16 An sit validum matrimonium celebratum sub conditione impossibili, aut turpi, quæ non est contrà substantiam matrimonij. Vide num. 17. 18. & 19.

20 An validum sit matrimonium celebratum sub conditione honesta.

21 Quodnàm matrimonium validũ sit, quandò cum duabus celebratur sub conditione.

22 An conditio debeat adimpleri coram Parocho, & testibus.

23 An validum sit matrimonium inter habentes impedimentum, celebratũ sub conditione si Papa dispensauerit.

24 An conditio impertinens vitiet matrimonium. Vide num. 25.

26 An sponsalia celebrata sub conditione valida sint. Vide num. 27. & 28.

1 NOtandum primò, contractum, iuxta suã dispositionem aliquando fieri cum demonstratione, aliquando cum causa, aliquando cum modo, & aliquando sub conditione. Tunc fit cum demonstratione, quando denotatur aliqua qualitas personæ, cum qua contrahitur, vt si in contractu dicatur, Duco te, quæ es Virgo. Tunc fit cum causa, quando contractus fit explicando motiuum, quo quis adducitur ad contrahendum, vt si dicatur, contraho tecum, quia es diues. Tunc fit sub modo, quando in contractu adijcitur aliquod onus, vt si in contractu matrimonij dicatur. Duco te, vt mihi inseruias. Tunc verò fieri solet cũ con-

ditione,

ditione, quandò apponitur aliqua cõditio ad suspendendum consensum.

2 Ex quo patet differentia inter causam, demonstrationem, modum, & conditionem, quòd conditio propriè sumpta per se suspendit contractum; causa verò, demonstratio, & modus non suspendunt per se; sed, solùm aliquando per accidens, quando interuenit aliquod impedimentum dirimens, vt accidit; quando quis contrahit cum aliqua, quam credit liberam esse; sed est serua, vt si dicatur Contraho tecũ, quæ es libera, vel quia es libera, aut quãdo adijcitur onus repugnans substantiæ matrimonij, vt si dicatur, Contraho tecum, vt sumas venenum sterilitatis. Videte Sanchez lib.1.disp. 19. Valentiam tom. 4. disp. 10. q. 3. pun. 3. versùs finem, P. Ledes. q. 47. arti. 5. Speculum prima parte art.18, Coninchum disp. 29.dub.4. & Rebel. lib. 2. q.12. Præterea videte, quæ diximus in contractibus de dispositione modali, causali, &c.

3 Notandum secundò, conditiones, quæ in contractu matrimonij apponi possunt, alias esse necessarias, alias turpes, alias impertinẽtes, alias impossibiles, alias honestas, alias de præterito, alias de præsenti, & alias de futuro.

4 Notandum tertiò, aliquas conditiones turpes esse contrà substantiam matrimonij, & hæ sunt, quæ repugnãt præcipuis bonis matrimonij, adest proli, fidei, seù fidelitati, & Sacramento, seù indissolubilitati; hæc enim sunt tria bona matrimonij.

Proles dicitur bonum matrimonij, seù de ratione, & substantia matrimonij; quia contrahentes matrimonium debent saltem interpretatiuè obligare se ad non euitandam, vel nõ impediẽdam prolem per media illicita, vt per receptionem veneni, aut per abiectionem seminis recepti, aut per procurationem abortus; per media verò licita, vt per votum castitatis mutuo consensu emissum, vel per ingressum religionis, potest proles impediri. Ex quo patet bono prolis repugnare hanc conditionem, Contraho tecum, si partum impedieris, aut venenum sterilitatis sumpseris.

Bonum fidei, seù fidelitatis importat obligationem ad reddendum debitum, si petatur; & ad non communicandum corpus suum alieno. Huic bono repugnat ista conditio; Contraho tecum, si pro quęstu adulterandũ te tradas, vel si permiseris copiã tui illis, quos ego voluero. ità Sanchez lib. 5. disp. 9. num. 11, Gutierez cap. 82. num. 8, & alij communiter.

Bonum Sacramenti significat indissolubilitatem matrimonij, quæ repræsentat vnionem Christi cum Ecclesia; propterea matrimonium, quantum est ex se, non potest solui, nisi per mortem coniugis, aut per professionem, vt infra dicam. Huic bono aduersatur ista cõditio, Contraho tecum vsque ad obitum patris, vel donec inueniam aliam ditiorem, vel formosiorem, Ità Rebel. lib. 2. q. 12. Sanch. loco citato. Val. loco cit. q. 4. P. Ledes. q. 47. art. 5. & alij.

PRIMA PROPOSITIO.

5 **MAtrimonium celebratum sub conditione necessaria validũ est antè expectationem euentus conditionis, non solùm in foro externo, sed etiam in interno, modò contrahẽtes non habuerint intentionem suspẽdendi consensum vsque ad conditionis euentum.** Ità Sanchez lib. 5. d. 2. Couar. secunda parte cap. 3. §. 2. nu. 10. Antonius Gomez primo vari. cap. 12. num. 63, Coninchus disp. 29. dub. primo num. 8. vers. idem Rebel. loco citato q. 10. num. 1. P. Ledes. loco citato, & alij. Ratio est, quia matrimonium tunc est validum, quando adest mutuus consensus de præsenti inter personas habiles, signo externo suffi-

sufficienter manifestatus; sed in hoc casu adest mutuus cõsensus inter personas habiles, signo externo sufficiẽter manifestatus, vt suppono, ergo, &c.

Neque obstat conditio, quæ apponitur; nã, cũ sit necessaria, habetur pro impleta. Secus dicendum est, quando vterque contrahens, vel alter eorum intendit suspendere suum consensum vsque ad conditionis euentum; tunc enim matrimonium, sub necessaria conditione celebratum, non est validum de præsenti; cum non adsit mutuus consensus de præsenti; sicut neque est validum de præsenti matrimonium, quando apponitur conditio necessaria; sed non cognoscitur necessaria; tunc enim apponens conditionem necessariam, credens illam esse contingentem, non contrahit statim matrimonium; cum non habeat consensum de præsenti; sed intendat tantummodò cõtrahere dependenter ab euentu illius conditionis, quam credit esse contingentem.

6 Hinc patet validum esse matrimonium de præsenti, sub his conditionibus celebratum, Duco te in vxorem, si cras sol orietur, aut si stellæ erunt in cœlo, aut si elementum ignis erit suprà elementum aeris; modo contrahens non intendat suspendere consensum vsque ad conditionis euentum, vt benè ait Val. loco citato q. 3. punct. 3. & alij communiter.

Aduertendum tamen est cum Sanche lib. 5. disp. 2. num. 3. Henriquez lib. 11. cap. 12. nu. 4. Coninch. dub. 1. num. 8, & alijs, cõditiones necessarias sæpius apponi non tanquam cõditiones; sed tanquam præfinitiones, & determinationes temporis, quo contrahentes intendunt matrimonium celebrare; in quo casu, contractus non censetur statim factus; sed faciendus; cum illa conditio sit posita tanquam terminus ad illum cõtractum celebrandum; vt accidit, quando quis dicit, contraham tecum, si pater meus è vita migrauerit; hic enim intendit cõtrahere, quando pater migrauerit è vita.

7 Vlterius patet, matrimonium celebratum sub his conditionibus esse statim validum, contraho tecum, si Antichristus nascetur, vel sub alijs conditionibus, quæ certò sciuntur euenture; nam huiusmodi conditiones reduci possunt ad naturam conditionum, quæ sunt absolutè necessariæ. Ob id matrimonium contractum sub hac conditione: Si Antichristus nascetur, est statim validum; eò quod ex infallibili scripturæ testimonio certum sit Antichristum nasciturum. Idem dicendũ est de conditionibus necessarijs de præsenti, & de præterito, vt contraho tecum, si es Virgo, vel si fuisti Romæ. Ità Sanchez loco cit. nu 7. Perez §. 26. fol. 6. Rebel. loco citato num. 14, & 15, & alij; Verum tamen est huiusmodi conditiones non esse à Parochis admittendas in celebratione matrimonij.

Neq; opus est, vt contrahentes sciãt aduenire cõditionem, sed eo ipso, quo adimpleta fuit cõditio, matrimonium remanet absolutum: sicut patet à simili de matrimonio contracto per Procuratorem. Verum tamen est, contrahentes non posse matrimonium consumare, nisi cognouerint conditionem adimpletam, alioquin exponerent se periculo fornicandi. ita Sanchez loco citato num. 6.

SECVNDA PROPOSITIO.

8 Matrimonium celebratũ sub aliqua conditione turpi, quæ sit contrà substantiam matrimonij, seu quæ tribus præcipuis illius bonis aduersetur, irritum est, si conditio adiungatur, vt de futuro præstanda. Hæc propositio patet, tùm ex c. fin. de condit. appositis, vbi hoc decernitur; tùm quia conditio contrà substantiam contractus destruit contractum; ergo etiã conditio contrà substantiam matrimo-

nij destruit matrimonium. Substantia matrimonij consistit in consensu, & obligatione ad societatem coniugalem, ad fidem mutuò seruandam, prolemque suscipiendam, quæ sunt tria bona matrimonij; cum autem prædictæ conditiones repugnent his bonis, sequitur, naturam, & substantiam matrimonij destrui per illas conditiones; consequenter matrimonium esse inualidum. Ità Sanchez lib. 5. disp. 10. n. 3. Lessius lib. 2. cap. 18. dub. 15. num. 112. ad finem, Coninch. disp. 29. dub. 5. Gutierez cap. 82. nu. 22. P. Ledesm. de matrim. quæst. 47. artic. 5. dub. 4. & alij communiter. Hoc tamen intelligitur, modò huiusmodi conditiones adhibeantur in ipso contractu matrimonij; nàm si adhibeantur post contractum matrimonium, non efficiunt illud inualidum; cum iam supponatur esse validè celebratum; sicut neque illud efficiunt inualidum, quando huiusmodi conditiones non adiunguntur vt de futuro præstandæ, sed apponuntur de præterito, vel de præsenti; præterea, si Titius dicat Bertæ, contraho tecum, si adulterium commisisti, validè statim matrimonium contrahit, si Berta adulterium commisit. Secus si non commisit adulterium. Ratio est, tùm quia conditio de præsenti, vel de præterito non suspendit actum, Lege institutio talis. ff. de conditionibus; tùm quia nõ censetur contrà bona matrimonij, cum supponatur præcessisse ipsum matrimonium. Ità Couar. 2. parte Epit. cap. 3. §. primo num. 9, Perez. §. 27. fol. 91, & alij apud Sanchez lib. 5. disp. 9, & apud Gutierez cap. 82. num. 5.

10 Hinc sequitur primò, matrimonium celebratum sub his conditionibus, esse inualidum, contraho tecum, si filios occidas, vel mutiles; nàm istæ conditiones sunt contrà bonum matrimonij, idest contrà prolem. Ità Lopez de matrimonio cap. 42, & hoc videtur verum, etiamsi contrahentes consumarint matrimonium; nàm matrimonium celebratum sub conditione contrà substantiam matrimonij, est inualidum, nec fit validum præcisè per copulam. Ità P. Ledes. q. 47. art. 7. vers. nihilominus, & alij.

11 Secundò sequitur, validum esse matrimonium contractũ sub hac conditione. Contraho tecum, si prolem abijcias, & alijs exponas alendam; nam hæc conditio nõ videtur esse cõtrà substantiam matrimonij, nec omninò repugnat bono prolis; cum proles possit adhuc ab alijs ali. Ità P. Ledes. loco citato art. 5. dub. 4. ad quintum argumentum, Gutierez loco citato num. 10, & Sanchez num. 13.

12 Tertiò, inualidum esse matrimonium sub his conditionibus celebratum, contraho tecum, si domi semper manseris, aut vestem nigri coloris semper gesseris; nàm istæ cõditiones sunt contrà indissolubilitatem matrimonij, si contrahens non habeat intentionem contrahendi, nisi alter coniux reuera semper domi maneat, vestemque nigri coloris semper gerat. Secus dicendum est, si absolutè intendat contrahere, & imponere alteri coniugi obligationẽ non exeundi domo; tunc enim est validum matrimonium; cum censeatur factum sub dispositione modali, quæ non suspendit actum; non verò sub conditionali cõtrà indissolubilitatem matrimonij. ita Sanchez lib. 5. disp. 9. Gutierez c. 82. nu. 6, & alij DD. citati.

13 Quartò, validum esse matrimonium contractum cum his conditionibus. Duco te, si te ad seruandam perpetuò castitatem obliges, vel ad professionem in religione faciendam. Ità P. Ledes. q. 47. art. 5. vers. Quod verò attinet, Rebel. lib. 2. q. 10. num. 19, Coninchus disp. 24. dub. 4. num. 43, & alij contra Sanchez lib. 5. disp. 10, Henriq. lib. 11. c. 5, Gutierez cap. 82. num. 11, & alios asserentes, huiusmodi conditiones repugnare substantiæ matrimonij, eò quod matrimonium requirat con-

sensum

sensum, saltem tacitum in copulam; qui consensus non adest, quando matrimonium sub dictis conditionibus celebratur. Sed ratio nostra est, tum quia essentia matrimonij videtur consistere in mutuo dominio, & subiectione corporum per ordinē ad vsum matrimonij, vt patet ex dictis quęst. 2. pun. 1; sed potest subsistere dominiū, & subiectio corporum cum prædicta obligatione, seu cōditione; cum enim dominium distinguatur ab vsu, potest verum dominium subsistere cum obligatione, seu conditione non vtendi re ipsa, ergo, &c. tum quia si huiusmodi conditiones repugnant substantiæ matrimonij, maximè quia repugnant eius præcipuis bonis, fidei, & indissolubilitati; sed non repugnant his bonis, ergo non repugnant substantię matrimonij. Minor probatur; non enim repugnant proli, quia contrahentes non se obligant ad impediendam prolem per media illicita; Neq; repugnāt fidei, quia cōtrahentes non se obligant ad communicandum corpus alieno; Neque repugnant indissolubilitati, quia matrimonium adhuc erit indissolubile, & vinculum perpetuum; ergo non repugnant præcipuis bonis matrimonij. Hinc patet responsio ad argumentum Sanchez; falsum enim est, dictas conditiones repugnare substantiæ matrimonij, & obligationem in copulā, & in vsum matrimonij requiri, quando contrahentes cedunt iuri suo, vt ait Rebel. loco cit. Coninch. & alij.

14 Quintò, validum esse matrimonium contractum hoc modo, cōtraho tecum hoc pacto, vt nunquam petam debitum, reddam tamen tibi petenti. Ità Syluest. matrimonium quarto dubio sexto contra P. Ledes. loco citato, versic. Circa hanc solutionem. Ratio est, quia posita hac conditione potest adhuc proles suscipi, reddendo debitum petenti; consequenter illa conditio non est contraria proli. Similiter existimo contrà eundem P. Ledes. validum esse matrimoniū sub hac conditione, contraho tecum, si neges mihi debitum, quoties illicitè petiero, vt patet ex dicta ratione.

15 Sextò, esse inualidum matrimonium cōtractum cum pacto nunquam cohabitandi simul, vt benè ait P. Ledes. loco citato versiculo ad confirmationē, Gutierez c. 82. nu. 14, Sanchez disp. 10. nu. 5. nam hæc cōditio simpliciter repugnat proli, quę videtur illicitè impediri, præcisa rationabili causa.

TERTIA PROPOSITIO.

16 Validum est matrimonium celebratū sub conditione turpi, modò conditio non sit contrà substantiā matrimonij, vt si dicatur, contraho tecum, si patrem occideris. Similiter est validum matrimonium, celebratum sub conditione impossibili, vt si dicatur contraho tecum, si montem istum in mare transtuleris. Hæc propositio intelligitur, modò adsit consensus contrahentium absolutus. Ità Val. tom. 4. d. 10. quæst. 3. punct. 3, Sanchez lib. 5. disp. 15. & alij cōmuniter, teste Molina tract. 2. disp. 208. vers. modus impossibilis, Gutierez c. 82. nu. 21, & 38. Ratio est, tùm quia, si non est validum maximè, quia deest consensus, & illius expressio; sed neutrum deest, vt suppono, ergo validum est; tùm quia huiusmodi conditiones in matrimonio habentur pro non adiectis, cap. fin. de cond. appos.; sed, si non fuissent adiectæ, validum esset matrimonium; ergo est validum; quamuis fuerint adiectæ dictæ conditiones, modo adsit consensus absolutus contrahentium signo externo sufficienter expressus. Secus dicendum est, si non adsit consensus absolutus, & contrahentes non consentiant, nisi sub conditione turpi, vel impossibili; tunc.n. non est validum matrimonium; eò quòd non adsit consensus de præsenti, qui necessarius est ad validitatem matrimonij.

trimonij. Ità Sanchez loco citato, P. Ledes. q. 47. art. 5. concl. 2. & tertia de condit. turpibus, Lessius lib. 2. cap. 18. dub. 15. nu. 132. Gutierez cap. 82. nu. 22. Rebel. & Valentia locis citatis, & alij apud Henriquez lib. 11. c. 12. nu. 5. & 6.

17 Hinc sequitur primò, validũ esse matrimonium celebratum sub his cõditionibus, contraho tecum, si solem manu clauseris, vel si contrahens cum paupere dicat, contraho tecum, si dederis mihi ducentos mille aureos. Hoc tamen intelligitur, modò adsit consensus absolutus. Secus si contrahens nolit consentire, nisi sub ea conditione impossibili; nam qui non vult se obligare, nisi sub conditione impossibili, cognita vt impossibili, simpliciter nõ se obligat, nec habet intentionem se obligandi; cum impossibilium non sit obligatio; obseruat tamen Sanchez, conditionem impossibilem putatam possibilem, non reiici à matrimonio, & à sponsalibus, videte Sanchez lib. 5. disp. 3. nu. 8. & Gutierez cap. 82. nu. 42.

18 Secundò sequitur, matrimonium contractum cum his cõditionibus esse validum, contraho tecum, si occideris tuum patrem, vel si furatus fueris mille aureos, modò adsit consensus exterius sufficienter expressus.

19 Tertiò, validum esse matrimoniũ, contractum sub conditione impossibili de præterito, vt si dicatur contraho tecum, si heri non est ortus sol; nam huiusmodi conditio habetur pro non adiecta. Similiter validum est matrimonium, contractum sub conditione turpi de præterito stante conditione. Secus ea non stante; vnde si dicatur, contraho tecum, si patrem occidisti, validum est matrimonium, si patrem occidit. Ratio est, quia conditio de præterito non est propriè conditio, nec suspendit actum, nec illa est propriè conditio turpis, cum non inducat ad peccatum, sed supponat illud iam esse patratum. Ità P. Ledes. loco citato, & alij apud Sanchez lib. 5. disp. 15. nu. 5. & apud Gutierez cap. 82. nu. 27.

Quartò, consanguineos contrahentes matrimonium sub conditione turpi, vel impossibili, incidere in excommunicationẽ latam in Clementina vnica de consanguinit. & affinit. vbi excommunicantur consanguinei contrahentes matrimonium; hoc tamen intelligitur, modo non haberent intentionem contrahendi solum dependenter ab illa conditione; tunc enim, cum matrimonium non subsistat ante conditionis euentum, sequitur, eos non affici excõmunicatione nondum adimpleta cõditione, vt bene tradit Sanch. lib. 5. disp. 3. nu. 21. & disp. 5. num. 17. P. Ledesma q. 47. art. 5. & alij, contra Gutierez de matrimonio.

QVARTA PROPOSITIO.

20 Matrimonium celebratum sub conditione honesta de præsenti, vel de præterito validum est, si res ità est. Ita DD. statim citandi. Ratio est, quia huiusmodi conditio non est propriè cõditio, nec suspendit actum; quocirca si quis dicat, contraho tecũ, si es diues, vel si patri placet, validè contrahit ipso facto matrimonium, si re vera alter est diues, vel patri placet. Secus si non est diues, vel patri non placet. Si tamen detur casus, vt patri neque placeat, neque displiceat, standum erit intentioni contrahentium, secundum quã celebrarunt contractum sub ea conditione; Regulariter tamen iudicandum erit, matrimonium esse validum; eò quòd illa conditio videatur adhiberi ad hunc sensum, si patri non displicet. Hac de causa validum videtur matrimonium, sub hac conditione celebratum, si patri placet; sed posteà cognoscitur patrẽ mortuum esse; tunc enim patri non displicet. Ità Henriquez lib. 11. c. 12. nu. 5. Coninchus disp. 29. dub. 1. nu. 8. & dub. 2. num. 29. Sanchez lib. 5. disp. 6. & 7. num. 19. Gutierez cap. 81. & alij

apud

apud Perez. §. 29. f. 98. in manuscriptis.

Dixi in propositione, validum esse matrimonium, celebratum sub conditione de præterito, vel de præsenti; quia si matrimonium celebretur sub conditione honesta de futuro, non est validum ante conditionis euentum. Ratio est, quia contrahentes non intendunt contrahere, nisi dependenter ab illa conditione; ergo verè non contrahunt antè illius conditionis euentum. Existimo tamē, matrimonium fieri validum adueniente illa conditione absque alio consensu, modò contrahentes permanserint in eodem consensu, saltē virtualiter, vt patebit simili in reliquis contractibus. Ita Paludanus in 4. disp. 29. q. 2. art. 5, Coninchus num. 11. Nauar. cap. 22. nu. 95, Sanchez lib. 5. disp. 8. num. 5, Perez. §. 29. fol. 100. contra Valentiā loco citato, Henriquez loco citato num. 3, Rebel. loco cit. nu. 44. P. Ledes. q. 47. art. 5. concl. 2, & alios apud Riccium decis. 148, quos sequitur Gutierez c. 81. nu. 9.

21 Hinc colligi potest, eum, qui per verba de præsenti contraxit matrimonium cum duabus sub conditione de futuro, fieri maritum illius cuius conditio prius adimpletur. Ita Syluester verbo matrimonium 3. q. 10, Sanchez loco citato num. 15, Coninchus dub. 2. num. 20, & P. Ledes. loco citato vers. In hac diffinitione. Si verò vtriusque conditio simul adimpleatur, existimo neutrum matrimonium valere; quia incertitudo vitiat matrimonium, cap. in litteris; sed in hoc casu matrimonium est incertum, perindè ac si cum duabus eodem tempore contractum esset, ergo est inualidum. ita Sanchez, & Coninchus locis citatis, & alij.

22 Quæres primò, vtrùm necesse sit, vt conditio adimpleatur coram Parocho, & testibus, qui præsentes fuerunt matrimonio celebrato sub conditione honesta de futuro; & vtrùm, quando matrimonium celebratum fuit sub cōditione de præsenti, vel de præterito, debeat Parocho, & testibus constare verificatio conditionis. E. g. matrimonium celebratum fuit sub cōditione, si patri placet, quæritur modò, vtrū Parochus, & testes scire debeant, an patri placeat, vel displiceat.

Respondeo cum P. Ledes. q. 47. ar. 5. dub. 7. concl. 3. Coninchо locis cit. num. 15, & dub. 2. num. 33, Gutierez de matrim. cap. 81. nu. 7, & alijs contra Sanchez loco cit. num. 24, & alios, requiri, vt conditio adimpleatur coram Parocho, & testibus, vel vt Parochus, & testes cognoscant conditionem de præsenti, vel de præterito esse adimpletam. Ratio est, quia Tridentinum requirit assistentiam Parochi, & testium, vt possint testari de validitate veri matrimonij, & impediant, ne matrimonium de nouo contrahatur; sed nisi Parocho, & testibus constet adimpletio conditionis, non possunt testari de validitate matrimonij, nec secundum matrimonium impedire, ergo conditio debet adimpleri coram ipsis, vel illis constare debet eius conditionis adimpletio. Contraria tamen sententia Sanchez est probabilis.

23 Quæres secundò, vtrùm sit validum matrimonium, contractum inter consanguineos, vel affines, vel inter alios, habentes aliquod impedimentum sub conditione, si Papa dispensauerit.

Respondeo cum Rebel. loco citatо num. 4, Coninchо disp. 29. num. 18, Sanchez lib. 5. disp. 5. nu. 24, & disp. 8. num. 10, Perez loco citato, & alijs contra Sotum in 4. dist. 29. q. 2. art. 1, & alios apud Praxim Neapolitanam loco citando, & apud Riccium decisio. 248. verbo praxis matrimonialis, validum esse adimpleta conditione, seu adueniente dispensatione. Ratio est, tùm, quia sponsalia, celebrata cum huiusmodi conditione valida sunt, quando impedimentum est dispensabile, ergo etiam validum est

matrimonium; tùm quia huiusmodi conditio non est turpis; sed honesta; tùm quia contrahentes sub illa conditione non contrahunt pro tunc; sed pro tempore futuro; videlicet pro tẽpore conditionis adimplerę, quo tempore sunt habiles, & nihil obstat, quominus perficiatur matrimonium; ergò verè perficitur matrimonium tempore illius conditionis adimpletę per dispensationem; tùm quia ità deducitur ex Leg. si tempus, vbi habetur factum tempore inhabili, sed relatum ad tempus habile, validum esse: qua de causa sponsalia contracta à fideli cum infideli sub conditione; si infidelis conuertatur, valida sunt posita cõditione. Videte P. Ledes. loco cit. vers. Est secundum dubium, Praxim Neapolit. cap. 13. num. 5. Riccium loco citato, & Sanchez lib. 5. disp. 5.

An verò contrahentes matrimoniũ cum affinibus, vel consanguineis sub conditione incurrant excommunicationem? Patet ex supra dictis ad finem tertię propositionis.

QVINTA PROPOSITIO.

24 Matrimonium cõtractum sub conditione impertinenti de futuro non est validum, antequam verificetur conditio; validum verò est ea verificata, & adimpleta. Ità Sanchez lib. 5. disp. 18. num. 3, Gutierez cap. 82. num. 31. & alij, contrà Sotum loco cit. art. 3, & alios. Ratio, cur non sit validum ante conditionis euẽtum, est, quia contrahentes intendunt tantummodò contrahere dependenter ab euentu illius conditionis, ergo non validè contrahunt antè conditionẽ; alioquin contractus obligaret vltrà intentionem contrahentium. Ratio verò, cur non sit validũ verificata, & adimpleta conditione, est, quia si est inualidum, maximè quia illa conditio non potest apponi, & improbatur à iure; sed potest apponi, nec improbatur à iure, cum non sit conditio turpis, quæ idcircò improbatur, & reijcitur, eò quòd inducat ad peccatum cap. fin. de cond. appos. conditio autem impertinens non inducit ad peccatum; ergo matrimonium validum est, verificata, & adimpleta conditione, modò contrahentes non reuocauerint cõsensum ante conditionis euentum.

25 Hinc patet, matrimonium celebratum sub hac conditione, duco te in vxorem, si cognouero te bene morigeratam esse, vel pulchram haberi, non esse validum ipso facto; fieri verò validum verificata conditione. Videte, quę diximus de donatione pun. 8. & de voto pun. 4. & Sanchez, & Gutierez, locis citatis.

26 Ex dictis in hoc puncto colligitur, quid dicendum sit de sponsalibus sub conditione celebratis. Dicendum enim est, sponsalia celebrata sub conditione necessaria esse statim valida, & inducere impedimentum publicæ honestatis; modò illa conditio cognoscatur, vt necessaria, & non adsit intentio suspendendi consensum vsque ad conditionis euentum, vt patet ex prima propositione. Præterea dicendum est, sponsalia contracta sub conditione turpi, contraria substantiæ matrimonij, non esse valida, nec obligare; nàm si matrimonium, sub ea conditione celebratum, non obligat, neque obligare debent sponsalia. Leg. oratio. ff. de spons. Ità cõmuniter DD. Aduertit tamen, Gutierez cap. 82. n. 19. ad finem, Henriquez lib. 11. cap. 12. num. 7. P. Ledes. q. 47. art. 5. dub. 6. Rebel. loco citato num. 32, & Sanchez lib. 5. disp. 14, sponsalia esse valida, quando talis conditio adijcitur implenda, antequam contrahatur matrimonium; tunc enim illa conditio non est contraria matrimonio; cum non referatur ad tempus matrimonij. Secus si apponatur implenda post matrimonium.

27 Hinc sequitur, valida esse sponsa-

lia, contracta sub his conditionibus. Contraham tecum matrimonium, nisi inuenero aliam ditiorem, vel formosiorem, aut si fornicieris antè matrimonium, aut si venenum sterilitatis sumas antè matrimonium, aut si per fornicariam copulam te virginem inueniam. Verum tamen est, contrahētes hoc modò sponsalia peccare, nec teneri ad huiusmodi conditiones adimplendas; nihilominus ijs adimpletis astringi ad seruandam fidem datam, eò quod præcesserit promissio de re, quæ possibilis est, & honesta, postquam patratum fuerit delictum, licèt supponatur aliquid inhonestum, vt patet à simili ex dictis de voto, & de restitutione. Rursus dicendū est, quando conditio, quę apponitur in sponsalibus, est turpis, vel impossibilis, sed non est contraria substantiæ matrimonij, sponsalia censeri statim valida, saltem in foro externo, ac si celebrata fuissent purè, & absolutè. Ratio est, quia sicut hęc conditio habetur pro non apposita in matrimonio cap. fin. de conditionibus appositis, ità habetur pro non apposita in sponsalibus, quæ sunt initium matrimonij, ex lege Oratio. ff. de sponsalibus, Et ex communi iurisperitorum sententia, teste P. Ledes. loco citato ad finem; sed si hæc conditio non esset apposita sponsalibus, sponsalia statim essent valida, ergo etiam sunt valida statim apposita ea conditione; consequenter inducunt impedimentum publicæ honestatis. Ità Nauar. cap. 22. num. 65. Lessius lib. 2. cap. 18. dubio 15. num. 122. Gutierez loco citato num. 30. & plures alij DD. apud Sanchez lib. 5. disp. 17. contrà Rebel. lib. 2. q. 10. Perez. 5. 28. fol. 95. & alios.

28 Ex quo sequitur iuxta nostrā sententiam, sponsalia celebrata hoc modo, contraham tecum, si te virginem inuenero per fornicationē, vel si permiseris coitum, esse statim valida saltem in foro externo. Ità Sanchez lib. 5. disp. 16. num. 3. Gutierez cap. 81. num. 28. & alij apud Sanchez.

Dixi saltem in foro externo; quia in foro conscientiæ verè non sunt valida antè conditionis euentum, si cōtrahentes habebant intentionem promittendi solummodò dependenter ab illa cōditione; nàm obligatio contractus nō excedit intentionem contrahentium; cùm suam vim habeat à voluntate, & intentione contrahentium. Si ergo contrahentes noluerunt se obligare, nisi sub conditione impossibili, vel turpi, certè non obligantur nisi ea cōditione posita; consequenter ante illā conditionem adimpletam non consurgit impedimentum publicæ honestatis in foro conscientiæ. Similiter dicendum est, sponsalia celebrata sub conditione honesta de præsenti, vel de præterito esse statim valida; sponsalia verò, celebrata sub conditione de futuro, non esse valida ante conditionis euentum; vt patet ex dictis in quarta propositione; sicut etiam ex dictis in quinta propositione patet, quid dicendum sit de sponsalibus celebratis sub conditione impertinenti.

PVNCTVM XI.

De indissolubilitate Matrimonij.

1 *An matrimonium sit indissolubile.*
2 *Quo iure matrimoniū sit indissolubile.*
3 *An matrimoniū dissolui possit propter adulterium.*
4 *An Summus Pontifex dispensare possit in matrimonio, vt dissoluatur.*

IN hoc puncto duo quæremus. Primo, vtrùm matrimonium sit indissolubile. Secundo, quo iure.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAtrimonium est indissolubile. Hæc propositio patet; tū quia indisso-

indissolubilitas est vnũ ex tribus præcipuis bonis matrimonij, & est de substantia matrimonij cap. fin. de conditionibus appositis; tùm quia ità deducitur ex lumine naturæ, & ex auctoritatibus scripturæ adducendis in secunda propositione.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Matrimonium est indissolubile iure naturali, & diuino.

Quòd sit indissolubile iure naturali, patet; quia lumine naturæ cognoscimus, posita indissolubilitate matrimonij coniuges mutuum fouere amorẽ, magisque solicitos esse in rebus domesticis, & in fugiendis adulteriorum occasionibus.

Quòd verò matrimonium, etiã non consumatum, sit indissolubile iure diuino, patet, tum ex Genesis secundo. Quamobrem relinquet homo, &c. & adhærebit vxori, &c. tum ex Matt. 19. Quod Deus coniunxit, homo non separet; tum ex prima Corint. 7. His, qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego; sed Dominus, vxorem à viro nõ discedere, quòd si discesserit, manere innuptam. Ità communiter Theologi, quos citat Sanchez lib. 2. disp. 13. & P. Ledes. q. 67. art. 1, Ferdin. Perez in manuscriptis. §. 15.

Obijcies primo. Contractus per eas causas dissoluitur, per quas celebratur, vt habetur in reg. iur.; sed cõtractus matrimonij celebratur mutuo consensu, ergo potest etiã mutuo consensu dissolui; consequenter matrimonium non est indissolubile.

Respondeo, ex illa regula iuris excipiendum esse matrimonium, tùm propter bonum commune, cum dissolutio matrimonij vergat in detrimẽtum commune; tùm propter ius diuinum; cum iure diuino matrimonium sit indissolubile. Ità Sanchez lib. 2. disp. 13. nume. 9, & alij, quos retuli puuct. primo.

Obijcies secundò, Hebræis permissa fuerunt repudia, & diuortia, ergo matrimonium non est indissolubil iure naturæ, & diuino; alioquin non fuissent illis permissa repudia.

Respondeo, repudia fuisse permissa Hebræis tanquam minus malum, ne scilicet occiderent vxores, & à verò Dei cultu recederent, vt ait Magister in quarto dist. 33, & alij apud Perez. §. 18. Aut dici potest, Hebræis permissa fuisse repudia ex dispẽsatione diuina. Ità Medina de cęlibatu lib. 4. c. 10, & alij apud P. Ledes. q. 67. art. 3.

3 Ex dictis colligi potest, matrimonium non posse dissolui propter adulterium. Ratio est, tùm quia matrimonium est indissolubile viuente altero coniuge; tùm quia hoc est de fide, definitum in Florentino, in Armen. instructione, & habetur ad Rom. 7. Mulier alligata est legi quanto tempore re vir eius viuit, igitur viuente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro.

4 Quæres, vtrùm Sum. Pont. possit aliquando dispensare in matrimonio, vt dissoluatur.

Respondeo primò, Summum Pontificem posse aliquando dispensare in matrimonio rato. Ratio est; tum quia aliqui Sum. Pontifices de facto dispensarunt, vt Paulus Tertius, Martinus Quintus, Adrianus Quartus, Pius Quartus, teste S. Antonino 3. parte tit. 1. §. 3. Nauar. loco citato, Henriquez loco citato, & alijs; tum quia sicut potest dispensare in voto solemni, ità etiam in matrimonio rato; tum quia existimandum est, à Christo collatam fuisse suo Vicario potestatem, & auctoritatem ad ea, quæ necessaria sunt bono regimini Ecclesiæ; potestas autem dispensandi in matrimonio rato aliquando necessaria est bono regimini Ecclesię, vt ad tollenda scandala, &c. propterea Sum. Pont. potest dissoluere matrimonium ratum, propter periculum peruersionis, contractum inter fœminam

fidelem

fidelem cum Hæretico. Ità Nauar. cap. 22. num. 1, Sanch. lib. 2. disp. 14. num. 2, Rebel. lib. 2. q. 15. num. 4, Perez de matrimonio § 19, Tuscus tom. 5. conclus. 153, Gutierez de matrim. cap. 54. nu. 3, Coninchus disp. 26. dub. 3. nu. 33, Reginaldus lib. 31. num. 38, Henriquez lib. 11. c. 8. num. 11, Bellarminus lib. 2. de Monacis c. 38, & alij contrà Sot. 2. de iustitia q. 2. art. 5, P. Ledes. q. 67. art. 2, & alios apud Henriquez loco cit.

Neque obstat dicere, matrimonium esse indissolubile iure naturæ, & diuino; consequenter Sum. Pont. non posse dispensare, vt matrimonium ratum dissoluatur, cū Summus Pontifex non possit dispensare in iure naturæ, & diuino.

Respondetur enim, Summum Pontificem posse diuina auctoritate dispēsare in aliquibus, quæ non deducuntur proximè ex principijs iuris naturæ; sed remotè, & quæ habent admixtum aliquid obligationis humanæ, modò interueniat iusta, & legitima causa; consequenter nō est mirum, Summum Pontificem posse ex iusta causa dispensare in matrimonio rato. Ità Sanchez disp. 15, & 16, Rebel. loco citato sect. 7. num. 6, Henriquez, & alij. Videte, quæ diximus de legibus q. 1. punct. 2. cum Azor. Angelo, & alijs cōtrà Suarez, Valentiam, Clauem reg. & alios.

Respondeo secundò ad quæsitum, Sum. Pont. non posse dispensare, vt matrimonium consumatum dissoluatur. Ratio est, quia matrimoniū consumatum repræsentat vnionem hypostaticam verbi cum natura humana, quæ vnio sicut est indissolubilis, ità etiam insolubile est matrimoniū consumatum, quod illam repræsentat. Ità Philiarcus tom. 1. lib. 2. cap. 16, Sanchez disp. 14. P. Ledes. loco cit. vbi dicit hoc esse esse de fide, Gutierez c. 54. ad finem, & alij.

Obijcies primò contrà primam responsionem quæsiti, Matrimonium ratum repræsentat vnionem Christi cum Ecclesia per gratiam; sed vnio Christi cum Ecclesia per gratiam est inseparabilis, ergo etiam matrimonium ratum est inseparabile, & insolubile; consequenter Summus Pontifex non potest in eo dispensare.

Respondeo, vnionem Christi cum Ecclesia, quam repræsentat matrimonium ratum, esse inseparabilem respectu totius Ecclesiæ; respectu verò singulorum hominum esse separabilē; nàm de facto separatur à multis, amissa charitate per peccatum mortale.

Obijcies secundò. Episcopus non potest dispensare in matrimonio rato, ergo neque Papa potest in eo dispēsare; nàm Episcopus potest in sua Diœcesi, quidquid potest Papa in toto orbe.

Respondeo, negando consequentiam; falsum enim est simpliciter, Episcopū posse in sua Diœcesi, quidquid potest Papa; nàm certum est Episcopum non posse ea præstare, quæ sunt illi reseruata, aut circà quæ dubitatur, an potestas Papæ se extendat, vt ait Sanchez disp. 14. ad octauum argumētum.

Verùm verò matrimoniū possit dissolui per professionem in religione, aut quando coniux infidelis non vult habitare cum altero coniuge conuerso, dicetur infra.

QVÆSTIO TERTIA.

De impedimentis matrimonij eorumque dispensatione.

PVNCT. PRIMVM.

A quo possint induci impedimenta, & quot ea sint.

1 *Quenam impedimenta iure natura matrimonium impediant.*
2 *An Ecclesia possit impedimenta matrimonij statuere.*
3 *Quot modis Ecclesia possit irritare contractus.*
4 *An Papa, & Episcopi possint inducere impedimenta.*
5 *An Principes seculares possint constituere impedimenta.*
6 *An Principes possint statuere impedimenta, quibus matrimonia infidelium sibi subditorum dirimantur.*
7 *An per consuetudinem induci, & auferri possint impedimenta.*
8 *An requiratur consuetudo mixta Clericorum, & laicorum ad inducenda impedimenta.*
9 *Quot sint impedimenta dirimentia matrimonium.*
10 *Quot sint impedimẽta nõ dirimentia.*
11 *Quot sint impedimenta ex crimine provenientia.*

1 Certum est extare aliqua impedimenta, iure naturæ dirimentia matrimoniũ; qualis est defectus vsus rationis, error circa personam, impotentia perpetua ad coeundũ, &c. In præsenti puncto difficultas est, vtrùm aliqua impedimenta possint ab Ecclesia induci, & quot sint impedimenta impedientia, vel dirimentia matrimonium.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Ecclesia potest statuere aliqua impedimenta, non solùm impedientia; sed etiã dirimentia matrimonium. Hæc Propositio est de fide, definita in Tridentino sess. 24. can. 4. Ratio est, quia Ecclesia potest irritare contractus, quando non fiunt sub certis conditionibus, & sub certa forma; sed matrimonium est contractus, vel fundatur in contractu, ergo Ecclesia potest irritare, & dirimere matrimonium, statuendo aliqua impedimenta dirimentia, quando deest aliqua conditio, aut non seruatur certa quædam forma.

Aduer-

3 Aduertendum est, Ecclesiam posse irritare contractus dupliciter, primo mediate reddendo personas inhabiles ad cõtrahendum matrimonium. secundò immediatè irritando contractum matrimonij; qua ratione potest etiam irritare matrimonia infidelium, modò illa irritet, non tanquam Princeps Ecclesiasticus (Ecclesia enim nõ habet potestatẽ supra infideles, iuxtà illud, quid mihi de ijs, qui foris sunt) sed tanquam Princeps secularis erga subditos, vt bene ait Sanchez lib. 7. disp. 1. & alij.

4 Hinc sequitur primò, Sum. Pont. posse inducere impedimẽta matrimonij; immò etiam Episcopus posset huiusmodi impedimenta statuere in sua Diœcesi, vt videre est apud Sanchez loco citato, contrà Coninch. disp. 30. dub. 1. nu. 8. sed hoc non est in vsu.

5 Secundò, Princeps seculares posse, seclusa prohibitione Ecclesiæ, constituere impedimenta matrimonij, quatenus matrimonium est quidam contractus; Principes enim seculares habent potestatem supra contractus, & possunt præscribere formam, sub qua celebrandi sint. Verumtamen est, istã potestatem supra matrimonium illis ablatam esse ab Ecclesia in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, Extrà de Constitutionibus; & ratio est, quia matrimonium non tantum est contractus; sed etiam res spiritualis, & Sacramentum, supra quod non se extendit potestas secularis, vt patet ex Tridentino sess. 24. can. 12. Excipitur causa dotis, & matrimonium infidelium; nàm Principibus secularibus relicta est potestas circa contractum dotis, & circa matrimonia infidelium; cum isti contractus non sint Sacramenta, nec res spiritualis. ità Perez loco statim citando, Coninch. loco cit. num. 5, & alij.

6 Ex quo patet, Principes posse apponere aliqua impedimenta, per quæ dirimatur infidelium sibi subiectorũ matrimonium; matrimonium enim apud infideles non habet rationem Sacramenti; sed contractus, supra quem principes habent potestatem. Ità P. Lec. def. q. 50. art. 1. post 2. concl. Valentia tomo 4. disp. 10. q. 5. part. 1, Perez. §. 3. fol. 111. Victoria in relectione de matrimonio parte secunda, sect. 1, & alij, & patet ex cap. cum secundum Apostolum, & ex Tridentino sess. 24. c. 9.

7 Tertiò colligi potest, per consuetudinẽ legitimè præscriptã posse noua impedimenta induci, & inducta auferri, vt patet ex dictis de legibus; consuetudo enim vim habet inducendi legem, & inductam abrogandi. Verùm verò requiratur, vt Sum. Pontif. sciat illam consuetudinem, vt per illam impedimenta inducta abrogentur, patet ex dictis de legibus. ita Sanchez lib. 7. disp. 4, Coninch. loco cit. nu. 13, & alij.

8 Addo cum Sanchez lib. 7. disp. 4, & alijs relatis in tertio decalogi præcepto, puncto primo, & de consuetudine in tractatu de legibus, requiri cõsuetudinem mixtam laicorum, & clericorum, vt inducantur impedimenta matrimonij; nam laici nõ possunt per se solos immutare aliquid spectans ad leges Ecclesiasticas; matrimonium autem spectat ad forum, & leges Ecclesiæ; cum non sit tantummodò contractus; sed etiam res spiritualis.

SECVNDA PROPOSITIO.

9 Impedimenta, quæ non solum impediunt matrimonium; sed etiam dirimunt, secundum ius antiquũ sunt duodecim; Secundum verò ius nouũ sunt quatuordecim; nam Concil. Tridẽtinum duo addidit, scilicet raptum, & defectum præsentiæ Parochi, & testium, quæ omnia impedimenta his versibus continentur.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, si fortè coire nequibis,

Si Parochi, & duplicis desit præsentia testis,
Raptavè sit mulier, nec parti reddita tuta.
Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

Hæc impedimẽta dicuntur dirimere contractum, non quia dirimant matrimonium, quando illi iam contracto superueniunt; sed quia faciunt, vt inualidè contrahatur, & contrahentes separari possint, eo quod inualidè cõtraxerint. Ità Nauar. c. 22. num. 29. Valentia loco citato punct. 2. & alij communiter.

10 Quæres vtrùm, præter impedimenta impedientia, & dirimentia, extent alia tantummodò impedientia; sed non dirimentia.

Respondeo, extare: hæc autem sunt interdictum, votum, sponsalia, Catechismus, crimen; quæ omnia his versibus comprehenduntur à S. Thom. in 3. parte q. 50.

Ecclesiæ vetitum, nec non tempus feriatum,
Atque catechismus, sponsalia, iungito votum,
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

11 Sunt & alia septem impedimenta non dirimentia, quæ proficiscuntur ex crimine, & his versibus referuntur.

Incestus, raptus sponsata, mors mulieris,
Susceptus propriæ sobolis, mors Presbyteralis,
Vel si pœniteat solemniter, aut Monialem
Accipiat, prohibent hæc coniugium sociandum.

In primis agemus de impedimentis dirimentibus; deinde loquemur de impedimentis impedientibus.

PVNCTVM II.

De impedimento erroris.

1 *Quotuplex sit error.*
2 *An error personæ dirimat matrimonium.*
3 *An error personæ irritet matrimoniũ inter infideles.*
4 *Quinàm dicatur error comitans, & an irritet matrimonium.*
5 *An error qualitatis dirimat matrimonium.*
6 *An validum sit matrimonium celebratum per dolum dantem ipsi causam.*
7 *Quandonàm error qualitatis transeat in errorem personæ.*

1 Notandum, errorem, qui potest in matrimonio concurrere, esse triplicem.

Primus dicitur circa substantiam, seù circa personam, vt si quis ducat Bertam, credens esse Catherinam, in quam intendit consentire.

Secundus dicitur error conditionis; nomine autem conditionis non intelligo illam conditionem, quæ modificat, vel suspendit contractum; sed intelligo statum seruilem, aut liberum, vt accidit, quando liber ducit seruam, quam putabat esse liberam.

Tertius dicit error qualitatis, quando scilicet erratur circa qualitatẽ personæ, vt accidit, quando quis ducit Bertam, credens esse diuitem nobilem, virginem, &c. sed posteà comperit illam pauperem, vel ignobilem, vel defloratam, &c. In hoc puncto loquimur de primo, & tertio errore. De secundo agemus in sequenti puncto.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Matrimonium contractum cum errore circa substantiam personæ inualidum est, non solùm iure humano

humano, sed etiam iure naturali.

Quòd sit inualidum iure humano, patet ex cap. vnico, 29. q. 1, & cap. Tua nos de sponsalibus 26.

Quòd verò sit inualidum iure naturæ, probatur, quia matrimonium iure naturæ non subsistit absque consensu circa personam, cum qua contrahitur; sed quando error versatur circa substantiam personæ, non adest consensus circa illam personam; sed circa aliam, quæ mente concipitur; nàm lege si per errorem. ff. de iurisd. omniũ iud. dicitur, nihil est magis contrariũ consensui, quàm error, & lege cum testamentum dicitur, errantis nullus est consensus, ergo matrimonium, celebratum cum errore circa substantiam personæ, est inualidum iure naturæ. Ità communiter DD. præsertim Discipuli S. Th. apud P. Ledes. q. 50. art. 2. dub. 2. apud Sanchez lib. 7. disp. 18, & apud Gutierez de matrim. cap. 8. nu. 2, quos sequitur Coninch. disp. 31. de matrim. dub. 1, & Reginal. lib. 31. num. 92, & Card. Tuscus tom. 5. conclus. 150. num. 6, & 9.

3 Hinc sequitur, matrimonium cõtractum cum errore circa substantiã, non solùm esse inualidum inter fideles; sed etiam inter infideles; nam huiusmodi matrimonium est inualidum iure naturæ, cui non solum fideles; sed etiam infideles subditi sunt. Ità DD. citati.

4 Quæres, vtrùm matrimonium, celebratum cum errore comitãte; sit inualidum. Pro intelligentia.

Notandum, errorem comitantem in re proposita contingere, quando aliquis contrahit E. g. cum Berta, quam putat esse Catherinam; sed ita est habitualiter dispositus in voluntare, vt si sciret illam esse Bertam; nihilominus illam libenter, vel fortè etiam libentius duceret, quam Catherinã hoc posito.

Respondeo, matrimonium esse inualidum. Ratio est, quia, vt aliquis legitimè, & validè matrimonium cõtrahat, requiritur voluntas, & consensus; sed quando adest error comitans, non adest voluntas, & consensus positiuus; nihil enim est volitum, nisi sit cognitum; ergo qui cum errore comitante contrahit, non validè contrahit; quamuis enim error comitans non faciat actum inuolontarium positiuè; facit tamen non voluntarium; cum autem sine voluntario non subsistat matrimonium, sequitur, matrimonium celebratum cum errore comitante circa personam, esse inualidum. Ità Sanchez lib. 2. disp. 34, & lib. 7. disp. 18, Gutierez cap. 47. num. 2, Coninch. disp. 31. dub. primo num. 9. Spec. prima parte art. 28. dubio 1. Sanchez lib. 7. disp. 18. num. 6, Henriquez lib. 11. cap. 10. num. 1, Rebel. lib. 3. q. 2. num. 2, Perez. §. 35. fol. 114, P. Ledes. q. 51. art. 2, & alij, Addo non esse validum matrimoniũ, etiamsi contrahens dicat, ducerẽ Bertam, si nossem hanc esse Bertam; nam hoc modò solum indicat intentionem, & voluntatem eius, quòd facturus esset, si illam nosset; non verò positiuè consentit de præsenti. Secus si errans intendat contrahere cum tali persona, qualiscunque illa sit; in hoc enim casu non deficit consensus circa personam præsentem, vt patet ex dictis de censuris disp. prima q. 2. pun. primo num. 21, cum Suarez, Auila, & alijs.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 MAtrimonium, cõtractum cum errore qualitatis, non est inualidum. Ità communiter DD. Ratio est, quia matrimonium cum huiusmodi errore, & dolo celebratum est simpliciter volũtarium, quò ad naturam, & substantiam rei; quamuis quò ad accidentia non sit voluntarium; sed matrimonium voluntarium simpliciter, quò ad substantiam, est validum; quamuis desit cõsensus secundũ quid, idest quò ad accidentia; ergo matri-

monium celebratum cum errore qualitatis est validum.

6 Hinc patet, quid dicendum sit de matrimonio celebrato per dolum dantem causam ipsi matrimonio, quod alioquin celebratum non fuisset; dicendum enim est, esse validum, cum adsit voluntarium simpliciter, & consensus positiuus. Itâ cōmuniter DD. Gutierez cap. 89. num. 3, Molina tract. 2. disp. 352. vers. illud est obseruandū Couaruuias primo var. cap. 5. num. 1, Sanchez loco cit. & alij. Nec est eadē ratio matrimonij, & aliorum contractuum, qui sunt ipso facto irriti ex dispositione iuris, quando celebrantur per dolum dantem ipsis causam, vt patet ex dictis de contractibus.

Hæc propositio intelligēda est cum duplici limitatione.

Prima est, vt qualitas, circa quam erratur, non fuerit apposita per modum conditionis; tunc enim, si contingeret error circa qualitatem, dicēdum esset, matrimonium inualidum esse, E. g. si quis dicat, duco te in vxorē, si es diues, vel nobilis, inualidè contrahit, si ipsa non est diues, vel nobilis; deest enim qualitas, quæ apposita fuit tanquam conditio, cuius defectu contractus est inualidus; nàm contractus vim suam habet à voluntate contrahentium; sed contrahentes non habent voluntatem cōtrahendi, nisi subsistente tali qualitate, ergo non subsistente tali qualitate inualidus est contractus; validus verò est ea subsistente. Itâ Coninchus num. 6, & 11; Reginaldus loco citato, Perez loco cit. & alij apud Sanchez lib. 7. disp. 18. nu. 21; apud Gutierez cap. 89. num. 6.

Secunda est, vt error qualitatis non transeat in errorē personæ; tunc enim, cum erretur circa personam, inualidū est matrimonium defectu consensus absoluti. Itâ P. Ledesma loco citato, dub. 3. post secundam concl. Perez loco cit. fol. 115; Gutierez loco cit. nu. 7, Coninchus loco cit. num. 11, Sanchez loco citato, & Henriquez loco citato num. 2, vbi refert Sotum, Nauarrum, Couarruuiam, & alios.

7 Quæres primo, quomodo possimus cognoscere, errorem qualitatis transire in errorem personæ, aut esse tantummodò errorem qualitatis personæ.

Respondeo cum Sanch. lib. 7. disp. 18. nu. 25, P. Ledes. loco citato, Coninchо loco cit. num. 12, Nauar. cap. 22. num. 32, Reginaldo lib. 31. num. 95, & alijs, hanc regulam posse assignari. Quando qualitas, in qua erratur, respicit aliquam certam, & determinatam personam, distinctam ab ea, quæ præsens est, error qualitatis redundat in errorem personæ, E. g. Berta contraxit matrimonium cum Titio, qui se fingebat filium Regis Hispaniarum, cuius verè non erat filius, nihilominus Berta filium Regis sibi in mente proposuit, in illumque consentire directè voluit; in hoc casu error qualitatis dicitur redundare in errorem personæ; consequenter matrimonium cōtractum inter Bertam, & Titium est inualidum. Ratio est, quia Berta consensit in eam personam, quam sibi in mente proposuit; cum autem sibi proposuisset personam filij Regis Hispaniarum, & nō personam Titij, sequitur ipsam cōsensisse in filium Regis, non verò in Titium, quamuis Titius sit ibi præsens. Secus dicendum est, quando qualitas non respicit, neque determinat certam aliquam, & indiuiduam personam; tunc enim error qualitatis est propriè error qualitatis, nec refunditur in errorem personæ; consequenter matrimonium cum tali errore celebratum est validum; cum adsit consensus absolutus circa illam personam.

8 Ex quo patet, Bertam validè contrahere matrimonium cum eo, qui se fingit nobilem, aut diuitem, aut Ducem, aut filium Regis, non explicans cuius Regis filius sit: in his enim casibus error Bertæ est error solius qualitatis;

litatis; cum qualitas apposita non determinet certam, & indiuiduam personam distinctam ab ea, quæ præsens est. Similiter patet, Bertam validè contrahere matrimonium cum eo, qui se fingit filiũ vnigenitum Regis, cum tamen re uera ipse habeat alios fratres; nam error qualitatis, in qua erratur, non respicit certam personam, distinctam ab ea, quę pręsens est. Secus dicendum est, si Berta contrahat cùm eo, qui se fingit primogenitũ, cum verè sit secundo genitus. Ità Sanchez loco citato num. 26, Emanul Sà verbo matrimonium nu. 1, Speculum loco citato dub. 2, & alij.

9 Quæres secundò, vtrùm validum sit matrimonium in hoc casu. Titius contracturus matrimonium cum primogenita Caij, vult prius illam inspicere, num sit formosa, sibiq; placeat, verùm quia primogenita Caij est deformis, loco illius ostenditur secundogenita formosa, vel alia alterius hominis filia, quæ illi formosa videtur, & placet; postmodum Titius contrahit matrimonium cum primogenita Caij, non aduertens, an sit illa, quæ sibi prius fuerat ostensa (non enim poterat aduertere, quia fortasse velo tecta erat, vel quia celebrauit matrimonium per Procuratorem, vel quia ob aliam causam non aduertit.)

Respondeo, validum esse matrimonium; quia non interuenit error personæ; sed qualitatis; Titius enim duxit primogenitam Caij, quam intendebat ducere, & quæ sibi fuerat promissa; quamuis errauerit in qualitate pulchritudinis. Secus dicendum est, si Titio fuit promissa vna ex filiabus Caij indeterminatè absque nota singulari, videlicet non denotãdo primam, vel secundam, vel tertiam; tunc enim si contingat casus, vt Titio volenti videre sponsam, an sibi placeat, ostẽdatur vna formosa; sed posteà in contractu matrimonij supponatur, & substituatur alia ęquè formosa, vel formosior, non est validum matrimoniũ; nàm interuenit error personæ; cum Titius credat se contrahere cum ea, quam vidit, & ad quam dirigit intentionem suam in contractu matrimonij. Videte Sanchez loco citato num. 35. Coninch. disp. 31. dubio primo num. 19.

Obijcies primò, contrà secundam Propositionem, in qua dictum est, matrimonium non dissolui per errorem qualitatis. Sponsalia celebrata cum errore circa qualitatem personæ sunt inualida, ergo etiam inualidum est matrimonium.

Respondeo, negando antecedens. Dico enim, valida esse sponsalia cum errore qualitatis celebrata; quamuis dissolui possint interueniente notabili mutatione, vt suprà dictum est.

Obijcies secundò, sponsalia celebrata per dolum dantem causam ipsis, sunt inualida, ergo etiam est inualidum matrimonium, cum huiusmodi dolo celebratum.

Respondeo, negando cõsequentiã; hoc enim peculiare est in matrimonio, vt non irritetur per dolum dantẽ illi causam; quamuis irritentur sponsalia, & cæteri contractus bonæ fidei, vt dictum est de contractibus; cum communi DD. sententia. Ratio est, quia natura, & indissolubilitas matrimonij postulat, vt non irritetur per dolum dantem causam matrimonio, ità Molina de contractibus disp. 352. vers. Illud est, & alij communiter, quos retuli de contractibus disp. 3. q. prima punct. 2. §. 2. num. 3, eosque sequitur, Gutierez de matrimonio cap. 89. num. 5, & Sanch. lib. 10, disp. 9. n. 20, & 21, & lib. 7. disp. 18. num. 18, vbi refert Valentiam, Molinam, & alios contrà Medinam de rest. q. 33, & Coninch. de matrimonio disp. 23. dub. 9. nu. 73.

PVN-

PVNCTVM III.

De impedimento conditionis, ideſt ſeruitutis.

1 *An error conditionis irritet matrimonium, quandò perſona cum qua contrahitur non eſt deterior.*
2 *An ſeruus contrahens cum ſerua, quã credebat liberam eſſe, validè contrahat.*
3 *An validum ſit matrimonium à libero celebratũ cum ſerua, quæ contrahendo fit libera.*
4 *An error conditionis irritet matrimonium, quandò conditio errantis ſit deterior.*
5 *An liber validè contrahat cum ſerua, cum qua adhuc contraheret, cognita ſeruitute.*
6 *An matrimonium inter liberum, & ſeruam celebratum fiat validum, ſi liber cognito errore copulam habeat cum ſerua.*
7 *An ſeruus poſſit inuito domino matrimonium celebrare.*
8 *An domini poſſint vendere ſeruos in locis diſtantibus, in quibus ſerui non poſſint reddere debitum.*
9 *An domini peccent mortaliter, vendendo ſeruos, qui ſinè eorum licentia matrimonium contraxerunt.*
10 *Cuius conditionem filij ſequantur.*
11 *An filius remaneat ſeruus toto tempore, quo mater erit ſerua.*
12 *An quandò fœmina grauida ſe vendit, filius ſit liber.*

IN præcedenti puncto egimus de errore circa ſubſtãtiam, & circa qualitatem perſonæ. In præſenti agemus de errore conditionis, perſonæ, ideſt ſeruitutis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAtrimonium contractum cum errore conditionis, non eſt inualidum, quando perſona, cũ qua contrahitur, eſt æqualis, aut melioris conditionis. Ità communiter DD. quos ſequitur Sanchez lib. 7. diſp. 19. num. 23, P. Ledeſ. q. 54. art. 2. Henriquez lib. 11. cap. 10. num. 4, Speculum prima parte art. 29. dub. primo pag. 86, Perez. §. 36. folio 120, Coninch. diſp. 31. dub. 2. num. 24, & Gutierez cap. 90. num. 27, & 28.

2 Ex quo fit, ſeruum contrahentem cum ſerua, quam credebat eſſe liberã, aut contrahentem cum libera, quam putabat ſeruam, validè contrahere, vt habetur cap. ſi quis, & cap. Ad noſtram de coniugio ſeruorum. Ratio eſt, quia Eccleſia appoſuit hoc impedimentum, vt tollatur inęqualitas, & ne fiat iniuria perſonis liberis; ſed nulla eſt inæqualitas, vel iniuria, quando perſona, cũ qua contrahitur, eſt æqualis, aut melioris conditionis, vt accidit in propoſito caſu; ergo matrimonium contractum cum conditionis errore eſt validum, quando perſona, cũ qua contrahitur, eſt æqualis, aut melioris conditionis.

3 Hinc ſequitur, validum eſſe matrimonium, contractum à libero cũ ſerua, quæ contrahendo fit libera, vt accidit, quando dominus ducit ſeruam ſuam in eo loco, in quo fit libera per huiuſmodi contractum. Ità Syluest. matrimonium 8. q. 2, Rebel. loco cit. num. 29, Emanuel Sà verbo matrimonium de impedimentis matrimonij num. 1, Perez. §. 37. fol. 127. Coninch. loco citato Henriquez lib. 11. cap. 10. num. 4, vbi citat S. Th. Sotum, & Nauarrum contrà Couar. ſecunda parte cap. 3 §. 7. & alios apud Gutierez loco citato nu. 16. Ratio eſt, quia in hoc caſu nulla intercedit inæqualitas.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 MAtrimonium, contractum cum errore conditionis, eſt inualidum, quando conditio errantis ſit deterior

terior, vt quando liber contrahit cum serua, quam credebat liberam. Hæc propositio patet, tum ex iuribus citatis in præcedenti propositione; tùm quia hoc impedimentum ab Ecclesia fuit inductum ad tollendam inæqualitatem, & ne fieret iniuria alteri contrahenti; magna autem inæqualitas adesset, si validum esset matrimoniũ, quando fit deterior conditio errantis, idest quando liber contrahit cum serua, quam credebat liberam esse. Ità communiter DD. Validum tñ esset matrimonium, quod liber contraheret cũ serua, sciens, vel opinans, vel probabiliter dubitans esse seruam; in hoc enim casu non fit illi iniuria; eò quòd inæqualitas videatur esse voluntaria. Ità Rebel. lib. 3. q. 3. sec. 2. nu. 12.

5 Sed maior difficultas est, vtrum sit validum matrimonium, quando liber contrahit cum serua, nesciens illam esse seruam; sed ità est affectus, vt si cognosceret illam esse seruam, nihilominus cum ea contraheret.

Respondeo cum Soto in quarto dist. 35, Rebel. loco citato, Henriquez lib. 11. cap. 10, Perez loco citato, & alijs contrà Nauar. cap. 22. nu. 33, Syluest. verbo matrimonium, 8. q. 3, & alios, non esse validum. Ratio est, tùm quia ad validitatem matrimonij nõ sufficit error comitans; seù consensus negatiuus; sed requiritur voluntas, & consensus positiuus, vt dictum est in puncto præcedenti; tùm quia iura citata in præcedenti propositione dirimunt matrimonium, contractum cum errore conditionis, quãdo fit deterior conditio errantis, vt accidit in præsenti casu.

6 Quæres primò, vtrùm matrimonium, quod liber contraxit cum serua nesciens seruam esse, fiat validũ, quando liber, post cognitam seruitutem, habet copulam cum eo.

Respondeo, fieri validum, si adsit nouus mutuus consensus, & copula animo maritali habeatur; matrimonium enim anteà inualidum fit validum per mutuum consensum, signo externo expressum, vt dictum est disputatione secunda, pun. 9, vbi etiam dictum est, an matrimonium inualidè celebratum, debeat de nouo coram Parocho, & testibus celebrari. Ità Coninchus loco cit. nu. 25, Gutierez cap. 90. num. 9, Rebel. loco citato num. 17. Speculum prima par. art. 29, Perez loco citato, & alij, qui secus dicendum existimant, quando post contractum cognoscunt se affectu maritali; sed nesciunt conditionem seruitutis; in hoc enim casu non fit validum matrimonium; eò quòd liber ex errore seruitutis consentiat in eam, quam credit esse suam, & censeatur tantummodò ratificare priorem consensum, & cõtractum, qui est inualidus, propter errorem conditionis.

7 Quæres secundò, vtrùm seruus possit, inuito domino, validè contrahere matrimonium cum serua, vel cum libera.

Respondeo, posse validè contrahere, modò seruitus sit nota personæ liberæ. Ità Sanchez lib. 7. d. 22, Gutierez cap. 92, & alij communiter. Ratio est, quia matrimonium concessum fuit à iure naturali, & Diuino in remediũ concupiscentiæ, & ad propagationem naturæ humanæ; hoc autem ius non potest seruis à dominis auferri; immò grauiter peccant domini contrà iustitiam, positiuè impediendo seruos, ne matrimonium ineant, aut impediẽdo eorum maritale commercium post cõtractum matrimonium; faciunt enim contrà ius tributum illis à natura. Verũ tamen est, dominos non teneri consentire, ne sibi præiudicium afferant. Ità Henriquez loco citato, Rebel. lib. 3. q. 3. num. 2, Emanuel Sà loco citato, & Sanchez lib. 7. disp. 21. Cauere tamẽ debet seruus, ne dominum priuet debitis obsequijs; nam per matrimoniũ non eximitur ab obligatione erga dominum. Verum si detur casus, vt seruus

uus non possit simul satisfacere domino, & vxori, cæteris paribus præferendum est debitum coniugale; nàm matrimonium est fauorabile. Ità Speculū prima parte art.30, P. Ledes. q. 52. art. versus fin. Perez.§. 38. fol. 125, Sanch. disp.21. num. 11, Emanuel Sà loco citato, & alij, contra Gutierez cap. 92. num.7, & alios.

8 Quæres tertiò, vtrùm domini possint absque peccato mortali vendere seruos in locis distantibus, in quibus serui non poterunt sibi debitum reddere.

Respondeo, quando matrimonium contractum est de consensu dominorum, non posse dominos absque peccato mortali vendere seruos in locis distantibus, in quibus serui non poterunt sibi debitum reddere. Ratio est, quia sicut domini non possunt positiuè impedire, ne serui matrimonium contrahant, ità non possunt facere, ne vtantur matrimonio contracto, quantum æquitas postulat; alioquin facerent cōtra ius illis à natura tributum.

9 Sed maior difficultas est, an domini peccēt mortaliter, si in partibus remotis vendant seruos, qui sine ipsorū consensu matrimonium contraxerunt. Ad hanc difficultatē Iurisperiti cōmuniter respondent negatiuè; quia sicut dominus ante matrimonium poterat seruos suos in partes distantes ablegare, ita etiam potest post contractum matrimoniū; dominus enim non amittit ius suū in seruum; nec fit deterioris conditionis ex eo, quod seruus, insciente domino, matrimonium contraxit. Theologi verò vt S.Thom. in addit. ad tertiam partem q.52.art. 2, Sotus in 4. dist.35.art.4, Rebel. loco citato nu. 10. Sanchez lib. 7. disp.21, & 23. num. 11. & alij asserunt mortaliter peccare, quando alter coniux non potest commodè sequi alterum. Ratio est, quia domini peccant positiuè impediendo matrimonium seruorum, eò quòd faciant contrà ius illorum; ergò multò magis peccant impediēdo perpetuum matrimonij vsum; maius enim damnum subeunt serui, si impediantur in vsu matrimonij contracti, quam si impediantur, ne cōtrahant matrimoniū. Secus dicendum est, quando dominus vendit seruos in locis solum ita distantibus, vt nihilominus possint sibi debitum reddere, & vti matrimonio; nàm rationes allatæ militant solum in casibus, in quibus serui impediuntur, ne possint vti matrimonio; in quibus casibus domini peccant contrà iustitiam; eò quòd violent ius seruorum in vsu matrimonij, nisi fortè excusentur ratione magnæ necessitatis, vt ait Sanchez disp.22. num. 12, & 13, P. Ledes. q.52.art.2, Perez.§.38.fol.133. vbi citat plures alios DD. Coninchus ex parte loco citato num. 38.

10 Quæres quartò, vtrùm filij sequātur conditionem matris, idest seruitutem, quando mater est serua, vel libertatem, quando mater est libera.

Respondeo, sequi illius conditionem, nisi cōtrarium receptum sit per consuetudinem in aliquo loco; ob id filius remanet seruus, si mater est serua. Ità habetur lege partum septima C. de vendicatione. Ratio est, quia mater grauida non est satis apta obsequijs domini sui, & patiēdo subit periculum mortis, ergo æquitas postulat, vt domini, qui priuantur obsequijs, & subeunt periculum damni, & incommodi, sentiant commodum ex partu illius, iuxtà illud axioma, qui sentit incommodum, par est, vt sentiat commodum. Ità Baldus, Salicetus, & alij apud Gutierez cap. 93. nu. 5, & apud Sanchez lib. 7. disp. 24.

Quamuis tamen filius sequatur cōditionem matris, quò ad seruitutem, & libertatem; non tamen illam sequitur quò ad honores, & nobilitatem; in hoc enim sequitur Patrem, Lege cum legitimè.§.de statu hominum. Ità communiter DD. quos citat Sanchez lib.7.d.24, & Gutier. c.93. de matrim.

11 Ro-

11 Rogabis primò, vtrùm filius ità sequatur conditionem matris, vt fiat seruus, quouis tempore mater fuerit serua.

Respondeo, filium sequi conditionem matris, & esse seruum, si mater eius non erat libera tempore Conceptionis, vel tempore partus, vel quocumque tempore medio inter Conceptionem, & partum. Si verò mater erat libera tempore Conceptionis, vel partus, vel medio tempore, filius non remanet seruus, vt habetur instituta de ingenuis §. Sed si quis. Vnus casus excipitur ab hac doctrina, videlicet, quando mater grauida fit serua iure belli, in quo casu fętus fit seruus cum matre; quamuis mater tempore Conceptionis esset libera. Ità Sanchez, Gutierez, & alij locis citatis.

12 Rogabis secundò, vtrùm quando serua grauida se vendit, filius conceptus antè venditionem, sit liber.

Respondeo, esse liberũ, & nõ seruũ. Ratio est, tum quia mater tẽpore Cõceptionis erat libera; tum quia filius non potuit vendi; cum nondum esset in potestate matris. Videte Sanchez disp. 24, Henriquez loco citato. Et P. Ledes. loco citato art. 3, & 4.

PVNCTVM IV.

De impedimento voti.

1 *Quodnàm dicatur votum solemne, & votum simplex.*

2 *An validum sit matrimonium celebratum post votum solemne castitatis.*

3 *Quo iure votum irritet matrimoniũ.*

4 *An professio facta in Religione dirimat matrimonium.*

5 *An facta professione ab altero, coniux manens in seculo possit cum alio contrahere matrimonium.*

6 *An matrimonium irritetur, si alter coniux fiat Episcopus, aut suscipiat sacros Ordines.*

7 *An matrimonium consumatũ dirimatur per professionem subsequentem.*

8 *An matrimonium intrà bimestre cõsumatum dirimatur per subsequentem professionem.*

9 *An vnus coniugum post matrimoniũ cõsumatum validè professionẽ emittat, altero inscio, vel consentiente per metum, &c.*

10 *An valida sit professio, quam vterq; coniux emisit, credens alterum periysse.*

11 *An coniuges de communi consensu possint ingredi Religionem post consumatum matrimonium.*

12 *An aliquandò vnus coniugum possit ingredi religionem post consumatum matrimonium, altero manente in seculo.*

13 *An ingrediens Religionem post consumatum matrimonium committat adulterium, si cum alio copulam habeat.*

1 Notandum, votũ castitatis aliud esse simplex, aliud solemne. Votum solemne est illud, quod emittitur in susceptione sacrorum Ordinũ, vel in professione religionis. Votum simplex est illud, quod fit ad libitum cuiuscunque. In hoc puncto non agemus de voto simplici; cum constet votum simplex non dirimere matrimonium; sed tantum impedire, ne contrahatur; propterea qui vouit Castitatem, vel religionem, vel Sacros Ordines, validè cõtrahit matrimonium; quamuis grauiter peccet contrahendo, vt patet ex dictis de voto Castitatis, & Religionis puncto 12. de voto. Prætereà non agemus in hoc pũcto de voto solemni, quod præstatur in suscetione Sac. Ordinũ, cum hoc pertineat ad octauum impedimentum. Sed solùm hic loquemur de voto solemni, quod fit in professione Religionis, & tria præcipuè quæremus. Primò, vtrũ votum castitatis solemne dirimat matrimo-

trimonium sequens. Secundò, vtrùm professio dirimat matrimonium non consumatum, antecedens ipsam professionem. Tertiò, vtrùm professio dirimat matrimonium consumatum, antecedens ipsam professionem.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Votum Castitatis, emissum in professione valida religionis approbatæ, dirimit matrimonium, etiam consumatum, factum post ipsam professionē; consequenter religiosus professus inualidè contrahit matrimoniū. Hæc propositio est de fide definita in Concilio Vienensi Clementina vnica de consanguinitate. In Tridētino sess. 24. can. 9, & in alijs Concilijs relatis à Sanchez lib. 7. disp. 26. num. 1. Idem dicendum est de triplici voto simplici, quod emittunt Patres societatis Iesu peracto biennio, vt patet ex motu proprio Greg. 13, qui incipit. Ascendente domino. De quo videri potest Valentia tomo 4. disp. 10. q. 5. punct. 3, Henriquez lib. 11. cap. 8. nu. 7, Gutierez cap. 54. num. 4. Idem asserendū esset de quolibet voto solemni castitatis, si aliquod votum solemne institueretur ab Ecclesia extrà professionē religionis, & extra ordines Sacros; illud enim esset verè votum solemne; consequenter haberet effectū irritandi matrimonium, vt bene tradit Gutierez cap. 54, & Sanchez lib. 2. disp. 18. Vtrùm verò matrimonium celebratum post professionem sit inualidū iure naturæ, vel tantummodò Ecclesiastico, fusius disputandum alijs relinquimus. Nobis sufficit dicere, esse inualidum iure tantum Ecclesiastico, & non iure naturæ. Ratio est, tùm quia votum simplex non dirimit matrimonium; ergo neque votum solemne; votum enim solemne nihil habet suprà votum simplex, ratione cuius magis dirimat matrimonium, quam simplex, excepto decreto Ecclesiæ; sicut enim in voto solemni traditur persona Deo, ità etiam in simplici; tùm quia ità videtur definitum à Gregorio XIII. in Bulla, quæ incipit Ascendente Domino. Ità Sanchez lib. 2. disp. 19, & lib. 7. disp. 25. num. 24, & disp. 26. nu. 4, Reginal. lib. 31. nu. 123, Coninch. disp. 31. dub. 6. nu. 67, Gutierez cap. 94. nu. 6, Lessius de iust. & iure lib. 4. c. 41. n. 68. Speculum prima parte art. 31. Bellarminus lib. 2. de Monacis c. 34, Rebel. lib. 3. q. 4. num. 5, & alij apud P. Ledes. q. 53. art. 2. vers. In hac difficultate cōtrà ipsum P. Ledes. Henriquez lib. 12. cap. 3. num. 3, & alios.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Professio, facta in approbata religione, dirimit matrimonium, celebratum antè ipsam professionem; modò matrimoniū sit tātummodò ratum, & non consumatum; consequenter coniugatus, si antè consumatum matrimonium, professionem faciat in approbata religione, remanet liber ab obligatione matrimonij; eò quòd ipsius matrimonium dissoluatur per sequentem professionem. Ità definitum fuit; tùm in Tridentino sess. 24. cap. 4. ab Alex. 3. c. Verùm; tùm ab alijs Pontificib⁹. Ratio est, quia hic effectus ex priuilegio Diuino cōcessus fuit professioni, vt ostēdit Less. lib. 4. c. 41. dub. 8. nu. 69, & Sanchez loco cit. Pro maiori huius propositionis intelligentia.

Notandum est, vtrique coniugi post contractum matrimonium; sed nondum consumatum, concessum fuisse spatium duorum mensium ad deliberandum de ingressu religionis; quo tempore vterque coniux potest alteri petenti negare debitum, & licitè potest religionem ingredi, etiam altero inuito. Elapso verò bimestri peccat non reddendo debitū petenti; nihilominus si elapso bimestri religionem ingrediatur, & profiteatur ante consumatum matrimonium, validè profite-

tur

tur, & matrimonium antecedens dissoluitur; nàm matrimonium ratum, non consumatum dissoluitur per solemnem professionem religionis approbatæ; ergo etiã dissoluitur in proposito casu; cùm matrimoniũ sit tantummodò ratum; quamuis deliberatio ingrediendæ religionis facta fuerit post bimestre, vt bene ait Perez de matrimonio. §.18, Coninch. disp.26. dub. 4. num.49, Sanchez lib.2. disp.24. num. 27, Gutierez cap. 54. nume. 19, & alij communiter.

5 Ex dictis sequitur primò, licitum esse Bertæ, in seculo manenti, contrahere matrimonium cũ alio, si coniux, cum quo prius matrimonium contraxerat, ingressus est religionem, & fecit professionem, antè consumatum matrimonium. Verum tamen est, manentem in seculo non posse cum alio matrimonium contrahere antè professionem coniugis, cõsequenter si coniux, qui religionem ingreditur, sit tantum 14. annorum, tenetur coniux manens in seculo expectare, donec ille compleat 16. annum, quod est tempus ad validitatem professionis requisitũ in Concil. Tridentino sess.25. cap.15. de Regularibus. Ita Sanchez lib. 2. disp. 24. num. 8, Henriquez lib. 12. cap. 5. num.8, & Gutierez cap.54. num.12.

Secundo sequitur, matrimonium ratum, & non consumatum dissolui per solemnem professionem Equitum militarium, vt sunt Equites S. Ioãnis, etiã si non viuant in cõmuni. Ratio est, tũ quia sunt veri religiosi; tùm quia alioquin neq; dirimeretur matrimonium contrahendum. Ita Henriquez lib. 11. cap.8. num.6, P. Ledes. q. 61. art. 2. ad 4, & alij, quos citat, & sequitur Sanch. lib. 2. disp.18. num.8, Gutierez cap.45, num.7. contra Sotum.

6 Quæres, vtrùm matrimonium ratum, non consumatum, dirimatur per consecrationem alterius coniugis in Episcopum, aut per susceptionem Ordinum Sacrorum, sicut dirimitur per professionem?

Respondeo negatiuè; nàm professio dirimit matrimonium ratũ ex priuilegio Diuino, quod Ecclesia accepit per Apostolos, & confirmatum retinet perpetuo vsu, & Sanctorum Patrum exemplis, sicut testantur communiter DD. apud Henriquez loco citato apud Rebel. lib.1. sect.2. num.12. Valentiam to.4. disp.10. quæst.3. pun.3, & apud Perez. §. 18; hoc autem priuilegium non constat fuisse concessum cõsecrationi Episcopi, vel susceptioni Ordinis Sacri.

Vtrùm verò matrimonium, celebratum post susceptionem Ordinis Sacri, sit inualidum, cõstabit ex dicendis infra de impedimento Ordinis.

TERTIA PROPOSITIO.

7 Matrimonium consumatum, celebratum ante professionem, non dirimitur persequẽtem professionem. Ratio est, tùm quia nullo iure constat ipsum dirimi; tum quia sic habetur 27.q.2. Can. Si quis coniugatus; tùm quia hoc constat ex multis scripturæ locis, qui saltem de matrimonio consumato intelligẽdi sunt, vt Matth. 19. Qui dimiserit vxorem, facit eam mœchari, & alibi.

8 Addo matrimonium consumatum non dirimi per professionẽ subsequentem, non solum si fuit consumatum post bimestre; sed etiam si fuit consumatum intra bimestre; quamuis consumatũ fuerit per vim; coniuges enim per matrimonij consumationem facti sunt vna caro, quæ non est separanda, nisi per mortem alterius, iuxtà dictum Apostoli, mulier alligata est viro, quãdiu vir eius viuit, &c. Ità Rebel. loco citato nu. 17. Perez §.18, Tuscus tomo 5. concl.146. Reginal. lib.31. num. 39, Coninch. disp.26. dub.3, & 4. num.53, Gutierez cap.54. num.22, & 26, Sanch. lib.2. disp.21, & alij apud Couar. 2. parte, epitome cap.7. §.4.

An verò sponsa cognita per vim, aut metum intra bimestre possit adhuc ingredi religionem.

Dissensio est inter DD. nam Sanch. & Reginal. locis citatis, & alij putant posse; par enim nõ est, vt sponsa damnum patiatur ob alterius culpam, & ob iniuriam sibi illatam.

Gutierez verò cap. 54. nu. 28, & 29, Henriquez lib. 11. cap. 8. num. 10, & alij censent non posse. Ratio est, tùm quia iura absolutè dicunt, consumato matrimonio neutri coniugi esse licitũ transitum ad religionem altero inuito; tùm quia ex illa copula potest nasci proles, quæ non facilè poterit educari matre ingrediente religionem; vtraq; opinio probabilis est.

Sed opinio Sanchez mihi probabilior videtur, vt dictum.

Ad primum argumẽtum Gutierez, & aliorum respondeo, iura intelligenda esse præcisa iniuria.

Ad secundum respondeo, per accidens sequi in tali euentu, vt proles cõmodè nequeat educari matre religionem ingrediente.

9 Quæres primò, vtrùm alter coniugum, post matrimonium consumatũ, validè professionem emittat, altero coniuge insciente, vel consentiente per dolum, aut per metum, vel dissimulante.

Respondeo, non validè professionem emittere, seclusa causa perpetui diuortij, vt patet ex c. notificasti 35. q. 1. Et cap. veniens de conuersione coniugatorum.

10 Ex quo sequitur, inualidam esse professionem, quam vterque emisit, credens bona fide alterũ perijsse; propterea professus, postquam cognouit alterum esse superstitem, debet ad illum reuerti, illique reddere debitum; nam inualidè professus est; non tamen poterit in hoc casu petere debitum, vt benè aduertit Rebel. lib. 3. q. 4. nu. 15, & Sanchez lib. 7. disp. 34, & 35. nu. 2. Gutierez cap. 95. num. 19, & 24; tum quia ità habetur cap. Placet de conuersione coniugatorum; tùm quia votum castitatis factum in dicta professione, licèt sit inualidum secũdum solemnitates ab Ecclesia institutas; nihilominus habet vim, & rationem simplicis voti, nec non obligat, in quantum vouens se poterat obligare ad non petendum debitum; ergo non potest petere debitum.

Dixi in responsione, seclusa causa perpetui diuortij, quia quando vnus cõiugum potest facere perpetuum diuortium propria auctoritate, potest etiam ingredi religionem, & validè profiteri, aut etiam Sacros Ordines suscipere, altero coniuge inuito remanente in seculo; sicut enim coniux innocẽs potest in seculo abstinere à perpetuo consortio alterius, ità etiam potest ingredi religionem. Ità DD. citati.

11 Quæres secundò, vtrùm vterque coniux, post consumatum matrimonium, possit de communi cõsensu ingredi religionem, & profiteri, aut cõtinentiam vouere.

Respondeo, posse, vt patet tùm ex cap. Qui vxorem 33. q. 5. & ex multis alijs iuribus relatis à Sanch. lib. 7. disp. 33; tũ quia vterque potest cedere iuri, quod habet circa matrimonium. Neque necessarium est, vt vterque simul ingrediatur, & profiteatur; sed potest vnus prior ingredi, & validè profiteri; post cuius professionem, tenetur etiam alter profiteri; immò conpellendus est ad ingressum religionis; cum non possit licitè in seculo remanere post validam posessionem alterius, vt benè ostendit Sanchez loco citato nu. 14. Henriquez lib. 11. cap. 8. num. 9. & alij apud Henriquez.

12 Rogabis, vtrùm dari possit casus, in quo alter coniugum possit licitè, & validè religionem ingredi post consumatum matrimonium, altero remanẽte in seculo.

Respondeo cum Henriquez lib. 11. cap. 8. nu. 9. Coninch. disp. 25. dub. 6. Gutie-

Gutierez cap. 95, Sanchez lib. 7. disp. 32, Cardin. Tusco tom. 5. concl. 147. num. 8, Perez. §. 40. fol. 140. & alijs, posse concurrentibus tribus conditionibus.

Prima est, vt manens in seculo sit prouectæ ætatis, vt E. g. sexagenarius, vel eam ætatem habeat, quæ ex praua valetudine respondeat illi ætati, itaut à periculo in continentiæ credatur ratione ætatis abesse. Dico ratione ætatis, quia non sufficit, si credatur à periculo incontinentiæ abesse ob virtutē. Ità habetur cap. cum sit, cap. vxoratus, & alibi.

Ex quo patet, non posse vnum coniugem ingredi religionem, quando alter coniux iuuenis vult in seculo remanere.

Secunda conditio est, vt manens in seculo emittat votum continentiæ. Verum tamen est, validam esse professionem vnius coniugis, factam de licentia spontanea alterius, qui post matrimonium consumatum manet in seculo cum voto castitatis, vel absque voto; modò antè professionē non fuerit reuocata licentia, ita Sanchez disp. 33. num. 2, Henriquez loco citato, Syluest. matrimonium 8. q. 12, & alij. Ratio est, quia iura non irritant huiusmodi professionem; quamuis requirant, vt manens in seculo votum castitatis emittat, vt patet ex cap. Cū sis, & cap. Vxoratus de conuersione coniugatorum.

Tertia est, consensus Episcopi, non quidem de necessitate professionis; sed de præcepto obligante sub mortali; vt ait Rebel. loco citato nu. 18, Perez loco citato, & alij; agitur enim de re graui, quidquid dicat Sanchez loco citato num. 3, Gutierez cap. 95. num. 4.

13 Quæres vltimò, virū validè professus post matrimonium cōsumatum dicatur adulterium committere, si copulam habeat cum alio.

Respondeo affirmatiuè. Ratio est, quia cum per professionem non dissoluatur matrimonium consumatum, sequitur religiosum coniugatum committere adulterium; eò quòd carnaliter cognoscat aliam personam distinctam à propria vxore, & dicatur facere contrà fidem datam in matrimonio. Circa prædicta videri possunt plura apud Sanchez disp. 21. vsque ad 31, & apud Perez loco citato, quæ hic prætermitto, eo quod non multum faciant ad nostrum institutum.

PVNCTVM V.

De impedimento cognationis.

1 Triplex est cognatio, naturalis, legalis, & spiritualis. Prius agemus de cognatione naturali. Posteà de spirituali: postremò de legali.

§. I.

De impedimento cognationis naturalis.

1 *Quotuplex sit cognitio.*
2 *Vndenàm consanguinitas dicatur.*
3 *Quid sit consanguinitas, per quid cōtrahatur, & quinàm sit illius stipes.*
4 *Per quid cōsanguinitas distinguatur; & quid sit linea, & gradus.*
5 *Quotuplex sit linea.*
6 *Quomodò computandi sint gradus cōsanguinitatis.*
7 *An consanguinitas dirimat matrimonium, & vsque ad quem gradum.*
8 *An matrimonium celebratum in linea recta consanguinitatis inualidū sit iure natura.*
9 *An validum sit matrimonium contractum ab infidelibus in secundo, tertio, & quarto gradu consanguinitatis.*
10 *An validum sit matrimonium celebratum extrà quartum gradum.*
11 *An matrimonium contractum in primo,*

mo, & secundo gradu consanguinitatis irritum sit iure Diuino.
12 *An iure Naturæ inualidum sit matrimonium in primo gradu lineæ transuersæ, nempè inter fratrem, & sororem.*
13 *An Papa dispensare possit, vt matrimonium celebretur cum filia fratris aut sororis.*
14 *In quibus gradibus consanguinitatis Papa dispensare possit.*

TRia principaliter quæremus in hoc loco. Primò quid sit consanguinitas. Secundò, per quid distinguatur. Tertiò, vtrùm dirimat matrimonium, & quo iure. Sed prius.

2 Aduertendum est, consanguinitatem dici quasi sanguinis vnitatem, eò quod consanguinei ab eodem sanguine originem ducant, & in eodem sanguine vniantur.

PRIMA PROPOSITIO.

3 COnsanguinitas est vinculũ personarum, ab eodem proximo stipite descendentium, carnali propagatione contractum. Ità P. Ledes. q. 54. art. 1. Sanchez lib. 7. disp. 50, Gutierez de matrim. cap. 98. num. 1, & alij communiter.

Dicitur vinculum, tùm quia consanguinei, cum ab eodem sanguine oriantur, connectuntur maiori affectus, & amoris nexu; tùm quia communicant in eodem sanguine, & in eo tanquàm in vinculo constringuntur; sanguis enim est causa consanguinitatis.

Dicitur vinculum personarũ, idest hominum, & non animalium; homines enim sunt capaces veri amoris, & amicitiæ, cuius non sunt capacia cætera animantia, vt ait Arist. 8. Ethicorum cap. 11.

Dicitur ab eodem stipite proximo, idest propinquo; nàm si stipitis remori rationem haberemus, omnes essent consanguinei; cum omnes ab Adamo, tanquam à remoto stipite, descendant, vt benè ait Sanchez lib. 7. disp. 51, Reginald. lib. 31. nu. 110.

Stipes dicitur ea persona, à qua descendunt illi, de quorum coniunctione, & gradu consanguinitatis quæritur. E.g. Caius habet filios, nepotes, & alios descendentes, stipes istorum est Caius; eò quòd filij, & nepotes Caij descendant ab eo, tanquam à stipite proximo.

Dicitur carnali propagatione; quia consanguinitas non contrahitur per quamcunque dependentiam ab alio; sed per carnalem copulam; propterea Angeli non sunt consanguinei Deo, eo quòd Angeli processerint à Deo per creationem, non per carnalem propagationem. Prætereà Adam non habet consanguinitatem cum Eua; licèt enim Eua, ex Adami osse formata sit; non tamen formata est per carnalem propagationem; Christus verò fuit consanguineus B. V. eò quòd ex purissimo ipsius sanguine, quò ad naturam humanam, conceptus fuerit, & acceperit, quod cæteræ matres communicare solent ex parte sua.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 COnsanguinitas distinguitur p lineas, & gradus. Nomine lineę intelligo seriem, seù collectionẽ personarum, seù ipsasmet personas, tàm ascendentes, quàm descendentes ab vno stipite. Nomine gradus, intelligitur distantia maior, vel minor vnius personæ ab alia, secundum lineam cõsanguinitatis, vt benè ait Valentia to. 4. disp. 10. q. 5. p. 3. vers. Cognitio; vel intelligitur, inquit Sanchez, mensura personarum, qua cognoscitur, quanta sit propinguitas consanguinitatis, vel distantia inter ipsas personas, quæ in linea includuntur, ad similitudinẽ graduum scalæ, per quam sursum ascendimus, & deorsum descendimus. E. g. Caius habet filios, nepotes, pronepo-

tes,

tes, abnepotes. Omnes istæ personæ constituunt lineam. Gradus verò est distantia, seù mensura, quæ cognoscitur, quanta sit distantia inter Caium, & filios, vel nepotes, &c. vtrùm scilicet sint in primo, an in secundo, vel 3, vel 4. gradu, ad modum scalæ, in qua possumus cognoscere, quantum distet primus gradus à reliquis; quò modo autem ista mensura facienda sit, dicemus quæsito secundo.

5 Queres primò, quotuplex sit linea.

Respondeo, duplicem esse, rectam scilicet, & collateralem. Linea recta est illa, secundum quam multæ personæ ità descendunt ab vno stipite immediatè, vel mediatè, vt vna sit genita ab altera, vt filius à patre, nepos à filio, pronepos à nepote, &c. Verum tamen est, lineam rectam, aliam esse ascendentium, aliam descendentium. Linea ascendentium est illa, qua progredimur à genitis ad genitores, quærendo illorum stipitem, numerando patrem, auum, proauum, abauum. Linea verò descendentium est illa, qua progredimur à genitoribus ad genitos, scilicet à patre ad filium, nepotem, pronepotem &c.

Linea collateralis, & transuersa est illa, secundum quam multæ personæ ab vno stipite immediatè, vel mediatè procedunt; ipsæ tamen personæ à se inuicem non descendunt. Vndè filij Caij, qui sunt fratres inter se, constituũt lineam collateralem, eò quòd vnus frater nõ descendat ab altero fratre; sed ambo ab eodem patre immediatè procedant. Idem dicendum est de filijs vnius fratris cum filijs alterius fratris; sunt enim omnes in linea collaterali, si filij vnius fratris comparentur cum filijs alterius fratris, eò quòd mediate descendant ab eodem stipite; stipes enim illorum est Caius, pater duorum illorum priorum fratrum, à quibus isti descendunt. Idem dicendum est de reliquis descendentibus.

6 Quæres secundò, quomodo computandi sint gradus consanguinitatis, vt cognoscatur in quo gradu vnus cõsanguineus existat cum alio.

Respondeo, triplicem regulam assignari à D. Th. in 4. dist. 40. q. 1. art. 2. quem sequuntur cæteri DD. communiter teste Sanchez lib. 7. disp. 50. nu. 4, Valentia loco citato Couar. in Epitome parte secunda cap. 6, P. Ledes. loco citato art. 2, Henriquez loco cit. Perez. §. 40. fol. 146, Coninch. disp. 32. dub. 1. num. 2, Reginal. lib. 31. num. 141, & 142.

Prima regula in linea recta ascendentium, & descendentium hæc est. Tot sunt gradus, quot sunt personæ dempta vna persona; scilicet stipite. Propterea cum pater, & filius sint duæ personę, si stipitem demas, idest patrẽ, pater, & filius erunt in primo gradu, eò quòd dempto stipite remaneat vna persona. Similiter pater, & nepos sunt in secundo gradu, eò quòd tot sint gradus, quot sunt personæ, dempta vna persona; personæ autem in hoc casu sunt tres connumeratæ, videlicet pater, filius, & nepos. Idem dicendum est de matre respectu filij, vel filiæ, vel nepotis, vel nepotæ.

Secunda regula pro linea transuersali, & collaterali est ista. Personæ eo gradu distant inter se, quo gradu distant à communi stipite; consequenter quia duo fratres vno tantùm gradu distant à communi ipsorum patre; distãt etiam vno tantùm gradu inter se; filius verò vnius fratris, quia duobus gradibus distat à communi stipite, duobus etiam gradibus distat à filijs alterius fratris, seù à patre immediato illorum filiorum, vt constabit ex sequẽti regula.

Tertia regula adhuc pro linea transuersali, & collaterali hęc est. Consanguinei in linea collaterali eo gradu distant inter se, quo gradu alter magis remotus distat a communi stipite. Sit exemplum. Caius habet duos filios Titium, ac Seium, & rursus Titius habet

bet filium, & nepotem, si quæratur, in quo gradu sit nepos Titij cum Seio, dicendum est esse in tertio gradu; nàm eo gradu sunt inter se, quo alter magis remotus distat à communi stipite; sed nepos Titij distat tribus gradibus à communi stipite, idest à Caio (nàm dempto stipite remanēt tres personæ) ergo sunt in tertio gradu inter se.

Dices. Seius vno tantum gradu distat à Caio, ergo vno tantum gradu videtur etiam distare à nepote Titij.

Respondeo, negando consequentiam, vt patet ex dicta regula; nō enim sunt enumerandi gradus pro ratione distantiæ, quæ est inter personam propinquiorem Caio stipiti; sed numerādi sunt gradus distantiæ, quæ est inter personam remotiorem cum stipite; remotior enim gradus trahit minus remotum; ob id minus remotus est in eo gradu cum magis remoto, in quo gradu est ipse magis remotus cum stipite; non verò est in eo gradu, in quo minus remotus est cum stipite.

Istæ regulæ veræ sunt secūdùm cōputationem iuris Canonici, & seruandæ sunt in materia matrimonij, tàm in foro seculari, quàm Ecclesiastico, omissa computatione iuris Ciuilis, quæ non facit ad rem nostram, vt benè ait Speculum prima parte artic. 45, Sanchez loco citato, & alij communiter. Consuli potest Arbor consanguinitatis apud Syluestrum matrimoniū 8. quæsito 7. apud Reginald. lib. 31. nu. 141, & in sexto lib. decret. in principio, vt istæ regulæ facilius percipiātur.

TERTIA PROPOSITIO.

7 INualidum est, saltem iure Ecclesiastico, matrimonium celebratum inter personas consanguineas intrà quartum gradum inclusiuè, tàm in linea recta, quàm in linea trāsuersali. Ità habetur, cap. Non debet de consanguinitate, & in Tridentino sess. 24. de Sacramento matrimonij cān. 3.

Dixi saltem iure Ecclesiastico; quia vtrùm matrimonium in aliquo gradu lineæ rectæ, vel transuersæ sit irritum iure naturæ, patebit ex seq. quæsitis.

8 Quæres primò, vtrùm matrimonium, contractum cum aliqua persona consanguinea in linea recta ascendentium, non solum sit irritum iure Ecclesiastico; sed etiam iure naturali.

Respondeo iuxtà Syluest. matrimonium 8. q. 6, Nauar. cap. 22. num. 84, Couar. quarto Decret. parte secunda, cap. 6. §. 10, Reginal. li. 31. nu. 119, Coninchum disp. 32. dub. 1. num. 16, Rebel. lib. 3. q. 5. num. 12, & plures alios apud P. Ledes. q. 54. art. 3, esse inualidū iure naturæ in quolibet gradu ascendentium, & descendentium. Ratio est, quia cum omnes ascendentes habeant rationem principij, & Superioris, sequitur, inualidum esse matrimonium, inter huiusmodi personas celebratum; ob reuerentiam superioribus debitam; eo quod huic reuerentiæ valdè aduersetur contractus, & actus matrimonialis.

Sed iuxta Caietanū, & plures alios apud Emanuelem Sà verbo matrimonij impedimenta num. 4. apud Speculum prima parte, art. 43. conclus. 6, & apud Perez verbo consanguinitas, & Sanchez lib. 7. disp. 51. nu. 19, quorum sententia mihi probabilior videtur, dicendum est, matrimonium in linea recta esse irritum iure naturæ in primo tantum gradu. Ratio, cur sit irritum iure naturæ in primo gradu lineæ rectę, est, tùm quia maxima reuerentia debetur principio per se, cui reuerentiæ repugnat actus matrimonialis; actus enim matrimonialis habet coniunctam quandam turpitudinem, & irreuerentiam alterius ad alterum, oppositam reuerentiæ parentibus debitæ, iuxtà illud Leuitici 18. Turpitudinem patris tui, vel matris ne discooperias; mater enim tua est; tùm quia lumine naturę omnes gentes benè institutæ

tutæ nefandas existimāt nuptias in primo gradu lineæ rectæ. Qua de causa etiam ipsæ belluæ consueuerunt huiusmodi coniunctiones effugere, & ab illis abhorrere, vt constat ex miris quibusdam exemplis relatis à Sanchez,& ab alijs DD. Ratio verò, cur matrimonium in linea recta ascendentium, & descendentium sit inualidum iure naturæ in primo tantùm gradu, est primò, quia ascendentes non habent rationem principij per se respectu omnium descendentium; sed solum respectu filiorum ab ipsis immediatè procedentium; consequenter respectu aliorum descendentium habent rationem principij tantummodò per accidens, cum nepos possit esse sine Auo, & filij Adę fuerint ipsius filij, quamuis non haberent auum; ratio autem principij per accidens non videtur sufficiens ad reddendum matrimonium inualidum iure naturæ; sicut sufficit ratio principij per se. Secundò, quia participatio sanguinis, quæ prouenit à stipite, & transfunditur in descendentes, debilior redditur, quò pluribus successiuè communicatur; consequenter nō videtur sufficiens eo modo ad reddendum matrimonium inualidum in omnibus descendentibus, quo sufficit in primo gradu. Concedo tamen cū Sanchez loco citato num. 20, & Perez §. 40. fol. 150, contra Reginald. lib. 31. nu. 140. vers. aduerte tertio, matrimonium contractum absque iusta causa cum consanguinea in quocunque gradu lineę rectę, illicitum esse; sed nego esse inualidum iure naturæ, excepto primo gradu.

Hinc patet primo responsio ad argumentum Syluest. & aliorum; nam ratio principij per accidens non sufficit ad faciendum inualidum matrimonium.

10 Secundò patet, matrimonium contractum ab infidelibus in secundo, tertio, & quarto gradu lineæ rectæ, validum esse. Ratio est, tum quia infideles non afficiuntur impedimentis iure Ecclesiastico inductis; tum quia matrimonium contractum in secundo, tertio, & quarto gradu, non est irritum iure naturæ.

11 Tertiò patet, validum esse matrimonium contractum à fidelibus consanguineis in linea recta extrà quartū gradum; nam huiusmodi matrimonium non est inualidum iure naturæ, vt ostendimus, neque irritatur ab Ecclesia; cum ipsa constituerit tantummodò quatuor gradus, in quibus matrimonium inualidè celebratur, cap. Non debet extrà de cōsanguinitate, & affinitate; quamuis Ecclesia olim constituerit septem gradus, in quibus irritum erat matrimoniū, vt ostendit Speculum art. 44. concl. 1. ex. cap. ad sedem 36. q. 5; neque potest dici inualidum iure Diuino; quia hoc ius non potest assignari, vt benè ait Speculum loco citato art. 43. concl. 6. Solum posset esse difficultas, vtrùm matrimoniū contractum in primo, & secundo gradu sit irritum iure Diuino. Ad quam difficultatem respondetur Leuitici 18, prohibitum fuisse matrimoniū in primo, & secundo gradu lineæ rectæ, & transuersalis. Sed modo non est inualidum iure diuino; quia lex illa antiqua cessauit, vt patet ex dictis de legibus. De qua re videri potest P. Ledes. q. 54. versus finem, Rebellus, Gutierez, & Sanchez, locis citatis.

12 Quæres secundò, vtrum, sicut matrimonium in primo gradu lineæ rectæ est inualidum iure naturæ, itá etiā sit inualidum in primo gradu æquali lineæ transuersæ, videlicet inter fratrem, & sororem.

Respondeo cum Valentia locis citatis fol. 1692. versiculo. Sed tamen Gutierez cap. 98. num. 20, Henriquez lib. 12. cap. 9. num. 4, P. Ledes. loco cit. Perez fol. 153, Rebel. loco citato num. 13. Sanchez lib. 7. disp. 52. num. 11, & alijs contrà Caiet. secunda secūdæ. q. 154. art. 9. Coninchum loco cit.

Q num.

num. 19, & alios, inualidum esse iure naturæ in primo gradu. Ratio est, tùm quia inter fratrem, & sororem est maximus pudor naturalis, cui maximè aduersatur actus coniugalis; tùm quia gentes benè institutæ ab huiusmodi nuptijs abhorrent; tùm quia Summ. Pont. requisitus ad dispensandum in primo gradu nunquam voluit dispensare; ergo signum est, ipsum non posse dispensare, consequenter matrimoniũ celebratum in primo gradu lineæ transuersæ esse inualidum, non solùm iure Ecclesiastico; sed etiam iure naturæ.

Dixi in primo gradu; quia in reliquis gradibus non videtur esse inualidum iure naturæ; nam cap. Gaudemus de diuortijs deciditur, infideles, qui in alijs gradibus, præter primum, contraxerunt, non esse separandos, cum ad fidem conuertuntur, ergo signum est, matrimonium celebratum in gradibus lineæ transuersæ, non esse inualidũ iure naturæ, excepto primo; alioquin infideles, dum conuertuntur, separandi essent; sicut secundum nostram sententiam separandi sunt, quando matrimonium contraxerunt in primo gradu lineæ transuersæ, & multo magis, quando contraxerunt in primo gradu lineę rectæ.

Obijcies cum Caietano. Fratres initio mundi contrahebant matrimoniũ cum sororibus, nec constat cum illis dispensatum fuisse à Deo, ergo signum est, matrimonium in primo gradu lineæ transuersæ non esse inualidum iure naturæ.

Respondeo cum P. Ledes. loco citato, Reginaldo num. 117, & alijs, matrimonium illorum fuisse validum propter necessitatem conseruandæ naturæ humanæ; sicut enim necessitas facit, vt licitum sit accipere rem alienam; ità etiam facere potest, vt matrimoniũ sit validum. Quamobrem in casu extremæ indigentiæ non solùm posset frater contrahere cum sorore ad conseruandam speciem humanam; sed etiam pater cum filia, vel mater cum filio; nàm in huiusmodi euentu malum priuatum, & inferioris ordinis cohonestatur propter bonum commune, & superioris ordinis, & desinit esse illicitum propter extremam indigentiã naturæ humanæ, vt ait Valentia loco citato, Gutierez loco citato num. 14, & Sanchez disp. 51. contrà P. Ledes. ar. 3. Reginaldum num. 116, & alios.

Dices. Ità est intrinsecè malum matrimonium Patris cum filia, sicut est mendacium; sed mendacium in nullo euentu potest cohonestari, ergo neque matrimonium patris cum filia.

Respondeo falsum esse, matrimonium patris cum filia, vel matris cum filio, ità esse intrinsecè malum, sicut mendacium; matrimonium enim potest cohonestari ob necessitatem generis humani; sicut occidere innocentẽ non est ità intrinsecè malum, quin possit in aliquo casu cohonestari, vt patet ex dictis de Homicidio in quinto decalogi præcepto. Ità P. Ledes. art. 5. & alij.

13 Ex dictis sequitur primò, validũ esse matrimonium contractum ex dispẽsatione Sum. Pont. inter patruum, seù auunculum cum filia fratris, vel sororis; non enim isti sunt consanguinei in primo gradu; sed in secundo, in quo gradu matrimonium non est inualidum iure naturæ. Ità Sot. dist. 40. q. 1. art. 4. P. Ledes. loco citato, & Emanuel Sà verbo impedimenta matrimonij num. 4.

14 Secũdò colligitur, in quibus gradibus consanguinitatis possit Papa dispensare; colligitur enim ipsum posse dispensare in secũdo, tertio, & quarto gradu; cum in his gradibus matrimoniũ non sit irritum iure naturæ. Vtrũ verò requiratur iusta causa ad dispensandum; ex dictis de dispensatione, in tractatu de legibus, quæst. 3. puncto 2. cum Suarez, Claue Reg. & alijs, constat requiri iustam causam.

§. II.

§. II.

De impedimento cognationis spiritualis.

QVatuor principaliter quæram in hoc loco. Primò, quid sit cognatio spiritualis. Secundò, inter quas personas contrahatur. Tertiò, quid requiratur ad illam contrahendam. Quartò, an dirimat matrimonium.

PRIMA PROPOSITIO.

1 COgnatio spiritualis est propinquitas, seù attinentia quarundã personarum ex statuto Ecclesiæ consurgens, propter collationem Baptismi, aut confirmationis, & propter susceptionem recipiẽtis hæc Sacramenta. Ità Couar. secunda parte, cap. 6. §. 4. Syluest. loco citato num. 7. & alij, quos citat, & sequitur Henriquez loco citato cap. 11. Sanchez lib. 7. disp. 54. Gutierez c. 100. & Reginal. lib. 31. nu. 148.

Dicitur propinquitas, quia cognatio est veluti quoddam vinculum, cōnectens, & coniungēs certas personas.

Dicitur quarundam personarum; quia non omnes personæ contrahunt istam cognationem, & propinquitatē; sed aliquæ tantum, vt constabit ex secunda propositione.

Dicitur ex statuto Ecclesiæ consurgens; quia cognatio spiritualis non est inducta à iure Diuino, vel naturali; sed ab Ecclesia. Ratio autem, cur Ecclesia constituerit cognationem in Sacramento Baptismi, & Confirmationis; fundatur in quadam congruentia, & similitudine generationis naturalis; sicut enim per generationem naturalē contrahitur cognatio naturalis; ità per generationem spiritualem, factam in his Sacramentis, contrahitur cognatio spiritualis ex statuto Ecclesiæ; & sicut cognatio naturalis dirimit matrimonium propter reuerētiam debitam cōsanguineis; ità conueniens est, vt matrimonium dirimatur per cognationē spiritualem, inter aliquas personas, referendas in secunda propositione, ob reuerentiam cognationis spiritualis.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Cognatio spiritualis in Baptismo contrahitur inter Baptizātem, & Baptizatum, inter susceptores, & baptizatum, inter baptizantē, & patrem, ac matrem naturalem baptizati, & inter susceptores, & patrē, ac matrem baptizati. Ità Conc. Trid. sess. 24. de reformatione matrimonij cap. 2. Pro maiori huius propositionis intelligentia;

3 Aduertendum est, antiquitus fuisse triplicem cognationem, videlicet paternitatem, compaternitatem, & confraternitatem.

Paternitas erat inter baptizantem, vel confirmantem, vel suscipientem, & inter baptizatum, & confirmatum; ob id Patrinus ille dicebatur, qui confirmabat, vel suscipiebat, vel baptizabat, Can. De eò 30. q. 1.

Compaternitas erat inter baptizantem, vel confirmantem, vel suscipientem, & inter patrem, & matrem carnalem baptizati, vel confirmati, cap. Veniens de cognatione spirituali.

Confraternitas erat inter filios baptizantis, vel confirmantis, vel suscipientis, & inter baptizatum, vel confirmatum. Sed Conc. Trid. loco citato sustulit confraternitatem, & reliquit paternitatem, & compaternitatē, cum quadam restrictione, & limitatione, itaut velit vnum tantum esse susceptorem, siuè sit vir, siuè mulier, vel ad summum vnam, & vnum, qui baptizatum de Baptismo suscipiant.

4 Hinc colligitur primò, nō cōtrahi cognationem inter ipsos susceptores; nullo enim iure cōstat, huiusmodi cognationē induci inter ipsos; proptereà si vir, & vxor simul alienum puerum de Sacro fonte suscipiant, non contrahunt inter se cognationē; consequenter non priuantur iure exigendi debitum, quo priuantur cognati cognatione spirituali. Ità Nugnus 3. parte q. 67. art. 8. versus finem; Sanchez lib. 7. disp. 54. num. 12, & disp. 57. num. 5. Reginald. lib. 31. num. 150.

5 Si verò quæras, vtrum vir, & vxor peccent, suscipiendo alienum puerum in Baptismo.

Respōdeo iuxtà Nauar. in Manuali cap. 22. num. 39. & alios apud Sanch. lib. 7. disp. 57. nu. 5. contra Suarez tertia parte q. 67. art. 8. non peccare, alioquin hoc non permitteretur. Verum ego existimo prohibitum esse marito, & vxori suscipere simul alienum puerum in nostra Diœcesi; quamobrem sententia Nauarri videtur vera tantum de iure communi.

6 Hinc vlterius patet, Patrinum posse matrimonium contrahere cum ea, cum qua simul suscepit alienum filiū, vt ait Pius Quintus in bulla, quæ incipit.

cipit. Cum illius vicem. Ratio est, quia inter ipsos susceptores nulla contrahitur cognatio. Ità Rodriquez 1. parte cap. 229. num. 1, Nugnus tertia parte q. 67. art. 8. vers. Sequitur, Suarez loco citato, Sanchez lib. 7. disp. 54. num. 12, & alij communiter.

7 Secundò colligitur, illos, qui contraxerunt cognationem confraternitatis ante Conc. Tridentinum, posse modò contrahere cum confratre absque alia dispensatione; impedimentũ enim Cõfraternitatis sublatũ est per Conc. Ità declarauit Pius Quintus in extrauag. sub titulo declaratio Concilij.

TERTIA PROPOSITIO.

8 PLura requiruntur ad contrahendam cognationem in baptismo, vel in confirmatione.

9 Primò, requiritur, vt teneatur infans in Baptismo; propterea quando puer est domi Baptizatus, & in Ecclesia supplentur solemnitates, non contrahitur cognatio ab eo, qui illum suscipit in Ecclesia; quia non dicitur susceptor in baptismo; cum baptismus antea esset administratus. Verùm verò in eo casu contrahatur impedimentum Catechismi, quod non dirimit matrimonium, sed tantum impedit. Dicam infra q. 3. punct. 14. prop. 3; in huiusmodi tamen casu Parochus debet in libro, in quo nomina Patrinorum referuntur, scribere, hunc nõ fuisse Patrinum in Baptismo, sed in Catechismo. Ita Sanchez lib. 7. disp. 10. num. 13, Gutierez cap. 84. num. 7, Nugnus 3. parte q. 67. art. 8, & alij Doctores citati.

10 Secundò requiritur, vt puer suscipiatur, quando primò baptizatur; ob id si infans rebaptizetur, non contrahitur cognatio; nàm secundus baptismus non est verus baptismus, consequenter non affert impedimentũ iuxta reg. iuris, non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectũ. Ità Sanchez lib. 7. disp. 62. num. 5, Gutierez cap. 100. num. 9, & alij DD. citati contra nonnullos alios apud Gutierez. Si verò dubium sit de priori Baptismo, & infans rebaptizetur sub conditione, præsumendum est contrahi cognationem; & consequenter non posse cõtrahi matrimonium inter eas personas, inter quas ex verò baptismo solet oriri cognatio spiritualis; nàm quando iteratur Baptismus sub conditione, cum non constet vtrùm baptismus ante à collatus fuerit validus, fieri potest, vt secundus sit validus, non existente primo valido; consequenter impedimentum cognationis oriatur ex secundo.

11 Tertiò, requiritur, vt suscipiens puerũ in Baptismò, illum teneat, quando baptismus solemniter administratur; propterea suscipiens puerum in Baptismo, priuatim administrato, non contrahit cognationem spiritualem. Ità Suarez loco citato, Sanchez lib. 7. disp. 62. num. 14, Nugnus loco citato Rebel. q. 6. num. 16, Rodriquez cap. 226, & alij contrà Nauar. cap. 22. num. 40, & Gutierez num. 7. Ratio est, tùm quia Ecclesia instituit susceptores solùm in Baptismo solemni; non verò in priuato, vt constat ex Tridentino sess. 24. c. 2, tùm quia susceptores in Baptismo priuato, non vocantur compatres, nec Patrini, nec tales communiter habentur. Verum tamen est, baptizantem priuatim, & non solemniter contrahere cognationem; consequenter laicus, baptizans in extrema necessitate, & sine solemnitate, contrahit cognationem spiritualem, siuè baptizãs fuerit vir, siuè fœmina. Ratio est, quia laicus in eo casu confert verum baptismum; ex vero autem baptismo consurgit cognatio spiritualis, quæ impedit, & dirimit matrimonium. Ità Sanchez, Nauar. & alij locis cit.

Ex quo fit, vt pater baptizans filium propriæ concubinæ, non possit posteà cum ea matrimonium contrahere; quamuis baptizet in necessitate;

nam

nam baptizando contraxit cognationem spiritualem cum matre filij baptizati; cognatio autem dirimit matrimonium contrahendum, vt bene ait Gutierez loco citato num. 12, Sanchez num. 10, Henriquez lib. 11. cap. 12, & alij communiter. Vtrum verò cognatio sequens post matrimonium cōtractum impediat petitionem debiti, patebit ex dicendis.

12 Quartò, vt Compater, & Commater cōtrahant cognationem, requiritur, vt puer suscipiatur de manibus baptizantis statim, ac baptizatus est; alioquin non dicentur suscipere, seù leuare puerum de Sacro Fonte; seù de Baptismo, vt patet ex cap. Post susceptam 30. q. 3, & cap. Omnes 30. q. 1, & cap. Si quis vnus 30. q. 4. ita Nugnus, Coninchus, Sanch. & alij locis citatis.

13 Ex quo sequitur, Commatrem, quando suscipit infantem de manibus Compatris, non contrahere cognationem; eò quòd non dicatur suscipere de Baptismo, seù de sacro Fonte.

14 Quintò requiritur cōtactus, itaut suscipiens, seù tenens verè dicatur suscipere, seù tenere. Vndè qui tantummodò assistit baptizato, vel confirmato, ipsumque non tangit, vel ipsum tangit tantum extremitate digiti, non contrahit cognationem; eò quòd verè non dicatur tenere, vel suscipere, vt patet ex iuribus citatis, & ex declaratione Cardinalium. Ità Speculum prima parte art. 56. conclus. 7. Henriquez lib. 12. cap. 11. num. 3, Reginal. nu. 151, & alij cōtrà Emanuel. Sa loco citato nu. 5, & alios apud Sanchez lib. 7. disp. 56. num. 5. Non est tamen necesse, vt Patrini respondeant, dum fit Catechismus; vt inquiunt Sanchez loco cit. Reginald. nu. 150, & alij communiter cōtrà Syluest. apud Coninch. num. 33, & alios apud Sanchez. Ratio est, quia ille contrahit cognationem, qui suscipit de sacro fonte, vt patet ex iuribus citatis, quæ solam mentionem susceptionis faciunt; sed potest aliquis suscipere de Sacro fonte, etiāsi non respondeat; ergo qui suscipit de Sacro fonte, contrahit cognationem, etiamsi non respondeat.

15 Sextò, requiritur intentio expressa, vel tacita præstandi munus Patrini, seù suscipiendi de Sacro fonte; sicut enim, qui baptizat absque intentione baptizandi, vel faciendi, quod facit Ecclesia, non verè baptizat, neque contrahit cognationem; ità qui suscipit infantem absque intentione suscipiendi, vel faciendi officium Patrini, vel exercendi illam ceremoniam, ab Ecclesia præscriptam, non verè dicitur suscipere de Sacro fonte, aut cognationē contrahere. Ità Sanchez, & alij statim citandi.

Qui verò habet prędictam intētionem, dicitur suscipere, & cognationē contrahere; accessorium enim sequitur principale, & qui vult principale, vult etiam accessorium, quod ex eo sequitur, lege Is, qui. ff. Commodati; immò si detur casus, vt aliquis velit suscipere de Sacro Fonte, & munus Patrini exercere, cōtrahit cognationē; quamuis eam non intendat contrahere; nam cognatio non dependet ab ipsius voluntate; sed ab officio Patrini, illique est adnexa ex statuto Ecclesiæ; ergo eo ipso, quo aliquis exercet officium Patrini, statim contrahit cognationem; quamuis intendat illam non cōtrahere. Ità Speculum art. 56, Coninchus disp. 32. dub. 2. nu. 28, Reginal. lib. 30. nu. 155, & alij apud Sanchez disp. 58.

16 Hinc colligi potest primò, eum, qui tenet puerum non intentione fungendi munere Patrini; sed ne puer humi iaceat, vel vt rem gratam faciat parentibus, fingens se vt Patrinum tenere, non contrahere cognationem, ita DD. cit.

17 Secundò, puerum, cuiuscunque ætatis, posse esse legitimum susceptorem, & contrahere cognationem suscipiendo; modò vsu rationis vigeat. Ratio est, quia est capax huiusmodi cognatio-

gnationis, & poteſt habere ſufficientē intentionem ſuſcipiendi de Sacro Fonte, ſeu faciendi, quod faciunt cæteri Patrini. Secus dicendum eſt, ſi careat vſu rationis; tunc enim non poteſt habere ſufficientem intentionem. Itá Sanch. diſp. 61. num. 4, Reginal. nu. 157, Henriquez lib. 12. cap. 11. num. 2. ad finem; Rodriquez cap. 226, & alij.

18 Septimò requiritur, ne adſit error perſonæ; ex quo fit, vt qui per errorē ſuſcipit filium Caij, credens eſſe filiū Titij, non cōtrahat cognationem cum parentibus Titij, aut Caij, ita Syluest. verbo matrimonium 8. q. 7, Sanchez diſp. 58. num. 7, & Reginal. num. 155, & alij contra Perez fol. 169, & contrà Coninchum loco citato num. 34. Ratio eſt, quia non habet intentionem exercēdi officium Patrini circa filium Caij; ſed circa filium Titij; ergò non contrahit cognationem cum parentibus Caij. Immo neque contrahit cognationem cū parentibus Titij; quia re vera nō ſuſcipit filium Titij. Secus dicendum eſt, ſi habeat intentionem ſuſcipiendi præſentem, quicumque ille ſit; tunc enim contrahit cognationē cum parentibus ſuſcepti, quicunque ille ſit. Itá Sanchez diſp. 58. num. 7, & alij contrà Lopez ſecunda parte cap. 62, & alios. Nec eſt eadē ratio de baptizante, qui validè confert baptiſmum baptizando filium Caij, credens eſſe filium Titij; nam baptizans intendit baptizare perſonam præſentem, quæcunque illa ſit; & tenetur huiuſmodi intentionem habere, ne irritum faciat Sacramentum. Suſcipiens verò non tenetur habere intentionem ſuſcipiendi perſonam præſentem, quæcunque illa ſit.

19 Octauò requiritur, vt baptizans, aut ſuſcipiens ſit baptizatus, alioquin non contrahit cognationem ſpiritualem. Itá Rebel. loco cit. num. 7, Coninch. diſp. 32. dub. 2. num. 25, Nugnus loco cit. Valentia tom. 4. diſp. 4. q. 2. punct. 3, Sotus in 4. diſt. 42. art. 3, Henriquez lib. 12. cap. 3. nu. 4, Speculum prima parte art. 56. concluſ. 6, Sanchez lib. 7. diſp. 60, P. Ledeſ. q. 56. art. 3, & alij contrà Archidiaconum de cognatione cap. 1, in ſexto. Quamobrem infidelis non contrahit cognationem baptizando, vel ſuſcipiendo; Ratio eſt, tùm quia cognatio ſpiritualis eſt ex instituto, & lege Eccleſiæ; infidelis autem non eſt ſubiectus legibus Eccleſiæ; tum quia cognatio eſt veluti quædam relatio, quæ reſpicit terminum; proprium autem eſt relationis mutuæ, vt ſi relatio nō ponatur in vno extremo, neq; ponatur in alio. Cum ergo in noſtro caſu cognatio ſpiritualis nō ponatur in infideli, eò quòd illius non ſit capax, neque ponetur in baptizato, vel parentibus baptizati erga baptizantem infidelem.

20 Hinc ſequitur primò, fidelē baptizantem, vel confirmantē, vel tenentem filium infidelis, non contrahere cognationem cum patre, vel matre infideli; nam infidelis illam non contrahit, ergo neque illam contrahit fidelis; cognatio enim eſt veluti quædam relatio, quæ nō ponitur in vno ſubiecto, niſi adſit terminus illius; infidelis autem non eſt terminus huius relationis, ita Doct.

21 Ex quo vlterius patet, fidelem, qui baptizauit filium infidelis, poſſe cum ipſo infideli contrahere matrimonium, poſtquam infidelis conuerſus fuerit ad fidem; nullum enim præceſſit impedimentum cognationis, vt dictum eſt; nec huiuſmodi impedimentum poſteà reſultat ex illius conuerſione ad fidem; cum non firmetur tractu temporis, quod ab initio non ſubſiſtit, regula non firmatur de regulis iuris in ſexto. Itá Sanchez diſp. 60. num. 11, & 15, Coninch. & alij.

Obijcies primò, non confirmatus, recipiendo puerum in Sacramento cōfirmationis, contrahit cognationem ſpiritualem cum puero, & cum parentibus pueri; ergo etiam infidelis contrahit

trahit huiusmodi cognationem, baptizando, aut suscipiendo.

Respondeo primò negando eum, qui non est confirmatus, contrahere cognationem, suscipiendo puerum in Sacramento confirmationis, vt apertè probatur ex cap. In baptismate de cōsecratione disp. 4. vbi habetur in Baptismate, vel Chrismate nō potest aliū suscipere in filium ipse, qui nō est baptizatus, vel confirmatus, vbi notanda est illa particula, Non, quæ posita ante verbum, Potest, tollit potentiam, & efficit actum nullum.

Ex quo patet, falsum esse antecedens, & consequentiam propositi argumenti. Ità Henriquez lib. 3. cap. 3. num. 3, Rebel. num. 8, Sanchez loco citato num. 20, Coninch. loco citato num. 32, Reginald. num. 157, Valentia, & alij contrà Rodriquez prima parte cap. 27. num. 10, Emanuelem Sà de impedimentis matrimonij num. 5, Perez. §. 44. fol. 169, & alios.

Respondeo secundò, quamuis demus, non confirmatum contrahere cognationem, suscipiendo puerum in Sacramento Confirmationis, contra Toletum cap. 24. num. 11, & Angel. quem refert Syluest. matrimonium 8. num. 7. Rodriquez verbo matrimonium loco citato; nihilominus adhuc neganda est consequentia. Ratio disparitatis est, quia non confirmatus est membrū Ecclesiæ, & est capax cognationis, cuius non est capax infidelis, qui non est membrum Ecclesiæ.

Obijcies secundò, infidelis potest baptizare; ergo potest etiam suscipere, & suscipiendo contrahere cognationem.

Respondeo, negando infidelem posse suscipere, sicut potest baptizare; potest enim baptizare; eò quòd Baptismus sit Sacramentum necessitatis, de cuius essentia est minister, qui baptizat, quicunque ille sit; suscipiens verò non est de essentia, nec de necessitate Baptismi; consequenter, quamuis infidelis possit baptizare, non tamen hinc sequitur, ipsum posse suscipere, & suscipiendo cōtrahere cognationē.

22 Secundò sequitur, hæreticum, suscipiendo, vel baptizando, contrahere cognationem. Ratio est, quia hæreticus est baptizatus, & subiectus Ecclesiæ; consequenter est capax cognationis spiritualis, vt bene ait Sanchez disp. 60. num. 2, Reginal. lib. 31. nu. 157.

23 Tertiò sequitur, religiosos contrahere cognationē suscipiendo alios in Baptismo, vel in confirmatione; nàm religiosi sunt capaces cognationis spiritualis; quamuis prohibitum sit illis suscipere, cap. non licet de cōsecratione dist. 4, Ità Rebel. loco cit. num. 9. & 10, Reginald. loco citato, & alij apud Sanchez disp. 60. nu. 21. contra Nugnum loco cit.

24 Quæres primò, quinam contrahant cognationem spiritualem, quando plures tangunt puerum in Baptismo. Pro solutione huius quæsiti.

Distinguendum est, & simul videndum est, verùm omnes, qui tangunt, fuerint designati ad suscipiendum. Rursus an fuerint designati à parentibus, seu ab habētibus curam suscepti, seu à Parocho. Prætereà an omnes tangant simul, aut successiuè. Denique an assignati à parentibus reiecti fuerint à Parocho. His positis.

Respondeo, primò. Quando multi non designati tangunt simul, omnes contrahunt cognationem. Ratio est, quia standum est iure antiquo, quando aliter nō decernitur iure nouo, Lege præcipimus. Cod. de appellationibus; sed iure antiquo omnes contrahebant cognationem, tangendo simul, c. fin. de cognatione spirituali in sexto, & iure nouo nihil est decretum in hac parte, & innouatum; Tridentin. enim sess. 24. cap. 2. statuit solum, ne aliqui vltrà designatos contrahant; non verò statuit, vt nullus contrahat cognationem, quando nulli designati sunt; ergo omnes contrahunt cognationem, quando

dò multi non designati tangunt simul. Ità Nauar.cap.22.num.39,Reginaldus lib.31.nu.152, Henriquez lib. 11. cap. 11.num.3,Emanu. Sà loco citato num. 5. contrà Suarez loco statim citando, & Gutierez cap.100. num. 7, Sanchez disp.57.num. 12.

Quando verò non omnes tangunt simul;sed succissiuè,solus primus vir, vel prima mulier tangens contrahit cognationem. Ratio est,tum quia,cũ primus functus sit munere patrini, & contraxerit cognationem, non est cur dicamus,cognationẽ contrahi ab alijs successiuè tangentibus, qui non sunt designati; tùm quia hoc est conforme decreto Tridentini, requirentis vnum tãtummodò susceptorem, vel ad summum vnum,& vnam, ita Perez. §. 45. fol. 171. Et ità expresse habetur in declar. Cardinalium apud Rebell. sect. quarta num.95.contrà Nauar. loco citato, & alios arbitrantes omnes contrahere cognationem, siue tangant simul, siue successiuè, & contrà Sanch. lib.7.disp.57.num. 12. Suarez 3. parte q.57.art.8. vers. Sed quæres pag. mihi 245, & alios existimantes, neminem contrahere cognationem, siue tangat simul,siue successiuè.

25 Respondeo secundò. Quando plures,designati à parentibus, vel ab alijs curam infantis habentibus tangunt, omnes contrahunt cognationem, modò tangant simul. Ità cõmuniter DD. contrà Suarez loco citato. Ratio est, quia actus, gestus contrà legem, validus est, quando lex illum actum non irritat; sed lex Tridentini non irritat actum, quando plures designati admittuntur; sed solum imponit pœnam arbitrio Ordinarij cõtrà Parochum, qui plures admittit;ergo actus validus est, ergo quando plures designati à parenbus, vel ab alijs curam infantis habentibus tangunt, omnes contrahunt cognationem, modo tangant simul. Si verò tangant successiuè,solus primus, qui baptizatum suscipit, vel ad summum duo,si fuerint masculus,& fœmina,contrahunt cognationem. Ratio est,quia illi duo verè sunt susceptores; ergò verè contrahunt cognationem; alij verò non contrahunt, quia quãdo accedunt ad suscipiendum, seu tangendum, iam absolutum est ministerium suscipiendi,iuxtà formã Concilij Tridentini loco citato.Ità Suarez loco cit. Sanch. nu.14,Eman. Sà verbo de impedimen.matrimonij num.5,Coninchus num.39,Reginaldus num. 152,Rebel. loco citato, & alij, qui citant declaratione m Cardinalium.

26 Respondeo tertiò. Quando plures designati sunt à parentibus; sed Parochus admittit vnum tãtum, & vnã, cognatio contrahitur tantummodò ab ijs, qui fuerunt à Parocho admissi. Ratio est, quia ex decreto Tridentini pertinet ad Parachum inquirere, quinã designati sint, & designatos admittere, vt seruetur decretum Tridentini circa numerum patrinorum; si ergo nõ omnes fuerunt à Parocho admissi, cognatio contrahitur tantummodo ab admissis; non verò ab alijs; perinde enim est, ac si alij non fuissent designari. Ità Reginaldus num. 153, & alij DD. cit. cum Sanchez loco cit.

27 Sed maior difficultas est, vtrùm cognatio contrahatur ab omnibus, quando parentes designarũt tantummodò duos; sed Parochus plures admisit ad suscipiendum baptizatum.

Respondetur, cognationẽ contrahi solum à designatis à parentibus; non verò à cæteris, qui fuerunt admissi à Parocho. Ratio est, quia non pertinet ad Parochum designare, quando parentes designarunt, vt patet ex ipso Tridentino loco citato.

28 Rursus est difficultas, vtrùm cognatio contrahatur,quãdo duo diuersi sexus designati sunt à parentibus; sed Parochus non vult illos admittere.

Respondetur,contrahi cognationẽ à designatis; quamuis suscipiant puerum contrà Parochi voluntatem. Ra-

tio est, quia isti verè designati sunt iuxtà formam Tridentini à parentibus, ad quos pertinet designare. Hoc tamen intelligitur, modò Parochus non reijciat ex iusta causa designatos à parentibus; nàm si ex iusta causa illos reijciat, existimo cum Sanchez, cognationem ab illis non contrahi, vt accidit, quando designati sunt hæretici, vel Religiosi, quibus vetitum est munus Patrini exercere erga non religiosos, vel quādo duo designati sunt eiusdem sexus; in his enim casibus, cum Parochus illos reijciat ex iusta causa, perinde est, ac si designati non fuissent, consequenter non contrahunt cognationem.

29 Respondeo quartò, designatos à Parocho contrahere cognationem, quando nullus fuit designatus à parentibus. Ratio est, tùm quia, qui non sunt ab vllo designati, contrahunt cognationem tangendo simul, vt dictum est in prima responsione; ergo multò magis eam contrahunt, quando fuerūt à Parocho designati; ad Parochū enim pertinet curare, vt Baptismus celebretur ritè, & iuxtà Ecclesiæ ceremonias, quarū vna est designatio Patrini, quā designationē validè prestat Parochus, quando parentes, vel alij, ad quos pertinet designare, non designarunt. Ratio est, tùm quia hoc idem euenit in confirmatione, in qua Episcopus designat Patrinum; non verò parentes; tùm quia hoc non irritatur à Tridentino. Ità Coninch. loco cit. num. 30, Sanch. disp. 57, Reginald. lib. 31. nu. 153. ad finem, & alij.

30 Hinc sequitur, eū, qui tangit baptizatum, cum non sit designatus à parentibus, vel saltem à Parocho, quando Parochus potest designare, non contrahere cognationem, si adsint alij designati à Parocho, vel à parentibus. Ità colligitur tùm ex Tridentino loco citato. Tùm ex decl. Card. apud Rebel. num, 95.

31 Ex dictis colligi potest, quid dicendum sit de susceptore in Sacramento confirmationis; nàm declarationes Cardinalium, & decretum Tridentini, sicut militāt in cognatione orta ex Baptismo; ità etiam militāt in cognatione orta ex confirmatione; Tridentinū enim sicut restrinxit cognationem ortam ex Baptismo, ità restrinxit ortam ex confirmatione, vt patet ex ipsomet Tridentino loco citato. Verum tamen est, in confirmatione adhibendum esse vnum tantummodò Patrinum, c. fin. de cognatione spirituali; quamuis in Baptismo possint duo adhiberi, si vnus sit masculus, & alter fœmina. Ità Suarez q. 62. num. 2, Tolet. lib. 2. cap. 23. num. 11, Sanchez disp. 57. num. 9, Rebel. lib. 3. q. 6. num. 6, ad finem, Perez fol. 176. & alij.

32 Rogabis primò, vtrùm sit mortale peccatum adhibere, vel admittere plures Patrinos.

Respondeo, affirmatiuè cum Rodriquez prima parte cap. 226. nu. 1, Vega prima parte c. 33. casu 39, & alijs contrà Sanchez lib. 7. disp. 57. num. 6. Ratio est, quia violatur præceptum Ecclesiæ in re magni momenti, ex cuius trāsgressione multiplicantur cognationes, sufficientes ad dirimendum matrimonium.

33 Rogabis secundò, vtrùm Episcopus dispensare possit, vt duo viri, vel duæ fœminæ simul suscipiant infantē in Baptismo.

Respōdeo, negatiuè. Ratio est, quia inferior non potest dispensare in lege superioris; sed Episcopus est inferior Summo Pont. seù Conc. Tridentino, in quo lata est lex circa patrinos; ergo non potest dispensare, vt duo viri, vel duæ fœminæ simul suscipiant; ità declaratum est à Congregatione Cardinalium, vt refert Rebel. in decl. Card. num. 82, *Sanchez* disp. 57. num. 7, & Reginald. num. 154.

34 Quæres secundò, vtrùm qui mittit procuratorem ad suscipiendum infantem, contrahat cognationem, vel

illam

illam potius contrahat ipse Procurator.

Respondeo iuxta Sanch. lib. 7. disp. 59. num. 4, Reginald. lib. 31. nu. 156, Henriquez loco citato num. 4, Speculum, & alios, cognationem non contrahi ab ipso mittente, aut à procuratore; iuxtà verò Toletum lib. 7. cap. 4, Perez. §. 43. fol. 269, & alios, contrahi ab ipso procuratore, modò ipse intendat contrahere.

Sed mihi probabilius dicendum videtur cum Rebel. q. 6. num. 12, Emanuel. Sà loco cit. num. 5, Galeto verbo cognatio, Verallo decis. 147. parte 3. Rota decis. 533. in antiquis, & in nouis decis. 669. Conincho loco citato num. 40, & alijs apud P. Ledes. q. 56, cognationem contrahi à mittente; non vero à Procuratore. Ratio est, tùm quia, quæ agit procurator, non agit proprio nomine; sed nomine mittentis, illique imputantur acta per procuratorē; nam qui per alium facit, per se ipsum facere censetur, lege licet de Constitutione pecuniæ; tùm quia ipse fuit designatus, non vero procurator; tùm quia ità declarauit Card. Congregatio teste Nauar. lib. 5. conf. in fine, P. Ledesma loco citato, Conincho loco cit. & Rebel. sect. 4. num. 90.

Obijcies primò, ad contrahendam cognationem requiritur cōtactus; sed mittens procuratorem non tangit infantem; ergo non contrahit cognationem.

Respondeo, requiri contactū proprium, vel alienum; & sicut sufficit per alium suscipere; ita etiam per alium tangere.

Obijcies secundò, constituens aliū; qui suo nomine baptizet, non contrahit cognationem; ergo nec is, qui per alium suscipit.

Respondeo, negando consequentiā. Ratio disparitatis est, quia nemo potest alterius nomine baptizare; sed qui baptizat, immediate sustinet personā Christi; & est verus minister baptismi, consequenter ipse contrahit cognationem, ita Coninch. loco citato num. 40.

QUARTA PROPOSITIO.

35 Cognatio spiritualis dirimit matrimonium iure Ecclesiastico, inter personas recensitas in secunda propositione. Hæc propositio certa est apud omnes, & expressè habetur cap. 1. de cognatione spirituali in sexto, cap. Veniens, & constat ex Tridentino sess. 24. de matrimonio c. 2. Ratio verò, propter quam Ecclesia constituerit, vt per huiusmodi cognationem dirimatur matrimonium, est, quia sicut in generatione carnali contrahitur impedimentum dirimens matrimonium, propter reuerentiam debitam consanguineis; ità æquum fuit, vt aliquod impedimētum induceretur in generatione spirituali, dirimens matrimonium, propter reuerentiam debitam cognatis spiritualibus. Ità Sanchez lib. 7. disp. 54, Suarez 3. parte q. 67. in comment. art. 8, pag. mihi 243. & alij communiter.

§. III.

De cognatione legali.

1 *Quid sit cognatio legalis.*
2 *Quid sit adoptio.*
3 *Quid requiratur, vt aliquis adoptare possit.*
4 *Inter quas personas cōtrahatur cognatio legalis.*
5 *An cognatio legalis dirimat matrimonium.*
6 *An filius adoptantis possit matrimonium contrahere cum filia adoptati.*
7 *An adoptati possint inter se matrimonia celebrare.*
8 *An adoptatus possit matrimonium contrahere cum filia illegitima adoptantis.*

9 *An validum sit matrimonium ab infidelibus celebratum in cognatione legali.*

TRia principaliter quæremus in hoc loco. Primò, quid sit cognatio legalis. Secundò, inter quas personas contrahatur. Tertiò, vtrùm dirimat matrimonium.

PRIMA PROPOSITIO.

1 COgnatio legalis est propinquitas quarundam personarum, consurgens ex adoptione. Ità communiter DD. in quarto dist. 42. & in cap. 1. Extrà de cognatione legali, teste Valentia tom. 4. disp. 10. q. 5. punct. 3. verbo Cognatio col. 3. Hæc definitio constat à simili ex dictis de consanguinitate, & de cognatione spirituali.

2 Dicitur cognatio legalis, eo quod sit à lege introducta; sunt tamen aliquæ difficultates circa dictam definitionem, seù propositionem explicandæ.

Prima est, quid sit adoptio.

Respondeo cum S. Tho. in quarto, dist. 42. q. 2. ar. 1, Sanchez lib. 7. disp. 63. Reginaldo lib. 31. num. 158, Conincho disp. 32. dub. 3. num. 42. Gutierez de matrim. cap. 102. num. 2, & alijs communiter, esse legitimam assumptionem extraneæ personæ in filium, vel nepotem &c. vel in filiam, aut neptem &c.

Dicitur in filium, vel nepotem, &c. quia nemo potest adoptari in fratrem, vel parentem, sicut potest in filium, vel nepotem &c. Lege nec apud C. de hæreditaria institutione.

Dicitur legitima, idest secundum formam legum.

Dicitur assumptio, idest electio. Dicitur extraneæ personæ, vt excludantur ij, qui sunt in potestate adoptantis, vt est filius, vel hæres; qui verò non est filius, vel hæres potest adoptari; cum videatur esse persona extranea. Ita DD. citati, qui bene obseruant, duplicem esse adoptionem, aliam perfectam, & aliam impefectam. Perfecta dicitur arrogatio, seù assumptio, qua adoptatus interueniente Principis auctoritate transit in potestatē adoptantis, & fit ipsius hæres necessarius saltē in quarta bonorum, idest in legitima. Per imperfectam verò adoptatus non transit in potestatem adoptantis, nec fit ipsius hæres necessarius, neque necessario fit auctoritate Principis, sed fieri potest per Magistratus inferiores. Nos hic non loquimur de adoptione imperfecta; cū per ipsam iuxta probabiliorem sententiam Sanchez, Coninchi, Reginal., & aliorum contra Gutierez num. 5, & alios non inducatur impedimentum; matrimonium enim est materia fauorabilis, cōsequenter impedimenta restringenda sunt; & iura, quæ Gutierez in contrarium adducit, explicari possunt de cognatione perfecta, vt est caput vnicum de cognatione legali.

3 Secūda difficultas est, quænam cōditiones requirantur, vt aliquis possit adoptare.

Respōdeo, ex Instituta de adoptione has conditiones requiri.

Prima est, vt adoptans sit sui iuris, & maior 25. annis; nàm vsque ad 25. annos iure communi non habet administrationem bonorum, exceptis castrensibus, vel quasi. Dixi iure communi, quia iure particulari non idem tempus requiritur vbique, vt hic Mediolani.

Secūda est, vt adoptans nō sit fœmina; nā fęmina non pōt adoptare absq; priuilegio. Instituta cit. §. fœminæ.

Tertia est, vt adoptans habeat potentiam naturalem ad generandum; nàm adoptio instituta fuit ad supplendum defectum filiorum. Hanc tamen potentiam habent secti gladio, aut facti eunuchi per morbum; cum sint impotentes tantummodò ex accidenti, non ex defectu naturali; sicut ex defectu naturali sunt impotentes frigidi, lege

secunda

secunda de adoptione.

Quarta, vt adoptans adeò sit prouectæ ætatis, vt excedat adoptatum decē, & octo annis, & possit esse pater carnalis adoptati. His positis conditionibus, quilibet potest adoptare; etiāsi sit Sacerdos, & quilibet potest adoptari, modò sit præsens; nàm absens non potest adoptare, neque adoptari, lege neq;, & lege post mortē. ff. fin. de adoptione, vbi etiam habetur, adoptionem non posse fieri per Procuratorem. Videre Syluest. verbo adoptio nu. 2, Sanchez lib. 7. disp. 63. vbi recenset modos, quibus adoptio soluitur, & prætera differentiā assignat inter adoptionem perfectam, & imperfectam.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Cognatio legalis contrahitur primo, inter adoptantem, & adoptatum, & adoptati descendentes vsq; ad quartum gradum.

Secundò, inter vxorem adoptantis, & adoptatum, & è cōuerso, ideſt inter vxorem adoptati, & adoptantem.

Tertia est inter filios adoptantis, & adoptatum. Ità communiter DD. cum S. Thom. in 4. dist. 42. q. 2. art. 3, & Sanchez lib. 7. disp. 63, quos sequitur Reginaldus lib. 31. num. 162, Gutierez cap. 102. num. 4, & 6, Coninchus loco cit. qui distingunt triplicem lineam in cognatione legali.

Prima est recta inter adoptantem, adoptatum, & descendentes adoptati.

Secunda est transuersalis inter adoptatum, & filios carnales adoptantis.

Tertia est per modum cuiusdam affinitatis legalis inter adoptantem, & vxorem adoptati, & inter adoptatum, & vxorem adoptantis.

TERTIA PROPOSITIO.

5 Cognatio legalis impedit, & dirimit matrimonium inter personas in secunda propositione recensitas, cap. per adoptionem tertia q. 3. Et cap. vnico de cognatione legali. Ob id inualidum est matrimonium.

Primò, inter adoptantem, & adoptatum, & descendentes adoptati vsque ad quartum gradum, & hæc cognatio inter has personas semper impedit; etiamsi adoptio dissoluta fuerit, cap. Diligere 30. q. 3.

Secundò, inualidum est inter vxorē adoptantis, & adoptatū, & inter vxorem adoptati, & adoptantem. Hæc etiam secunda cognatio perpetuò dirimit, sicut prima; etiamsi adoptio sublata sit. Lege adoptiuus. ff. de ritu nuptiarum, ita Sanchez, Syluest. Coninchus, & alij DD. cit.

Tertiò, inualidum est inter filios, seù filias adoptantis, & adoptatum, seù adoptatam. Hæc cognatio impedit, quamdiu durat, quamdiu scilicet filij, vel filiæ adoptantis existunt sub illius potestate, cap. 1. Extrà de cognatione legali.

Ex quo patet, hoc impedimentum non perpetuò durare; nàm si filij adoptantis emancipentur, vel si pater eorū moriatur, poterunt contrahere cum adoptata, &c. c. fin. de adoptione, ita Doct. cit.

6 Ex dictis colligi potest primò, filiū adoptantis posse matrimonium contrahere cum filia adoptati. Ratio est, quia nulla intercedit cognatio inter has personas. Ità Eman. Sà loco citato num. 6, Sanchez disp. 63, Reginald. num. 162, & alij communiter.

7 Secundò, quando plures adoptati sunt ab vno, & eodem, posse adoptatos inter se matrimonium inire, vt patet ex dicta ratione. Ità Eman. Sà loco citato, & alij.

8 Tertiò, adoptatum posse celebrare matrimonium cū filia illegitima adoptantis iuxtà Perez. §. 46. fol. 179. Nauar. c. 22. nu. 45. Sanch. disp. 63. nu. 30. Coninch. loco cit. num. 4, Henriq. lib. 12. c. 12, Emanuelē Sà loco cit. & alios, contrà Ang. verbo matrimonium tertio

rio impedimento octauo, & alios. Ratio est, quia tantummodo filij legitimi contrahunt cognationem; nàm cognatio contrahitur inter filios adoptantis, & adoptatum, quando filij adoptantis sunt sub potestate adoptantis; sed filij illegitimi non transeunt in potestatem patris Instituta de nuptijs. §. vltimo; ergo filij illegitimi non contrahūt cognationem cum adoptato; consequenter adoptatus potest contrahere cum filia illegitima adoptantis; Hac etiam de causa adoptans potest cōtrahere cum filia filiæ adoptatæ; quia mulier neminem habet in sua potestate, Instituta de adoptione §. Fœminæ. Ità Sanchez loco citato num. 35, Rebel. q. 7. nu. 11, Syluest. matrimonium octauo q. 8, Reginaldus num. 163, Nauar. cap. 22. num. 45, & alij.

9 Quartò, validum esse matrimoniū contractum ab infideli in cognatione legali; nam infideles non sunt subiecti iurisdictioni Ecclesiæ, à qua inductum est impedimentum cognationis legalis; propterea si infideles, post contractum matrimonium cum adoptante, vel adoptata, conuertantur ad fidem, non sunt separandi; nàm illorum matrimonium est validum. Videre Syluest. verbo adoptio. Sot. in 4. d. 42. q. 2. art. 1, Sanchez loco citato, Rebel. lib. 3. q. 7, Henriquez loco citato, & Couarr. secunda parte c. 6. §. 5. Gutierez, Coninchum, & Reginaldum, locis citatis.

Quintò, spōsalia dissolui, si cognatio legalis ipsis superueniat. Ità Sanchez disp. 63. num. 20, Gutierez loco citato num. 10, & alij.

An vero cognatio legalis superueniens matrimonio contracto impediat debiti petitionem.

Respondent Sanchez loco cit. num. 19, Gutierez loco cit. nu. 9, & alij apud P. Ledes. q. 57. art. 2. ad finem negatiuè. Ratio est, quia nullo iure constat, vbi debiti petitio in eo casu interdicatur. Hæc sententia est probabilis; quamuis etiam contrarium non sine probabilitate possit sustineri.

PVNCTVM VI.

De impedimento criminis.

1 *Quotuplex sit crimen diriment matrimonium; & quid requiratur ad hoc vt contrahatur.*

2 *An crimen dirimat matrimonium, & quo iure.*

3 *An crimen extendatur ad infideles.*

4 *Quid requiratur, vt crimen homicidij dirimat matrimonium. Vide nu. 5. 6. & 7. & num. 14.*

8 *Quid requiratur, vt crimen adulterij irritet matrimonium. Vide num. 9. & 14.*

10 *An sit mortale peccatum promittere matrimonium celebratum post mortem coniugis. Vide num. 11.*

12 *An impedimentum criminis, inducatur, quando Titius copulam habet cum Berta, viuente eius viro, post cuius mortem promittit matrimonium eidem Bertæ.*

13 *An inducatur crimen, quando duo coniugati promittunt sibi matrimonium; sed posteà pœnitentia ducti resiliunt à promissione, & posteà sequitur inter eos copula.*

15 *An inducatur crimen, quando aliquis occidit vxorem, vt contrahat cum alia, quæ nō fuit particeps homicidij.*

16 *An inducatur crimen, quando quis occidit vxorem, non vt contrahat cū alia, sed ob alium finem.*

17 *An crimen inducatur, quando quis vxorem occidit, animo ducendi aliā indeterminatam.*

18 *An crimen inducatur, quando quis occidit vxorem in flagranti crimine adulterij deprehensam.*

9 *An occidens vxorem suam, vt aliam ducat, possit matrimonium inire cū alia, cum qua non peccauit.*

20 *An impedimentum criminis extendatur ad infideles. Vide num. 21.*

1 Cri-

1 CRimen, quod impedit, & dirimit matrimonium, est duplex, videlicet homicidium, & adulterium. Verum tamen est, vt adulterium inducat impedimentum dirimens matrimonium, requiri, vt semen receptum sit intra vas fœminæ, quouis modo receptum sit. Ratio est, quia requiritur adulterium, & peccatum cōsumatum ad inducendum huiusmodi impedimentum, vt benè ostēdit Sanchez lib. 7. disp. 79. num. 2, Coninch. disp. 31. nu. 62, Gutierez de matrim. cap. 96. nu. 28, & satis constabit ex ijs, quæ dicemus infra de incestu, & Sodomia; sed adulterium non est consumatum ante seminis receptionem. Ergo &c.

Circa impedimentum criminis tria principaliter quæremus in hoc pūcto. Primò, vtrùm crimen homicidij, & adulterij dirimat matrimonium. Secundò, quid requiratur, vt crimen homicidij dirimat matrimonium. Tertiò, quid requiratur, vt crimen adulterij dirimat matrimonium.

PRIMA PROPOSITIO.

2 CRimen, siue sit adulterij, siue homicidij, impedit, & dirimit matrimonium iure Ecclesiastico. Hæc propositio constat ex cap. 1. de conuersione infideliū, & ex c. 11. quis viuente 31. q. 1, & c. 1, 2, & 3, 4, 5, & 6. titulo de eo, qui duxit in matrimonium eam, quam polluit per adulterium. Ratio, cur hoc impedimentum ab Ecclesia inductum sit, est, vt vitentur cædes, & adulteria inter coniuges, quæ vitari possunt sublata spe contrahendi inter delinquentes.

Dixi iure Ecclesiastico, quia iure naturæ, aut Diuino non est inualidū matrimonium, celebratum inter personas affectas huiusmodi crimine.

3 Ex quo sequitur, infideles, qui crimen homicidij, vel adulterij commisetunt, posse validè contrahere matrimoniū, vt paulò post clarius ostendā.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 VT crimen solius homicidij inducat impedimētum dirimens, requiruntur istæ conditiones.

Prima est occisio coniugis, videlicet, vt maritus occidat vxorem, vel vxor occidat maritum, siue occidat per se immediatè, siue per alium, siue occidat ferro, siue veneno. Itá colligitur ex cap. 1. de conuersione infidelium.

5 Ex hac conditione sequitur, ad inducendum hoc impedimentum, non sufficere ratihabitionē homicidij absque cooperatione; nàm ratihabitio non est homicidium; sed est posterior homicidio, nec in ipsum influit. Itá Speculum prima parte art. 33, Gutierez de matrimonio cap. 105. nume. 8, Sanchez lib. 7. disp. 78. num. 61, Henriquez lib. 12. cap. 12, Eman. Sà loco citato, nu 7, Valen. tomo 4. disp. 10. q. 5. pun. 3. § crimen, & alij communiter.

Secunda conditio est, vt vir, & fœmina, qui matrimonium contrahunt, cōspirauerint in mortem coniugis occisi. Vndè si vnus illorum machinatus sit mortem absque conspiratione alterius, non contrahit impedimentū dirimens matrimonium; modò non intercesserit adulterium cum homicidio cap. Super hoc, de eo, qui duxit in matrimonium, &c.

Tertia est, vt machinatio, seu conuentio occidendi alterum coniugem, facta sit ad hūc finem, vt mortuo coniuge machinantes, seù conspirantes possent inter se matrimonium contrahere, vt patet ex cap. Si quis 31. q. 1. Vndè qui conuentionem fecit cum Berta occidendi illius virum ex odio, seù vindicta, & non ex intentione cōtrahendi matrimonium inter se, non contrahit impedimentum dirimens matrimonium, consequenter poterit matrimonium cum Berta validè contrahere, vt patet ex cap. Si quis citato.

Ratio

Ratio est, quia hoc impedimentum inductum fuit ab Ecclesia, ne alter cōiux priuaret alterum vita ad contrahēdum matrimonium cum eo, cum quo fecit conuentionem occidēdi alterum coniugem. In hoc autem casu non priuat alterum vita ad hunc finem. Ità Ledes. q. 60. art. 2, Coninchus dub. 5. Emanuel Sà, Henriquez, Valen. locis citatis, & alij, quos magno numero citat Sanchez lib. 7. disp. 78. nume. 13. Non existimo tamen requiri, vt vterq; machinator habuerit hunc finem; sed existimo sufficere, vt vnus tantum habuerit istam intentionem contrahendi; nullo enim iure probatur, istam intentionem requiri ex parte vtriusque. Immò multi Doctores, vt Caietanus verbo matrimonium cap. primo impedimento quinto, & alij existimant, non requiri huiusmodi intentionem ex parte vllius. Sed contrarium nobis sentiendum est, vt patet ex dicto capite. Si quis, & ex allata ratione.

Quarta, vt mors sequatur; nàm ex c. Si quis 31. q. prima colligitur, requiri effectum consumatum.

6 Hinc patet, eum, qui dedit mandatum occidendi; sed posteà reuocauit mandatum, cuius reuocatio innotuit mandatario antè mortem coniugis, nō esse reum huius impedimenti; sicut nec est reus ille, qui dedit consilium, quod nihil influxit, vt patet ex dictis de homicidio, & irregularitate. Ità Sanchez loco citato num. 7, Rebel. loco citato, & alij. Ratio est, quia homicidium non imputatur mandāti, vel consulenti in dictis casibus.

7 Rogabis, vtrùm crimen homicidij inducatur, non solùm quando vir occidit vxorem per se, vel per alium; sed etiam quando vxor ipsa occidit virum, intentione contrahendi matrimonium.

Respondeo induci, vt cōstat ex cap. Si quis viuente 31. q. 1. Ità Coninch. disp. 31. dub. 5. num. 55, Gutierez loco citato nu. 10, Sanchez disp. 78. nu. 8, Emanuel Sà, Henriquez, & alij locis citatis contrà Victoriam de matrimonio num. 292, Speculum prima parte art. 23. conclus. 3. fol. 19, & alios apud Sanchez loco citato.

TERTIA PROPOSITIO.

8 VT crimen adulterij inducat impedimentum dirimens matrimonium, requiritur vnū ex his tribus delictis.

Primum est, vt præter adulterium adsit homicidiū coniugis, cōmissum ab aliqua persona, cum intentione cōtrahendi matrimonium cum illa persona, cum qua commisit adulterium; Vndè si Caius occidat Titium hac intentione, vt possit contrahere matrimonium cum vxore Titij, cum qua commisit adulterium, vel si vxor Titij occidat Titium hoc animo, vt contrahat matrimonium cum Caio, cum quo adulterata est, non poterit validè matrimonium cum eo celebrare, vt patet ex cap. Si quis 31. q. 1. Verum tamen est, ad incurrendum hoc impedimentum non requiri, vt vterque adulter cooperatus sit morti coniugis; sed sufficit, vt vnus sit conscius homicidij; per hoc enim distinguitur crimen adulterij à crimine solius homicidij, recensito in secunda propositione, quòd in crimine solius homicidij requiritur, vt vterque contrahens fuerit particeps homicidij secuti; in crimine verò adulterij sufficit, vt alter eorum occidat inscio altero, cum quo contracturus est. Existimo tamen ad inducendum hoc impedimentum, requiri, vt vterque norit adulterium, alioquin non contrahitur impedimentum dirimens matrimonium, vt patet ex cap. primo & cap. Veniens de eo, qui duxit in matrimoniū. Quare si Titius coniugatus commisit adulterium cum Berta soluta, quæ credebat Titiū non esse coniugatum, poterit validè contrahere matrimoniū cum ipso Titio;

tio; etiamsi Titius occiderit propriã vxorem intentione contrahendi matrimonium cum Berta; nàm copula respectu Bertæ non fuit adulteriũ formaliter; sed tantummodò materialiter; eò quòd ipsa ignoraret, Titiũ esse coniugatum; consequenter ex illa copula nõ inducitur impedimentum dirimens; cum hoc impedimentum inducatur ex adulterio formali vtriusq;, vt patet ex iuribus citatis, & ex capite Significasti. Ità Rebel. lib. 3. q. 8. num. 10, Sanchez loco citato nu. 12, Valen. tomo 4. disp. 10. q. 5. pun. 3. Eman. Sà loco citato nu. 7, Coninch. disp. 31. dub. 5. num. 53, & alij.

Secundum peccatum, per quod potest induci impedimentum, est, vt præter adulteriũ intercedat matrimoniũ, viuente coniuge alterius. Ob id si Titius viuente vxore copulam habuit cũ Catharina, & cum ea matrimonium contraxit, non poterit mortua vxore matrimonium contrahere cum Catharina, vt constat ex capite. Cum haberet, & ex cap. fin. Et hoc verum est, siue adulterium præcesserit contractũ matrimonij, siue secutum sit. Vnde si Titius contraxit publicè, aut clandestinè matrimonium cum vxore Caij, illamquè carnaliter cognouit antè, vel post contractum matrimonium, non poterit mortuo Caio matrimonium cum ipsius vxore validè contrahere. Verum tamen est, vt adulterium cum matrimonio inducat impedimentum dirimens, requiri, vt vterque contrahens sciat, copulam, quam habet, esse adulterium, videlicet vt vterque sciat, superstitẽ esse coniugem alterius. Nam si vterque ignoret, superstitem esse alterius coniugem, vterque poterit post mortem coniugis celebrare simul matrimonium; ita Perez loco citato. Si verò vnus tantum nouit, superstitem esse coniugem altero ignorante, & inscio, poterit inscius cogere conscium ad contrahendum matrimonium post mortem coniugis, vt patet ex cap. Significasti. Existimo tamen ad inducendum hoc impedimentum non sufficere, vt aliquis contrahat matrimonium, vel copulam habeat, credens sui perstitem esse coniugem, qui verè nõ sit superstes, cap. 1. de eo qui duxit. Ratio est, quia ad inducendum hoc impedimentum requiritur crimen adulterij cum matrimonio; in hoc autem casu non interuenit crimen adulterij quò ad actum; cum coniux alterius non sit superstes, ita Coninch. num. 61, Sanchez, & alij locis citatis.

Tertium peccatũ est, vt præter adulterium adsit promissio matrimonij cũ eo, cum quo verè commissum est adulterium. Vndè qui adulterium committit, & promittit illi, cum quo adulteratur, se contracturum cum eo matrimonium post mortem coniugis, nõ poterit mortuo coniuge validè cũ eo contrahere matrimonium, vt si Caius adulteretur cum Berta vxore Titij promittens se cum ea contracturum matrimonium mortuo Titio, non poterit mortuo Titio validè contrahere matrimonium cum Berta. Et hoc verum est, siue promissio facta fuerit ante adulterium, siue post adulterium, siue facta sit cum iuramento, siue non. Secus dicendũ est, si promissio facta fuit animo decipiendi; nàm promissio facta animo decipiendi in foro conscientiæ non inducit impedimentum; cum promissio ficta non sit promissio, ità Henriquez lib. 12. cap. 14. nu. 3, Rebel. loco citato, & alij, quamuis Sanchez lib. 7. disp. 79. nu. 12, Gutierez loco cit. num. 28, & Coninch. dub. 5. num. 57. existiment sufficere fictam promissionẽ; eò quòd huiusmodi promissio det occasionem captãdæ mortis coniugis, ad quam vitandam inductum est hoc impedimentum. Sed hæc ratio facilè soluitur, quia ius requirit promissionem; ficta autem promissio appellatur promissio solo nomine, nec est vera promissio, consequenter nõ sufficit ad inducendum hoc impedimentum.

9 Sed maior difficultas est, vtrũ ista promissio debeat esse mutua, vt inducatur impedimentum.

Respondeo negatiuè; quia potest esse vera promissio; quamuis non adsit repromissio, nec iura requirũt promissionẽ reciprocam, vt patet ex cap. significasti de eo, qui duxit. Ità Syluest. loco citato q.9, Perez. §.49. Rebel. q.8. num. 6, Coninchus num. 62, Sanchez loco citato, & alij contrà Henriquez loco citato num. 2, & alios. Obserua tamen ad promissionem duo requiri, patet ex dictis de contractibus.

Primò, vt promissio sit expressa signo aliquo externo; nàm promissio, facta absque signo externo, non habet vim promissionis, nec habet adiunctũ periculum machinandæ mortis alterius, ad quam præcauendam ius induxit hoc impedimentum.

Secundò requiritur, vt promissio sit acceptata; nàm antè acceptationem non est propriè promissio, sed pollicitatio: Addo, non sufficienter acceptari per taciturnitatem; cum huiusmodi promissio non sit simpliciter grata acceptanti, & sit de re onerosa. Ità Sanchez loco citato, Gutierez loco citato num. 28, & alij contrà Rebel. ex parte loco citato, Coninchum num. 58, & alios.

10 Quæres primò, vtrũ peccet promittẽs matrimonium post dissolutionem præsentis matrimonij, seù post mortem coniugis.

Respondeo, non solùm promittentem; verùm etiam acceptantem mortaliter peccare. Ratio est, tùm quia datur ansa captandę mortis alterius coniugis; tùm quia sic habetur in cap. finali de eo &c. Ità Sanchez loco citato num. 40, Rebel. q.8. num. 9. & alij.

11 Rogabis, vtrùm dicta promissio non solum sit illicita, verum etiam inualida.

Respondeo, illicitam esse, & inualidam. Ratio est, tùm quia ius resistit illi promissioni; tùm quia si esset valida, obligaret promittentẽ ad illius adimpletionem; sed falsum est, ipsum obligari ad adimpletionem illius promissionis, quam non potest adimplere; cum ex huiusmodi promissione cũ adulterio consurgat impedimentum dirimens matrimonium; ergo non est valida. Ità Sanchez loco citato num. 4, Abbas in cap. fin. & alij.

12 Quæres secundò, vtrùm contrahatur impedimentum dirimens matrimonium, si Titius copulam habeat cũ Berta coniugata viuẽte eius viro, post cuius mortem promisit matrimonium Bertæ.

Respondeo, non contrahi. Ratio est, quia adulterium, & promissio matrimonij debent fieri viuente coniuge illius, qui est conplex adulterij. Idem dicendum est de adulterio cum matrimonio, vt expresè habetur in cap. fin. de eo, qui &c. Ita Sot. in quarto dist. 37. q. vn. art. 4, Coninch. nu. 54, & alij, quos citat, & sequitur Sanchez loco citato num. 5, & Perez §. 50. fol. 188, Rebel. loco citato nu. 8. qui etiam colligunt ex eodem capite, requiri, vt vtrunque intercesserit durante eodem matrimonio, & non sufficere, vt intercesserit in diuersis coniugijs, seù matrimonijs. Vndè si Titius promisit matrimonium Bertæ mortua sua vxore, sed posteà mortua vxore contraxit cum Simplicia, & viuente Simplicia carnaliter cognouit Bertam absque noua promissione, poterit mortua Simplicia contrahere cum Berta; eo quod promissio, & adulterium non intercesserint durante eodem matrimonio.

13 Quæres tertiò, vtrum contrahatur impedimentum, quando duo promiserunt sibi matrimonium, aut matrimonium simul inierunt durante eodem matrimonio; sed posteà pœnitentia ducti resilierunt à promissione, vel à matrimonio ante secutam copulam, quæ deinde secuta est absque noua promissione, vel matrimonio post dissolutionẽ promissionis, vel matrimonij.

Respon-

Respondeo, non contrahi; quia nō concurrit adulterium cum promissione, vel cum matrimonio; fides enim anteà data soluta est, & extincta antè secutam copulam. Secus dicendum est, si secuta promissione, & copula velint resilire à promissione, seù à matrimonio iam cōtracto; nam impedimentum iam inductum est; eò quòd concurrerit adulterium cum promissione, vel matrimonio; consequenter isti non poterunt inter se contrahere absque Summi Pont. Dispensatione. Ità Coninch. num. 60, Sanchez, & alij locis citatis.

14 Ex dictis in hoc puncto elicitur ista conclusio. Crimen homicidij inducit impedimentum dirimens matrimonium inter illos, qui in mortem alterius coniugis conspirarunt hoc fine, vt eò mortuo inter se cōtraherent, modò reuera secuta sit mors, & imputetur conspirantibus. Crimen verò adulterij inducit impedimentum dirimens matrimonium, quando habet adiunctum homicidium illius, cū cuius cōiuge cōtrahendum est matrimonium, & hoc dicitur crimē adulterij cum homicidio; vel quando habet adiunctum matrimonium, & hoc dicitur crimen adulterij cum matrimonio; vel quando habet adiunctam promissionē matrimonij secuturi post mortem illius, cum cuius coniuge cōmissum est adulterium, & hoc dicitur crimen adulterij cum promissione futuri matrimonij.

15 Hinc colligi potest primò, non oriri impedimentum dirimens matrimonium, quandò aliquis occidit coniugem suum, vel alterius, vt possit cōtrahere matrimonium cum alio, qui non fuit particeps homicidij, vel adulterij.

16 Secundò, non oriri impedimentum dirimens, quando duo conspirant in mortem alterius coniugis, vel quando adulter occidit alterum coniugem non intentione contrahendi matrimonium cum adultero; sed ob alium finē E. g. vt liberius possit libidinem explere, vel ne occidatur à cōiuge illius, cum quo commissum est adulterium, vel ad alium finem, quam ad contrahendum matrimonium cū adulterio.

17 Tertiò, non oriri impedimentum dirimens, quandò adulter occidit vxorem animo ducendi aliquam indeterminatam, vel ducendi aliquam determinatam; modò non habeat intentionem ducendi illam, cum qua peccauit. Idem dicendum est, quandò adulter occidit vxorem animo ducendi illam, quam Titius designauerit, quamuis posteà Titius designet ipsam adulteram. Ità Sanchez lib. 7. disp. 78, Rebel. lib. 3. q. 8, Gutierez num. 20, & 22, Henriquez lib. 12. cap. 14, & alij.

18 Addo cum Rebel. nu. 15, & Henriquez loco citato contrà Reginal. lib. 31. cap. 19. num. 137. ad finem, & alios, nō incurri hoc impedimentum ab eo, qui occidit vxorem inflagranti crimine adulterij deprehensam, aut quando aliter occidit impunè per leges, nisi fortè per dolum dederit causam adulterij, vt eam posset occidere, & ea mortua posset contrahere cum alia complice talis machinationis, seù proprij adulterij. Ratio est, quia huiusmodi homicidium non imputatur tanquam crimen; cum leges impunè permittant occidi cōiugem adulterum ab altero inflagranti deprehensum; quamuis in foro conscientiæ committatur peccatum, vt cum Speculo, & alijs dicam in simili de vxoricidio, quod impedit matrimonium.

19 Quartò, eum, qui occidit propriā vxorem, vt contrahat matrimonium cum adultera, posse validè contrahere matrimonium cum alia; quamuis non possit validè cōtrahere cum ipsa adultera; nam hoc impedimentum inductum est, ne matrimonium validè cōtrahatur cum persona adultera, non verò cum alia. Ità Sanchez disp. 78. nu. 21, Gutierez loco cit. nu. 25, & alij.

Verum tamen est, occidētem propriā coniugem incurrere impedimentum impediens matrimonium cumquacū-que persona, vt infra dicam. Ità Sanchez disp. 79. num. 41, Coninch. num. 64, Gutierez nu. 12, & alij DD. cit.

20 Quæres, vtrùm impedimentum criminis contrahatur non solùm à fidelibus, verum etiam ab infidelibus.

Respondeo, contrahi tantummodò à fidelibus. Ratio est, quia hoc impedimentum inductum est ab Ecclesia, cui nō sunt subiecti infideles. Quamobrem infideles, qui se tanto scelere coinquinarunt tempore infidelitatis, poterunt, non solum antè conuersionem, validè cōtrahere matrimonium cum complice, sed etiam post conuersionem. Si tamen vnus complex esset fidelis, & alter infidelis, fidelis contraheret hoc impedimentum; cum ipse sit subditus Ecclesiæ, infidelis verò non contraheret; cum ipse non sit subditus Ecclesię, vt bene obseruat Sanch. num. 3, Henriquez lib. 12. cap. 14. nu. 2, Gutierez de matrim. cap. 105. nu. 6.

21 Neque militat in hoc casu ratio dicta de cognatione spirituali nu. 19.

Addo cum Sanchez loco citato nu. 43. contrà Henriquez lib. 12. cap. 14. num. 3, Rebel. loco citato num. 14. Speculum prima parte art. 34, & alios, requiri, vt totum delictum cōtractum sit post Baptismum; Consequenter non sufficere promissionem, aut matrimonium, fuisse factum antè Baptismum, & adulterium commissum fuisse post Baptismum; quare si infidelis contraxit matrimonium ante Baptismum, & post Baptismum commisit adulteriū, non incurrit hoc impedimētum; quia impedimentum criminis non incurritur ob vnum tantummodò delictum; sed propter vtrunque, idest propter adulterium cum matrimonio, vel cum promissione matrimonij, vel cum homicidio; cum autem infidelis nō esset subiectus Ecclesiæ antè Baptismum, non est ratio, cur dicamus illum subiacere huic impedimento, si vnum tantummodò delictum antè Baptismum, & alterum post Baptismum commisit; nam ratione delicti commissi ante Baptismum non punitur ab Ecclesia; eò quòd tunc temporis non esset subditus Ecclesiæ.

PVNCTVM VII.

De impedimento disparitatis cultus.

1 *Inter quos reperiatur disparitas cultus.*

2 *An disparitas cultus dirimat matrimonium, & quo iure.*

3 *An infideles coniugati separādi sint, quandò conuertuntur ad fidem.*

4 *Quibus de causis dissolui possit matrimonium infidelium, quandò conuertuntur ad fidem. Vide nu. 5. 6. 7. & 8.*

9 *An matrimonium infidelis conuersi ad fidem dissoluatur per professionē factam in Religione. Vide nu. 10.*

11 *Quemnàm sequantur filij, quandò vnus conuertitur ad fidem, altero persistente in infidelitate.*

1 Disparitas cultus reperitur inter fidelem, & infidelem, seù inter Baptizatum, & non Baptizatum. Vndè difficultas est in hoc puncto, vtrùm matrimonium contractum inter baptizatum, & nō baptizatum sit validum.

VNICA PROPOSITIO.

2 Matrimonium Baptizati, seù fidelis contractum cum infideli, seù non baptizato inualidum est iure Ecclesiastico. Hæc propositio patet tùm ex Concil. Toletano tertio c. 14. tùm ex vsu, & consuetudine vniuersali Ecclesiæ, quæ sufficiens est ad inducendum impedimentum; quamuis nō sit in iure expressum. Ità Valen. loco citato verbo Cultus disparitas P. Ledesm. q. 59. art. 1, Henriquez lib. 12. cap.

cap. 13, Reginal. lib. 31. nu. 167, Gutierez de matrimonio cap. 104, Coninch. de matrimonio disp. 31. dub. 3. num. 43. Perez. §. 51. f. 192, Sanch. lib. 7. disp. 71.

Dixi matrimonium baptizati cum non baptizato, idest cum infideli, qui nondum recepit Baptismum, quamuis sit Cathecumenus nondum baptizatus; matrimonium verò inter fidelem, & hæreticum, vel apostatam, vel excommunicatum validum est, cum nullo iure irritetur. Ità P. Ledesma, Sanchez, Emanu. Sà, Perez, Gutierez, Reginal. & alij locis citatis; non enim intercedit disparitas cultus inter fidelē, & hæreticum, vel apostatam, vel excommunicatum; cum omnes isti sint baptizati: committitur tamen graue peccatum, quando contrahitur matrimonium cum hæretico, tùm propter prohibitionem Ecclesiæ, c. Non oportet, & cap. Caue 28. q. 1, tùm propter periculum peruersionis. Ità Gutierez loco cit. num. 7, Reginal. num. 169. Sanchez disp. 72. nu. 4. vbi plures alios refert, additque hoc non procedere in ijs locis, in quibus consuetudine receptū est, vt matrimonium contrahatur cum hæreticis excommunicatis toleratis, vt accidit in Germania, & Gallia; modò tamen nō sit periculum peruersionis, & non adsit scandalum aliorum, vt bene obseruat Coninchus loco cit. num. 45. Vtrùm verò sit peccatū mortale cōtrahere matrimonium cum excommunicatis toleratis, aut vitandis, constat ex dictis de censuris de participatione cum excommunicatis.

Dixi iure Ecclesiastico; quia iure Diuino, vel naturali nō est inualidum matrimonium contractum inter fidelem, & infidelem; non enim probari potest iure naturæ, vel diuino inualidum esse; quamuis sit illicitum propter periculum prolis, quam quilibet coniugum contendet trahere ad suam fidem, ita Sanchez disp. 71. num. 7, Gutierez loco cit. num. 1, Coninch. disp. 21. num. 41.

3 Quæres primò, vtrùm infideles, qui contraxerunt matrimonium in infidelitate, separandi sint, quando conuertuntur ad fidem.

Respondeo, non esse separandos, nisi adsit aliquod impedimentum, propter quod matrimonium illorum fuerit inualidum iure naturæ, vel nisi adsit aliqua causa, ob quam dissolui possit, vel nisi contraxerint cum aliquo impedimento dirimente, inducto ab eorum Principibus; possunt enim Principes infidelium inducere impedimenta, & constituere formam, sub qua celebretur contractus matrimonij, vt ait P. Ledes. q. 59. art. 3, Henriquez lib. 12. cap. 13. num. 1. cum alijs communiter, & constat ex dictis puncto primo.

4 Rogabis, quænam sint causæ, propter quas dissolui possit matrimoniū, quando vnus infideliū conuertitur ad fidē, altero persistente in infidelitate.

Respōdeo, has causas posse assignari cum Coninch disp. 26. dub. 5. num. 58, & alijs DD. citatis.

Prima est, qn̄ infidelis nō vult habitare cum fideli; vt patet ex 1. Corint. 7.

Secunda, quando infidelis vult quidem habitare; sed non absque iniuria Creatoris; tunc enim fidelis conuersus potest dissoluere matrimonium, & cum fideli contrahere. Ratio est, quia cum fidelis in eo casu non possit habitare cum infideli, æquum est, vt possit dissoluere matrimonium saltem ex priuilegio Diuino, quod ex verbis D. Pauli prima Cor. 7. colligitur, si infidelis discedit, discedat; non enim seruituti subiectus est frater, aut soror in huiusmodi, &c.

5 Si quæras, quandonam contingat iniuria Creatoris.

Respondeo, tunc contingere, quando infidelis compellit fidelem ad peccatum, vel quando infidelis non vult nomen Dei, aut Christi audire, nisi cū despectu, vel quando nomen Dei blasphemat, vel impedit, quominus debitus honos, aut laudes Deo exhibeantur,

tur, vel quando retrahit familiam à Christi fidel. Ità Rebel. lib. 3. q. 10. sect. 2. num. 2, Sanchez lib. 7. disp. 74. nu. 6. Valen. tom. 4. disp. 10 q. 1. pun. 3, Henriquenz lib. 11. cap. 8, & alij. Et ità colligitur ex cap. Quanto, & ex cap. Gaudemus de diuortijs.

6 Sed maior difficultas est, vtrùm fidelis possit dissoluere matrimonium cum infideli, quando infidelis vult habitare sine iniuria Creatoris, sed non vult conuerti ad fidem. Circa quā difficultatem est duplex sententia.

Prima sententia negat posse dissoluere propter auctoritatē Apostoli prima ad Corint. 7. Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat eam. Ità Valentia loco cit. Nauar. cap. 22. nu. 49, Tolet. & alij, apud Sanchez loco cit. Omnes tamen concedunt, licitum esse diuortium.

Secunda probabilior affirmat; eo quod in Concil. Tolet. 3. cap. 4, vetitum sit fideli habitare cū infideli, propter periculum peruersionis, quod, vt plurimum accidere solet. Vndè in aliquibus locis certum quoddam tempus præscribitur infideli, vt conuertatur ad fidem, & eo elapso fiat separatio, nisi conuertatur. Videre P. Ledes. q. 59. art. 3. ad fin. & Sanchez loco citato num. 9. & disp. 73. Ad locum Apostoli respondeo, illum intelligi seclusa alia prohibitione, & peccato.

7 Hinc colligi potest primò, infidelem, persistentem in infidelitate, posse matrimonium cum alia contrahere, quando vxor conuersa dissoluit prius matrimonium, vt benè ait Sanchez disp. 77. Prius matrimonium secundū aliquos DD. dissoluitur, statim ac infidelis admonitus recusat legitimè habitare. Secundum alios dissoluitur, quādo elapsus est terminus ab Ecclesia cōstitutus ad determinandum, an infidelis velit legitimè habitare. Secundum alios dissoluitur per matrimonium fidelis cum alia fideli, vt ait Emanuel Sà loco citato num. 8. & alij. De qua re latius disputat Sanchez disp. 75, Rebel. lib. 3. q. 10. sect. 2. & P. Ledesma q. 59, & Coninchus disp. 26. nu. 63.

8 Secundò, conuersum ad fidem, nō solum posse matrimonium cum alia celebrare; sed etiam posse, postquam infidelem admonuit, an velit conuerti, transire ad religionem, Ordines Sacros suscipere, & votum Castitatis emittere; sicut enim potest matrimonium cū alia inire, ità etiam videtur posse transire ad religionem, &c. Et sicut ista licita sunt facienti diuortium ob adulterium, ità etiam licita sunt conuerso ad fidem, qui debet facere diuortium cū infideli recusante conuerti. Ità Henriquez lib. 11. cap. 17. num. 8, & alij DD. citati.

9 Rogabis, vtrùm matrimonium nō solum ratum; sed etiam consumatum dissoluatur per professionem conuersi factam in religione.

Respondeo, dissolui. Ratio est, quia sicut matrimonium ratū fidelium dissoluitur per professionem alterius cōiugis; ità etiam dissoluitur matrimonium consumatum tempore infidelitatis, quod est minus insolubile cum nō sit Sacramentum. Ità Sanchez disp. 76. num. 9, Henriquez lib. 11. cap. 8. num. 4, P. Ledes. disp. 59. art. 5, & alij contrà Abulensem. 1. reg. cap 8. q. 68.

10 Ex quo fit, vt si infidelis conuertatur post professionem alterius coniugis anteà conuersi nō possit petere, vt conuersus professus sibi restituatur. Secus dicendum est, si nondum professus est, aut si conuersus suscepit ordines Sacros; nàm matrimonium non dissoluitur per ordines; nulla enim ratione probari potest, ipsū dissolui per ordines; & sicut ordines Sacri non dirimunt matrimonium ratum fidelium, ità neque dirimunt consumatum infidelium. Verum tamen est, fidelem cōuersum, qui suscepit Sacros Ordines, non esse restituendum alteri coniugi, qui conuertitur, postquam fidelis ini-

tiatus

tiatus est Ordinibus; nàm ille debet sibi imputare, quòd tardè conuersus sit; quamuis matrimonium non sit dissolutum per susceptionem Sacrorum Ordinum; sicut remanet dissolutum per professionem in religione. Ità Sanchez loco citato nu. 6, & 7, Coninch. loco citato nume. 66, & alij communiter.

11 Quæres secundò, quemnam sequantur filij, quando parens conuertitur ad fidem altero persistente in infidelitate.

Respondeo, sequi conditionem parentis fidelis, quando filij nōdum sunt doli capaces. Ità deciditur in cap. Iudæi 28.q.1. in fauorem fidei.

Dixi, quando filij nondum sunt capaces doli; nàm filij capaces doli relinquendi sunt in propria libertate, nec sunt cogendi ad fidem, vt patet ex dictis de Baptismo cum Suarez, & alijs. Ex Concilio Toletano quarto cap. 56, & cap. de Iudæis 45. distinct. Ità communiter DD. quos citat Sanchez disp. 73. num. 16, P. Ledes. loco citato ar 4, Coninch. nu. 67, Perez. §. 16, & Emanuel Sà loco citato num. 8, vbi addit, in dubio, an filij sint capaces doli, præsumendum esse in fauorem fidei.

PVNCTVM VIII.
De impedimento vis.

1 *Quinàm dicatur metus intrinsecus, & extrinsecus.*
2 *Quinàm dicatur metus cadens in cōstantem, seu grauis, & probabilis.*
3 *Quinàm dicatur metus iustus, & iniustus.*
4 *Quibus modis metus incutiatur.*
5 *An metus semper tollat voluntarium.*
6 *Quanàm reducantur ad metum grauem.*
7 *Quid requiratur, vt metus dirimat matrimonium.*
8 *An, & quomodò metus grauis dirimat matrimonium.*
9 *An metus dirimat matrimonium inter infideles.*
10 *Quibus modis metus incutiatur.*
11 *Quandonàm metus iustè, & iniustè incutiatur.*
12 *An stuprator validè contrahat matrimonium cum ea, quam violauit, si contrahat ob metum excommunicationis, aut mortis.*
13 *An validè celebretur matrimonium ab eo, qui à Iudice cogitur sub graui pœna stare sponsalibus.*
14 *An validum sit matrimonium, quandò quis cogitur celebrare matrimonium per sententiam materialiter iniustam.*
15 *An validum sit matrimonium celebratum ob metum iustæ accusationis, aut carceris, aut mortis.*
16 *An validum sit matrimonium celebratum per metum incussum à causa libera.*
17 *An validum sit matrimonium contractum ad euitandum periculum animæ.*
18 *An validè celebretur matrimonium cum concubina metu inferni, vel infamia, vel mortis, &c.*
19 *An validè celebretur matrimonium ab eo, quem medicus dixit periturū ob humoris abundantiam, nisi ducat vxorem.*
20 *An validum sit matrimonium, quod contraxit damnatus ad mortem, cui Iudex promisit liberationem, si propriam filiam duceret.*
21 *An validum sit matrimonium, quod obsessus contraxit cum filia obsidentis, vt obsessionem euaderet.*
22 *An validè celebretur matrimonium à defloratore, qui se obtulit ad contrahendum cum deflorata, vt mortem euaderet.*
23 *An matrimonium validè contrahatur ab agroto, quem medicus curare nolebat, nisi propriam filiā duceret.*
24 *An matrimonium per metum celebratum sit validum, si contrahens coga ur illud per copulam consumare.*

25 *An*

25 *An validum sit matrimonium contractum per metum incussum non ab altero contrahente, sed à tertia persona.*

26 *An validum sit matrimoniũ per metum grauem celebratum, adiuncto iuramento.*

27 *An opus sit relaxatione iuramenti, quandò matrimonium celebratum fuit cum iuramento.*

28 *An matrimonium celebratum per metum resoluatur in sponsalia.*

29 *An qui iurauit stare matrimonio per metum celebrato, teneatur illi stare ratione iuramenti.*

30 *An peccet contrahens matrimonium per metum.*

31 *An valida sint sponsalia cum metu graui celebrata.*

32 *An sponsalia per metum celebrata inducant impedimentum publicæ honestatis.*

33 *An sponsus, qui alteri metum incussit, possit resilire à matrimonio, antequàm alter, qui per metum consensit, ratificet consensum.*

34 *An compellens aliquem ad matrimonium contrahendum incurrat aliquam pœnam.*

1 SVpponendum est primò, metum alium esse intrinsecum, alium extrinsecum, vt patet ex dictis de voto q.1.pun.3. Metus intrinsecus dicitur ille, qui à causa intrinseca, vel naturali infertur, qualis est metus grauis mortis proueniens ex periculosa infirmitate, aut ex feris, & animalibus. Hic metus dicitur intrinsecus, seu à causa intrinseca, vt distinguatur à metu extrinseco, qui fit à causa extrinseca libera, idest ab homine. In præsenti puncto non est nobis difficultas de metu intrinseco, sed de metu extrinseco; constat enim matrimonium celebratũ per metum incussum à causa intrinseca, & naturali, esse validum; sicut est validum votum.

2 Supponendum est secundò, metũ alium esse cadentem in constantem virum, qui alio nomine appellatur grauis, vel probabilis, alium esse cadentem in virum inconstantem: metus cadens in constantem virum dicitur ille, qui cogit eligere minus malum; vt maius malum probabiliter imminens euitetur. Metus cadens in virum inconstantem est ille, quo aliquis maius malum, & inconueniens eligit ad fugiendum minus.

3 Supponendum tertiò, metum cadentem in constantem virum, aut esse iustum, aut iniustum. Iustus est, quãdo aliquis comminatur malum, quod iustè potest inferre, vt quando comminatur iustam accusationem criminis.

4 Supponendum quartò, metum, qui est ab extrinseco, idest ab homine, aliquando incuti ad extorquendum matrimonium, & tunc dicitur incussus ad hoc; aliquãdo incuti ad alium finẽ, quàm ad contrahendum matrimoniũ, & tunc non dicitur incussus ad hoc.

5 Supponendum quintò, vim, & metum adhuc esse duplicem, vnus est, qui aufert omnino consensum, & voluntarium, vt accidit, quando homo per metum, seu per vim re uera non consentit; sed fingit se consentire; alter est, qui non tollit omninò consensum; sed solum tollit secundum quid, quatenus contrahens re uera consentit, sed non liberè. In hoc puncto sermo nobis erit de matrimonio contracto per vim, & metum secundo modo; non verò de matrimonio contracto per vim, & metum primo modo; matrimonium enim, contractum per vim, & metum primo modo, est omninò inualidum, non solum iure Ecclesiastico; sed etiam iure naturæ; nam contractus matrimonij non subsistit sine consensu, vt cõstat apud omnes.

6 Supponendum est sextò, ad metũ grauem, & cadentem in constantem virum reuocari metum mortis, metũ mutilationis, vel cruciatus atrocis, vel longi

longi carceris, vel exilij diuturni, vel seruitutis, vel stupri, siue in viro, siue in fœmina, vel amissionis status honorifici, vt expresse habetur Cod. De ijs, quę metus causa fiunt, cap. Cum dilectus de ijs, quæ vi, & lege, nec timorẽ ff. quod metus causa. Ad eundem metũ reducitur metus amissionis omniũ bonorum, vel saltem magnæ partis, aut amissionis rei magnæ, & notabilis. Similiter metus infamiæ iuris, vel facti; sicut enim ad metum grauem reducitur metus amissionis bonorum, ità etiã reduci debet metus infamiæ; cum melius sit bonum nomen, quam diuitiæ multæ, Prouerb. 22. Idem dic de metu iniustæ excommunicationis; nàm excommunicatio est grauis pœna, qua homo separatur ab Ecclesia, & grauissima patitur incommoda, vt benè tradit Sanchez disp. 5. nu. 17. Gutierez de matrimonio cap. 78. num. 12.

Dixi metus iniustæ excommunicationis; quia metus iustæ excommunicationis non reducitur ad metum grauem; quia excommunicatio iusta facile caueri potest alijs medijs, videlicet sublata contumacia, & est medicina, quæ exhibetur ad tollendã inobedientiam. Addo, metum cadentem in constantem virum nõ solum censeri, quãdo aliquod ex prędictis malis nobis imminet; verum etiam quãdo aliquod ex prædictis malis timemus alijs, nobis coniunctissimis, vt coniugi, parentibus, auis, filijs, fratri, sorori, nepoti, vel alteri arctissimo necessitudinis vinculo nobis coniuncto; vt benè ait Sanchez lib. 4. disp. 4, Lessi. lib. 2. cap. 17. dub. 6, Rebel. lib. 2. q. 9. nu. 3, Henriquez lib. 11. cap. 9. num. 5, Gutierez num. 16, Coninch. disp. 28. dub. 2. nu. 56, & alij. Ratio est, quia mala istorum reputantur nostra.

Addo cum aliquibus Doctoribus, ad metum cadentem in constantem virum reduci timorem reuerentialem, non quemcunque, sed grauem, quo scilicet aliquis timet offensam patris, vel alterius sui superioris diuturnam cum vultus asperitate, cum verberibus, aut cum aliqua mala tractatione; Quare non quilibet metus reuerentialis censetur grauis; sed ille tantum, qui coniũctus est cum minis, vel cum timore malę tractationis, vel cum alio graui incommodo, vel etiam cum precibus importunis vehementer, & sæpius repetitis à Patre, vel à Superiore. Ità Lessius, & Rebel. locis citatis, Henriquez lib. 11. cap. 9. Valen. tom. 4. disp. 10. q. 3. pun. 2, P. Ledes. q. 16, & Sanch. lib. 4. disp. 6, & 7, Reginaldus lib. 31. nu. 85, & plures alij apud Menochiũ de arbitrarijs lib. 2, Cẽturia 2. casu 136. Addo etiam cum Sanchez lib. 4. disp. 5, & 5, Conincho num. 33, Rebell. & alijs, relinquendum esse arbitrio prudentis viri iudicare, quinam sit metus cadens in constantem virum, & qui non cadens; nàm metus non est pendendus, & metiendus ex causa, ex qua nascitur, & ex natura rei; sed potius ex persona, cui incutitur; non enim omnes homines æqualiter mouentur, etiam seruata virtute constantiæ; cum possit aliquando contingere, vt aliquis maius malum reputet colaphum, aut leuem verberationem, aut victus priuationem per aliquot dies, aut patriæ priuationem, quàm contrahere matrimonium. Vndè, qui contrahit matrimonium cum huiusmodi metu, censetur contrahere cum metu cadente in constantem virum. Idem tenet Menochius loco citato casu 135. cũ Decio, Tiraquello, & alijs.

7 Supponẽdum est vltimò, vt metus grauis dirimat matrimonium, requiri, vt malum, quod timetur, probabiliter immineat; nàm vir constans timet malum, quod sibi probabiliter imminet; non verò timet malum, quod sibi non imminet. Vndè qui contrahit matrimonium ob minas illius, qui non solet exequi minas, aut quibus ipse potuisset aliter occurrere, quàm contrahendo, validè contrahit, vt benè ait

T San-

Sanchez lib. 4. disp. 4. conditione vltima, Henriquez loco citato num. 4, Reginaldus lib. 31. num. 77, & 84, Coninchus num. 23, & alij. Secus dicendum est, quando incutiens minas solet eas exequi, vel quando incutiens minas est vir potens; sed dubitatur, an sit illas executioni mandaturus; quamdiu enim non constat de more viri potentis, adest iusta causa timendi minas, & prudentis est cauere periculum executionis minarum. Ità Sanchez disp. 6. num. 21, & alij.

His positis, difficultas nobis est in præsenti pun. quænam vis, seu metus dirimat matrimonium.

PRIMA PROPOSITIO.

8 Matrimonium, celebratum per metum grauem, seu cadentem in constantem virum, est inualidum iure Ecclesiastico, modò metus sit iniustè incussus à causa libera ad hoc, idest ad extorquendum consensum. Ità Nauar. cap. 22. num. 5, P. Ledes. q. 16, Valent. loco citato, Sotus dist. 29. q. 1, Perez § 52. fol. 197, Sanchez lib. 4. disp. 14, Henriquez lib. 11. cap. 9. num. 1. Gutierez de matrimonio cap. 76. nu. 8. Reginaldus lib. 31. num. 76, & 78, Coninchus disp. 28. dub. 1. num. 5, & 16, Riccius decis. 253, & alij communiter, & constat ex cap. Veniens secundo de sponſ. & cap. 2. de eo, qui duxit in matrimonium, &c. & sic vsu receptum est in Ecclesia.

Dixi celebratum per metum grauē; quia matrimonium celebratū per metum leuem non est inualidum; tùm quia in iure non habetur ratio metus leuis, vt dictum est de sponsalibus, & de voto; tùm quia sicut cæteri contractus celebrati per metum leuem non sunt irriti, ità neque est irritum matrimonium, cum huiusmodi metu celebratum; nullus enim textus extat illud irritans, nec ius naturæ ipsum irritat. Non nego tamen, quin sit probabilis sententia eorum, qui asserunt matrimonium per metum leuem celebratum irritari coram Deo, & in conscientia; eò quòd metus leuis tollat libertatem necessariam ad istum cōtractum, iuxta P. Ledes. loco citato, Nauar. cap. 17. num. 3, Speculum, & alios apud Sanchez lib. 4. disp. 17. & apud Lessium loco citato nu. 47. Immo certum est, matrimonium inualidum esse in foro conscientiæ, quoties metus leuis tollit omnino consensum; nam ad validitatem matrimonij iure naturæ requiritur consensus. Ita Gutierez loco citato num. 20, Rebel. lib. 2. de matrim. q. 11. sect. 1. Less. & alij locis citatis; per se tamen loquendo metus leuis non irritat matrimonium, vt patet ex nostris rationibus, alioquin omnia plena essent litibus, & controuersijs; cum metus leuis frequenter adesse soleat.

Dixi iure Ecclesiastico; quia iure naturæ videtur validum matrimonium, celebratum per metum; quamuis multi DD. vt D. Bonauentura, Molina, & alij apud Less. loco citato, & apud Rebel. lib. 2. q. 9. nu. 8. velint esse irritum iure naturæ. Sed mihi probabilius videtur, irritum esse tantummodò iure positiuo; vt ait Sanchez loco citato d. 14. nu. 2, P. Ledes. q. 47. ar. 3. Less. lib. 2. cap. 17. dub. 7. nu. 47, & alij. Ratio est; tùm quia cæteri contractus, celebrati cum metu graui, non sunt inualidi iure naturæ, vt suo loco dictum est; ergo neque matrimonium videtur inualidum iure naturæ; tùm quia si iure naturæ inualidum esset matrimonium, celebratum per metum grauem, esset etiam iure naturæ inualidum matrimonium celebratum per metum leuem, quod tamen videtur falsum ex communiori DD. sententia contra Ledes. q. 49. art. 3, Speculum prima parte art. 2. conclus. 7. & alios apud Sanchez, & Less. locis citatis.

9 Hinc sequitur, matrimonium celebratum per vim, & metum grauem

inter infideles, validum esse, nisi extet aliqua lex ciuilis irritans matrimonium celebratum inter infideles cum metu graui. Ratio est, quia matrimonium celebratum per metum grauem non est inualidum iure naturæ; sed iure Ecclesiastico, cui non sunt subiecti infideles. Ità Sanchez lib. 4. disp. 14. num. 3. P. Ledesm. q. 47. art. 3. dub. 1, & alij contra Henriquez lib. 11. cap. 6, & alios.

Dixi, modò metus sit iniustè incussus; quia si matrimonium celebretur per metum iustè incussum, validum est, vt testantur præcitati DD., quod vt meliùs intelligatur.

10 Aduertendum est, metum dupliciter incuti posse, primo iustè. Secūdò iniustè. Rursus metum, qui iustè incutitur ob vnum finem, non semper licitè incuti ob alium, vt ob extorquēdum matrimonium. E. g. aliquis habet ius accusandi Titium ob iniuriam sibi illatam per contumeliam, vel per furtum, vel per homicidium. Iste potest metum accusationis incutere Titio, vt ab eo extorqueat debitam sibi satisfactionem, & in hoc casu dicitur metū iustè incutere; non tamen potest ob iniuriam sibi illatam per contumeliam, &c. minari accusationē, vt extorqueat consensum matrimonij. Vnde si minetur accusationem, vt extorqueat consensum matrimonij, dicitur metum iniustè incutere; nàm iste metus repugnat libertati matrimonij, & est iniuriosus Sacramento; cum per huiusmodi metum Titius cogatur inuitus celebrare matrimonium, quod debet esse liberum, & non coactum; quamuis igitur ille metus accusationis possit esse iustus ob alios fines; nihilominus ob finem extorquendi matrimonium est iniustus. Ità Coninchus num. 15, & alij DD. citati.

11 Ex quo sequitur, eum, qui minatur accusationem alteri cum periculo longæ detentionis in carcere, vel exilij, nisi ducat propriam filiam, quam consentientē carnaliter cognouit, dici metum iniustè incutere per ordinem ad matrimonium; nàm qui carnaliter cognouit aliquam consentientem, non tenetur præcisè ratione copulæ matrimonium cum ea cōtrahere, consequenter si matrimonium cum ea contrahat per metum longæ detentionis in carcere, vel exilij, inualidè contrahit; eò quòd contrahat per metū, iniustè sibi incussum ad extorquendum matrimonium. Secus dicendum est, si ille, cui metus incutitur, dedit causam incutiēdi sibi metum ob culpam, propter quā iure licito compelli potest ad matrimonium; tunc enim validum est matrimonium; eo quòd metus sibi iustè incutiatur. Explico rem exemplis.

Primum exemplum est. Pater minatur accusationem Titio, nisi ducat propriam filiam, quam construpauit, videndum est in hoc casu, an filia voluntariè consenserit, vel inuoluntariè violata sit. Si inuoluntariè violata est, validum est matrimonium, celebratū cum metu accusationis; nàm hic metus iustè incutitur ob causam, propter quam stuprator iure licito cōpelli potest ad contrahendum matrimonium. Si verò filia voluntariè consensit, non videtur validum matrimonium, celebratum cū metu accusationis, ex qua timeatur graue damnum; nàm stuprator Virginis consentientis non dedit causam incutiendi sibi metum ob culpam, propter quā licitè compelli possit ad matrimonium; stuprator enim virginis consentientis non tenetur illā ducere, nisi alius titulus adsit, qualis titulus esset, si ibi recepta esset lex præcipiens contrahere matrimonium cū stuprata, vel si præcessissent sponsalia, vel promissio matrimonij, vt benè ait Sanchez lib. 4. disp. 14. nu. 7. & patebit ex infra dicendis; quare pater puellæ, quæ consentiens cognita fuit carnaliter, habet quidem causam accusandi stupratorem, aut incutiēdi metum accusationis ad obtinendam satisfactio-

nem iniuriæ sibi illatæ per stuprum filiæ; non tamen habet iustam causam incutiendi metum accusationis ad extorquendum matrimoniũ, nisi habeat alium titulum, qualem habet pater in ijs locis, in quibus receptum est, vt stuprator ducat puellam violatam, vt habetur cap. 1. de adulterijs, ita Henriq. lib. 11. cap. 9. num. 1, Rebellus loco citato, & alij.

Secundum exemplum est. Aliquis Princeps habet iustam causam inferendi bellum Titio ob iustas prętensiones in illius regnum. Si minetur bellum Titio, nisi propriam filiam ducat, iniustè minatur, & iniustè metum incutit; quamuis enim minæ sint iustæ ob prętensiones iustas in Regnum; non tamen sunt iustæ ad extorquendum matrimonium; Titius enim non dedit causam incutiendi sibi minas, propter culpam aliquam, ob quam iure licito compelli possit ad matrimonium; consequenter matrimonium, cum huiusmodi metu celebratum, est inualidum; quamuis aliqui DD. oppositum sentire videantur.

Tertium exemplum est. Aliquis minatur accusare furem de furto, nisi talem mulierem ducat, iniustè minatur accusationem per ordinem ad extorquendum consensum; consequenter matrimonium, cum huiusmodi minis, seu metu celebratum videtur inualidum, ita Reginaldus num. 79, & alij DD. cit.; quamuis multi DD. oppositum asserãt, vt Summa Corona de matrimonio num. 29. corolario tertio, & quinto, & alij.

12 Ex dictis sequitur primò, validũ esse matrimonium, quod stuprator dolosus contraxit cum stuprata per metum excommunicationis, vel mortis, vel alterius grauis mali, incussum sibi à Iudice ad extorquendum cõsensum, quando scilicet lex statuit sub pœna excommunicationis, vel mortis, vel alterius mali, vt qui dolosè stuprauit virginem, cogatur cum ea matrimonium inire. Ita Rodriquez prima parte cap. 231. num. 5, Henriquez loco citato, & alij communiter. Ratio est; tùm quia sic habetur cap. 1, & 2. de adulterijs; tùm quia Iudex iuridicè procedens non dicitur inferre metum, Lege continet. §. Sed vim. ff. de eò, quod metus causa; tùm quia stuprator sponte sua se illi pœnæ subiecit per delictum, cui imposita est à iure huiusmodi pœna, consequenter nullam patitur iniuriam; si cogatur matrimonium inire cum stuprata.

13 Secundò sequitur, validum esse matrimonium contractum ab eo, qui sub graui pœna cogitur à Iudice contrahere matrimonium, & stare sponsalibus antea celebratis, quæ ille recusabat adimplere: nàm iustè cogitur ob culpam, propter quam iure licito compelli potest ad matrimonium; cum teneatur matrimonium inire, & perficere sponsalia, ita Henriquez loco citato nu. 2, & alij DD. cit.

14 Sed maior difficultas est, vtrùm validum sit matrimonium, quando Iudex secundum allegata, & probata iustè cogit aliquem ad contrahendum matrimonium cum aliqua; sed coactio materialiter, & à parte rei est iniusta, vt quando Iudex cogit Titium inire matrimonium cũ sponsa; quæ post sponsalia fornicata est, ratione cuius fornicationis Titius licitè potest à spõsalibus resilire, sed cogitur illis stare, & inire matrimoniũ; eò quòd non possit in iudicio probare fornicationem sponsæ.

Respondeo cum Sanch. lib. 4. disp. 14. num. 8, Speculo prima parte art. 8, ad finem & alijs, validum esse. Ratio est; tùm quia huiusmodi compulsio, & coactio est iuridica, & iusta formaliter, & secundum ordinem iuris; tùm quia non est credibile, ius positiuum, quod irritat matrimonium, celebratum per metum grauem, velle in proposito casu matrimonium inualidum esse; cum Iudex iuridicè procedat secundum allegata,

legata, & probata. Secus dicendum, quando Iudex iniustè cogit, quando scilicet non procedit secundum allegata, & probata.

15 Tertiò sequitur, validum esse matrimonium contractum per metum iustæ accusationis, vel carceris, vel mortis iuridicè per Iudicem infligēdæ, incussum Titio à Patre, nisi ducat filiam suam, cum qua Titius celebrauerat sponsalia, vel quam deflorauerat ficta promissione matrimonij; nàm metus iustè incutitur per ordinem ad matrimonium. Secus dicendum est, si incutiatur metus mortis priuata auctoritate infetendæ; tunc enim inualidum est matrimonium; eo quòd Titius non compellatur iure licito, sed illicito, & iniusto, vt quando pater dicit, occidā te, nisi filiam ducas.

SECVNDA PROPOSITIO.

16 Matrimonium celebratum per metum incussum à causa libera, non ad hunc finem, vt matrimonium ineatur, sed ob aliam causam, validum est. Ità DD. suprà citati cum P. Ledes. q.47. art. 3. Conincho nu. 9. Ratio est; cum quia adest sufficiens voluntarium ad matrimoniū, quod spontè eligitur, & est gratum contrahenti; tùm quia nullo iure cōstat irritari; vndè validum est matrimonium celebratum cum meretrice ad vitandam mortem in ijs locis, in quibus consuetudine receptum est, vt morti damnatus, si velit matrimonio iungi cum aliqua meretrice, donetur vita. Ratio est; quia metus mortis nō incutitur ad extorquendum matrimonium, sed iam incussus propter delictum anteà commissum aufertur oblata occasione ducendæ meretricis.

Neque obstat, quod matrimonium celebratum per metum incussum ad alium finem, quàm ad extorquendum consensum, sit aliquo modo inuoluntarium; nàm illud inuoluntarium non censetur causa consensus; sed tantum occasio; consequenter non sufficit ad reddendum irritum matrimonium; sicut in simili dictum est de voto.

17 Ex his sequitur primò, validum esse matrimonium, quod quis contraxit cum aliqua ad euadendum periculum animæ. Ratio est, quia metus non est incussus à causa libera ad extorquēdum consensum. Ità Sotus in quarto dist.29.q.1.art.3. Valentia tom.4.d.10. q.3.pun.2. & alij.

18 Ex quo vlterius patet, validum esse matrimonium, quod quis contraxit cum concubina metu inferni, vel infamiæ, vel mortis, vel naufragij.

19 Secundò sequitur, validum esse matrimonium cōtractum ab eo, quem medicus dixit periturum ob humoris abundantiam, nisi duceret vxorem; nàm hic metus oritur à causa naturali intrinseca, & non est incussus à causa libera ad extorquēdum consensum. Ità Sotus, & Ledes. locis citatis.

20 Tertiò, validum esse matrimonium, contractum ab eo, qui iustè, vel iniustè damnatus erat ad mortem à Iudice; sed Iudex, vel alius liberationē à morte promisit, si filiam propriam duceret in matrimonium. Ratio est, quia hic metus non est incussus ad extorquendum matrimonium; sed iam incussus aufertur, oblata conditione matrimonij, & tradito modo, quo ille se possit à morte liberare. Ità Couar. loco citato. Valentia loco citato vers. Dicimus, Sotus dist.29.q.1.art.3. Henriquez num. 2. Coninchus num. 10. & alij communiter.

21 Quartò, validum esse matrimonium, quod obsessus contraxit cum filia obsidentis, vt euaderet molestiam obsessionis; modò obsidens non obsederit ad hunc finem, vt obsessus duceret propriam filiam, ita DD. cit.

22 Quintò, validum esse matrimonium cōtractum à defloratore puellæ, quem pater, vel frater puellæ volebat occidere; sed ipse deflorator sua sponte

re obtulit se ad celebrandum matrimonium, vt mortem euitaret. Ratio est, quia metus non est incussus ad extorquendum matrimonium; patet enim, vel frater puellæ defloratæ intendebat defloratorem occidere; non verò metum incutere ad coniungendam filiã, vel sororem in matrimonium cum defloratore, & deflorator sponte obtulit matrimonium, vt tolleret metum sibi alio fine incussum. Secus dicendum est, si metus mortis fuit incussus ad extorquendum matrimonium, ita Henriquez num. 2, Reginal. num. 79.

23 Sextò, validum esse matrimoniũ contractũ inter filiam medici, & ægrotum, quem Medicus curare nolebat, nisi duceret propriam filiam; nàm metus mortis non est incussus à Medico, sed à morbo. Ità Rebel. loco citato num. 15. Sanchez disp. 12. num. 15, Coninch. num. 11, Emanu. Sà loco citato num. 9, & alij communiter.

24 Quæres primò, vtrùm sit validũ matrimonium, quando cõtrahens metu mortis cogitur, non solùm contrahere matrimonium; sed etiam per copulam consumare.

Respondeo, inualidum esse. Ità Nauar. cap. 22. num. 52, Rebel. loco citato num. 20, Henriquez loco citato nu. 7, Gutierez cap. 76. num. 41, Reginald. lib. 31. num. 90, Coninch. dub. 4. nu. 42, Sanchez lib. 4. d. 18. num. 5, Emanu. Sà num. 9, Valen. loco citato versic. Quartò sequitur, & alij contra Paludanum, & alios. Ratio est, quia non potest esse validum matrimonium, nisi validus sit consensus; sed consensus per metum grauem extortus est inualidus; ergo etiam inualidum est matrimonium; quamuis consumatum sit per metum; copula enim nihil operatur ad validitatem matrimonij, nisi adsit consensus validus, & liber.

Obijcies. Solus metus cadens in constantem virum irritat matrimonium; sed metus, quo quis cogitur cõsumare matrimonium, celebratum per metum grauem, non potest dici cadẽs in constantem virum; metus enim, quo quis eligit aliquod peccatum, non potest appellari cadens in constantem virum; eo quòd non eligatur minus malum ad euitandum minus; sed potius eligatur maius, vt euitetur minus; maius enim malum est peccatum veniale, aut mortale quolibet malo temporali, quantumuis magno, vt benè ait Nauar. c. 22. num. 51, Couar. in Epitome parte secunda cap. 2. num. 2, Valentia loco citato, Sanchez lib. 4. disp. 2, & alij; ergo validum est matrimonium, quando contrahens metu mortis cogitur non solum contrahere; sed etiam consumare.

Respondeo in prædicto casu, non adesse metum grauem, & cadentem in cõstantem virum respectu copulæ; sed respectu consensus in matrimonium, qui debet esse liber, vt validè celebretur matrimonium. Quare in proposito casu, matrimonium est inualidum, nòn quatenus metus cadit suprà copulam; sed quatenus cadit suprà consensum, cui deficit libertas, requisita ad matrimonium, vt in simili dictũ est de causis excusantibus à censuris.

25 Quæres secundò, vtrum matrimonium, celebratum per metum cadentem in constantem virum, sit inualidum, non solùm quando metus incutitur ab altero cõtrahente; verum etiã quando incutitur ab alio, absque sciẽtia, & copula contrahentis.

Respondeo, matrimoniũ esse inualidum, siuè metus incutiatur ab altero contrahente, siuè ab alio. Ratio est, tùm quia ita expresè colligitur ex ca. Veniens secundò de sponsalibus; tùm quia metus idcirco irritat matrimonium, quia tollit libertatem consensus requisiti ad matrimonium, cap. Cum locum de sponsalibus; sed hæc ratio militat, non solum quando metus incutitur ab altero contrahentium; sed etiam quando incutitur ab alio; ergo inualidum est matrimonium, siuè metus

tus sit incussus ab altero contrahente, siue ab alio. Et hoc verum est, siuè metus incutiatur ad contrahendum cum aliqua certa, & determinata persona, siuè cum indeterminata. Ità Sanchez lib. 4 disp. 12, num. 19, Gutierez c. 76, num. 12, Coninchus loco cit. num. 6, & patet à simili ex dictis de contractibus per metum celebratis.

26 Quæres tertiò, vtrùm matrimonium celebratum cum metu cadente in constantem virum, adiuncto iuramento sit validum.

Respondeo negatiuè. Ità P. Ledes. q. 47. art. 3. Sanchez lib. 4. disp. 20. nu. 12, & 15, Eman. Sà de impedim. nu. 9. Rodriquez loco citato, num. 4, Henriquez loco citato num. 6, Reginaldus lib. 31. num. 87, Gutierez cap. 76, Coninchus disp. 28. dub. 4. nu. 44. Rebel. loco citato nu. 17, & alij contrà Summam Coronam loco citato ad finem, & alios. Ratio est; tùm quia sic colligitur ex cap. 2. de eo, qui duxit in matrimonium; tùm quia per iuramentũ non suppletur defectus consensus requisiti ad matrimonium; tùm quia iuramentum sequitur naturam actus, super quem cadit, & sortitur cõditiones illius, Lege fin. C. de numerata pecunia; sed matrimonium ex dispositione iuris videtur habere hanc tacitam conditionem, si adsit liber consensus; ergo eandem conditionem habet iuramentum; consequenter iuramentum nihil operatur, nullamq; inducit obligationem, si non adsit liber consensus; sicut neque inducit matrimonium, celebratum absque iuramento cum metu graui.

27 Ex quo sequitur iuxta cõmuniorem DD. sententiam, non esse opus relaxatione iuramenti, quando matrimonium per metum grauem celebratum fuit addito iuramento; non enim est opus relaxatione, vbi nõ adest vinculum, & obligatio. Ità Rodriquez prima parte cap. 131. nume. 4, Gutierez cap. 76. num. 9, & 44, P. Ledes. loco cit. dub. secundo, Sanchez lib. 4. disp. 20. num. 15, & alij. Idem dicendum est de sponsalibus per metum grauem celebratis cum iuramento, vt benè ait Emanuel. Sà verbo sponsalia nu. 1.

28 Sed maior difficultas est, vtrùm matrimonium, celebratum cum metu graui, resoluatur in sponsalia, & inducat obligationem sponsalium. Ad quam difficultatem. Respondẽdum est negatiuè. Ratio est, tùm quia huiusmodi contractus est irritus iure positiuo; si autem resolueretur in sponsalia, non esset irritus; tùm quia sicut matrimonium requirit consensum liberum, ità etiam sponsalia. Ità Henriquez loco cit. nu. 6, & alij.

29 Sed adhuc difficultas est, vtrùm, qui iurauit non contrauenire, seù stare matrimonio, celebrato per metũ grauem, teneatur illi stare ratione iuramenti.

Respondeo, non teneri; vel enim habet intentionem non contrauenien di priori matrimonio absque nouo cõsensu, & sic certum est, non teneri; nullus enim obligatur ad peccatum; peccatum autem esset vti matrimonio inualido, quale est matrimonium, celebratum per metum grauem. Vel habet intentionem non contraueniendi; sed ratum habendi prius matrimoniũ cum nouo consensu libero; & tunc perindè est, ac promittere matrimonium, seù ac inire sponsalia; sicut autem ex sponsalibus per metum factis non consurgit obligatio, etiamsi iuramentum illis accedat, ita neque consurgit ex dicto iuramento. Ità Sanchez loco citato num. 20. Couar. 4. decr. parte 2. cap. 3. §. 5, Reginald. nu. 88, & alij, quos citat, & sequitur, P. Ledes. q. 47. artic. 3. vers. Conclusio tamen sit, contra Henriquez lib. 11. cap. 9. nume. 6, Coninchum disp. 28. dub. 4. num. 45. & alios.

30 Quæres quartò, vtrùm peccet, qui matrimonium contrahit per metum grauem.

Respon-

Respondeo, non peccare. Ratio est, quia nulli facit iniuriam; non enim facit iniuriam alteri, qui metum sibi iniustè incussit; sed ipse potius patitur iniuriam ab eo; nec facit iniuriam Sacramento; cum matrimonium, non sit irritum defectu ipsius; ipse enim intendit contrahere, quantum est ex parte sua; sed est irritum ex decreto Ecclesiæ.

Neque dicas, ipsum mentiri dicēdo se consentire; nam quantum est ex parte sua, intendit consentire. Ità Rodriquez loco citato nu.1, Emanu. Sà nu.9, Valen. loco citato ad primū argumentum, Coninch. disp.28. dub.3, Gutierez num.18, Reginaldus num. 80, Henriq. lib.11. cap.9. nu.6, Sanchez lib. 4. disp. 16. num. 6, & alij, qui hoc idem asserunt, quando matrimonium contrahitur per metum grauem cum iuramento.

31 Quæres quintò, vtrùm sicut matrimonium, metu graui celebratum, est irritum, ità etiam sint irrita sponsalia, cum metu graui celebrata.

Respondeo iuxtà dicta de sponsalibus, esse irrità. Ità P. Ledes. q.47. ar. 3, Rodriquez loco cit. Sanchez disp. 19, Gutierez num. 42, Reginal. num. 88, Emanuel Sà loco citato, & alij plures contrà Henriquez loco citato, & alios. Ità colligitur ex cap. Ex litteris de desponsatione impub. Et hoc verū est, etiamsi sponsalibus addatur iuramentum, vt benè ait Sanchez disp. 21, Gutierez num.47, & alij multi Recentiores contrà P. Ledes. q.47. art.3, difficultate tertia, & Henriquez locis cit. & patet ex dictis quęsito 3.

32 Ex quo patet, sponsalia celebrata per metum grauem non inducere impedimentum publicæ honestatis; nàm hoc impedimentum inducitur ex spōsalibus validis, vt infra dicam; sed spōsalia celebrata per metum grauem nō sunt valida; ergo non inducunt impedimentum publicæ honestatis. Secus dicendum est de sponsalibus, celebratis per metum leuem; sunt enim valida iuxta supra dicta.

33 Quæres sextò, vtrùm sponsus, qui metum incussit, possit resilire à matrimonio, antequam alter, qui metū passus est, ratificet priorem consensū, qui non fuerat sufficiens ad validitatē matrimonij.

Respondeo, solutionem huius quæsiti colligi posse ex dictis de contractibus celebratis per dolum; propterea hic breuiter dicēdum est iuxta Sanch. lib. 4. disp. 15, Gutierez cap. 76. num. 17, & alios, in foro conscientiæ posse resilire; nisi aliud damnum secutum sit, vel nisi Iudex cogat stare matrimonio. Ratio est, quia vel tenetur stare matrimonio, & nō resilire ratione delicti coactionis, vel ratione iniuriæ illatæ; sed ratione neutrius tenetur; non enim tenetur ratione delicti in pœnam ipsius; nàm pœna supponit sentētiam Iudicis; consequenter non tenetur stare matrimonio ante sententiam Iudicis. Neque tenetur ratione iniuriæ; nàm iniuria non videtur tanta, vt necessariò debeat per matrimonium resarciri, nisi aliud damnum intercedat.

Dixi iuxtà Sanchez, & alios; nàm iuxta Nauar. cap.22. num. 51, Syluest. matrimonium 8. quæst. 2, Henriquez lib.11. cap.10. num. 5, & alios non potest resilire; quia naturalis æquitas postulat, vt teneatur stare contractui antè omnem Iudicis sententiam; cum fraus non patrocinetur fraudanti; nec decipiens debeat commodum ex suo delicto reportare; nàm iura deceptis, non deceptoribus subueniunt, Lege 2. §. Verum. Sentētia Nauarri, Syluestri, & aliorum intelligitur, quando ipse contrahens metum incussit, vel fuit conscius metus; nam si ipso nesciēte, & immuni culpæ incussus fuit metus ab alio, certum est ipsum posse resilire alio inuito. Ratio est, tum quia ipse est immunis culpæ, & doli, nec contrà ipsum militat ratio Nauarri; tùm quia ipse non censetur se voluisse obligare, nisi

nisi altero se ei obligante; si ergo ille, cui metus incussus fuit, non censetur se obligasse ratione metus, ita neque alter.

Vtraque sententia probabiliter defendi potest; sed sententia Sanchez in rigore verior videtur, vt eius ratio ostendit, & patet ex dictis de contractibus disp. 3. q. 1. puncto 25. 2. num. 5.

34 Quæres septimò, vtrùm compellens alios ad matrimonium contrahendum incurrat aliquam pœnam?

Respondeo, in Concilio Tridentino sess. 24. cap. 9. latam esse excommunicationem contra Dominos temporales, Magistratus, & alios cuiuscunque gradus, qui subditos, vel alios quoscunque directè, vel indirectè cogunt, ne matrimonia liberè contrahant. Circa quod Decretum.

Aduertendum est primò, in hac excommunicatione non comprehendi Dominos cogentes sua mancipia contrahere matrimonium, sicut neq; comprehenduntur Patres, qui prohibent, vel cogunt filios inuitos ad matrimonium; nam Conc. loquitur de cogentibus, qui habent iurisdictionem in foro externo, vt patet ex præfatione illius capitis, iuxtà quam intelligendum est Decretum, Lege fin. ff. de hæredum institutione. Ità Rebel. lib. 3. q. 9. nu. 1, Henriquez, & Coninchus locis statim citandis, Gutierez cap. 79. num. 11, Sanchez lib. 4. disp. 22, & alij.

Secundò, in hac excommunicatione non includi eos, qui prohibent matrimonium contrahere; Concilium, n. non loquitur de prohibentibus, sed de cogentibus, ita Perez fol. 201, Henriquez lib. 11. cap. 6. nu. 5, quamuis multi DD. velint includi prohibentes, vt videri potest apud Sãchez lib. 4. disp. 22, Nauar. cap. 27. nu. 156, Henriquez lib. 11. cap. 6, Rodriq. loco cit. nu. 7.

Vtrùm verò filius peccet cõtrahendo matrimonium contrà voluntatem patris; aut pater peccet cogendo filium absque iusta causa ad matrimonium contrahendum; aut prohibendo illi matrimonium, constabit ex q. 4. pun. 17. quæsito 4. peccare, si hoc iniustè faciat, vt bene tradit Menoch. consil. 69. nu. 41.

Vtrùm verò filia nubens inuitis parentibus possit à patre exhæredari. Videri potest Sanchez lib. 4. disp. 24, 25, & 26, Gutierez cap. 80, & Rebel. lib. 2. q. 14, Molina, Azorius, & alij, quos referam in quarto Decalogi præcepto, vbi hanc quæstionem explicabo.

PVNCTVM IX.

De impedimento Ordinis.

1 *An Ordines minores dirimant matrimonium.*

2 *An ille, qui accedit ad minores Ordines, credens illis adnexum esse votũ solemne castitatis, teneatur votum seruare.*

3 *An peccet Clericus, qui susceptis Ordinibus minoribus, contrahit matrimonium.*

4 *An peccet venialiter.*

5 *An peccet, qui recipit Tonsuram, vel minores Ordines animo non ascendendi ad maiores.*

6 *An peccet, qui Tonsuram, vel Ordines minores recipit, ad vitandum forum sæculare.*

7 *An Episcopus peccet, conferendo Ordines minores illi, qui non habet intentionem recipiendi maiores.*

8 *An Ordines sacri dirimant matrimonium subsequens.*

9 *An inualidè suscipiẽs Ordines sacros teneatur seruare votum castitatis.*

10 *An validum sit votum, quando quis recipit sacros Ordines, nesciens illis adnexum esse votum.*

11 *An suscipiens sacros Ordines cum intentione non vouendi, teneatur voto castitatis.*

12 *An promotus ad sacros Ordines per metum grauem teneatur seruare votum*

tùm castitatis, & Diuinum Officiũ recitare.

13 *An Græci Sacerdotes possint contrahere matrimonium.*

14 *An ordinatus ante rationis vsum teneatur voto castitatis.*

15 *An suscipiens Sacros Ordines ante rationis vsum possit validè contrahere matrimonium.*

16 *An ordinatus ante pubertatem, vel ante decimum sextum annum teneatur seruare castitatem, & an possit matrimonium contrahere.*

17 *An initiatus Ordine Sacro incurrat aliquam pœnam, contrahendo matrimonium.*

18 *An vir coniugatus possit aliquando Sacros Ordines suscipere.*

19 *An vir coniugatus recipiens Sacros Ordines possit petere, & reddere debitum.*

20 *Quam pœnam incurrat coniugatus, recipiendo Sacros Ordines absque vxoris consensu.*

QVæremus in hoc puncto, vtrum ordines maiores, vel minores dirimant matrimonium.

PRIMA PROPOSITIO.

1 ORdines minores non dirimunt matrimonium. Ratio est, quia nullo iure probari potest, ordines minores dirimere matrimonium. Ità *Sot.* lib.7 q.6, Rodriquez cap. 225. num.1, Sanchez lib. 7. disp. 31, Gutierez de matrimonio cap. 94. num. 19, Nauar. cap. 25. num. 120, & alij cõmuniter.

2 Quæres primò, vtrùm accedens ad ordines minores, credens illis adnexũ esse votum solemne castitatis, teneatur seruare Castitatem ex voto solemni, aut simplici, ita vt nõ possit postea contrahere matrimonium, relicto habitu clericali.

Respondeo, neutra ratione teneri; non enim tenetur voto solemni; quia votum solemne non est adnexum minoribus ordinibus, sed Sacris ex statuto Ecclesiæ. Neque tenetur voto simplici; quia recipiens ordines non intendebat emittere votum castitatis, nisi quatenus credebat, illud adnexum esse ordinibus; cum autem re ipsa votum non sit illis adnexum, sequitur, ipsum nõ remanere vllo voto obstrictũ. Ità Sanchez lib.7. disp.31. nu. 5, & alij contrà multos alios, quos ipse citat. Ex quo sequitur, ipsum non impediri, quominus possit postea cõtrahere matrimonium, vt clarius patebit ex sequenti quæstione.

3 Quæres secundò, vtrũ peccet Clericus, qui susceptis ordinibus minoribus contrahit matrimonium.

Respondeo, non peccare mortaliter. Ratio est, tùm quia vtitur iure suo, nec facit contrà vllam legem; tũ quia sicut licitũ est Nouitio recedere à Religione tempore Nouitiatus, ità non videtur vetitum Clerico sub mortali recedere per matrimonium ab ordinibus minoribus, seu à statu Clericali, qui erat via ad perfectum ordinis statum, sicut est Nouitiatus ad professionem.

4 Addo, neq; venialiter peccare contrahendo ex iusta causa, etiamsi ducat viduam, vel contrahat bis matrimonium. Peccat verò venialiter, si hoc faciat absque iusta causa. Ratio est, tùm quia videtur incõstans; tùm quia reddit se ineptum ad exequenda Ordinum munera; nam qui ducit viduam, vel bis contrahit matrimonium, fit irregularis propter bigamiam. Ità Valentia secunda secundæ d. 1. q. 12. pu. 1, Toletus lib. 4. cap. 18. num. 4, Bannes secunda secundæ. q. 12. ar. 1, Rodriquez loco citato, Sanchez lib. 7. q. 31. à num. 9, & alij.

5 Hinc colligi potest primò, cum nõ peccare, qui recipit primam Tonsuram, vel minores ordines animo non ascendendi ad maiores. Ratio est, tũ quia nullo iure probatur, requiri intentionem ascendendi ad maiores; tũ quia sicut

sicut Clericus retrocedens à dictis ordinibus non peccat mortaliter, ità neque peccat mortaliter suscipiens cùm animo non ascendendi ad maiores, aut non perseuerandi in minoribus; non enim est magis peccaminosa intentio, quam ipsum factum.

6 Secundò, eum non peccare mortaliter, qui recipit minores ordines, vel primam Tonsuram cũ intentione euitandi forum seculare; videtur enim vti iure suo. Hoc tamen intelligitur, modò non habeat prauam aliquam intentionem mortalem, qualis esset si susciperet ordines, vt illorum occasione liberius posset vlcisci iniurias. Ità Sanchez loco citato num. 17.

7 Tertiò, Episcopum non peccare mortaliter, conferendo ordines minores illi, qui eos recipit animo non recipiendi maiores. Ità Sanchez loco citato contrà P. Ledes. de Sacramento ordinis dub. 5. concl. 2. Vtrùm verò peccet recipiens beneficium intentione non recipiendi Sacros Ordines, aut animo fruendi illo; sed posteà dimittendi: constat ex dictis de beneficijs; vbi etiam ostendi, an Clericus amittat beneficia, & pẽsionem per matrimoniũ. Videte Sanchez lib. 7. disp. 44, Gutierez lib. 2. q. 104, Nauar. cap. 25. nu. 120. Toler. lib. 5. cap. 5. Less. lib. 2. cap. 34. dub. 21, & 26; Rodriquez prima parte cap. 30, & Azorium prima parte lib. 7. cap. 18. q. 5.

SECVNDA PROPOSITIO.

8 ORdines maiores, validè, & sine graui metu suscepti, dirimunt iure Ecclesiastico matrimonium subsequens. Hæc propositio est de fide definita in Triden. sess. 24. Can. 9, cap. vnic. de voto in sexto, & alibi. Ità Valen. tom. 4. disp. 10. q. 5. pun. 3. §. ordo, Eman. Sà de imped. matr. num. 10, Henriquez lib. 12. cap. 5. nu. 9, Sanchez lib. 7. disp. 28, Coninch. de Sacramento Ordinis disp. 20. dub. 11, nu. 116, Gutierez de matrim. cap. 94. nu. 10, P. Ledes. & alij locis citandis.

Dixi ordines maiores; quia ordines minores non dirimunt, nec impediunt matrimonium, iuxta dicta in prima propositione.

Dixi validè suscepti; quia si ordo sit inualidè susceptus propter aliquẽ defectum essentialem, matrimonium validum est, vt accidit, quãdo ordo collatus est ab eo, qui se finxit Episcopũ, cum non esset, vel quando suscipiens ordines habuit intentionem non suscipiendi: ita Sanchez disp. 27, Gutierez loco cit. nu. 13, & alij. Ratio est, quia destructo principali corruit accessorium; sed votum castitatis, per quod dirimitur matrimonium, est accessorium ordinibus Sacris ex decreto Ecclesiæ; ergo destructo ordine inualidè suscepto, destruitur etiam, & corruit votum; consequenter nullum adest impedimentum dirimens matrimonium.

9 Addo, eum, qui Ordines Sacros inualidè suscepit, non solùm non teneri voto solemni castitatis, per quod dirimitur matrimonium; sed neque teneri voto simplici; vt patet ex primo quęsito præcedentis propositionis. Nec est eadem ratio, ac de illo, qui inualidè professus est, quem voto simplici castitatis teneri supra dictum est; nàm profitens principaliter intendit vouere; qui verò suscipit ordines intendit vouere tantummodò accessoriè; accessorium autem non subsistit non subsistente principali.

10 Vtrùm verò sit validum votum, & consequenter sit inualidum matrimonium, contractum ab eo, qui ordines suscepit nesciẽs, illis adnexum esse votum castitatis; patet ex dictis de voto q. 1. pun. 1, vbi diximus votũ validũ esse; nã qui vult statũ aliquẽ, vult etiã ea, quę sunt illi statui adnexa, quale est votum adnexum Sacris Ordinibus, ita Sanchez disp. 27, & alij cõtra Vasquez 3. parte disp. 247. num. 98.

11 Vtrùm verò suscipiēs Sacros Ordines, cum intentione positiua non vouendi, teneatur voto castitatis, patet etiam ex ibidem dictis, vbi ostēdimus, non teneri ratione voti præcisè; sed ratione præcepti Ecclesiastici; & consequenter illius matrimonium esse inualidum, nō ratione voti; cùm votum non sit validum; votum enim est lex priuata, quam quisque sibi voluntariè imponit, sed ratione præcepti Ecclesiastici, quo cauetur, ne initiatus Sacro Ordine, validè cōtrahat matrimoniū.

Dixi in propositione, & sine graui metu suscepti; quia Sacri Ordines suscepti per metum grauem, seù cadentem in constantem virum, non dirimunt matrimonium, si metus fuit incussus à causa libera, vt patet ex dictis de voto pun. 3. Ita Sanchez lib. 7. disp. 29 nu. 5, Coninch. loco cit. nu. 145, Gutierez nu. 14, & 16, Henriquez loco cit. contra plures alios apud Sanchez, & apud Coninch. Ratio est; quia aut obstat constitutio Ecclesiæ, aut votum solemne; sed neutrum obstat; ergo nil obstat; minor probatur; non enim obstat constitutio Ecclesiæ, quia Ecclesia intendit eos obligare, qui voluntariè suscipiunt Sacros Ordines; non verò eos, qui suscipiunt per metum grauē. Neque obstat votum solemne; cùm sit inualidum, vt patet ex dictis de voto loco citato.

12 Ex quo fit, votum continentiæ esse adnexum ordini spontè suscepto; sicut etiam est adnexum onus recitandi Officium. Qua de causa, inquit Sanchez disp. 29, & Coninch. nu. 150, qui ad ordines promotus est per metum grauem, non tenetur ad seruandam castitatem, vel ad recitandum Diuinum Officium, modò non ratificauerit sponte ordinationem verbis, aut facto, vt semel, vel pluries liberè vtendo ordine suscepto. Addit Nauarrus, hoc verum esse, etiamsi metus non sit cadens in constantem virum, modò fuerit causa, cur ordines suscepti sint, qui alioquin suscepti non fuissent. Sed Nauar. sententiam reiecimus pun. 3. de voto.

Dixi iure Ecclesiastico; quia votum non dirimit matrimonium iure naturali; sed tantummodò impedit, vt patet in voto simplici, per quod certum est matrimonium non dirimi; votum autem solemne nihil aliud superaddit voto simplici, quam solemnitatem ab Ecclesia inductam, vt patet ex dictis de voto pun. 2. ad finem. ita Sanchez lib. 7. disp. 27, Henriquez loco citato, Gutierez loco citato nu. 11, & alij DD. cit.

Hac de causa, si Summus Pontif. dispensaret cum Sacerdote absque legitima causa, validum esset matrimoniū ab eo Sacerdote celebratum; nam censeretur ablatum impedimentum dirimens, ab Ecclesia inductum. Esset tamen illicitum huiusmodi matrimonium; nam votum castitatis, quamuis iure naturæ non faciat inualidum matrimonium, facit tamen illicitum; quia matrimonium includit obligationem ad copulam; votum verò abstinentiā à copula; ita ferè communiter Doctores, teste Conincho nu. 114. contra nōnullos alios apud Vasquez tertia parte disp. 149. cap. 1.

Dixi matrimonium subsequēs; quia matrimonium anteà contractum, non dirimitur per susceptionem Sacri Ordinis; sic enim definitum est in quadā extrauaganti Ioannis 22. de voto, Præterea nullo iure probatur matrimoniū anteà celebratum dissolui per susceptionem Sacrorum Ordinum. Et hæc est differentia inter ordines majores, & professionem, quod professio dissoluit matrimonium non solùm sequens; sed etiam antecedens, modò non fuerit consumatum; ordines verò maiores dissoluunt tantummodò matrimoniū, quod contrahitur post susceptionem ipsorum ordinum. Ità P. Ledes. q. 53. art. 4. Rebel. loco citato q. 12, & alij communiter.

13 Vtrùm verò Orientalibus, vt Græ-

cis

eis Sacerdotibus licitum sit, vel fuerit contrahere matrimonium; certùm est, nunquam licuisse, aut permissum esse, vt benè ostendit Azor prima parte lib. 13. cap. 13. Sanchez lib. 7. disp. 28. Bellarminus lib. primo de Clericis cap. 19. Coninchus loco cit. nu. 108. Rebel. secunda parte lib. 3. q. 12. num. 3. ex Concilio Romano cap. 8. & ex alijs Concilijs contrà Caietan. tomo 1. opusc. tract. 27; quare si Græcus aliquis Sacerdos contraheret matrimonium, inualidè contraheret; permissum tamen est Græcis iam coniugatis suscipere Sacros Ordines, & vti matrimonio antè Sacros Ordines celebrato, vt patet ex cap. Aliter dist. 31. Vt hæc melius intelligantur. Aduertendum est, Ordines Sacros dirimere matrimonium iure Ecclesiastico, non solùm ratione voti solemnis, quod est adnexum Sacris Ordinibus ex decreto Ecclesiæ; quod decretum non est acceptatum à Græcis, vt inquit Innocentius Tertius cap. Cum olim; sed etiam ratione ipsorum ordinum, & hoc ius viget in Ecclesia Græcorum, itaut initiatus ordine Sacro non validè contrahat matrimonium; quamuis iam coniugatus possit ordines suscipere, & vti matrimonio anteà contracto, vt dictū est.

14 Quæres primò, vtrùm puer, ordinatus ante rationis vsum, teneatur seruare castitatem, itaut matrimoniū ab ipso posteà celebratum sit inualidum.

Respondeo cum Syluest. matrimonium octauo q. 10. Sanchez lib. 7. disp. 30. Henriquez lib. 10. cap. 14. Rodriquez cap. 96. num. 4. & alijs contrà Rebel. q. 12. num. 9. P. Ledes. q. 55. art. 4. & alios, non teneri ad seruandam castitatem; nō enim tenetur ratione Præcepti, quia nō est credibile, Ecclesiam velle ipsum suo præcepto obligare ad seruandam castitatem, nisi ordines susceptos ratificauerit. Neque tenetur ratione voti; nàm votum est voluntaria promissio facta Deo; infans autem ante rationis vsū, non potest Deo promissionem voluntariè facere; ergo nō tenetur ad seruandam castitatem.

15 Ex quo sequitur, ipsius matrimonium esse validum, si, postquam peruenit ad rationis vsum, non ratificauit votum liberè, sponte, dicto, vel facto; quare huiusmodi infanti, postquam ad rationis vsum peruenit, danda est optio, num velit in ordine suscepto permanere, vel an velit resilire. Si ostenderit se velle in ordine suscepto permanere, remanebit vinculo castitatis astrictus; nàm satis indicat se votum ratificare; si verò indicauerit se nolle in eo permanere, remanebit suspensus ab vsu ordinis, vt alibi dictum est.

16 Quæres secundò, vtrùm ordinatus Ordine sacro ante pubertatem, vel ante 16. annum, teneatur seruare castitatem, & possit matrimonium contrahere.

Respondet Sanchez lib. 7. disp. 30. num. 8. & plures alij, quos pro se citat Sanchez, nōn teneri seruare castitatē. Ratio est, quia sicut professio facta ante 16. annum non obligat, ità neque videtur obligare votum castitatis, adnexum Ordinibus sacris, susceptis ante 16. annum. Quare, inquit Sanchez, non tenetur ad castitatem, nisi post 16. annum ratificet votum; consequenter potest matrimonium contrahere, nisi votum ratificauerit. Ob eandem rationem dici potest, istum nō teneri ad recitandas Horas Canonicas, nisi post legitimam ætatē ratificauerit ordines.

Sed mihi probabilius dicendum videtur, teneri voto castitatis, & onere recitandi diuini Officij. Ità Sotus de iustitia lib. 7. q. 2. artic. 5. Clauis Regia lib. 6. cap. 5. nu. 9. Coninchus loco cit. dub. 14. nu. 136. Caietanus 2. 2. q. 88. art. 9. & alij. Ratio est, quia qui vult principale, vult etiam accessorium; sed principale est ordo, accessorium est votum, & aliæ obligationes cōsequentes ordinem; ergò adolescens, qui vult ordines suscipere ante 16. annum, vult

etiam obligationes Ordini sacro adnexas, videlicet votum castitatis, & onus recitandi diuinum Officium.

Ex quo patet istum non posse matrimonium validè contrahere.

Neque obstat ratio Sanchez; nàm aliter sancitum est de professione, quā de susceptione Sacrorum Ordinum; vndè non valet argumentari ab vno disparato ad aliud.

17 Quæres tertiò, quam pœnam incurrant initiati Sacris Ordinibus contrahendo matrimonium.

Respondeo, incurrere primò excōmunicationem, vt habetur Clementina vnica de consanguinitate. Ita Henriquez loco citato nu. 9, Nauar. cap. 27. nu. 141, & alij communiter.

Secundò, incurrere irregularitatem c. Quotquot 27. quæst. 1. quæ irregularitas incurritur etiam ante consumatum matrimonium iuxtà Sotum in 4. dist. 22. art. 3, Sanchez lib. 7. disp. 48. Couar. 2. parte cap. 6. §. 3. nu. 1. Rebel. q. 12. nu. 1, & alios, contrà Nauar. c. 27. nu. 195, & alios negantes, incurrere irregularitatem ante consumationē matrimonij.

18 Quæres quartò, vtrùm vir coniugatus possit aliquando licitè Sacros Ordines suscipere.

Respondeo cum Perez de impedimento ordinis posse; Primo quando potest facere diuortium quò ad torū, & habitationem, aut religionem intrare, etiam inuita vxore.

Secundò, quando suscipit cum libero, & legitimo vxoris consensu; legitimus autem vxoris consensus est, si ipsa, existens iuuenis, ingrediatur religionem, aut saltem voueat castitatē, si sit senex, c. Agatosa 27. q. 2, & patet ex dictis de voto professionis, & ex dicendis de diuortio. Ita Sanchez lib. 7. disp. 39. nu. 6, Henriquez lib. 12. cap. 5. nu. 10, Coninch. disp. 35. dub. 6. nu. 32, & alij statim citandi.

19 Hinc deducitur, eū, qui cum legitimo vxoris consensu Sacros Ordines suscepit, non posse petere, aut reddere debitum; qui verò suscepit Sacros Ordines absque legitimo vxoris consensu, non potest petere debitum; quia per votum castitatis Sacris Ordinibus adnexum obligauit se ad abstinendum ab omni actu venereo, vt benè ait Valen. tom. 4. disp. 11. q. 5. punct. 3. potest tamen reddere vxori petenti; nàm ipsa non fuit priuata suo iure propter ordines susceptos à viro, absque legitimo ipsius vxoris consensu. Videte Sanchez, P. Ledesmam, Rebellum locis citatis, Nauar. cap. 22. num. 52, Henriquez lib. 12. cap. 5. nu. 10, Rodriquez prima parte ca. 225. concl. 4, Gutierez de matrim. cap. 96.

20 Rogabis, quàm pœnam incurrat coniugatus recipiendo ordines absque legitimo vxoris consensu, & contrà dispositionem iuris.

Respondeo, incurrere irregularitatem, vt patet ex extrauaganti antiquæ, Ità Rebel. loco citato n. 13, Henriquez lib. 13. cap. 39. num. 1. Sayrus lib. 4. cap. 14 nu. 28, & alij dicētes, remanere suspensum ab Ordinibus susceptis, & suscipiēdis, nec posse beneficium, vel officium obtinere, vt patet ex dicta extrauaganti.

Vtrùm verò coniugatus, qui recepit Sacros Ordines post contractum matrimonium, sed nondum consumatum, teneatur ingredi religionem, patet ex dictis de voto Religionis in Decalogo, vbi dictum est non teneri, vt ait Sanchez disp. 99, Henriquez lib. 12. cap. 5. num. 10, P. Ledes. loco citato, & alij, contrà Nauar. c. 13. nu. 79. & alios.

PVNCTVM X.

De impedimento ligaminis.

11 Quid sit bigamia, & polligamia.
12 Quid sit ligamen.
13 An ligamen dirimat matrimonium, & quo iure.

1 NOtandum primo, polligamiam dici, quando simul plures habentur vxores; Bigamiam verò propriam, & veram esse, quando plures vxores successiuè habentur, quando scilicet mortua prima ducitur secūda.

2 Notandum secundò, ligamen esse vinculum prioris matrimonij, quo durante, posterius matrimonium est inualidum; vt benè ait Perez de impedimeuto ligamini, Henriquez lib. 12. cap. 6. num. primo & alij communiter.

VNICA PROPOSITIO.

3 LIgamen dirimit matrimonium posterius, non solum iure Ecclesiastico; sed etiam iure naturali, & Diuino.

Quòd dirimat iure Ecclesiastico patet ex c. primo, tertio, & vltimo, de sponsa duorum, & grauis pęna imponitur ei, qui contrahit cum pluribus simul viuentibus, & pręsumitur male sentire de fide contra Sacramenta, vt tradit Simancas de cathol. institut. ca. 40, Henriquez loco citato num. 3; ob id in Trid. sess. 24. can. 2. excommunicatur, qui dixerit, licere Christianis habere simul vxores.

Quòd verò dirimat iure naturæ, & Diuino, si contrahatur cum pluribus, patet; tùm quia contrahere matrimonium cum pluribus, ita repugnat quieti, & paci domus, ac familiæ, vt ratio dictet posterius matrimonium debere esse inualidum, vt vitentur hæc incōmoda; tùm quia prohibitum est iure Diuino, vt patet ex Matth. 19. vbi dicitur, quicunque dimiserit vxorem suam, & aliam duxerit, męchatur; ex quo loco desumitur hoc argumētum, si dimittens vxorem mœchatur aliam ducendo, multò magis mœchatur ducendo aliam retenta prima, consequenter matrimonium cum secunda est inualidum, alioquin non mœcharetur. Præterea hoc patet ex Tridentino sess. 24. Can. 3.

4 Hinc colligitur primò, Summum Pontificem non posse dispensare in pluralitate vxorum; cum non possit dispen-

dispensare in iure naturæ, vel Diuino. Obserua tamen, in veteri lege licitam fuisse pluralitatem vxorum ob dispensationem Dei, ex Innocentio cap. Gaudemus de diuortijs; quanuis enim iure naturæ prohibitum sit simul habere plures vxores, nihilominus hoc non est primarium ius naturæ; sed secundarium, in quo Deus potest dispēsare; nàm Deus posita sua dispensatione potest consulere incommodis, quæ alioquin sequerentur, vt patet ex dictis de legibus. Ità P. Ledes. q. 65. art. 2. conclus. 3, Sanchez lib. 7. disp. 80. num. 8, Valentia tomo 4. disp. 10. q. 12 punct. 3, Henriquez lib. 12. cap. 6, Coninch. disp. 26. dub. 2. num. 20, Gutierez cap. 106, Reginaldus lib. 31. num. 4, & alij.

Aduertendum tamen est, dispensationem, quæ concessa fuit in veteri lege, non perseuerare ad hoc vsque tempus; nàm reuocata fuit à Christo, Matthæi 19.

5 Secundò sequitur, eum, qui post matrimonium cum Berta cōtractum, ipsa viuente contrahit cum alia, inualidè contrahere; etiamsi matrimoniū cum secunda consumet; nàm adest impedimentū ligaminis, quod inducitur à priore matrimonio adhuc durante.

6 Tertiò sequitur, infideles, contrahentes matrimonia cum multis fœminis, inualidè cōtrahere; & illorum matrimonium validum esse tātummodò cum prima; non verò cum alijs. Ità Doctores citati.

7 Ex quo vlterius patet, infidelem, quando conuertitur, cum anteà plures duxisset vxores, debere permanere cū prima, si ipsa voluerit cum eo permanere absque Saluatoris iniuria, vt patet ex suprà dictis; consequenter non posse aliam ducere præter primam permanentibus alijs in infidelitate; nā adest impedimentum disparitatis cultus dirimens matrimonium. Prætereà, si omnes vxores, quas vir habebat tēpore infidelitatis, conuertantur, præter primam, nolentem cum ipso permanere, aut volentem quidem permanere, sed cum pertractione ad peccatū & cum iniuria Creatoris, vir non tenetur vllam ex conuersis ducere in rigore loquēdo; quia nulla ex ipsis est eius coniux, excepta prima. Videte Speculum 2. parte ar. 14. Rebel. lib. 3. q. 20. P. Ledes. Henriquez, Valen. & Sanch. locis citatis.

8 Quartò sequitur, non solùm Papā nō posse dispensare in pluralitate coniugum; sed nec posse consuetudinem legitimè introduci, per quam fiat licita pluralitas vxorum; non enim potest introduci consuetudo contrà ius naturæ, & Diuinum.

9 Quintò sequitur à fortiori, inualidum esse iure naturæ matrimonium vnius fœminæ cùm pluribus viris; tùm quia ob repugnat primario fini matrimonij, qui est prolis procreatio; impeditur enim proles per comistionem seminum; vel si proles nascetur, non benè educabitur propter illius incertitudinem; tùm quia in hac re nunquam fuit dispensatum; sicut dispensatū fuit, vt vnus vir plures vxores haberet. Ità Sanchez loco citato nu. 4, Speculum 2. parte art. 17. fol. 327, Henriquez loco cit. nu. 3, & alij.

10 Quæres primò, vtrùm licitum sit plures vxores successiuè ducere.

Respondeo affirmatiuè; nàm coniux, qui superstes manet mortuo primo coniuge, potest transire ad secundas nuptias, & inire matrimonium cū alio coniuge; quo mortuo, potest de nouo trāsire ad tertias, & sic deinceps, vt patet tùm experientia; tùm quia ad Rom. 7. dicitur, si mortuus fuerit vir eius, soluta est à lege viri, vt non sit adultera, si fuerit cū alio viro; Ità Sanchez lib. 7. disp. 81. num. 2, Rebel. & alij locis citatis, quibus addi possunt alij quamplures, quos citat, & sequitur Gutierez cap. 106. num. 10.

11 Quæres secundò, vtrùm non solum primæ; verum etiam secundæ, & tertiæ

tertiæ nuptiæ sint Sacramentum.

Respondeo affirmatiuè;nihil enim deest, ratione cuius non sint Sacramẽtum; cùm in illis reperiantur omnia, quæ pertinent ad Sacramentum matrimonij. Ità DD. citati. Verum tamen est, per secundas, vel tertias nuptias, cum non significetur perfectè coniunctio vnius Christi cum vna Ecclesia, induci irregularitatem, modò copula sit consumata cum seminis emissione intrà vas, vt patet ex dictis de irregularitate, vbi dictum est,irregularitatẽ non solùm induci per Bigamiam, qua plures successiuè habẽtur vxores; sed etiam per eam Bigamiam, quæ incurritur per contractum matrimonij celebratum cum vidua, vel cum alia ab alio carnaliter cognita. Ad ibi dicta vos remitto.

12 Quæres tertiò,qualis certitudo de morte coniugis requiratur, vt superstes possit cum aljo matrimoniũ inire?

Respõdeo cum Soto in quarto dist. 22. quæstione vni. art. 5, Sanchez lib. 2.disp.46.num.6, Speculo prima parte art. 42, Rodriquez cap. 233, Valentia tomo quarto disp. 10. quæst. secunda, puncto secundo folio 1673, Gutierez de matrim. cap. 51.nu. 1, Perez de imped. ligaminis fol.210.& alijs, requiri certitudinem moralem, seù tantam certitudinem, quanta iudicio prudentis sufficit ad credendum, priorem cõiugem certò mortuum esse. Ratio est, quia,nisi adsit tanta certitudo,contrahentes exponũt se periculo adulterij; cùm fieri possit, vt prior coniux sit superstes; huic autem periculo nõ se exponunt, qui abstinent à matrimonio contrahendo, quando non adest prædicta certitudo.

13 Hinc sequitur primò, vxorem nõ posse matrimonium cum alio contrahere,quãdo ipsius vir abfuit per multos annos; nàm certitudo moralis non habetur per absentiam multorum annorum; sicut nec habetur per solam famam; cum fama oriri soleat ex auctore incerto, & plerumque fallaci; nisi fortè cum fama existant tanta indicia, vt nullus dubitandi locus relinquatur de morte illius. Ità Speculum loco citato, concl. 1, Sanchez lib. 2.de matrimonio disp. 46, Syluester matrimonium octauo quæsito 13, Nauarrus cap.22.num. 53, Gutierez cap. 51. nu. 3. Rodriquez,& Valentia locis cit.

14 Secundò, sequitur, vxorem posse cum alio matrimonium contrahere, quando ipsius vir ingressus prælium non amplius comparuit, & fama est ipsum perijsse, aut quando per litteras eorum, qui prælio interfuerunt, acceptum est, ipsum mortuum esse,ita Henriquez nu.3,& alij DD. cit.

15 Tertiò, relinquendum esse iudicio prudentis viri iudicare in casibus particularibus, an adsit certitudo moralis,& coniecturæ sufficientes ad cõtrahendum nouum matrimonium, vt ait Couar. in Epit. parte 2.c.7.§.3,quẽ alij communiter sequuntur.

16 Addo cum Sanchez loco citato num. 10. contrà Speculum, Rebel. Gutierez,& alios locis citatis, mortem alterius coniugis non sufficienter probari per vnum testem; sicut enim vnus testis nõ sufficit in causis pecuniarijs, ita neque sufficit in causa secundi matrimonij,in qua agitur de periculo animæ; nisi fortè adsint aliæ coniecturæ, vel nisi coniux mortuus sit in loco ità distanti, vt non possint facilè haberi aliæ probationes,& hoc modo intelligendum est caput in presentia de sponsalibus, vbi præcipitur Prælatis, ne permittant matrimonium contrahi, donec certum nuntium de morte percipiant; vnde cauere debent Parochi, ne aliquos coniũgant, non obtenta facultate ab Ordinario, apud quem fieri solent probationes de morte alterius coniugis. Videte Sanchez locis citatis, & Maschardum de probationibus concl. 749, & 1705, Gutierez cap. 51. num. 2. de matrim. & Riccium decis. 265. Non nego tamen, quin mulier

possit matrimoniũ contrahere, secluso scandalo, quando ipsa sola nouit certò mortuum esse virum; quamuis eius mortem probare nõ possit, vt accidit, quãdo ipsa sola fuit præsens morti sui mariti, Ità Rebel. secunda parte lib. 3. q. 13, Gutierez cap. 51. ad finem, & alij. Ratio est, quia tunc cessat periculum adulterij.

17 Quæres quartò, vtrùm vxor, quæ contraxit matrimonium cum secundo, credens priorem virum mortuum esse, teneatur recedere à secũdo, postquam cognouit, priorẽ virum superstitem esse.

Respondeo, teneri recedere à secundo; alioquin exponit se periculo adulterij, & peccat mortaliter petẽdo, vel reddendo debitum post huiusmodi notitiam; nàm secundum matrimonium est inualidum, Canone. Si Virgo 34. q. 2. Si verò non certò nouit, priorem virum superstitem esse; sed tantummodò dubitat, non potest existente dubio petere debitum, cap. Inquisitioni de sententia excommunicationis; alioquin exponit se periculo adulterij; nã ille dicitur adulterium cõmittere, qui aliũ carnaliter cognoscit viuente proprio coniuge. Tenetur tamen alteri coniugi petenti reddere, quamdiù non constat, priorem coniugem superstitẽ esse; nàm alter coniux habet ius petẽdi, nec tenetur credere coniugi dubitanti inualidum esse matrimonium, nisi dubitans ità probet, vt alter propter eius motiua, & probationes teneatur credere, vel ità dubitare, vt nequeat deponere dubium. Ità Valentia loco citato. Speculum, & Rebel. locis citatis, Nauar. cap. 22. num. 53, Henriquez lib. 11. cap. 15. num. 13, & cap. 6. num. 7, & 8, Sanchez lib. 2. disp. 41. nu. 52, Gutierez de matrim. cap. 49. num. 36, & 37, Perez loco citato, & Couar. loco citato. §. 2, & clarius constabit ex infra dicendis quæst. 4. punct. 4. versus finem.

18 Quæres quintò, vtrùm sit validũ matrimonium contractum ab eo, qui falsò credebat superstitem esse priorẽ vxorem; sed re vera mortua erat.

Respondeo, validum esse, si contrahens credebat se posse validè contrahere, aut si habebat intentionẽ contrahendi, quantum poterat. Ratio est, quia adest sufficiens consensus inter personas habiles. Secus dicendum est, si non habuit intentionem contrahendi, quantum poterat; tunc enim matrimonium est inualidum, eò quod nõ habuerit animum contrahendi.

19 Hinc patet, quid dicendum sit de eo, qui contrahit matrimonium, credens adesse impedimentum dirimens, quod re uera non adest. Ità Nauar. c. 22. num. 56, Syluest. loco citato q. 13, Couar. 2 parte Epit. cap. 3. §. 7. Emanu. Sà de impedimentis nu. 11, Sanchez, Rebel. Speculum locis citatis, P. Ledes. q. 55. art. 9, Gutierez, & alij, quos retuli q. 2. pun. 9. propos. 2. quæsito 2.

PVNCTVM XI.

De impedimento publicæ honestatis.

1 *Vndenàm dicatur publica honestas, & quid sit.*

2 *An publica honestas oriatur ex sponsalibus, & ad quem gradum extendatur.*

3 *An publica honestas oriatur ex sponsalibus fictis.*

4 *An publica honestas cõsurgat ex sponsalibus celebratis cum sorore prioris sponsa.*

5 *An ille afficiatur publicà honestate, qui contraxit sponsalia sub conditione cum Berta, & ante conditionem alia celebrat cum sorore Berta.*

6 *An publica honestas extendatur ad infideles.*

7 *An cesset publica honestas, quandò sponsalia mutuo consensu dissoluntur.*

8 Quan-

8 *Quandonàm publica honestas concurrat cum impedimento affinitatis.*

9 *An publica honestas oriatur ex matrimonio.*

10 *Ad quem gradum extendatur publica honestas cõsurgẽs ex matrimonio.*

11 *An matrimonium inualidum inducat impedimentum publicæ honestatis.*

12 *An ex matrimonio amentiũ, vel puerorum consurgat publica honestas.*

13 *An publica honestas oriatur ex matrimonio celebrato per metum, vel errorem.*

14 *An publica honestas consurgat ex matrimonio fictè celebrato.*

15 *An publica honestas oriatur ex matrimonio celebrato cũ persona incerta.*

16 *An matrimonium celebratum sub conditione inducat publicam honestatẽ.*

17 *An publica honestas oriatur ex matrimonio impuberum.*

18 *An matrimonium clandestinum inducat publicam honestatem.*

19 *An matrimonium celebratum cum impedimento dirimente inducat impedimentum publicæ honestatis.*

20 *An matrimonium inualidum inducat impedimentum publicæ honestatis dirimens priora sponsalia.*

21 *Quomodò impedimentum publicæ honestatis differat à cæteris impedimentis.*

22 *Quis dispensare possit in impedimento publicæ honestatis.*

1 NOtandum, impedimentum publicæ honestatis ità appellari; eò quòd æquum sit, propter publicam honestatem, & decentiam, vt matrimonium impediatur inter aliquas personas, quæ factæ sunt sibi propinquæ, ob sponsalia, vel ob matrimonium. Hac de causa appellatur propinquitas consurgens ex sponsalibus, vel ex matrimonio, de qua re duo principaliter quęremus in hoc puncto. Primò, vtrũ impedimentũ publicę honestatis consurgat ex sponsalibus. Secundò, vtrũ consurgat ex matrimonio rato.

PRIMA PROPOSITIO.

2 EX sponsalibus validis, & certis oritur iure Ecclesiastico impedimentũ publicæ honestatis, dirimens matrimonium cum consanguineis alterius sponsi in primo gradu. Vndè, si quis, post sponsalia celebrata cum Berta, matrimonium contraheret cum illius Sorore, vel matre, vel filia, inualidè contraheret, vt patet ex Tridentino sess. 24. cap. 3. vbi hoc impedimentum in sponsalibus restrictum est ad primũ gradum; quamuis antè Concilium extenderetur vsque ad quartũ, cap. Ad audientiam de sponsalibus.

Dixi ex sponsalibus validis; quia ex sponsalibus inualidis non consurgit impedimentum publicæ honestatis; quamuis iure antiquo cõsurgeret. cap. Ad audientiam citato, ita Henriquez lib. 12. ca. 10. nu. 2, Sanchez lib. 7. disp. 68, Gutierez de matrim. cap. 103. nu. 5, Coninchus disp. 32. dub. 5. nu. 63, Reginald. lib. 31. nu. 126.

Dixi ex sponsalibus certis; quia ex spõsalibus celebratis cum persona incerta, non oritur impedimentum publicæ honestatis, cap. vnico de sponsalibus in sexto, ita Perez de impedimentis publicæ honestatis, & alij communiter.

Dixi dirimens matrimonium cum consanguineis alterius sponsi; quia cũ affinibus non dirimit; vndè, qui, post sponsalia facta cum Berta, contrahit matrimonium cum affine Bertæ, vt cũ ea, quæ fuit vxor fratris Bertæ, validè contrahit, vt benè ait Sanchez lib. 7. disp. 68. num. 3, Gutierez de matrim. cap. 103. nu. 4, & alij.

3 Ex dictis sequitur, impedimentum publicæ honestatis non induci, quando aliquis fictè consensit. Ità Speculũ art. 53. ad finem, P. Ledes. q. 55. art. 4. versic. Nihilominus, Nauar. c. 22. num. 57. contrà Sanchez lib. 7. disp. 68, Henriquez lib. 12. cap. 10. num. 2, Rodriq.

locis citatis, & alios. Ratio est, quia Concilium Tridentinum loco citato statuit, ex sponsalibus, quacunque ratione inualidis; non oriri impedimentum publicæ honestatis; sed in hoc casu sponsalia sunt inualida; cum ad sui valorem postulent interiorem consensum; ergo non inducitur impedimentum publicæ honestatis, quando aliquis ficte consensit.

4 Secundò sequitur, illum, qui cum Berta validè contraxit sponsalia; sed posteà celebrat alia cum sorore Bertæ, non affici impedimento publicæ honestatis, ratione cuius non possit amplius cum Berta contrahere matrimonium. Ratio est; tùm quia sponsalia cum sorore Bertæ sunt inualida; ex sponsalibus autem inualidis non consurgit impedimentum publicæ honestatis, vt patet ex Tridentino loco citato; sicut consurgit ex sponsalibus prius celebratis cum Berta, ratione cuius impedimenti efficitur, ne valida sint posteriora sponsalia celebrata cū sorore Bertæ; tum quia hoc expresse habetur cap. vnico de sponsalibus in sexto. Ità Sanchez lib.7.disp.68.nu 23, & alij communiter.

5 Ex quo vlterius patet, eum, qui contraxit sponsalia sub conditione de futuro cum Berta, & posteà absolutè celebrat alia cum Maria sorore Bertæ, non affici impedimento publicæ honestatis, dissoluente priora sponsalia celebrata sub conditione cum Berta, vt benè ait Sanchez loco citato disp. 69 num. 3, Reginal. nu. 129, Gutierez nu.20. Ratio est, quia posteriora sponsalia non possunt inducere obligationem ad aliquid illicitè faciendum; illicitè autem fieret matrimonium cum Maria sorore Bertæ; nam ex vi prioris promissionis adest obligatio expectandi euentum conditionis, ante quem euentum non potest sponsus rem vni sub conditione promissam, tradere alteri; Matrimonium tamen esset validum, si celebraretur cum Maria ante conditionis euentum; nàm antè conditionis euentum non est inductum impedimentum publicæ honestatis, ratione cuius dissoluatur matrimonium. Ità P. Ledes. loco citato, Sanchez disp. 69. num. 2, Gutierez loco citato nu. 19, & alij communiter.

6 Tertiò sequitur, infidelem, qui tempore infidelitatis contraxit sponsalia cum Berta, posse validè matrimonium inire cum eius matre, vel sorore, non solum ante Baptismum; verum etiam post susceptum Baptismum. Ratio est, quia impedimentum publicæ honestatis non est inductum iure naturę, vel Diuino; sed iure Ecclesiastico, cui non sunt subiecti infideles, ita DD. cit.

7 Quæres primò, vtrùm impedimentum publicæ honestatis, contractum ex sponsalibus validis, & certis cesset, quando sponsalia dissoluuntur mutuo consensu contrahentium.

Respondeo, non cessare. Ratio est, tùm quia impedimenta matrimonij, non dependent à voluntate contrahentium; sed ab Ecclesia, quæ constituit, vt impedimentum publicæ honestatis consurgat ex sponsalibus validis; sponsalia autem non ob id non fuerunt valida; eò quòd posteà dissoluantur; tùm quia sequeretur, impedimentum publicæ honestatis non esse perpetuū, quod est contra caput sponsam, & caput si quis desponsauerit 27. q. 2.; tùm quia ratio motiua, propter quam inductum est ab Ecclesia impedimentum publicæ honestatis, adhuc militat, quando sponsalia mutuo consensu dissoluuntur; eò quòd non deceat matrimoniū contrahi inter aliquas personas, quæ sibi factæ sunt propinquæ per sponsalia; tùm quia sequeretur, hoc impedimentum posse etiam cessare per mortem alterius sponsi; non enim sponsalia videntur magis dissolui per mutuū consensum, quā per mortem, per quā perpetuò dirimuntur; sed falsum est, impedimentū publicæ honestatis cessare per mortem alterius coniugis, vt

passim

passim tradunt DD. ex cap. sponsam de spōsalibus,& cap. Si quis vxorem; ergo neque cessat per dissolutionem sponsalium mutuo consensu factam. Ità Sanchez lib.7.disp. 68. num. 21, & nonnulli Recentiores Magistri peritissimi Societatis Iesu à me in hac re consulti contrà Gutierez loco cit num.11. Emanu. Sà loco citato nu.12. fol. mihi 396, Rebel. 2. parte lib. 3.q.14.num.2. & in Decl.Card.sect.5. nu. 99,& nonnullos alios recentiores pro se citantes declarationem Cardinalium, quorum sententiam in prima editione existimaui valdè probabilem, & tutam in praxi, supposita Cardinalium declaratione; sed modo non videtur ad praxim reuocanda post nouam Cardinalium declarationem.

8 Quæres secundò, vtrùm impedimentum publicæ honestatis possit aliquando concurrere cum impedimento affinitatis, itaut inualidum reddatur matrimonium, contrahendum cū propria sponsa, aut cum illa, cum qua habita fuit copula.

Respondeo, vtrumque impedimentum posse simul concurrere, vt habetur cap. Litteras de sponsalibus impub. Ex quo fit, vt qui celebrauit sponsalia cum Berta, & postea copulam habet cum sorore Bertæ, neutram possit ducere; non enim potest ducere sororem Bertæ, propter impedimentum publicæ honestatis, cōsurgens ex spōsalibus cum Berta celebratis, dirimēs matrimonium cum cōsanguineis Bertæ in primo gradu. Neque potest ducere ipsam Bertam, propter impedimentum affinitatis, ortum ex copula habita cum Sorore Bertæ, & dirimens matrimonium vsque ad secundum gradum, vt patebit ex dicendis puncto sequenti. Ità Nauar.cap.22.num. 57, Henriquez lib.12.cap.10, Summa Corona de matrimonio num.32, Sanchez lib.7.disp.68.ad finem,& alij communiter.

SECVNDA PROPOSITIO.

9 Impedimētum publicæ honestatis, non solùm consurgit ex Spōsalibus validis; sed etiam ex matrimonio rato. Ità colligitur ex cap.sponsa, ex cap. Ad audientiam de sponsalibus, & patet argumēto à minori ad maius; nàm si impedimentum publicæ honestatis consurgit ex sponsalibus, quæ sunt via ad matrimonium, multò magis cōsurget ex matrimonio rato. Vbi aduertite, hoc impedimentū non consurgere ex matrimonio ratione affinitatis; nulla enim est affinitas antè matrimonium consumatum, sed præcisè ratione matrimonij rati. Ità Speculū in appen. ad art. 53. conclus. 1, Sotus in quarto dist.4.q.vn.ar.2, Sanchez lib. 7.disp.70.num. 1, Gutierez loco citato num.23, Coninchus loco citato nu.70, Reginald.lib.31.num.128, & alij.

10 Quæres primò, ad quem gradum extendatur impedimentum publicæ honestatis, consurgens ex matrimonio rato.

Respondeo, extendi vsque ad quartum gradum. Vndè vir mortua vxore ante consumatum matrimonium non potest ducere consanguineam vxoris vsque ad quartum gradum. Sic declarauit Pius Quintus in motu proprio, qui incipit. Ad Romanum spectat. Ità P.Ledes.q.55.art.1. versus fin. Sanchez lib. 7. disp.70. num. 16, Perez de imped.publicæ honestatis, Rodriquez cap. 234, Nauar. loco citato num. 58, Valentia, Henriquez, & alij locis citandis.

Ex quo patet, falsum esse, quod asseritur à Toleto lib. 7. cap. 10. in fine, & à Lopez secunda parte cap.50.dicētibus, matrimonium ratum inducere impedimentū publicæ honestatis tantummodò vsque ad primum gradum; nàm isti DD. decepti sunt ex inaduertentia

tentia decreti editi à Pio Quinto anno 1568. quod incipit Ad Romanum.

11 Quæres secundò, vtrùm ex matrimonio rato inualido consurgat impedimentum publicæ honestatis.

Respondeo affirmatiuè, modò non sit inualidum defectu consensus. Ratio est; tùm quia non est recedendum à iure antiquo, nisi quatenus aliter decernitur iure nouo; sed iure antiquo cap. sponsam de sponsalibus, & cap. Accessit de sponsa. impub. impedimentum publicæ honestatis consurgebat ex matrimonio inualido; modò non esset inualidum defectu consensus, & iure nouo non est aliter decretum, vt patet ex motu proprio Pij V. Ad Romanum spectat; ergo ex matrimonio rato inualido consurgit impedimentū publicæ honestatis; tùm quia sic habetur in Declarationibus Card. Ità Speculum in appen. ad art.53. vbi hoc cōprobat multis rationibus. Rebel. lib. 4.sec.5. in decl.Card.num.101.&lib.3. disp.14.num. 2, Card. Tuscus tomo 5. conclus. 140.nu.5, Henriquez lib. 12. cap.10.nu.2, Valentia tomo 4.disp.10. q.5.punct.3.§. honestas fol. 1697, Sanchez lib.7.disp.70.num.5, & alij contrà Nauar. cap.22. num. 58, Emanuel. Sà de impedimentis matrimonij num. 12, & alios existimantes, ex matrimonio inualido non oriri impedimentum publicæ honestatis; quorum ratio est, quia impedimentum publicæ honestatis non consurgit ex sponsalibus inualidis; ergo nequè consurgit ex matrimonio inualido. Sed hæc ratio facile dissoluitur dicendo, aliter sancitum esse iure nouo in sponsalibus, quā in matrimonio, vt patet ex motu Pij Quinti citato.

12 Ex dictis sequitur primo, ex matrimonio rato amentium, vel puerorum, non consurgere impedimentum publicæ honestatis; nàm illorum matrimonium est inualidum defectu debiti consensus. Ità communiter Doctores.

13 Secundò, hoc impedimentum nō oriri ex matrimonio celebrato per metum grauem, vel per errorem personę, vt patet ex dicta ratione. Ità Sanchez disp.70.num.9, & 10.

14 Tertiò, hoc impedimentum non induci, quando aliquis alteri fictè consensit; matrimonium enim est inualidum defectu consensus; quamuis fictè consentiens cogendus sit stare matrimonio ratione scandali, vel alterius incommodi vitandi; vndè ratione istorum incommodorum debet ex animo contrahere. Ità P. Ledes. q. 55. art. 4. vers. Nihilominus, Speculum ar.53. ad finem, Nauar. cap.22.num.57, & alij loquentes in simili de sponsalibus inualidis defectu consensus contrà Sanch. lib.7.disp.70.num. 11, Henriquez lib. 12.cap.10.nu.2, Rodriquez prima parte cap.234.num.3, & alios.

15 Quartò, impedimentum publicæ honestatis non oriri ex matrimonio, celebrato cum persona incerta, & indeterminata; nàm hoc non est propriè matrimonium; eo quod non adsit consensus sufficiēs ad matrimonium; nàm ad matrimonium requiritur consensus circa personam determinatam, vt patet à simili ex dictis de spōsalibus, per caput vnicum de sponsalibus in sexto. Ità Sanchez loco citato num. 13, Coninch.nu.61, Gutierez nu. 18, & alij.

16 Quintò, ex matrimonio celebrato sub conditione de futuro, non oriri impedimentum publicæ honestatis, antequam adimpleatur conditio. Ratio est, quia contractus nō obligat ante conditionis euentū; non enim obligat vltrà consensum, & intentionem ipsorum contrahentium; cōtrahentes autem non intendunt contrahere, & se obligare, antequam adimpleatur conditio; vndè iste contractus dici potest inualidus defectu consensus, antequam conditio adimpleatur; ex matrimonio autem inualido defectu consensus non oritur impedimentum publicæ honestatis. Ità Sanchez disp.69.

num.

num.21, Gutierez num.26, Henriquez loco citato num. 2, & alij; adimpleta verò conditione statim inducitur impedimentum absque nouo cōsensu; eo quod matrimonium valeat absque nouo consensu, iuxtà supra dicta, quidquid alij afferant.

17 Sextò, ex matrimonio celebrato inter impuberes non consurgere impedimētum publicæ honestatis, nisi malitia suppleat ætatem; nàm matrimoniū inter impuberes irritatur à iure; eo quòd præsumatur non adesse iudiciū, & consensus sufficiens ad contrahendum. Verum tamen est, ex matrimonio impuberum consurgere impedimentum publicæ honestatis vsque ad primum gradum in sententia eorum, qui dicunt matrimonium impuberum resolui in spōsalia, vt colligitur ex cap. Tuæ nobis de desp. imp. lib. 4. Ità Nauar. loco citato, Valentia tom. 4. disp. 10. q. 5. pun. 3. §. honestas, Sanchez loco citato nu. 8, Reginald. nu. 129, Card. Tuscus tom. 7. conclus. 402. num. 3, & patet ex dictis q. 2. pun. 8. versus finem.

18 Septimò, impedimentum publicæ honestatis oriri ex matrimonio cōtracto sine Parocho, & testibus; nàm huiusmodi matrimonium non videtur inualidum defectu consensus; sed defectu solemnitatis ab Ecclesia præscriptæ. Contrarium tenet Sanchez lib. 7. num. 13. disp. 70, in cuius sententiam inclinant nonnulli recentiores Magistri, sed nobiscum sentire videtur Coninch. loco cit. nu. 70. ad finem.

19 Octauò, impedimentum publicæ honestatis oriri ex matrimonio inualido propter aliquod impedimentum dirimens; vndè consanguinei Titij, qui matrimonium cum Berta inualidè contraxit ob aliquod impedimentum, non poterunt eo mortuo contrahere cum Berta, modò sint cōsanguinei intra quartum gradum. Ratio est, quia matrimonium non fuit inualidum defectu cōsensus, sed ratione impedimenti; ex matrimonio autem alia ratione inualido, quam defectu consensus, oritur impedimentum publicæ honestatis vsq; ad quartum gradum, ita Card. Tuscus tom. 5. conclu. 140. num. 4, & alij Doct. cit.

20 Nonò videtur sequi, Titium, qui contractis sponsalibus cum Berta, contrahit matrimonium ratum, sed non consumatum cum eius sorore, vel matre, non posse posteà contrahere matrimonium cum ipsa Berta. Ratio est, tùm quia ex matrimonio, inualido ex alio defectu, quàm consensus, oritur impedimentum publicæ honestatis vsque ad quartum gradum; in hoc autem casu matrimonium non est inualidum defectu consensus, sed ratione impedimenti publicæ honestatis ortæ ex sponsalibus cum Berta celebratis; tùm quia qui post sponsalia facta cum Berta contraxit matrimonium cum sorore, vel matre Bertæ, non potest validè contrahere matrimonium cū alia quacunquè consanguinea illius sororis, vel matris vsque ad quartum gradum, vt communiter concedunt DD. ergò neque videtur posse contrahere cum ipsa Berta.

Neque obstat caput vnicū de sponsalibus in sexto, vbi habetur, per impedimentum publicæ honestatis ortū post sponsalia, non dissolui præcedentia sponsalia, vel matrimonium; nàm illud caput loquitur tantummodò de spōsalibus, videlicet per secunda sponsalia nō induci impedimentum publicæ honestatis dissoluens priora sponsalia; non verò loquitur de matrimonio post sponsalia celebrato, quod inducit impedimentum publicæ honestatis, quamuis sit inualidum.

Hæc mihi videntur vera in rigore loquendo. Verum, ne recedamus à communi DD. sententia, dicendum est, ex matrimonio rato inualido non induci impedimentum publicæ honestatis dissoluens priora sponsalia valida, argumento desumpto ex cap. citato; sicut enim ex sponsalibus modo nō

indu-

inducitur, nec inducebatur iure antiquo impedimentum publicæ honestatis, dirimens prius matrimonium, aut priora sponsalia, itaneque videtur induci ex matrimonio rato, celebrato post sponsalia.

21 Hinc patet differentia inter impedimentum publicæ honestatis, & cætera impedimenta, quòd cætera impedimenta superuenientia sponsalibus dirimunt sponsalia, vt patet in casu affinitatis recensito in secundo quæsito primæ propositionis; publica verò honestas superueniens spōsalibus non dissoluit illa. Itá Sanchez disp.68.nu. 24, Nauar. loco citato, & alij.

22 Quæres tertiò, ad quem pertineat dispensare in impedimento publicæ honestatis.

Respondeo, pertinere ad Summum Pontificem; ad ipsum enim pertinet dispensare in iure communi, vt ostendi in tractatu de legibus. Verum tamen est, quando impedimentum publicæ honestatis simul concurrit cum impedimento affinitatis, vtrumquè impedimentum explicandum esse explicitè, vel saltem implicitè in petitione dispensationis, vt patet ex dictis de Legibus. Itá P. Ledes. q.55. arti. 4. ad finem, Couaru. secunda parte cap. 6.§.7, Henriquez lib.12. cap. 10. num. 3, Perez de imped. affinitatis ad finem. Rebel. loco citato num. 9. Toletus, & alij communiter. Ratio est, quia sunt duo impedimenta, quę non sunt subordinata.

PVNCTVM XII.

De impedimento affinitatis.

1 *Quid sit affinitas, quando, & inter quas personas contrahatur.*
2 *An consanguinei Caij, qui copulam habuit cum Berta, fiant affines cum consanguineis Bertæ.*
3 *An ex affinitate oriatur affinitas; seu, vtrùm Titius maritus Bertæ possit ea mortua ducere illam, quæ fuit vxor fratris Bertæ.*
4 *Quotuplex sit affinitas, & quomodò computandi sint illius gradus.*
5 *Quinàm sit stipes in affinitate.*
6 *An affinitas, dirimat matrimonium, & vsque ad quem gradum.*
7 *An affinitas dirimat matrimonium iure naturæ.*
8 *An filius iure naturæ validè contrahat matrimonium cum concubina patris.*
9 *An iure naturæ validum sit matrimonium celebratum cum vxore fratris mortui.*
10 *An iure naturæ validum sit matrimonium celebratum in primo gradu lineæ rectæ.*
11 *Quid requiratur ad inducendam affinitatem.*
12 *An inducatur affinitas, quandò sola fœmina, vel solus vir emittit semen.*
13 *An inducatur affinitas, si quouis modo semen recipiatur.*
14 *An ex congressu spadonum oriatur affinitas.*
15 *An inducatur affinitas ex actu præpostero, vel ex pollutione extrà vas fœmineum.*
16 *An affinitas oriatur ex copula habitâ cum fœmina inuita, vel dormiente, vel insana, vel ebria.*
17 *An oriatur affinitas ex matrimonio non consumato.*
18 *Quam pœnam incurrant contrahentes matrimonium cum consanguineis, vel affinibus, absque dispensatione, vel cum Monialibus, aut Religiosis, aut initiatis Ordine sacro.*
19 *Quos effectus pariat affinitas superueniens matrimonio.*
20 *An vterque coniux priuetur iure petendi debitum, quandò vterque copulam habuit cum consanguineis alterius coniugis.*
21 *An maritus contrahens affinitatem cum propria vxore teneatur illi reddere debitum.*
22 *An maritus possit petere debitum ab vxore*

vxore, cui factus est affinis.
13 *An maritus, qui factus est affinis cum vxore ante matrimonium consumatum, teneatur Religionem ingredi.*

TRia principaliter quæram in hoc puncto, Primò, quid sit affinitas, Secundò, quotuplex. Tertiò, vtrùm dirimat matrimonium.

PRIMA PROPOSITIO.

1 AFfinitas est vinculum, seù propinquitas, vel attinentia quarundam personarum, proueniens ex carnali copula licita, vel illicita; nàm quando duo sese carnaliter cognoscũt, fiunt affines cũ consanguineis alterius in eo gradu, in quo sunt ipsi consanguinei inter se, vt si Caius copulam habeat cum Berta, fit affinis cum consanguineis Bertæ in eo gradu, in quo sunt ipsi consanguinei Bertæ cum ipsa Berta; vndè si ipsi sint cõsanguinei in primo gradu cum Berta, fiunt affines cum Caio in primo gradu. Idem dicendũ est de cõsanguineis Caij respectu Bertæ; nàm Berta, per copulam habitam cum Caio, fit affinis consanguineis Caij in eo gradu, in quo ipsi consanguinei sunt cum Caio. Ità communiter Doctores. Henriquez, Reginaldus, Sanchez, Gutierez, & alij locis statim citandis.

2 Quæres primò, vtrùm consanguinei Caij, qui copulam habuit cum Berta, fiant affines cũ cõsanguineis Bertæ.

Respondeo negatiuè; licèt enim Caius fiat affinis cum consanguineis Bertæ, & Berta fiat affinis cum cõsanguineis ipsius Caij; nihilominus consanguinei Caij, & consanguinei Bertæ non fiunt affines inter se; nullo enim iure probari potest huiusmodi affinitas; propterea duo fratres possunt ducere duas Sorores, & filius potest ducere illam, cuius matrem pater eius duxit c. Super his de consanginitate, & affinitate. ita Emanu. Sà de impedimentis num. 4, Reginaldus lib. 31. nu. 145, Henriquez lib. 12. cap. 10. num. 1, Sanch. lib. 7. disp. 67. num. 2, Gutierez de matrim. cap. 99. num. 8, Coninchus de matrim. disp. 32. dub 4. num. 56, & alij communiter apud Henriquez loco citato in comment. littera I.

3 Quæres secũdò, vtrùm Titius, qui duxit Bertam in vxorẽ, possit, ea mortua, ducere illam, quæ fuit vxor fratris Bertæ, mortuo fratre Bertæ.

Respondeo, posse. Ratio est, quia Titius per copulam habitam cum Berta, factus est affinis consanguineis Bertæ, non verò affinibus Bertæ; vxor autem fratris Bertæ non est consanguinea Bertæ; sed affinis; consequenter Titius poterit illã ducere mortua Berta, & eius fratre; affinitas enim non generat affinitatem. cap. quod super his, de consanguinit. & affinit. Ità Sanchez loco citato, Gutierez loco citato num. 6, & alij communiter.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 DVplex est affinitas, alia dicitur in linea recta, & æquali, alia in linea transuersali. In linea recta affinitatis constituuntur ascendentes, vel descendentes illius personæ, cum qua copula fuit habita. Ascendentes sunt socer, vitricus, nouerca. Descendentes sunt gener, nurus, priuignus, & priuigna. In linea verò transuersa constituuntur consanguinei in linea transuersa illius, cũ qua copula habita fuit; E.g. Titius cognoscit Bertam suã coniugem habentem fratres, sorores, patrem, & matrem. Frater, & soror Bertę fiunt affines Titij in linea tranuersa; Pater verò, & mater Bertæ fiunt affines in linea recta. Videte arborem affinitatis descriptam à Syluestro matrimonium 8. q. 15, & ea, quæ diximus de consanguinitate; nàm in affinitate cõputandi sunt gradus eodem modo, quo in consanguinitate, vt benè ait Speculum prima parte, art. 47, Gutierez loco

citato,& P.Ledes.q.55. art. 8. vbi citat Sot.Couar. & alios.

5 Queres,quinā sit stipes in affinitate.

Respondeo, stipitem esse duas illas personas,quæ se carnaliter cognoscūt; vnde duæ illæ personæ non dicuntur affines; sed principium affinitatis,vt si Titius carnaliter cognoscat Bertam; Titius, & Berta sunt stipes affinitatis consurgens ex ipsorum copula. Ità communiter DD.apud Henriquez loco citato nu. 1. ad finem in comment. littera Q, apud Sanchez lib.7. disp.64. nu.5,& apud Gutierez de matrim.cap. 99.num. 6.

TERTIA PROPOSITIO.

6 Affinitas dirimit matrimonium, saltem iure Ecclesiastico, siuè consurgat ex copula licita, siuè ex illicita. Ità Henriquez lib. 12. cap. 3,& alij DD. citati. Hæc tamen est differentia inter copulam licitam, & illicitam, quòd ex copula licita oritur impedimentum,dirimens matrimonium vsque ad quartum gradum. Ex illicita verò oritur impedimentum, dirimens matrimonium tantummodò vsque ad secundum gradum; vndè qui fornicatus est cum aliqua,potest contrahere matrimonium cum consanguinea illius in tertio, vel quarto gradu, vt patet ex Tridentino sess. 24. cap. 4. Ità Henriquez lib.12.cap.10, P.Ledes. q.55.art.2,Rodriquez cap.228,Sanch. lib.7.disp.67.num. 8,Coninchus loco citato, nume. 56, Reginaldus lib. 31. num.147,Gutierez de matrim.cap.99. num.12,& alij.

7 Dixi in propositione saltem iure Ecclesiastico; quia difficultas est inter DD. vtrùm affinitas dirimat matrimonium iure naturæ in aliquo gradu. In qua re est duplex sententia.

Prima est Soti in quarto dist.41.ar.3. Couar. 2.parte cap. 6,Valentiæ tom.4. disp.10.q. 5.pun. 2,Vasquez 3. parte q. 91.art. 1.dub.4.num.12,Coninch.disp. 32.dub.4.num.53,P.Ledes. loco citato art.6,& aliorum dicentium, affinitatē dirimere matrimonium, celebratum cum affine in primo gradu lineæ rectę, quādo affinitas oritur ex matrimonio. Ratio est,quia omnes nationes ab huiusmodi matrimonio videntur abhorrere.

Dixi quando affinitas oritur ex matrimonio; quia quando oritur ex fornicatione, non videtur dirimere matrimonium iure naturæ; quia nulla sufficienti ratione probari potest,dirimere matrimonium iure naturæ: propterea iure naturæ validum est matrimonium celebratum à filio cum concubina sui patris; quamuis huiusmodi matrimonium illicitè contrahatur propter naturalem quandam indecentiam, & turpitudinem, vt benè ait P. Ledes. q.55.art.6.concl.3.Rebel.q.15.num.9, Perez de affinitate,& alij.

Dixi in primo gradu lineæ rectæ; quia si loquamur de linea transuersa, certum est affinitatem non dirimere matrimoniū iure naturæ, vel Diuino; consequenter vxor potest mortuo viro ducere fratrem viri mortui, interueniente Summi Pontif. dispensatione. Et hæc fuit magna illa controuersia, quæ suborta fuit tēpore Henrici octaui Angliæ Regis, qui repudiauit Catharinam vxorem fratris mortui, quā cum dispensatione Summi Pont. duxerat; eam autem repudiauit hac fictione, quòd Sum. Pont. non potuisset dispensare; quod tamen ab eo fieri potuisse sentiunt ferè omnes DD.apud P. Ledes.q.55.art. 6. vers. His non obstantibus,& apud Sanchez loco citato. Ratio est,tum quia Iacob vir magnæ Sanctitatis duxit duas sorores,Gen.29; ergo signum est,affinitatē in linea transuersali nō dirimere matrimonium iure naturæ,vel Diuino; tùm quia multi Summi Pont. in hoc dispensarunt, vt Alex.6.cum Rege Lusitaniæ,& Iulius Secundus cum Henrico Septimo; tùm quia non apparet tanta indecentia, ob

quam debeamus dicere, affinitatem in linea transuersa dirimere matrimonium iure naturæ. Videre Rodriquez cap.228. Perez de imped. affinitatis, P. Ledes. Gutierez, Rebel. & Sanchez locis citatis.

Obijcies, matrimonium cõtractum cum affine in primo gradu lineæ transuersæ prohibitum fuit in Leuit. c. 18. vbi dicitur, turpitudinem vxoris fratris tui non reuelabis. Præterea reprehensum fuit à D. Io. Baptista, Matthæi 14. Non licet tibi habere vxorem fratris tui; ergo signum est, affinitatem in primo gradu lineæ transuersæ dirimere matrimonium iure naturæ, vel saltẽ Diuino.

Respondeo, negando consequentiã. Ad Leuiticum dico, legem illam cessasse per nouam legem in morte Christi, vt dictũ est de Legibus, & de Baptismo; nàm translato Sacerdotio, legis traslatio facta fuit, Hebr. 7.

Ad auctoritatem D. Io. Baptistæ dici potest primo, huiusmodi matrimoniũ ab eo reprehensum fuisse; quia Herodes duxerat vxorem fratris sui viuente fratre, vt benè explicat D. Thom. & alij apud Sanchez disp. 66. nu. 22.

Dici potest secundò, reprehensum fuisse huiusmodi matrimonium; quia nondũ sublata erat lex vetus, qua prohibebãtur huiusmodi matrimonia; lex enim vetus cessauit in morte Christi, qui nondum mortuus erat, quando Ioannes nuptias Herodis reprehẽdebat.

Secunda sententia, quæ mihi probabilior videtur est Caiet. 2. 2. q. 154. ar. 9. Henriquez lib. 12. cap. 9. num. 5, & cap. 10. nu. 1. ad finem, Gutierez loco citato num 9, Sanchez lib. 7. disp. 66. num. 7, & aliorum negantium, affinitatem dirimere matrimonium iure naturæ in vllo gradu, etiam lineæ rectæ. Ratio est, quia aliquando celebrata fuerunt matrimonia cum nouercis, cum quibus intercedit affinitas in primo gradu lineæ rectæ; tùm quia non apparet tanta indecẽtia inter has personas, quanta est inter consanguineos in primo gradu, nec tanta turpitudo reperitur, quæ videatur sufficiens ad irritandum matrimonium iure naturæ, vel Diuino in primo gradu affinitatis. Hinc patet responsio ad rationem primæ sententiæ; dicendũ enim est, non adesse tantam indecentiam, & turpitudinem, quæ videatur sufficiens ad irritandum matrimonium iure naturæ, quamuis adsit turpitudo reddens matrimonium iure naturæ illicitum.

8 Ex his sequitur primò, validum esse matrimonium iure naturæ, contractum cum cõcubina Patris, vt concedit etiam prima sententia.

9 Secundò, validum esse matrimonium iure naturæ contractum cũ vxore fratris mortui, vt concedit etiam prima sententia.

10 Tertiò, validum esse iure naturæ matrimonium contractum in primo gradu lineæ rectæ, iuxtà secundam sententiam.

11 Quæres primò, quid requiratur ad inducendum impedimentum affinitatis.

Respondeo, requiri copulam cum seminis emissione intrà claustrum fœminæ. Ità Emanuel. Sà de impedimẽtis num. 13, P. Ledes. q. 57. arti. 3, Sanchez lib. 7. disp. 64. num. 11, Speculum prima parte art. 47, Henriquez cap. 10. num. 1, Reginaldus lib. 31. nu. 146, Coninchus disp. 32. de matrim. dub. 4. num. 46, Gutierez de matrim. cap. 87. num. 15, Angelus matrimonium octauo q. 15, Sotus in quarto dist. 27. q. 1. ar. 4, & alij communiter contrà M. Medinam de continentia Sacrorum hominum cap. 76. Ratio est, quia ad contrahendam affinitatem, requiritur ea copula, quæ sit sufficiens ad generationem, seu qua vir, & fœmina efficiantur vna caro, cap. fraternitatis 35. q. 1. seu qua efficiatur sanguinis commixtio, cap. Lex Diuina 27. Sed vir, & fœmina non efficiuntur vna caro, nisi adsit seminis emissio intrà vas fœminæ,

næ; ergo ad cõtrahendam affinitatem requiritur seminis emissio intrà vas fœmineum.

12 Hinc sequitur primò, non oriri affinitatem, quando sola fœmina semẽ emittit; nàm illius semen non est sufficiens ad generationem, & ad sanguinis commixtionem; emissio verò seminis virilis sufficit; quia semen viri est sufficiens ad generationem; cum memoriæ proditum sit, aliquas fœminas concepisse sine congressu, & coitu viri. Ità Paludanus, Syluest. Sotus, & alij apud Sanchez lib.7.disp.64. nu. 1, & apud Gutierez cap.54.nu.25.

13 Hinc patet, affinitatẽ oriri, quando semen intrà vas fœmineum recipitur, quacunque arte, siuè recipiatur arte humana, siuè Diabolica, siue cum violatione claustri, siuè absque claustri violatione, siuè spontè, siuè casu; nàm indè sequi potest generatio; quãuis aliquando impediatur. Ità Angelus matrimonium 8.q.15, Sot. in quarto dist.27.q.2.art.4, Specul. prima parte art.47. ad finem, Sanchez loco citato num.15, P. Ledes.q.55.art.3, & alij apud Gutierez cap.54.num.23.

14 Secundò, sequitur, ex congressu spadonum non oriri affinitatem; quia spadones non emittunt semen aptum ad generationem, vt benè ait P. Ledes. loco citato, Sanchez disp.64.num.11, & alij, quos referam pun. sequenti.

15 Tertiò, affinitatem non oriri ex actu præpostero extrà vas debitum; sicut neque oritur ex pollutione extrà vas fœmineum. Ità communiter Doctores.

16 Quartò, affinitatem oriri ex copula habita cum fœmina omninò inuita, vel ignorante, vel dormiente, vel insana, vel ebria; nàm ex huiusmodi copula sequi potest generatio, & commixtio sanguinis, cap. discretionem de eo, qui cognouit consanguineam vxoris. Ità communiter DD.

17 Quintò, affinitatem propriè non oriri ex matrimonio tantummodò rato; sed non consumato; nàm ex matrimonio rato non oritur aliqua affinitas; sed publica honestas, & ad inducendã affinitatem requiritur seminis emissio intrà vas fœmineum. Ità Sanchez, Gutierez, Coninchus, & alij locis citatis; contra non nullos alios apud Sãchez loco citato num. 24.

18 Quæres secundò, an sit aliqua pœna cõstituta ijs, qui sine dispensatione contrahunt matrimonium cum affinibus, vel consanguineis.

Respondeo, constitutam esse pœnã excommunicationis ipso facto incurrendam ab ijs, qui scienter audent cõtrahere in gradibus affinitatis, vel cõsanguinitatis prohibitis, vt habetur clementina vnica de consanguinitate, vbi eadem excõmunicatio fertur contra contrahentes matrimonium cum monialibus, & contrà religiosos, & moniales, atque Clericos Sacris initiatos. De qua rẽ videndus est Sanchez lib.7.disp.32, Reginald. num. 145.

19 Quæres tertiò, quem effectum pariat affinitas superueniens matrimonio contracto, vt accidit, quando quis, post matrimonium cum Berta contractum, copulam habet cum Sorore Bertæ, ratione cuius copulæ fit affinis cũ ipsa Berta.

Respondeo, duplicem effectum parere. Primus est, vt coniux, qui commisit incestum cum consanguinea alterius coniugis in primo, vel secundo gradu, non possit ab ea petere debitũ; priuatur enim iure petẽdi cap. primo de eo, qui cognouit &c. Ità Sanchez lib.7.disp.25, Gutierez de matrim.cap. 87.num. 2, & 6, & alij apud Sanchez num.1; vbi etiam num.3. in cap.1. de eo, qui cognouit consang. ostendit, nõ solum eum, qui cognouit consanguineam suę vxoris, prohiberi, ne cõtrahat matrimonium, verum etiam illos consanguineos coniugis prohiberi, cum quibus alter coniux incestum admisit.

Dixi in primo, vel secundo gradu; quia

quia ex copula illicita non oritur impedimentum, nisi vsque ad secundum gradum; vndè qui cognoscit consanguineam suæ vxoris in tertio, vel quarto gradu, non priuatur iure petendi; nàm impedimentum petendi oritur ex affinitate, quæ in copula illicita non extenditur vltrà secundum gradum, vt declarauit Card. Congregatio. Ità Nauar. Rodriquez, & alij apud P. Ledes. q.55, & apud Sanchez lib. 9. disp. 67. num. 14, & apud Gutierez loco citato num. 16.

Aduertendum tamen est, eum, qui cognouit consanguineam suæ vxoris in primo, vel secundo gradu, teneri reddere debitum alteri petenti, vt habetur cap. discretionem de eo, qui cognouit consanguineam. Ratio est, quia par non est, vt innocens damnum patiatur ob culpam delinquentis.

Secundus effectus est, vt coniux nocens non possit alium coniugem ducere, mortuo illo, quem de præsenti habet cap. 1. de eo, qui cognouit consanguineam. Quòd si eo mortuo ducat, nō potest ab eo debitū petere absque dispensatione iuxtà Azor. 3. parte lib. 3. cap. 20, Less. lib. 4. cap. 3. dub. 11. nu. 81, & alios contrà Henriquez lib. 12. cap. 2. num. 3, Cordubam lib. 1. q. 12. ar. 1, Sanchez loco citato, & alios, ex ca. transmissæ de eo, qui cognouit &c.

Obijcies; Qui habuit copulam cum sua propria cōsanguinea post celebratum matrimonium, potest à propria vxore petere debitum; ergo etiam qui cognouit cōsanguineam propriæ vxoris, potest ab ea petere debitum.

Respondeo cum Sanchez loco citato num. 7, & alijs, negando consequētiam; nàm iura loquuntur de incestu cum consanguineis vxoris, non verò de incestu cum poprijs cōsanguineis; sicut neque loquuntur de copula, quæ habetur cum affinibus coniugis.

20 Ex dictis colligi potest primo, vtrumque coniugem priuari iure petendi, quando vterque copulam habuit cum alterius consanguineis, aut etiam quando vnus tātum habuit, sed de consensu alterius. Ratio est, quia ius relinquit potestatem petendi tantummodò coniugi innocenti.

Si tamen detur casus, vt vterquè coniux copulam cum alterius consanguineis habuerit malitiosè, vt alterum coniugē defraudaret debito coniugali, tenetur reddere alteri petenti; nam fraus non debet illi patrocinari; fraus autem illi patrocinaretur acquirendo libertatem à reddendo debito, cap. si vir de cognatione spirituali; vnde ius in hoc casu restringit suam prohibitionem, qua priuauerat delinquentem iure petendi, vultquè coniugem reddere debitum alteri petenti, quando copulam commisit, eo malo fine; quando verò hoc nō fecit eo fine, neuter potest alteri petenti reddere; quia vterque est priuatus iure petendi, & petens peccat petendo; petit enim copulam ab affine. Ità DD. statim citandi.

21 Secundò colligi potest, eum, qui per copulam contraxit affinitatem cū suo coniuge innocente, teneri reddere debitum illi petenti; nàm innocens non priuatur iure suo per delictum alterius.

22 Tertiò, eum, qui per copulā contraxit affinitatem cum sua coniuge priuari iure petendi, etiamsi copula fuerit occulta; nàm affinitas oritur tàm ex copula occulta, quàm ex publicā, cap. discretionem, vbi nulla fit distinctio inter publicam, & occultam. Ità Sanchez lib. 7. disp. 15. num. 13, & lib. 10. nu. 30, Reginal. loco citato, Gutierez de matrim. cap. 87. num. 18, & 19, & alij, quidquid aliqui apud Sanchez sentiant in contrarium.

Addo, non requiri sententiam Iudicis ad hanc pœnam incurrendam; cū hæc sit pœna priuatiua, non requirens auctoritatem Iudicis, & ità sit vsu recepta, vt benè ait Sanchez lib. 7. disp. 64. num. 18, & lib. 9. disp. 30, Reginal. lib.

lib. 31. num. 294, & patet ex dictis de Legibus.

23 Si quæras vtrùm, qui, contracto matrimonio rato sed nondum consumato, cognouit consanguineam vxoris, ex qua copula factus est affinis cũ vxore, teneatur ingredi religionem.

Respondetur iuxtà dicta de voto Religionis, & Castitatis in Decalogo non teneri. Ratio est, tùm quia nullo iure probatur ad hoc teneri; tùm quia per illam copulam non est priuatus obligatione reddendi; tùm quia ità colligitur ex c. discretionem, & c. Tuæ fraternitatis de eo, qui cognouit &c. ità communiter DD. teste, P. Ledes. q. 55. art. 6. vers. Nihilominus.

PVNCTVM XIII.

De impedimento impotentiæ.

1 *Quanàm dicatur impotentia perpetua coeundi.*
2 *An impotẽtia dicatur perpetua, quando non potest auferri absque arte magica, vel absque peccato.*
3 *An impotentia, quæ solo miraculo auferri potest, dicatur perpetua.*
4 *An validum sit matrimonium contractum cum impotente, qui post matrimonium miraculosè liberatus est ab impotentia.*
5 *An perpetua sit impotentia, quæ tolli non potest absque periculo.*
6 *Ex quibus causis oriatur impotentia.*
7 *An fœmina arcta teneatur pati incisionem, vt apta reddatur.*
8 *An, & quomodò impotentia oriatur ex frigiditate.*
9 *An, & quomodò impotentia oriatur ex maleficio.*
10 *An coniux teneatur redire ad priorẽ coniugem, quandò non constat, an sublatum sit maleficium.*
11 *Quid faciendum sit, quandò dubitatur, an maleficium præcesserit matrimonium.*
12 *An, & quomodò impotentia dirimat matrimonium.*
13 *An validum sit matrimonium celebratum cum fœmina arcta, quæ potest fieri apta per incisionem.*
14 *An validum sit matrimonium celebratum cum fœmina inepta ad seminandum.*
15 *An validum sit matrimonium celebratum cum leproso.*
16 *An validum sit matrimonium, quandò fœmina non potest reddere debitũ sine graui sanitatis periculo, vel quandò non potest parere, aut filios viuos in lucem edere.*
17 *An validum sit matrimonium celebratum inter steriles.*
18 *An matrimonium validè celebretur à sene decrepito.*
19 *An validè celebretur matrimonium cum eunucho, vel spadone, vel cum habente testes obtusos.*
20 *Quid faciendum sit, quandò coniuges sunt impotentes.*
21 *Quandonàm incipiat triennium, quo permittuntur coniuges simul habitare, vt experiantur, an possint matrimonium consumare.*
22 *Quid faciendũ sit, quandò vnus coniugum ingreditur Religionẽ ex præsumptione impotentiæ, sed posteà cognoscitur error.*
23 *An validè dissoluatur matrimoniũ, quandò vterque coniux ingreditur Religionem ob errorem impotentiæ.*
24 *An suscipiens sacros Ordines ob præsumptionem impotentiæ, restituendus sit vxori si cognoscatur error.*
25 *An valida sint secundæ nuptiæ, quandò vnus illas celebrauit, & alter Religionem ingressus est, credens adesse impotentiam perpetuam, quæ tamen non aderat.*
26 *An matrimonium validè celebretur ab hermaphrodito.*
27 *An hermaphroditus validè celebret matrimonium iuxtà sexum inferiorem.*
28 *Ad quem spectet iudicare, quinàm sexus,*

sexus in hermaphrodito prævaleat.
29 *An hermaphroditus, qui semel contraxit matrimonium iuxtà vnum sexum, possit mortuo coniuge iuxtà alium sexum matrimonium contrahere.*
30 *An Parochus possit assistere matrimonio hermaphroditi.*

TRia principaliter quæram in hoc puncto. Primò, quænam dicatur impotentia perpetua. Secundò, ex quibus causis oriatur. Tertiò, vtrū dirimat matrimonium.

PRIMA PROPOSITIO.

1 ILla dicitur impotentia perpetua coeundi, quæ non potest remoueri arte humana, vel absque probabili vitæ periculo, cap. fraternitatis de frigidis, & maleficiatis. Ita P. Ledes. q. 58. art. 1, Henriquez lib. 12. cap. 7. nu. 5, & 8, Coninchus disp. 31. dub. 7. nu. 85, Nauar. cap. 22. nu. 59, Perez de impotentia, Sanchez lib. 7. disp. 93. nu. 8, Emanuel. Sà de impedimentis nu. 18, & alij communiter.

2 Hinc sequitur primò, illam esse impotentiam perpetuam, quæ non potest auferri absque arte Magica, vel absque peccato; E.g. sine copula cum alijs viris; hæc enim censetur impotentia perpetua; eo quòd nō videatur posse licitè auferri arte humana, iuxta illud axioma iurisp. Illud non possumus, quod iure non possumus; iure autem, & licitè non possumus aliquid cum peccato; consequenter maleficiū censetur impedimentum perpetuum, quando non potest auferri absque alio maleficio. Ità Henriquez num. 9, ad finem, Gutierez cap. 112. num. 23, & cap. 113, Sanchez loco citato, & alij communiter.

3 Secundò, illam esse impotentiam perpetuam, quę solo miraculo potest auferri; nàm illa non potest arte humana auferri.

4 Ex quo patet, inualidum esse matrimonium contractum cum impotente perpetuo; sed post matrimonium facto potente miraculosè; nàm impotentia perpetua, antecedens matrimonium, dirimit matrimonium; talis autem est dicta impotentia; cum nō possit arte humana auferri; sed tantummodò per miraculum. Voco miraculum in præsenti casu id, quod fit modo extraordinario, & insueto; & hoc diligenter aduertendum est propter maleficium, quod licet auferri non possit, nisi per orationes; non tamen dicitur auferri per miraculum; cum auferatur modo consueto; sicut etiam remissio peccatorum, quæ optinetur per Sacramenta, non dicitur effici miraculosè; cum efficiatur modo consueto; quamuis fiat virtute supernaturali. Ità Sot. in quarto dist. 34. q. vnica, art. 3, Sanchez lib. 7. disp. 93, Gutierez cap. 112. num. 22, Coninchus num. 85, & alij locis statim citandis.

5 Tertiò, illam esse impotentiā perpetuam, quæ tolli potest ope humana; sed non sine corporali periculo; vnde quando fœmina ita est arcta, vt nō possit absque vitæ periculo reddi apta, dicitur habere impotentiā perpetuā; quando verò potest iudicio medicorū per incisionē reddi apta viro, vel per medicinam, non dicitur habere impotentiam perpetuam; consequenter validum est matrimonium cum ea celebratum; quamuis ipsa renuat incisionem, vel medicinam; nàm attendenda est rei natura, secundum quam in præsenti casu impedimentum non est perpetuum, sed temporale; cum possit arte humana auferri absque probabili vitę periculo. Ita Henriquez loco citato nu. 9, Gutierez, Sanchez, & alij locis citatis.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 EX triplici capite oriri potest impotentia perpetua. Primò ex impro-

improportione naturali, vt quando fœmina ità est arcta, vt non possit à viro carnaliter cognosci. Verum tamen est, posse aliquando contingere impotentiam perpetuā respectu vnius, quæ non erit respectu alterius, vt quando fœmina est arcta vni, & non alteri, nec est vllum remedium, quo reddatur lata, & apta priori. Idem dicendum est de viro respectu fœminæ; propterea quando constat de impotentia hoc modo perpetua, potest Ecclesia declarare matrimonium inualidum: Ecclesiæ autem potest huiusmodi impotentia constare per testimonium hominum honestorum, qui virum inspexerint, & per testimonium honestarum mulierum, quę fœminam explorauerint, vt ait Rebel. q. 16. num. 5, Sanchez lib. 7. disp. 109, & alij.

7 Si quæras, vtrùm fœmina arcta, quæ potest fieri apta proprio viro per incisionem, teneatur pati incisionem, vt apta reddatur.

Respondetur teneri etiam cum graui dolore; quia hoc videtur necessariū ad copulam, cuius potestatem, & ius transtulit in maritum. Non tenetur tamē huiusmodi incisionem pati cum grauissimo morbi incommodo; quia nō videtur obliganda ad debitum cōiugale reddendum cum suo tanto incō modo; matrimonium tamen, cum ea celebratum, validum est; eo quod nō adsit impotentia perpetua; nàm illa fœmina potest arte humana fieri apta per incisionem; quamuis ipsa nolit eā pati, aut non teneatur pati. Ità Henriquez lib. 12. cap. 7. num. 8, Sanchez lib. 7. disp. 93. nu. 32, Gutierez cap. 112. num. 31, Emanuel. Sà loco citato num. 14, & alij communiter.

8 Secundò, impotentia potest oriri ex frigiditate, quando scilicet copula propter frigiditatem consumari, & semen emitti non potest, & hoc impedimentum prouenire solet à viro, & non à fœmina; propterea fœmina, dissoluto matrimonio causā frigiditatis, potest alium virum ducere cap. Requisiuisti 33. q. 1. Ratio est, quia ipsa non est impotens; sed eius vir; ex opposito vir, facta separatione, non potest cum alia matrimoniū inire, quod si ineat, inualidè init; cum enim separatus sit à prima per sententiam Ecclesiæ (separatio enim facienda est per sententiam Iudicis) præsumitur adhuc ineptus ad matrimonium propter frigiditatem. Ità Sanchez disp. 93. num. 37, Coninchus disp. 31. dub. 7. num. 81, & alij DD. cit. Si verò post separationem probet se non esse frigidum, vt quia fornicatus est, vel quia secundas nuptias consumauit, separandus est à secunda vxore, & restituendus est primæ; nàm validum est matrimonium celebratum cum prima; eo quòd verè non fuerit impotens impotentia perpetua; sed tantummodò separatus sit à prima vxore ex præsumptione impotentiæ perpetuæ. Idem dicendum est de muliere, quæ separata fuit à viro propter præsumptionem impotentiæ prouenientis ex arctatione; nàm si postea cognoscatur apta; restituēda est priori viro, modò non sit reddita apta per fornicationem; nam quando fœmina ità arcta est, vt non possit reddi apta viro, nisi per fornicationē cū alio, censetur habere impotentiā perpetuam, vt patet ex prima propositione. Ita Gutierez cap. 112 num. 7, Henriquez lib. 12. cap. 7. num. 9, Sanchez lib. 7. disp. 93. nu. 10, & alij, qui addunt, impotentiam non solum oriri ex frigiditate, verum etiam ex nimia caliditate, qua vir semen effundit, antequā debitum vas naturale ingrediatur. Secus si possit aliquam saltem seminis partem intra vas effundere; sic enim coniuges efficiuntur vna caro. Ità Sanchez disp. 92. nu. 10, Gutierez num. 9, Reginal. num. 101.

9 Tertiò, impotētia perpetua potest oriri ex maleficio perpetuo, facto ad impediendum congressum, & copulā maritalem, vt benè ait Speculum prima

ma parte art. 60. P. Ledes. q. 58. art. 2, Rodriquez cap. 235, Sanchez lib. 7. disp. 94. num. 8. & Henriquez lib. 12. cap. 8, vbi etiam ostendit, quomodo possimus cognoscere, an impotentia sit naturalis, vel proueniat ab arte Dæmonis, quod idem tradit Reginaldus lib. 31. num. 104. vers. 4. dubium.

Tunc maleficium dicitur perpetuũ, quando coniuges, post experientiam triennalem, non potuerunt copulam habere præmissis precibus, & alijs remedijs pro maleficio amouendo, cap. Laudabilem de frigidis, & maleficiatis, ita Perez loco cit. & alij communiter.

Aduertendum tamen est, vt in simili dictum est de arctatione, quando maleficium perpetuum factum est tantũmodò respectu coniugum præsentiũ, & non respectu aliorum omnium, coniuges posse facto diuortio matrimonium contrahere cum alijs. Ratio est, quia respectu aliorum non censetur adesse impotentia perpetua. Verum si coniuges post celebratum secũdum matrimonium, cognoscant sibi redditã esse potentiam consumandi matrimonium cum priori coniuge, tenentur redire ad prius matrimoniũ, in quo persistendum est; nam illud est validum, nec irritatur per impotentiã præsumptam perpetuam, sed per veram impotentiam.

10 Maior difficultas est, vtrùm coniux teneatur redire ad priorem coniugem, quando non constat, an sublatum sit maleficium, propter quod reddebatur impotens ad consumandum matrimonium, & propter quod facta est separatio.

Respondeo non teneri redire ad primum coniugem; quia potest bona fide iudicare, nondum esse sublatum maleficium respectu prioris coniugis, quãuis experiatur se aptum ad consumandum cum secũda, cap. Si per sortiarias causa, 33. q. 1. ita Henriquez, Eman. Sà, & alij locis citatis.

11 Adhuc difficultas est, quid faciendum sit, quando dubitatur, an maleficium, seu impedimentum præcesserit matrimonium, vel factum fuerit post celebratum matrimonium.

Respondet Sanchez lib. 7. disp. 103. num. 5, Gutierez cap. 116, & Reginal. lib. 31. num. 105, præsumi maleficium factum post matrimonium, consequenter non esse impedimentum dirimens. Ratio est, tùm quia impotentia dirimens matrimonium debet præcedere matrimonium, & non subsequi, vt dicetur in tertia Propositione; tum quia in dubio iudicandum est in fauorem matrimonij, vt tradit Sanchez loco cit. & lib. 1. disp. 18. num. 5, Coninch. disp. 29. num. 42, Reginal. num. 19, & 46, Mascar. de probationibus concl. 1027. num. 1, vbi refert Riccium, Abbatem, & alios, Gutierez cap. 3. nu. 16, & cap. 63. nume. 30, & 31.; nam matrimonij causa fauorabilis est.

Sed mihi probabilius dicendum videtur cum Angelo de impedimento impotentiæ, Speculo prima parte art. 40. Rebell. lib. 3. q. 16. sect. 4. num. 22, Mascardo de probat. conclus. 816, & conclus. 1027. num. 3, Emanu. Sà num. 14, Henriquez lib. 12. cap. 8. num. 3, & alijs, præsumi maleficium fuisse factũ ante matrimonium, & consequenter esse impedimentum dirimens matrimonium. Ratio est, tùm quia hoc modo fauetur proli; tùm quia in dubijs iudicandum est in fauorem matrimonij, quando matrimonium potest sortiri suũ effectum, idest procreationẽ prolis, vel saltem fugã fornicationis, ne, quod fauore alicuius inductum est, in eius damnum retorqueatur, regula. Quòd gratia de reg. iur. in sexto; Hunc autem effectum non potest matrimonium sortiri, iudicando maleficium fuisse factum post matrimonium; nam cum hoc maleficio nõ stat procreatio, & generatio. Secũdò dicendũ existimo cum ipso Sanchez loco citato num. 7, quando dubitatur, an impotentia sit vera, & adhibita sufficienti diligentia

adhuc remanet dubium; tunc enim iudicandum existimo in fauorem matrimonij; cum matrimonium possideat, & dubitetur, an adsit impedimentum, quod non præsumitur adesse; nam potentia ad copulam est naturalis homini; consequenter quilibet præsumitur esse ad illam aptus, nisi aliud constet; & asserenti, se esse impotentem ad generationem, incumbit onus probandi suam impotentiam; cum habeat præsumptionem in contrarium.

TERTIA PROPOSITIO.

12 IMpotentia perpetua coeundi, antecedens matrimonium, dirimit matrimonium, non solum iure Ecclesiastico, verum etiam iure naturæ ex quacunque causa proueniat. Ità communiter DD.

Quòd dirimat iure Ecclesiastico, patet ex cap. Quod sedem de frigidis, & maleficiatis, & cap. 1. 33. q. 1.

Quòd verò dirimat iure naturæ, ratio est, quia ad valorem matrimonij requiritur, vt côiuges possint fieri vna caro; dicuntur enim duo in carne vna; sed cum impotentia perpetua non possunt fieri vna caro; ergo non est validum matrimonium cum impotentia perpetua. Ità Sanchez lib. 7. disp. 98. P. Ledes. q. 58. art. 1. Valent. loco citato. §. Impotentia. Specul. art. 38. Henriq. lib. 12 cap. 7. Gutierez de matrim. cap. 112. num. 2. Coninchus disp. 31. nu. 77. dub. 7. Reginal. lib. 31. nu. 99. & alij.

Dixi impotentia perpetua; quia impotentia temporalis non dirimit matrimonium, excepta impotentia ratione ætatis, quando matrimonium celebratum fuit inter impuberes, nondum aptos ad generationem, vt patet ex supra dictis. Impotentia igitur temporalis, etiamsi ignorata sit, non dirimit matrimonium. Ratio est, tùm quia morbus secundum omnes DD. non dirimit matrimonium, quamuis reddat infirmum inhabilem, & impotentem per multos annos ad copulam; ergo impotentia têporalis non dirimit matrimonium; tum quia nullo iure probatur, impotentiam temporalem dirimere matrimonium, etiamsi ignoretur; nam error, vel ignorantia impotentiæ non tollit simpliciter finem matrimonij; adhuc enim matrimonium ordinatur ad copulam, saltem pro tempore, quo aderit potentia coeundi. Verum tamen est, côscium suæ impotentiæ temporalis posse aliquando mortaliter peccare, non detegendo impotentiam, vt quando impotentia diù duratura est; in hoc enim casu censetur adesse deceptio grauis. Ità Sanchez lib. 7. disp. 92. nu. 5. Gutierez c. 112. nu. 4. & alij apud Sanchez loco cit.

Dixi in propositione impotêtia antecedens matrimonium; quia impotentia perpetua superueniens matrimonio, siue rato, siue consumato, non dirimit matrimonium; nam indissolubilitas matrimonij postulat, vt matrimonium non dirimatur per impotentiam superuenientem. Matrimonium igitur dirimitur per impotentiam perpetuam antecedentem ipsum matrimoniû, siue impotentia sciatur, siue ignoretur. Ratio est, tùm quia coniuges non possunt fieri vna caro; & matrimonium ex sua natura ordinatur ad copulam, quæ redditur impossibilis per impotentiam perpetuam; quamuis enim copula ipsa actualis non sit de essentia matrimonij, nihilominus potestas ad illam est de essentia; tùm quia sicut inualidè promittit in alijs côtractibus, qui promittit aliquid, quod non est in ipsius potestate, ità inualidè init matrimonium, qui non potest reddere debitum. Et hoc verum est, siuè impotêtia perpetua sciatur, siue ignoretur, iuxtà communiorem DD. sententiam Nauar. cap. 22. num. 60. Valent. loco citato, Coninchi num. 79. & aliorum Recentiorum contrà Speculum prima parte art. 38. concl. 7. Palud. dist. 34. q. 2. arbitrâtes, matrimonium esse validû, quando

quando impotentia non ignorabatur.

13 Ex dictis colligi potest primò, validum esse matrimonium, contractum cũ fœmina arcta, quæ fieri potest apta per incisionem; nam huiusmodi matrimonium non censetur celebratum cum impotentia perpetua. Secus dicendum est, quando fœmina non potest semen recipere, & adeo arcta est, vt non possit iuuari. ita DD. cit.

14 Secundò, validum esse matrimonium contractum cum fœmina, quæ potest semen recipere; quamuis ipsa sit impotens ad seminandum; nàm huiusmodi matrimonium non censetur celebratum cum impotente; cum semen fœmineum non sit necessarium ad generationem iuxtà veriorem sententiam, ita Henriquez lib. 12. cap. 7. num. 4, Sanchez disp. 92. num. 9, Gutierez cap. 112. nu. 8.

15 Tertiò sequitur, validum esse matrimonium, contractum cum leproso; quamuis enim sit periculum ægritudinis contrahendæ in congrediendo; nihilominus adest potentia congrediendi, cap. 2. de coniug. lepros. ita Gutierez num. 5, Sanchez, & alij locis cit.

16 Quartò, validum esse matrimonium, quando fœmina potest reddere debitum; sed non nisi cum grauissimo sanitatis periculo, vel quando non potest parere absque graui periculo vitę, vel quando credit fore, vt filij mortui in lucem edantur. Ità Emanu. Sà nu. 14, Coninchus num. 86, Gutierez cap. 112. nu. 17, Rebel. q. 16. sect. 1. num. 1, & 10, & Sanchez lib. 7. disp. 92, & 102. quidquid dicat Rodriquez c. 235. num. 6, & alij.

17 Quintò, validum esse matrimonium contractum inter steriles; nàm inter istos intercedit vera copula, apta ex sua natura ad generationem. Ità cõmuniter DD. ex Henriquez lib. 12. ca. 7. num. 4. in commentario littera D, Reginald. num. 103, Sanchez disp. 92, Gutierez loco citato nu. 16, Coninch. num. 86.

18 Sextò, validum esse matrimoniũ, contractum à sene decrepito, qui saltē aliquando aliqua arte iuuari possit ad consumationem matrimonij. Secus dicendum est de sene omninò impotente ad habendam copulam. Videte Sanchez lib. 7. disp. 92, Summam Coronam de impedimento impotentiæ num. 35, Nauar. cap. 22. nu. 59, Rodriquez, & Gutierez cap. 112. nu. 15, Valen. locis citatis, & Henriquez lib. 12. cap. 7. num. 3. vbi dicit, validum esse matrimoniũ cum sene prouectę ętatis; eò quòd semper retineat intrinsecam potentiam suam seminandi, quæ tantũ per accidens per senectutem impeditur, idem tenent plures DD. apud Gutierez loco cit.

Sed contrarium verius videtur, si senex sit omninò impotens ad habendã copulam; hic enim dicitur habere veram impotentiam perpetuam. ita Sanchez loco cito nu. 24, Gutierez nu. 15, vbi plures alios refert.

19 Septimò, inualidum esse matrimonium contractum cũ eunucho perfecto, vel spadone, qui scilicet caret semine. Ità communiter DD. quamuis aliqui antiquiores aliter senserint ante declarationem Sixti V. Ratio est, quia isti censentur impotentes; vndè Sixtus V. declarauit, inualidum esse matrimonium eunuchorum; cũ enim careant vtroq; teste, non possunt emittere verum semen intrà vas fœmineũ; quamuis illud ingrediantur. Idem dicendum est de illis, qui non sunt eunuchi perfecti; sed nihilominus habent vtrumque testem ità contusum, vt sint inepti ad verum semen emittendum. Secus dicendum est de eunuchis, qui carent vno tantum teste; nàm isti validè contrahunt; cum sint apti ad generationem; immò etiam alij eunuchi, qui semen aptum ad generationē emittunt, si qui emittũt, validè contrahũt. Dico aptum ad generationē; quia multi fortasse semen emittunt, sed improlificum, & ineptum ad generationem;

Videte Sanchez lib.7.disp.92.num.19. Rodriquez 1. parte cap.235, P. Ledes. q.58.art.1.dub.3, Rebel.lib.3.q.16.sec. 3.num.17. Henriquez lib.12.cap 8. nu. 13, Gutierez de matrim. cap. 112. num. 11, Reginal.lib.31.num.102.

20 Quæres primò, quid faciendum sit à coniugibus, quibus constat adesse impotentiam perpetuam.

Respondeo, non posse debitum petere, vel reddere, nec posse delectari tangendo, osculando &c. Ratio est, quia matrimonium celebratum cum impotentia perpetua est inualidum; actus autem coniugales, quales sunt reddere, tangere, osculari, &c. non possunt exerceri existẽte matrimonio inualido. Ita Rebel.q.16. num. 5, Eman. Sà n.14, Henriquez lib.12. c.7. nu. 7. P. Ledes.q.58.a.2, & alij communiter. Si verò non constet adesse impotentiã perpetuam, sed tantummodò dubitetur, permittuntur coniuges simul cohabitare per triennium, vt matrimonium consumetur, quo tempore si nequeant consumare, non amplius permittuntur cohabitare ad consumandũ matrimonium; quia iudicatur adesse impotentia perpetua, & consequenter inualidum esse matrimonium: proptereà facienda est separatio propter periculum incontinentiæ. Secluso verò periculo incontinentiæ, iura permittunt, vt vir habeat tanquam sororem, quam non potest habere vxorem cap. Laudabilem, & cap. Requisiuisti, 33. q.1. Ita Sanchez disp.97, Henriquez cap.7.cit. num.9, Gutierez cap.314, Coninchus nu.83, & alij communiter.

21 Rogabis, quandonã incipiat triennium; quo permittuntur coniuges simul habitare, vt experiantur, an possint consumare, quando dubitatur de impotentia perpetua.

Respondeo, incipere à die copulæ attentatæ, quando impotentia prouenit ex frigiditate, vel maleficio; quãdo verò prouenit ex arctatione, incipit, quando incipiunt remedia adhiberi. Ità Henriquez cap.8.num.1, Reginald.lib.31.num.107, Sanchez disp. 110, P. Ledes. loco citato, & alij, qui addunt non requiri, vt hoc tempus ità sit continuum, vt sponsi die, ac nocte cohabitauerint; sed sufficere, si maiori anni parte cohabitauerint. Ità Henriquez c. 7. num. 2, & alij. Videte Sanchez lib.7.disp. 107, Gutierez de matrim. cap. 120, & cap. 121, Coninch. num.83, & Reginaldum loco citato, & Riccium decis. 239.

22 Quæres secundò, quid faciendum sit, quando matrimonium dissolutum fuit ab Ecclesia, quæ iudicauit adesse impotentiam perpetuam, & vir facta dissolutione matrimonij ingressus est Religionem, in eaque professionem emisit; sed posteà copertus est error, & deceptio Iudicis; eo quòd verè non fuerit impotentia perpetua, sed tantũmodò temporalis. Difficultas est in præsenti casu, vtrùm professus cognito errore teneatur redire ad vxorem.

Respondeo cum Conatru. secunda parte cap.3.§.4, P. Ledes.q.58 artic.2, Sanchez disp.99.num. 37, Henriquez lib.12.cap.7, Gutierez de matrim.cap. 105, & alijs distinguendo hoc modo. Aut vir professus est ante cõsumatum matrimonium, aut post consumatum matrimonium. Si professus est antè consumatum matrimonium, non debet redire ad vxorem, cap. Ex publico de conuer. Ratio est, quia matrimonium ratum dissoluitur per professionem. Si verò professus est post consumatum matrimonium, debet redire ad vxorem; quia matrimonium consumatum non dissoluitur per professionem. Consumatum matrimonium hoc loco appello, quãdo vxor recepit semen viri quacunque arte, quamuis nulla interuenerit violatio claustri virginei, vt docet Sanchez lib.2.disp.21. nu. 6, 7, & 8, Gutierez cap. 54. nume. 21. & deinceps.

23 Hinc colligi potest primò, vtrùm sit valida professio, & matrimonium dissol-

dissoluatur, quando vterque coniux facta separatione ingressus est Religionem, in eaque professus est, sed posteà cognitum fuit impedimentum, propter quod facta fuit separatio, non esse perpetuum; dicendum enim est, validam esse professionem, & matrimonium dissolui, si professio facta fuit ante consumatum matrimonium; nàm matrimonium nondum consumatum dissoluitur per professionem; matrimonium verò consumatum nō dissoluitur. Ità DD. citati.

24 Secundò colligi potest, vtrùm vir, qui ex præsumptione perpetuæ impotentiæ Sacros Ordines suscepit remanente vxore in seculo, restituendus sit vxori petenti, postquam cognoscitur, impotentiam non esse perpetuam; dicendum enim est, restituendū esse; quia vinculū matrimonij adhuc perseuerat; eo quod non sit irritū propter impotentiam præsumptam, nec sit dissolutum per susceptionē Sacrorum Ordinum; propterea vir tenebitur reddere debitum vxori; cùm ipsa non sit priuata iure petendi. Non tamen ipse poterit petere propter votū Castitatis emissum in susceptione Sacrorum Ordinum. Ità Sanchez lib. 7. disp. 99. num. 40, Rebel. loco citato sec. 4. nu. 22, Henriquez cap. 8, & alij contrà nonnullos alios.

25 Tertiò, colligi potest, vtrùm sint validæ secundæ nuptiæ, quando vnus coniugum inijt secundas nuptias, & alter professionem emisit in religione, credens inualidum fuisse prius matrimonium ob impotentiam præsumptam perpetuam, quæ re uera non erat perpetua; in quo casu distinguendum est hoc modo. Aut matrimonium erat consumatum, aut non. Si erat consumatum, inualidæ sunt secūdæ nuptiæ; adhuc enim perseuerat vinculum prioris matrimonij, quod non fuit dissolutum per professionem alterius. Si verò non erat consumatum, videndum est, num inierit secundas nuptias ante professionem, vel an inierit post professionem alterius coniugis. Si eas inijt post professionem, validæ sunt secundæ nuptiæ; quia prius matrimonium non consumatum dissolutum fuit per professionem alterius coniugis in Religione; consequenter vxor remanens in seculo potuit post viri professionē validè celebrare matrimonium cum alio. Si verò inijt secundas nuptias ante professionem alterius coniugis, secundæ nuptiæ inualidæ sunt propter impedimentum ligaminis; eò quòd celebratæ fuerint adhuc subsistente vinculo prioris matrimonij; vnde, vt validæ fiant istæ secundæ nuptiæ, requiritur nouus consensus post professionem prioris coniugis. Vide Sanch. loco citato num. 28.

26 Quæres, vtrùm hermaphroditus possit validè matrimonium inire; & iuxtà quem sexum.

Respondeo primò, hermaphroditum, in quo præualet vnus sexus, posse matrimoniū inire iuxtà sexum, qui in ipso præualet; vnde si præualet sexus virilis, potest contrahere cum fœmina; si præualet sexus fœmineus, potest contrahere cum viro. Ratio est, quia censetur esse illius sexus, qui in eo præualet, vt ait Baldus in lege quæritur 10. ff. de statu hominū, Sanchez, Gutierez, & alij statim citandi.

27 Ex quo sequitur, matrimonium esse inualidum, si celebretur iuxtà sexum inferiorem; sicut enim matrimonium celebratum inter personas eiusdem sexus est inualidum, ità inualidū est iure naturæ matrimonium, celebratum iuxtà sexum inferiorem; nàm si in hermaphrodito præualet sexus fœmineus, censetur fœmina; consequenter non potest cum fœmina contrahere. Si præualet virilis, non potest cum viro nuptias celebrare; eò quòd censeatur illas celebrare cum persona eiusdem sexus.

Respondeo secundò, hermaphroditum, in quo sexus est æqualis, & neuter

tet præualet, posse eligere, quem sexũ ipse voluerit, & secundùm illum contrahere matrimonium. Ità Henriquez lib.14.cap.8.num.6. Sanchez lib. 7. de Matrimonio disputatione 106, Coninchus disp.31.dub.7.num. 89, Gutierez, di matrimonio cap.119, Nauar. Syluester, & alij apud Vgolinum de irregularitate cap.48.§.1.nu.3. fol. mihi 192.

An verò valida sit professio facta ab hermaphrodito in Religione, dictum est de irregularitate, proueniente ex defectu corporis q.2. pun. 2.

28 Rogabis primò, ad quem pertineat iudicare, quinàm sexus præualeat, & quid faciendum sit in dubio.

Respondeo, iudicium pertinere ad Medicos, vel ad Matronas peritas, quę ex pudendarum partium inspectione iudicium ferre debent, vt ex Turrecremata, tradit Sanchez loco citato, nu.2. In dubio tamen iudicium ferendũ est ex ipsius hermaphroditi assertione; nullus enim magis valet hunc statum discernere, quàm ipsemet, vel quàm valeat Medicus innixus assertioni ipsius hermaphroditi.

29 Rogabis secundò, vtrùm hermaphroditus, in quo vterque sexus est æqualis facta semel electione sexus, & contracto semel iuxtà illum sexum matrimonio, possit mortuo coniuge mutare electionem, & secundum aliũ sexum contrahere matrimonium.

Respondeo cum Vgolino, Coninchο, Gutierez, Sanchez, & alijs locis citatis, non posse absque graui peccato; variaret enim electionem in re grauissima; cum sit valdè indecens vri modò vno sexu, modò altero. Si tamen contraheret, validè contraheret; quia nullum ius irritat illius matrimonium, nec illius potentia naturalis aufertur per electionem, aut per iuramẽtum antea præstitum non variandi electionem sexus.

30 Rogabis tertiò, vtrùm Parochus possit assistere matrimonio hermaphroditi.

Respondeo, Parochum non posse assistere matrimonio illius, in quo vterque sexus est æqualis, donec hermaphroditus coram Iudice Ecclesiastico protestatus sit cum iuramento, quẽ sexum sequi velit; cùm enim hæc pertineant ad forum externum, non debet Parochus sese in his immiscere, antequàm hæc peracta fuerint coram Iudice Ecclesiastico. Ità Sanchez loco citato, Maiolus libro 3. de irregularitate cap. 27. num. 16, Gutierez loco citato num.2, & alij.

Atque hæc dicta sufficiant de impedimentis impedientibus, & dirimentibus matrimonium. De impedimento Raptus videnda sunt ea, quæ infra tradam q.4. pun.8. de raptu. De impedimento verò absentiæ Parochi, & testium sufficienter egimus in præcedẽtibus.

PVNCTVM XIV.

De impedimentis non dirimentibus.

1 *Quot sint impedimenta non dirimentia.*
2 *Quid nomine interdicti intelligatur.*
3 *An mortaliter peccet contrahens matrimonium tempore vetito.*
4 *Quo tempore vetitum sit celebrare matrimonium, & quanàm pœna incurratur, contrahendo matrimonium tempore vetito.*
5 *An sponsalia sint impedimentum impediens.*
6 *An Catechismus impediat matrimonium, & quandonàm hoc impedimentum contrahatur.*
7 *An votum simplex sit impedimentũ impediens.*
8 *An vxor, quæ vouit castitatem, possit adulterium condonare viro, vt liberetur vinculo voti.*
9 *Quotuplex sit crimen impediens matrimonium.*

10 Quo-

10 *Quomodò, incestus impediat matrimonium.*

11 *An impedimentum incestus extendatur ad copulam habitam cum consanguinea sponsa de futuro ob publicam honestatem.*

12 *An impedimentum incestus contrahatur ab eo, qui mortua propria uxore copulam habet cum consanguinea illius.*

13 *An raptus alienæ sponsæ impediat matrimonium.*

14 *An homicidium uxoris, aut viri impediat matrimonium.*

15 *Quænam differentia sit inter crimen impediens, & dirimens.*

16 *An inducatur impedimentum impediens, quandò uxor occiditur in flagranti delicto adulterij.*

17 *Quomodò baptizans, vel suscipiens proprium filium contrahat impedimentum impediens.*

18 *An homicidium Sacerdotis inducat impedimentum impediens.*

19 *An publica pœnitentia impediat matrimonium.*

20 *An contrahens matrimonium cũ Moniali incurrat impedimentum impediens.*

21 *An peccet mortaliter contrahens matrimonium cum impedimento non dirimente.*

1 QVinque sunt impedimẽta, quæ non dirimunt; sed tantum impediunt matrimonium cõtrahendum. Interdictum, sponsalia, Catechismus, votũ, crimen, quæ omnia his versibus continentur, excepto crimine.

Ecclesiæ vetitum, necnon tempus feriatum,
Atquè Catechismus, sponsalia, iungito votum
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

PRIMA PROPOSITIO.

2 INterdictum est prohibitio, qua certo anni tempore interdicitur matrimonium ab Ecclesia, cap. non licet, cap. nec vxorem 33 q. 1, & cap. Capellanus de ferijs. Nomine interdicti intelligitur etiam prohibitio Episcopi, aut Vicarij, aut Iudicis, aut Parochi interdicentis alicui, ne matrimonium contrahat, donec aliqua causa, vel impedimentum examinetur.

3 Ex quo sequitur, contrahentem cum huiusmodi interdicto, vel prohibitione peccare mortaliter; facit enim contrà prohibitionem superioris in re graui. Ità Syluest. matrimonium 7. q. 1, Sanchez lib. 7. disp. 7, P. Ledes. q. 50. art. 1. conclus. 4, Nauar. cap. 22. nu. 68, Emanuel. Sà de impedimentis impedientibus num. 1, Coninchus disp. 30. de matrim. dub. 3. num. 23, Reginald. lib. 31. num. 189.

4 Quæres, quonam tempore vetitũ sit celebrare matrimonium.

Respondeo, ex Tridentino sess. 24. c. 10. vetitum esse à primo die Aduentus Domini vsque ad diem Epiphaniæ, & à quarta feria Cinerum vsque ad Octauam Paschæ inclusiuè, quod tempus incipit à media nocte Dominicæ Aduentus, & à media nocte feriæ quartæ Cinerum; tunc enim incipit Aduẽtus, & Quadragesima ritu Romano, vt obseruat Sanchez lib. 7. disp 7. num. 2, & Reginaldus lib. 31. nu. 188, Henriquez lib. 11. cap. 16. num. 2; vndè contrahẽs his temporibus mortaliter peccat; facit enim contrà prohibitionem Ecclesiæ in re graui, nisi aliter receptum sit alicubi per consuetudinem legitimè præscriptam, vt hic Mediolani, vbi videtur vsu receptum, vt nuptiæ non interdicantur quarta feria Cinerum; sed tantum die Sabbathi proximè antecedente primam Dominicam Quadragesimæ, vsque ad octauam Paschæ inclusiuè. Verum tamen est, de licentia Ordinarij posse dictis temporibus celebrari sponsalia, & matrimonia sinè solemnitate, vt ait Glossa communiter recepta in capite Capellanus de ferijs. Seclusa verò licentia prohibitum

tum est his temporibus matrimoniū celebrare;& præsertim prohibitæ sunt ex Sanchez nu. 12, Reginaldo nu. 188, Coninchio num. 36. solemnitates matrimonij, vt accipere benedictionem in Ecclesia, aut solemniter traducere sponsam domum; propterea hic Mediolani in Concilio Prouinciali quinto, titulo, quæ ad matrimonium, cap. Ne quis, imposita est pœna interdicti ab ingressu Ecclesiæ ipso facto incurrenda ab ijs, qui temporibus prohibitis sponsam domum traducunt, aut nuptialia conuiuia celebrant, aut alia eius generis vetita faciunt, aut quouis modo huius culpæ participes sunt per se, vel per alium. Non est tamen vetitum his temporibus consumare matrimonium anteà contractum; nam iura nō loquuntur de consumatione matrimonij. Itā Sanchez lib. 7. disp. 7. num. 21, Nauar. cap. 22. nu. 71, Emanu. Sà loco citato, Bellarmin. lib. 1 de matrim. cap. 31, Coninchus disp. 30. dub. 3. ad finē, Reginal. nu. 189, & alij communiter.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 SEcundum impedimentum impediens matrimonium contrahendum sunt sponsalia, prius celebrata cū alia persona. Itā P. Ledes. loco citato concl. 3. Nauar. cap. 22. num. 74, Coninchus disp. 30. dub. 3. num. 23, Sanchez lib. 1. disp. 27. num. 2, Reginal. lib. 31. num. 187, Emanu. Sà loco citato nu. 2, Rebel. lib. 3. q. 18, Henriquez, & alij, quos refert de sponsalibus. Ratio est, quia, qui contraxit sponsalia cum vna persona, contraxit grauem obligationem standi sponsalibus; nam sponsalia sunt promissio matrimonij, quæ obligationē inducit sub mortali. Vtrū verò licitum sit aliquando resilire à sponsalibus, patet ex dictis q. 1.

TERTIA PROPOSITIO.

6 TErtium impedimentum, impediens matrimonium contrahēdum, est Catechismus, qui dicitur à catechizo, idest instruo; catechismus enim est instructio fidei, quæ fit solemniter antè ianuam Ecclesiæ super baptizando, vel iam baptizato; ex qua tenens puerum contrahit cognationem spiritualem imperfectam, quæ non dirimit; sed impedit matrimonium cap. Per Catechismum de cognatione spirituali in 6, nisi velimus dicere cum Sanchez lib. 7. disp. 10. num. 12, Gutierez cap. 84. num. 6, Coninch. num. 24. Reginal. num. 190, Henriquez lib. 12. cap. 2, Emanul. Sà loco citato, & cum alijs, sublatum esse istud impedimentum in Tridentino sess. 24. cap. 2, vbi Concilium restrinxit cognationem spiritualem ad eas tantum personas, quas ibi enumerat; cum autem ibi nullam faciat mentionē tenentis in Catechismo, signum est huiusmodi cognationē sublatam esse.

11 Posito vero quod hoc impedimentū non fuerit sublatum, vt asserit Vgolin. de matrim. cap. 20, Nauar. cap. 22. num. 72, & alij quamplures apud Gutierez loco citato, dicēdum est, istam cognationem, seu impedimentum contrahi ab eo, qui gerit personam infantis, respondendo ad interrogationem factā à Sacerdote circa fidei articulos; prætereà istam cognationem iuxta Sanch. loco citato num. 7, Rebel. & alios non solum cōtrahi à tenente puerum, dum baptizatur; sed etiam ab eo, qui puero iam baptizato præstat hoc officium, dum suppletur Catechismus, & aliæ solemnitates in Ecclesia; adhuc enim iste dicitur tenere puerum in Catechismo, consequenter contrahit cognationem iuxtà restrictionem à Tridentino factam in cognatione, quæ contrahitur in baptismo, & ostendit Nauar. cap. 22. nu. 72, & Sanchez loco citato num. 10.

Hinc facilè dissolui potest illa quæstio, de qua interrogatus fui. Vtrùm Titius, qui in Catechismo suscepit filium Bertæ domi anteà priuatim baptiza-

tizatum, contraxerit impedimentum cognationis cum matre filij, & à quo debeat illius dispẽsationem obtinere?

Responderi potest iuxta Nauar. Rebellum, Valentiam, & alios mox citandos, cõtraxisse impedimentum; iuxta alios verò, quorum sententiam probabilem existimo, nullum contraxisse impedimentum, quod indigeret videatur dispensatione. Ratio est, quia impedimentum cognationis, quod iure antiquo consurgebat ex Catechismo, videtur sublatum per Tridentinũ sess. 24. cap. 2. de reformatione, vbi sancta Synodus volens occurrere incommodis, & periculis restrinxit impedimentum cognationis ad eas tantummodò personas, quarum ibi mentionem facit, vt patet ex ipso cõtexto ijs verbis: volens itaque Sancta Synodus huic incommodo prouidere &c. Cum autem Sancta Synodus nullam ibi faciat mentionem tenentis in Catechismo, sequitur tenentem in Catechismo nullum contrahere cognationis impedimentum; ita Emanuel Sà verbo matrimonij impedimenta non dirimentia nu. 4. fol. 382. Henriquez lib. 12. c. 2. nu. 1. Sanchez lib. 7. disp. 10. nu. 12. P. Ledesma de matrimonio q. 56. art. 3. fol. mihi 520. col. 2. littera B. vers. In huius expositionem, Speculum de matrimonio art. 22. ad finem vers. resp. fol. mihi 75. Idem tenent multi discipuli S. Thomę teste. P. Ledesma loco citato contra Nauar. cap. 22. num. 72. Rebell. de matrimonio lib. 3. q. 18. num. 20. fol. 360. Valen. Tom. 4. disp. 10. q. 5 pun. 4. col. 1701. & alios apud Sanchez loco cit.

Obijcies, Tridentinum loco citato intentionem habuit restringendi tantummodo illa impedimenta, cum quibus matrimonium dirimitur, vel quo contracto perseueratur in peccato, vt patet ex prioribus verbis illius capitis; cum autem matrimonium non dirimatur per impedimentum Catechismi, nec contrahentes contracto matrimonio cum huiusmodi impedimento persistant in peccato, sequitur, impedimẽtum Catechismi non fuisse sublatum per Tridentinum.

Respondetur, Tridentinum in prioribus illis verbis loqui in genere de impedimentis non distinguens de impedimentis dirimentibus, vel non dirimẽtibus, sed postea in specie descendere ad cognationem, quam, cum restrinxerit ad personas tãtummodò ibi recensitas nulla facta mentione tenentis in Catechismo, signum est, tenentẽ in Catechismo nullum contrahere cognationis impedimentum.

Ex dictis colligitur responsio ad secundam partem propositi casus, à quo sit obtinenda dispensatio; respondetur enim, nõ esse opus dispensatione. Ratio est, tum quia vsu receptum videtur, vt non petatur eiusmodi dispensatio, vt mox dicam cum Sanchez; tũ quia non est necessaria dispensatio, seu relaxatio, vbi non est vinculum.

Sed posito, quod hoc impedimentũ non fuerit sublatum in Tridentino loco citato, dicendum adhuc videtur, tenentem in solo Catechismo non cogi ad petendam illius impedimenti dispensationem à Sede Apostolica, sed sufficere, si eam petat ab Episcopo; nam cõsuetudine receptum est, vt impedimentorum impedientium dispensatio non obtineatur à Sede Apostolica excepto voto castitatis, & Religionis; vt tradit Nauar. in Manuali c. 22. num. 85. Immo Sanchez lib. 7. disp. 17. num. 9. existimat, absque vllo peccato contrahi posse matrimonium non obtenta dispensatione; eò quod existimet, per consuetudinem introductum esse, vt dispensatio non petatur in impedimentis impediẽtibus excepto voto, sponsalibus, & interdicto Ecclesiæ.

QVARTA PROPOSITIO.

7 Quartum impedimentum est votum simplex castitatis, vel ingrediendæ religionis, vel suscipiendi

Sacros Ordines, vel non nubendi. Ratio est, quia matrimonium repugnat adimpletioni huiusmodi voti, & astrictus huiusmodi voto grauiter peccat contrahendo matrimonium; cum faciat contra votum in re graui; quamuis matrimonium ab eo factum validum sit. cap. Consuluit, cap. Si quis votum 27. q. 1. & cap. vn. de voto in sexto, ita Perez de impedimentis non dirimentibus. Sanchez lib. 7. disp. 11. num. 4. Gutierez cap. 85. num. 1, Coninch. loco citato num. 24. & 28. Reginald. lib. 31. cap. 24. num. 184. & alij communiter.

Vtrùm verò habens votum castitatis, vel religionis possit petere debitum, vel teneatur reddere intra bimestre contracti matrimonij, vel teneatur ingredi Religionem, patet ex dictis in Decalogo de voto castitatis, & religionis; ad quæ remitto lectorē.

8 Si quæras, vtrùm vxor, quæ vouit castitatem, teneatur gratiam reconciliationis non concedere viro adulteranti, vt ea non concessa possit seruare votum, non reddendo debitum.

Respondet Rebel. lib. 5. q. 12. sect. 2. num. 8. & alij, posse cōcedere gratiam reconciliationis, eaque concessa debere viro petenti debitum reddere; quamuis enim vir per adulterium amiserit ius petendi, nec fœmina teneatur reddere debitum; nihilominus facta recōciliatione cum illo, vir denuò acquirit ius ad petendum debitum, & consequenter vxor debet illi petendi debitum reddere.

Sed mihi dicendum videtur, vxorem non posse licitè gratiam reconciliationis concedere viro adulteranti. Ratio est, quia astrictus voto tenetur adhibere media necessaria ad voti executionem; Si ergo vxor non potest votum castitatis exequi, nisi gratiam reconciliationis deneget viro adulteranti, debet gratiam reconciliationis denegare. Videte, quæ diximus de voto castitatis loco citato.

Si quæras, qua ratione respondendum sit astricto voto castitatis, aut alio simili voto impediente contractum matrimonij, si roget, an validum sit matrimonium cum huiusmodi voto celebratum.

Respondetur, præciso periculo petenti interroganti, veritatem aperiendam esse, nulla enim subest ratio celandæ veritatis. Si vero periculum sit, vt interrogans, audita rei veritate contrahat matrimonium, respondendum est verbis ambiguis, vel cū æquiuocatione, ne detur occasio ruinæ, & scandali, quilibet enim tenetur proximi ruinam euitare. Si verò non possimus interrogantem eludere cauta responsione; nec cautè possimus veritatem reticere, possumus veritatem aperire explicata tamen grauitate delicti, & sacrilegij, quod admittitur ab eo, qui cū huiusmodi voto audet ad nuptias aduolare; hoc enim pacto non est imputandum peccatum respondenti; cum ipse non dicatur dare occasionē ruinæ, sed potius cauendi ruinam proposita grauitate peccati, ita Sanchez lib. 7. q. 11. num. 12. Gutierez de matrimonio cap. 85. nu. 5. Coninchus disp. 30. dub. 3. num. 31. Reginaldus lib. 31. cap. 24. num. 186. & alij apud Sanchez, & apud Gutierez locis citatis.

QVINTA PROPOSITIO.

9 QVintum impedimentum impediens matrimonium est crimē cōplectens plura delicta, quæ his versibus comprehenduntur.

Incestus, raptus sponsata, mors mulieris,

Susceptus propria sobolis, mors Presbyteralis,

Vel si pœniteat solemniter, aut Monialem

Accipiat. Prohibent hæc coniugium sociandum.

Primum crimen est incestus, qui est fornicatio cum affine in

in gradu prohibito; vndè vir, qui scienter commisit incestum cũ affine, idest cum consanguinea vxoris vsq; ad quartum gradum, & vxor, quæ copulam habuit cum consanguineo viri vsque ad quartum gradum, non potest mortuo altero coniuge contrahere matrimonium; quamuis incestus sit occultus. Secus dicendum est, quando incestus commissus fuit cum affine, quæ ignorabatur esse affinis cap. 1. de eo, qui cognouit consanguineam. Ratio est, quia sicut ignorantia excusat à culpa, ita etiam à pœna. Ità Nauar. c. 22. num. 74, Sanchez lib. 7. disp. 15. nu. 9. & lib. 10. disp. 32, Gutierez cap. 87. nu. 11, & alij. Verum tamen est, hoc crimen non extendi ad copulam habitam cũ persona cognata cognatione legali, vel spirituali; cum hoc non sit in iure expressum; immo neque extenditur ad copulam habitam cum proprijs consanguineis; cum iura videantur loqui tantummodò de incestu cum affine, & versemur in materia pœnali, quæ restringẽda est, iuxtà Sanchez lib. 7. disp. 15. num. 16, P. Ledes. q. 58. art. 4, Gutierez cap. 87. num. 10, & 20, Perez. §. incestus, fol. 242, & alios contrà Nauar. cap. 22. num. 74, Angel. verbo incestus num. 5, Rebel. lib. 3. q. 18. num. 7, Rodriquez cap. 222, & alios, apud Sanch. & apud Gutierez.

11 Grauior difficultas est, vtrũ hoc impedimentum extendatur ad copulam habitam cum consanguinea sponsæ in primo gradu? Ad quam difficultatem.

Respondetur, iuxtà communiorem sententiam extendi, vt patet ex cap. 2. de eo, qui cognouit, &c. Ratio est, quia ratione publicæ honestatis consurgentis ex sponsalibus consurgit aliquod genus affinitatis, quamuis non sit propriè affinitas, vt supra dictum est; vndè sponsus de futuro, copulam habens cum consanguinea sponsæ in primo gradu non potest transire ad matrimonium de præsenti absque dispensatione non solum cum sua sponsa propter affinitatem, sed neque cum alia. Ità Gutierez cap. 87. num. 7, Sanchez loco citato nu. 5. vbi plures alios Doctores citat contrà Angelum verbo incestus num. 5, Perez eodem verbo, & Specul. prima parte, art. 23. columna mihi 3. versiculo hic potest esse dubium. Aduertit tamen Sanchez cum Couar. & alijs, hoc impedimentum consurgens ex copula habita cum consanguinea suæ sponsæ in primò gradu, non esse perpetuum, sed temporale; ita vt sponsus, qui copulam habuit, non possit transire ad matrimonium viuente complice, cum qua copulam habuit; mortua verò complice possit contrahere. Ratio est, quia cum huiusmodi delictum non sit propriè incestus, par est, vt non puniatur pœna perpetua; sed tantummodò temporali, quamdiu scilicet viuit alter complex. Idem tenet Gutierez loco citato num. 7. cum Lopez, & alijs.

12 Adhuc est difficultas, vtrùm, qui mortua vxore copulam habet cũ vxoris consanguinea, contrahat hoc impedimentum. E. g. Titius mortua Berta sua vxore carnaliter cognoscit sororẽ Bertæ, quæritur vtrùm contrahat impedimentum criminis, ratione cuius impediatur inire matrimonium cum alia. Ad quam difficultatem.

Respondetur affirmatiuè cum Sanchez loco citato nu. 12, P. Ledes. q. 58. art. 4, Rebel. lib. 3. q. 18. num. 10, Gutierez cap. 87. nu. 17, & alijs cõtrà Henriquez lib. 12. c. 2. nu. 1, Sotum in quarto dist. 27. q. 1. art. 1, & alios apud Gutierez, & apud Sanchez locis citatis. Ità colligitur ex capite transmissæ de eo, qui cognouit consanguineam. Ratio est, quia committens incestum cũ affine contrahit impedimentum criminis, impediens matrimonium; sed copulam habens cum vxoris consanguinea cõmittit incestum, etiamsi cum ea copulã habeat mortua vxore; ergo contrahit impedimentũ criminis impediens

pediens matrimonium.

13 Secundum crimē est raptus alienæ sponsæ; nàm qui rapit alienam spō sam, siuè sit sponsa de futuro, siuè de præsenti, contrahit impedimentum, ita vt non possit non solum contrahere cum rapta; sed neque cum alia. cap. statutum 27. q. 2. Ipsa etiam sponsa, quæ suum consensum præbuit raptori, impeditur, ne possit cum alio contrahere matrimonium. Ità Nauar. cap. 22. nu. 74, Speculum prima parte art. 25, Rebel. loco citato num. 4, Henriquez lib. 12. cap. 2, Sanchez lib. 7. disp. 12. num. 43, Gutierez cap. 86. num. 5, Coninch. num. 25, & alij communiter.

14 Tertium crimen est homicidium vxoris, itaut qui propriam vxorem occidit, non possit matrimonium inire cum alia. Hoc crimen ab aliquibus DD. extenditur ad homicidium viri, patratum ab vxore. Ità Nauar. loco citato, Paludanus in 4. dist. 34, Henriquez loco citato num. 1, Perez. §. vxoricidium fol. 242, Rebel. loco cit. num. 5, & Gutierez cap. 88. num. 4.

Sed contrarium mihi dicendum videtur cum Speculo prima parte ar. 24. concl. 2, vbi plures DD. refert, Toleto lib. 7. c. 15, Sanchez lib. 7. disp. 16. nū. 6, & alijs. Ratio est, quia nullus textus loquitur de homicidio viri patrato ab vxore, sed tantummodo de homicidio vxoris patrato à viro.

15 Hinc patet differentia inter crimen homicidij dirimēs matrimoniū, & inter crimen homicidij tantummodò impediens, quòd illud non solùm inducit impedimentum, quando vir occidit vxorem; verum etiam quando vxor occidit virum, quod non accidit in præsenti crimine.

16 Addo cum Palud. disp. 37. q. 22. Speculo, loco citato, & Emanuel. Sà de imped. non dirim. contrà Sanchez lib. 7. disp. 19. num. 2, Gutierez de matrim. cap. 88, Perez, Rebel. & Henriq. & alios, hoc impedimentum non induci, quando vxor occiditur inflagrāti delicto adulterij; tunc enim vir impunè per leges occidit, quamuis peccet in conscientia, vt dictum est disp. 2. de restit. q. vltima pun. 2. num. 5.

17 Quartum crimen contingit, quādo quis suscipit proprium filium, vel filium alterius coniugis in Baptismo, vel in confirmatione, aut illum baptizat malo animo, vt contrahat cognationem cum altero coniuge, ne debitum reddat; hic enim contrahit impedimentum, ne mortuo coniuge possit cum alio matrimonium inire, Canone de eo 30. q. 1.

18 Quintum crimen est homicidium Sacerdotis, modò homicida fuerit de crimine conuictus in iudicio. Ità Syluest. matrimonium 7. q. 16, Rebel. loco citato num. 6, Nauar. cap. 22. num. 74, Emanuel. Sà loco citato, & alij communiter.

19 Sextum crimē est pœnitentia publica; nàm quamdiù quis facit publicam pœnitentiam, impeditur, nè matrimonium contrahat, Canone de his 33. quęst. 2, ità Sanchez lib. 7. a disp. 6, Coninch. num. 24, Nauar. Perez locis citatis, & alij communiter; vtrùm vero hoc propriè appelletur crimen, parum refert.

20 Septimum est crimen, quo quis matrimonium contraxit scienter cum moniali professa; in hoc enim casu contrahens non solùm inualidè contrahit matrimonium cum moniali; verum etiam impeditur, ne possit cum alia contrahere. Canone. Si quis 27. q. 1. Vtrum vero excommunicatio impediat contractū matrimonij, satis cōstat ex dictis de censuris.

21 Quæres, qualem culpam committat contrahens matrimonium cum dictis impedimentis non dirimentibus.

Respondeo cum Nauar. cap. 22. nu. 74, Syluest. matrimonium 8. q. 6, Toleto lib. 7. cap. 18, & alijs, peccare mortaliter; quia facit contra prohibitionē Ecclesiæ in re graui; quamuis Sanch. lib. 7. disp. 17. nu. 8, P. Ledes. q. 50. ar. 2. concl.

concl. vlt. & alij sentiant non peccare mortaliter, præterquam in voto, sponsalibus, & interdicto; eò quòd consuetudine receptum esse videatur, vt obstrictus aliquo ex his impedimentis soleat matrimonium contrahere absq; dispensatione, nec puniatur aliter faciendo. Verùm sententia Sanchez, & aliorum admittenda est tantummodò, vbi consuetudo inualuit, vt dispensatio dictorum impedimentorum non petatur, nec transgressores puniantur. Secus dicendum est, vbi lex est in suo robore; nam lex in materia graui obligat sub mortali. ita sentire videtur Gutierez cap. 87. num. 23, & Reginaldus lib. 31. num. 192.

PVNCTVM XV.

Quis possit in impedimentis matrimonij dispensare.

1 *An Papa dispensare possit in omnibus impedimentis matrimonij.*
2 *In quibus gradibus consanguinitatis Papa dispensare possit.*
3 *An Episcopus dispensare possit in impedimentis non dirimentibus.*
4 *An, & quando Episcopus dispensare possit in impedimentis dirimentibus.*
5 *An Episcopus dispensare possit in impedimentis, quæ superueniunt matrimonio, & impediunt petitionem debiti.*
6 *An in casu necessitatis Episcopus possit per se, vel per alium dispensare in impedimentis dirimentibus.*
7 *Quid faciendum sit à Confessarijs, quibus aliquando conceditur facultas dispensandi in impedimentis matrimonij.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 NVllus, neque Summus Pontif. potest dispensare in impedimentis dirimentibus matrimonium iure naturali. Ratio est, tùm quia non constat, huiusmodi facultatem Summo Pontifici cõcessam esse; tùm quia si hæc facultas relicta esset in Ecclesia, multa consurgerent pericula fornicationum, vt inter fratres, & sorores, spe obtinendæ dispensationis ad contrahendum matrimonium, quæ pericula, cum præponderent cuicumque bono, quod in aliquo casu sequi possit in dispensatione obtenta in impedimentis dirimentibus iure naturæ, dicendũ est, nullum, neque Sum. Pontif. posse dispensare in impedimentis iure naturæ dirimentibus. Tùm quia ità colligitur ex capite litteras. §. sanè in fine de rest. spoliatorum, Ità Gutierez cap. 122, P. Ledes. q. 55. art. 6, Specul. art. 46. conclus. vnica, Sanchez lib. 8. disp. 6. num. 10, Rebell. Valentia, & alij locis citandis.

2 Hinc patet, vtrùm Summ. Pontif. possit in aliquo gradu consanguinitatis lineæ rectæ, aut transuersalis dispensare, aut in aliquo gradu affinitatis; nã in sententia eorum, qui dicunt, matrimonium inualidum esse iure naturæ in quocunque gradu consanguinitatis lineæ rectæ, aut in primo gradu lineæ transuersæ, dicendum est Sum. Pontif. non posse validè dispensare in vllo gradu lineæ rectæ, vel in primo gradu lineæ transuersæ.

Dixi in Propositione, Sum. Pontif. non posse dispensare in impedimẽtis dirimẽtibus iure naturæ; quia in impedimẽtis dirimẽtibus matrimoniũ solũ iure humano, certum est, ipsum posse dispensare; nam ipse est superior, & supremam in terris habet potestatem; superior autem potest in sua lege, & in legibus inferiorum sibi subditorum dispensare. Vtrùm verò debeat dispensare tantum, quando iusta causa interuenit, patet ex dictis de dispensationibus in tractatu de legibus, debere ex iusta causa dispensare; quamuis alioquin validè dispenset.

SE-

SECVNDA PROPOSITIO.

3 IN impedimentis non dirimentibus potest Episcopus dispensare, excepto voto castitatis, & religionis. Ratio est, quia quamuis inferior non possit dispẽsare in lege superioris per se loquendo, nihilominus inquit Nauar. cap. 22. nume. 85. consuetudine receptum est, vt dispensatio istorum impedimentorum non obtineatur à Papa, excepto voto castitatis, & Religionis. Idem a fortiori tenet Sanchez Ledesma, & alij, quos retuli puncto antecedenti.

4 Addo, Episcopum posse aliquando dispensare in impedimentis dirimentibus, quando scilicet impedimentum est occultum, & matrimonium publicum, nec coniuges possunt separari absque magno scandalo, nec ad summum Pontificem, vel ad eius nuntium patet recursus propter paupertatem, aut propter locorum distantiam, aut ob alia legitima impedimenta. Ità Valentia tomo 4. disp. 10. q. 5. punct. 5, Rebel. lib. 3. q. 18. num. 15, P. Ledes. q. 58. art. 8. Perez. §. 42. fol. 162, Emanuel. Sà loco citato nu. 11, Gutierez de matrim. cap. 125. num. 7, & fusius cap. 49. num. 6, 7, 8, & 9, & Sanchez lib. 2. disp. 40, & lib. 8. disp. 5. Riccius decis. 261, & alij. Ratio est, quia non est credibile, Summ. Pontificem velle reseruare sibi dispensationem in casu tantæ necessitatis, & cum tanto periculo animarum; consequenter præsumitur Episcopo concessa tacita facultas dispensandi in foro consciẽtię, modò matrimonium contractum fuerit bona fide; vt inquiunt communiter Doctores; si vero mala fide contractum sit, præsumitur, Sum. Pont. in eo casu reseruasse sibi facultatem dispensandi, & nolle fauere iniquitati contrahentium, iuxtà Tridentinum sess. 24. cap. 5. asserens, separandos esse sine spe dispensationis obtinendæ.

5 Addo etiam, Episcopum posse dispensare in impedimentis, quæ superueniunt matrimonio, & impediunt debiti petitionem, vt quando matrimonio iam contracto superuenit impedimentum cognationis spiritualis, vel affinitatis, ratione cuius coniux, qui est effectus affinis, priuatur iure petendi, vt suprà dictum est. Ita Valentia loco citato, Sanchez lib. 8. disp. 12. nu. 16, Henriquez lib. 11. cap. 15, Emanuel. Sà loco citato, & alij communiter, quatenus verò possit Episcopus dispensare inter coniuges in voto castitatis, patet ex dictis de voto in 2. decalogi pręcepto.

6 Rursus. Addo cum Sanchez loco citato num. 7, & lib. 2. disp. 40, Henriquez lib. 12 cap. 3. num. 2. folio 707, & Valentia loco citato, Episcopum posse ex vrgentissima necessitate in impedimentis dirimentibus dispensare per se, vel per alium delegatum non solum post contractum matrimonium; verum etiam ante; præsumitur enim habere tacitam facultatẽ Summi Pontificis in vtroque casu. Vnde, inquit Sanchez, Episcopus potest in foro cõscientiæ dispensare cum illa, quæ mane accedit ad confitendum, & inuenitur habere impedimentum dirimens, cuius manifestatio esset illi causa grauis infamiæ; sed iam parata sunt omnia ad nuptias eo mane, aut vespere celebrandas, nec adest alia via euadẽdi infamiam, vel suspicionem grauis delicti in cõfessione manifestati, si tũc non celebrentur nuptiæ; quamuis hoc non approbetur à Gutier. c. 49. nu. 11.

Sed obserua pro praxi cum Sanch. lib. 2. disp. 40. Gutierez cap. 49. nu. 11, & alijs, quando Confessarius in confessione detegit aliquod impedimentum dirimens, posse hoc remedio vti ad vitandam suspicionem alicuius criminis, vel infamiæ inter sponsos, vt videlicet fœmina, vel sponsus voueat castitatem ad mensem, deinde dicat consanguineis, aut etiam alijs, se voto castitatis obstrictum esse, sibique à Confessario mandatum esse, vt abstineat

dicat à matrimonio, donec obtineatur dispensatio à Sede Apostolica; caueat tamen, ne dicat votum esse ad tempus, ne audientes asserant, sufficere dispensationem Episcopi, sicque remedium deludatur.

Lunga hic esset instituenda disputatio de iis, quæ pertinent ad dispensationem. Verùm, quia hæc sufficienter pertractata sunt in tractatu de Legibus, ne hic eadem frustra repetam, ad ibi dicta vos remitto. Hic solum breuiter adnotabo quædam, circa priuilegia, seu bullas, quibus aliquando à sacra Pœnitentiaria conceditur confessario facultas dispensandi cum aliquo in impedimentis matrimonij.

7 Aduertendum est primò, confessarium debere diligenter inquirere, num res ita sit, sicut exposita fuit Summo Pontifici. Sufficit tamen, si hoc inquirat ab ipso pœnitente, cui fidem præstabit, nisi contrarium sciuerit extra confessionem, aut nisi tacitum sit aliquid, quod erat explicandum.

Secundò, non esse necessarium iuxta Sanchez lib. 8. de matrimonio disp. 34. nu. 29. & Gutierez cap. 128. nu. 18. vt pœnitens, cui cõcedenda est dispensatio, præmittat confessionem; nàm in commissione Sum. Pont. non ex igitur confessio tanquam conditio.

Tertiò, relictũ esse prudentiæ Confessarij, vt iniungat pœnitentiam, quãdo pœnitentiæ nõ sunt taxatæ à Sacra Pœnitentiaria, de qua re videndus est, Sanchez lib. 8. disp. 34. num. 41.

Quartò, delictum debere esse occultum in ratione delicti. Tunc delictum dicitur occultum, quando non laborat publica infamia, aut quando non est deductum ad forum contentiosum, vt ostendit Sanchez loco citato num. 55. Reginald. lib. 31. num. 219. & nos cum multis doctoribus ostendimus in tract. de irregul.

Quintò, huiusmodi dispensationem prodesse solum in foro conscientiæ; ita enim exprimitur in ipsa facultate.

Sextò, pœnitentem, qui obtinuit facultatem à Sacra Pœnitẽtiaria, vt possit à Confessario dispensari, posse, vno Confessario negante dispensationem, adire alium Confessarium; nàm pœnitens nõ tenetur acquiescere opinioni vnius Confessarij tantum; sed potest alium adire, vt patet ex dictis de peccatis. Videte Sanchez lib. 8. disp. 27. num. 38. 39. & 40.

Septimò, non esse validum matrimonium contractum, antequam ordinarius, vel Confessarius virtute mandati Summi Pontificis, vel Pœnitentiarij dispenset; aliud enim est mandatum, aliud dispensatio, vt bene ait Couar. 2. parte cap. 6. §. 9. num. vltimo, Sanchez lib. 8. disp. 30. num. 12. & alij.

Octauò, matrimonium inualidum ob occultum aliquod impedimentum, iterum celebrandum esse coram Parocho, & testibus, quando semel celebratum fuit coram Parocho, & testibus conscijs illius impedimenti, aut quando impedimentum probari potest in iudicio, vt patet ex supra dictis, quæst. 2. punct. 9. Secus dicendum est, quando delictum est omninò occultum; in quo casu non obstat, quominus Confessarius possit virtute Pontificiæ facultatis dispensare, quamuis in Bulla soleat hæc clausula apponi, si ità est, cum eis dispensa, vt inter se publicè, & seruata Tridentini forma contrahant; nam Confessarius, licet non possit virtute illius facultatis concedere, vt occultè contrahant, nihilominus potest dispensare in impedimento, quo per dispensationem sublato, potest matrimonium occultè iniri absq; Parocho, & testibus, quando impedimentum est omninò occultum, nec est periculum, vt detegatur, nec Parochus, vel testes erant conscij illius. Ità Sanchez lib. 2. disp. 37. nu. 9. & alij contra Gutierez cap. 47. num. 6. 7. 8. & 9. Videte Suarez de legibus lib. 6. Salas de legibus disp. 19. & 20. Gutierez à cap. 23. Sanchez lib. 8. vbi

fusius agunt de dispensationibus, de quibus etiam à nobis suffic ent.r actû est suo loco.

PVNCTVM VLT.

Vtrùm Confessarius, vel Parochus, vel Episcopus, qui nouit aliquos inualidè contraxisse, vel contracturos, teneatur illos admonere, aut denegare matrimonium, cõtrahendum cum impedimento dirimente.

1 *Quotuplex sit ignorantia.*

2 *An Confessarius, vel Parochus teneatur admonere pœnitentem, qui ex ignorantia culpabili inualidè celebrauit matrimonium.*

3 *An Confessarius teneatur admonere pœnitentem, quandò nullum sperat fructum.*

4 *An Confessarius, vel Parochus teneatur admonere pœnitentem; quandò imminet scandalũ, aut infamia, &c.*

5 *An Confessarius possit absoluere pænitẽtem ignorantem matrimonium esse inualidum, quandò alia de causa non vult reddere debitum.*

6 *An Confessarius possit in proposito casu præcipere pœnitenti, vt reddat debitum.*

7 *An Confessarius non habens spem emendationis teneatur admonere pœnitentem, qui ex ignorantia inuincibili iniustè possidet primogenituram; aut exercet contractum illicitum, aut ignorat ea, quæ sunt de iure Diuino, aut Naturali.*

8 *An Confessarius teneatur admonere pœnitentem de inualiditate matrimonij, quandò credit non posse obtineri dispensationem, aut periculum est, vt adhùc ad vxorem accedat.*

9 *An Confessarius, qui in confessione nouit aliquos inualidè cõtracturos esse matrimonium, teneatur illos admonere.*

10 *Quomodò Confessarius possit cognoscere, aliquem laborare ignorantia inuincibili.*

11 *An Confessarius, vel alius teneatur aperire veritatem, quandò à pœnitente dubio interrogatur de aliquo impedimento.*

12 *An Confessarius teneatur admonere pœnitentem, quandò credit, admonitionem non statim, sed breui profuturam.*

13 *An Parochus teneatur negare matrimonium illi, quem scit extrà confessionem, vel in confessione habere aliquod impedimentum.*

14 *An Confessarius teneatur petere licentiam à pœnitente, vt illum admoneat extrà confessionem de impedimento dirimente.*

15 *An Parochus possit in matrimonium coniungere illos; quos nouit obtinuisse dispensationem in foro cõscientiæ.*

1 NOtandum, ignorantiam aliam esse vincibilem, & culpabilem; aliam inuincibilem, & inculpabilem. Rursus aliam esse ignorantiam iuris, aliam facti. Ignorantia iuris est, quandò ignoratur lex prohibens, vt quandò quis contrahit cum affine, nesciens ex affinitate oriri impedimentum dirimens. Ignorantia facti est, quando nescitur tale factum sub lege comprehendi, quamuis sciatur lex prohibẽs, vt quando quis scit, affinitatem dirimere matrimonium; sed nescit illam, cum qua contrahit, esse affinem. Hæc latius explicata sunt in Tractatu de peccatis, de ignorantia excusante, ad quæ vos remitto.

PRIMA PROPOSITIO.

2 COnfessarius tenetur admonere pœnitentem, qui ex ignorantia vincibili, & culpabili matrimonium inua-

inualidè contraxit. Ratio est, quia Cōfessarius tenetur ex officio instruere, & admonere pœnitentes; Confessarius enim vel est proprius Pastor, vel gerit vices proprij Pastoris; proprium autem Pastoris est instruere subditum, quando indiget instructione, & admonitione; vndè Confessarius infideliter agit non instruendo pœnitentem ignorantia vincibili laborantem.

3 Hinc colligunt multi DD. Confessarium teneri admonere pœnitentem, etiamsi non speretur fructus emendationis. Ratio est; tùm quia Confessarius tenetur munus suum persoluere; munus autem Confessarij est repellere pœnitentem minus dispositum, illumque admonere; tùm quia admonitio fortasse proderit aliquando; cum fieri possit, vt pœnitens, cognito prauo statu stimulis agiteretur, & resipiscat. Ità Sotus in 4.d.18.q.2.art.4. Arragonius 2. 2. q.33.art. 6, Coninch. & alij statim citandi.

Sed quomodo istorum sententia intelligenda sit, ex sequenti Propositione constabit.

SECVNDA PROPOSITIO

4 **Confessarius non tenetur admonere pœnitentem, qui inualidè contraxit matrimonium ex ignorantia inuincibili iuris, vel facti, quando nullum sperat fructum ex admonitione, aut quando videt remedium difficilimum esse, itaut scandalum, vel notabilis infamia, vel damnum indè sequatur; modo tamen non sit periculum damni cōmunis.** Hæc Propositio probatur, tum ex cap. Quia circa de cōsanguinitate; tùm quia præceptū correctionis non obligat, quando non speratur fructus, vt dictum est de correctione; tū quia nulli debemus laqueū inijcere, cap. de iudicijs; sed quando nullus speratur fructus, inijcimus laqueum admonendo; nàm qui nō peccabat ratione ignorantię, peccabit posita admonitione; ergo non tenemur admonere laborantem ignorantia inuincibili, quando nō speratur fructus. Quādo verò speratur admonitio profutura, sine graui scandalo, vel detrimento, tenetur Confessarius admonere, vt patet ex ratione primæ Propositionis. ita Med. C. de confes. tract. 2. q.19.dub.2. vers. corrol. sequitur pag. 207, Coninchus disp.8.de Pęnit. dub. 17.num. 136, Sanchez lib. 2. disp. 38, Suarez de Pęnit.disp.32.sect.4.num. 4, Reginald.lib.2.num. 45, & lib. 31. nu. 229, Vasquez de Pęnit.q.95.art. 3.dub. 9, Henriquez lib.6.cap.27.num.4.littera H, Gutierez de matrim. cap.48.nu. 3, Conradus 1. parte q.141. in responsione casuum cōscientiæ, Lazarius de monitorijs sec.2.q.17.num.9.

Dixi in Propositione, modo non sit periculum damni cōmunis; quia quando imminet periculum damni cōmunis, Confessarius tenetur admonere, etiamsi nullus ex admonitione speretur fructus, vt accidit, quando populus scit huiusmodi impedimentum, & scandalum sumit. Ratio est, quia illa ignorantia est contrà bonum commune ratione scandali; bonum autem cōmune præferendum est priuato. Hac de causa concionator, vel Doctor publicus debet docere veritatem, quamuis indè sequatur damnum, & ruina aliquorum; nàm illa doctrina dirigitur ad bonum publicum, à quo non debet concionator abstinere, propter priuatum aliquod damnum, quod ab ipso non intenditur; sed permittitur ex iusta causa. Ità Sanchez, Gutierez, & alij locis cit.

5 Rogabis, vtrum Confessarius possit absoluere coniugem inuincibiliter ignorantem impedimentum dirimens matrimonium, quando idem coniux ita est actualiter affectus, vt nolit reddere debitum ob iram, indignationē, vel ob aliā causam iniustam; sed Confessarius non sperat fructū admonēdo illum de inualiditate matrimonij.

Respondeo, non posse absoluere; quia pœnitens est in statu peccati; cũ credat se iniustè denegare debitum.

6 Sed maior difficultas est, vtrũ Cõfessarius in proposito casu possit præcipere, vel monere, vt reddat.

Respondeo cum Soto loco citato ad secundum, contrà Sanchez lib.7.disp. 38.num.8, Coninchum loco citato nu. 139, Henriquez loco citato num.5.vbi citat Pennam, & alios, non posse. Ratio est, tùm quia Confessarius mentiretur dicendo pœnitenti, illam, cui pœnitens non vult reddere debitum, esse suam vxorem; tùm quia incitaret illum ad peccatum, idest ad copulam, quæ est, intrinsecè mala, cum non intercedat verum matrimoniũ propter impedimentum dirimens inuincibiliter ignoratum. Quare in eo casu Cõfessarius non poterit monere pœnitentem, vt reddat; sed poterit in genere admonere, vt firmiter proponat non offendere Deum in vllo casu, aut poterit dicere in genere coniuges teneri debitum reddere, sicut in simili diximus de irregularitate.

7 Ex dictis in hac secunda Propositione colligi potest primo, Confessarium, nulla existente spe emendationis, non teneri admonere pœnitentem, qui ignorantia inuincibili iniustè possidet Primogenituram, quæ de iure alteri cedit. Idem dicendum est de pœnitente, qui exercet aliquem contractum vsurarium, quem ex ignorantia inuincibili nescit esse vsurarium. Idẽ dicendum est de pœnitente, qui tenetur ad restitutionem, ad quam inuincibiliter ignorat se teneri; sed non speratur fructus ex admonitione. Idem dicendum est in genere, quando pœnitens laborat ignorantia inuincibili in ijs, quæ sunt circa ius Diuinum, vel naturale, modò non ignoret ea, quæ sunt necessaria necessitate medij ad salutem, vt dictũ est de Fide. Ità Henriquez lib.6.cap.27.num.4.fol.320. Gutierez loco citato num.4, Medina loco citato, & alij apud Sanchez lib.7.disp. 38.num. 10.contrà Couarru. 4. Decretalium secunda parte cap.6.§.10.num. 15, & alios, qui non admittunt hanc doctrinam in ignorantia iuris diuini, aut naturalis.

8 Secundò, Confessarium non teneri admonere pœnitentem de inualiditate matrimonij, quando post admonitionem credit fore, vt pœnitens laborans ignorantia inuincibili facilè non possit dispensationem impetrare, & sit periculum, vt admonitus adhuc accedat ad vxorem, sciens illam non esse suam. Ità Coninchus, Vasquez, Sanchez, & alij locis cit.

9 Tertiò, Confessarium, qui nouit in Confessione aliquos contracturos inualidè matrimonium cum ignorantia inuincibili impedimenti; non debere illos admonere, quando non sperat admonitionem profuturam. Ità Sanchez loco citato num. 6, Gutierez num.4, & alij. Quid vero faciendum sit a Confessario, qui hoc nouit extrà Confessionem, dicam in tertia Propositione.

10 Quæres primò, quomodo Confessarius possit cognoscere aliquem laborare ignorantia inuincibili.

Respondeo, posse cognoscere prudenter curando intelligere, an pœnitens credat se esse in bono statu, vel an habeat dubiam conscientiam. Hoc tamen prudenter faciendum est, ne Confessarius ingerat pœnitenti dubium aliquod malæ fidei, quando non sperat admonitionem profuturam. Ità Sanchez loco citato num.3, & alij.

11 Quæres secundò, vtrùm Confessarius, vel alius teneatur aperire veritatem, quando pœnitens dubius interrogat ipsum de aliquo impedimento.

Respondeo teneri, quamuis credat se nihil profuturum manifestando veritatem. Ratio est, tùm quia pœnitens non dicitur in eo casu laborare ignorantia inuincibili; sed potius vincibili, cum dubitet de impedimento; tùm

quia

quia Confessarius non manifestando veritatem censetur approbare errorē. Ità Henriquez lib. 6. cap. 27. num. 5. pag. 321, Arragonius loco cit. Suarez loco citato num. 2, Coninch. loco cit. num. 140, Sanchez num. 14, Reginal. loco cit. num. 44, Vasquez loco cit. nu. 2, Gutierez loco cit. nu. 4, Lazarius in tract. de monit. q. 17. sect. 2. nu. 9, & alij.

12 Quæres tertiò, vtrùm Confessarius teneatur admonere pœnitentem laborantem ignorantia inuincibili impedimenti, quando credit admonitionem non statim profuturam; sed futurum, vt breui tempore prosit.

Respondeo teneri, vt patet ex dictis de correctione. Melius tamen est admonere pœnitentem post absolutionē, quàm ante, nè turbetur, & ponat obicem ad gratiam. Ità Medina C. de confess. q. 19. dub. 2. dicto 3, Gutierez nu. 4. ad finem, & alij apud Sanchez loco citato num. 16. Similiter, quando Confessarius in actu Confessionis credit pœnitentem, qui inuincibiliter ignorat impedimentum, ægrè laturum admonitionem, & putat ipsum melius suscepturum, si alia vice admoneatur, potest differre admonitionem ad tempus opportunum, modò pœnitens laboret ignorantia inuincibili prædicta iuxtà Sanchez loco citato num. 10, & patet ex dictis de correctione.

Quæ diximus de Confessario, dicenda sunt etiam de Pastore, & Parocho.

TERTIA PROPOSITIO.

13 Parochus, vel alius Sacerdos potest, & tenetur negare matrimonium illi, quem scit extra Confessionē irretitū esse aliquo impedimento etiā occulto, quamuis ille publicè petat matrimonium, aut neget impedimentum, quod notum est Parocho. Ità Sanchez lib. 3. disp. 15, Coninchus disp. 27. dub. 7. num 66, Gutierez cap. 60. nu. 2, Reginaldus lib. 31. num. 240, Henriquez loco citando, & alij. Ratio est, tùm quia ad Parochum non spectat discutere de impedimentis cap. 1. de consanguinitate; sed pertinet ad superiorem habentem iurisdictionem in foro externo; tùm quia ipse non debet assistere matrimonio inualido; sed valido, ne contrahentes maneant in perpetuo damnationis statu; tùm quia ita colligitur ex capite finali de cland. desponsationibus; vnde quando aliquis vult coniūgi in matrimonium, & solus Parochus nouit impedimētum, Parochus debet admonere Episcopū, nè matrimonium contrahatur; nam sicut alij tenentur manifestare impedimentum, ità multò magis tenetur Parochus, cui ex officio incumbit consulere saluti suarum ouium, & inquirere impedimenta, præsertim cum per ipsius testimonium sufficienter probetur impedimentum; quando enim non agitur de pœna inferenda, sed de vitando damno, vel iniuria alterius, aut peccato, quilibet tenetur denuntiare alterum, & vnus testis sufficit cap. Præterea secundò de sponsalibus, & cap. Super eo secundo de testibus, & attestationibus, & patet ex dictis in octauo Decalogi præcepto, & supra quæst. 2. puncto 6. ad finem. Vtrùm verò ad probandum impedimentum matrimonij testis debeat esse omni exceptione maior, affirmat Ricci⁹ verbo praxis matrim. vbi hoc multis auctoritatibus, & decis. Rotæ comprobat, & præterea ostendit nō sufficere, vt testis dicat se audiuisse impedimentum, nisi etiam illud probare possit.

Si tamen Parochus facta denuntiatione compellatur ab Episcopo assistere matrimonio; eò quòd contracturus matrimoniū ostēderit Episcopo, se non esse astrictum impedimento, non peccat assistendo; quamuis sciat adesse impedimentum; tunc enim, cum ex iusta causa fungatur suo munere, non debet illi imputari peccatum contrahentis. Ità Henriquez lib. 1. cap. 30. nu. 6, Sanchez lib. 3. disp. 15. nu. 12, & alij.

Obijcies, peccatori occulto publicè petēti Eucharistiam, non est denegãda Eucharistia; ergo neque denegandum est matrimonium petenti publicè matrimonium cum impedimento occulto.

Respondeo, negando consequentiã. Ratio disparitatis est: tùm quia non pertinet ad Parochum discurere de impedimentis matrimonij; tùm quia Parochus cauere debet, ne contrahentes maneant in perpetuo damnationis statu; tùm quia ex denegatione matrimonij non sequitur grauis infamia, sicut sequitur ex denegatione Eucharistiæ. Ita Coninchus loco cit. num. 68, & alij DD. citati.

Dixi in propositione, quem scit extrà Cõfessionem irretitum esse aliquo impedimento; quia si Parochus nouit in Sacramento Confessionis, aliquem habere impedimentum, dirimens matrimoniũ, non potest illi denegare matrimoniũ; non enim potest extrà Confessionem, vti scientia in confessione habita, ne confessio reddatur odiosa, & onerosa: vndè Confessarius extrà confessionem perinde se debet gerere, ac si nihil sciret, in ijs scilicet casibus, in quibus pœnitens posset subire pudorem, & cõfusionem, si Confessarius non ità se gereret; pœnitens autem subiret pudorem, & confusionem, si denegaretur sibi matrimonium propter impedimentum in confessione cognitum, vt patet ex dictis de sigillo confessionis. Quare Parochus in dicto casu debet intrà confessionem admonere pœnitentem, ne contrahat: extrà confessionem verò nõ potest illum admonere, nisi prius à pœnitente obtinuerit facultatem loquendi de auditis in confessione; quamuis enim nõ frangat sigillum loquendo cum ipso pœnitente extrà confessionem de auditis in confessione absque eius licentia; nihilominus offendit sigillum, vt benè ait Sotus in quarto, dist. 18. q. 4. art. 6, & patet ex dictis de pœnitentia.

14 Rogabis, vtrùm Confessarius teneatur petere licentiam à pœnitente, vt illum admoneat extrà cõfessionem de impedimento dirimente.

Respondeo, non teneri, saltem si cõmodè nequeat petere, vel admonere. Ita S. Thom. in 4. dist. 21. q. 3. art. 1, Syluest. confessio 3. quæsito 14, Sanchez lib. 3. disp. 16. nu. 16, Coninch. disp. 27. dub. 7. num. 7, & de pœnit. disp. 9. dub. 4. num. 67, Gutierez cap. 60. ad finem, & alij. Ratio est, tum quia ex auditis in confessione nõ cogitur Cõfessarius ad aliquod præstandum, vel omittendum, vel ad remedium exhibendũ extrà illam; notitia enim confessionis ordinatur solùm ad forum confessionis, & pœnitentiæ; tùm quia pœnitentes ægrè ferunt sibi peti huiusmodi licentiam, nec vellent sibi quemquam loqui de peccatis confessis. Videte, quæ diximus de sigillo confessionis in Sacramento Pœnitentiæ.

15 Quæres, vtrùm Parochus possit dissimulare, & coniungere illos in matrimonium, quos nouit obtinuisse dispensationem in foro cònscientiæ.

Respondeo, posse, quando nullus est, qui impedimentum apud ipsum denuntiet & sibi aliundè cõstat de impedimento. Ita Sanchez lib. 3. disp. 16. num. 14, Coninchus disp. 27. dub 7. nume. 64, Gutierez cap. 60. numer. 6, Reginaldus lib. 31. nume. 241. Ratio est, quia ipsi contrahentes non peccant contrahendo; ergo neque peccat Parochus dissimulando, & illos coniungendo; nam ratio, cur teneatur Parochus inquirere impedimenta, est, ne subditi peccent contrahendo cum impedimento; ergo quando illi constat contrahentes non peccare, potest ipsos coniungere in matrimonium.

Hinc sequitur à fortiori, conscium impedimenti occulti, qui nouit contrahentes impetrasse dispensationem pro solo conscientiæ foro, non teneri ad denuntiandum, vt bene tradit Sanchez lib. 3. d. 13. n. 8, Gutierr. c. 59. n. 13.

Dixi,

Dixi, quando nullus est, qui impedimentum apud ipsum denuntiet: nam quando aliquis denuntiauit impedimentum apud Parochum, non potest Parochus dissimulare, & eos coniungere, quamuis sciat, ipsos obtinuisse dispensationem in foro conscientiæ. Ratio est, quia non pertinet ad Parochum discutere impedimenta, & de illis cognoscere; sed spectat ad Ordinarium, qui habet iurisdictionem in foro externo cap. fin. de clandestinis despõsationibus; propterea Parochus debet, facta sibi denuntiatione, impedimentũ deferre ad Ordinarium, volentibus sponsis vlterius procedere ad contrahendum matrimonium. Ita Sanchez lib. 3. disp. 15. num. 15, Coninch. disp. 27. dub. 7. num. 64.

Sed modo difficultas est, quid faciendum sit, quando contrahentes matrimoniũ celebrarunt obtenta dispensatione impedimenti occulti in foro interno, sed postea contracto matrimonio detegitur, & publicatur impedimentum.

Respondeo, impetrandam esse ratificationem dispensationis in foro externo, & contrahentes per Iudicem separandos esse, donec obtineant in foro externo dispensationem; nam dispensatio in foro conscientiæ non prodest, nec admittenda est in foro externo; cum actus non operentur vltra intentionem agentium. Lege non omnis ff. si certum petatur. ita Sanchez loco citato nu. 15, vbi refert Nauar. & alios, Coninchus disp. 27. dub. 7.

QVAE-

QVÆSTIO QVARTA,

De ijs, quæ pertinent ad vſum matrimonij.

CVM actus matrimonialis ſit licitus, & ſit opus virtutis Iuſtitiæ, ad quod tenentur coniuges ex cõtractu matrimonij, operæpretium eſt in hac quæſtione agere de ijs, quæ pertinent ad huiuſmodi actum, & obligationem, vt ſciatur, quandonam licitè fiat, & quando illicitè.

PVNCT. PRIMVM.

Vtrùm coniuges peccent nõ reddendo ſibi debitum coniugale.

1 *An, & quandò coniuges peccent mortaliter, non reddendo debitum alteri petenti.*

2 *An peccet mortaliter, qui ſe reddit impotentem ad reddendum debitum.*

3 *An coniux poſſit ieiunijs, vel aſperitate extenuare vires, quibus indiget ad reddendum debitum.*

4 *An laborans febri capite, vel dentibus teneatur reddere debitum.*

5 *An coniux teneatur cum periculo reddere debitum ad vitandum periculum incontinentiæ in petente.*

6 *An coniux excuſetur à reddendo debito ſtatim poſt prandium.*

7 *An excuſetur vxor negãdo debitum, quandò moreretur in partu, ſi conciperet.*

8 *An periculum infectionis morbi excuſet à debito reddendo.*

9 *An ſublato infectionis morbo reddendum ſit debitum.*

10 *An vxor poſſit negare debitum viro petenti tempore furoris, vel ebrietatis.*

11 *An vir peccet, petendo debitum ab vxore lactante ſobolem; & an vxor poſſit negare.*

12 *An coniux poſſit negare debitum, ne multiplicentur filij.*

13 *An excuſetur, qui negat debitum ob inopiam alendi filios.*

14 *An peccet vxor, quæ negat debitum, quandò experta eſt, ſe non poſſe filios viuos parere.*

VNICA PROPOSITIO.

1 CONiuges regulariter peccant mortaliter non reddendo debitum alteri cõiugi petenti expreſsè, aut tacitè, niſi habeant iuſtam cauſam denegandi debitum. Ità cõmuniter DD. Ratio eſt, tùm quia contrahentes matrimo-

trimonium obligantur ex contractu matrimonij, seù ex Iustitia ad reddendum debitum; nàm vterque coniux in matrimonio tradit alteri potestatem sui corporis; sed qui facit contrà iustitiam, peccat mortaliter ex suo genere, ergo coniuges peccant mortaliter non redden do debitum; tùm quia sicut negans debitum ex Iustitia in alijs rebus magni momenti peccat mortaliter, & facit grauem iniuriam creditori, itá negans debitũ coniugale grauiter peccat, & facit grauem iniuriam coniugi petenti; tùm quia prima Corinth. 7. dicitur, Vir vxori debitum reddat.

Dixi regulariter; quia fieri potest aliquando, vt coniux, negãdo debitum, non peccet mortaliter, vt quando cõiux petit beneuolè, & amicè, non tanquam sibi debitum ex Iustitia, nec intendens obligare alterum ad reddendum sibi debitum; sicut amicus solet aliquãdo petere ab amico res sibi debitas, absque intentione obligandi. Itá Sot. in quarto dist. 32 quæst. vn. Syluest. verbo. Debitum coniugale quçst. 8, Rebel. lib. 2 quæst. 16. num. 3, Rodriquez cap. 243, Emanu. Sà verbo debitum, num. 8, Perez de reddirione debiti fol. 261, Sanchez lib. 9. disp. 12. nu. 9, Henriquez lib. 11. cap. 15. num. 7, & alij, quorum aliqui excusant à mortali coniugem, qui raro negat debitum; non enim videtur facere grauem iniuriam alteri ob paruitatem materiæ. Similiter excusant eum, qui petitus nõ statim reddit; sed differt per aliquod breue spatium. Excusant etiam negãtem debitum, quando alter coniux frequentius petit, quàm par sit; nàm in omnibus seruandus est modus. Hæc tamen intelligenda sunt, modò non sit periculum incontinentiæ, vel grauis morbi in petente ob denegatum sibi debitum. Addo cum Sanchez, coniugem, negando debitum alteri non peccare mortaliter, quando alter remisse, & frigidè petit, aut rogatus facilè acquiescit; tunc enim petens nõ videtur obligare alterum coniugem ad reddendum sub mortali. Secus dicendum est, quando instanter petit; nec adest causa sufficiens denegandi debitum.

Dixi in propositione petenti expressè, aut tacitè; quia vir non solùm tenetur reddere vxori expressè petenti; sed etiã petenti tacitè, vt accidit, quãdo cognoscit, ipsam habere volũtatem petendi, & non petere propter verecundiam, aut quando rationabiliter cognoscit, naturam hoc appetere; sed ob verecundiam non peti. Vxor verò ordinariè nõ tenetur reddere debitum viro, nisi expressè petat; quia ordinariè non itá pudet virum petere, sicut pudet fœminam. Itá Emanuel. Sà loco citato num. 8, P. Ledes. q. 64. art. 3, Valentia tomo 4. disp. 10. q. 6. punct. 2, & alij. Si tamen detur casus, in quo vir nõ audeat petere ob pudorem, aut pusillanimitatem, tenetur vxor reddere debitum viro; quamuis enim non petat expressè, petit tamen tacitè; taciti autem, & expressi eadem videtur obligatio.

2 Ex dictis colligi potest primò, illum coniugem peccare mortaliter, qui se medijs illicitis reddit impotentem ad reddendum coniugale debitum, vt si crebro se polluat, vel ad alias accedat, aduertens se indè reddi impotentem ad satisfaciendum propriæ vxori; facit enim contra obligationem contractus matrimonij, in quo se obligauit ad reddendũ debitum; consequenter tenetur istam circunstantiam in Confessione exprimere, vt benè ait Sanchez lib. 9. disp. 3, Coninchus disp. 34. dub. 2. num. 18, Reginald. lib. 31. nu. 285. Verum tamen est, virùm, qui se totum reddidit impotentem ad habendam copulam; non peccare tunc, quãdo petitus non reddit; tunc enim excusatur ratione impotentiæ, alioquin ferè semper esset in statu peccati, vt patet ex dictis de peccatis, sed peccauit, quãdo se fecit impotentẽ; quia tũc voluntariè se subiecit illi impotẽtiæ contrà

contrà obligationem contractus matrimonij.

3 Secundò, coniugem non posse immoderata vitæ asperitate, & notabili ieiunio extenuare vires, quibus indiget ad commodè reddēdum debitum; sicut etiam vxor non debet se ità vigilijs tradere, vt deformis, & exosa viro efficiatur, ne det occasionē viro quærendi sibi alias fœminas. Vtrùm verò licitum sit coniugi frangere ieiunium, quando aliter non potest reddere debitum, & vtrùm licitum sit vxori frangere ieiunium de mandato viri timentis, illam deformem euasuram, patet ex dictis de ieiunio, licitum esse, vt etiam testatur Sanchez lib. 9. disp. 3. num. 11, Reginald. loco cit. Coninch. nu. 18, & alij quos retuli de ieiunio.

Tertiò, coniugē non posse diu abesse ab altero coniuge, nisi alter coniux consentiat, aut necessitas exigat; nam per absentiam impeditur vsus matrimonij. ità Sanchez lib. 9. disp. 4, & Coninch. loco citato num. 19.

Dixi in propositione, nisi habeant iustam causam denegandi debitum; quia obligatio debiti non est tanta, vt coniux semper obligetur reddere; sed ex iusta causa potest excusari à reddendo debito, qualis causa est probabile periculum vitæ, vel notabilis infirmitatis; periculum verò leuis infirmitatis non est causa sufficiens, præsertim quando petens alioquin subiret periculum incontinentiæ, si debitum sibi denegaretur.

4 Hinc sequitur primò, coniugem febri laborantem, non teneri reddere debitum. Secus si tantum doleat capite absque febri, vel si doleat dente molari; sicut enim in alijs obligationibus iustitiæ debitor tenetur satisfacere; quamuis sibi timeat leue aliquod detrimentum; ita coniux in præsenti casu tenetur; non verò tenetur cum suo graui detrimento; nam Ordo Charitatis, & naturæ non obligat ad consulendum magis alteri, quàm sibi ipsi. Quapropter obligatio ad reddendum debitum intelligitur salua incolumitate personæ, seù salua subiecti consistentia, vt ait Emanuel. Sà loco citato num. 15. Sanchez lib. 9. disp. 24. num. 2, Perez, Valen. & Henriquez locis citat.

5 Addo cum Sanchez loco citato nu. 12, Coninch. nu. 21, Reginal. loco cit. num. 283. & alijs contrà P. Ledes. q. 64. art. 1, Rodriquez loco citato num. 2, & alios, coniugem non teneri cum graui detrimento sui corporis reddere debitum, ad vitandū graue periculū incontinentiæ in coniuge petente. Ratio est, tùm quia obligatio reddēdi debitum intelligitur salua sanitate, & ordine naturæ; tùm quia petēs debitū nō cēsetur esse in extrema necessitate spirituali, in qua charitas obligat ad præferendam proximi salutem spiritualem propriæ saluti corporali.

6 Secundò, sæpè coniugem excusari à reddendo debito statim post prandium; quia copula tunc temporis habita solet esse causa grauis detrimenti, vt testatur Sanchez ex Physicorum dictis.

7 Tertiò, excusari fœminam, quæ moreretur in partu, si reddendo debitum conciperet.

8 Quartò, coniugem sanum non teneri reddere debitum alteri coniugi leproso, quoties iudicio medicorum subit periculum grauis infectionis, ità Perez loco citato, Henriquez lib. 11. cap. 5. num. 7, Sanchez lib. 9. disp. 24, Coninchus disp. 34. num. 221, Reginaldus lib. 31, 303, & 284, & alij communiter. Idem dicendum est de morbo Gallico; nam coniux sanus non tenetur reddere debitum alteri, quoties ex redditione debiti timet sibi contractionem morbi, nisi fortè ante matrimonium sciuerit, coniugem esse infectum illo morbo; tunc enim tenetur reddere; quia per contractum matrimonij scienter se ad hoc obligauit. Ità P. Ledes. q. 64. art. 1, Rodriquez loco citato nu. 2, Sanchez lib. 9. disp. 14.

num.

num. 18. & 22. Verum tamen est, coniugem, quamuis non teneatur reddere debitum alteri coniugi infecto lepra, vel morbo Gallico, si nesciebat ante matrimonium, ipsum infectum esse huiusmodi morbo, posse nihilominus reddere, licet periculum subeat illius morbi; nam, cum huiusmodi morbus non tendat ad mortem regulariter saltem loquendo, non impedit, quominus coniux possit reddere debitum ad fouendum coniugalem amorem, & ad vitandam incontinentiam; alioquin grauissimum onus esset, si coniux sanus in his morbis ita diuturnis teneretur abstinere ab actu coniugali, præsertim cum periculo incontinentiæ.

9 Quintò, coniugem, sublato periculo infectionis lepræ, vel morbi Gallici, teneri reddere debitum, quamuis sit periculum infectionis in prole nascitura; non enim adest iusta causa negandi debitum; cum melius sit prolem nasci cũ huiusmodi infectione, quàm nullo modo nasci. Ità Rebel. lib. 2. q. 16. num. 4. & alij.

10 Quæres primò, vtrùm cõiux peccet non reddendo debitum alteri coniugi petenti tempore furoris, vel ebrietatis.

Respondeo, iuxtà alibi dicta per se loquendo non peccare; quia ebrius, vel furiosus non petit humano modo; consequenter cõiux negans debitum, non censetur illi facere iniuriã; per accidens tamen fieri potest, vt coniux teneatur illi reddere, vt si ebrius alioquin expleturus sit libidinem modo illicito. Ita Sanchez lib. 9. disp. 23. P. Ledes. q. 58. artic. 3. Coninch. disp. 34. dub. 9. num. 70. & 80. Reginald. lib. 31. num. 347. Emanuel. Sà loco citato nu. 16. Henriquez lib. 11. cap. 15. num. 10. & alij. Addo cum P. Ledes. & alijs, virum compotem mentis peccare reddendo debitum vxori amenti; nam adest periculum abortus, si ipsa concipiat. Si vero vxor sit sanę mentis, & vir amens, vxor potest reddere debitũ viro amenti; tunc enim periculum prolis præcaueri potest. Ita Doctores citati.

11 Quæres secundò, vtrùm vir peccet mortaliter petendo debitum à cõiuge lactãte sobolem, & vtrùm vxor, quæ sobolem lactat, excusetur negando debitum viro petenti.

Ad primam difficultatem. Respõdeo, virum non peccare petendo. Ratio est, tùm quia proles non solet indè pati damnum notabile; tùm quia matrimonium esset viro iugum durissimum, si non posset petere; tùm quia etiamsi demus, lac futurum perniciosum infanti, nihilominus vir videtur habere rationabilem causam exponẽdi filium huic periculo; pater enim nõ intendit perniciem, & damnum filij; sed censetur illud permittere ex iusta causa.

Ad secundam difficultatem. Respondeo. Quando coniuges sunt pauperes, ita ut nõ possint alijs tradere prolem lactandam, vxorem excusari negando debitum viro, si aduertat, lac futurum valdè perniciosum proli, aut vbera exsiccari; tunc enim graue damnum prolis æquiparari potest graui damno proprio, cum cuius periculo non tenetur coniux reddere debitum, ita P. Ledes. q. 64. art. 1. dub. 4. Sanchez lib. 9. disp. 22. num. 15. & alij.

12 Quæres tertiò, vtrùm coniux possit negare debitum, ne multiplicentur filij.

Respondeo cùm Nauar. cap. 16. nu. 14. Syluest. loco citato q. 8. Conincho loco citato nu. 24. Sanchez lib. 9. disp. 25. Reginald. lib. 31. num. 289. & alijs, non posse, sed grauiter peccare negãdo debitum, quidquid nonnulli sentiant in oppositum. Concedo quidem, coniuges posse de communi consensu abstinere à copula, ne plures filij generentur (secluso tamen periculo incontinentiæ) eo quod vterque voluntariè cedat iuri suo; sed nego vnum coniugem posse negare debitum alteri,

ri, ne plures filios suscipiat. Ratio est, tùm quia facit iniuriam alteri petenti debitum; tùm quia facit contra finem matrimonij; nam finis matrimonij est procreatio prolis.

13 Non nego tamen, quin à mortali excusari possit coniux negans debitū, quando coniuges non habent facultates sufficientes ad filios alendos, modò non sit periculum incontinentiæ. Ratio est, quia magna incommoditas, & difficultas in alendis filijs videtur causa sufficiens ad illum excusandum, sicut excusat in restitutione. Ità Sanchez lib.9.disp.25.num.3, P. Ledesma q.64 art.1, Rodriquez prima parte cā. 243.nu.1, Emanuel Sà verbo debitum coniugale num. 18. contra Coninchū loco citato. Secus dicendumest, si cōiuges habeant facultates ad alendos filios, quamdiu vterque, vel alter eorum vixerit, licèt post eorum mortem non supersit filijs, quo se alant; tunc enim non adest prædicta incommoditas, & mortuis parentibus pertinebit ad prolem sibi victum comparare, & melius est proli nasci cum illa incommoditate, quam nullo modo nasci.

14 Quæres quartò, vtrùm fœmina peccet negando debitum, quando experta est, se non posse filios viuos in lucem edere.

Respondeo, non peccare. Ratio est, quia coniux non tenetur reddere debitum cum probabili periculo vitæ: vxor autem magnum vitæ periculum subit ex morte fœtus in ventre. Potest tamen petere cum dicto periculo ad vitandum graue periculum incontinentiæ; nam elegit minus malum ad vitandum maius. Videte Sanchez lib. 7. disp.102.nu. 9, Rodriquez cap. 235. num.6, vbi citat Victoriam, & P. Ledes. q.58. art.1. ad finem, & Reginald. lib.31.num.287, & 288.

PVNCTVM II.

Vtrùm coniuges possint reddere debitum superueniente inter ipsos affinitate, vel cognatione spirituali.

1 *An possit reddi debitum, quandò post contractum matrimonium orta est affinitas, vel cognatio spiritualis inter coniuges.*

2 *An coniux nocens possit reddere debitum innocenti, cum quo affinitatē contraxit.*

3 *An baptiȥans, vel suscipiens propriū filium ex baptismo priuetur iure petendi, aut reddendi debitum.*

4 *An priuetur iure petendi, qui extrà necessitatē vt patrinus suscepit proprium filium.*

5 *An priuetur iure petendi vxor, quæ per vim cognita fuit à consanguineo viri.*

6 *An contrahens affinitatem ex ignorantia priuetur iure petendi.*

VNICA PROPOSITIO.

1 QVI scienter contraxit affinitatem, vel cognationem spiritualem cum propria vxore post celebratum matrimonium, non potest petere debitum. Ità communiter DD. Ratio est, quia caret iure petendi capite primo. De eo, qui cognouit, &c. & patet ex supra dictis de affinitate, vbi etiam dictum est, vtrùm teneatur reddere alteri petenti. Quod vt melius intelligatur.

2 Quæres primò, vtrùm coniux nocens, qui contraxit affinitatem cum propria vxore, possit reddere coniugi petenti.

Respondeo, transacto bimestri teneri reddere; nam alter habet ius petendi. Hoc tamen intelligitur, modo matri-

matrimonium nondum fuerit consumatum intrà bimestre, ideſt intrà primos duos menſes, vt in ſimili dictum eſt de voto; nam coniuges, intrà duos menſes poſt contractum, ſed nondum conſumatum matrimonium, habent ius non reddendi; eo quòd illis conceſſum ſit bimeſtre, quo poſſint deliberare de ſtatu religionis aſſumendo cap. Ex publico de conuerſione coniugatorum. Ità Valen. tom. 4. diſp. 10. q.6. punct. 2. Eman. Sà verbo debitum num. 8, Sanchez lib. 9. diſp. 6. num. 14, & alij communiter.

3 Quæres ſecundò, vtrùm iure petendi, vel reddendi priuetur coniux, qui poſt contractum matrimonium, contraxit cognationem cum altero coniuge, baptizando, vel ſuſcipiendo filium communem, aut filium alterius coniugis.

Reſpondeo diſtinguendo, aut illum baptizauit ex neceſſitate, aut extrà neceſſitatem, & ex malitia. Si baptizauit in neceſſitate, quando ſcilicet non aderat alius, qui illum baptizaret, & alioquin erat periculum, vt filius diſcederet ſine Baptiſmo, non priuatur iure petenti, vel reddendi debitum. Probatur tùm ex cap. Si vir de cognatione ſpirituali; tùm quia neceſſitas caret lege, ergo excuſat à pœna legis; tùm quia æquum non eſt, vt aliquis ſubeat pœnam priuationis debiti abſque ſua culpa, & ex eo quòd ſatiſfecit ſuæ obligationi. Ità Reginald. lib. 31. num. 291, Valentia tom. 4. diſp. 4. q. 2. pun. 3. ad finem, Henriquez lib. 2. c. 28, Emanuel. Sà verbo Baptiſmus num. 15. ad finem, & alij DD. ſtatim citandi. Secus dicendum videtur de illo, qui functus eſt munere patrini in neceſſitate, quando non aderat alius, qui hoc munus obiret ex P. Ledeſ. q. 56. art. 1. dub. 1. poſt 10. lineas à principio, Henriquez lib. 11. cap. 15. num. 11, & alijs contrà Suarez tertia parte de Baptizato q. 67. art. 8, Speculum 1. parte art. 57. concluſ. 4, Sanchez lib. 9. diſp. 26. num. 3, Emanuelem Sà verbo baptiſmus num. 8, Coninchum diſp. 34. dub. 8. num. 69, & alios. Ratio eſt; quia non adeſt neceſſitas ſuſcipiendi puerum, conſequenter non eſt ratio, cur ſuſcipiens excuſetur, ſicut excuſatur baptizans in neceſſitate. Si verò ſcienter baptizauit extrà neceſſitatem, iuxtà probabiliorem ſententiam priuatur iure petendi ratione cognationis, ſeù compaternitatis indè ortæ; tenetur tamen reddere petenti, cap. Si vir de cognatione ſpirituali. Ratio, cur non poſſit petere, eſt, quia contraxit cognationem cum proprio coniuge, ratione cuius priuatur iure petendi. Ratio verò, cur teneatur reddere petēti, eſt, tum quia fraus, ſeù malitia non debet patrocinari delinquenti; tùm quia æquum non eſt, vt alter innocēs abſque ſua culpa priuetur iure ſuo ca. Diſcretionem de eo, qui cognouit, &c.

4 Hinc patet à fortiori, eum, qui extrà neceſſitatem tanquam patrinus ſuſcepit filium communem, vel alterius coniugis, priuari iure petendi. Ità Gutierez cap. 100. num. 6, Speculum, & Henriquez locis citatis, Rodriquez c. 243. num. 10, P. Ledeſ. loco citato dicto 5. Nauar. cap. 16. num. 34, Sanchez loco citato n. 7, & alij. Obſerua tamen, valdè probabilem eſſe ſententiã Sanchez 3. parte loco cit. Coninchi diſp. 34. dub. 8. num. 69, & aliorum apud Sanchez loco cit. num. 6. aſſerentium, eum, qui contraxit cognationem ſcienter baptizando, aut tenendo communem filium, aut alterius coniugis in Baptiſmo, vel Confirmatione, non priuari iure non ſolum reddendi, ſed neq; petendi; cum hoc clarè non conſtet ex vllo iure, & in odioſis mitior pars accipienda ſit.

5 Quæres tertiò, vtrùm vxor committens inceſtum cum affine, ideſt cū conſanguineo viri in primo, vel ſecundo gradu, ſed à viro coacta, priuetur iure petendi.

Reſpondeo primò, non priuari iure

 petendi

petendi, quādo per vim absolutam cogitur habetur copulam, vt patet ex ca. Discretionem citato, vbi redditur ratio, quia æquum non est, vt qui caret culpa, subeat pœnam priuationis debiti. Ità communiter DD.

Respondeo secundò, non priuari iure petendi debitum, quando commisit incestum ex metu graui incusso à viro, vel ab alio. Ratio est, quia huiusmodi metus excusat ab incurrēdis censuris; ergo etiam excusat ab incurrenda pœna priuationis debiti; non enim credibile est, Ecclesiam velle punire hac pœna eos, qui ex metu graui non seruant suam legem, vt patet ex dictis de causis excusantibus à peccatis, & à censuris. Ità Nauar cap. 27. num. 63, Rebell. & alij contrà Sanchez lib. 9. disp. 31 num. 4, Reginaldum num. 293, & alios. Secus dicendum est, quando vxor commisit incestum ex metu leui; tunc enim vxor priuatur iure petendi propter incestum, ratione cuius facta est affinis coniugi, siue vir consenserit, siue non. Ratio est, tùm quia metus leuis non excusat à culpa; ergo neque à pœna; tùm quia in iure non habetur ratio metus leuis, Lege nec timorem. ff. de eò, quod metus causa; tùm quia ità colligitur ex cap. Discretionem citato. De hoc metu intelligendum videtur caput Sacris de ijs, quæ vi. Ità Graffius prima parte decis. cap. 8 lib. 2. nu. 14, Henriquez lib. 12. cap. 2. & alij apud Sanchez disp. 31, qui addunt, non solùm ipsam vxorem priuari iure petendi debitum; sed neque posse reddere debitum viro petenti, qui fuit particeps delicti; nam vir per participationem delicti priuatur iure petendi, cap. Discretionem citato. Videte, quę supra diximus de affinitate.

6 Quæres quartò, vtrùm coniux qui contraxit affinitatem, vel cognationē spiritualem cū altero coniuge ex ignorantia iuris, vel facti, vel pœnæ, priuetur iure petendi debitum. Pro solutione huius quæsiti.

Supponendum est, aliam esse ignorantiam iuris, aliam facti, & aliam pœnæ. Ignorantia iuris contingit, quando aliquis accedit ad consanguineam vxoris, nesciens latam esse legem positiuam humanam prohibentem accessum ad consanguineam vxoris; quamuis enim iste sciat prohibitum esse iure naturæ, accedere ad consanguineam vxoris, nihilominus dicitur habere ignorantiam iuris humani; eò quod nesciat speciali lege humana prohibitum esse, accedere ad consanguineam vxoris.

Ignorantia facti est, quando aliquis scit latam esse legem ab Ecclesia specialiter prohibentem accessum ad consanguineam vxoris; sed nescit illam, ad quam modò accedit, esse consanguineam. Idem dicendum est, quando aliquis baptizat proprium filium, nesciens illum esse proprium filium, licèt sciat ex Ecclesiæ statuto contrahi cognationem baptizando.

Ignorantia pęnæ est, quando aliquis nescit pœnam latam contrà transgressores talis legis, quamuis fortasse habeat scientiam legis, & facti, vt accidit, quādo quis scit legem Ecclesiasticam, prohibentem accessum ad consanguineam vxoris, & prætereà scit illam, cum qua modo congreditur, esse consanguineam vxoris in primo, vel secundo gradu, sed nescit congredientem cum consanguinea vxoris in primo, vel secundo gradu priuari iure petendi. Idem dici potest de baptizante, qui nescit, baptizantem proprium filium extrà necessitatem, prohiberi, ne possit petere debitum. His positis,

Respondeo primò, coniugem, qui post contractum matrimonium factus est affinis, vel cognatus spiritualis alterius coniugis ex ignorantia inuincibili iuris, vel facti, non priuari iure petendi. Ratio est, tùm quia iura prohibent debiti petitionem, quando contracto matrimonio scienter contrahitur affinitas, vel cognatio spiritualis;

non verò, quando contrahitur ex ignorantia iuris, vel facti, cap. 1. de eo, qui cognouit consanguineam, & cap. Si vir de cognatione spirituali; tùm quia ignarus legis sicut excusatur à culpa, ità excusandus est à pœna. Ità Emanu. Sà num. 13. Nauar. cap. 16. num. 33. Henriquez lib. 12. cap. 15, Sanchez lib. 9. disp. 32. num. 47, & 48, P. Ledes. loco citato dubio 4, Reginal. lib. 31. nu. 298, Suarez 3. parte disp. 67. in comment. art. 8. pag. mihi 245, & alij.

Respondeo secundò, eum, qui factus est affinis, vel cognatus spiritualis alteri ex ignorantia pœnæ, non priuari iure petendi, quamuis fortè haberet scientiam iuris, vel facti iuxtà Sanchez lib. 9. disp. 32. & Nauar. cap. 13. num. 47, & alios, quorum sententiam valdè probabilem existimo; vndè qui copulam habuit cum consanguinea vxoris in primo, vel secundo gradu, nesciens ex huiusmodi copula consurgere priuationem iuris petendi debitum ab vxore, non priuatur iure petendi, iuxtà dictam sententiam. Ratio est; tum quia ignorantia pœnæ excusat ab incurrenda excommunicatione, Irregularitate prouenientè ex delicto, & alijs censuris, vt suo loco probaui, ergò etiam excusat ab incurrenda priuatione iuris petendi debitum; tùm quia quantitas pœnæ proportionari debet quantitati delicti, cap. felicis de pœnis in sexto; sed minus est delictum, & minor est contemptus cōtrà legem, quando frangitur lex continens graues pœnas pœnis ignoratis, quam illis cognitis; ergo æquum non est, vt transgressor subijciatur ijsdem pœnis, quas ignorauit, quibus subijcitur, qui eas non ignorauit; alioquin quantitas pœnæ non videretur proportionari quantitati delicti. Ita Nauar. & Sanchez locis citatis.

PVNCTVM III.

Vtrùm coniux possit, & teneatur reddere debitū cōiugi petenti illicitè.

1. *Quibus modis debitum coniugale illicitè petatur.*
2. *An sit idem petere illicitè, & iniustè.*
3. *An reddendum sit debitum petenti illicitè ob circunstantiam personæ.*
4. *An reddendum sit debitum petenti illicitè ex parte actus.*
5. *An reddens toties peccet reddendo, quoties petens peccat petendo.*
6. *An reddendum sit debitum iure petenti in loco sacro.*
7. *An vir possit petere, & reddere debitum vxori, quam scit obstrictam esse voto castitatis.*
8. *An coniux petitus teneatur reddere petenti, quandò vterquè habet votum castitatis.*
9. *An debitum reddendum sit petenti cū peccato veniali.*
10. *An reddendum sit debitum petenti illicitè quò ad situm intrà vas tamen naturale.*
11. *An reddendum sit debitum viro petenti tempore menstrui.*

1 NOtandum est primò, cōiugem posse dupliciter illicitè petere. Primò potest illicitè petere propter aliquam circunstantiam, seu defectum tenentem se ex parte ipsius personæ petentis, vt accidit, quando coniux qui petit debitum, est obstrictus voto Castitatis, vel quando petit animo fornicario, vel alio prauo fine. Secundò potest illicitè petere propter circunstantiam tenentem se ex parte actus, vt accidit, quando quis petit debitum in Ecclesia, aut in loco publico, aut cum periculo impediendi generationem, aut cum periculo mortis fœtus.

2 Notandum secundò, non idem esse

se petere illicitè, & iniustè; nàm aliquis potest aliquando petere illicitè; sed non iniuste, vt accidit, quando coniux obstrictus voto castitatis petit debitum; hic enim illicitè petit propter votum, sed non petit iniustè; cũ adhuc ratione matrimonij retineat ius petendi, nec illud amiserit per votum castitatis, vt patebit ex dicendis num.8, qui verò iniustè petit debitum, petit etiam illicitè.

His positis duo principaliter quærenda sunt in hoc puncto. Primo vtrũ reddendum sit debitum petenti illicitè ob circunstantiam personæ. Secundo, vtrùm reddendum sit illicitè petenti ob circunstantiam actus.

PRIMA PROPOSITIO.

3 Coniux potest, & tenetur reddere debitum alteri coniugi petenti illicitè ob solam circunstantiam personæ. Ità DD. citandi ad finem numeri tertij. Ratio est, primò quia si non tenetur reddere maximè, quia reddendo cooperatur peccato petentis illicitè; sed non cooperatur peccato petentis; quantum enim est ex se, exercet actum ex sua natura licitum coniugatis, ergo tenetur reddere.

Secundò, quia petens cum huiusmodi circunstantia tenente se ex parte petentis, non amisit ius petendi, quamuis illicitè petat; ergo si alter cõiux non reddat, facit contrà ius petentis.

Tertiò, quia si quis deposuisset apud me pecuniam, & eam posteà peteret, vt ea luxuriosè abuteretur, teneret ex iustitia reddere pecuniam, præmissa prius correctione, ne abutatur, vt suppono ex dictis de Restitutione cum cõmuni DD. sententia; ergo etiam coniux tenetur reddere debitum illicitè petenti, facta prius fraterna correctione, vt illum à petendo auertat; quòdsi correctio non profit, vel non speretur profutura, tenetur illi reddere debitũ. Secus si alter coniux petat non solum illicitè, verum etiam iniustè, aut sine iure petendi, vt accidit quando petens contraxit affinitatem cum altero coniuge per copulam habitam cum consanguineo alterius coniugis in primo, vel secundo gradu, aut quando petens adulteratus est, & nondùm obtinuit gratiam reconciliationis ab altero cõiuge; aut quando contraxit cognationem spiritualem, baptizando filium communem extrà necessitatem, vel illum suscipiendo in Baptismo, vel confirmatione; in his enim casibus, cum petens sit priuatus iure petendi, non tenetur coniux petitus reddere petenti. Ratio est, quia non facit illi iniuriam non reddendo, nec violat ius illius, cum non habeat ius petendi; quando enim actor perdit ius petendi, reus habeat ius non debendi: poterit tamen coniux petitus reddere petenti, si voluerit, cum ipse non commiserit delictum, ratione cuius sit priuatus iure, & possessione petendi, vel reddendi, argumento ex cap. Transmissæ, & cap. Tuæ, de eo, qui cognouit consanguineam. Ità Sanchez lib.9. disp.6.num.12, & alij contrà Speculũ in appen. ad primam partem art. 15, & alios.

Obijcies primò, contrà propositionem, cooperans peccato alterius peccat; sed reddens debitum petenti illicitè, cooperatur peccato petentis, ergo peccat. Minor probatur, quia agentes, & consentientes pari pœna puniuntur.

Respondeo, coniugem reddentem petenti illicitè ob circunstantiam personæ, non cooperari peccato petentis; sed cooperari actui coniugali, qui coniugatis licitus est ex natura sua; quare neganda est minor propositio.

Obijcies secundò. Quilibet tenetur, quantum potest, euitare offensam Dei, ergo tenetur abstinere à reddendo debito coniugi petenti illicitè; alioquin non euitaret offensam Dei.

Respondeo, quemlibet teneri euitare offensam Dei, quantum potest sine peccato in se ipso; coniux autem petitus non potest continere se à reddendo debito sine peccato in se ipso; peccaret enim non reddendo petenti illicitè ob solam circunstantiam personæ; cũ petens habeat ius petendi.

Obijcies tertiò; Si quis suum gladium apud me depositum peteret ad occidendum iniustè alterum, non possem illi tradere gladium; ergo neque possum reddere debitum petenti illicitè.

Respondeo negando consequentiã. Ratio disparitatis est, quia tradendo gladium petenti, facerem iniuriam alteri, quem iste vult occidere; in nostro verò casu cõiux reddens debitum petenti illicitè nulli facit iniuriam; immò potius faceret iniuriam petenti negando debitum; quia coniux petens habet ius petendi, & petit illicitè ob solam circunstantiam personæ, vt suppono.

Obijcies quartò. Bonum spirituale præferẽdum est bono corporali; sed propter bonum corporale non licet reddere debitum, vt si reddendo sequeretur graue malũ petenti, vel proli; ergo multò minus licet reddere propter bonum animæ petentis, cuius peccatum cauetur non reddendo.

Respondeo cum Sanchez loco citato num. 12, posse aliquando reddi debitum cum periculo animæ ipsius petentis, quamuis non possit reddi cum periculo corporis. Ratio est, tùm quia sicut coniux nõ potest petere cum graui damno sui corporis, ità nec alter potest reddere cum periculo corporis alterius; tùm quia homo non habet dominium suprà corpus suum, vel alterius; circa animam verò suam quilibet habet dominium morale; eo quòd Deus reliquerit animam in manu consilij hominis, consequenter coniux petitus non tenetur negare debitum cõiugi petenti illicitè cum damno spirituali animæ suæ, cuius dominium morale habet, quamuis non possit reddere cum periculo grauis damni corporis.

Ex dictis ergo patet, petenti illicitè ob solam circunstantiam personæ reddendum esse debitum, modò petens habeat ius petendi. Ità Henriq. lib. 11. cap. 15. num. 8, Rodriquez cap. 90, Sanchez loco citato, Couar. 3. parte Epit. cap. 3. §. 1. num. 6, Rebel. 2. parte lib. 3. q. 17. art. 3. num. 10, Coninchus disp. 34. dub. 4. num. 28, & alij.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Non potest coniux reddere debitum alteri coniugi petenti illicitè, non ob solam circunstantiam personæ, sed ob circunstantiam actus. Ità communiter DD. Ratio est, quia huiusmodi circunstantia cum sit adnexa actui, prout pendet ab vtroque coniuge, reddit illum actum illicitum respectu vtriusque coniugis; sed quilibet tenetur continere se ab actu illicito; ergo tenetur abstinere à reddendo, quãdo actus est illicitus ob circunstantiam, quæ afficit ipsum actum; consequenter in huiusmodi casu, sicut vnus illicitè petit, ità alter illicitè reddit.

5 Ex dictis colligi potest primò, reddentem non toties peccare reddendo, quoties petens peccat petendo, vt patet ex prima Propositione.

6 Secundò, non esse reddendum debitum coniugi petenti in loco Sacro, nisi fortè adsit magna necessitas, vt bene ait P. Ledes. q. 64. art. 7. Ratio est, quia circunstantia loci Sacri afficit ipsum actum, qui repugnat Sanctitati loci Sacri, prout pendet tàm ex parte petentis, quàm ex parte reddentis. Videre, quæ diximus de Sacrilegio infra quæst. 4 punct. vltimo num. 6.

7 Tertiò, coniugem posse petere, & reddere debitum suæ vxori, quam scit esse obstrictam voto castitatis; etiamsi

se

ipse consenserit in illius votum, modò non intenderit renuntiare iuri suo, sed solum permiserit, eã facere, quidquid vellet, vt patet ex dictis de voto. Ratio est, quia vir non amisit ius petendi debitum per votum castitatis factũ ab vxore, nec cessit iuri suo per consensum in eius votum; ergo potest petere, & reddere; immò tenetur reddere vxori petenti; nàm illicitè petit solùm ob circunstantiam personæ, idest ob votum castitatis, quo se astrinxit.

8 Hinc vlterius patet, coniugem petitum teneri reddere petenti, quando vterque coniux est obstrictus voto castitatis. Ità Reginaldus lib. 31. num. 252, Speculum 1. parte art. 15. ad finem, Sot. dist. 38. q. 2. art. 1, & alij contra Nauar. cap. 16, & alios, apud Sanchez lib. 9. disp. 37. num. 10. Ratio est, quia petens illicitè petit ob circunstãtiam personæ, idest propter votum, propter quod non amisit ius petendi; nàm per votum nõ amisit dominium, quod per matrimonium acquisiuit supra corpus alterius coniugis, vt bene obseruat Coninchus loco citato num. 31, & alij DD. citati; quamuis peccet faciendo contrà fidem datam Deo in voto; ergo coniux petitus tenetur reddere petenti, ne violet ius illius, quãuis ipse simile votum habeat. Et hoc verum est, quamuis vterque emiserit votum castitatis de communi consensu, modò ipsi coniuges non intenderint remittere sibi obligationem reddendi debitum; nàm si habuerunt intentionem remittendi sibi obligationem reddendi, non potest coniux petitus reddere debitum absque peccato; facit enim contrà votum reddendo, cum alter non habeat ius petendi ob remissionem factam. Ità Sanchez lib. 9. disp. 36, & 37, Henriquez lib. 11. cap. 15, Rodriq. secunda parte cap. 90. quidquid dicat Syluest. matrimonium 6. q. 5, Lessi. lib. 2. cap. 40. de voto, dubio 10. num. 85, Emanuel. Sà loco cit. num. 2, & alij.

9 Quæres, vtrùm coniux teneatur reddere debitum alteri petenti cum peccato veniali.

Respondendum mihi videtur contrà Sanchez lib. 9. disp. 6. nu. 6, & alios, distinguendo eodem modo, quo distinxi in præcedenti Propositione, vel petens illicitè petit cum peccato veniali ob circunstantiam personæ, vel propter circunstantiam actus. Si petit illicitè propter circũstantiam personæ, reddendum est debitum, vt patet ex rationibus in prima Propositione allatis. Si verò petit illicitè cum peccato veniali ob circunstantiam actus, non est reddendum debitum, vt patet ex rationibus 2. propositionis.

10 Hinc sequitur, primò coniugem non debere reddere debitum alteri cõiugi, qui petit modo indebito quò ad situm, nisi adsit iusta causa, ob quam excusetur à petendo tali modo; nàm petit illicitè ob circunstantiam actus. Ità Armilla verbo debitum num. 6, & alij contrà Sanch. lib. 9. disp. 17. num. 8, Henriquez lib. 11. cap. 16. num. 6, & alios.

Dixi, nisi adsit iusta causa, ob quam excusetur à petendo tali modo; quia potest aliquãdo adesse causa, vel necessitas, propter quam neque sit peccatum veniale ità petere, vel reddere, vt quando vir retrò accedens cognoscit vxorem in vase ordinario naturali; eo quod sit periculum fœtus, si ordinario situ congrediatur. Idem dicendũ est, quando vir est nimis pinguis.

Non nego tamen, quin sit probabilis sententia Sanchez & aliorum dicẽtium simpliciter, non esse negandum debitum coniugi, petenti solum cum peccato veniali; nã inquiunt isti DD. semper adest iusta causa, excusans redditionem, qualis causa est, ne displiceat petenti, & ne oriantur lites, & discordiæ.

11 Secundò sequitur, non esse reddendum debitũ viro petenti tempore mẽstrui, vt infra dicã cõtra Sanchez.

Ter-

Tertio, non esse reddendum debitũ nondum factis benedictionibus in sententia eorum, qui putant, cõiuges peccare consumando matrimonium ante benedictiones, sed de hac re infra puncto 6.

PVNCTVM IV.

Vtrùm coniuges teneantur reddere debitum, quando adest scrupulus, vel dubiũ, vel opinio, vel certitudo de inualiditate matrimonij.

1 *Quid sit scientia, opinio, dubium, & scrupulus.*

2 *An possit peti, & reddi debitum, quãdo suboritur scrupulus de inualiditate matrimonij.*

3 *An possit petere, vel reddere debitũ, qui dubitat, inualidum esse matrimonium.*

4 *An dubitans de inualiditate matrimonij teneatur reddere debitum non dubitanti.*

5 *An dubitans de valore matrimonij possit petere, & reddere debitum, quandò veritas non est comperta.*

6 *An quandò vterque coniux dubitat de valore matrimonij, neuter possit petere debitum.*

7 *An ante adhibitam diligentiam vxor possit reddere debitum viro petenti, quandò vterque dubitat de valore matrimonij.*

8 *An ille, qui non dubitat, possit reddere debitum petenti, qui est dubius de valore matrimonij.*

9 *An dubitans de valore matrimonij nondum consumati possit priori bimestre reddere debitum petenti.*

10 *An coniux, qui mala fide contraxit, dubius de aliquo impedimento dirimente, possit reddere debitum.*

11 *An possit peti, vel reddi debitum, quando vterque coniux mala fide contraxit matrimonium, dubius de matrimonij validitate.*

12 *An vterque coniux priuetur iure petendi, quando contraxit cum opinione inualiditatis matrimonij.*

13 *An possit petere debitum coniux, qui opinatur, matrimonium esse inualidum.*

14 *An possit petere debitum, qui opinatur, matrimonium mala fide contractum, inualidum esse.*

15 *An coniux, qui opinatur, matrimoniũ esse inualidum, teneatur reddere debitum alteri coniugi bonæ fidei.*

16 *An ille, qui certò scit, matrimonium esse inualidum, possit petere, vel reddere debitum.*

17 *An coniux sciens, matrimonium esse inualidum, possit reddere debitum coniugi ignoranti inualiditatem matrimonij.*

18 *Quodnàm remedium adhibendum sit, quandò constat, matrimonium esse inualidum; sed hoc non potest manifestari absque periculo.*

19 *An coniux teneatur credere alteri dicenti, matrimonium esse inualidum.*

20 *An coniux teneatur abstinere à matrimonio contracto, quando impedimentum adesse cognouit ab amico, vel à Parocho.*

1 PRo intelligẽtia huius pũcti præmittendũ est, quid sit scientia, quid opinio, quid dubiũ, & quid scrupulus. Scrupulus est assensus ortus ex leuibus coniecturis. Dubium est, quãdo intellectus non magis in vnam partem, quàm in aliam inclinat, sed pendet in vtramque. Opinio, est assensus vnius partis cum formidine alterius. Scientia est cognitio certa, saltem moraliter.

PRIMA PROPOSITIO.

2 VTerque coniux potest petere, & reddere, quando post matrimonium

nium bona fide ab abutioque contractum suboritur scrupulus ex leuibus indicijs de validitate matrimonij, vt habetur in cap. Inquisitioni de sent. excomm. Ratio est, tùm quia Iudex in foro exteriori ità iudicaret per sententiam; ergo idem iudicandum est in foro conscientiæ; nàm idem est iudicium fori interni, & externi, quando forum exterius non nititur falsa præsumptione; tùm quia, scrupulus non est sufficiens ratio ad priuandum hominem iure suo: immò licitum est operari contrà scrupulos, vt patet ex dictis de peccatis q. 6. pun. vltimo. Ità P. Ledes. q. 45. art. 1. dubio 2. concl. 1. Henriq. l. 11. c. 15. num. 13. Sanchez lib. 2. disp. 41. n. 32. Gutierez de matr. cap. 49. num. 23. Coninchus disput. 34. dub. 10. numero 100. & alij, quos retuli de peccatis loc. cit.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Coniux, qui bona fide contraxit matrimonium, & postea dubitat de valore matrimonij, non potest petere debitum, antequam adhibuerit debitam diligentiam ad assequendam veritatem. Hæc propositio patet ex cap. Dominus §. 2. de secundis nuptijs, & cap. Inquisitioni. §. fin. de sent. excom. Ratio est, tùm quia ageret contra conscientiam petendo debitum antè adhibitam debitam diligentiam ad cognoscẽdam rei veritatem; tùm quia petendo exponeret se periculo fornicationis; nàm fieri potest, vt matrimonium sit inualidum, & cognoscat fœminam, quæ non sit sua vxor; vndè qui bona fide contraxit matrimonium, & post illud contractum, dubitat, superstitem esse priorem coniugem, non potest petere debitum ante præmissam debitam diligentiam. Verum tamen est, ipsum dubitantem teneri reddere debitum alteri coniugi petenti, qui nõ dubitat de validitate matrimonij, quàm alter habet ius petẽdi, & est in possessione; melior .n. est cõditio possidẽtis.

4 Addo coniugem dubitantem de validitate matrimonij, teneri alteri coniugi non dubitanti reddere, non solum post adhibitam diligentiã ad assequendam veritatem; sed etiam ante illam adhibitam. Ratio est, tùm quia alter coniux, qui non dubitat, habet ius petendi, & est in possessione; ergo non reddendo coniugi non dubitanti, facit contra ius illius, & peccat contrà Iustitiam, tùm quia de duobus malis minus est eligendum, quando alioquin aliquis peccaret; sed minus malum est reddere, quàm non reddere, ergò tenetur reddere; minor probatur, quia reddendo est periculum fornicationis, quæ opponitur castitati, non reddendo est periculum iniuriæ, & iniustitiæ; sed maius malum est per se loquendo peccatum contra iustitiam, quàm peccatum contrà castitatem; ergo minus malum est reddere, quam non reddere. Ità P. Ledes. loco citato conclus. 3. Sanchez loco citato Reginaldus lib. 31. num. 299. & alij locis cit.

5 Quæres primò, vtrùm coniux dubitans de valore matrimonij bona fide, & absque dubio contracti possit, non solum petere, verum etiam reddere, quando post dubium adhibuit debitam diligentiam ad assequendam veritatem, sed veritas cõperta non est.

Respondeo posse non solùm reddere, verum etiam petere. Ità Sor. quarto de iustitia q. 5. art. vltimo, Coninchus loco cit. nu. 105. Reginaldus num. 299. Rodriquez cap. 243. num. 4. Val. tom. 4. d. 10. q. 6. pun. 2. & alij apud Spec. tertia parte artic. 18. & apud Sanchez l. 2. d. 41. num. 46. contrà Rebel. l. 2. q. 16. sec. 2. num. 11. P. Ledesmam q. 41. artic. 1. Gutierez numero 28. & alios asserentes, posse reddere; non vero petere. Ratio est, tùm quia in alijs contractibus, qui bona fide rem accepit, & posteà incipit dubitare, nùm sua sit, vel aliena, iustè potest rem illã retinere, & consumere, quando, facta suffi-

sufficienti inquisitione, & examine, non inuenit veritatem; sed adhuc dubitat, an res sit sua; melior enim est conditio possidendis bona fide, vt patet ex dictis de Restitutione; ergo etiam cõiux dubitans de valore matrimonij bona fide contracti, si præmisso sufficienti examine adhuc perseuerat dubium speculatiuum, potest vti matrimonio, petendo, & reddẽdo; tum quia coniux, adhibita sufficienti diligentia, laborat ignorantia inuincibili; nã ignorãtia inuincibilis est illa, quæ vinci non potuit adhibita sufficienti diligentia; ignorantia autem inuincibilis excusat à peccato.

6 Hinc colligitur, quando vterq; cõiux post matrimonium bona fide contractum, dubitat de valore matrimonij, neutrum posse petere ante diligentiam sufficientem adhibitam; sicut neque potest delectari de copula cogitata, aut de tactibus, qui licitè exercentur inter cõiugatos, ita Sanch. Gutierr. & alij locis cit. Regin. lib. 31. num. 300. Ratio est, quia vterque exponeret se periculo fornicationis, seu actuum ad fornicationem pertinentium: post diligentem verò inquisitionem, vterque potest delectari, petere, & reddere, etiamsi veritas nondum comperta sit; & dubium speculatiuum perseueret; Ità Sanch. l. 9. d. 44. n. 24. & alij DD. cit.

7 Rogabis, vtrùm alter possit reddere debitum coniugi petenti; quando vterque dubitat de validitate matrimonij, sed nondum est adhibita debita diligentia.

Respondeo, non posse reddere; quia obligatio reddendi supponit ius petendi in petente; sed petens cum tali dubio non habet ius petendi antè adhibitam debitam diligentiam; ergo alter potest non reddere, immò tenetur nõ reddere; nam reddendo se ipsum, & petentem exponeret periculo fornicationis; non reddendo verò non exponit se periculo fornicationis, aut periculo faciendi alteri iniuriam; nam alter non habet ius petendi ante adhibitam diligentiam, ita Sanchez loco cit. n. 55. & 56. Gutierez loco cit. n. 30.

8 Sed maior difficultas est, vtrùm, quando solus petens habet dubium de valore matrimonij, teneatur alter coniux, qui nullum habet dubium, reddere petenti habenti dubium.

Respondeo, non teneri, quando petens dubius de validitate matrimonij nondum præmisit debitam inquisitionem. Ratio est, quia coniux, qui scit alterum habere dubium, scit etiam ipsum propter tale dubium, non habere ius petendi ante præmissam sufficientem inquisitionem; ergo non tenetur reddere: potest tamen reddere, si velit; quia, cum ipse non dubitet de validitate matrimonij, vt suppono, adhuc est in pacifica possessione, & adhuc retinet ius reddendi, & petendi, prout voluerit; ita Sanchez loc. cit. n. 56. Gutierez loc. cit. n. 30.

9 Quæres secundò, vtrùm coniux dubius de valore matrimonij bona fide contracti, sed nondum consumati, possit priori bimestri reddere debitũ coniugi petenti.

Respondeo, distinguendo hoc modo; vel dubitans nondum adhibuit debitam diligentiam ad assequendam veritatem, vel illam adhibuit. Si non adhibuit diligentiam, non potest reddere in illo primo bimestri, ante consumatum matrimonium. Ratio est, quia si potest reddere, maximè ne faciat iniuriam petenti; sed non facit illi iniuriam, negando debitum in primo bimestri, quando nondum fuit cõsumatum matrimonium; nam liberum est coniugi negare debitũ primis duobus mensibus; cum Ecclesia concesserit bimestre coniugatis ad deliberandũ de statu religionis assumendæ; quo tẽpore liberum est cuique coniugi negare debitum, modò matrimonium non fuerit antea consumatum; ergo non potest reddere. Si verò debitam diligentiam adhibuit, potest etiam in priori

bimestre petere, & reddere; quia possessor bonæ fidei, adhibita sufficienti diligentia, potest vti re aliena; ergo potest etiam vti matrimonio. Ita Sanch. locis citatis, & alij.

Hactenus locuti fuimus in hac secunda Propositione de dubio superueniente post matrimonium bona fide contractum, modò superest agendum de matrimonio mala fide contracto.

TERTIA PROPOSITIO.

10 Coniux, qui mala fide contraxit, dubius de aliquo impedimento dirimente, non potest petere debitum. Ratio est; tum quia nullum ius petendi acquisiuit per matrimonium cum tali dubio contractum; possessio enim mala fide incepta non tribuit ius, vt patet ex dictis de contractibus; tùm quia, qui incipit rem alienam mala fide possidere, non potest illa vti, vel retinere, vt dictum est de Restitutione, disp. 1. quæst. 2. puncti 2. num. 11; ergo qui mala fide contraxit matrimonium, non potest illo vti. Verùm tamen est, ipsum teneri reddere debitum alteri coniugi petenti, qui bona fide contraxit, nec vllum habet dubium de valore matrimonij; nam alter coniux, qui bona fide contraxit, habet ius petendi, nec potest suo iure spoliari ob malam fidem alterius, donec constet inualidum esse matrimonium. Ita Sanchez lib. 2. disp. 42. nu. 21 Reginald. loco citato, Gutierez de matrim. cap. 50. num. 1, Coninch. loco citato num. 101, Nauar. Syluest. & alij apud Sanchez loco citato.

11 Sed modò difficultas est; vtrùm peti possit, vel reddi debitum, quando vterque coniux mala fide contraxit, dubius de aliquo impedimento dirimente, seu de validitate matrimonij.

Respondeo, neutrum posse petere, vel reddere. Ratio est; quia incipiens possidere rem aliquam mala fide, non acquisiuit vllum ius in illam; sed quando vterque côiux mala fide contraxit, incepit possidere matrimonium mala fide, ergo nullum ius in illud acquisiuit; consequenter neuter potest petere, vel reddere; nam petere, vel reddere supponit ius ad petendum, vel reddendum. Ita Speculum 3. parte ar. 3, Sanchez disp. 42, Gutierez cap. 50. num. 2, Coninchus loco cit. Nauarr. cap. 22 num. 54, Sotus dist. 27. q. 1. arti. 3, & alij contra Henriquez lib. 11. cap. 15. loco citato, & alios asserentes, neutrum posse petere, sed teneri reddere, quando post diligentiam potest dubiū practicè deponi.

12 Hinc patet à fortiori, neutrum posse petere, vel reddere, quando vterque contraxit matrimonium cum opinione inualiditatis matrimonij.

Sed maior difficultas est, vtrùm coniuges possint petere debitum, quando contraxerunt matrimonium bona fide, & posteà incipiunt opinari, matrimonium inualidum esse. Circa quam difficultatem sit.

QVARTA PROPOSITIO.

13 Coniux, qui bona fide contraxit matrimoniū, & posteà incipit opinari, matrimoniū inualidū esse, nō potest petere debitum. Ratio est, quia si potest petere maximè, quia est in possessione matrimonij bona fide contracti; sed possessio non suffragatur opinanti, sed dubitanti post debitam diligentiam, vt patet ex dictis de contractibus; ergo coniux, qui bona fide contraxit matrimonium, & posteà incipit opinari, matrimonium inualidum esse, non potest petere, adhibita quacunque diligentia, si adhuc perseuerat opinio de inualiditate matrimonij, nisi fortè habeat opinionem probabilem pro vtraque parte, videlicet pro validitate, & nullitate; tunc enim potest petere, & reddere; eo quòd possit amplecti opinionem probabilem, quamuis altera sit probabilior, vt patet ex

dictis

dictis de peccatis 16. pun. 3. Ita Regin. lib. 31. num. 301, Gutier. cap. 50. nu. 2, Sanch. lib. 2. disp. 44, & alij contra Coninchum loco cit. n. 103.

14 Hinc patet à fortiori, illum non posse petere debitum, qui post matrimonium mala fide contractum, opinatur matrimonium inualidum esse.

15 Sed modo difficultas est, vtrùm coniux, qui opinatur matrimonium esse inualidum, teneatur reddere alteri coniugi bonæ fidei.

Respondeo teneri. Ratio est, tum quia nullus potest priuare alterum iure suo, & possessione illi acquisita, nisi certò constet rem suam esse; in hoc autem casu coniux, qui habet opinionẽ de inualiditate matrimonij, priuaret alterum iure, & possessione sua, non reddẽdo debitũ; tũ quia sic habetur in c. inquisitioni 44. Ita Speculum loco citato, Sanch. li. 2. disp. 44. num. 3, & alij apud Gutier. cap. 49. nu. 1, & 31, & ca. 50. nu. 4, contra Sylu. matrim. 4. q. 9.

QVINTA PROPOSITIO.

16 Coniux, qui certò moraliter nouit adesse impedimentum dirimens, non potest petere, vel reddere debitum. Ità colligitur ex cap. inquisitioni citato, & cap. Dominus de secundis nuptijs. Ratio est, quia cognoscens carnaliter fœminam alienam peccat mortali peccato fornicationis; sed qui petit, vel reddit debitum, certò sciens adesse impedimentum dirimens, cognoscit alienam fœminam, quæ non est sua vxor, ergo mortaliter peccat peccato fornicationis. Et hoc verum est, siue matrimonium contractum sit bona fide, siuè mala. Ità Specul. loco citato conclus. 1, Sanch. lib. 2. disp. 44, Gutierez, cap. 50. nu. 4, Coninch. disp. 34. dub. 10. nu. 96, & alij communiter.

17 Quæres primò, vtrùm coniux, sciens matrimonium esse inualidum ob impedimentum dirimens, possit reddere debitum coniugi ignoranti impedimentum, seù inualiditatem matrimonij.

Respondeo non posse, etiamsi per excommunicationem compellatur ab Ecclesia reddere, aut etiamsi sequantur grauissima incommoda, scandala, & vitæ periculum. Ità colligitur ex c. Inquisitioni de sententia excommunicationis. Ratio est, quia si posset reddere, sequeretur, fornicationem esse aliquando licitam, quod est falsum, & erroneum; cum fornicatio sit intrinsece mala; qui autem reddit debitum sciens inualidum esse matrimonium, committit fornicationem; cum accedat ad non suam.

Neque obstat excommunicatio, qua compellitur ab Ecclesia reddere, cum iuxtà veriorem sententiam huiusmodi excommunicatio non liget coram Deo. Ratio est, tùm quia excommunicatio iniusta, quę nititur falsa pręsumptione, non ligat, vt dictum est suo loco; tùm quia excommunicatio supponit peccatum mortale; in hoc autem casu non adest peccatum mortale, cum quilibet teneatur iure naturæ abstinere à fornicatione, quæ est intrinsecè mala; tùm quia præceptum Ecclesiæ non obligat contra ius naturę. Ità Specul. loco citato. Nau. cap. 16. num. 39, Sanchez l. 2. d. 39. num. 5. & 7. & alij apud Gutierez cap. 49. de matrimon. num. 1.

Addo contra Henriq. lib. 12. cap. 5. num 2. in Commentario littera K, hoc verum esse; etiamsi matrimonium sit inualidum, ob impedimentum iure humano introductum, vt patet, tùm ex cap. litteras de restitutione spoliatorum; tùm ex rationibus allatis. Ita Sanchez, Gutierez, & alij locis cit.

18 Quæres secundò, quodnam remedium adhibendum sit, quãdo constat matrimonium esse inualidum propter impedimentum dirimens, quod non potest manifestari sinè infamia, vel sine vitæ periculo, vel quando eo manifesta-

nifestato, adhuc compelletur coniux ab Ecclesia per censuras permanere in eo matrimonio; eo quòd nō possit probare impedimentum.

Respondeo, quatuor remedia assignari à DD. quos citat Rodriq. tom. 2. cap. 92, Henriquez lib. 11. cap. 11. nu. 5, & Sanchez lib. 9. disp. 39. nu. 13.

Primum remedium est, vt coniux conscius impedimenti petat dispensationem, quando impedimētum est dispensabile, vel ingrediatur religionē; quamuis non teneatur ingredi, vt in simili dictum est de voto.

Secundum est, vt fugiat in locum, vbi cesset scandalum.

Tertium est, vt petat diuortium, si adest causa petendi diuortium, qualis causa est sæuitia, adulterium, &c.

Quartum est, vt habitet cum coniuge, ac si esset frater, & soror, modò nō sit periculum alicuius carnalis peccati, quod vt plurimum adesse solet.

19 Quæres tertiò, vtrùm coniux teneatur credere alteri coniugi, dicenti se fictè consensisse in celebratione matrimonij, vel habere aliud impedimētum dirimens.

Respondeo, regulariter non teneri credere; quamuis alter hoc asserat cū iuramento. Ratio est, quia verisimilius est, ipsum modò mentiri, quam mentitus fuerit in contractu principali; nam cap. Tuas de protestatione dicitur, valdè indignum est, vt quod sua quisque voce dilucidè protestatus est, in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare. Potest tamen illi credere in illius præiudicium, ne petenti reddat. Ita Nauar. cap. 22 nu. 82, Speculum tertia parte art. 13, Henriq. loco citato, Emanuel. Sà verbo debitum num. 7, Rebel. l. 2. q. 16. num. 12, Sanch. l. 2. d. 45. num. 3. & disp. 41. n. 32, Val. to 4. d. 10 q. 6. pun. 2. Gutierez loc. cit. nu. 32, 34, & 41. & alij.

Dixi regulariter; quia fieri potest aliquando, vt adsint aliæ sufficientes circunstantiæ, & coniecturæ, quibus teneatur credere, & consequenter non possit petere, vel reddere. Ità P. Ledes. q. 47. q. 4, Gutierez num. 37, Speculū, Henriquez, & Nauar. locis citatis Immò poterit in hoc casu aliud matrimonium inire, modò sufficienter probetur, prius matrimonium fuisse inualidum, vt per se patet.

20 Quæres quartò, vtrùm coniux teneatur credere adesse impedimentum dirimens, & abstinere à matrimonio contracto, quando audiuit huiusmodi impedimentum adesse, non ab altero coniuge; sed ab alio viro fide digno, vel ab amico, vel Parocho cum iuramento attestante.

Respondeo, non teneri credere, si vnus tantum attestetur. Ratio est, quia licet dictum vnius fide digni sufficiat, vt iuste credere possit, tamen vni tantum necessariò non creditur, sed duobus fide dignis credendum est, cap. cū à nobis de testibus, & attest. Verùm tamen est, coniugem, qui hoc audiuit à viro fide digno, teneri abstinere à matrimonio contrahendo, si nondum cōtraxit, ne se exponat periculo fornicationis, & inualidè contrahendi. Si verò iam contraxit, tenetur dubitare de validitate matrimonij; consequenter non potest petere, donec adhibuerit debitam diligentiam, iuxtà dicta in secunda Propositione. Si non audiuit à viro fide digno, potest petere; quia dictum viri, qui non est fide dignus, non exibet sufficientem rationem dubitandi. Ità Emanuel. Sà num. 7, Nauarr. cap. 22. num. 82, Gutierez cap. 49. nu. 23, 32, & 33, & alij apud Henriquez loco citato num. 13. littera H. in Commentario, & apud Sanchez lib. 2. disp. 46. q. 3. à num. 25. vbi late de his disserit.

PVN-

PVNCTVM V.

De causis, propter quas licitum est, non solum negare debitum; Verum etiam facere diuortium quò ad habitationem.

1 NOtandum, diuortium, quod significat legitimā viri, & vxoris separationē, tripliciter accipi posse. Primò pro dissolutione matrimonij quo ad torum, idest quo ad carnalem copulam. Secundò pro dissolutione matrimonij quo ad torum, & habitationē. Tertiò pro repudio, & pro dissolutione matrimonij quò ad vinculum, itaut omninò dissoluatur, ac si nullum esset. Rursus notandum est, diuortium quò ad torum, & habitationem aut esse perpetuum, aut ad tempus.

In præsenti puncto non loquimur de diuortio quò ad vinculum; nàm ex suprà dictis patet, matrimonium esse indissolubile; vt benè tradit Sanchez lib. 10. disp. 2. nu. 2, Farinacius tom. 4. q. 143. §. separatio num. 33; quamuis matrimonium ratum dissoluatur per professionem in religione, aut etiam aliquan-

aliquando per dispensationem Summi Pont. neque hic loquimur de diuortio quò ad torum tantùm; nàm ex dictis in præcedentibus pūctis constat, quatenus liceat facere diuortium quoad torum, denegando debitum: loquimur ergo de diuortio quo ad torum, & habitationem perpetuò, vel ad tempus.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Quamuis adulterium nō sit causa sufficiens faciendi diuortiū quò ad vinculum, vt dictum est de indissolubilitate matrimonij, nihilominus est causa sufficiens diuortij perpetui quò ad torum, & habitationem, tàm in fœmina, quàm in viro. Sic habetur cap. Gaudemus, & cap. ex litteris, & Matth. quinto, vbi dicitur, qui dimiserit vxorem suam excepta fornicationis causa, facit eam mœchari. Ratio est, quia coniuges ex natura contractus matrimonij tenentur sibi seruare fidem quoad torum, & habitationem; ergo si vnus eorum non seruat fidem adulterando, nec alter innocens tenetur eam seruare; nàm frangenti fidem fides seruanda non est, Lege si cū venerit. ff. pro socio, & cap. Peruenit secundo, de iureiurando; fides autem data in matrimonio perfectè violatur per fornicationem, & commixtionem carnalem cum alio, quā cum proprio coniuge; coniuges enim ineunt matrimonium, vt per illud fiant vna caro, & non vt caro diuidatur, iuxta illud Gen. 2. Erunt duo in carne vna. Ille dicitur perfectè violare fidem datam in matrimonio, & perfectè diuidere carnem suam, qui commiscetur cum alio cum seminis emissione; sicut coniuges fiunt vna caro, quando carnalis copula habetur cum seminatione in vase debito.

3. Hinc sequitur primo, animum fornicandi, aut alios actus impudicos nō esse causam sufficientem diuortij; quia per solum animum fornicandi, aut per alios actus impudicos non diuiditur caro. Ita Conunchus. disp. 35. dub. 1. nu. 5. & alij DD. statim citandi.

4 Secundò, Sodomiam, & bestialitatem esse causam sufficientem diuortij tàm in fœmina, quàm in viro; nam per Sodomiam, & bestialitatem diuiditur caro coniugis cum carne bestiæ, vel alterius, modò hoc peccatum committatur cum alio, quàm cum proprio coniuge; nam quando committitur cū proprio cōiuge, non est causa sufficiēs diuortij perpetui; quia caro coniugum non diuiditur, nisi per copulam cum alio habitam. Verum tamen est, vxorē posse, quādo sollicitatur à viro ad Sodomię peccatum, discedere ad tempus propter periculum animæ, donec vir resipiscat, eamque nolit ad huiusmodi peccatum prouocare; nō tamen habet causam sufficientem faciendi diuortiū perpetuum. Vtrum vero in foro externo credendum sit, mulieri asserenti, se à viro tentatam fuisse de nefando vitio. Dissensio est inter DD. de qua Farinacius in decis. 178, Rotæ romanæ, Menoch. consilio 286, & Riccius decis. 237.

5 Tertio, pollutionem extraordinariam cum alia, vel secum tantum non esse causam sufficientem diuortij; quia caro propriè non diuiditur. Ità P. Ledesma q. 62. artic. 1. dubio quarto, quidquid dicat Eman. Sà verbo diuortium. Idem dicendum est de concubitu viri cum fœmina mortua, aut cum bestia mortua; nàm iste cōcubitus similis est illi, qui cum statua habetur, quem cōstat non esse sufficientem ad dissoluendum matrimonium; nàm exercens huiusmodi actus non propriè vnitur alteri, nec diuidit carnem suam cum tertia persona.

6 Quartò, sequitur virum, & vxorē esse pares in causa diuortij, cap. Christiana 32. q. 5. Ità Sanchez lib. 10. disp. 3. nu. 6. Gutierez de matrim. cap. 129. n. 2. & alij communiter.

7 Quæres primò, quæ notitia adulterij

tij requiratur ad faciendum diuortiũ? Respondeo requiri, vt coniux, volens facere diuortium ob alterius adulterium, certus sit moraliter de adulterio; nam possessio stat pro altero, & nemo in dubio priuandus est sua possessione.
8 Rogabis quinã dicatur certus moraliter de alterius adulterio.

Respondeo, illum dici certum moraliter, qui non habet leuem suspicionem, sed maximè fundatam, vel vt dicitur, violentam, qualis in foro externo sufficeret ad conuincendam vxorẽ de adulterio, vt accidit, quando ipsa adultera confitetur proprium adulterium, vel quando inuenta est nuda cũ nudo, vel sola cum solo in lecto, ca. literis de præsumptione: non tamen sufficiunt verba amatoria, aut xenia missa vxori ab adultero, aut oscula, & amplexus, nisi adsint aliæ circunstantiæ loci, temporis, vel personarum.
9 Addo, ad faciendum in foro conscientiæ diuortiũ, non requiri, vt adulterium probetur; nam probatio videtur tantummodo requiri pro faciendo diuortio in foro externo. Ità Sanchez l.10.d.12.à nu.40, Eman. Sà loco citato num.5, P. Led.q.62, art. 3, Farinacius tom.4.q.143.§.separatio nu.10, Gutier. cap.129.num.4, & 12.
10 Quæres secundò, vtrùm coniux innocens possit propria auctoritate facere diuortium ab adultero, siuè delictum sit publicum, siuè occultum.

Respondeo posse secluso scandalo, cap. Dixit Dominus 32.q.1. Ratio est, quia iure naturæ frangenti fidem fides seruãda non est; cum ergo adulter fregerit fidem adulterando, sequitur innocentem non teneri fidem illi seruare; sed posse propria auctoritate facere diuortium, negando debitum, & in lõginqua recedẽdo; quamuis in foro externo cogendus sit redire, donec constet de adulterio. Ità P. Ledesl. loco citato arti.3, Sot.d.36.q.vn.art.3, Eman. Sà loco citato nu.1, Nauar.c.22.num. 23, Sanch.l.10.d.12. num. 31, Reginaldus lib.31.n.324, Henriquez lib.11. ca.17. num.2, Coninch.disp.35.dubio primò num.2.
11 Rogabis, vtrũ coniux innocens, qui propria auctoritate fecit diuortiũ, teneatur reddere debitum, & habitare cum adultero, quando per excommunicationem, vel præceptum à Iudice cogitur reddere, vel habitare cũ vxore; eo quòd delictum sit secretum.

Respondeo iuxtà probabiliorem sententiam, ex natura rei non teneri; quia præceptum superioris non obligat in conscientia, quando procedit ex falsa præsumptione, vt patet ex dictis de Legibus, & Censuris. Ità Sanchez loco citato num.34, Reginald.nu. 287, Sotus in quartò dist. 36. q. vn. artic. 4. & alij.

Dixi ex natura rei non teneri; quia ratione scandali vitandi, quod inde sequeretur non obediendo, tenetur obedire, recipiendo vxorem, & cum ea habitando.
12 Ex dictis in hoc quæsito colligi potest, coniuges, qui cõtraxerunt matrimonium inualidum propter impedimentum dirimens, vt propter consanguinitatem, affinitatem, &c. posse in conscientia facere diuortium priuata auctoritate, modò non adsit scandalum, quod facile potest euitari, si vnus coniugum in longinqua se recipiat.
13 Quæres tertiò, vtrùm maritus innocens teneatur aliquando facere diuortium cum vxore adultera.

Respondeo, aliquando teneri sub mortali. Primò quando per diuortium sperat emendationem, & fructum, ca. Si vir de adulterijs; vir enim est caput mulieris, illamque cohibere debet à peccato. Si verò non sperat emendationem, non tenetur facere diuortium; sicut neque tenetur, quando timet maiora incommoda secutura occasione diuortij, vt si periculum adsit, vt ipsa liberius vacet libidini, vel vt sequantur rixæ, & cędes inter ipsum, & Parẽtes vxoris, vel sibi timeat lapsum in-

Ee continen-

continentiæ; tunc enim non tenetur facere diuortium, eo quod nō teneatur cū tanto incommodo corrigere delinquē tem, non existentem in extrema necessitate salutis spiritualis, vt patet ex dictis de Correctione.

Secundò, tenetur facere diuortium, quando imminet scandalum, vt si ipse existimetur conscius, & fautor delicti, nec alia ratione possit occurrere scandalo, quàm per diuortium. Si verò maritus potest alia ratione occurrere scandalo, non tenetur facere diuortium: potest autem occurrere scādalo, manifestando sibi adulterium displicere, reprehendendo vxorem, verberando, &c. Ita Syluest. verbo debitum num. 15. Toletus l. 2. cap. 20. Nauar. c. 16. nu. 28, Coninch. disp. 35. dub. 3, Regin. l. 31. n. 329, Gutierez cap. 129. n. 15, Caiet. verbo matrimonium ad finem, Sanchez l. 10. d. 13. nu. 10, Rebell. 2. q. 17. num. 11, P. Ledes. q. 62. artic. 2. concl. 2. & alij.

Hinc patet, quid dicendum sit de vxore, cuius vir adulteratur; quamuis enim ipsa non teneatur ex officio corrigere virum, cum ipsa non sit eius caput; nihilominus tenetur præcepto correctionis, sicut cæteri, quādo adest spes emendationis, & fructus. Præterea tenetur præcauere scandalum, quamuis vxor raro censeatur causa scandali; eo quod communiter credatur vxori displicere adulterium mariti.

Addo, vxorem rarò teneri denegare debitum viro adultero, vt ipsum corrigat; nam denegatio debiti, vt plurimum erit occasio maioris mali. Ita Eman. Sà loco citato num. 6, P. Ledes. loco citato concl. 1. & alij DD. citati.

14 Quæres quartò, vtrùm dentur aliqui casus, in quibus non liceat facere diuortium ob coniugis adulterium.

Respondeo, plures dari. Primus est in ca. fin. de adulterijs, quando vterque coniux commisit adulterium; ratio est, quia paria delicta mutua compensatione abolentur; nō tamen refert, vtrū vnus commiserit adulterium proprie, & alter Sodomiam, vel bestialitatem; modò certò constet de adulterio, & delicto; nec refert, vtrùm vnus deliquerit antea, vel deliquerit post; vel vtrū vnus sæpius adulteratus sit, & alter tantum semel; vel vtrùm delictum sit publicum, vel occultum; nam in foro conscientiæ non requiritur probatio; sed sufficit, vt caro coniugum dibia sit.

Secundus est, quando vir dedit vxori causam proximam adulterandi, vt quando expressè, vel tacitè concessit vxori facultatem adulterandi, aut quādo conscius adulterij vxoris, non vult prohibere, cum possit absque suo graui detrimento.

Dixi, quando vir dedit causam proximam; quia quando vir fuit tantummodo causa remota, & occasio adulterij vxoris, potest ab ea facere diuortiū, vt accidit, quando vxor adulteratur, eo quod vir iratus eam expulerit domo, aut necessaria alimenta denegauerit, aut debitum recusauerit. Ità P. Ledes. q. 62. art. 1, Sanchez l. 10. d. 5. nu. 7, Coninch. disp. 35. num. 7, Henriquez lib. 11. cap. 17. num. 4, Reginaldus lib. 31. num. 321, Gutierez cap. 129. num. 8, contra Eman. Sà loco citato num. 10.

Tertius casus est, quādo vxor commisit adulterium tantum materialiter, credens illum, cum quo cōmisit adulterium, esse proprium virum, aut credens mortuum esse priorem virum. Ità Eman. Sà loco citato, Henriquez num. 4, Sanchez lib. 10. disp. 5, Gutierez cap. 129. num. 5. & alij communiter c. Ità no, & c. Proposito 33. q. 5. Ratio patebit ex 3. casu.

Quartus est, quando vxor carnaliter cognita est per violentiam, vt patet ex iuribus citatis. Dico per violentiam, quia si cognita fuit non per violentiā; seu per vim præcisam, sed per metum grauem, grauis controuersia est inter DD. vtrum vir possit ab ea facere diuortium; quā controuersiā facilè dissolui

solui potest ex supradictis de vxore, quæ facta est affinis viro per vim aut metum q. 4. pun. 2. quæsito 3; quamuis contrarium sequatur Regin. li. 31. num. 323. & Sanch. lib. 10. disp. 5. num. 10. & 16; nobiscum autem sentit Henriq. li. 11. cap. 17. n. 3.

Quintus casus est, quando vnus coniugum commisit adulterium, inuincibiliter ignorans illum, cum quo adulteratus est, non fuisse proprium coniugem; sicut enim ignorantia excusat à culpa, ita, & à pœna; & ad hunc secundum casum reduci potest tertius.

Sextus est, quando coniux innocens condonauit alteri adulterium expressè per verba, aut tacitè per signa, vt quando vir, probabiliter sciens vxorem commisisse adulterium, adhuc illi spontè debitum reddit, vel petit, vel illam adhuc retinet, vel recipit, cum illam antea dimisisset; nam per illam condonationem cedit iuri suo, quandiu alter coniux reconciliatus non relabitur in adulterium; eo verò relabente, reuiuiscit ius diuortij, vt benè ait Sanchez d. 5. num. 19, Henriquez l. 11. cap. 17, Coninchus disp. 34. dub. 2. num. 11, Reginald. num. 331. & 332, Spec. tertia parte art. P. Ledes. loc. cit. & alij.

15 Quæres quintò, quando vterque coniux commisit adulterium; sed alter iam emendatus est, vtrùm possit emendatus petere diuortium ab altero non emendato?

Respondeo posse, quando emendatus admonuit alterū, vt se corrigeret, & nihilominus noluit se corrigere; sed denuo lapsus est in adulterium. Ratio est, quia si ambo coniuges in adulteriū lapsi essent, & post adulterium reconciliati fuissent; vno eorum relabente, posset alter facere diuortium ex communi DD. sententia; sed hoc idem accidit in præsenti casu; nam quando coniux emendatus admonet alterum, offert illi reconciliationem; ergo si post admonitionem nō vult emendari, potest emendatus ab eo diuertere. Ità Sanchez l. 10. d. 7. nu. 4. P. Ledes. q. 62. art. 1. dubio 2. Henriquez num. 5. Coninck. num. 17. Reginaldus lib. 31. num. 321. & alij.

16 Quæres sextò, vtrùm coniux innocens possit, facto diuortio, cogere adulterum, vt ad se redeat.

Respondeo affirmatiuè cum P. Ledes. q. 62. art. 6. Spec. tertia parte art. 6. Eman. Sà loco citato num. 2. Sanchez l. 10. d. 10. num. 3. Reginaldo num. 325. Gutierez cap. 129. num. 14. & alijs. Ratio est, quia sententia diuortij facta est in pœnam adulteri, & in fauorem innocentis; ergo coniux innocens potest alterum reuocare facto diuortio propter adulterium, & adulter tenetur ad illum redire; alioquin sententia diuortij vergeret in pœnam innocentis.

17 Hinc patet primò, innocentem posse reuocare adulterum in amicitiā, cap. Si vir de adult. quamuis non teneatur illum reuocare cap. Admonere 33. q. 2. Ità Azorius prima parte lib. 13. c. 14. quæsito 13. colum. 1688. Henriquez loco cit. num. 5. Coninch. disp. 35. dub. 2. ad finem Reginaldus lib. 31. nu. 328. Sanchez lib. 10. disput. 13. Gutierez de matrim. cap. 129. num. 13. & alij.

18 Secundò patet differētia inter incestuosum, & adulterum, quòd coniux innocens potest gratiam reconciliationis concedere adultero ad petendūm debitum; non verò potest concedere incestuoso, qui copulam habuit cum consanguineo coniugis innocentis in primo, vel secundo gradu.

19 Quæres septimò, vtrùm adulter, facto diuortio, habeat actionem repetendi innocentē, qui lapsus est in adulterium post diuortium.

Respondeo, posse quidem Iudicem sua auctoritate illos coniuges reconciliare; nam sententia diuortij non abstulit ius superiori, ne possit coniuges separatos quo ad torum, & habitationem iterum coniungere aduitanda pericula incontinentiæ; immò tenetur

hoc facere, quando adest scandalum, vel manifestum incontinentiæ periculum; Ipse verò adulter non habet propriè actionem ad repetendum. Ratio est, tùm quia res iam transijt in iudicatum, nec est retractandum, quod semel benè fuit definitum, cap. Quod bonæ 6.q.4; tùm quia sententia diuortij non fertur sub conditione in fauorem rei; sed absolutè fertur in ipsius odium. Ità P. Ledes.q.62.art.6.concl. 2, Henriquez lib.11.cap.17.nu.3, Sanchez lib.10.disp.9.num.30, Reginald. num.330, Gutierez cap.129. num. 18, & alij.

20 Quæres octauò, vtrum coniux adulter occultus possit petere debitū ab altero coniuge ignorante suum adulterium.

Respondeo posse. Ratio est, quia priuatio iuris petendi est pœna imposita propter delictum adulterij; nullus autem tenetur pœnam subire ante sententiam Iudicis, vel alterius coniugis; nisi aliter constet ex dispositione iuris; sed Iudex, aut coniux innocens nō potest adultero iniungere pœnam priuationis debiti, nisi delictum sibi sit cognitum; nec ipse adulter occultus tenetur suum delictum manifestare; ergo coniux adulter occultus potest petere debitum ab altero coniuge ignorante suum adulterium. Ità Sot. in quarto dist. 36. q. vn. art.4, Sanchez l.1.d.68.num.4, Henriquez l.11.c.15.n. 6. Emanuel. Sà verbo adulterium nu.3, Coninch. disp.35.dub.1. nu.4, & disp. 23.dub. 12. num. 89, Gutierez cap. 34. num.10, P. Ledes.q. 62. art. 1. dubio 1. contra Nau.c.23. num.23, Rebel. l.2.q. 17.num. 3, Rodriquez prima parte ca. 243.num.14.& alios, quorum sententia à nobis sustinēda esset, si lex priuationis debiti constituta contrà adulteros vsu recepta esset antè sententiam Iudicis, vel coniugis innocentis iuxta dicta de Lege pœnali priuatiua.

21 Addo, non solum adulterum occultum, sed etiam publicum, aut cum, qui per sententiam fuit separatus, posse amicabiliter petere debitum; quamuis enim sit priuatus iure petendi; nihilominus potest debitum petere, vt acquirat ius amissum; quod potest acquirere per reconciliationem sibi concessam à coniuge innocente. Ità Nau. loc. cit. & alij.

22 Hinc colligi potest solutio alterius difficultatis, qua quæritur, vtrùm sponsus habens vitium occultum, ratione cuius alter sponsus, si nosset illud vitium, posset resilire à sponsalibus antea valide celebratis; possit cogere alterum sponsum ignarum illius vitij, aut leuiter dubitantem de vitio, vt stet sponsalibus. Ad quam difficultatem.

Respònderi potest cum Sanchez li. 1.disput. 68. numero 7, Coninch.disp. 23.dub.12. conclus. 4.num.97, Henriquez lib. 11. cap. 15. num. 6, Gutierez cap.34.num.10, Reginald.lib.31 num. 267, & Perez de sponsalibus. §.6.posse cogere, vt patet à simili ex ratione allata in responsione quæsiti; militat enim eadem ratio. Hoc tamen intelligitur, modò sponsalia sint valida; alioquin non posset cogere alterum sponsum stare sponsalibus; nullum enim haberet ius cogendi. Ità DD.cit.

Obijcies. Habens occultum aliquod vitium non potest ob simile vitium alterius petere dissolutionem sponsalium; vnde sponsa, cuius fornicatio est occulta, non potest petere dissolutionē sponsalium ob fornicationem sponsi sibi notam, nec fœmina laborans morbo Gallico potest ob similem morbum viri resilire à sponsalibus, nec coniux occultè adulter potest facere diuortiū ob adulterium alterius coniugis sibi notum; ergo neque adulter potest petere debitum à coniuge ignorante suū adulterium, nec sponsa habens vitium occultum sufficiens ad dissoluenda sponsalia potest cogere alterum sponsum stare sponsalibus.

Respondeo, concesso antecedente nega-

negandam esse consequentiam. Ratio, propter quam concedendum sit antecedens, est, quia paria delicta mutua compensatione abolētur. Ratio verò, cur neganda sit consequentia, est, quia reus non tenetur spontè pœnam subire; sed potest expectare, donec sibi inferatur à Iudice, vel ab altero coniuge; consequenter coniux adulter occultus potest petere debitum ab altero coniuge ignorante suum adulterium, & sponsus habens vitium occultum potest cogere alterum sponsum stare sponsalibus.

23 Quæres vltimò, vtrùm coniux adulter, vel innocens possit post sententiam diuortij suscipere Sacros Ordines, vel profiteri in religione, manente altero coniuge in seculo.

Respondeo, virum innocētem posse inuita vxore profiteri in religione, vel Sacros Ordines suscipere, vt patet ex cap. Agatosa 27.q.2. & cap. constitutus de conuersione cōiugatorum. Caueat tamen innocens, ne Ordines Sacros suscipiat, aut religionem ingrediatur, quando delictum alterius est occultum; fieri enim potest, vt nō probato delicto restituatur vxori adulteræ, aut sequatur scandalum ita DD. statim citandi cum Azor loc. cit.

Respondeo secundò, coniugem adulterum non posse absque licentia innocentis Ordines suscipere, aut profiteri in religione; nàm innocens habet ius concedendi reconciliationem coniugi adultero, & illum repetendi; quo iure non potest inuitus priuari: de licentia verò coniugis innocentis tacita, vel expressa potest coniux adulter Sacros Ordines suscipere, aut professionem facere in religione; immò si post sententiam diuortij adulter sæpius petat ab innocente reconciliationem, & innocens nolit eam concedere, potest adulter eligere statum religionis; quia coniux innocens censetur tunc dare licentiam; consequenter non poterit posteà reuocare adulterum, qui sacros Ordines suscepit, aut professionem, aut votum emisit. Ità Sanchez l.10. d.11. num. 16, Henriquez num. 6. ad finem Coninchus disp. 35. dub. 5. n. 36, Reginald. lib. 31. num. 326, Gutierez cap. 129, P. Ledes. q. 53. artic. 4. & alij.

24 Addo, coniugem innocentem remanentem in seculo, postquam adulter suscepit Sacros Ordines, aut postquam ingressus est religionem, non teneri religionem ingredi, aut votum castitatis emittere; nullo enim iure probatur, ipsum ad hoc teneri; nam in capite sanè, & cap. Significasti de conuersione coniugatorum, sermo tantum est, quando matrimonium est integrum, & illęsum; nō verò quādo factum est diuortium. Idem dicendum est, quando innocens facto diuortio ingreditur religionem; tunc enim adulter manens in seculo non tenetur emittere votum castitatis, aut ingredi religionem.

SECVNDA PROPOSITIO.

25 MVltæ sunt causæ sufficiētes ad faciendū diuortium non perpetuum, quò ad torum, & habitationem, quandiù ipsæ causæ durant.

Prima causa est sæuitia mariti, nisi ab ipso sufficiens cautio exhibeatur de non offendenda coniuge, vt patet ex cap. litteras de rest. spoliatorum. Ità Sanch. Regin. Nau. Coninch. Henriq. & alij locis statim citandis cum Gutierez de matrim. cap. 129. numero. 28, & cum Riccio verbo praxis matrim. decis. 235.

Addo cum Sanchez d. 18. num. 19. non solum sæuitiam præteritam præbere iustam causam diuertendi; sed & timorem futuræ sæuitiæ, & malæ tractationis. Hæc sæuitia præsumi potest, quandiù vir retinet concubinam domi, vel etiam extrà domum; consequenter vxor potest à viro recedere, donec vir dederit sufficientem cautionem

nem pignoratitiam, & fideiussoriam, vel saltem iuratoriam expellendi concubinam, illamque non recipiendi in futurum; nam retentio concubinæ est causa sęuitiæ, & multarum molestiarũ inter coniuges. Verum tamen est, viru præstita cautione adhuc posse moderatè percutere vxorem, sicut antea licitè poterat percutere; par enim non est, vt vxor impunè dimittatur delinquere. Videte, quæ diximus in quarto Decalogi præcepto, de reuerentia cōiugum, & præterea Ricciũ decis. 254. vbi tradit, qualis cautio præstanda sit à viro, vt vxor cogi possit ad cohabitandum cum eo.

Secunda causa est furor alterius cōiugis, quando furor est ità vehemens, vt alter coniux periculum subeat cohabitando.

Tertia est, quando vnius coniugum tentauit alterũ occidere, vt benè ostēdit Sanchez disp. 18. num. 22, Couar. 4. decret. parte 2. cap. 7. §. 6, Riccius disp. 236, & alij communiter; videtur enim sufficientem causam diuortij exhibuisse.

Quarta est, quando alter coniux instigat alterum ad peccatum, & præmissa correctione non desistit ab instigando, in quo casu coniux instigatus timēs sibi lapsum potest recedere; quia non tenetur cum altero coniuge permanere cum tanto periculo.

Quinta est, quando delictum vnius coniugis potest esse alteri causa grauis damni, vt quando vxor est venefica interficiens filios, aut quando timetur, vt enecet virum.

Sexta causa est lapsus vnius in infidelitatem, vel hæresim; lapsus enim in hæresim, vel infidelitatem, est quædam fornicatio spiritualis, ob quam licitum est facere diuortium, sicut est licitum ob fornicationem carnalē cap. Idololatria, & cap. Quantò de diuortijs. Ità Henriquez loco citato nume. 6, Nauar. cap. 22. num. 21, & alij apud Henriquez loco cit. Coninchus disp. 35. num. 24, Reginald. num. 314.

Septima causa potest esse votum cōmuni consensu emissum, in quo casu possunt coniuges separari quoad torum, si remiserunt sibi obligationem reddendi debitum; immò possunt ambo religionem ingredi, & in ea profiteri; vt patet ex supra dictis. Videte Rebel. locis citatis, Sanchez disp. 17, & 18, Valentia tomo 4. disp. 10, quæst. 4. punct. 2, Nauar. cap. 22. num. 21, Syluest. verbo diuortium, Henriquez lib. 11. cap. 17. num. 6, & 7, & P. Ledesma. 62. parte 1. ad finem:

26 Quæres, quemnam sequantur filij facto diuortio?

Respōdeo, iure ciuili sequi partem innocentem. Ità Emanuel. Sà verbo diuortium num. 12; nam potior videtur conditio innocentis.

Vtrùm vero vir teneatur facto diuortio alere vxorem, aut saltem possit in foro conscientię alimenta denegare vxori adulterę occultę.

Videri potest Sanchez lib. 10. disp. 8. num. 25, Suedus de alimentis tit. 1. q. 18, Rodriquez 1. parte cap. 240. num. 4, Gutierez cap. 129. num. 21, & sequētibus, Menoch. consilio 853, Riccius decis. 235.

PVNCTVM VI.

De peccatis contingentibus in celebrando contractu Matrimonij, & in vsu matrimonij iam celebrati.

1 *Quibus modis peccare possint coniuges in contrahendo matrimonio.*

2 *An peccet mortaliter, qui benedictiones matrimonij omittit.*

3 *A quo fieri debeant benedictiones.*

4 *An benedictiones recipiendæ sint in secundis nuptijs.*

5 *Quibus modis peccent coniuges in vsu matrimo-*

matrimonij iam contracti.

6 *Quomodò coniuges in actu matrimonij peccent contrà modum.*

7 *Quomodò peccent coniuges contrà finem.*

8 *Quandonam non liceat accedere ad vxorem ob damnum illius.*

9 *An sit peccatum accedere ad vxorem tempore menstrui.*

10 *An vxor teneatur reddere debitum viro petenti tempore menstrui.*

11 *An sit peccatum mortale accedere ad vxorem grauidam.*

12 *Quandonam sit periculum abortus.*

13 *An qui est causa abortus fiat irregularis.*

14 *An necesse sit coniuges in actu matrimonij simul seminare.*

15 *An vxor possit se tactibus excitare, donec seminet, quandò vir iam seminauit.*

16 *An vir peccet mortaliter, quandò copula incepta se retrahit.*

17 *An copula maritalis licita sit seni, qui semen extrà vas prodigit.*

18 *Quandonam copula licita sit seni; & an peccet mortaliter fœmina, quæ statim post copulam mingit, vt semen effundatur.*

19 *Quam malitiæ speciem habeat pollutio inter coniuges extrà vas.*

20 *An coniuges teneantur cohabitare.*

21 *An vxor teneatur sequi virum.*

22 *An vir possit alio transferre habitationem.*

23 *An vxor teneatur sequi virum, qui in exilium pellitur.*

24 *An vxor teneatur sequi virum solitum vagari.*

25 *An vxor teneatur sequi virum solitum vagari, quandò vxor hoc ignorabat.*

26 *An vir teneatur sequi vxorem.*

27 *An vir possit abstinere ab habitatione vxoris ob dotem non solutam.*

28 *An copula maritalis haberi possit in Ecclesia.*

29 *An licitum sit congredi cum vxore, quandò sumenda est Eucharistia.*

30 *An vsus matrimonij licitus sit die festo, vel tempore quadragesimæ.*

31 *An tactus, & oscula licita sint coniugibus.*

32 *An habens votum possit petere, vel reddere debitum.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 MVltis modis peccare possunt coniuges in contractu matrimonij. Primò defectu consensus, quãdo scilicet interius non consentiunt; in quo casu matrimonium est inualidum; quamuis in foro externo præsumatur validũ, vt patet ex supra dictis.

Secundò, ex parte alicuius impedimenti dirimentis, aut defectu absentiæ Parochi, & testium, vt patet ex supra dictis.

Tertiò defectu ætatis, vel temporis, vt dictum est de ętate requisita ad matrimonium, & de impedimento impotentiæ.

Quartò, defectu denuntiationum, de quibus supra. Hic tamen vnum aduertendum est, videlicet eum, qui intra quatuor menses post peractas denuntiationes non contraxit matrimonium, non posse matrimonium inire, nisi nouas denuntiationes præmittat arbitrio Episcopi. Ità Cardinalium Congregatio apud Rebel. in declarationibus Cardinalium sec. 2. num. 8. immò hic Mediolani existimo, repetendas esse omnes denuntiationes, quãdo matrimonium non est celebratum intra mensem, vt patet ex decretis Prouincialibus, vel saltem intra duos mẽses iuxta consuetudinem.

Quintò, ex parte finis, quando contrahentes in contractu matrimonij sibi proponunt malum finem: nam peccant iuxta grauitatem, vel leuitatem finis propositi, vt patet ex regulis generalibus de peccatis, & bene tradit Nauar. cap. 22. num. 79.

Sextò, ratione alicuius peccati mortalis nondum deleti per Confessionẽ, vel

vel per contritionem; nam recipiens Sacramentum indignè, peccat mortaliter; sed qui matrimonium contrahit cum peccato mortali nondum deleto per Confessionem, vel per contritionem, indignè recipit Sacramentum; ergo peccat mortaliter. Ità Sanchez, Rodriquez, & alij apud Gutierez cap. 83. nu. 13.

1 Septimò, defectu benedictionum omissarum; coniuges enim post contractum matrimonium debent benedici debito tempore; quamuis non peccent mortaliter consumando matrimoniū ante benedictionem. Ità Henriquez li. 11. cap. 16. nu. 3, Sanch. lib. 3. disp. 12, Gutier. cap. 106. num. 13, & alij communiter apud Henriq. loc. cit.

2 Rogabis primò, an peccet mortaliter, qui benedictiones omittit sine contemptu.

Respondeo cum Sanchez l. 7. d. 82, Gutierez loco cit. n. 12, Spec. prima parte art. 12. Eman. Sà verbo matrimonium nu. 6, & alijs, contra Henriq. lib. 11. cap. 16. n. 2, & nonnullos alios, non peccare mortaliter; nam benedictiones sunt tantummodo Sacramentalia, quæ non videntur tanti momenti, quā ea sunt ea, quæ Baptizato præmittuntur, consequenter illorum omissio non videtur sufficiens ad peccatum mortale.

3 Rogabis secundò, à quo fieri debeant benedictiones.

Respōdeo, fieri posse ab Ordinario, vel à Parocho sponsi, vel sponsæ, vel ab alio Sacerdote de ipsius licentia. Si verò alius Sacerdos absque licentia Parochi, vel Ordinarij, benedicat spōsis, incurrit ipso facto suspensionem ab officio, donec ab Ordinario Parochi absoluatur. Vt patet ex Trident. de reformat. matrim. sess. 24. cap. 1. Vtrùm verò religiosus benedicendo absque licentia, præter suspensionem incurrat etiam excommunicationem latam in Clemētina prima de Priuilegijs, patet ex dictis disp. 2, non incurrere iuxtà Rebel. ibi citatum. Idem tenet Henriq. lib. 13. c. 38. num. 2, Suarez de cens. disp. 12. c. 4. nu. 13, Saytus l. 4. c. 15. n. 2. contrà Nauar. to. 2. consil. consilio primo de pœnis. l. 5. qui hoc probant, tum ex declaratione Card. tum ne duplex pœna incurratur pro vno delicto, per tradita à Decio cap. de causis de officio delegati. Videte Sanchez l. 3. de matrimonio d. 52. nu. 4. & lib. 7. disp. 82. An vero quilibet Parochus cōtrahentium possit benedictiones impendere. Patet ex supradictis de assistentia Sacerdotis in matrimonio cum Sanch. & alijs, quibus addi potest Farinacius in 4. p. declarat cum decis. quem citat, & sequitur Gutier. cap. 106. num. 8. contra nonnullos alios.

4 Rogabis tertiò, vtrùm qui semel contraxit matrimonium, & mortuo primo cōiuge aliud matrimoniū inijt, teneatur in secundò matrimonio recipere benedictiones.

Respondeo, non teneri, etiamsi forte primum matrimonium fuerit inualidum; nam benedictiones non respiciūt nuptias, sed personas; si ergo personæ semel eas receperunt, non est ratio cur astringantur ad illas de nouo recipiendas. Ità Sanchez lib. 7. disp. 82. num. 15, Henriquez loco cit. Gutierez num. 14; & cap. 48, Reginald. lib. 31. num. 50, Coninch. disp. 27. dub. 8. num. 72, Rebel. lib. 3. q. 20. num. 3, Nauar. c. 22. num. 83, & alij; non nego tamen, quin coniux, qui semel in primo matrimonio accepit benedictiones, possit eas iterum recipere in ijs locis, vbi consuetudine receptum est, vt vterque eas recipiat; nam consuetudo potest abrogare legem. Ità Sanchez disp. 82. nu. 24. & alij apud Henriquez lib. 11. cap. 16. num. 2.

Rogabis quartò, vtrùm peccent cōiuges petentes, aut reddentes debitum ante benedictiones.

Respōdeo cum Sanchez lib. 3. disp. 12. num. 4, Coninch. disp. 27. dub. 8. num. 74, Gutierez cap. 58. num. 3, Reginald.

grauius, lib. 31. num. 258. & alijs apud Sanchez loco citato contrà nonnullos alios; nõ peccare saltem grauiter; quia nullo præcepto cõstat grauiter peccare, vt colligitur ex Tridentino sess. 24. cap. 1. vbi hortatur coniuges, ne cohabitent ante benedictiones.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 MVltis modis peccare possunt coniuges in vsu matrimonij iã contracti, vt patet ex his duobus versibus, in quibus exprimitur, quid seruãdum sit in vsu matrimonij, vt actus matrimonialis licitus sit, ac meritorius.

Sit modus, & finis sine damno, solue, cohære.
Sit locus, & tempus, tactus, nec sperNito votum.

6 Circa particulam sit modus, videnda sunt, quæ infra dicam de coniunctione naturali facta modo indebito, de Pollutione, & Sodomia; peccatur enim contrà modum, quando non seruatur situs, & modus congrediendi, aut quando non seruatur debitum vas, aut quando semen voluntariè extra vas funditur, vt benè obseruat Henriquez lib. 11. cap. 16. num. 6. & alij communiter.

7 Circa particulam sit finis, aduertendum est, coniuges debere sibi constituere finem honestum E. g. procreationem filiorum, fugam incontinẽtiæ, &c. alioquin peccant pro ratione mali finis, quem sibi constituunt; vnde vir accedens ad vxorem causa delectationis peccat; sed non mortaliter; nàm huiusmodi finis non habet tantam oppositionem cum ratione, vt inter côiuges constituat culpam lethalem, vt benè ait Nauar. cap. 16. num. 23. Sanchez lib. 9. disp. 11. num. 4. Emanuel. Sà verbo debitum ad finem, Coninch. disp. 34. dub. 1. Reginald. lib. 31. num. 340. Coniux verò, qui reddit alteri petenti ob delectationem, non peccat; nam reddit, quod tenetur petẽti illicitè ob circunstantiam personæ; qui verò accedit ad propriam vxorem cum cogitatione alterius personæ, grauiter peccat pro qualitate personæ, quam mente reuoluit; vndè si mente reuoluat vxorem alterius, committit adulterium mentale exprimendum in Cõfessione. Similiter vir accedens ad suam vxorem animo accedendi, etiãsi sua non esset, grauiter peccat peccato adulterij interni; nàm habet delectationem morosam, & prauam intentionem de re mortaliter mala. Ità Valẽtia loco citato, Sanchez lib. 9. disp. 14. Reginald. lib. 31. num. 333. conclus. 2. & alij communiter.

8 Circa particulam. Sine damno, patet ex supra dictis, quatenùs liceat negare debitum cum periculo grauis morbi, vel detrimenti. Hic solum supersunt nonnullæ difficultates breuiter explicandæ.

9 Prima difficultas est, vtrùm sit peccatum accedere ad vxorem tempore menstrui.

Respondetur accedere ad vxorem tempore menstrui naturalis, quod fœminæ pati solent singulis mensibus, vt plurimum esse peccatum veniale. Ratio est, quia videtur esse quædam inhonestas, & turpitudo naturalis accedere tempore menstrui ad vxorẽ, quæ tunc temporis est inepta ad retinendum semen, ita P. Ledes. q. 64. art. 1. dubio 3. Henriquez lib. 11. cap. 15. num. 7. Sanchez lib. 9. disp. 21. num. 5. Rodriquez prima parte cap. 243. Speculum tertia parte art. 19. conclus. 4. vbi citat Paludanum, Almainum, & alios. Quando verò vir patitur fluxum seminis, non peccat neque venialiter petendo; tùm quia proles nullum inde patitur damnum; tum, quia hoc esset onus nimis graue. Ità Sanchez loco citato nume. 9. & alij.

Dixi menstrui naturalis; quia quando fluxus menstruorum est innaturalis, & continuus, non peccat vir accé-

dendo ad vxorem; alioquin raro posset vti iure suo. Itá Reginald. lib. 31. num. 342, Nauar. Antoninus, & alij apud Sanchez l.9.d. 21. num.8, contra Caietanum, Syluest. & alios, existimãtes, esse peccatum mortale; eo quòd afferatur præiudicium proli; quæ monstruosa solet nasci; quando coniuges congrediuntur tempore menstrui; sed hæc ratio facilè dissoluitur dicendo, prolē raro monstruosam nasci ex hoc præcisè, quòd copula tempore menstrui habeatur.

Addo melius esse proli, vt ità nascatur, quam, vt nullo modo nascatur.

10 Rogabis, vtrùm vxor teneatur reddere debitum viro petēti tempore menstrui.

Respōdeo cum Syluestro verbo debitum num.12, Rebel.lib.3.q.19, Henriquez lib.11.cap.15.num.71, & alijs contra Sanchez loco citato numer.15, Coninchum disp.34.dubio 9.num.76, & alios, non teneri reddere; quia non est obligatio reddendi, quando adest turpitudo, tenens se ex parte actus, & faciens actum illicitum; sed in hoc casu adest quædam turpitudo tenens se ex parte actus, faciensque actum illicitum; ergo vxor non tenetur reddere debitum viro petenti tempore menstrui; immò peccat venialiter reddendo; eò quòd actus habeat quandam turpitudinem. Hoc tamen intelligitur; nisi adsit iusta causa reddēdi tunc temporis.

11 Secunda difficultas est, vtrùm sit peccatum mortale accedere ad vxorē cum periculo abortus.

Respondetur affirmatiuè cum Nauar. cap.16.num.53, Syluest. verbo debitum num.8, Valentia tom.4.disp.10. q.6.pun.2, Rebel.lib.3.q.19, Sanchez lib.9. disp. 22.num.1, Coninch. disp. 34.dub.9. nume.77, Reginald. lib.31. num.286, & alijs. Ratio est, quia repugnat rectæ rationi, vt aliquis velit delectationem capere cum graui damno, & periculo alterius.

Dixi cum periculo abortus; quia secluso abortus periculo, non videtur illicitum accedere ad vxorem grauidam; nulla enim sufficienti ratione probatur hoc esse illicitum, alioquin cōiuges essent obnoxij innumeris peccatis, cùm vt plurimum vxores sint grauidæ. Itá Speculum loc. cit. cōclusione tertia. Henriq. loc. cit. Sanch. l.9. disp.22.num.6. & alij, quamuis multi oppositum sentiant.

12 Rogabis primò; quandonàm sit periculum abortus.

Respōdeo, periculum abortus adesse; primo tempore coagulationis, & formationis fętus; quando autem formetur fętus, seu animetur, dictum est de homicidio in tract. de restitutione. Secundò, adest periculum fętus, quando coniuges congrediuntur proximè ante partum; nam eo tempore periculum est, vt fœtus ob seminis abundantiam suffocetur. Raro tamen constat, coniugibus hic, & nunc subesse tale periculum, vt teneantur illud sub mortali euitare. Ita Sanch. Coninch. Reginald. & alij locis citatis.

13 Rogabis secundò, vtrùm vir incurrat irregularitatem, quando est causa abortus accedendo ad vxorem.

Respondeo affirmatiuè, quando est causa abortus fętus animati anima rationali, vt patet ex dictis de irregularitate ob homicidium. Concedo tamē, eum, qui cum fœmina congrediendo, est causa abortus masculini ante 40. diem, non teneri se gerere tanquam irregularem; nam ante 40. diem rarissime formatur fętus.

Neque obstat, in dubio facti quemlibet debere se gerere tanquam irregularem.

Respondetur enim cum Rebel. loc. cit. nu.17, Perez de abortu f. 259, Henriq. lib. 14.c. 14. num. 3, quemlibet teneri se gerere tanquam irregularem, quando dubium est pro vtraque parte probabile, in hoc autem casu; non est dubium probabile pro vtraque parte;

sed

sed est tãtummodò leue dubium; nam rarissime formatur fętus ante 40. diem; consequenter non adest probabile dubium, fętum animatum fuisse anima rationali ante 40. diem.

14 Circa particulam solue, satis dictum est suprà de obligatione reddendi debitum: hic solum supersunt aliquæ difficultates breuiter examinandæ.

Prima difficultas est, vtrùm necesse sit coniuges in actu matrimoniali simul seminare.

Respondetur negatiuè; quia secundum probabilissimam sententiam semen fœminæ, nec actiuè, nec passiuè concurrit ad generationem. Expedit tamen, vtrumque coniugem simul seminare; nàm semen fœminæ iuuat saltem ad formandum formosiorem fœtum; qua de causa coniux tardior ad seminandum potest se tactibus præparare ad copulam, vt possit simul cum alio seminare, vt patebit ex infra dicẽdis p. 9. præterea potest vir, postquam seminauit, continuare copulam, vt fęmina, quæ nondum seminauit, seminare possit; hoc enim pertinet ad completam vxoris copulam. Ità Caietanus secunda secundæ q. 15. artic. 11. & alij apud Henriquez lib. 11. cap. 16. num. 7. vbi ostendit, virum, postquam seminauit, non teneri expectare tardantis fæminæ seminationem; quia periculũ est, vt hoc pacto impediatur generatio.

15 Ex quo fit, vt si vir, postquam seminauit, se retrahat ante seminationẽ vxoris, vxor se possit tactibus excitare donec seminet. Ratio est, tùm quia grauem alioquin sentiret afflictionem, si cogeretur ità remanere libidine excitata; tùm quia illi tactus ordinantur ad completum actum cõiugalem, qui consistit in vtriusque seminatione; tũ quia quamuis semen vxoris nõ sit necessarium ad generationem, nihilominus est valdè vtile; cum iuuet ad formandum pulchriorẽ fœtum; tùm quia sicut licitum est coniugi præparare se ad copulam, ità etiam perficere actum copulæ. Hoc tamen non valet in viro, qui tactibus se polluit, postquam fœmina se retraxit, vt patet ex contraria ratione. Ità Sanchez lib. 9. disp. 17. numero 10.

16 Secũda difficultas est, vtrùm peccatum mortale committatur à viro, qui copula incepta desistit à seminando, quando vxor iam seminauit.

Respondeo cum Sanchez l. 9. d. 19. num. 4. Henriq. loc. cit. contrà nonnullos alios, peccare mortaliter; quia hoc est contra finem generationis, quæ postulat, vt consumato coitu ex parte fęminæ consumetur etiam ex parte viri; alioquin frustraretur, ac prodigeretur semen fœminæ. Secus dicendum est, quando vir, postquam seminauit, se retrahit de consensu vxoris, antequam ipsa seminet; secluso tamen periculo incontinentiæ in fœmina.

17 Tertia difficultas est, vtrùm maritalis copula licita sit seni, qui dum congreditur cum sua vxore, fundit semen extrà vas, nec potest seminare intrà vas fœmineum.

Respondetur cum Nauar. loco citato, Reginaldo lib. 31. n. 334. conclus. 6. & alijs apud Sanchez lib. 9. d. 17. num. 20. senem, quando habet probabilem spem seminandi intra vas, posse coire, conando seminare intra vas debitum, quamuis semen forsasse extrà vas fundatur præter intentionem, vt patet à simili in frigidis, quibus cõcessum est triennium ad experiendum, an sint potentes; si verò senex sciat se non posse effundere semen intrà vas, non potest vti copula, quamuis possit vti osculis, & amplexibus secluso periculo pollutionis extrà vas iuxta dicenda p. 9.

18 Hinc ergò patet, senem habentẽ spem probabilem seminandi intrà vas posse vti copula; dat enim operam rei licitæ possibili, & sibi permissæ: vt patet à simili, quando quis post matri-

monium consumatum ita detruncatur pudendis, vt vix seminare possit intra vas, aut quando vxor post matrimonium ita fit arcta ob aliquem morbū, vt vix carnaliter cognosci possit. Ita Henriq. lib. 11. cap. 16. num. 7. & alij.

Rogabis vtrū sit licita copula vxori, quæ post coitum non potest semen retinere intra vas.

Respondeo affirmatiuè. Ratio est tùm quia ista feminis expulsio euenit per accidens, & præter intentionem; tùm quia vxor sæpe retinebit semen necessarium ad generationem expulso superfluo. Verum tamen est, fœminam, quæ post copulam statim mingit, vel aliquid aliud facit, vt receptum semen effundat, peccare mortaliter; facit enim contra finem, ad quem institutū est semen à natura, vt benè ait Sanch. locis citatis d. 20. num. 5, Rebel. l. 3. q. 19. num. 15, Henriquez loco citato ca. 16. num. 8, Reginaldus lib. 31. n. 334. ad finem, & alij.

19. Quarta difficultas est, quam malitiæ speciem habeat pollutio inter coniuges extra vas debitum.

Respondetur, habere speciem adulterij; quia coniux non seruat fidem alteri datam de corpore illi castè custodiendo. Addo cum Sanchez d. 18. nu. 4. & 5, Reginald. nu. 353, hanc circumstantiam necessariò explicandam esse in Confessione, videlicet pollutionem commissam fuisse cum propria vxore, alioquin pœnitens non sufficienter explicaret peccatum, vt benè ostendit idem Sanchez locis citatis.

20. Circa particulam cohære, cōsurgunt aliquæ difficultates breuiter hic examinandæ.

Prima est, vtrùm coniuges teneantur simul cohabitare.

Respondetur affirmatiuè, vt patet tùm ex cap. litteras de restitutione spoliatorum; tùm quia matrimonium initur ad suscipiendam prolem, & ad vitandam fornicationem; proles autem non susciperetur, nec fornicatio euitaretur, si coniuges non cohabitarent.

21. Ex quo patet, vxorem teneri sequi virum, quando nullum extat pactum in contrarium, cap. vnaquæque 13. q. 2. Concedo tamen, vxorem non teneri sequi virum, aut cum illo cohabitare, quando adest iusta causa non cohabitandi, seu non sequendi virum, vt accidit, quando vxor non potest illum sequi, absque graui damno animæ, vel corporis; aut quando habet iustam causam faciendi diuortium quò ad torum, & habitationem iuxtà suprà dicta, aut quando vnus coniugum timet sibi infectionem lepræ, vel alterius cōtagiosi morbi cohabitando cum altero coniuge infecto; coniuges enim non obligantur cohabitare cum tanto incommodo. Ità Eman. Sà verbo diuortium coniugale nu. 19, Nauar. cap. 16. num. 25, Sanchez l. 9. d. 24. nu. 29, Val. to. 4. d. 10. q. 5. pun. 3 & alij. Verum tamen est, coniugem sanum in hoc casu non debere ab altero coniuge ita longè recedere, vt non possit alteri coniugi cætera obsequia exhibere; nō enim eximitur ab alijs obsequijs præstandis. Ita Reginaldus lib. 31. num. 303, Sanchez loc. cit. & alij.

22. Secūda difficultas est, vtrùm vir, qui cum vxore fecit conuentionē non transferendi alio suam habitationem, possit eam alio transferre.

Respondetur, non posse; nam tenetur seruare promissionem, & fidem alteri coniugi datā; immò tenetur soluere pœnam addictam promissioni, si non seruet promissionem, vt benè docet Sanch. lib. 1. d. 40. nu. 5. citans alios DD. Concedo tamen superueniente noua, & iusta causa transferendi alio habitationem, posse alio transferre, vt accidit, quando vir compellitur alio se transferre per exilium, aut ad defendendas res familiares, aut ob inimicitias capitales, aut propter aeris intemperiem; nam promissio non transferendi alio domicilium censetur facta sub hac conditione, nisi iusta causa superueniat

ueniat transferendi. Ita Rodriguez 1. p.c. 15. num. 2. & alij apud Sanch. l. 1. d. 46. num. 3.

23 Hinc sequitur, vxorem teneri sequi maritum, qui pellitur in exilium, aut excõmunicatur; quãuis antea pactum fecerit non transferendi alio domicilium iuxta Sanch. loc. citato n. 12, Gutier. c. 23. n. 11, Regi. n. 309. & alios, contra Henriq l. 11. c. 10. nu. 4. & alios, vt patet, tùm ex dicta ratione; tũ quia Lege si cum dotem. §. Sin autem ff. soluto matrimonio dicitur, vxorem debere sequi viri infortunium, non quidem per modum pœnæ; sed tanquam onus adnexum matrimonio.

24 Tertia difficultas est, vtrùm vxor teneatur sequi virum, si vir tempore contracti matrimonij solebat vagari.

Respondetur affirmatiuè, si hoc notum erat vxori; nam vxor censetur se voluisse ad hoc onus obligare; modò vir non vagetur ex turpi aliqua causa. Si verò sponsa ignorabat, virum solitum esse vagari, non tenetur illum sequi; quia non tenetur tantùm onus subire, sequendo virum vagantem, nisi forte possit illum sequi absque suo notabili incommodo. Ità Sanchez loco cit. num. 6, Reginaldus loco cit. n. 311, Gutierrez de matrim. cap. 23.

25 Quarta difficultas est, vtrùm vir debeat sequi vxorem aliò transferentem domicilium.

Respondetur affirmatiuè, quando transfert ex causa necessaria, vt patet tùm ex ratione dicta in prima difficultate; tùm quia coniuges sunt pares quo ad mutua obsequia coniugalia.

Dixi, quando transfert ex causa necessaria; quia seclusa necessitate vxor non potest cogere virum ad sequendũ seipsam; ipsa enim est subdita viro, & vir est caput vxoris, consequẽter vxor non potest cogere virum ad sequendũ se; sed potius vir potest eligere domicilium, & cogere uxorem ad sequendũ seipsum nisi adsit pactum in contrarium, ut dictum est, aut nisi adsit iusta causa non cohabitandi simul. Ità Sanchez loco cit. nu. 14, Gutierez cap. 23, num. 14, & alij communiter.

26 Vtrùm uerò maritus possit abstinere à cohabitatione uxoris propter dotem sibi promissam, sed non solutã, dissensio est inter DD. mihi uidetur probabilius dicẽdum, non posse; quia obligatio cohabitandi non oritur ex dote soluta, sed ex ipso matrimonij cõtractu. Poterit tamen maritus cogere promittentem, ut sibi promissam dotem soluat. Ità Sanchez l. 9. d. 5. Regin. n. 304, & alij.

Circa particulam sit locus, satis cõstabit ex infra dicendis, ubi agam de Sacrilegio in materia luxuriæ q. 4. pun. ultimo.

27 Circa particulam tempus, difficultas est primò, utrùm licitum sit cõgredi cum uxore eo die, quo sumenda est Eucharistia. De qua difficultate dictum est de Eucharistia, unde remitto uos ad ibi dicta.

28 Secundò, utrùm die festo, uel tempore Quadragesimæ licitus sit usus matrimonij.

Respondetur affirmatiuè; quia nullo iure prohibetur, nec est opus seruile. Ità Eman. Sà loco citato nu. 14. Nau. c. 16. n. 24, Sanchez l. 9. d. 12. num. 5. P. Ledes. q. 66. art. 1, Henriq. l. 11. c. 16. n. 5, Reginald. lib. 31. n. 344, Coninch. loco supra cit. Rebel. loc. cit. n. 6. & alij.

Circa particulam tactus, difficultas est utrùm tactus & oscula licita sint inter coniuges. De qua re dicam infra, puncto nono.

Circa particulam, nec spernito uotum, difficultas est, utrùm licitum sit coniugi astricto uoto Castitatis petere, uel reddere debitum. De qua re satis dictum est in secundo Decalogi præcepto, de voto Castitatis, unde uos ad ibi dicta remitto.

FIN.

PVNCTVM VII.

Vtrùm motus sensualitatis sint peccata.

1 SVpponendum est primò, concupiscentiam, & sensualitatem secundum se non esse peccatum, appellatur autem peccatum à S. Paulo ad Rom. 7; non quia ipsa sit formaliter peccatum; sed causaliter; eo quòd ad peccatum inclinet. Difficultas igitur in præsenti non est de concupiscentia secundum se, sed de motibus ipsius, vtrùm scilicet omnes motus sensualitatis sint peccata. Pro cuius difficultatis intelligentia.

2 Supponendum est secundò, motus sensualitatis alios esse primo primos, alios secundo primos. Motus primo primus dicitur ille, qui repentè consurgit, & omnem præuenit rationis cōsiderationem, ita ut nulla sit apprehensio, uel suspicio malitiæ. Motus secundo primus dicitur ille, qui succedit motui primo primò; cū autem in hoc motu secundo primo adsit aliqua malitiæ aduertentia, sequitur, ipsum esse peccaminosum, interueniente consensu voluntatis, ut mox dicam.

PRIMA PROPOSITIO.

3 MOtus primò primi, qui rationem omninò præueniunt, nō sunt peccata. Ratio est, quia non sunt in nostra potestate, nec sunt voliti in se ipsis, aut in causa; nullum autem est peccatum, quod non sit voluntarium, & quod non sit in nostra potestate cuitare cum Dei auxilio. Ità Valentia tomo 2. disp. 6. q. 4. punct. 2, Vasquez 1. 2. disp. 106, Martinus Becanus 2. parte, tract. 2. cap. 5. q. 4, & 5, & alij communiter, & hoc valet non solum in primis motibus sensualitatis, verum etiā in primis motibus voluntatis, & intellectus, vt accidit, quando aliquis subito male suspicatur de proximo, ità Vasquez loco citato cap. 3, vbi citat Capreolum, & alios.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 MOtus sensualitatis secundo primi, qui præuideri, & caueri potuerunt, non sunt peccata, quando proueniunt ex causa habente aliquam honestatem, vel vtilitatem, vt quando proueniunt ex auditione peccatorum turpium in Confessione. Ratio est, quia, vt isti motus sint peccaminosi, non sufficit quodlibet volūtarium, quod sufficit in alijs rebus; sed requiritur maius voluntarium, tanquàm circunstantia, sine qua dicti motus, vel non sunt peccata, vel sunt tantummodò venialia. Cur autem maius voluntarium requiratur in his motibus. Ratio est, quia sunt nobis valde connaturales, & in nobis facile oriuntur ex infirmitate naturæ, quæ nos multum excusat; consequenter non ita facile imputantur ad culpam, sicut imputantur aliæ actiones prauæ, vt homicidium, &c. hæc enim non requirunt tantum voluntariū, nec ita excusantur ob infirmitatē naturæ, sicut excusantur

tur motus sensualitatis, vt benè tradit Vasquez in opus. de restit. cap. 3. dub. 6. num. 24.

Dixi in Propositione, quando proueniunt ex causa habente aliquam honestatem, vel vtilitatem; quia, si proueniant ex causa non habente vllam honestatem, vel vtilitatem, sunt peccata; repugnant enim rationi, & incitant ad vlteriorem libidinem.

5 Verumtamen est, motus, qui proueniunt ex causa tantummodò venialiter mala, in qua præuideri, & caueri potuerunt, esse peccata venialia, vt quando proueniunt ex iocosis verbis, ex curioso aspectu, lectione curiosa &c. isti enim motus sunt sufficienter voluntarij, ità vt imputentur ad culpā venialem; non sunt tamē peccata mortalia; quia, vt imputentur ad mortalia, requiritur maius voluntarium, quàm sit volūtarium in causa venialiter mala, in qua præuisi sunt. Hæc doctrina intelligenda est; modo in motibus non intendatur delectatio, nec sit periculū consentiendi; nām quando adest huiusmodi periculum, vel quādo turpis delectatio intēditur, absque dubio motus sunt peccaminosi mortaliter, ita Vasquez, Henriquez, & alij, quos referam pun. 10. proposit. 1.

6 Quæres primò, vtrùm, vt motus sensualitatis sint peccata, requiratur aduertentia.

Respondeo cum Vasquez prima secundæ disp. 107, Martino Becano loco citato q. 5, Lessio lib. 4. cap. 3. dubio 5. num. 116, & pluribus alijs, quos citaui de Peccatis q. 2. pun. 3, requiri actualē aduertentiam ipsorum motuum secūdum rationem malitiæ; vel saltèm requiri expressam aliquā dubitationē, seu scrupulum de malitia, vel periculo eius; quapropter sentiens nihil aduertat ad malitiam horum actuum, nō imputantur ad culpam. Ratio est; quia sine aduertentia, non potest aliquid esse voluntarium; voluntas enim non fertur in incognitum; sed nullum est peccatum, nisi sit voluntarium; ergo isti motus nō sunt peccata, nisi adsit aduertentia malitiæ. Hæc ratio nō solùm valet in motibus sensualitatis; verum etiam in alijs actionibus externis, quæ non imputantur ad culpam, quando exercentur absque vlla aduertentia malitiæ, quam habent. Ex quo fit, vt si aliqua actio plures habeat malitias, & vna tantum aduertatur, illa solùm imputetur ad culpam; & hoc potissimum habet locum in ijs, quæ mala sunt quia prohibita, idest in ijs, quæ prohibita sunt iure positiuo, vt in comestione carnis tempore ieiunij, & in alijs præceptis. In ijs verò, quæ sunt per se mala, idest quæ prohibita sunt iure naturali, non contingit inaduertentia, nisi in subitis quibusdam casibus, seu motibus, vt accidit, quando quis ira correptus statim aliū percutit, vel quando quis sagittam iacit ad vulnerandam feram, nihil cogitans de periculo homicidij secuturi. Ità Vasquez loco citato nu. 13, & alij. Videte, quæ dixi de Peccatis q. 2. pun. 4, vbi ostendi ad peccatum mortale requiri plenam aduertentiā, & non sufficere semiplenam, qualis est, quæ reperitur in semiebrijs, in semidormientibus, aut in ijs, qui non plenè à somno excitati sunt, aut etiam in ijs, qui plenè vigilant, sed alio distrahuntur, vt benè ait Nauar. in summa præludio 9, Gaiet. verbo delectatio in summa, Vasquez loco citato numero 11, & alij communiter.

7 Quæres secundò, qualis consensus requiratur, vt motus sensualitatis sint peccata mortalia.

Pro solutione huius quæsiti notandū est, consensum duplicem esse, vnū directum, & expressum, alterum indirectum, seu interpretatiuum, ac virtualem. Expressus, & directus est, quando volūtas directè tendit in obiectum sensualitatis, volendo illud idem, quod appetit sensualitas, vel quando fertur in ipsos motus sensualitatis, volendo

ut motus illi sint in sensualitate. Indirectus uerò consensus dupliciter contingit. Primò, quando aliquid uoluntariè fit, quod est causa motus, ut curiosè legere, iocosè loqui, immoderatè aspicere, &c. Secundò, quando uoluntas negatiuè se habet, non impediendo, uel non reprimendo motus, quos potest reprimere, quod præcipuè potest fieri animum alio diuertendo sine ullo gestu, & motu corporis exteriori. Hoc posito:

Respondeo primò, motus sensualitatis esse peccata mortalia, quando interuenit consensus directus, & expressus. Ratio est, quia sunt sufficienter uoluntarij interueniente consensu directo; ergo sunt peccata mortalia, nisi paruitas materiæ aliquando excuset. Ità Martinus Becanus loco citato q. 4. Lessius, Vasquez, & alij DD. cit.

Respondeo Secundò, motus sensualitatis volitos indirectè primo modo esse peccata venialia, quando scilicet aliquid fit uenialiter malum, quod est causa motus, ut quando adest immoderatus aspectus &c. Ratio cur sint peccata uenialia est, quia adest uoluntarium sufficiens ad hoc, ut imputentur ad peccatum veniale, ut dictum est in secunda Propositione. Quando uerò motus sunt uoliti indirectè secūdo modo, quando scilicet uoluntas negatiuè se habet, non impediendo, uel nō reprimendo motus, quos potest reprimere, existimo esse peccata mortalia; nàm ut motus sensualitatis sint peccata mortalia, nihil aliud requiritur, nisi sint voliti in tanta quantitate, quanta sufficit ad peccatum mortale; sed motus sensualitatis posita aduertētia sunt voluntarij per solum interpretatiuum consensum, quo uoluntas negatiuè se habet; ergò motus sensualitatis sunt peccata mortalia supposita tanta quātitate, quanta sufficit ad peccatum mortale: non enim existimo, quemcunque motum esse peccatum mortale ratione paruitatis materię. Minor probatur; quia, quādo voluntas non facit quod debet, in moralibus perinde est, ac si illud positiuè vellet; sed quando motus sunt positiuè voliti, sunt sufficienter voliti, & sunt peccata mortalia; ergò etiam sunt sufficienter voliti, & sunt peccata mortalia, quando sunt voliti per cōsensum interpretatiuum, quo voluntas se habet negatiuè. Ità Lessius lib. 4. cap. 3. dub. 15. nu. 117. Becanus q. 5. Nau. loco statim citando, & alii recentiores.

8 Ex dictis ergo patet, motus sensualitatis esse peccata mortalia, quando posita aduertentia, & quantitate sufficienti motuum, voluntas illos non reprimit; censetur enim illos positiuè velle, vt benè ait Martinus Becanus 2. p. tract. 2. cap. 5. q. 5. Syl. verbo delectatio q. 1. dicto 4. vbi citat S. Th. & alios.

Aduertendum tamen est primò, maiorem quantitatem motuum requiri ad peccatum mortale, quando consensus est virtualis, & interpretatiuus, quàm quando est directus, & expressus vt benè asserit S. Th. 1. 2. q. 74. art. 6. & alij.

Aduertendum est secundò, non esse improbabilem sententiam eorum, qui asserunt necessariam esse positiuam complacentiam in motibus sensualitatis, vt imputentur ad peccatum mortale, & non sufficere interpretatiuum consensum, modò in interpretatiuo cōsensu non sit periculum expressi consensus. Ità Caiet. verbo delectatio morosa, & alij, quos citaui de Peccatis q. 5. pun. 2.

Aduertendum est tertiò, licitum esse pati delectationem, quoties periculum est, vt si quis eam expellat, incidat in turpiores delectationes, vel vt precedēs magis augeatur; nam permittēs hoc modo delectationem non ei consentit, sed potius illi consentire resistendo. Ità Graffius prima parte libro secundo cap. 78. num. 4. Valentia tomo 2. disput. 6. q. 4. pun. 3. versiculo quamquam, Nauarrus cap. 11. num. 12.

S. Th.

S.Th.2.2.q.35.art.1.ad quartum, quem citat, & sequitur Becanus loco cit.q.5. nu.6.& alij.

PVNCTVM VIII.

Vtrùm delectatio morosa de re venerea, vel turpi sit peccatum.

1 *Quid sit morosa delectatio, & undenam dicatur.*
2 *Quotuplex sit delectatio.*
3 *Quotuplex sit actus voluntatis.*
4 *An delectatio morosa de sola cogitatione rei illicitæ sit peccatum.*
5 *Quale peccatum sit delectatio de re turpi.*
6 *An delectatio de actu carnali sit mortale peccatum.*
7 *An excusetur à mortali delectatio de subtili modo, quem quis adhibuit in furando, occidendo, &c.*
8 *An excusetur, qui delectatur de homicidio, vel furto aliàs secuto, vel qui pollutionem desiderat ex bono motiuo.*
9 *An peccet mortaliter, qui delectatur de malo proximi.*
10 *Quomodò peccet, qui se laudat, & iactat de aliquò peccato, aut de bono opere.*
11 *An peccet, qui delectatur de cibis.*
12 *An peccent mortaliter coniuges, qui in absentia alterius delectantur de actu coniugij præterito, aut futuro.*
13 *An peccet mortaliter vidua, quæ delectatur de copula præterita, aut sponsa quæ de futura.*
14 *An semper peccet mortaliter vidua, et spōsa quæ de actu cōiugij delectatur.*
15 *Quæ differentia sit inter desiderium, & delectationem.*
16 *An peccet mortaliter, qui cupit coniungi in matrimonium, vt possit venereè delectari.*
17 *An delectatio morosa sit eiusdem speciei cum opere externo.*
18 *An delectatio venerea sit eiusdem speciei cum opere externo.*
19 *An in confessione explicanda sit circumstantia personæ, circà quam sumitur delectatio.*
20 *An sit mortale desiderare rem illicitam sub conditione si liceret.*
21 *An excusetur, qui habet propositum sumendi vindictam de inimico si liceret, vel nisi esset peccatum.*
22 *An excusetur, qui cupit suspendere latrones, si esset Iudex, aut qui cupit habere copulam cum Berta, si esset sua vxor.*
23 *An excusetur, qui dicit in die ieiunij, ego comederem carnes, nisi hoc esset prohibitum.*
24 *An excusetur Sacerdos, qui habet desiderium ducendi vxorem, si liceret.*
25 *An excusetur, qui dicit, si Titius moreretur, ego maximè gauderem.*
26 *An excusetur Religiosus, aut Sacerdos, qui dicit, nisi rationem mei status haberem, te occiderem, vel furarer, &c.*
27 *An excusetur, qui dicit, nisi essem Religiosus, vel Presbyter, committerem fornicationem.*
28 *An excusetur, qui dicit, ego fornicarer, &c. nisi esset infernus.*
29 *An excusetur, qui dicit, nisi esset Timor Dei, ego non ieiunarem, &c.*
30 *An peccet, qui dicit, si Titius hoc mihi fecisset in adolescentia, vel ante præsentem statum, illum occidissem.*
31 *An sit eadem ratio desiderij, & delectationis.*
32 *An excusari possit delectatio carnalis sub conditione, si liceret.*

Notandum primo, morosam delectationem non dici à mora temporis; eo quod aliquis in ea immoretur; sed dici a mora rationis; eo quod homo posita aduertētia malitiæ actus adhuc delectationem admittat, illique consentiat; vnde si quis permultum temporis delectationem capiat, non

aduertens ad illius malitiam, non dicitur habere delectationem morosam, consequenter non grauiter peccat; peccat vero, quando posita aduertētia adhuc in delectatione perseuerat; tunc.n. dicitur morosam delectationē capere.

2 Notādum secundò, delectationem duplicem esse, alia dicitur de cogitatione, alia de re cogitata. Delectatio de cogitatione tunc contingit, quando obiectum delectationis est ipsa cogitatio, vt si Titius cogitet mira quædā stratagemmata, quæ fieri possunt in bello, & delectetur de ista cogitatione, dicitur delectari de cogitatione immediatè, & principaliter. Rursus si Titius concionaturus, vel scripturus de rebus carnalibus, aut de furto, vel homicidio, delectationem aliquam percipiat de argumentis inuentis contra res turpes, dicetur delectari de cogitatione. Delectatio vero de re cogitata contingit, quando aliquod obiectum venit in mentem, & de illo sumitur delectatio, vt accidit, quando quis cogitationem habens de furto, aut copula, delectatur de ipsis. Videte Valen.to.2.d.6.q.4.pun.3.in principio.

3 Notandum tertiò, actum internum voluntatis duplicem esse, vnum efficacem, alterum inefficacem. Actus efficax dicit ordinem ad executionem; vnde, quando aliquis delectatur de fornicatione, intendens illam actu cōmittere, dicitur habere actum efficacem. Actus inefficax non dicit ordinē ad executionem, qualis est actus, quo quis delectatur de copula absque desiderio illam committendi. Hæc differētia inter actum internum efficacem, & inefficacem diligenter est aduertēda; nam actus internus efficax, cum respiciat actum externum, vt executioni mandandum, necessario fertur in illum secundum conditiones, & circūstantias, quas habet actus externus; ob id intentio committendi copulam cū vxore alterius habet easdem conditiones, & circunstātias, seu malitias, quas habet actus externus adulterij, etiamsi ille, qui habet huiusmodi intentionem, reijciat hanc conditionem alienæ, idest licet habeat intentionem committendi copulam cum ea, non vt est vxor alterius, sed vt soluta; ratio est, quia quando aliquis vult aliquid efficaciter, vult etiam illa, quæ aduertit esse illi annexa; cum autem actui externo sit annexa malitia adulterij, sequitur hanc eandem malitiam esse adnexam intentioni committendi copulam cum vxore alterius; quamuis in mente reijciatur conditio alieni. Ex opposito, cum actus inefficax, qualis est delectatio, tristitia, gaudium, & desiderium, non feratur in obiectum, vt executioni mandandum, sed quatenus repræsentatur intellectui, sequitur, actum internum habere solum illas conditiones, seu malitias, secundum quas obiectum intellectui repræsentatur; & cum possit secundum vnam rationem repræsentari absque eo, quod repræsentetur secundum aliam, sequitur, actum internum inefficacem habere solum eam malitiam, secundum quam repræsentatur. Immo si actus internus repræsentetur secundum bonam conditionem, seu secundum bonum motiuum, erit bonus, iuxta motiuum. Videte Vasq.prima 2.cap.3.d. 111. Coninchum de matrim. disp. 34. dub.11, nu.108, & 109.

PRIMA PROPOSITIO.

4 Delectatio morosa de sola cogitatione rei illicitæ non est ex se peccatum ita communiter DD. cum S. Thom. prima secundę q.74.art. 8. Ratio est, quia delectatio est actus inefficax, qui bonitatem, & malitiam sumit ex motiuo, sub cuius ratione fertur in obiectum; sed quando quis delectatur de cogitatione rei illicitæ, non habet delectationem ex malo motiuo, vt suppono; ergo huiusmodi delectatio non est mala ex se.

Dico

Dico ex se, quia si careat bono fine erit ociosa, & venialis: Si habeat motiuum mortaliter malum, vel sit coniuncta cum periculo peccandi mortaliter, erit mortalis; si verò habeat motiuum bonum, erit bona.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Delectatio de re turpi, & mala est mala iusta motiuum ipsius delectationis, seu iuxta rationem formalem, ratione cuius delectatio fertur in obiectum; ratio est, quia delectatio, cum sit actus inefficax, totam suã bonitatem, & malitiam sumit à motiuo; si ergo motiuum est malum, mala est delectatio; sicut etiam est bona, si bonũ est motiuum; & est venialis, si motiuum est ociosum: ita multi DD. apud Clauem Reg. lib. 8. ca. 7. contra Sanchez in sum. lib. 1. cap. 2. nu. 8, & Azor. prima parte lib. 4. cap. 6 quæsito 2. absolute arbitrantes, delectationem de opere mortali esse mortalem.

6 Hinc sequitur primò, delectationẽ de aliquo actu carnali, vt de fornicatione, tactibus, vel osculis esse peccatum mortale, si delectatio ex affectu carnali capiatur ab eo, qui non est cõiugatus.

7 Secundò, eum excusari à peccato mortali, qui delectatur, & ridet de subtili aliquo modo, & dexteritate, quam quis ingeniose adhibuit in furando, in parandis insidijs, in gerendo bello, licet iniusto; modo huiusmodi delectatio non capiatur ex malo motiuo.

8 Tertiò, excusari eos, qui ob bonũ finem delectantur de homicidio alias secuto, licet iniusto, vel de furto, quatenus est vtile ad subleuãdam miseriam innocentis: vel de fractione ieiunij ob bonum finem: ita Vasquez disp. 115. cap. 2, & 3, Lessi. lib. 4. cap. 3. num. 106, & alij contra Sanchez loco citato num. 16, & alios. Similiter excusatur, qui pollutionem desiderat ob bonum finem, modo eam non procuret, & desiderium nõ sit ita intensum, vt possit esse causa pollutionis, ita Vasquez loco citato cap. 1. num. 2, & alij quos infra referam pun. 10.

9 Quartò, eum peccare mortaliter, qui delectatur de malo proximi, vt est malum ipsius; nam hoc motiuum est malum, & est motiuum odij; similiter peccat, qui gaudet de malo proximi; eò quòd ex illius bono credat, propriũ bonum imminui; hoc enim est peccatum inuidiæ; sicut etiam peccat peccato inuidiæ, qui tristatur de bono proximi, putans ex illo proprium bonum imminui.

10 Quintò, eum peccare venialiter, qui se laudat, vel iactat de peccato aliquo veniali; habet enim motiuum veniale; sicut etiam venialiter peccat, qui se iactat in bono opere, aut qui facit bona opera ob vanam gloriam, vt si administret, aut recipiat sacramenta ob vanam gloriam; modo tamen ex ea laude, aut vanagloria non sit periculũ grauis damni proximi, & modo non cõstituatur vltimus finis in illa laude, & vanagloria; alioquin peccaret mortaliter; sicut etiam peccat mortaliter, qui se laudat de peccato mortali; imo nouum peccatum scandali committit, si per suam laudem, & approbationẽ sit causa, vt etiam astantes approbent peccatum; est enim causa peccati in astantibus.

Aduertendum tamen est, fieri posse, vt aliquis laudet se, vel alium, non de peccato simpliciter; sed tantum de aliquibus illi adnexis, vt de industria, de fortitudine, ingenio, &c. in quo casu, cũ nõ approbet, nec habeat affectũ ad peccatum mortale, non peccat mortaliter, vt si aliquis laudet se eodem tempore inuasum fuisse à decem hominibus, eosque armatos in fugam conieciße, seque incolumem seruasse; in hoc enim casu, si solum intendat se laudare de fortitudine, & virilitate, absque affectu ad illum actum iniustum, non peccat mortaliter, ita Less.

lib.4.cap.47.dub.6.num.42. Syl.verbo vanagloria quæsito 2.Nau. cap.23.nu. 13. & alij.

11 Sextò eum, qui delectatur de cibis ob gustum, qui ex ipsis percipitur, non peccare mortaliter; quamuis delectetur in die ieiunij; nam huiusmodi motiuum nõ est mortaliter malum, & Ecclesia non prohibet simplicem delectationem; sed solum indirectè prohibet volũtatem efficacem comedendi in die ieiunij, & directè prohibet ipsam externam comestionem. Videte. Vasquez loco citato d.105.c.3. num.7. Coninch. loco cit.nu.110.

Obijcies, si quis habeat voluntatem furandi, nisi pœnam timeret sibi à Iudice infligendam, peccat mortaliter; quamuis huiusmodi voluntas sit actus inefficax, & eius motiuum non videatur grauiter malum; ergo actus inefficax non sumit suam malitiam à motiuo; sed potius ab opere externo; & cõsequenter habet eas malitias, quas habet opus externum.

Respondeo, habentem voluntatem furandi, vel adulterandi, nisi pęnam timeret sibi à Iudice infligendam, peccare mortaliter; nam ille actus, quamuis sit simpliciter inefficax, est tamen efficax sub conditione; vellet enim furari, & adulterari, nisi parata esset sibi pœna. Deinde Respondeo, actum illum includere affectum ad peccatũ mortale, & consequenter esse peccatũ mortale; sicut peccat mortaliter, qui timet pęnas, sed ita est affectus, vt peccaret si pęnæ non essent ita Clau.Reg. c.7.nu.8.& patet ex dictis de peccatis.

Ex dictis facile possunt expediri aliquæ difficultates.

12 Prima est, vtrùm coniuges, qui in absentia alterius coniugis delectantur de actu coniugij præterito, vel etiam futuro, ac si actus præsens esset, peccẽt mortaliter.

Ad quam respondetur, non peccare mortaliter ita Gaiet.& Arm.verbo delectatio, & alij apud Vasq.d.113.cap. 2.& apud Sanchez lib. 9. de matrimonio d.45.num. 41. contrà Nauar. c. 16. num. 10. Ratio est primo, quia delectatio sumit bonitatem, & malitiam à motiuo; sed motiuum in hoc casu est actus externus coniugij, seu venerea delectatio externa, quæ in coniugatis, licita est ratione matrimonij; ergo sicut actus matrimonialis licitè consumatur inter coniuges, & excusatur à peccato mortali, ità etiam interna delectatio, suscepta in absentia alterius coniugis, excusatur à peccato mortali propter præsens matrimonium. Secũdò quia si hæc delectatio damnanda est de peccato mortali, maxime quia non ordinatur ad finem generationis; sed hæc ratio non obstat, alioquin deberẽt ẽt damnari tactus, & oscula, quibus coniuges mutuo delectantur sine ordine ad copulam; quod est falsum; cum tactus, & oscula inter coniuges à nullo damnentur sub mortali, quando non est periculum pollutionis extra vas: & hoc verum est, inquit Vasquez loco citato, etiamsi ex illa delectatione sequatur aliqua commotio; & alteratio in partibus pudendis, absque periculo pollutionis extra vas.

Aduertendum tamen est cum eodẽ Vasquez, quod licet tactus, quibus cõiuges delectantur, non sint peccata mortalia; nihilominus tactus, quibus aliquis coniux se prouocat ad libidinẽ in absentia coniugis, non excusati à mortali; quia non sunt actus coniugales, cum non ordinentur ad copulam. Verum si aliquis, etiam in absentia alterius coniugis, eos ordinaret ad copulam mox futuram ad præsentiam coniugis, quem expectat, excusaretur à mortali; nam coniuges possunt per tactus præparare se ad copulam, secluso periculo pollutionis extra vas videte Sanchez lib. 9. de matrimonio d. 45. à num.34.

13 Secunda difficultas est, vtrùm vidua, quæ de actu coniugij præterito, & sponsa, quæ de actu matrimonij futuro

carna-

carnaliter delectatur, peccet mortaliter, quatenus scilicet delectatur de actu coniugij, vt est aliquid sensui cōueniens,& delectabile; hæc enim dicitur delectatio venerea.

Respondetur affirmatiuè; ratio est, quia delectatio sumit bonitatem, & malitiam ab obiecto formali;& à motiuo; sed motiuum istius delectationis est actus venereus coniugalis, apprehensus sub ratione delectabili; ergo sicut actus externus venereus respectu sponsæ, aut viduæ non est licitus, ita neque licita est delectatio, quæ de illo actu capitur, non constante matrimonio; ita Sanchez lib. 9. d. 47. num. 4. & 7. Graf. prima parte lib. 2. cap. 74. num. 8. Vasquez d. 114. cap. 2. contra Palud. in 4. d. 9 q. 3. art. 1, Val. ex parte 10. 2. d. 6. q. 4. pun. 4. Gaiet. in sum. verbo delectatio. Sylu. & alios, quos citat Vasq. loco cit.

14 Quæres, vtrùm semper peccet mortaliter vidua, vel sponsa, quæ de actu coniugij delectatur.

Respondeo, non peccare mortaliter, quando delectatur de actu coniugij, non apprehenso sub ratione delectabili, seu ex affectu venereo; sed ob finem aliquem honestum, vel ob commoditatem, aut vtilitatem aliquam honestam. Ratio est, quia, cum delectatio sit actus inefficax, sumit bonitatē, vel malitiam ex motiuo; sed motiuum non est peccatum, & malum, vt suppono, ergo neque delectatio est peccaminosa, & mala. Ita Lessius lib. 4. cap. 3. dub. 15. num. 120, Vasquez loc. cit. c. 2. num. 3. vbi nu. 6. & 7. bene assignat hæc discrimina inter delectationem, & desiderium.

15 Primò, desiderium fertur in rem futuram, vt futuram; delectatio vero in obiectum aliquo modo præsens. Ex quo fit, vt delectatio sponsæ de actu coniugij, apprehenso sub ratione delectabili, sit peccatum mortale; quia secundum apprehēsionem, habet motiuum aliquo modo præsens, quod est illicitum, sicut est illicita externa delectatio venerea, nondum constante matrimonio: desiderium vero copulæ futuræ tempore matrimonij non est peccatum mortale; consequenter qui desiderat copulam futuram, etiam si illam cupiat, vt tempore matrimonij possit venereè delectari, non peccat mortaliter; quia nō fertur nisi in actū, & rationem bonitatis futuram, vt futuram, & in actum licitum ratione matrimonij futuri. Ita Lessius lib. 4. cap. 3. dub. 15. num. 120, Vasq. & alij.

Secundò, ex delectatione interna sequitur etiam delectatio in sensu, vi cuius excitatur ardor in corpore, & vndique materia libidinis conuocatur; hoc autem de desiderio dici non potest.

16 Ex quo sequitur, eum, qui desiderat coniungi in matrimonium, vt possit constante matrimonio venereè delectari, non peccare mortaliter; sicut neque peccat mortaliter, qui habet voluntatem efficacem, aut propositū habendi copulam tempore matrimonij; nam bonitas, & malitia voluntatis efficacis, aut propositi desumitur ex obiecto; obiectum autem est copula coniugalis habenda tempore matrimonij, quæ erit licita.

Hæc tamen intelliguntur, modo illa voluntas, vel propositum, vel desiderium, non sit coniunctum cum actuali complacentia, & delectatione venerea; hanc enim diximus esse peccaminosam. Videte Vasq. loco cit.

17 Tertia difficultas est, vtrùm delectatio morosa sit eiusdem speciei cum opere externo, & consequenter vtrum in confessione explicandæ sint circunstantiæ operis, de quo sumitur delectatio.

Respondendum est, non esse eiusdē speciei; sed esse tantum illius speciei, cuius est motiuum, seu ratio formalis, ob quam sumitur delectatio, excepta delectatione venerea, de qua est specialis difficultas, quam in sequenti quæ-

sito explicabo, ratio, cur sit eius speciei tantum, cuius est motiuum, est, quia delectatio totam suam malitiam sumit à motiuo, & non respicit opus externum, vt executioni mandandum; si ergo sumatur delectatio ex vno motiuo habente vnam tantum deformitatem, & malitiam, etiam ipsa delectatio eandem solum malitiam habebit; non vero habebit easdem malitias, quas habet opus externum; consequẽter in confessione sufficit accusare se de illa malitia, quam habebat motiuũ delectationis: vnde delectatio, quam quis habet de homicidio Titij, non ex displicentia personæ Titij; sed quia eo secuto data est illi facultas cognoscendi carnaliter Bertam aliàs vxorem Titij, habet solum malitiam fornicationis. Ità Vasq. d. 112. Clau. Reg. loco citato, & alij.

18 Quæres, vtrùm saltem delectatio venerea sit eiusdem speciei cum opere externo.

Respondeo, venereas delectationes esse eiusdem speciei cum opere externo, idest habere eandem speciè malitiam, quam habet opus externum. Ità Nauar. ca. 16. nu. 9. Antoninus secunda par. tit. 5. cap. 1. §. 6. Lessius lib. 4. cap. 3. dub. 15. num. 119. & 123. Tabiena, & alij, quos citat Vasquez prima 2. d. 112. c. 1, & Sanch. in sum. li. 1 c. 2. contra ipsum Vasq. & alios. Ratio est, quia delectatio venerea non solum est mala ex malo motiuo, sicut sunt cæteræ delectationes, vt dictum est de peccatis quæst. quinta pun. primo; sed etiam est mala ex causalitate, quam ex natura sua habet in opus externum; nam quãdo adest delectatio venerea in voluntate, sequitur etiam delectatio in appetitu, in quo vim habet excitandi ardorem corporis, & conuocandi materiam libidinis ex diuersis partibus, vsque ad perfectionem delectationis, & actus.

19 Hinc sequitur, in confessione explicandam esse circunstantiam personæ, circa quam fuit delectatio; nã delectatio de vxore alterius habet malitiam adulterij contra castitatem, & cõtra iustitiam: delectatio de consanguinea nõ solum habet malitiam simplicis fornicationis; sed etiam incestus: & delectatio de moniali non solum habet malitiam stupri, aut fornicationis; sed etiam sacrilegij.

Non existimo tamẽ improbabilem sententiam Vasquez loco citato cap. 2. & nonnullorum recentiorum, qui putant, delectationem de re venerea non esse eiusdem speciei cum opere externo; sed esse illius tantum speciei, cuius est motiuum; vnde secundum istos DD. delectatio, quam quis sumit de vxore aliena, vel consanguinea, vel virgine Deo dicata ex solo affectu libidinis, habet tantummodo malitiam simplicis fornicationis; ratio est, quia delectatio sumit speciem à motiuo; cũ ergo motiuum delectationis sit solus affectus venereus, qui habet oppositionem cum sola castitate, sequitur, illam delectationem habere solam malitiam fornicationis cõtra castitatem. Excipiuntur tamen duo casus ab istis Doctoribus.

Primus casus est coniugatorum, qui non solum corpus; verum etiam internum affectum videntur coniugi obligasse; quapropter coniugatus habens delectationem veneream peccat, non solum contra castitatem; verum etiam contra fidem in matrimonio datam.

Secundus casus est habentium votum absolutum castitatis; cum enim votum complectatur omnes internos affectus; sequitur, obstrictum voto absoluto castitatis peccare contra religionem, & castitatem, si delectetur de re aliqua turpi.

Dixi votum absolutũ castitatis; quia qui vouit castitatem solum in opere, idest qui votum emisit abstinendi solum ab opere externo, non peccat cõtra religionem; sed solum contra castitatem, quando interius delectatur; quã do

do vero efficaciter vult opus externũ, peccat etiam peccato sacrilegij; quia voluntas efficax desumit malitiam ab opere externo; sed opus externum habet malitiam sacrilegij; ergo voluntas efficax operis externi habet malitiam sacrilegij.

Addit Vasquez, consultum esse circunstantiam personæ, de qua fuit delectatio, confiteri; tùm quia sententia opposita, quam nos sequimur, est tutior, & ex eius ratione constat responsio ad fundamentũ Vasquez; tùm quia confessio illius circunstantiæ confert ad meritum, & emendationem propter verecundiam, quæ sentiri solet ex eius manifestatione.

20 Quarta difficultas est, vtrùm aliquis absque peccato mortali possit actum velleitatis, vel desiderij, vel delectationis de re mortaliter mala, & illicita habere sub conditione, si liceret, &c.

Notandum primo, actum internum desiderij, & velleitatis esse actum inefficacem, qui bonitatem, vel malitiam sumit à motiuo, & à ratione formali, sub qua talis actus elicitur, ad distinctionem actus efficacis, qui malitiam sumit ab obiecto, & easdem habet conditiones, quas habet opus externum, vt dictum est paulò antea.

Notandum secundò, esse differentiam inter hos duos modos, vellem, & volo: nam vellem denotat actum desiderij inefficacem, volo est actus voluntatis efficax, quo quis tẽdit in obiectum, per ordinem ad executionem. Hoc posito.

Respondeo, non esse peccatum habere actum desiderij, & velleitatis de re aliqua illicita ex motiuo honesto, vel sub conditione, qua per impossibile, vel possibile posita, actus ille nõ esset peccatum; ita Valentia prima 2. disp. 6. q. 4. punct. 4. Vasquez disp. 26. ca. 2, Emanuel. Sà verbo peccatum num. 2, Clau. Reg. lib. 8. cap. 7. & alij recẽtiores; ratio est, quia actus inefficax totam suam malitiam habet à motiuo; si ergo motiuum nõ est malum, neque malus est actus: motiuum autem dictũ in responsione, non est malum; cum actus non feratur simpliciter, & absolutè in obiectum; sed ex motiuo, & sub conditione, si liceret; licet ergo de facto obiectum non sit licitum, nullum committitur peccatum; quia voluntas nõ censetur velle obiectum illicitum; sed ab illo refugit.

21 Hinc patet solutio multorum casuum.

Primò, excusari eos, qui habent propositum, & desiderium sumendi vindictam de inimico sub conditione, si liceret, vel nisi esset peccatum, vel nisi esset offensa Dei; non enim est voluntas peccandi; sed potius est actus, quo quis refugit ab illo opere præstando, ob vitandum peccatum.

22 Secundò, excusari eum, qui habet desiderium suspendendi latrones, si esset Iudex; aut qui dicit vellem Bertam esse meam vxorem, aut vellem copulam habere cũ Berta, si esset meã vxor; modo cũ desiderio non habeat adiunctam delectationem sensualem.

23 Tertiò, eum excusari, qui in die ieiunij dicit, ego comederem carnes, si liceret, vel nisi prohibitum esset ab Ecclesia.

24 Quartò, excusari à mortali Sacerdotem, qui habet desiderium ducendi vxorem, si non esset religiosus, vel si votum castitatis, & prohibitionem non haberet, vel si vetitum sibi non esset.

25 Quintò, eum non excusari à peccato, qui dicit, si Titius moreretur, ego magno perfunderer gaudio; desiderat enim illi malum absque bono motiuo.

26 Sextò, religiosum, aut Sacerdotẽ non excusari à mortali, si hoc modo loquatur, nisi rationem mei status haberem, seu nisi meum statum inspicerem, seu nisi meum statum æstimarẽ, profectò te occiderem, vel furarer, &c. hic enim grauiter peccat, si vere habeat

beat propositum, & voluntatem committendi illa mala, nisi talem statum haberet; ratio est, quia desiderium elicitur de re turpi, sub ea conditione, qua posita desiderium adhuc esset malum; nam siue spectetur status religionis, siue non, homicidium, & furtum est peccatum; cōsequenter si adsit voluntas illa præstandi, nisi talis status adesset, committitur peccatum, cum sit affectus, & voluntas committendi peccatum, absque motiuo honesto, & à peccato excusante.

27 Septimò religiosum, vel Sacerdotem non excusari, quando dicit, nisi essem religiosus, vel presbyter, vellem committere fornicationem; ratio est, tùm quia non adest motiuum sufficiēter honestum, quo posito auferatur turpitudo fornicationis; tùm quia huiusmodi actus includit affectū ad peccatum, quod adhuc esset peccatum, si ipse non esset religiosus, vel Sacerdos, vt dictum est corollario secundo.

Addit tamen Sanchez in sum. lib. 1. cap. 2. huiusmodi actum habere solum malitiam simplicis fornicationis; quia præscindit à voto, & hoc est conforme doctrinæ à nobis traditæ mutter. 5. & 17. difficul. 3.

28 Octauò, eos non excusari à mortali, qui dicunt ego, occiderem, vel adulterarer, &c. nisi esset infernus, vel supplicium; nam hoc motiuum non est ita honestum, vt eo posito homicidium, vel furtum sit licitum; deinde intercedit timor seruilis cum seruilitate, qui timor est peccatum; nam timor seruilis cum seruilitate est, quando aliquis timet aliquod malum ob aliquā pœnam; sed ita est affectus, vt si pœna illa non esset, nihilominus peccatum committeret.

29 Hinc vlterius patet, quid dicendū sit de eo, qui dicit, nisi esset timor Dei nollem hodie ieiunare; nam si iste intendat desistere à peccato ob pœnas, quas sibi timet à Deo infligendas, peccat mortaliter; quia habet timorem seruilem cum seruilitate, si verò intendat desistere à peccato ob timorem filialem, ob reuerentiam Dei, non peccat; quia hoc est bonum motiuum, absque affectu ad peccatum; immo est fuga à peccato.

30 Nonò, eum non excusari, qui dicit, si Titius hoc mihi fecisset in adolescentia, aut antequam me reciperem ad religionem, vel ante præsentem statum, certè de illo vindictam sumpsissem; hoc tamen intelligitur, modo, quādo hæc dicit, habeat affectum vindictæ sumendæ, si esset in tali statu; si vero non habeat affectum vindictæ, sed tantum ostendat, quid fecisset in tali statu, non peccat mortaliter, cum non habeat affectum ad peccatum.

31 Decimò, eandem rationem esse delectationis, ac desiderij, seu velleitatis, & propositi inefficacis sicut enim excusatur à mortali desideriū, quod elicitur de obiecto malo sub conditione, si liceret, vel nisi esset peccatum, vel nisi esset offensa Dei, &c. ita excusatur delectatio elicita sub eadem conditione; ratio est, quia sicut desiderium est actus inefficax, qui habet suam bonitatem, vel malitiam à motiuo, vt dictum est, ita etiam delectatio; consequenter sicut desiderium elicitum sub conditione, si liceret, non est mortale, ita neque mortalis est delectatio sub eadem conditione elicita; Ob id religiosus, non habens dominiū pecuniarum, si delectetur de distributione illarum inter pauperes, sub conditione, si liceret, excusatur a peccato; delectatur enim de illa distributione, quatenus est ei licita, honesta, & laudabilis Idem dic de delectatione, quæ ob vtilitatem, vel ob aliud bonum motiuum capitur de multis peccatis factis ignoranter, vel in somno, vt bene ait Vasq. 1. 2. disp. 11 c. 11. 5.

32 Ab hac tamen doctrina excipienda est delectatio carnalis, & sensualis, quæ sub conditione, si liceret, capitur ab eo, qui non est coniugatus, ratio istius

istius exceptionis est, quia delectatio carnalis non solùm est mala pro ratione motiui, propter quod elicitur ipsa delectatio; sed etiam est mala ob causalitatem, quam habet ad libidinem explendam; nam delectatio carnalis vndequaque accersit, & conuocat materiam libidinis, & ex sua natura disponit ad consumationem actus; vnde qui delectatur de copula cogitata cùm fœmina sub conditione, si liceret, quæ conditione scit huiusmodi copulam esse verè destitutam, non excusatur à peccato mortali; quia illa delectatio, quæ est intrinsecè mala, sumit suam malitiam non solùm à motiuo, sed etiã à causalitate, vt dictum est; consequenter est damnanda, cùm non adsit sufficiens causa illam permittendi. Ita Valentia p. 2. d. 6. q. 4. pun. 4. Sanchez in sum. lib. primo c. 2. nu. 31, Clauis Reg. lib. 8. ca. 7, Nau c. 16, num. 9, Graf. 1. p. lib. 2. cap. 78. num. 9, & alij communiter.

PVNCTVM IX.

De osculis, tactibus, turpiloquio, & aspectu.

1 *An oscula, & amplexus licitè fiant.*
2 *An excusetur delectatio proueniens ex osculis, & amplexibus.*
3 *An committat incestum, qui osculatur consanguineam.*
4 *Quotuplex, delectatio percipiatur ex tactibus, & osculis.*
5 *Quandonam oscula, tactus, & amplexus sint mortale peccatum.*
6 *An tactus, & oscula in coniugatis, & sponsis excusentur.*
7 *An tactus, & oscula licita sint inter eos, qui sponsi non sunt.*
8 *An licitum sit tangere propria pudenda cum venerea delectatione.*
9 *An aliquandò liceat tangere pudenda propria, aut aliena.*
10 *An fœmina mortaliter peccet, quandò ab alio tangitur, & si non retrahit.*
11 *An leuis tactus manuum, aut pedum fœminæ, aut vellicatio, aut digiti intorsio, sit peccatum mortale.*
12 *An sit mortale peccatum tangere, vel osculari pueros cum magna suauitate.*
13 *An aspectus fœminæ, aut viri natantis, sit mortale peccatum.*
14 *An sit mortale peccatum cernere concubitum viri cum fœmina, aut coitum brutorum, aut verendas eorum partes turpiter commotas.*
15 *An peccet mortaliter fricans inhonestas brutorum partes.*
16 *An in Confessione explicanda sit circunstantia personæ, circa quam habita fuit delectatio in aspiciendo.*
17 *An grauiter peccet puella, quæ se præbet conspiciendam adolescenti, à quo se credit turpiter concupiscendam.*
18 *An turpiloquium sit mortale peccatum.*
19 *An nutus, & gestus turpes sint mortale peccatum.*
20 *An lectio rerum turpium sit mortale peccatum.*
21 *An sit mortale peccatum interesse comœdijs turpibus.*
22 *An Clerici assistentes comœdijs peccent mortaliter.*
23 *An componentes, & repræsentantes comœdias turpes peccent mortaliter.*
24 *An choreæ sint peccata mortalia.*
25 *An mulier fucans faciem peccet mortaliter.*
26 *An peccet mortaliter fœmina, quæ vtitur alienis capillis, aut vestibus pretiosis, & odoriferis.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 Oscula, & amplexus licite fiunt, quando fiunt causa amicitiæ secundum consuetudinem patriæ. Ità communiter Doct. Ratio est, quia sunt signa mutuæ beneuolentiæ, pacis, &

Hh debiti

debiti obsequij, nec in ipsis apparet turpitudo, ergò licitè fiunt.

2 Addunt multi Doctores, delectationem ex ipsis sequentem non esse illicitam; nam licitum est delectari de amicitia, pace, & obsequio amicorum, ergo licitum etiam est delectari de eius signo, quod est osculum, vel amplexus secundùm consuetudinem patriæ. Ità Nauar. c. 16. num. 11, Gaiet. verbo impudicitia Regin. tom. 2. l. 22. num. 6, Less lib. 4. c. 3. dub. 8, Sanch. lib. 9. d. 46. num. 3 & alij.

Dixi causa amicitiæ; quia si oscula, vel amplexus fiant causa delectationis carnalis, seu animo fruendi delectatione venerea, sunt peccata mortalia illius speciei, ad quam ordinantur; nam sua natura ordinantur ad coitum tanquam ad finem, vt patet in brutis, quæ huiusmodi tactibus, vel amplexibus præparant se ad Venerem. Ità Sanch. l. 9. de matrimonio d. 46. nu. 7, Vasq. Valentia, & alij locis supra citatis.

3 Ex quo sequitur, eum, qui osculatur consanguineam animo fruendi delectatione venerea, peccare mortaliter peccato incestus; & sic ceteris.

4 Pro maiori intelligentia dictorum aduertunt Doctores, duplicem delectationem percipi posse ex tactibus, vel osculis. Prima consistit in quadam proportione, & conformitate rei tactæ cũ organo tactus, aut visus. Altera est libidinosa, quæ sentitur in carne, cum quadam commotione carnis, aut spirituum vitalium incitantium ad Pollutionem. Hæc secunda delectatio est illicita; prima vero, inquiunt, non videtur illicita in prędictis casibus, quãdo capitur ex amplexibus causa amicitiæ iuxtà consuetudinem patriæ; modò non sit periculum, vt ex prima fiat transitus ad secundã. Ità Sanch. Regin. Lessius locis citatis, & alij.

5 Hinc igitur patet, oscula, tactus, & amplexus, qui fiunt causa delectationis sensus, quæ percipitur in ipsis, esse peccatum mortale; quia hanc delectationem natura instituit, vt medium ordinatum ad generationem, & ad copulam; cum autem copula non sit licita inter eos, qui non sunt coniugati, sequitur neque licitam esse huiusmodi delectationem sensualem.

Dixi, qui fiunt causa delectationis sensus; quia tactus, & amplexus, qui fiunt causa amicitiæ iuxtà consuetudinem patriæ, non sunt peccata; immò si fiant ioco, vel causa vanitatis, seù leuitatis, non videntur peccata plusquã venialia; modò non adsit periculum cõsensus in delectationem sensualem, seù veneream.

6 Sed difficultas est, vtrùm tactus, & oscula in cõiugatis excusentur à mortali.

Respondetur, tactus, & oscula in coniugatis excusari à mortali, etiamsi capiãtur ob delectationem absque intentione copulæ coniugalis, modo nõ adsit periculum pollutionis extrà vas. Ex quo fit, vt etiam à mortali excusentur verba obscęna, & aspectus inter coniuges secluso periculo pollutionis, desiderio, aut delectatione alterius spõsæ, Ità Sanchez lib. 9. disp. 46. num. 7, Azor. tertia parte lib. 3. c. 25. q. 2, Lessi. lib. 4. cap. 3. dub. 15. num. 121, Henriq. lib. 11. cap. 16. num. 7, Coninch. de matrim. disp. 34. dub. 11. nu. 113, & alij.

Prętерea difficultas est, vtrùm tactus, & oscula in sponsis de futuro excusentur a mortali.

Respondetur, tactus impudicos inter sponsos nõ excusari à mortali; quia proximè disponunt ad copulam, quæ non est illis licita. Oscula verò, & tactus non impudici, qui post sponsalia absoluta fiunt causa delectationis, excusantur à multis Doct. modò nõ fiant in partibus pudendis, & non sit periculum pollutionis, vel consensus in copulam. Ità Sanchez loco citato num. 50, Toletus lib. 5. cap. 14, Nauar. cap. 16. num. 12, & alij apud Azor loco cit. q. 3. Ratio ipsorum est, quia sicut matrimonium facit copulam licitam, ità

spon-

sponsalia, quæ sunt via ad matrimonium, faciunt hos tactus licitos: modò non sit periculum pollutionis, &c. Contrarium tenet Henriquez lib. 11. c. 19. num. 4, Lessius loco citato nu. 120, & alij; quia hæc delectatio est à natura instituta ad copulam, quæ cum sit illicita inter sponsos, fit, vt illicita sit hæc delectatio. Vtraque sententia probabilis est. Prima mitior. Secunda tutior & probabilior.

7 Ex his patet à fortiori, tactus impudicos inter marem, & fœminam, inter quos non sunt celebrata sponsalia, esse illicitos; etiamsi fiant absque delectatione; quia sunt luxuriosi ex obiecto, & ex natura sua habent adiũctam delectationem sensualem, & inducunt ad complementum actus. Multò magis sunt illiciti, si fiant causa delectationis.

8 Addo, non solum illicitum esse mari impudice tangere fęminam, & e cõtra: Verum etiam illicitum esse tangere propria pudenda cum venerea delectatione, aut cum periculo delectationis venereæ. Dico cum venerea delectatione; quia si quis ea tangat ex curiositate, vel leuitate, vel causa calefaciendi manus, non peccat mortaliter; nam in huiusmodi contactu non adest tanta turpitudo, quanta est in cõtactu alieno; quamuis contactus alienus fiat absque delectatione. Ità Sanchez loco citato num. 25, & 28, Lessi. num. 60, & alij.

9 Sed maior difficultas est, vtrùm liceat aliquando tangere pudenda propria, vel aliorum absque peccato mortali.

Respondeo, licitum esse interueniẽte iusta causa, aut necessitate; tũc enim tactus est moraliter honestus, & consentaneus rectæ rationi, vt accidit, quando adest necessitas medendi; quãuis inde præter intẽtionem consurgat aliquis turpis motus. Mulieres tamen, præsertim virgines, non tenentur à viris admittere hoc genus medendi in partibus secretioribus; nemo enim tenetur admittere curationem, à qua nõ minus abhorret, quam ab ipso morbo, vel à morte; multæ autem virgines nõ minus abhorrent ab huiusmodi curatione, quàm à morbo, & ab ipsa morte. Ità Nauar. de pœnitentia cap. Si cui num. 13, Lessi. lib. 4. cap. 3. dubio 8. num. 60, & alij.

10 Quæres primò, vtrum fœmina mortaliter peccet, quando aduertit se ab alio libidinose tangi, & se non retrahit, vel non impedit contactum; cũ tamen ipsa tangat iuxtà cousuetudinem patriæ, vt in aduentu amici, vel consanguinei.

Respondeo, fęminam peccare mortaliter non se retrahẽdo, quando actus sunt impudici; concurrit enim ad actũ intrinsecè malum, & nimis periculosum incitantem ad res venereas. Quãdo verò actus sunt extrinsecus honesti, & fiunt iuxtà consuetudinem patriæ ad indicandam beneuolentiã, &c. distinguendum est hoc modo, vel isti actus fiunt in aliorum præsentia, & in publico, vel fiunt in secreto. Si fiunt in publico, fœmina non peccat mortaliter se non retrahendo, & non repellendo alterum; nam repellendo ingereret animis adstantium suspicionem peccati, & periculo exponeret famam alterius. Si verò fiunt in secreto, peccat mortaliter contrà charitatem non impediendo, si commodè potest; nã quilibet ex charitate tenetur curare, quantum commodè potest, ne alter peccet. Ità Graffius 1. p. lib. 2. c. 75. num. 12. & alij apud Azor loco citato q. 4. apud Lessium loc. cit. nu. 64. & apud Emanuelem Sà verbo luxuria nu. 14.

11 Quæres secundò, vtrùm leuis tactus manuum, vel pedum fœminæ, aut vellicatio, aut digitorum intorsio sit peccatum mortale.

Respondet Sanchez lib. 9. dist. 46. n. 16, & Caietanus 2. 2. q. 154. art. 4. regulariter loquendo non esse peccatum mortale; nam huiusmodi tactus potius

fiunt ex leuitate, & ioco, quam ex delectatione venerea. Imò Sanchez excusat à mortali, etiamsi fiant ob delectationem, quæ in ipsis sentitur; videtur enim parua materia; modò non sit periculum alterius peccati.

Ego tamen sentio, in hac materia nō esse laxandas habenas; cum sit materia valdè periculosa, nec facilè prædictum contactum, si fiat cum delectatione venerea, excusarem à mortali cū Caietano loco citato, Lopez prima parte cap. 58. vers. atque idem dicendum.

12 Quæres tertiò, vtrùm sit peccatū mortale tangere, vel osculari pueros, & eorum carnes cū magna suauitate.

Respondeo, non esse peccatum mortale; quia hoc non fit ex venerea voluptate, sed ex amore puro illius teneræ ætatis, alioquin damnandæ essent infinitæ nutrices, & matres. Ità Sanchez loco citato, & Rebel. loco statim citando. Hoc tamen intelligitur iuxtà doctrinam traditā de duplici delectatione num. 1.

SECVNDA PROPOSITIO.

13 Aspectus fœminæ, vel aliarum personarum ob curiositatem pulchritudinis, non est peccatum mortale; etiamsi fiat propter delectationē, quæ sensu capitur; modò non adsit periculum turpis, & venereæ delectationis, vel alterius luxuriæ. Ità Graffius loco citato, Nauar. de pœnit. dist. 1. cap. Si cui, num. 11. Caietanus, Armilla, & alij apud Sanchez loco citato disp. 46. num. 22. & apud Clauem Reg. lib. 8. cap. vltimo. Ratio est, quia non reperitur tanta turpitudo in aspectu, quanta in tactu; nec aspectus ità prouocat ad libidinem, sicut tactus. Sunt tamē aliqui aspectus de se impudici, qui sūt peccaminosi mortaliter; etiamsi non fiant ob malum finem; vt quando vir aspicit pudenda fœminæ, aut quando fœm ina aspicit pudenda viri, vel partes vicinas; nàm huiusmodi aspectus multum incitat ad libidinem; consequenter non excusatur à graui peccato, nisi fortè ob curiositatem fiat tàm breui tempore, vt non sit periculum magnæ commotionis in corpore; vel nisi fiat erga puerum absque periculo dictæ cōmotionis; tunc enim facilius excusari potest à mortali; sicut etiam potest vir excusari, qui absque periculo peccati inspicit pudenda natantis hominis, aut fœmina, quæ inspicit pudenda fœminæ; nam talis aspectus intrà personas eiusdem sexus non videtur proximè ad libidinem prouocare; Hoc tamen intelligitur, modò non adsit periculum consensus in libidinē, vel magna indecentia, qualis esset inter duos Episcopos, qui se nudos cernerent. Ita Sanchez loco cit. num. 12. 24. & 27.

14 Ex dictis colligi potest, esse peccatum mortale cernere concubitum viri cum fœmina; etiamsi fiat ex sola curiositate; nam hic aspectus est impudicus, nimisque prouocat ad libidinem, & ad res venereas: non existimo tamen ordinariè loquendo, esse peccatum mortale aspicere coitum brutorum, vel eorum partes turpiter commotas; modò aspiciens inde non capiat notabilem delectationem sensualem, vel non sit periculum capiendi dictam delectationem. Ità Sanchez loco citato, Reginald. tom. 2. lib. 22. cap. 1. num. 7. versus finem, & alij.

15 Addit Sanchez disp. 46. num. 15. confricantem inhonestas brutorū partes excusari à mortali, etiamsi hoc faciat intentione inspiciendi feminis. Ego vero non facile excusarem à mortali; tùm quia est actus nimis obscænus, & inhonestus, valdè repugnans rectæ rationi; tùm quia valdè disponit ad vlteriorem libidinem, vt me docuit aliquorum attestatio, dum Pœnitentiarij munus obirem in Metropol. Ecclesia.

16 Quæres, vtrùm aperienda sit in con-

confessione circunstantia personę,circa quam habita fuit delectatio mortalis in aspiciendo.

Respondeo cum Sanchez loco citato, & alijs communiter aperiendum esse, quia hæc delectatio est eiusdem malitiæ, cuius est actus consumatus; tendit enim ad consumandum actum; sicut ergo aperienda est persona, cum qua consumatus fuit actus, itá etiam circunstantia personæ,circa quam habita fuit delectatio mortalis. Idem dic de tactibus,& verbis turpibus.

17 Quæres, vtrùm grauiter peccet puella, quæ se præbet conspiciendam adolescenti, à quo se credit turpiter concupiscendam.

Respondeo,peccare mortaliter peccato generali scandali, quando data opera se præbet illius conspectui,absque vlla necessitate,seu potius ex quadam vanitate,non ignorans illius turpem amorem. Si verò hoc faciat ex aliqua necessitate, vel vtilitate, aut ne priuet se sua libertate, vel iure excundi domo, vel standi ad ostium domus, vel ad fenestram, non videtur peccare mortaliter. Itá Caietanus 2. 2.q. 154. art.4.Azorius loco citato ca.16. quæsito 6. regula 2, Sanchez in summ. lib.1. cap.6. num. 16, & alij. Ratio est, tùm quia fœminæ nimijs præmerētur scrupulis, dubitantes ferè semper, vtrùm domo exire possint, vel fenestram adire, &c. & priuarentur sua libertate, & suo iure; tùm quia hoc est potius scandalum acceptum, quàm datum; sicut censetur scandalum acceptum, quādo fœminæ,se superfluè ornantes, præuident forè,vt turpiter amentur ab alijs; modò hoc non faciant intentione incitandi eos ad libidinem,vt ait Nauar. cap.23.num.18,& 19. Azorius cap.18. quæsito 11,Sanchez loco citato,& alij.

TERTIA PROPOSITIO.

18 TVrpiloquiū, si fiat animo oblectandi se rebus ipsis turpibus narratis, & obiectis imaginationi, est peccatum mortale, vt patet ex prima Propositione. Si verò fiat propter delectationem, quæ ex narratione præcisè capitur, absque alia praua intentione, vel absque affectu venereo est peccatum tantummodo veniale,vt patet ex dictis de aspectu; nam hæc delectatio remotè solùm disponit ad turpia; consequenter non videtur mortalis, nisi adsit alia circunstantia, quæ sit causa mortalis peccati, qualis est circunstantia scandali adstantium, vt accidit,quando audientes nō sunt probatæ virtutis, & verba, aut cantiones sunt valdè lasciuæ, & inhonestæ; tunc enim credi potest scandalum inde suboriri. Itá Toletus lib.4. cap. 14, Caietanus 2.2.q.148.art.5,Graff. prima parte dec. lib.2.cap.75.num.9, Rebel. lib. 3.de matrim.q.19.sect.3. vers. Nec verum,Nauar. cap.16. nu.14,& alij apud Sanchez loco citato disp.46. nu. 32,& apud Azor. 3.parte lib.3.cap.25.quæsito primo.

19 Hinc patet primò, quid dicendū sit de nutibus,& gestibus.

20 Secundò,quid dicendum sit de lectione turpium.

21 Tertiò, vtrùm interesse comedijs sit peccatum mortale; nam si comędiæ turpia repræsentent, est peccatum mortale illis interesse cum delectatione rerum narratarum, vel cum periculo delectationis, vel alterius peccati grauis; non est verò peccatum mortale interesse comedijs ob solam delectationem in verbis, quæ ob solam vanam curiositatem audiuntur.

22 Si quæras, vtrùm Clerici, qui assistunt comędijs, peccent mortaliter.

Respondetur, secluso scandalo, vel alio periculo peccati, non peccare mortaliter. Itá Sanchez lib.9. disp.46. num.41. Verum tamen est, ecclesiasticos debere ab huiusmodi nugis abstinere; nàm prohibitum est illis interesse, de Consecratione dist. 5.cap.nō oportet secundo,& cap.Clerici secundo

do de vita, & honestate Clericorum; nihilominus istæ prohibitiones non obligant sub mortali, vt notat Sanch. cum Caietano.

23 Quartò patet, componentes, & repræsentantes comędias, quæ continent res valdè turpes, & excitantes ad libidinem, peccare mortaliter; quia dant causam ruinæ; quamuis illam nō intendant. Idem dic de scribentibus turpia, & de ijs, qui pingunt fœminas cum nudatis pudendis, vel cum velo diafano, quia hæc multum ad venereā voluptatem incitant. Ità Angelus verbo Ludus, num. 3. & alij apud Sanchez num. 42.

Quinto patet à fortiori, illos peccare mortaliter, qui pudenda absque iusta, & rationabili causa ostendunt, aut cooperiunt veste ita diafana, & tenui, vt ab alijs conspiciantur; præbent enim occasionem ruinæ: fœminæ vero vtentes veste tenui ita, vt pectora, & mamillæ solum conspiciantur, excusari possunt à mortali, si hoc faciant iuxta consuetudinem patriæ, & absque praua intentione; nam pars illa videtur honesta, & fœminæ videntur habere ius accomodandi se cōsuetudini iam receptæ, quam non facile constat trahere ad peccatum; esset tamen peccatum mortale introducere huiusmodi morem; quia insolita magis mouent, & excitant. Heluetij vero, & alij, qui iuxta consuetudinem patriæ vtuntur certo genere vestis præseferentis formam virilis membri, videntur excusandi cum Nauar. cap. 23. numero 18, Azorio 2. p. lib. 12. cap. 18. quæsito 13, Sylu. verb. ornatus quæsito 7. & alijs apud Less. li. 4. ca. 4. dub. 14. contra Angel. eodem v. num. 7; hoc enim nō videtur directe ad libidinem excitare, cum experientia, & consuetudo indicet aspectu harum vestium homines non induci ad peccatum. Occasione doctrinæ in hoc Puncto propositæ tria supersunt quæsita examinanda.

24 Quæres primò, vtrùm choreæ sint peccata mortalia.

Respondeo negatiue; quia ex se non sunt illicitæ, nisi fiant illicitæ ex aliqua circunstantia; vt ex circunstantia loci, si fiant in loco Sacro, aut ex circunstantia temporis, si fiant tempore celebrationis Diuinorum Officiorum, & impediant diuina officia, aut si adsit aliqua specialis prohibitio; aut si fiant modo inhonesto; aut mala intentione, aut si à Clericis ducantur. His sublatis circunstantijs, & sublata peccandi occasione, non peccant mortaliter, qui eas ducunt, etiamsi eas ducant diebus festis. Ratio est, tùm quia choreæ sunt signa publicæ lætitiæ; tùm quia sunt receptæ per cōsuetudinem, quæ in hac re non videtur corruptela; nisi respectu mali euentus; tùm quia ex his arripitur occasio celebrandi matrimonia. Ità Syl. & Ang. vero chorea, Ludouicus Lopez. 2. p. cap. 31. vers. 3. conclusio, & alij.

25 Quæres secundò, vtrū mulier fucans faciem peccet mortaliter.

Respondeo, non peccare, si hoc faciat ob causam rationabilem; si verò hoc faciat absque causa rationabili, existimo, peccare venialiter peccato vanitatis, & leuitatis; nam ornatus nō est per se malus, sed indifferens, nec repugnat charitati Dei, vel proximi. Peccat verò mortaliter, si hoc faciat ex fine mortaliter malo, vt per se patet. Ità Azor. loc. cit. Nauar. c. 16. num. 14. Eman. Sà verbo ornatus, num. 1. Grassius 1. p. lib. 2. cap. 77. nu.), Beia in 1. & 3. casu definito feria 5. die 26. Maij, ubi loquitur de uendentibus fucos, & de patre permittente filiabus superfluum ornatum, & alij apud Less. lib. 4. cap. 4. dub. 14.

26 Quæres tertiò, vtrū fœmina peccet mortaliter vtendo alienis capillis, aut vestibus pretiosis, & odoriferis.

Respondeo negatiuè, nisi hoc faciat intentione incitandi alios ad libidinem, aut nisi adsit lex aliqua particularis,

laris, quæ hoc prohibeat sub mortali; nam in hac re non videtur adesse tanta inordinatio, quæ faciat reum lethalis culpæ; non excusatur tamen à veniali, ob superfluum ornatum, ob delitias, aut animi leuitatem. Ita Azor loco citato, & alij apud Lessium loco cit. apud Emanuelem. Sà loco citato, & apud Graffium loco citato.

PVNCTVM X.

De Pollutione seu mollitie.

1 *Quodnàm dicatur peccatum contrà naturam, & quotuplex sit.*
2 *Quotuplex sit causa, ex qua oritur pollutio.*
3 *An pollutio sit mortale peccatum.*
4 *An pollutio in semidormiente sit mortale peccatum.*
5 *Quandonàm pollutio dicatur sufficienter voluntaria.*
6 *Quandonàm pollutio excusetur à mortali.*
7 *An à mortali excusetur pollutio, quæ sequitur ex agitatione itineris, vel cursu equi, vel ex positione corporis supini.*
8 *An excusetur pollutio, quæ sequitur ex tactu licito.*
9 *An pollutio proueniens ex causa veniali, sit mortale peccatum.*
10 *An uxor grauiter peccet, emittendo semen statim post copulam.*
11 *An liceat procurare pollutionem ob sanitatem.*
12 *Cur excusetur membri amputatio ob sanitatem, non verò pollutio.*
13 *An sit mortale peccatum procurare magnam commotionem spirituum.*
14 *An liceat desiderare pollutionem, aut de illa iam secuta gaudere.*
15 *An omnes pollutiones sint eiusdem speciei.*
16 *An maritus desistere possit à copula incepta.*
17 *An fornicans desistere possit ab inchoata copula.*

1 NOtandū primò, peccatum contrà naturam esse actū luxuriæ contrà ordinem, quem natura etiam in brutis requirit; seù esse actum contrà ordinem, quem natura illius actus postulat, vt sequi possit generatio, quod peccatum multis modis contingit.

Primò, quando semen emittitur, & quæritur voluptas carnalis absque cōiunctione naturali per sui corruptionem, & hoc peccatum dicitur mollities, seù pollutio.

Secundò, quando non seruatur sexus, vt quando masculus congreditur cum masculo, vel fœmina cum fœmina, & hoc peccatum dicitur Sodomia; vel quando non seruatur debitum vas, seù instrumentum ordinatum à natura ad copulam, vt quando quis congreditur cum fœmina extra vas naturale, & hoc peccatum dicitur quidem Sodomia; sed non est omninò propriè Sodomia.

Tertiò, quando non adhibetur persona debita eiusdem generis, vel speciei, vt quando quis congreditur cum Bestia, vel cum Dæmone.

Quartò, quando coniunctio est naturalis, & in vase naturali cum persona eiusdem generis; sed coniunctio fit modo indebito, vt quando masculus congreditur cum fœmina in vase naturali, sed præposterè retrò accedendo, &c. De his omnibus modis, quibus contingit peccatum contrà naturam, agendum nobis est in sequentibus Punctis, incipiendo à mollitie, seu Pollutione.

2 Notandum secūdò, causam, ex qua pollutio sequitur, aut esse necessariā, vel vtilem, vel honestam; aut non esse necessariam, nec vtilem, nec honestā. Rursus causam, quæ nec est necessaria, nec vtilis, nec honesta, aut esse causam proximam Pollutionis, vt sunt tactus,

vel aspectus impudici, vel turpia verba; aut esse causam remotam, vt est crapula, & ebrietas, cuius occasione sequitur pollutio. Rursus causam proximam, aut notabiliter influere in pollutionem, vt accidit, quando vir aspicit partes pudendas fęminæ, vel alium luxuriosè tangit; aut parum influere, ut quando quis curiosè aspicit, uel curiosè legit. In hoc Puncto quatuor principaliter quæram.

Primò, utrùm pollutio uoluntaria sit peccatum mortale.

Secundò, utrùm licitum sit illam procurare ob sanitatem.

Tertiò, utrùm licitum sit illam desiderare, uel de illa gaudere.

Quartò, utrùm omnes pollutiones sint eiusdem speciei.

PRIMA PROPOSITIO.

3 Pollutio uolūtaria est peccatum mortale. Ratio est, tùm quia pollutio est contrà ordinem naturæ, & contrà naturam generationis, ut paulò post ostendam; tùm quia. Ad Corinth. 6. dicitur, neque molles regnum Dei possidebunt: Ex quo deducitur mollitiem, seu pollutionem uoluntariam esse peccatum mortale, cum excludat à regno Dei, à quo non excludit ueniale per se.

Dixi pollutio uoluntaria; quia pollutio, quæ contra, vel præter voluntatem sequitur, non est peccatum; nullum enim est peccatum, nisi sit voluntarium.

4 Ex quo sequitur, pollutionem in semi expergefacto non esse peccatum mortale; eo quod non sit sufficienter voluntaria defectu pleni iudicij, & aduertentiæ. Ita Nauar. cap. 16. nu. 8. Valentia to. 3. disp. 9. q. 3. pun. 3. col. 1676. Emanuel. Sà verbo luxuria, & alij communiter.

5 Sed modò magna difficultas est in cognoscendo, quādo nam pollutio dicatur sufficienter voluntaria, ita ut imputetur ad peccatum mortale. Ad quā difficultatem. Respondeo, tunc non censeri sufficienter voluntariam, quantum pertinet ad præsentem materiam, quando prouenit ex aliqua causa necessaria, vel utili, vel honesta; quando verò prouenit ex causa, quę neque necessaria est, neque vtilis, neque honesta, existimo pollutionem censeri voluntariam, & imputari ad peccatum mortale, modò proueniat ex causa proxima notabiliter influente in pollutionem, si vero proueniat ex causa remota, aut ex causa, quæ non influit notabiliter in pollutionem, pollutio non censetur sufficienter voluntaria, ita vt imputetur ad peccatum mortale, nisi adsit periculum consensus, vel intentio pollutionis. Ità colligo ex Suarez 3. p. q. 80. artic. 7. in comment. fol. mihi 825, Sanchez de matrimonio lib. 9. disp. 45. Less lib. 4. cap. 3. dub. 14, Vasquez 1. 2. d. 115. c. 3. n. 9 & in opusc. de restit. cap. 3. §. 2. dub. 6. n. 24, Henriq. lib. 11. cap. 16. nu. 6.

Ratio, cur pollutio non sit peccatū, quando prouenit ex causa honesta, &c. est; tùm quia qui eam patitur, dicitur potius pati, quàm agere; tùm quia quāuis concedamus, illam esse intrinsecè malam, non tamen ità est mala, sicut est homicidium, & mendacium, consequenter non sufficit in hac materia voluntarium, quod sufficit in alijs rebus malis; nec homo tenetur illam ità euitare, sicut tenetur vitare alia peccata intrinsecè mala. Hęc doctrina militat, etiam quando pollutio sequitur ex causa remota ipsius pollutionis, ad quam illa causa non disponit; nam pollutio inde sequens, non censetur sufficienter voluntaria; cum nō proueniat ex causa proxima, vel ex dispositione propinqua: sed proueniat per accidēs, & præter voluntatem ex miseria naturæ nostræ, contracta per peccatum originale, quæ multum nos excusat in hac materia, vt dictum est de motibus sensualitatis.

6 Hinc

6 Hinc sequitur primò, non committi peccatum mortale, quando pollutio sequitur vi naturæ, vel quando sequitur ex aliqua causa, quæ habet alium effectum; nam pollutio inde sequens non censetur sufficienter voluntaria, vt quando sequitur ex ebrietate, vel ex aspectu, vel ex locutione cum fœmina; modò non sit intentio pollutionis, vel periculum consensus in illam. Ità Nauar.cap.16.num.6, & alij. Multò minus est peccatum, quando pollutio sequitur ex causa, quæ habet alium effectum, quæq; assumitur propter vtilitatem, vel bonum finem, vt quando quis audit confessiones, vel studet propter concionem præuidens indè secuturam pollutionem. Hoc tamen intelligitur, modò non sit periculum consensus in pollutionem. Ità Sotus in quarto dist. 12. q. 1. artic. 7. Eman. Sà verb. luxuria num. 8. & alij communiter.

7 Secundò sequitur, excusari à mortali pollutionem, quæ sequitur ex agitatione itineris, vel cursu equi, modo equitans non se componat ad eum finem, vel non subeat periculum consensus in pollutionem. Ità Sanchez loco citato num. 7, Nauar. & Vasquez locis citatis. Similiter excusari potest à mortali pollutio, quæ sequitur expositione corporis supini; quando scilicet aliquis cognoscit ex tali modo iacendi secuturam in somnis pollutionem. Ità Sotus, & Vasquez locis citatis.

8 Tertiò, excusari à mortali pollutionem, quæ sequitur ex tactu licito, vt ex amplexu iuxtà patriæ consuetudinem, iuxtà dicta de motibus sensualitatis. Aliqui etiam excusant pollutionem prouenientem ex fricatione pudendarum, facta ad sedandum magnũ pruritum, vel ex lotione partium pudendarum fœminæ, facta ab ipsa ad purgandum fœtorem; nam istæ causæ sunt ex sua natura licitæ, & fiunt ex magna necessitate: vndè pollutio indè sequens censetur sequi præter intentionem, vt ait Sanch. loco citato nu.8, & alij, quorum doctrinam ego admitto, vt probabilem, modò non adsit periculum consensus; nàm qui amat periculum, peribit in illo, Ecclesiastici tertio.

9 Quartò, pollutionem non esse peccatum mortale, quando prouenit ex causa venialiter luxuriosa, & leuiter influente in pollutionem, vt ex aspectu curioso, vel ex lectione curiosa. Ratio est, quia huiusmodi causa leuiter concurrit ad pollutionem; consequenter non est simpliciter causa pollutionis, nec pollutio inde sequens cẽsetur sufficienter volita, ita vt imputetur ad peccatum mortale, ita Vasquez, loco cit. & alij, apud Henriquez lib. 11. cap. 16. num. 6, modo non sit periculum consensus in pollutionem, vel delectationem.

10 Vtrum vero vxor grauiter peccet emittendo semen è vase statim post copulam, ne filios concipiat, patet ex supra dictis peccare; hoc enim est contrà naturæ, & generationis ordinem; cum prodigatur semen à natura institutum ad prolem suscipiendam. Aduertendum tamen est in prædictis casibus comprimendam esse delectationem, ita ut, qui patitur pollutionem, non se negatiuè habeat, vt dictum est de motibus sensualitatis.

SECVNDA PROPOSITIO.

11 NOn est licitum procurare pollutionem propter sanitatem; nec medicus potest præbere medicinã, quæ nihil aliud operetur, quam incitare naturam ad pollutionem. Ità Nauar. loco citato Emanuel. Sà verbo luxuriæ num. 11, Vasq. & Rebel. loc. cit. & alij communiter.

Ratio est, tùm quia hoc est contra naturam generationis; nam semen est à natura institutum ad copulam coniugalem, vt proles indè suscipiatur, & educetur;

educeretur; tùm quia, si licitum esset ob sanitatem procurare pollutionem, homo sæpius sibi persuaderet licitum esse procurare pollutionem, & semen prodigere, sicque pateret via infinitis peccatis.

12 Hinc patet disparitas inter amputationem membri, quæ licita est ob sanitatem corporis, & inter procurationem pollutionis; nàm in amputatione membri ob sanitatem, cum sentiatur magnus dolor, non est periculum, vt via aperiatur amputationibus, sicut est periculum, vt via aperiatur infinitis peccatis, si licitum esset procurare pollutionem, in cuius emissione, non sentitur dolor, sed magna voluptas, vt ait Sanchez lib.9. disp.17. num.16. vbi duo subiungit.

Primò, licitum esse sumere medicinam resoluẽtem semen in sanguinem, vel in alium humorem; hoc enim non est contrà naturam generationis; nàm aliud est procurare pollutionem, quod non est licitum; aliud resoluere semen in sanguinem, vel alium humorem.

Secundò, fœminam, quæ propter semen corruptum patitur accidentia venenosa, posse conari fricando, vel adhibendo medicamenta ad expellendum semen corruptum, quod est noxium sanitati, etiamsi inde sequatur aliqua veri seminis emissio; nam illa emissio sequitur per accidens ad expulsionem seminis corrupti, quod est sanitati noxium; modò non sit periculum consensus in delectationem, vel in pollutionem, & modò constet semen illud corruptum esse; nam si tantummodò dubitetur sine probabili opinione, an sit corruptum, non licet conari ad illud expellendum; quia præsumendum est in fauorem seminis, quod sit aptũ ad generationem, & non corruptum.

13 Rogabis, vtrùm sit peccatũ mortale procurare magnam commotionẽ spirituum ordinatorum ad pollutionẽ, vel ad magnam distillationem.

Respondeo, esse peccatũ mortale; quia huiusmodi actio est causa proxima pollutionis, & notabiliter in eam influit; sicut autem non licet procurare pollutionem, ità neque licet procurare dictam commotionem, vel distillationem.

Pro maiori intelligentia istius rei aduertit Sanchez lib.9.disp.45.num.2. ex membro pudendo exire vrinam, semen, & distillationem, quæ similis est semini; quamuis non sit ità mordax: hæc distillatio aliquando exit in magna quantitate, cum magna carnis cõmotione; aliquãdo exit in parua quantitate, & cum nulla, vel exigua carnis commotione. De distillatione, quæ exit in exigua quantitate cum nulla, vel leui commotione dicit Sanchez, contra Rebellum lib.3.de matrimonio q.19.sect.3.vers.idem quoque, non esse curandum; cum sit veluti quidam sudor fluens. *Secus dicendum* est de pollutione, & distillatione in magna quantitate cum magna carnis commotione; hæc enim est mortalis ob veneream delectationem.

TERTIA PROPOSITIO.

14 NOn est licitum desiderare pollutionem, vel de illa iam secuta gaudere ex affectu libidinis, vel propter delectationem ipsius. Ratio est, quia hoc esset consentire directè in pollutionem, quod est peccatum; cum pollutio voluntaria sit peccatum mortale. Ob finem verò honestum licitũ est gaudere de pollutione, vt ob sanitatem, vel obsedatam tẽtationem, &c. vt patet ex supradictis de delectatione; non tamen licitũ est illã procurare ob sanitatem, vel ob alium finem, vel aliquid facere intentione pollutionis, vel facere aliquid aliud mortaliter luxuriosum, aut notabiliter influens in pollutionẽ, vt sunt tactus, aspectus impudici, &c. de quibus suprà dictũ est. Ità Nauar. loco citato. Emanu. Sà verbo luxuria num.11, Caietanus 2. 2. q.154.

q. 154. art. 4, & alij apud Emanuelem Sà loco citato apud Less. lib. 4. cap. 3. dub. 14, & apud Sanchez in sum. lib. 1. cap. 2. num. 17.

QVARTA PROPOSITIO.

15 Pollutiones sunt eiusdem speciei, si secundum se sumantur. Ità Caietanus loco citato art. 2. Nauar. cap. 16. num. 6. Azor. 3. parte lib. 3. cap. 23. q. 2. & alij. Ratio est, quia eandem habent contrarietatem, & deformitatem contrà rectam rationem. Per accidens tamen possunt esse diversæ speciei, ratione circunstantiæ adiunctæ, habentis diversam specie malitiam; nàm si quis se polluendo habeat delectationem morosam, vel desiderium alicuius personæ solutę, vel coniugatę, vel obstrictæ voto, prꝺter malitiā pollutionis contrahit culpam iuxtà qualitatem personæ, circa quam capit delectationem, vel desiderium; & ista circunstantia est in confessione explicanda, vt aiunt communiter Doctores.

16 Quæres, vtrùm maritus, qui incepit copulam cum vxore, possit ab ea desistere, antequam ipse, aut vxor seminauerit.

Respondeo primò, maritum non posse absque peccato mortali desistere contrà voluntatem vxoris ab incohata copula. Ratio est, quia faceret iniuriam vxori, quæ habet ius petendi completam copulam. Ità Caietanus loco citato art. 1. Sanchez lib. 9. de matrimonio disp. 17. nu. 9, & alij.

Respondeo secundò, maritum non peccare mortaliter retrahendo se à seminando de consensu vxoris, quamuis ipsa vxor non seminauerit; modò non sit periculum pollutionis extrà copulam. Ratio est, quia nulli facit grauē iniuriam; scienti enim & volenti non fit iniuria. Verum tamen est hoc non esse permittendum; quia frequētet est periculum pollutionis in altero coniuge, vel in vtroque, vt ait Speculum loco statim citando fol. 346.

Respondeo tertiò, maritum non posse absque peccato mortali desistere à copula, quando ipse non seminauit, & vxoriam seminauit, nisi fortè adsit vrgentissima causa desistendi. Ità Speculum 3. parte, art. 15. conclus. 5, Henriquez lib. 11. cap. 16. num. 7, Sanchez loco citato, & alij. Ratio est, quia si maritus desisteret, prodigeretur semen fœminæ, & fieret contrà finem generationis; cum semen ordinatum sit ad generationem, quę in præsenti casu sequi non posset. Non esset tamen peccatum mortale, si fęmina ipsa se retraheret, vel conaretur nō seminare, postquam maritus seminauit; quia nulli facit grauem iniuriam se retrahendo, nec facit contrà finem generationis in re graui; cum semen fœminæ non sit necessarium ad generationem, vt iuxtà communiorem sententiam supra dictum est de debito coniugali.

Dixi, nisi fortè adsit vrgentissima causa; quia ex causa vrgentissima potest maritus relinquere imperfectam copulam; etiamsi fœmina seminauerit, vt si graue periculum vitæ superueniat perficiendo, vel ita exigat naturalis honestas; eò quod interim aliqui superueniant aduertentes ad illū actū; & hoc verum est, etiamsi alioquin secutura sit pollutio extrà vas; nàm hæc pollutio non censetur voluntaria; sed præter intentionem, vt bene ait Sanchez loco citato num. 6, Speculum tertia parte ar. 15. conf. 5. Emanu. Sà verb. debitum coniugale.

17 Rogabis, vtrùm fornicans possit desistere ab inchoata copula.

Respondeo posse, etiamsi fœmina renuat, aut etiāsi illa seminauerit, aut etiamsi adsit periculum effusionis seminis, aut alterius peccati in muliere. Ratio est, quia quilibet tenetur se retrahere à peccato. Idem dic de fœmina fornicante; potest enim se retrahere, antequam vir seminet, etiamsi ipsa seminauerit, vt patet ex dicta ratione. Ità Sanchez loco citato nu. 7, & alij.

PVNCTVM XI.

De nefando Sodomiæ vitio.

1 *Quid sit sodomia.*
2 *Quale peccatum sit sodomia, & quænam sint illius pœna.*
3 *An Clericus sodomita incurrat suspēsionem, vel irregularitatem.*
4 *Quomodò se gerere debeat Confessarius erga sodomitas.*
5 *An peccatum sodomiæ sit reseruatum, quandò masculus abutitur fœmina.*
6 *An peccatum sodomiæ habeat aliam malitiam.*
7 *An in confessione explicanda sit persona, cum qua patrata fuit sodomia.*
8 *An explicanda sit linea consanguinitatis, aut cognationis legalis, vel spiritualis.*
9 *An in confessione explicandum sit, sodomiam commissam esse cum virgine.*
10 *An in confessione explicandus sit tertius, & quartus gradus.*
11 *Cur in confessione explicandus sit primus, & secundus gradus, non verò tertius, & quartus.*
12 *An peccet mortaliter vir coniugatus, qui præpostero actu incipit cognoscere uxorem, sed posteà actum perficit in vase naturali.*

QVamuis me pudeat nefaria luxuriæ delicta, non solum percurrere scribendo, sed etiam mente reuoluere cogitando; nihilominus necesse est, vt pudorem vincat necessitas, & verecundiam superet vtilitas; vtile enim, ac necessarium est Confessarijs nosse huiusmodi crimina, vt eorum grauitate perspecta, terrorem incutiant pœnitentibus, illisque remedia præbeant opportuna. Quare in hoc puncto duo principaliter quæram. Primò quid sit Sodomia. Secundò quale peccatum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 SOdomia propriè accepta est coitus inter personas eiusdem sexus. Ità colligo ex Caietano 2.2.q. 154. art. 2. Azor. tertia parte lib.3.q.18 Valentia tom.3.disp.1.q.3.pun.3. colu. à 676. Nauar.cap.16.num.3. Capeauilla cap. 15. vers. Triginta species, Lactantio, Finellio casu 9. num. 1, & ex alijs discipulis S. Thomæ 2.2 q.154. art. 11.

Dixi propriè accepta; quia quamuis masculus, cognoscendo fœminam extrà vas naturale, dicatur committere Sodomiam; nihilominus hæc non est propriè Sodomia; sed est peccatum distinctæ speciei, vt ait Caietanus, Azor. & alij locis citatis cōtra Menoch. lib. 2. de arbitrarijs, vbi refert Sotum, Decium, & alios, Antonium Gomez in lege Tauri 80. num.33, & Iulium Clarū lib.5.§. Sodomia, num.2; nam in Sodomia propriè accepta peccatur contrà sexum, & debitum instrumentum; sed quando masculus præposterè congreditur cū fœmina, dicitur seruare sexū, licet non seruet debitum vas; ergo nō committit propriè Sodomiam.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 PEccatum Sodomiæ turpissimum, & grauissimum est, vt patet tùm ex Paulo ad Romanos primò, tùm ex grauissimis pœnis à iure Ciuili inductis, vt mortis per flammas inferendæ, vt ostendit Couarr. ad Clementinam de homicidio prima parte §.1. num.6. Gomez, & Iulius Clarus locis citatis, & constat experientia; tum ex pœnis ab Ecclesia impositis, præsertim contrà Clericos; Clericus enim committēs hoc peccatum, quod antonomasticè nefandum dicitur, meretur pœnam depositionis. Immo Pius V. in extrauaganti, quam refert Nauar. cap. 27. num. 249. Sanxit, vt Clericus, cuiuscunque sit dignitatis, Sodomiam exercens

cens priuetur omni priuilegio Clericali, omni beneficio, & dignitate Ecclesiastica. Circa quam extrauagantem.

Aduertendum est primò, Clericum non incurrere has pœnas, si solùm bis, vel ter hoc detestabile crimen admisit, vt bene aduertit Nauar. cap. 27. nu. 250. Quaranta verbo Sodomia, & alij; etiam hæc pœna sancita est contrà Clericos Sodomiam exercentes; illi autē in iure dicuntur exercētes, qui aliquid frequenti vsu, & quasi ex consuetudine faciunt. Idem tenet Suarez disp. 31. de censuris sect. 4. num. 22. Azor. loco citato cap. 19. Riccius in sua praxi decis. 353. Praxis Neapolit. cap. 67. & alij communiter.

Aduertendum est secundò, ad incurrendam hāc pœnam necessarium esse, vt peccatum sit in sua specie consumatum; non enim sufficit quælibet pollutio, vel immunditia cum aliquo, nisi intercedat coitus intra vas ordinarium illius delicti, in quo delictum consumatur. Ità Suarez loco citato num. 21. Finellius loco cit. in Summario nu. 7. Praxis Neapol. Iulius Clarus loco citato vers. finem, Nauar. locis citat. Vgolin. de irregularitate cap 43. Rodriqu. prima parte ca. 209. & alij apud Quarāntam verbo Sodomia, & apud Riccium loco citato nu. 2. Ratio, cur hoc peccatum debeat esse in sua specie cōsumatum, est, quia lex puniens delictū requirit, vt delictum sit consumatum; præsertim quando verba legis sunt generalia, & absoluta de illo delicto, vt in simili dicam de incestu. Hoc idem necessarium esse credo ad incurrendū casum reseruatum in nostra Diœcesi; nam reseruatio, cum sit odiosa, strictè explicanda est; consequenter videtur supponere peccatum in se completū cum effusione seminis intra vas illius delicti, & non sufficere quamlibet pollutionem, quamuis ad actus Sodomiticos reducatur, vt ait Riccius loco citato. Obserua tamen, hanc reseruationem extendi non solum ad agentem, verum etiam ad patientem, tum iuxta illud incorrelatiuis dispositum in vno censetur etiam dispositum in alio; tum argumento legis, cum vir nubit in fœminam C. de adulterijs; tum quia tam peccatum patientis, quam agentis dicitur propriè sodomiticum. Ita Iulius Clarus loco citato vers. Sed quæro, Finel. loco cit. nu. 5. & alij apud Iulium Clarum.

Aduertēdum est tertiò, propter has pœnas Pij Quinti, Clericum non teneri in foro cōscientiæ cedere beneficio, officio, & dignitati, aut restituere fructus ante sententiam Iudicis, licet in dicta extrauaganti dicatur. Præsentis Canonis auctoritate priuamus. Ratio est, tùm quia hoc modo recepta videtur illa Bulla Pij Quinti. Immo Henriquez apud Auilā parte secunda disp. 4. conclus. 2. asserit, hanc bullam non esse receptam in foro cōscientiæ; tùm quia est lex pœnalis, ad cuius executionem requiritur actio Iudicis, vt patet ex dictis de Legibus, & optimè docet Gomez 3. variar. cap. vlt. num. 3. & Sanchez in summa lib. 2. cap. 22. nu. 20. & alij apud Capeouillam cap 15. ad finem. Puto igitur, requiri sententiam Iudicis, ita tamen vt retrotrahatur ad diem commissi criminis, possitque ab altero beneficium impetrari, ac si vacasset à die commissi criminis, necnon alteri possit conferri tanquam vacans, cum primum delinquens fuerit condemnatus à Iudice. Ità Azor. Quarāta, & alij, quos citaui de legibus. An verò dictum pueri, cum quo patratum fuit delictum, sufficiat ad torturam? Difficultas est inter DD. de qua Praxis Neapolit. loco cit. & Farinacius de indicijs, & tortura q. 43. 3. Si quæras, vtrùm Clericus propter huius criminis atrocitatem incurrat suspensionem, vel irregularitatem, quamdiu delictum est occultum.

Respondeo, non incurrere. Ita Nauar. cap. 27. nu. 249. Rodriquez 2. parte cap. 210. num. 3. Lazarius de Sodomia num. 3.

num.3.contrà Couar.in Clem.si furiosus prima parte §.1. Azor. loco citato, Riccium loco cit.& Suarez aliter sentientes de irregularitate. Ratio nostra est, quia suspensio,& irregularitas non incurritur,nisi sit in iure expressa. Vtrùm verò Sodomita publicus sit irregularis,patet ex dictis de irregularitate,vbi dictum est,crimen infame,& enorme inducere irregularitatem. Ita Nauar. loco cit. Sayrus lib. 7. de Censuris cap. 12, Rodriquez loco cit. Capeauilla loco cit. Suarez de cens. disp. 48. sect. prima,& alij apud Lactantiũ, & Finellium.

4 Ex his colligitur, Confessarios debere esse valdè solicitos in hoc vitio extirpando, cum sit grauissimum,& grauissimis pœnis meritò puniatur. Caueat tamen Cõfessarius, ne ab hoc crimine absoluat, nisi facultatem habeat ab Episcopo,cum sit Episcopo reseruatum.

5 Vtrùm verò sit casus reseruatus, non solùm quando masculus abutitur masculo, verum etiam quando abutitur fœmina. Respondetur litem adhuc esse sub Iudice; aliqui enim affirmant esse reseruatum, vt ait Gambarupta de casibus reseruatis, accedente præsertim responsione Illustrissimi nostri Cardinalis Borrhomæi, quem de hac re interrogatum respondisse ferunt, esse casum reseruatum. Alij verò negant, eo quòd abusus masculi cũ fœmina non sit propriè Sodomia, & reseruatio sit odiosa, & consequenter strictè explicanda. Ita sentire videntur DD. relati in prima Propositione.

Ad responsionem Illustrissimi Cardinalis, cuius virtus tam præclara est, & probitas tam singularis, vt vniuersum ferè orbem in sui traxerit admirationem, dici posset primo, ipsum respondisse tanquam priuatum Doctorem, adhærendo sententiæ Couar. & aliorum; non verò tanquam legislatorem reseruantem, vt in simili tradunt Doctores de legibus, & patet ex similibus casibus, quos Nauarrus refert se audiuisse à Summis Pontificibus. Et ex alio simili apud Azor.3.p.lib.9.cap.3.quæsito 7, ad finem.

Secundò, non constare nobis Illustrissimum Præsulem ita respondisse.

Tertiò,ad Summum hinc sequi, hic Mediolani esse reseruatum. Crimen ergo Sodomię est casus reseruatus,quãdo masculus abutitur masculo,aut quãdo fœminæ sese supergrediuntur, & medio aliquo instrumento, vel sine instrumento recipiunt semen intrà vas naturale, vel præposterum; nam hæc est propriè Sodomia completa, quæ sufficit etiam ad diuortium, vt testatur Sanchez lib. 10. d.4.num.7. multis citatis Doctoribus.

6 Quæres primò, vtrum peccatum Sodomiæ habeat aliam malitiam, pręter malitiam Sodomiæ.

Respondeo, aliquãdo habere aliam malitiam, vt Sacrilegij,quando committitur cum religioso, vel Sacerdote, vel cum habente votum castitatis; aut malitiam iniustitiæ, quandò fit cum violentia contra alium, aut adulterij, quando fit cum coniugato; aut contrà pietatem, & reuerentiam debitam cognatis, quando perpetratur cum masculo cognato intra primum, vel secũdum gradum affinitatis, vel consanguinitatis; quod peccatum, quamuis non sit verè incestus, cum non committatur intra vas debitum debiti sexus, est tamen incestuosum;cum sit abusus luxuriosus inter cognatos iure naturali prohibitus propter pietatem, & reuerentiam debitam cognatis. Ità Azor.3.p.lib.3.cap.18,Finellius de casibus reseruatis, casu 10.nu.10.

7 Hinc colligi potest, explicandam esse personam in Confessione, cum qua perpetrata fuit Sodomia; videlicet vtrum habita sit à masculo cum fœmina,vel à masculo cum masculo, vel cũ habente votum castitatis, vel contra voluntatem alterius, vel cum affine, aut consanguinea intrà primum, & secundum

cundum gradum.

8 Addo, quando Sodomia commissa est cum aliquo consanguineo in linea recta, explicandum esse in Confessione, Sodomiam habitam fuisse cum consanguineo, etiamsi gradus sit valde remotus; nam talis actus repugnat reuerentiæ debitæ consanguineis, consequenter habet malitiam incestuosam, cuiuscunque gradus sit persona consanguinea in linea recta, vt patet ex suprapictis de consanguinitate.

Si verò commissa est cum persona cognata cognatione legali, non videtur necessario explicanda circunstantia cognationis, vt si quis congressus sit cum persona à se baptizata, vel leuata ex baptismo, vel cum adolescente sibi in filium adoptato. Ratio est, quia nulla lex specialis extat, quæ hos congressus specialiter prohibeat, præter legem naturalem, aut etiam positiuam generaliter prohibentem nefarium peccatum. Ità Azor. 3. p. lib. 3. ca. 18. q. 4, & c. 20. ad finem.

9 Addunt aliqui valde probabiliter, non esse necessario explicandum in Confessione Sodomiam commissam fuisse cum Virgine; sed sufficere si dicatur commissam fuisse cum fœmina; nam per hoc peccatum non violatur claustrum virginale; consequenter nō uidetur committi speciale peccatum stupri, quod explicandum sit in confessione.

10 Rogabis primò, vtrùm in Confessione sit explicandus tertius; vel quartus gradus affinitatis, vel consanguinitatis in linea transuersa, quando peccatum Sodomię commissum est cū affine, vel consanguineo in tertio, vel quarto gradu lineæ transuersæ.

Respondeo negatiuè; quia isti gradus solum instituti sunt iure positiuo humano ad impediendum matrimonium; ius autem humanum solùm prohibet in his gradibus ordinarios concubitus cum debito sexu, non extraordinarios, qui non impediunt matrimonium.

11 Rogabis secundò, quare potius explicandus sit primus, uel secundus gradus affinitatis, vel cōsanguinitatis, quando copula nefaria habita est cum consanguineo, vel affine in primo, uel secundo gradu, quam sit explicandus tertius, & quartus, gradus, quando habita est cum consanguineo in tertio, uel quarto gradu.

Respondeo, rationem disparitatis colligi ex iam dictis; quia nefaria copula in primo, & secundo gradu affinitatis, uel consanguinitatis est specialiter contrà ius naturale, seù contra naturalem reuerentiam debitam cognatis intra primum, & secundum gradum; ex qua ratione colligitur, nos hic loqui de consanguineis in linea transuersa; nam si loquamur de consanguineis in linea recta, constat explicandam esse circunstantiam consanguinitatis, quando Sodomia commissa est cum consanguineo lineæ rectæ, in quocunque gradu consanguineus existat, ut constat ex dictis.

12 Quæres secundò, vtrùm vir coniugatus, qui præpostero actu incipit cognoscere suam vxorem; sed actum perficit, & seminat in uase naturali, peccet mortaliter.

Respondeo affirmatiuè cum Sanchez lib. 9. de matrimonio disp. 17. nu. 4, & alijs contrà Nauar. cap. 27. vers. quinto. Ang. verbo debitum num. 25. Ratio est, tùm quia utitur uase indebito, & illegitimo, à quo natura ipsa abhorret; tùm quia coniuges possunt alia via minus turpi præparare se ad copulam; vnde Confessarius præcipere debet coniugatis, vt à tali actu desistant, quia Canones cap. omnes causationes 32, q. 7, expresè sentiunt, propter atterationem huius peccati posse uxorē petere diuortium à marito, vt ait Glossa communiter recepta in cap. omnes 32. q. 2, & testatur Graf. 1. p. decis. l. 2. cap. 90. num. 14, Menochius loco cit. n. 14, Riccius decis. 237, Iulius Clarus

loco cit. verſ. item propter, vbi refert Couar. Lambertinum, & alios, quod benè limitatur à Sanchez lib. 10. diſp. 4. num. 6, modo Sodomia ſit conſumata in vaſe, & vir corrigi nolit, ut patet ex ſupra dictis puncto 5.

PVNCTVM XII.

De Beſtialitate.

1 *Quid ſit beſtialitas.*
2 *Quot fiant congreſſus cum Dæmone.*
3 *Quam malitiam habeat peccatum cum Dæmone commiſſum.*
4 *An beſtialitas differat ſpecie pro diuerſitate belluarum.*
5 *An beſtialitas ſit caſus reſeruatus.*

VNICA PROPOSITIO.

1 Beſtialitas eſt coniunctio carnalis cum re alterius ſpeciei, E. g. cū bruto, uel cum Dæmone, &c. Circa hoc peccatum.

2 Aduertendum eſt primò, congreſſum cum Dæmone diuerſis modis fieri poſſe, vel enim fit Dæmone comparente in forma bruti, vel in forma hominis, uel in forma fœminæ; ob id dici ſolet fieri, vel cum Dæmone incubo, uel cum Dæmone ſuccubo. Ita Philiarcus de officio Sacerdotis tom. 1. p. 2. lib. 3. cap. 8. & alij DD. ſtatim citandi.

3 Aduertendum ſecundò, hoc peccatum cum Dæmone commiſſum, præter malitiam beſtialitatis, habere malitiam ſuperſtitionis, quatenus includit ſocietatem cum Dæmone, quæ circonſtantia explicanda eſt in Confeſſione, vt communiter inquiunt Doctores. Addo, quando in congreſſu cum Dæmone trāsfertur ab ipſo ſemen alicuius hominis in vas naturale mulieris, committi non ſolum peccatum beſtialitatis, & ſuperſtitionis, ſed etiam ſpeciem aliquam fornicationis, quatenus recipitur humanū ſemen, ex quo fœtus aliquis generari poteſt. Ita Caietanus 2. 2. q. 15. art. 11. quem citat, & ſequitur Emanuel. Sà verbo luxuria n. 6. Capeauilla cap. 15. verſ. ad hanc ſpeciem.

4 Aduertendum tertiò, peccatum beſtialitatis, non differre ſpecie pro diuerſitate belluarum, cum quibus perpetratur; diuerſitas enim belluarū infert tantummodò differentiam materialem; ſed habet turpitudinem eiuſdem rationis; cum ſit concubitus cum re alterius generis, uel ſpeciei. Ex quo ſequitur, non eſſe neceſſarium in Confeſſione exprimere belluam, cum qua fuit habita copula; ſufficit enim dicere ſe congreſſum fuiſſe cum re alterius ſpeciei, ut benè ait Azor. 3. par. lib. 3. ca. 22. Emanuel. Sà loco citato, Capeauilla cap. 15. uerſ. ſecunda eſt, Lactantius, Finellius caſu. 8 num. 5. & alij.

5 Aduertit Rodriquez ſecunda parte cap. 220. & Quaranta uerbo Sodomia, beſtialitatem eſſe caſum reſeruatum in ijs locis, in quibus eſt reſeruata Sodomia; quia eſt peccatum grauius Sodomia, & illam includit. Ego uerò nulla ratione ſentio eſſe caſum reſeruatum ex eo tantùm, quòd Sodomiæ peccatum eſt reſeruatum. Ratio eſt, tum quia beſtialitas non eſt propriè Sodomia, cum non fiat cum perſona eiuſdē ſexus; reſeruatio autem cum ſit odioſa, ſtrictè accipienda eſt ſecundum proprietatem uerborum; tùm quia aliàs in noſtris Synodis Diœceſanis reſeruata erat beſtialitas diſtinctè à Sodomia, quæ reſeruatio non amplius exprimitur; ergo ſignum eſt, beſtialitatem non eſſe reſeruatam ex eo tantum, quod Sodomiæ peccatum eſt reſeruatum.

PVNCTVM XIII.

De coniunctione naturali facta modo indebito.

1 *Quot modis coniunctio naturalis fiat modo indebito.*

2 An

2 *An huiusmodi coniunctio sit mortale peccatum.*

DVo breuiter quærimus in hoc puncto. Primò, quot modis hæc coniunctio contingat. Secundò, an sit peccatum mortale.

PRIMA PROPOSITIO.

1 COniunctio naturalis, quæ fit modo indebito, multis modis contingit. Primò quando masculus succumbit fœminæ, & fœmina supergreditur. Secundò quando copula fit præposterè, retrò accedendo, sed in uase naturali. Tertiò quando copula fit sedendo. Quartò quando fit stando.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 COniunctio naturalis facta modo indebito est peccatum mortale, quoties interuenit tanta inordinatio, vt sequi non possit generatio; frustratur enim finis generationis, ad quē instituta est copula, & ad quem ordinatum est semen à natura: quia tamen generatio in prædictis casibus raro impediri potest, raro etiam contingit peccatum mortale in prædicta coniunctione, nisi adsit aliqua praua intentio; uel alia circunstantia addens malitiam mortalem. Ità Syl. Sot. Ang. Caiet. apud Sanchez lib. 9. d. 16. num. 3, apud Henriquez lib. 11. cap. 16. num. 6, & apud Azor. 3. p. & Perez locis citatis; ordinariè tamen est grauissimum peccatum veniale, nisi aliqua necessitas excuset; sicut excusat, quando vir propter pinguedinem non potest congredi cum fœmina, nisi retrò accedat, aut quando fœmina est grauida, & non potest cognosci carnaliter, nisi ea ratione; seclusa verò necessitate, vel iusta causa grauiter reprehendendi sunt coniuges sic peccantes; quamuis non sit inijciendus scrupulus peccati mortalis, quando non est periculum peccati mortalis. Ita Coninchus disp. 34. dub. 9. n. 80. Reginaldus lib. 31. num. 335, Henriq. Sanchez, & alij locis cit.

PVNCTVM XIV.

De fornicatione simplici, & concubinatu.

1 *Quid sit luxuria, & quot sint eius species.*
2 *Quid sit simplex fornicatio.*
3 *An fornicatio sit mortale peccatum.*
4 *An liceat permittere meretrices.*
5 *An peccent locantes domos meretricibus.*
6 *An excusentur famuli comitantes herum euntem ad meretricem, aut comitantes concubinam, aut deferentes litteras.*
7 *An excusetur auriga, qui meretricem aduehit.*
8 *Quid sit concubinatus.*
9 *An concubina, quæ leguntur in sacris litteris essent veræ vxores.*
10 *An Hebrais permissæ fuerint duæ vxores.*
11 *An absolui possit concubinarius, antequam eyciat concubinam.*
12 *Quandonàm absolui possit concubinarius.*
13 *An absolui possit filius familias, qui in domo patris retinet concubinam.*
14 *An sit deneganda absolutio adolescenti, qui ex carnis fragilitate sæpius committit pollutionem.*
15 *An absolui possit artifex, qui fraudibus vtitur in arte, quam non potest deserere.*
16 *An absolui possit, qui modò cum vna, modò cum alia fornicatur.*
17 *Quandonàm aliquis absolui possit, antequam relinquat occasionem peccati.*
18 *An concubinarij puniri possint ab Episcopo.*
19 *Quam pœnam incurrant Presbyteri concubinarij.*

Kk Notan-

1 NOtandum castitati, & virginitati non solùm opponi peccata contrà naturam, de quibus hactenus locuti sumus; sed etiam alia peccata, quæ seruato naturæ ordine committũtur; vt est fornicatio simplex, & alia, quæ vis peccata luxuriæ. Nomine luxuriæ in præsenti intelligitur excessus in re venerea, qui est peccatum mortale ex suo genere. Ratio est, tùm quia notabiliter repugnat rectæ rationi; tũ quia ad Galat. 5. dicitur, qui talia agũt, regnum Dei non possidebunt, ex quo loco colligitur, luxuriam, seu excessum in re venerea esse peccatum mortale, ex suo genere; cum homo à regno cœlorum non excludatur, nisi ob peccatũ mortale. Species luxuriæ sunt septẽ, fornicatio, adulterium, incestus, stuprum, raptus, sacrilegium, & peccata contra naturam. Omissis peccatis contrà naturam, de quibus actum est in præcedentibus, agemus in hoc Puncto de fornicatione, & concubinatu. De reliquis agemus in sequentibus Punctis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 FOrnicatio simplex est concubitus soluti cum soluta. Ità communiter Doctores. Soluti dicuntur, qui sunt liberi à coniugio, à voto, ab ordine Sacro, à religione, & à cognatione.

3 Quæres primò, vtrùm fornicatio sit peccatum mortale.

Respondeo affirmatiuè, tùm quia hoc apertè habetur ad Gal. 5. tùm quia valdè repugnat rectæ rationi, & iuri naturali, & est contrà bonam educationem, & institutionem prolis, ita Graffius prima parte lib. 2. cap. 7. Valentia loco citato, & alij communiter.

Dices. Dominus præcepit Oseæ Prophetæ, vt sibi sumeret vxorem fornicationum, & filios de fornicatione susciperet; ergo signum est, fornicationem nõ esse peccatum; alioquin Deus non hoc præcepisset Oseæ.

Respondeo primò, ex hac obiectione ad summum sequi fornicationem fieri posse licitam dispensatione Diuina, vt ait S. Thomas.

Respondeo secundò, Deum præcepisse Prophetæ, vt sumeret illam, quæ antea fuerat fornicaria, vt de impudica fieret pudica, & honesta.

Respondeo tertiò cum Nicolao de Lyra, uxorem dici fornicariã; eò quod esset mulier Gentilis, quæ dicebatur fornicaria ob fornicationem spiritualem, idest propter idololatriam. Ex his omnibus responsionibus constat, ex illa obiectione non inferri fornicationem simpliciter esse licitam.

4 Quæres secundò, vtrùm liceat Principibus permittere meretrices in aliquo loco Ciuitatis.

Respondeo affirmatiuè cum S. Tho. 2. 2. q. 10. artic. 2. Graff. loco citato, & alijs communiter. Ratio est, quia etiã Deus permittit aliqua mala, vt uitentur maiora, uel ut sequantur maiora bona. Addo cum Rodriquez, permitti posse meretricibus patronos, qui eas defendant ab earum lenonibus, & curent, ne contagioso morbo inficiantur.

5 Quæres tertiò, vtrùm locantes domos meretricibus excusari possint à mortali.

Respondeo excusari posse, etiamsi eas possint alijs commodè locare, modò locent ad habitandum, non ad meretricandum. Ratio est, tum quia vtuntur iure suo; nullus autem peccat vtendo iure suo. Tum quia non censentur cooperari peccato illorum; nàm locus se habet extrinsecè, & remotè ad peccatum; cùm ex loco non soleat sumi occasio peccandi, vt bene ait Valentia tom. 3. disp. 5. q. 20. puncto 5 fol. 1133. & q. 21. puncto quarto fol. 1171, Lopez prima parte cap. 59. vers. item licetà, Azorius secunda parte lib. 12. cap. 18. quæsito tertio, Lessius lib. 2. cap. 24. dub. 7. num. 40, Rebel. lib. 14. q. 17. nu. 8, & alij communiter. Hæc tamen doctrina

ctrina limitanda est, modò in domo, quæ locatur, non sit aliqua specialis cōmoditas, & aptitudo ad peccandum ratione situs, aut alterius causæ, & modò inde non immineat aliquod graue detrimentum personis honestis, quæ domos vicinas inhabitant; in his enim casibus non licet locare domos meretricibus, absque graui causa, vt bene ait Sanch. in summa lib. primo cap. 7. num. 20, Lessius loco cit. num. 39; vitandum enim est proximi scandalum, & damnum.

6 Quæres quartò, vtrùm excusari possint famuli comitantes herum, euntem ad meretricandum.

Respondeo excusari posse, quando non possunt ab huiusmodi comitatu desistere absque graui damno. Ratio est, tùm quia vtuntur iure suo; tùm quia ex iusta causa exercent actionem ex se honestam. Idem dicendum est de famula, quæ comitatur concubinam in domum Amasij, cum quo turpiter concubitura est, aut quæ aperit ostium in aduentu Amasij. Idem dicendum est de famulo, qui mittitur ad ducendam concubinam in domum heri, aut qui defert munera, vel epistolam, vel inter nuncium, uel qui scribit litteras, quibus continetur, vt meretrix ad se veniat tali tempore, seu qui facit aliquid aliud indifferens. Verum tamen est, famulum non posse deferre litteras, uel scripta, quibus expresse petitur concubina ad copulam; hoc enim est intrinsecè malum, coniunctum cum cooperatione ad actum turpem. Addo famulum, quando dubitat, quid in litteris cōtineatur, posse rationabiliter pręsumere aliquid turpe contineri, quando sibi notus est turpis amor inter herum, & amasiam; consequenter in eo casu non posse deferre litteras. Videte Nauarrum cap. 20. num. 16. Petr. Nauar. lib. 3. cap. 4. num. 62. fol. 212. Azor. secunda parte lib. 12. cap. 18. quæsito 8, & Sanchez loco citato, Rebell. prima parte lib. 2. q. 14. num. 53, Zerolam de pœnit. cap. 25. quæsito 17.

7 Quæres, vtrùm excusari possit auriga, qui defert meretricem ab vno loco ad alium.

Respondeo affirmatiuè, quamuis sciat ipsam malè suo corpore vsuram, modò auriga deferat ex iusta causa. Ratio est, quia ex iusta causa facit opus indifferens, quod aurigæ non imputantur ad culpam. Ità Sanchez loco citato, & alij. Immo Petrus Nauar. lib. 3. cap. 4. num. 62. fol. 212. videtur illum absolutè excusare; eo quòd faciat opus indifferens.

SECVNDA PROPOSITIO.

8 Concubinatus est frequens, & cōsueta fornicatio cum eadem persona. Dicitur frequens, & consueta, vt aduertamus ad concubinatum non sufficere vnum, vel alterum actū fornicarium; sed requiri consuetudinem, qua aliqui quodammodo ità cohabitant, ac si essent simul coniugati. Vndè notat Syluester verbo concubinarius num. 1, & Toletus lib. primo cap 47, concubinarium dici illum, qui copulam habet cum fœmina soluta, vel coniugata, tenendo eam ad venerem, ac si esset vxor: fornicarium verò dici illum, qui copulam habet modo cum vna, modò cum alia.

9 Quæres primò, vtrùm concubinæ, quæ leguntur in Sacris litteris, fuerint veræ vxores.

Respondeo affirmatiuè cum Azorio tertia parte lib. 3. cap. 5. Speculo secunda parte ar. 19, Henriquez lib. 12. cap. 6. num. 2, & alijs; Concubinæ dicebantur, quæ sine publica solemnitate, & ritu consueto ducebantur; & nō admittebantur ad domesticam familię gubernationem.

10 Ex quo patet, permissum fuisse Hebræis duas vxores ducere, vnam solemni ritu, alteram absque ritu solemni; quod hoc tempore non est permissum, vt patet ex dictis de impedi-

mento ligaminis.

11 Quæres, vtrùm Confessarius possit absoluere pœnitentem, antequàm dimittat concubinam, quam domi retinet.

Pro solutione huius quæsiti, quod dependet ab ea Quæstione de Pœnitentia, in qua quæritur, vtrùm possit pœnitens absolui, antequàm relinquerit occasionem proximam, notandum est ad iudicandum, vtrùm aliqua sit moralis occasio proxima peccati, duo requiri.

Primum est, vt vel ex suo genere talis sit, quæ ferè semper inducat homines similis conditionis ad tale peccatum, vel saltem per experientiam cognoscatur solere hunc hominem ferè semper inducere ad tale peccatũ, quoties hic homo vtitur illa occasione. Si verò nõ solet inducere ad peccatũ, non dicitur occasio proxima, etiamsi fortè aliàs sæpius induxerit; vndè nõ censetur occasio proxima, quando ea cautio adhibetur, aut res ità mutatæ sunt, vt cesset periculum peccati, vt benè ait Nauar. cap. 3. nu. 15, Sanchez loco statim citando, & alij.

Secundum est, vt huiusmodi occasio sit voluntaria; nàm occasio non est culpabilis, nisi sit voluntaria; cùm nullum sit peccatum, nisi sit volũtarium; censetur autem non esse voluntaria, quando moraliter vitari non potest, aut quando grauis causa vrget ad exponendum se tali periculo. Ità Suarez de Pœnitentia disp. 32. sect. 2. num. 4, Henriquez lib. 4. cap. 24. num 4. circa medium, Beia 3. par. cas. 9, Lopez prima parte cap. 22. vers. at verò, Reginal. lib. 5. num. 63, & lib 8 num. 19, Nauar. cap. 3. num 14, Emanuel. Sà verbo absolutio nu. 12. Sanchez in summa lib. 1. cap 8, & alij. His positis.

Respondeo, pœnitentem regulariter non esse absoluendum, antequam dimittat concubinam, seu quandiù persistit in proxima occasione peccandi, quam tenetur statim euitare, & quã potest relinquere. Ratio est, quia quandiù pœnitens non dimittit concubinam, seù quandiù persistit in proxima peccandi occasione, non censetur habere sufficientem dolorem, ac propositum vitandi peccata in futurum; sed qui non habet dolorem sufficientem, ac propositum vitandi peccata in futurum, non potest absolui, vt patet ex dictis de pœnitentia: ergo pœnitens concubinarius non potest absolui, quandiù non dimittit concubinam. Ità Graffius loco citato num. 26. Azor. loco citato cap. 6, Clauis Regia lib. 8. cap. 2. num. 9, Nauar. loco citato. num. 19, Beia loco cit. Coninchus disp. 8. de pœniten. dub. 17. num. 134, Zerola de pœnit. cap. 25. quæsito 17, Lopez prima parte c. 78, & alij communiter.

Dixi regulariter; quia fieri potest, vt Confessarius aliquãdo possit absoluere concubinarium, vt quando non potest dimitti concubina sine graui infamia, vel scandalo, vel alio graui incommodo; potest enim tantum incommodum, & tanta difficultas adesse in occasione relinquenda, vt efficiat occasionem non voluntariam, ita vt non dicatur occasio proxima, iuxtà secũdam conditionem allatam in notabili. Verum tamen est, opus esse magna prudentia in Confessario, ne absolutionẽ impendat indigno.

Dixi, seù quandiù persistit in proxima occasione peccandi; quia persistenti solum in remota occasione non est deneganda absolutio; alioquin, aut absolutio deneganda esset omnibus; cum omnes existant in occasione remota, qualis est valetudo, diuitiæ, parentes, liberi, &c. Aut necesse esset migrare ex hoc mundo, in quo quidquid est, potest esse occasio peccandi. Ita DD. citati.

12 Hinc colligi potest primo, eum, qui domi retinet concubinam, seù ancillam, cum qua peccare solet, nõ esse absoluendum, nisi concubinam dimittat; existit enim in occasione peccati. Si verò rarò, vt ter, vel quater in

anno

anno peccauit repentina libidine correptus, sed modò speret fore, vt non amplius relabatur, absolui potest iuxta Graffium lib. primo decisionum c. 28. num. 13, & alios; eo quòd non dicatur esse in occasione proxima. Similiter absolui potest concubinarius, qui in articulo mortis existens, non potest tunc concubinam eijcere, sed habet firmum propositum illam eijciendi, quãprimum poterit. Secluso verò mortis periculo non debet absolui, antequam eijciat concubinã; etiamsi reuera non sit concubinarius, sed à populo credatur esse concubinarius; cum enim quò ad scandalum aliorum perindè sit, ac si reuera esset, non debet absolui, antequam diuulgetur, ipsum non esse concubinarium, vt benè ait Lopez prima parte cap. 78.

13 Secundò colligi potest, filium familias, qui de domo patris non expellit concubinam, vel aliam, cũ qua peccare solet, posse absolui, modo habeat firmum propositum non peccandi amplius in futurum, & non amplius solũ cum sola versandi; ratio est, quia hæc non dicitur occasio voluntaria respectu filij familias, qui non est sui iuris. Ità Graff. num. 12, Lopez loco citato; & alij.

14 Tertiò colligi potest, non cogi Confessarium ad denegandam absolutionem adolescenti, qui sæpius in mollitiẽ incidit ex carnis fragilitate; nàm huiusmodi occasio nõ censetur voluntaria; cum adolescens non possit illã expellere. Verum tamen est Confessarium debere salutares pœnitentias iniungere; prætereà debere aliquando differre absolutionem, vt pœnitens cũ maiori proposito proponat euitare huiusmodi turpia peccata. Ità Henriq. loco citato littera M, Coninchus de pœnit. disp. 8. dub. 17. num. 134, & alij DD. cit. Verum tamen est, denegandã esse absolutionem pœnitenti, quando potest occasionem mollitiei expellere, camque non expellit, vt quando ex aspectu alicuius fœminæ, cum qua versatur, solet in turpes cogitationes consentire, aut in voluntariam pollutionẽ incidere; hic enim censetur esse in occasione proxima, & voluntaria, quæ potest abscindi; cõsequenter illi deneganda est absolutio, nisi recedat à cohabitatione illius fœminæ, & nisi proponat nunquam se illam aspecturum, seque cum ea non amplius versaturũ.

15 Quartò, illum artificẽ, qui in omni confessione accusat se de fraudibus, & mendacijs commissis in arte, quam exercet, & quam non potest absque notabili incommodo sui, vel familiæ deserere, posse absolui, modò eliciat dolorem de peccatis præteritis, cum firmo proposito non committendi amplius cum Dei auxilio huiusmodi peccatã, & modò habeat aliquam causam rationabilem non dimittendi illam artem, vt benè tradunt Beia prima parte casu 39, Henriquez loco citato, Rodriquez cap. 49, Graff. loco citato nu. 25. & alij.

16 Quintò, fornicatorem, qui modò cum vna, modò cum alia congreditur, posse absolui, modò firmo, constantiq; animo deliberauerit in posterum non peccare, & modò nullam domi, vel alibi retineat, aut alat. ita DD. citati, idẽ sentire videtur Emanuel. Sa verbo absolutio num. 12.

17 Addit Nauar. cap. 3. num. 13, Finellus casu 10 num. 16, Lopez loco cit. & Zerola loco cit. posse aliquem absolui, etiamsi non relinquat occasionẽ concurrentibus his quatuor conditionibus. Prima est dolor de peccatis præteritis. Secunda est firmum propositũ non peccandi in futurum. Tertia est credulitas, qua credit se cum Dei auxilio non peccaturum, quando se in ea occasione inuenerit. Quarta est rationabilis causa non separandi se ab ea occasione. Verum hæc doctrina coincidit cum nostris principijs, si rectè perpendatur, & est vera per se loquendo.

18 Quæ-

18 Quæres tertiò, vtrum concubinarij sæculares possint ab Ordinarijs locorum puniri.

Respondeo, posse puniri, & excommunicari post trinam admonitionem, vt patet ex Trident. sess. 24. cap. 8. vbi subditur, mulieres concubinarias, siuè solutas, siuè cōiugatas posse extrà oppidū, vel Diœcesim ejici, si ter admonitæ noluerint obedire. Videte Riciū decis. 378, Azorium, & alios locis cit.

19 Quęres vltimò, vtrùm sit lata specialis pœna contrà Presbyteros notorios Concubinarios.

Respondeo, suspendendos esse ab Episcopis, vt habetur in Tridentino sess. 25. cap. 14. vbi notandum est, ius antiquum, quo notorius cōcubinarius erat ipso facto suspensus, correctum esse, seù abrogatum per ius nouū Tridentini sess. 25. cap. 14. vt patet à simili ex supradictis de eo, qui absque licentia Parochi benedixit sponsis, & à simili ex dicendis de censuris. Ità Auila 3. parte disp. 5. dub. 2. Henriquez lib. 13. cap. 36, Lazar. in compendio Nauarri verbo irregularitas num. 28. vbi citat Toletum lib. 1. cap. 47. multa tractantem de Concubinarijs, & simul ostendentem, qui nam dicatur notorius cōcubinarius, vel adulter.

PVNCTVM XV.

De Adulterio.

1 *Quid sit adulterium.*
2 *Quid requiritur ad adulterium.*
3 *Quale peccatum sit adulterium.*
4 *An sit maius peccatum, quandò fœmina coniugata congreditur cū duobus viris solutis, an quādò vir coniugatus copulam habet cum duabus fœminis solutis.*
5 *An adulterium sit grauius, quandò vterquè est coniugatus.*
6 *Quot sint pœnæ adulterij.*
7 *Ad quid teneatur adulter, qui filium ex adulterio suscepit.*
8 *Quandonàm adulter excusetur à restitutione.*
9 *Quid faciendum sit, quandò non constat, cuius sit proles.*
10 *An adulter teneatur ad restitutionem alimentorum, quæ facta fuerunt ab hospitali domo in educanda prole.*
11 *An adulter teneatur restituere alimenta facta tribus primis annis.*
12 *Ad quid teneatur adulter, qui spuriū reliquit inter filios legitimos matris.*
13 *Ad quid teneatur supponens partum.*
14 *An adulter teneatur ad aliquam restitutionem; quamuis non susceperit prolem ex adulterio.*
15 *An adulter teneatur ad restitutionem pecuniariam.*
16 *An adultera teneatur manifestare suum adulterium, ne filij legitimi damnum in hæreditate patiantur.*
17 *An adultera teneatur se manifestare, quandò dubitat, an damnum impediendum sit.*
18 *An mater teneatur prodire adulteriū, quandò aliundè potest damno aliorum filiorum occurrere.*
19 *An, & quandò adultera teneatur manifestare adulterium cum periculo vitæ, aut famæ.*
20 *An filius teneatur credere matri asserenti, ipsum esse spurium.*
21 *An teneatur hoc credere in mortis articulo, aut si adsit iuramentum.*
22 *An Confessarius possit adulteram cōpellere, vt in mortis articulo detegat suum adulterium.*
23 *An Confessarius possit adulteriū manifestare post mortem adulteræ.*

QVatuor principaliter quæremus in hoc Punctò, quid sit adulteriū. Secundò quale peccatum. Tertiò quęnam sint eius pęnæ. Quartò, an persona adultera teneatur ad restitutionem.

PRIMA PROPOSITIO.

1 ADulterium nihil est aliud, quàm accessus ad alienum torum, seù vio-

violatio alieni tori,&c. ita habetur ca. Lex. §. adulterium 36, & cap. Nemo, 32.q.4.

2 Ex quo patet, ad adulterium requiri, vt saltem vnus eorum, qui adulteriũ committit, sit coniugatus; alioquin nõ esset accessio ad alienum torum.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Adulterium est grauissimum peccatũ. Ratio est, tùm quia Deuter. 27. dicitur maledictus, qui dormierit cùm vxore proximi sui; tùm quia hoc peccatum non solum est contra charitatem, sed etiam cõtra iustitiam; includit enim grauem iniuriam contra alterum, cui data erat fides non communicandi corpus suum alteri.

4 Quæres, vtrùm sit maius peccatũ, quando fœmina coniugata congreditur cum duobus viris non coniugatis, an quando vir coniugatus congreditur cum duabus fœminis solutis.

Respondeo cũ Armilla verbo adulterium num. 2, & alijs, grauius peccatum esse, quando fœmina congreditur cum duobus viris; tùm quia fœmina non potest pluribus viris satisfacere, cum ordinariè impediatur generatio ex admistione seminis; tùm quia etiãsi demus, non impediri generationem, nihilominus hoc vergit in præiudicium prolis, cum sit incertum, cuinam sit assignanda, maritone, an adultero.

5 Ex dictis colligi põt adulteriũ multò grauius peccatũ esse, quãdo est adulterium ex parte vtriusque congredientis, quando scilicet vterque, qui copulam habet, est matrimonio iniunctus; tunc enim duplex torus violatur, & duobus fit iniuria, cõsequenter vtraq; circunstantia exprimenda est in confessione, vt patet ex dictis de Pœnitentia. Ità Azor. 3. parte lib. 3. cap. 7.

TERTIA PROPOSITIO.

6 Multæ sunt pœnæ adulterij. Prima est, vt vxor adultera amittat dotem, quę propter adulterium adiudicatur marito post sententiam Iudicis Ecclesiastici, vt patet ex cap. plerumque de donatione inter virum, & vxorem: præterea amittit arrhas, & munera propter nuptias; non tamen amittit parafernalia; sicut neque amittit dotem, arrhas, & munera dicta propter solos amplexus, vel oscula impudica, iuxtà communiorem sententiam contra Couarruuiam parte 2. c. 7. §. 6.

Secunda est, vt possit fieri diuortiũ ab adultero, vt patet ex supra dictis. Plura de his pœnis videri posšũt apud Couarruuiam loco citato, Azor. loco citato cap. 8, Syluestrum, & Tabienam verbo adulterium, Molinã loco citando, & apud Card. Tuscum tom. 1. conclus. 227, & 228. Sicut etiam apud Menochium de arbitrarijs lib. 2. Centur. 3. casu 290. fol. mihi 248. Videri potest, qua pœna puniendus sit Christianus coniugatus, vel solutus, qui carnaliter cognoscit Iudęam, vel aliam nondum baptismi lauacro insignitam, & qua pœna plectendus sit Iudæus carnaliter cognoscens Christianam.

QVARTA PROPOSITIO.

7 Adulter, qui filiũ ex adulterio susceptũ indubitanter credit esse suum, tenetur in solidum cum matre ad restitutionem damnorum, quæ patitur verus maritus, & filij legitimi, vel hæredes; propterea tenetur ad restitutionem alimentorum, quæ fecit maritus adulteræ in educanda prole spuria, saltem post tertium natiuitatis annũ. Ratio est, tùm quia pater filij tenetur filium alere saltem à tertio anno post natiuitatem, donec filius sibi alimenta procurare possit; tùm quia pater, relinquendo filium inter filios legitimos veri mariti, est illi causa damni contrà ipsius voluntatem; sed qui est causa dãni alterius contrà ipsius voluntatem, tenetur ad restitutionem; ergò adulter tenetur ad restitutionem.

Dixi

Dixi saltem post tertium natiuitatis annum; quia vsque ad tertium annum iure communi spectat ad matrem alere filium, vt colligitur ex lege, nec filium. Ità Lessius lib. 2. cap. 10. dub. 7. n. 42. Rebel. lib. 3. q. 10. num. 15. Azor. tertia parte lib. 5. c. 6. q. 2, & Molina loco statim citando.

Dixi, qui indubitanter credit; quia si dubitet, illum esse suum filium, non tenetur ad restitutionem. Ratio est, tùm quia possessio stat pro matrimonio, cuius fauor præualet; consequenter præsumendum est, prolem susceptam esse ex vero matrimonio; tùm quia melior est conditio possidentis suam libertatem: adulter autem dubitans, an proles sit sua, possidet suam libertatẽ, ac pecuniam. Et hoc verum est, etiamsi mater cum iuramento dicat esse filium adulteri, & proles suscepta imaginem referre videatur adulteri; nàm hæc sunt signa fallacia. Ità Mol. d. 101, num. 3. ad finem, Azor. 3. p. l. 5. c. 6. quæsito 8. Less. l. 2. c. 10. dub. 6. num. 4, Mascard. de probat. conc. 738, Riccius decis. 266, Henriq. lib. 11. cap. 21. nu. 2, M. Salonius secunda secundæ q. 62. artic. 6. ad finem, & alij locis citatis.

8 Hinc sequitur, primo adulterum non teneri ad restitutionem, si probabiliter credat, prolem non esse suam; quamuis etiam probabiliter credat esse suam.

Secundo, adulterum teneri restitutionem facere illis, quos maritus adulteræ instituisset hæredes deficiente filio spurio; propterea si maritus adulteræ non habeat hæredes ascendentes, qui necessario succedunt, adulter debet restituere hæredibus collateralibus, si nesciat, quosnam voluisset hæredes instituere; deficientibus vero hæredibus non solum ascendentibus, & descendentibus, uerum etiam collateralibus adulter non tenetur ad restitutionem, si non constet, quosnam maritus adulteræ constituisset hæredes; quia probabiliter credere potest fore, vt ipsam adulteram instituisset. Ità Anton. Gomez, & alij apud Vasquez de testamentis cap. 5. §. 1. dub. 10. numero 20.

9 Rogabis, quid faciendum sit, quando duo carnaliter cognouerunt aliquã solutam, ex qua suscepta est proles, sed dubitatur, cuiusnam sit proles suscepta.

Respondeo, vtrumque teneri ad restitutionem; sicut etiam, quando duo adulteri cognouerunt vnam, & eandẽ fœminam coniugatam, quæ concepit tunc temporis, quo maritus absens erat, vterque tenetur alere, & restituere pro sua parte, & altero nolente tenetur alter in integrum, vt patet ex dictis de restitutione. Ità Azor. loco citato. Rebel. l. 3. q. 10. num. 21, Molina tom. 4. tract. 3. disput. 103. num. 3, ad finem, & alij.

10 Ex dictis infertur primò, adulterũ teneri ad restitutionem alimentorum, quæ facta fuerunt ab hospitali domo in alenda prole spuria; modò adulter non laboret egestate. Ratio est, quia domus hospitalis instituta est ad alendos pauperes, vel filios pauperum; adulter autem non est pauper, vt suppono, consequenter non potest frui emolumentis domus hospitalis. Ità Rebel. loco cit. Nauar. cap. 16. num. 48, Syluest. verbo adulterium quæsito 5, Lessius lib. 2. cap. 19. dub. 6. numero 70, Azor. ca. 6. quæsito 1. Mol. to. 4. tract. 3. d. 103, Vasquez de testamentis cap. 5. §. primo dub. 10. nu. 23.

11 Addo cum ipso Molina, adulterũ teneri ad restitutionem etiam pro tribus primis annis, quibus proles fuit exposita in domo hospitali, uel in domo alterius, ne manifestaretur mater, uel pater; nam mater tenetur alimenta lactis tribuere solùm, quando commodè potest tribuere; in hoc autem casu commodè non potuit tribuere ob periculum infamiæ, nec peccauit exponendo prolem hospitali ad celandum delictum, & ad impedienda alia damna.

na. Idem sentire videtur Lessius loco cit. cum Couar. & alijs.

Secundò infertur, adulterum, qui filium suscepit ex adulterio, illumque reliquit inter filios legitimos mariti adulteræ, pręter alimenta teneri etiam occurrere damno hæreditatis, quæ legitimis hæredibus adimitur, vel damno dotis, quam pater putatiuus tradit puellæ spuriæ, credens eam esse propriam filiam. Ità Finellius casu 10. n. 17, Arragonius 2.2.q.62.art.6. Nauar. cap.16.num 40, Azor. locò citato cap. 6. Less.num.46, Reb. num. 9, Vasquez loco citato, Caietan. Syluest.& alij communiter contrà Henriquez lib.11.cap. 21. numero 3, & alios existimantes non teneri, quando adulter non fuit auctor suppositionis. Sed ratio nostra est, quia adulter per suum adulterium est causa huius damni, quod vt plurimum sequitur ex huiusmodi facto iniurioso, quodquè adulter prævidere poterat, & præcauere debebat. Idem dicendum est de ipsa adultera; non enim solus adulter tenetur ad restitutionem; sed etiam ipsa adultera ęqualiter tenetur; cùm vterque sit causa damni. Ita Rebel.num. 9, Less. loco citato, Azor. quæsito 6, & alij communiter.

13 Hinc patet, quid dicendum sit de illo, aut de illa, quæ partum supposuit cum præiudicio veri mariti, aut legitimorum hæredum; militat enim eadem ratio in vtroque casu, vt benè ait Nauar.cap.16.num.43, Suarez tom. 5. de cens.disp.50.sect.4.num.8, Less. nu. 41, & patet ex cap.officij de pœnitentia, & remissione.

14 Quæres primò, vtrùm adulter teneatur ad aliquam restitutionem præcisè ratione adulterij, quamuis non susceperit filium ex adulterio.

Respondeo, duplicem esse sententiam. Prima est Rebel.q.10. nu.1,& 2. affirmãtis teneri; quia maritus ob adulterium vilipenditur, & contemptibilis habetur apud alios conscios adulterij; consequenter patitur damnum; damnum autem resarciendum est.

Secunda sententia est Lessij loco citato dub.5.Molin.disp. 100, Azorij loco citato ad finem, & aliorum negantium, ob adulterium pręcisè deberi aliquam restitutionem. Ratio est; tùm quia Confessarij non solent huiusmodi restitutionem iniungere; tùm quia non pro omni iniuria debetur restitutio pecuniaria; sed debetur pro iniuria cum damno pecunia æstimabili, vt patet ex dictis de restitutione.

15 Hinc patet, si maritus adulterę petat restitutionem pecuniariam, adulterum non teneri illam exhibere: tenetur tamen exhibere aliam satisfactionem, vt per veniæ petitionem, &c. si aduertat hanc satisfactionem desiderari ab ipso marito, cui notum est adulterium. Secus si adulterium non sit illi notum, aut aduertat nullam optari ab ipso satisfactionē. Ratio est, tum quia nihil retinet inuito domino; tùm quia non tenetur se prodere.

16 Quæres secundò, vtrùm adultera teneatur manifestare suum adulteriū, ne filij legitimi damnum in hæreditate patiantur.

Respondeo, adulteram, quæ est honestæ conditionis, & passim pro tali habetur, non teneri manifestare adulterium cum periculo vitæ, vel famæ suæ ad impediendum damnum legitimis hæredibus; quamuis ampla hæreditas inter ipsos, & spurium sit diuidenda; etiamsi credat fore, vt damnum impediretur manifestando adulterium. Ratio patet, quia vita, & fama sunt bona superioris ordinis, quæ non sunt exponenda pro reparandis damnis inferioris ordinis, quale damnum est damnū hæreditatis, vel successionis, &c. vita autem, & fama est pretiosior auro, & diuitijs. Ità communiter DD. quos retuli de restitutione d. 1. quæstione vltima, punct.1. num. 11. quidquid dicat Couarru. ad regulam peccatum parte prima num.6, Valen. tom.3.disp.5.q.6. pun.5, Salonius 2.2.q.62.art.2.còtrou.

16. conclus. vltima, vers. 3, & alij apud Finellium casu 10. nu. 17.

17 Hinc sequitur à fortiori, adulteram nō teneri manifestare suum adulterium, quando dubitat, an damnum impediēdum sit per manifestationem adulterij; nam ipsa possidet suam famam, & vitam, & melior est conditio possidentis. Verum tamen est, adulteram, quæ non potest suum adulterium manifestare sine vitæ, vel famæ periculo, conari debere, quātum potest, damnum hæredibus cōpensare, relinquendo filijs legitimis bona parafernalia, si habet, vel alia acquisita ex propria industria, vt benè ait Nauar. cap. 16. nu. 47, Hēriquez loco citato, Molina disp. 102. num. 15, Vasquez loco cit. nu. 19, & alij; vndè, si hac ratione damnum compenset, ad nihil vltrà tenetur. Si verò hoc modo nequit compensare, debet filium inducere, si potest commodè, ad capescendam religionem, quæ non sit capax hæreditatis, modò filius ad eam aptus sit. Ratio est, quia tam ipsa, quam adulter curare debet, quantum potest, ne legitimi hæredes damnum patiantur; vterque enim tenetur ad ratam æquè primo impedire damna: immo vterque tenetur in solidum in defectum alterius, vt patet ex dictis de restitutione. Ita Vasquez loco cit. num. 13, & 14, & alij DD. citati.

18 Hinc sequitur primò, matrem nō teneri prodere suum adulterium, quando aliundè potest occurrere dāno aliorum filiorum tradendo bona parafrenalia, aut inducendo spurium ad religionem.

19 Secundò, non teneri prodere suū adulterium cum periculo vitæ, vel famæ, nisi fortè iuxtà Rebel. Couarru. Salonium, Valen. locis citatis, Molinā disp. 102. num. 12, & alios damna, quæ proueniunt marito, vel hæredibus, iudicio prudentis prēponderent, vel sint æqualia famæ ipsius adulteræ; nàm in eo casu iuxtà sententiam istorum DD. teneretur adultera prodere suum delictum, si alia ratione non potest damna impedire, & probabiliter credit impedienda manifestando adulterium; quando verò dubitat, suam manifestationē non pro futuram, non tenetur manifestare; nam possidet suam famam, & in dubio melior est conditio possidentis.

20 Quæres tertiò, vtrùm filius teneatur credere matri asserenti ipsum esse spurium, & teneatur abstinere ab hæreditate.

Respondeo, filium debere credere, nec se posse immiscere hæreditati filiorum legitimorum, quādo mater ità probat, vt filius conuincatur esse spurius; vt accidit, quando mater probat maritum fuisse impotentem, aut eùm toto eo tempore, quo filius potuit concipi, fuisse absentem; in quo casu non potest adire hæreditatem; quia est moraliter certus, eam sibi nō deberi; quando verò filius non conuincitur, non tenetur credere matri etiā iuranti, quamuis sciat, matrem fuisse solitam adulterari. Ratio est, tùm quia melior est conditio possidentis bona fide; tùm quia alleganti suam turpitudinem cū alterius præiudicio nulla debetur fides, vt ait Glossa ad caput Officij de pœnitentia, & remissione; tùm quia fauor matrimonij semper prēualet, Lege miles. §. Defuncta. ff. de adulterijs. Ità communiter Doctores apud Couarruuiam ad regulam peccatum parte prima num. 6. apud Vgolin. tract. de irregu. ca. p44. §. 6. Sayrum de cens. lib. 6. cap. 10. nu. 37, Suarez tom. 5. de cens. disp. 50. sect. 4. num. 5, Riccium decis. 266. apud Vasquez loco cit. num. 21, & apud Henriquez loco cit.

21 Hinc sequitur, filium non teneri credere matri asserenti ipsum esse spurium, etiamsi hoc asserat cum iuramento, aut in articulo mortis, si mater tempore conceptionis habitabat cum viro, consequenter filium non teneri abdicare à se hæreditatem, sicut nec tenetur abdicare à se hæreditatem, quam bona fide possedit tanto tēpore, quan-

to opus est ad præscriptionem, etiamsi posteà conuincatur, & credat se esse spurium, vt patet ex dictis de præscriptione. Ità Syluester verbo adulterium num. 5, Angelus eodem verbo num. 6. Bannes 2. 2. q. 62. art. 6, Azorius quæsito 5, Henriquez loco citato num. 2, Suarez loco supra citato, & alij.

22 Hinc vlterius patet, Confessariū debere vti magna prudentia, ne vltrà modum compellat adulteram in articulo mortis detegere suum adulteriū. Ratio est, tùm quia filius non tenetur illi credere; tùm quia fieri potest, vt ipsa liberetur ab infirmitate, & occidatur à marito; tum quia raro prodest detectio, & manifestatio adulterij.

23 Addo, non esse consulendum, vt adultera detegatur post mortem per Confessarium; quia periculum est, vt proles adulterina, vel Confessarius ipse occidatur. Ità Henriquez loco citato, Azor quæsito secundo versus finem, & alij.

Si quæras, cuius fori sit causa adulterij.

Respondetur, esse fori ecclesiastici, quando agitur de separatione quoad torum; hæc enim videtur causa spiritualis; quando vero agitur de pœnis ob adulterium debitis, videtur esse misti fori iuxta Iuliū Clarum in praxi crimi. §. fin. q. 37. num. 3, Tuscum tomo 1. conc. 228, & alios.

PVNCTVM XVI.

De Incestu.

1 *Quid sit incestus, & quando committatur.*
2 *Cum quibus personis committatur incestus, & quid ad ipsū requiratur.*
3 *Quale peccatum sit incestus.*
4 *An incestus sit peccatum grauius, quò persona est magis cognata; & quid requiratur, vt hoc peccatum sit reseruatum.*
5 *An omnes incestus sint eiusdē speciei.*
6 *An gradus incestus sit in Confessione exprimendus.*
7 *An copula inter Confessarium, & pœnitentem sit incestus, vel sacrilegiū; & an sit circunstantia explicanda.*
8 *An Parochus, vel alius committat incestum, habendo copulam cum ea, quam baptizauit.*
9 *An Parochus habens copulam cum sua parochiana, committat speciale peccatum.*
10 *Quos effectus pariat incestus à marito commissus cum consanguinea suæ vxoris.*

SEx breuiter quæremus de Incestu. Primò quid sit Incestus. Secundò quale peccatum sit. Tertiò vtrùm omnes Incestus, & omnes gradus sint eiusdem speciei. Quarto vtrùm gradus Incestus exprimendus sit in Cōfessione. Quinto an copula inter Confessarium, & pœnitentem sint Incestus. Sextò quosnam effectus pariat Incestus commissus cum consanguinea vxoris.

PRIMA PROPOSITIO.

1 INcestus est congressus cum persona cognata intrà gradus, in quibus non potest celebrari matrimoniū. Ità communiter Doctores.

Quæres, cum quibus personis non possit matrimonium celebrari, itaut copula cum ipsis habita sit Incestus.

Respondeo, solutionem huius quæsiti colligi posse ex supra dictis; vndè hic breuiter dico, matrimonium non possę contrahi cum cognatis cognatione legali, vel spirituali, vel cognatione consanguinitatis, vel affinitatis; non enim potest contrahi cum consanguineis vsque ad quartum gradum, aut eo cum affinibus vsque ad quartum gradum, quandò sunt affines ex copula licita, aut vsque ad secundum, quandò sunt affines ex copula illicita.

2 Ex quo fit, eum, qui copulam habet cum persona descendente ab codē

stipite, à quo ipse descendit vsque ad quartum gradum, committere Incestū propter cōsanguinitatem, vt si habeat copulam cum Sorore, vel cum filia fratris, &c. immò videtur committere Incestum, si copulam habeat cum persona consanguinea cuiuscunque gradus lineæ rectæ; quamuis non constet inter Doctores, an matrimonium contractum cum consanguinea lineæ rectæ extra quartum gradum sit inualidum; de qua re dictum est suo loco. Similiter si quis copulam illicitam habeat cum Berta, contrahit affinitatem cum consanguineis Bertæ vsque ad primum, & secūdum gradum, ita vt cum illis non possit contrahere matrimonium, consequenter, si posteà copulam habeat cum consanguineis Bertæ vsq; ad secundum gradum, committit Incestum; nam ex copula illicita inducitur affinitas impediens, & dirimens matrimonium vsque ad secundum gradum. Qui verò copulam licitam, seù coniugalem habuit cum sua vxore, cōtraxit affinitatem cum consanguineis vxoris vsque ad quartum gradum, cōsequenter si postea copulam habeat cū aliqua consanguinea vxoris vsque ad quartum gradum, cōmittit Incestum. Verum tamen est, affinitatem non cōtrahi, nisi per copulam completam, idest per seminis emissionem in loco naturali, vt patet ex capite præterea ita Sanchez l.7.d.15.num.11. & alij cō muniter. Rursus, qui copulam habet cum cognato cognatione legali per adoptionem, aut cognato cognatione spirituali per susceptionem in baptismo, vel in confirmatione in ijs gradibus, in quibus dirimitur matrimoniū committit Incestum, seù peccatum contra reuerentiam debitam cognatis, vt si quis copulam habeat cum filia, quam adoprauit, vel quam suscepit in baptismo. Ita Emanuel. Sà nu.2. Azor. 2.p.l.3 ca.9.q.3. & quarto, Rodriquez, & alij, quos citat Sanchez l.7. de matrimonio disp.5, nu.9, & 10.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Incestus est grauissimum peccatū mortale, vt patet tùm ex Leuitici 18. Omnis homo ad proximum sanguinis sui non accedat, vt reuelet turpitudinem eius; tùm quia hoc constat ex prima ad Cor. 5. sæpius citata; tùm quia est contrà reuerentiam debitam cognatis, vt bene ait S.Th.q.154.art.9. & alij communiter.

4 Adeo, hoc peccatum esse grauius, quò persona, cum qua copula habetur, est magis coniuncta; vndè grauius peccatum est cæteris paribus incestus cū consanguinea, quam cum affine, & grauius si committatur in primo, quàm in secūdo gradu; quamobrem iure optimo hoc peccatum propter suam grauitatem reseruatū fuit in nostra Diœcesi vsque ad secundum gradum, non solùm in consanguinitate, vel affinitate, sed etiam in cognatione spirituali. Existimo tamen ad incurrendum casum reseruatum requiri, vt actus sit cōpletus in loco naturali, hoc est, vt seminis emissio secuta sit intra vas. Ratio est, tùm quia lex puniens delictum requirit, vt delictum sit consumatum in sua specie; copula autem, quæ fit sine seminis emissione intrà vas, non dicitur propriè incestus, nec est actus cōsumatus in specie incestus; sed potius est immunditia, vel peccatum mollitiei contra naturam, quod præter malitiam peccati contrà naturam, habet etiam malitiam incestus; sed non est propriè incestus in sua specie completus; tùm quia reseruatio est odiosa; odia autē nō sunt amplianda, sed potius restringenda sunt ad actū cōsumatū, nisi aliter constet de mente reseruantis. Ità Suar. in simili de peccato nefando to.2. de cens.d.31.sec.4.num.21. Nauar.cap. 27.num.250. Azor. tertia parte lib.3.ca. 19. q. 4. & in proprijs terminis tradit Gambarupta de cas. reseru. folio mihi 194 num. 7, vbi hoc probat ex canone extra-

extraordinaria 35.q.5, & citat S.Th.& Sotum multis in locis, & hanc doctrinam desumpsisse videtur ex Nauar. loco citato. Idem tenet Lactantius, Finellius de casibus reseruatis casu. 10. numero 9.

TERTIA PROPOSITIO.

5 NOn conuenit inter Doctores, vtrũ omnes incestus sint eiusdem speciei; nam in hac re est triplex saltem sententia.

Prima sentẽtia asserit, omnes gradus consanguinitatis differre specie non solum à gradibus affinitatis, & cognationis legalis, sed etiam inter se; & consequenter omnes incestus differre specie, prout differunt gradus. Ità Nauar. c.16, & Valentia tom.3.d.9 q.3. pun.3. vers. atque huc nota. Idem ex parte tenet Vasquez de pęnit. q. 91. art. 1. dub. 4. num. 15.

Secunda sententia affirmat, gradus consanguinitatis differre specie à gradibus affinitatis, cognationis legalis, & spiritualis: gradus verò consanguinitatis nõ differre specie inter se; sicut nec inter se specie differunt gradus affinitatis, & cæteri gradus; consequenter ista sententia tenet, incestum commissum cum consanguinea differre specie ab incestu cum affine, vel cum cognata cognatione legali, vel spirituali. Ità Less. lib.4. ca. 2. dub. 11. n.79. vers. dubium tamen est, Azor. tertia parte l.3. cap.9. q.1. & alij. Ratio est primo, quia isti gradus habent diuersos effectus ex sua natura; nam aliqui gradus consanguinitatis irritant matrimoniũ iure naturæ, & aliqui reddũt illud illicitũ præcisa prohibitione Ecclesiæ. Secũdò, quia longè diuersus, ac immanior reputatur incestus cum propria matre, quam cum Nouerca, vel alia cognata cognatione legali, vel spirituali; ergo signum est, gradus consanguinitatis differre specie à gradibus affinitatis, & ab alijs gradibus impositis iure positiuo, consequenter incestus differre specie.

Tertia sententia, cui tanquam probabiliori adhęreo, est Caietani secunda secundæ q.154. art.9. & nonnullorũ Recentiorum asserentium, omnes gradus, & omnes incestus esse eiusdem speciei. Ratio est primo, quia isti gradus differunt tantum secundum magis, & minus, sicut maior quantitas rei ablatæ in furto respectu minoris quantitatis: magis autem, & minus non variãt speciem, vt est commune axioma. Secundò, quia gradus introducti à iure positiuo instituti sunt ob idem motiuũ, & finem, ob quem gradus consanguinitatis instituti sunt à natura: omnes enim primario sũt instituti, vt reuerentia illis gradibus deferatur; ergo signum est, omnes gradus esse eiusdem speciei; sicut enim peccata non diuersificantur specie, aut numero ob diuersitatem præceptorum iuris naturæ, Diuini, & humani, ità neque gradus specie distinguentur ex eo, quod sint à natura instituti, aut à iure positiuo ob eũdem finem. Tertiò, quia non potest vlla sufficiens ratio afferri ad ostendendam diuersitatem specificam inter hos gradus; ergò non differunt specie, consequenter neque ipsi incestus differunt specie.

Ad primam rationem secundæ sententiæ respondeo, ex ea non colligi diuersitatem specificam. Ratio est, tum quia diuersitas effectus non semper arguit diuersitatem specificam causæ; cũ eadem causa possit aliquando producere diuersos effectus; tum quia eundẽ effectum, quem præstant gradus consanguinitatis, & affinitatis, præstant etiam cæteri gradus ex dispositione iuris positiui.

Ad secundam rationem respondetur, ex ea colligi maiorem turpitudinem, & grauitatem, non verò diuersitatem specificam; sicut maior quantitas rei ablatæ in furto arguit maiorem iniuriam, quam arguat minor quantitas,

tas, & tamen est eiusdem speciei.

QVARTA PROPOSITIO.

6 Gradus Incestus exprimẽdus est in Cõfessione. Ità Valentia loc. cit. & to. 4. disp. 7. q. 11. pun. 1. columna 9, Suar. de Pœnit. disp. 22. sect. 3. n. 7. Coninch. de Pœnit. disp. 7. dub. 3. num. 13. & 21. Didacus Nugnus in addit. q. 9. ar. 2. dub. 5. vers. ex dictis, Rodriquez in summa tomo 1. cap. 209. num. 5. Clauis Regia l. 8. cap. 4. num. 3. vbi dicit hanc esse opinionem rectè sentientium, contra Caietanum loco citato, & nonnullos Recentiores dicentes, pœnitentem non debere circa hoc esse solicitum in Confessione. Ratio mea est, quia licèt circunstantia aggrauans non sit necessariò exprimenda in Confessione, vt dictum est de pœnitentia, attamen qualitas personæ, cum qua commissa est copula, non est circunstantia actus, seu peccati, sed potius illius obiectũ, & quid pertinens ad substãtiam actus considerati in indiuiduo; nàm circunstantia propriè dicitur illa, quæ aduenit actui constituto in suo esse; gradus vero non est propriè quid, aduenìens actui constituto in suo esse, sed est quid constituens actum in suo esse indiuiduali, sicut patet de quantitate furti, vt benè ait Valentia tom. 4. d. 7. q. 11. pun. 1. folio. 1344. vers. In primis, & patet ex dictis de Pœnitentia.

QVINTA PROPOSITIO.

7 Copula inter Confessarium, & pœnitentem non est incestus, neque est circunstantia necessariò explicanda in Cõfessione. Ratio est, quia incestus committitur inter cognatos; Sacramentum autem Confessionis nõ inducit propriè cognationem spiritualem, cum in nullo iure expressa reperiatur; vndè caput omnes 30. q. 1. intelligitur de incestu metaphorico, & improprio, quatenus Confessarius dicitur Pater spiritualis, consequenter peccatum carnis commissum cum pœnitente extra Confessionem, non habet malitiam incestus necessariò explicandam in Confessione. Ità Azor. tertia parte lib. 3. cap. 9. q. 5. & 9. P. Ledes. de matrimonio q. 56. art. 2. dub. vltimo, Eman. Sà verbo Confessio. num. 26, & verbo luxuria num. 2. & alij contra Sanch. l. 7. de matrimonio d. 55. nu. 4. Coninch. disp. 32. dub 2. nu. 23. Riccium decis. 376. vbi ostendit, Parochũ fornicantem cum filia spirituali deponendum esse, & alios apud Sanch. loco citato.

Dixi commissum cum pœnitente extrà Confessionem; quia si Confessarius vtatur Sacramento, tanquam medio ad solicitandam pœnitentem, vel eam soliciter in Confessione, non committit incestum, sed Sacrilegium necessariò explicandum in Confessione ob grauissimam irreuerentiam, quam irrogat tanto Sacramento, & de hoc crimine cognoscunt Inquisitores; nam tentans mulierem incurrit vehementẽ suspicionem hæresis contra sacramentum Pœnitentiæ, vt benè ait Pegna in direct. inquisit. par. 2. q. 55. Henriq. lib. 6. cap. 22. num. 6. ad finem, Praxis Neapol. cap. 66. vbi refert, sic fuisse declaratum à Clemente VIII. etiamsi confessarius tentauerit propè actum confessionis ante, vel post; Propterea iure optimo sancitum est, vt fœmina, quam confessarius in confessione solicitauit, deferat confessarium ad Inquisitores Sancti Officij, vt colligitur ex edictis Inquisitorum illis verbis, qui rebus sacris, vel sacramentis abutũtur. Idem sensit Frater Angelus Inquisitor Mediolani in Epistola ad Reuerendissimum Vicarium Generalem, cuius epistolæ exemplum apud me reperitur, & ita Romæ seruatur, vt obseruat Naldus verbo confessarius n. 26.

Quomodo autem edicta Inquisitorũ intelligenda sint, constat ex dictis de cẽsuris disp. 2. q. 6. pun. 1. Verum monuerim

rim

rim in hac re fidem præstari vnico teſti; quia difficillimum eſt, vel impoſſibile, crimen aliter probare, vt benè aduertit Praxis Neapol. cum Marſ. in lege ſi quis in finé ff. de quæſtion. Idem in ſimili tradit Henriq. lib. 6. cap. 19. n. 10, cum Simanca, Aymo, Couar. Gometio, & alijs de confeſſario crimen in confeſſione auditum reuelante. Addit Naldus loco cit. non ſolum denuntiandum eſſe illum, qui ſolicitauit in confeſſione, vel paulo ante, vel poſt, verū etiam, qui ſolicitauit in confeſſionali, aut in loco ad confeſſiones deputato. Verum hoc ego puto intelligendum ex præſumptione fori externi, quod ex loci circunſtantia præſumit ſolicitationem factam eſſe in confeſſione, vel paulo ante, vel poſt.

Ex dictis igitur conſtat, confeſſariū cognoſcentem carnaliter pœnitentem non committere inceſtum, modo confeſſarius non ſit proprius Parochus, à quo receptus ſit baptiſmus; Parochus enim, aut alius cognoſcens fœminam, quam baptizauit, committit inceſtum ratione cognationis ſpiritualis conſurgentis ex collatione baptiſmi. Monuerim etiam, Parochum habentem copulam cum ſua parochiana committere ſpeciale peccatum, etiamſi eam non baptizarit; nam peccat contra propriū officium; eo quod illi ſpecialiter incūbat cura procurandæ ſalutis ſuorum parochianorum, & teneatur ex officio oues ſibi ſubiectas bonis moribus imbuere. Idem cenſeo dicendm de patre copulam habente cum filia, vel nepte, ob rationem dictam de Parocho.

SEXTA PROPOSITIO.

10 INceſtus commiſſus cum conſanguinea vxoris duos ſaltem parit effectus. Primus eſt, vt ille, qui commiſit inceſtum, non poſſit petere debitum à ſuo coniuge; nam qui copulam habet cum conſanguinea vxoris in primo, vel in ſecundo gradu; ſit affinis vxori in eo gradu, in quo fœmina carnaliter cognita eſt cōſanguinea vxori; qui autem cognoſcit affinem committit inceſtum. Verùm verò ignorantia huius pœnæ, aut affinitatis, aut legis excuſet, itá vt delinquens poſſit petere, conſtat ex ſupra dictis, vbi etiam dictum eſt, quiſnam poſſit in hac re diſpenſare ad petendum debitum.

Secundus effectus eſt, vt poſt mortē vxoris nō poſſit aliam ducere. Quòd ſi ducat multi Doct. volunt, nō poſſe debitum ab ea petere abſque diſpenſatione, quam poteſt Epiſcopus concedere, vt ſupra dictum eſt. De pœnis propter inceſtum debitis videri poteſt Iulius Clarus lib. 5. receptarū ſentent. §. inceſtus. Boerius deciſ. 218, & Cardin. Tuſcus tom. 4. concluſ. 69.

PVNCTVM XVII.

De Stupro.

1 *Quid ſit ſtuprum.*
2 *An ſtuprum habeat ſpecialem malitiam explicandam in confeſſione.*
3 *An virgo, quæ delectatur de adoleſcente, & è contrà, teneatur hanc circunſtantiam virginitatis explicare.*
4 *An fœmina corrupta velari, aut ſacrari poſſit.*
5 *An puella, quæ occultè corrupta fuit, teneatur poſt velum acceptum abſtinere ab ijs officijs, quæ virginibus conferuntur.*
6 *Quale remediū in propoſito caſu adhibendum ſit.*
7 *Ad quid teneatur ſtuprator.*
8 *An ſtuprator ad aliquid teneatur, quando fœmina æquè benè nupſit.*
9 *Ad quid teneatur ille, qui copulam habuit cum fœmina corrupta, quæ tamen habebatur tanquam virgo.*
10 *An ſtuprator ad aliquid teneatur, quando fœmina corrupta condonauit ei obligationem reſtituendi.*
11 *Ad quid teneatur, qui ſolicitauit*

lam ad copulam, & ob id fuit illi causa infamia.

12 *Ad quid teneatur stuprator, quando puella corrupta, aut eius parentes nolunt eam tradere stupratori.*

13 *An ad aliquid teneatur, qui copulam extorsit precibus, muneribus, & blanditijs.*

14 *An facienda sit restitutio patri, cuius filia consentiens violata fuit.*

15 *An filius possit inuito, vel inscio patre ducere eam, quam violauit; & in quibus rebus filius teneatur patri obedire.*

16 *An filius teneatur obedire patri aliquid præcipienti circa bonos mores, ad salutem animæ, vel corporis, ad vitandas meretrices, & ludos, &c.*

17 *An filius grauiter peccet, non obediendo patri in ijs, quæ pertinent ad domesticam gubernationem.*

18 *In quibus rebus filius non teneatur patri obedire.*

19 *An filius teneatur obedire patri præcipienti matrimonium, religionem, clericatum, &c.*

20 *An filius teneatur stare sponsalibus à patre celebratis.*

21 *An filius possit inuito patre ducere eam, quam violauit.*

22 *An parentes possint filios cogere, aut retrahere à matrimonio.*

23 *An validum sit matrimonium à filio celebratum inuito patre.*

24 *An filij ex honestate teneantur contrahere matrimonium cum consilio patris.*

25 *An filius mortaliter peccet, contrahendo matrimonium absque patris consilio.*

26 *An Iudex possit interdicere matrimonium filiofamilias, quando periculum est magni scandali.*

27 *Quandonam Prælatus possit matrimonia impedire.*

TRia principaliter quæram in hoc Puncto. Primò, quid sit stuprum. Secundò, vtrùm habeat malitiam distinctam à fornicatione. Tertiò, vtrù stuprator teneatur ad aliquam restitutionem.

PRIMA PROPOSITIO.

1 STuprum strictè acceptum est cōcubitus viri cum virgine fęmina, quo virginalis carnis integritas violatur.

Dixi strictè; quia si latè loqui velimus, dicemus stuprū significare quēcunque concubitum legibus prohibitum, aut esse peccatum cum virgine, aut vidua, vt cum Alciato, & alijs tradit Menoch. de arbitrarijs lib. 2. Centur. 3. casu 288, vbi plura pertractat de pœnis stupratorum, & Cardinalis Tuscus tom. 7. conclus. 709, & 710.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 STuprum habet malitiam specie distinctam à fornicatione, necessariò explicandam in confessione. In hac Propositione non conueniunt omnes Doctores; sed diuisi sunt in duas sententias.

Prima sententia negat habere specialem malitiam, quando puella consentit se violari; etiamsi parentes, vel tutores eius sint inuiti. Ità Sotus ex parte in quarto dist. 18. q. 2. art. 4, Lessius lib. 2. cap. 10. dub. 1, Vasquez in opusc. de restitut. c. 3. §. 1. dub. 1. num. 6, Coninchus de pœnit. disp. 7. dub. 4. nu. 19, & alij, quos citat Salas prima secūdæ tom. 2. tract. 3. disp. 6. nu. 59, & Sanchez lib. 7. de matrimonio disp. 14. n. 5. Ratio huius sententiæ est, quia non reperitur in stupro specialis malitia, nisi adsit specialis iniuria; sed quando copula habetur cum puella consentiente, non adest specialis iniuria; scienti enim, & consentienti non fit iniuria; ergo in stupro non reperitur specialis malitia, quando puella cōsentit; secus si puella sit inuita.

2 Neque obstat dicere in stupro sem-

per

per reperiri iniuriam, saltem contra parẽtes, vel tutores inuitos; hoc enim falsum est; eò quòd puella sit domina suæ virginalis integritatis, inquit Sot. loco citato, nec parentes habeant maius ius in corpus filiæ inuiolatæ, quàm violatæ.

Non negant tamen Doctores istius sententiæ, quin in stupro de consensu puellæ commisso adsit aliquando aliqua alia malitia mortalis, vt cõtrà charitatem proximorum, & pietatem debitam parentibus; eò quod sæpissimè sequantur ex stupro grauissima incommoda, vt inimicitiæ, cædes, &c.

Ex hac sentẽtia sequitur primò, delectationes morosas in puella virgine circa aliquem adolescentem non habẽre specialem malitiam, itaut puella teneatur in Confessione dicere, se, cum esset virgo, delectationem morosam de adolescente suscepisse, & hoc verũ videtur, etiamsi puella se polluat concepto adolescente in mente, vt ait Vasquez loco cit. num. 3, & Caietan. 2.2.q. 154. art. 6.; non enim tenetur exprimere circunstantiam virginitatis; cũ per huiusmodi pollutionem non violetur claustrum virginale, in cuius violatione consistit stuprum; quamuis grauiter peccet, & amittat laureolam.

Secundò, sequitur delectationes, & desideria in adolescente circa virginẽ non habere specialem malitiam mortalem supra alias delectationes, modò adolescens non habeat voluntatem inferendi violentiam virgini; quamobrẽ secundum hanc sententiã videtur sufficere, si in Confessione dicat, se delectationem habuisse, vel desiderium circa fœminam solutam, vel etiam se copulam habuisse cum soluta, quantũ est præcisè ratione copulæ; ratione verò alterius circunstantiæ, vt mœroris, & tristitiæ, quam pater concepit, tenetur pœnitens hãc circunstantiam explicare. Verùm verò hæc circunstantia possit explicari tanquam distincta à primo peccato, patet ex dictis de Pœnitentia.

Secunda sententia probabilior, & tutior in praxi est, stuprum habere specialem malitiam, siuè puella consentiat, siuè sit inuita. Ità Caietanus 2.2.q. 154. art. 6. ad primum dubium, Graffius prima parte, decis. lib. 2. cap. 79, Azor. 3. parte lib. 5. c. 5. quæsito primo, Rodriquez, Suarez de pœnitentia disp. 22. sect. 4. num. 6, Nauar. & alij. Ratio est, tùm quia si filia nubat inconsulto patre absque iusta causa peccat grauiter contrà pietatem paternam; ergò multò magis peccat, quando consentit se violari; consequenter violans virginem consentientem cõmittit nouum peccatum, vltrà peccatum simplex fornicationis; tùm quia puella non habet dominium suæ integritatis corporalis; sicut neque habet dominiũ suæ vitæ; tùm quia pater videtur habere specialem curã corporis filiæ, vt dicitur Ecclesiastici 7. filiæ tibi sunt, serua corpus illarum; ergo per stuprũ fit iniuria patri, cui commissa est cura corporis suæ filiæ, siuè filia consentiat, siuè dissentiat; nam per filiæ consensum nõ subtrahitur filia à cura patris, vel tutorum, qui gerunt vices patris.

3 Hinc sequitur in peccatis, quę sunt enumerata in primo, & secundo corollario primæ sententiæ, explicandam esse circunstantiam virginitatis fœminæ; nàm sunt eiusdem speciei cũ opere externo, vt supra dictum est; opus autem externum, præter malitiam simplicis fornicationis, habet malitiam stupri. Verum tamen est, fœminam, quæ se primò polluit, non teneri in cõfessione exprimere circunstantiam suę virginitatis, vt dictum est de Pœnitentia; ratio est, quia non committit speciale stuprum; sed peccatum contra naturam, per quod non perdit virginitatem naturalem; sed virtuosam. Similiter vir perdens suam virginitatem per voluntariam delectationem, aut pollutionem, aut per copulam illicitam, non tenetur in cõfessione exprimere

mere circunstantiam amissæ virginitatis. Ità Caietanus loco citato, Nauar. c.16.num.2, Vasquez in opuscul is loco cit.nu.12, & alij, quos refert Azor. loco cit.c.11.contrà Sotum, & alios. Ratio est, quia hoc peccatum non habet malitiam stupri propriè accepti; sed est peccatum contrà naturam; etiam si tunc ammittatur virginitas.

4 Quæres, vtrū puella corrupta per copulam, vel alia ratione, possit velari, & sacrari.

Respondeo, posse velari, quando corrupta est per actus interiores, vt p delectationes venereas, aut per voluntariam pollutionem. Ratio est, quia adhuc est virgo virginitate naturali; cum adhuc retineat naturalem corporis integritatem. Non potest autem velari, si per copulam corrupta fuit; quia non est amplius virgo, non solùm virginitate virtuosa, sed neque naturali. Videte Emanuelem, Rodriquez tomo primo Canonicarum quæst.q.64. ar. 3.

5 Sed modò difficultas est, vtrū puella occultè carnaliter cognita teneatur, postquam fuit velata, abstinere ab officijs, quæ conferuntur Virginibus consecratis.

Respondetur, teneri abstinere, si commodè potest absque scandalo, & infamia; cum enim illa officia sint instituta pro fœminis virginibus, & non corruptis, puella debet se ab illis abstinere, excusando se aliquo titulo, si potest; non tamen tenetur prodere suum delictum cum periculo infamiæ, aut scandali; quia Ecclesia non obligat cū tanto incommodo.

6 Si quæras, quale remedium sit adhibendum in proposito casu.

Respondetur, adhibendam esse dispensationem, quam solus Sum. Pontifex concedit iuxtà Rodriquez loco citato art.4.; sed iuxta Nauar.cap.16.nu. 3.vers. Interrogatus, Sylueſt. verbo Cōsecratio 3. q.1. ad finem. Eman. Sà verbo consecratio, nu. 6, & Azor. 3.parte lib.3.c.12.q.3.& quinto, Episcopus potest dispensationem concedere. Addo ego, hàc doctrinam valere in ijs locis; in quibus vsū receptum est, vt dispensatio petatur; fieri enim potest, vt in aliquo loco tàm corruptæ, quàm virgines retineant officia absque dispensatione, ita permittente consuetudine.

TERTIA PROPOSITIO.

7 QVi per vim, aut fraudē, aut metum, aut mendacia copulam à puella extorsit absque promissione matrimonij, tenetur illam ducere in matrimonium, vel commodè dotare, vel curare, vt æquè benè nubat, ac si virgo esset. Ità Nauar.c.16. nu. 16, P. Nauar. lib.2.c.3.nu. 434, Azor. 3. parte, lib.9. cap.5, Vasquez de restit.cap.3.§.2.dub. 1.nu.2, Gutierez de matrim.c.10.n.16, Rebel.prima parte, lib. 3. q. 8. num. 1. Molina tom.4.disp.106. M. Salonius 2. 2.q.62.art.2. cōtrouersia 5, Lessius lib. 2.c.10.dub.2, & alij communiter. Ratio est, quia contrà iustitiam damnum fœminæ intulit; ergò ex iustitia tenetur damnum illatum reparare; sed alia ratione non potest reparare damnum, quàm ducēdo illam in matrimonium, vel commodè dotando, vel curando, vt æquè benè nubat, vel restituendo; quanti damnum æstimatur iudicio prudentis viri; ergo tenetur illam ducere, vel commodè dotare, &c.

Dixi absque promissione; quia intercedente promissione matrimonij, certum est teneri eam ducere, saltem quando promissio non fuit ficta; fides enim alteri data seruanda est. Vtrùm verò teneatur, quando promissio fuit ficta, patet ex supra dictis de sponsalibus punct.2. contra Vasquez de matrimonio disp 6.c.4.

Dixi, per vim, fraudem, &c. quia, qui, sine vi, aut fraude copulam extorsit à fœmina liberè consentiente, non tenetur ad restitutionem. Ratio est, quia obligatio restituēdi oritur ex violatione Iustitiæ, & ex iniuria alteri illata

lata; sed qui copulam extorsit à fœmina consentiente, non intulit iniuriam; nam volenti, & scienti non fit iniuria; ergò non tenetur ad restitutionem. Ità Sotus lib. 4. de Iustitia q. 7. art. 1. ad secundum, Finellius casu 10. nu. 19, Nauar. c. 16. num. 16, Rebel. P. Nauar, Vasquez, Lessius, & Azor. locis citatis, cõtrà Medinam in instruct. fol. 160; hoc tamen intelligitur; modo stuprator nõ manifestauerit copulam occultam; nã si iniustè detexit copulam occultam, tenetur ad restitutionem famæ, & damnorum, incrementi dotis, & cuiusuis alterius damni. Secus si copula fuit ab alio detecta absque cooperatione stupratoris. Ita Molin. locò citato concl. 2. vers. Dixi, Clauis Regia lib. 11. c. 2. ad finem, & alij. Ratio est, quia obligatio restituendi oritur ex violatione iustitiæ.

Obijcies primò, puella non est domina suæ virginitatis; ergò fit illi iniuria, etiamsi consentiens violetur; ergò facienda est illi restitutio; nam obligatio restituendi oritur ex iniuria alteri illata.

Respondeo, negando vltimam consequentiam; nam obligatio restituendi oritur ex iniuria alteri illata, contrà ipsius voluntatem; non verò ex illata cum ipsius consensu; sicut mutilator non tenetur quicquam restituere illi, cuius membrum amputauit de ipsius consensu; quamuis ille, cui membrum amputatum est, non sit dominus membri, vt patet ex dictis de homicidio, & de restitutione.

Obijcies secundò. In iure habetur, stupratorem debere accipere stupratã in vxorem, ergo.

Respondeo cum Molina locò citato num. 7, Rebello, & alijs; illos textus esse pœnales, & fundari in præsumptione deceptionis; consequenter non obligare ante sententiam Iudicis.

8. Ex dictis infertur primò, stupratorem non teneri ad restitutionem, quando fœmina per vim, vel fraudem deflorata æquè bene nupsit, ac si non fuisset deflorata; eo quod stuprũm fuerit occultum. Ità Molina loco citato nu. 11. conclu. 8, Vasquez de restitut. loco cit. §. 2. dub. 3. num. 8, Lessius nu. 15, & alij contra Clauem Reg. lib. 11. c. 2. nu. 29. Ratio est, quia nõ est passa vllũ detrimentum; nisi fortè dicamus teneri ad aliquid restituendum ratione iniuriæ, seu ratione violationis claustri; hoc enim videtur damnum pecunia æstimabile iuxtà Nauar. c. 16. nu. 19, & nõnullos alios, contrà Molinam loco cit. & alios. Sed de hac re satis dictum est de restitutione.

9. Secundò, infertur, violatorem teneri ad aliquam restitutionem, quando cognouit fœminam per vim, vel fraudem, quæ alias fuerat quidem cognita ab alio; sed publicè habebatur virgo; tenetur enim violator ad restitutionẽ faciendam arbitrio prudentis viri, ratione damni, & infamiæ, ob quam illa non potest ità commodè nubere. Ità Azor. & Molin. locis citatis.

10. Tertiò, inferri potest, stupratorẽ non teneri ad restitutionem puellæ, vel parentibus faciendã, quando puella cõdonauit stupratori obligationem restituendi. Ratio est, quia puella potest cedere iuri suo; ipsi enim facienda est restitutio, & non parentibus. Ità Lessius loco citato nu. 19, & Vasquez loco citato nu. 13. Idem dicendum est, si virgo deflorata obijt, antequam nubat. Ratio est, quia nullus ob id patitur damnum, & hæc videtur obligatio subsidiaria, qua aliquid debetur ipsi personæ, vt bene ait Vasquez loco citato num. 10.

11. Quartò inferri potest à simili, illum, qui vi, fraude, aut mendacijs, ita solicitauit puellam, vt fuerit illi causa infamiæ, ac si violasset, teneri illam ducere, vel ità dotare, vt possit æquè benè nubere, ac si non fuisset solicitata. Secus ducendum est, si solicitauit puellam consentientem. Ità Azor. loco citato difficultate octaua, Salonius loco

citato controuersia 3. Rebel. loco citato, & alij.

12 Quæres primò, ad quid teneatur stuprator, qui copulam à puella impetrauit vi, aut fraude; sed puella non vult ipsum in coniugem accipere, aut parentes nolunt eam illi tradere.

Respondeo, teneri ad honestam dotem puellæ tradendam, qua possit alteri iuxtà sui status conditionem nubere. Ratio est, quia liberum illi est acceptare dotem, vel stupratorem in virum, nec tenetur magis vnam, quam aliam satisfactionem recipere. Idem dicendum est, quando stuprator fœminam decepit mendacijs fingens se nobilem, aut diuitem, cùm non sit. Ità Azor. loco citato, quæsito 3. difficultate 3. quidquid dicat Lessius loco citato, num. 27. Quid verò dicendum sit, quando stuprator promisit matrimonium, patet ex dictis q. 1. pun. 2.

13 Quæres secūdò, vtrùm stuprator teneatur ad restitutionem, quando copulam extorsit precibus importunis, vel muneribus, vel suasionibus, ac blāditijs assiduis.

Respondeo, duplicem esse sententiam.

Prima est Nauarri loco citato, Caietani 2.2.q.154. art.6, Cordubæ lib. 1.q. 13. & aliorum affirmantium teneri; quia preces importunæ comparantur coactioni.

Secunda sententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, est P. Nauar. lib. 2. cap. 3. num. 343, Vasquez loco cit. §. 2. num. 5, Clauis Reg. loco cit. num. 28, Lessij num. 14, Azorij loco cit. cap. 5. quæsito 2, Sanchez lib. 4. disp 10, Molinæ tomo primo de Iustitia tomo 4. d. 106. concl. 1. Rebel. loco citato, Salonij loco citato, & aliorum negantium teneri; modò non adsint minæ, vel metus, & modo fœmina non concesserit copiam sui animo repugnante, & quasi coacta. Ratio est; tùm quia qui muneribus, vel precib. obtinet aliquod obsequium, vel officium, non tenetur ad restitutionem; ergo neque tenetur ad restitutionem, qui precibus, & muneribus copulam extorsit; tùm quia huiusmodi preces non auferunt voluntarium: quamuis enim puella nō consentiret, nisi positis precibus, vel muneribus; non tamen inde sequitur, ipsam non consentire voluntariè; sicut ille voluntariè consentit, qui muneribus alicui confert aliquod officium.

14 Quæres tertiò, vtrùm stuprator teneatur ad aliquam restitutionem faciendam patri, sub cuius cura est ipsa puella, quæ deflorata fuit consentiens, & non inuita.

Respondeo, negatiuè cum Molina loco cit. concl. 2. Emanuel. Sà verbo restitutio n. 14, M. Salonio 2.2.q. 62. art. 2. controuersia 5. P. Nauar. lib. 2. cap 3. n. 438. Azorio loc. cit. diff. 9, Vasquez loc. cit. nu. 13, Rebel. 1. p. lib. 3 q. 6. num. 6, & alijs contra Nauar. cap. 16. num. 16, Syluest. verbo luxuria quæsito 5, & alios apud Clauem Regiam, loco cit. nu. 26, & alios apud Molinam, quos sequitur Gutier. de matrim. cap. 86. num. 20. Ratio est, tum quia obligatio restituendi non oritur ex sola iniuria; sed ex iniuria cum damno alterius; stuprator autem, quamuis intulerit iniuriam patri puellæ defloratæ, non tamen intulit damnum; cum damnum illarū sit puellæ, cuius virginale claustrum fuit violatum; tum quia ipsa puella non tenetur ad restitutionem faciendam patri, aut fratribus; ergò neque tenetur stuprator, qui non videtur maiorem iniuriam patri intulisse, quam intulerit puella.

Dices patri illatum esse damnum; eo quòd cogatur augere dotem, vt puella æquè benè nubat.

Respondeo cum Molina, Vasquez, Claue Regia, & alijs locis citatis, hoc damnum esse per accidens; tùm quia puella potest remanere innupta; tùm quia non minus puella stuprata causa est illius damni, quàm stuprator; sicut ergò puella censetur causa per accidēs illius

illius damni, nec tenetur ad restitutionem, ità neque tenetur stuprator; nisi fortè stuprator iniustè detexerit stuprum, & fuerit causa iniusta, vt manifestaretur; tunc enim obligandus esset ad restitutionem, non ratione stupri præcisè; sed ratione iniustæ detractionis; nàm detractor tenetur ad restitutionē damnorum prouenientium ex illius detractione. Ità Mol. loco citato Rebel. q. 8. nume. 17, & alij, quos retulimus de detractione.

15 Quæres quartò, vtrùm filius familias possit, inuito, vel inconsulto Patre, contrahere matrimonium cum ea, à qua copulam extorsit.

Respondeo, solutionem huius quæsiti colligi posse ex dictis in quarto decalogi præcepto, vbi per sequentes cō clusiones quæsiuimus, in quibus teneatur filius obedire Patri.

Prima Conclusio, filius tenetur obedire Patri in ijs, in quibus est illi subiectus. Hæc conclusio patet, tùm ex prouerb. 1. vbi dicitur, audi fili mi disciplinam Patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ: & ad Ephes. 6. filij obedite Parentibus vestris in Domino; tū ex Christi exemplo, qui erat subditus Beatæ Virg. & S. Ioseph Luc. 2; tum quia sicut tenemur obedire legibus, & præceptis Principum; ita etiam tenemur obedire Parentum mandatis, quæ vim habent legis.

16 Hinc colligi potest primò, filium teneri obedire Parenti, aliquid præcipienti circa bonos mores, & ad salutē animæ, vt ad euitandas prauas amicitias, ad deserendas Meretrices, ad relinquendos ludos prohibitos, &c. nam in his est subditus Patri, qui tenetur illū bonis moribus imbuere, & informare, consequenter filius grauiter peccat, quando in his non exhibet Patri obedientiam; ità Nau. cap. 14. num. 12. Caiet. verbo filij peccata, Clau. Reg. lib. 7. cap. 5. num. 9, Graff. 1. p. lib. 2. cap. 56. num. 15. Reginal. tomo 2. lib. 20. sect. 2. num. 16. & alij.

17 Secundò, filium grauiter peccare, non obtemperando in ijs, quæ pertinent ad domesticam gubernationem, modò sit inobediens in re graui. Ratio est, quia in his subiacet potestati Patris. Ità Sylu. verbo filij nu. 25, Sanchez in Sum. lib. 4 cap. 15. nu. 22, Less. lib. 2. cap. 40. dubit. 8. n. 43, Nauar. & Regin. locis citatis.

18 Secunda conclusio, filius non peccat per se loquendo, non obediendo Patri in ijs, quæ pertinent ad vitæ statū, vt in materia religionis, aut Matrimonij; in his enim non est illi subiectus; quamuis per accidens fieri possit, vt in his etiam grauiter peccet, vt quando contrà voluntatem Patris contrahit cum aliquà indigna, quæ scilicet est notabiliter infra statum suum, ex cuius Matrimonio magnum infertur familię dedecus; filius enim tenetur infamiam familiæ euitare. Similiter peccat mortaliter ducendo dignam contra voluntatem Patris, quando multum referret Patri aliam ducere iuxtà Patris voluntatem, vt quando componerentur lites familiæ, aut quando Pater magno ære alieno liberaretur, aut quando quid simile eueniret; filius enim tenetur ex pietate subuenire necessitati Patris, consequenter tenetur assumere media necessaria ad illam subleuandā; ità Sanchez lib. 4. de Matrimonio disp. 22, Nau. cap. 14. num. 15, Gutierez cap. 79. num. 16, Coninch. disp. 28. dub. 5. n. 50. de matrimonio, & alij apud Sanch. & Gutierez loc. cit.

19 Hinc sequitur primò, filium non teneri obedire Patri præcipienti matrimonium, vel ingressum religionis, vel Clericatum, vt dixi de voto cum Sanchez loco citato nu. 22, Less. num. 63, Suar. tom 2. de religione lib. 4. cap. 8. & alijs.

20 Secundò, filium non teneri ordinariè loquendo complere sponsalia, quæ Pater absque ipsius consensu celebrauit. Ratio est, tum quia cum matrimonium sit vinculum, ac onus indissolubile

solubile, & quædam seruitus, necesse est, vt liberum sit filio adstringere se huiusmodi vinculo, prout voluerit; nisi necessitas aliqua ipsum cogat ad obediendum Patri in huiusmodi euentu; tùm quia filij in hoc sunt sui iuris.

21 Tertiò, filium posse, inuito patre, contrahere matrimonium cum ea, quā carnaliter cognouit, aut cui matrimonium promisit.

22 Quartò, Parentes non posse absq; iusta causa filium cogere, vel retrahere à matrimonio per metum; nam filius in hoc est sui iuris. Ità Sanchez lib. 1. disp. 14. num. 4, Gutierez cap. 4. num. 4, & cap. 79. num. 4.

23 Quintò, valida esse matrimonia, quæ fiunt inuitis, & inscijs Parētibus; nam filij in hac materia sunt sui iuris: Ecclesia tamen prohibuit matrimoniū celebrari inscijs, & inuitis Parentibus; quia iure naturæ requiritur Parentum consilium; cum hoc conducat ad rectā domus, & familiæ gubernationem. Ità Cla. Reg. lib. 7. cap. 5. num. 15, Sanchez loco citato. Couar. 2. p. cap. 3. §. 8. num. 5, Rebel. 2. parte lib. 2. q. 14. Bellar. lib. de matrim. cap. 19, & 20, & alij.

24 Tertia Conclusio: valde consentaneum est honestati, vt filij non ineāt matrimonium absque Patris consilio. Ratio est, tum quia ius ipsum naturæ dictat, filium non debere matrimoniū inire, nō præmisso Patris consilio, alioquin facile nascerentur discordiæ inter Patrem, & filium; tùm quia Pater potest multa significare filio in vtilitatem ipsius filij, & familiæ, ita vt expediat filio voluntatem mutare, & patris consilium sequi, vt benè ostendit Sanchez lib. 4. de Matrimonio disputatione 23, Coninch. loco cit. nu. 52, & Reginal. lib. 31. nu. 24.

25 Hinc sequitur filium mortaliter peccare, contrahendo matrimonium, non præmisso Patris consilio, nisi fortè habeat iustam causam contrahendi absque ipsius consilio. ita DD. cit.

Obijcies filius non tenetur obedire Patri, & si qui ipsius consilium in materia matrimonij; ergo neque tenetur petere ipsius consilium.

Respondeo, regulariter non teneri, saltem sub mortali, obedire Patri, aut ejus consilium sequi in materia matrimonij; vt patet ex allatis rationibus; tenetur tamen præmittere consilium, & aliquando tenetur illi obedire sub mortali, vt iam ostensum est.

26 Sed modo grauior difficultas est, vtrùm Iudex possit interdicere matrimonium filijs familias, quādo periculum est, vt magnum scandalum oriatur ex eo matrimonio.

Ad quam difficultatem, à Reuerendissimo Mario Antonino Vicario Generali, viro prudentia, morum probitate, ac doctrina celeberrimo, interrogatus, dum hoc opus in lucem ederem, respondi hoc modo.

Si sumptis legitimis attestationibus, ac informationibus, constiterit adesse graue scandali periculum, potest, & debet Iudex Ecclesiasticus suam interponere auctoritatem, ne matrimoniū contrahatur. Ratio est, tùm quia ipsi incumbit saluti subditorum consulere, rixas tollere, & scandalum impedire; tùm quia filius peccat ineundo matrimonium in tali euētu, vt asserit Cla. Reg. lib. 7. cap. 5. num. 12. Nau. cap. 14. num. 15, & alij; Prælatus autem debet peccata impedire; tùm quia parentes in proposito euentu possunt impedire matrimonium, vt pluribus ostendit Menochus tomo 1. consilio 69. nu. 36. fol. mihi 228. Ceph. lib. 3. consil. 421. & licitè possunt implorare superioris auxilium; ergo superior potest, ac debet suam interponere auctoritatem; non tamen facile debet matrimonium impedire, nisi ex certis, aut vehementibus coniecturis præuiderit graue scandalum suboriturum, quod non facile præsumendum est inter filium, & patrem, vt benè testatur Sanchez multis alijs DD. relatis lib. 1. disp. 14. num. 3, & Gutierez de matrim. cap. 4. num. 4.

Neque

Neque obstat primò decretum Tridentini sess.24. cap.9. vbi videtur iniunxisse excommunicationem cogentibus, & prohibentibus matrimoniũ. Ratio est, tùm quia Concilium loquitur de cogentibus ad matrimonium; non verò de prohibentibus, vt multi DD. testantur, & patet ex ipso textu; tùm quia etiam si admitteremus, Concilium loqui de impedientibus, intelligendum esset de impediẽtibus absq; iusta causa; vt bene tradit Coninch. de matrimonio disp.28.dub.5.num.48, & Menochius consil. 64. num 41; in hoc autem casu matrimonium ex iusta causa impeditur, ad vitandum graue scandalum.

Neque obstat secundò, indè impediri libertatem matrimonij; tùm quia libertas matrimonij nõ debet familię, aut proximo nocere; tum quia per accidens impeditur, quatenus matrimonium celebrari non potest cum aliorũ scãdalo; tùm quia non dicitur libertas alicuius impediri, nisi impediatur ad id, ad quod alter habet ius; sed filius nõ habet ius ad nuptias iniuriosas patri, & cum periculo grauis scandali; ergo non dicitur eius libertas impediri.

Neque obstat tertiò, vinculum spõsalium præcedentium iam celebratorum; tum quia sponsalia non obligant ad rem illicitam; tùm quia sponsus nõ tenetur perficere sponsalia, quando ex eorum adimpletione graue imminet malum, seu scandalum, vt bene ait Eman. Sà verbo restitutio num.14.fol. 495. Sanchez loco citato, & alij communiter. Videri potest Menoch. & Ceph. locis citatis, Sanchez lib. 1. d. 14. num.5. & Rebel. 2.p. lib.2. q. 14 num. 9. fol. 292.

27 Ex dictis sequitur, Prælatum posse impedire matrimonium, contrahendum à filio familias cum aliqua indigna, quando ex eius celebratione præuidet graue scandalum, ac rixas inter parentes, vel consanguineos secuturas; & hoc verum est, inquit Sanchez, etiam si secuta sit copula sub ea spe matrimonij; hoc tamen ego non facile admiserim, nisi filius alia ratione valeat occurrere damno sponsæ defloratæ; cum ex iustitia teneatur damnum sponsæ euitare; aut nisi tam graue sit scandali periculum, vt præponderet damno sponsæ.

Vtrùm vero filius, vel filia possit exhæredari, si contrahat matrimoniũ sine consensu patris, dissensio est inter DD. de qua re alibi.

PVNCTVM XVIII.

De raptu.

1 *Quid sit raptus.*
2 *An ille dicatur raptor, qui fœminam abducit solùm causa explendæ libidinis.*
3 *An raptor incurrat pœnas, quandò nõ expleuit libidinem.*
4 *An raptus habeat specialẽ malitiam?*
5 *Quid requiratur ad raptum idẽ nu.6.*
6 *Quid ad raptum requiratur.*
7 *An sit raptus, quandò vir abducitur.*
8 *An sit raptus, quandò quis virginem opprimit in domo patris, aut illam trahit de vno cubiculo in aliud.*
9 *Quanàm pœnæ sint raptoribus imposita.*
10 *An huiusmodi pœnæ requirant Iudicis sententiam.*
11 *An validè celebretur matrimonium cum ea, cum qua celebrata fuerunt sponsalia, quandò per vim celebratur matrimonium*
12 *Quid requiratur, vt raptor possit contrahere cum rapta; & quid, si per alium fecit raptum.*
13 *An sit raptus, quandò maritus per vim abducit vxorem, quæ vult vti spacio duorum mensium sibi à Iure concesso.*

TRia principaliter, quæram in hoc puncto. Primò, quid sit raptus. Secundò

cundò, quid requiratur ad raptum. Tertiò, quænam pœnæ sint impositæ raptoribus.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Raptus propriè dicitur, quando persona aliqua inuita, vel resistentibus eius parentibus, seù illis, sub quorum cura est, abducitur per vim ad libidinem explendam, vel ad matrimonium contrahendum, vt patet ex 36. q. 1. cap. lex illa. Ita Iulius Clarus lib. 5 sentent. §. raptus, Molina tom. 4. disp. 105, & alij communiter.

Dixi raptus propriè; quia si loquamur de raptu in generè, dicemus, raptum esse violentiam fœminæ factam; etiamsi non abducatur, causa libidinis explendæ, vt ait Clauis Reg. lib 8. cap. 5. num. 1.

2 Hinc colligi potest, non solum illū esse raptorem, qui abduxit fœminam, causa contrahendi; sed etiam qui abduxit tantum causa explendæ libidinis; consequenter subiacere pœnis cōtrà raptorem cōstitutis in Tridentino, vt benè ait Eman. Sà verbo matrimonium nu. 9, vbi asserit hoc itá declaratū esse ab Illustrissimis Cardinalibus contrà Sanchez lib. 7. disp. 14. num. 4, Reginal. lib. 31. nu. 164, & alios recentiores apud Sāchez, quos etiam refert, & sequitur Gutierez cap. 86. num. 8. de matrimonio, quatenus cum Sanchez, & alijs asserit matrimonium inter raptorem, & raptam esse inualidum, si rapta sit ad contrahendum matrimonium. Secus si rapta sit ad explendam libidinem. Sed ratio nostra est, quia Tridentinum generaliter loquitur; cum autē constet, illum esse raptorem, qui abduxit causa explendæ libidinis, aut causa contrahendi matrimonij; sequitur etiā ipsum subiacere pœnis Tridentini.

3 Addo, raptorem subiacere pœnis Tridentini, quamuis posteà non expleuerit libidinem ob superueniens impedimentum, aut eo quod ipsum pœnituerit rapuisse; nam adhuc verè dicitur raptor, ita Molina loco citato num. 12, Sanchez lib. 7. disp. 13. num. 21, Gutierez c. 86. num. 13, Reginaldus lib. 31. num. 165.

4 Quæres, vtrùm raptus superaddat fornicationi aliquam malitiam.

Respondeo, superaddere malitiam contra Iustitiam; quia per raptum fit iniuria personæ, quæ per vim abducitur, aut illis, quorum custodiæ commissa est, qui sunt rationabiliter inuiti.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Ad raptum duo requiruntur. Primò, requiritur vis; vndè inquit Speculum ad articulum 25, Sanchez lib. 7 disp. 13. nu. 9, Gutierez c. 86. nu. 12, quando nulla vis infertur in abducenda fœmina, sed fœmina ipsa sponte, aut etiam precibus discedit cum amatore nescientibus parentibus, non est propriè raptus; sed potius est fuga voluntaria; nulli enim vis infertur. Secus dicendum est, quando parentes sciunt, & renuunt; vis enim infertur parentibus, ita Henriquez num. 4, Gutierez cap. 86. num. 17, Tuscus tomo 6. verbo raptor concl. 5. nu. 4. contra Sanchez num. 59, & Coninch. nu. 48.; aut quando discedit precibus adeò importunis, vt æquiparentur violentiæ, vt benè ait Sanchez loco cit. & Gutierez num. 14. Idem dic de dolo, quoties talis est, vt æquiparetur violentiæ, vt benè tradit Gutierez num. 15.

6 Secundò, requiritur abductio causa libidinis, vel matrimonij. Ex quo fit, vt si fœmina non abducatur causa libidinis, vel matrimonij; sed redigendi illam in seruitutem, non dicatur raptus; sed plagium. Ex dictis patet primo. Ad raptum requiri abductionem causa libidinis, vel matrimonij. Prætereà requiri vim; vndè si persona aliqua solis precibus, vel promissis, vel etiam dolo abducatur è domo patris, non committitur raptus propriè acceptus;

ceptus; quia non interuenit vis.

7 Secundò, raptum committi, non solum quādo fœmina abducitur per vim, siuè ipsa sit virgo, siuè corrupta, siuè coniugata, vt asserit Sanchez num. 14, Speculum, Reginaldus, & alij locis cit. sed etiā quando vir abducitur per vim. Ratio est, quia in raptu viri concurrunt duo illa requisita ad raptum, videlicet vis, & abductio causa libidinis, vel matrimonij, vt suppono. Existimo tamen, pœnas Concilij Tridentini non incurri per raptum viri; nam Tridentinum videtur tantummodò loqui de raptore fœminæ. Ità Sanchez lib. 7. de matrimonio disp. 12. num. 25. & d. 13. num. 16, Gutierez num. 23. loc. cit. Rebel. & Speculum locis citandis; quā uis aliqui recentiores oppositum sentiant cum Henriquez lib. 12. cap. 14. n. 4, & Gutierez de matrimon. cap. 88. num. 6.

8 Tertiò patet, non committi raptū ab eo, qui Virginem repertam in domo patris, vel in alia domo non educit de ea domo; sed illam ibi opprimit, aut trahit de vno cubiculo in aliud, vt ibi illam commodius violet. Idem dicendum est, si virginem in agro repertam inde trahat per aliquot passus, vt abutatur; secus si inde deducat in aliquam domum extra illum agrum, aut in alium locum, vt bene ait Mol. d. 105. num. 3, Rodriq. in summa 1. p. cap. 232. num. 2. Sanchez lib. 7. disp. 13. num. 7, Gutier. cap. 86. num. 9, Tuscus tomo 6. conc. 5, & 6, num. 1. verb. raptor.

TERTIA PROPOSITIO.

9 Omissis varijs pœnis, quæ habentur in iure ciuili, vt capitis, & amissionis bonorum, quas refert Iulius Clarus §. raptus, Molin. loco cit. Azor. tertia parte lib. 3. cap. 15, Menoc. de arbitrarijs lib. 2, Cent. 3. casu 291, Card. Tuscus tom. 7. conclus. 710. num. 5, & tom. 6. verbo raptor. Conc. 6, tria pœnarū genera constituta sunt in Tridentino contra raptorem sess. 24. cap. 6. de reformat. matrim.

Prima est, vt raptor, & omnes consilium, auxilium, & fauorem præbentes sint ipso iure excommunicati, perpetuò infames, & omnium dignitatum incapaces. Verum tamen est, istam excommunicationem non esse reseruatā iure communi; cum in Tridentino non fiat mentio reseruationis.

10 Vtrum verò infamia, & incapacitas dignitatum, quæ à Tridentino iniungitur, incurratur ipso facto ante sententiam Iudicis; respondetur affirmatiuè, vt patet ex dictis de legibus; & innuit Coninch. de matrim. disp. 31. dub. 4 num. 48; nam ista pœna non requirit aliquam actionem ad sui executionem; quamuis Sanchez l. 7. de matrimonio d. 13. oppositum sentiat cum Molina tom. 1. de Iustitia d. 96. vers. Duo obserua fol. mihi 362.

Secunda, est, vt raptor, siuè matrimonium contrahat, siuè non, teneatur ad decenter dotandam raptam arbitrio Iudicis: quò ad alia verò damna tenetur iure naturæ etiam antè sententiam Iudicis, vt benè ait Sanchez loco citato num. 1, Henriquez num. 5, Coninch. num. 48; nam causa iniusta damni tenetur ad illius Restitutionem ante sententiam Iudicis.

Tertia est, vt sit inualidum matrimonium celebratum inter raptorem, & raptam, dum rapta est in potestate raptoris, etiam si libere consentiat. Idem dicendum est de sponsalibus, vt declarauit Congregatio Cardinalium apud Molinam loco citato num. 22. Idem tenet Sanchez disp. 13. num 17, Gutierez num. 24. & alij apud Sanchez. Ratio est, quia concilium non sufficienter prouidisset malo vitando, si sponsalia, quæ inducunt obligationem ad matrimonium, essent valida; Validum tamen erit matrimonium, si fœmina consentiat in matrimonium, postquam constituta fuerit in loco tuto, & libero, separata à raptore. Ita Sanchez li. 7. disp.

13.num. 2. Gutierez cap. 86. num 7. & alij DD.cit.

11 Ex quo patet primò, inualidum esse matrimonium contractum cum sponsa, quæ per vim fuit abducta post sponsalia liberè celebrata; nam verè interuenit raptus, & matrimonium celebratum inter raptorem, & raptam inualidum est, quandiu rapta est in potestate raptoris. Ità Rebel. 2.p.l1.3.q.11. num. 5. Azor. & Sanchez locis citatis, num. 15. quamuis Henriquez lib. 12.c.14, & alij oppositum sentiant.

12 Secundò patet, raptorē non posse contrahere cum rapta, quam rapuit per se, vel per alium, antequam constituatur in loco tuto, vt constat ex Tridentino; poterit tamen tertius, qui non rapuit, contrahere cum rapta; quia pœna Tridentini est contra raptorem, & raptam; non verò contrà raptam, & alium, qui non rapuit. Ita Sanchez d. 13.n.7 Gutierez cap. 186. num. 10.

13 Quæres vtrùm ille dicendus sit raptor, qui puellam, cum qua contraxit matrimonium nondum consumatum, abducit inuitam per vim, quando ipsa vult vti spatio duorum mensium sibi concesso à iure, ante consumationem matrimonij.

Respondeo affirmatiuè. Ratio est, quia abducit inuitam per vim ad explendam libidinem, & facit illi iniuriam; cum sponsa habeat ius denegandi debitum intra bimestre, vt interim deliberare queat de statu eligendo. Ità Azor. loco citato cap. 14. Molin. loco citato num. 7. vbi plures alios refert.

PVNCTVM VLT.

De Sacrilegio in materia luxuriæ.

1 *Quid sit sacrilegium.*
2 *An committat sacrilegium, qui copulam habet cum moniali.*
3 *An sit sacrilegium, quandò habens sacros ordines, aut Religiosus committit aliquod luxuriæ peccatum.*
4 *An sit sacrilegium, quando quis exercet aliquem actum luxuriosum circa rem sacram.*
5 *An sit sacrilegium copulam habere cum fœmina habente sacras Reliquias ad collum, aut tradere rem sacram pro copula.*
6 *An sit sacrilegium copulam habere in loco sacro.*
7 *An sit sacrilegium concupiscere fœminam existentem in Ecclesia.*
8 *An verba turpia, inspectiones, & tactus impudici, aut pollutio facta in Ecclesia sit sacrilegium.*
9 *Quid nomine loci sacri intelligatur.*
10 *An sit sacrilegium habere copulam in Ecclesia destructa.*
11 *An qualibet pars Ecclesiæ sit locus sacer.*
12 *An sit sacrilegium, & an polluatur Ecclesia, quando copula habetur, aut aliquis occiditur supra tectum Ecclesiæ.*
13 *An sit sacrilegium, quando copula habetur extra parietes Ecclesiæ.*
14 *An sit sacrilegium, habere copulam in loco subterraneo Ecclesiæ.*
15 *An sit sacrilegium copulam habere in campanili, vel choro, vel capella.*
16 *An sit sacrilegium copulam habere, aut aliquem interficere in porta Ecclesiæ.*
17 *An sit sacrilegium copulam habere in Ecclesia diruta.*
18 *An committatur sacrilegium, quando copula habetur in loco, vbi extensa est prior Ecclesia.*
19 *Quomodò polluatur Ecclesia per seminis effusionem.*
20 *Quomodò polluatur Ecclesia per effusionem sanguinis.*
21 *An polluta Ecclesia sit pollutum cœmeterium, & è contrà.*
22 *An polluatur Ecclesia, quandò benedicitur, vel consecratur ab Episcopo excommunicato; aut quando in ea sepelitur*

sepelitur excommunicatus.

23 *An polluatur Ecclesia, quandò in ea sepelitur paganus, vel infidelis, aut catechumenus, aut fidelis ante Baptismum.*

24 *An filius sepeliri possit vnà cum matre, quæ in partu moritur cum filio.*

25 An, *& quomodò polluens Ecclesiam incurrat casum reseruatum.*

26 *An celebrans in Ecclesia polluta incurrat aliquam pœnam.*

27 A quonàm *Ecclesia polluta reconciliari possit.*

28 *An duplex sacrilegium committatur ab eo, qui cum sit simul Sacerdos, & Religiosus, committit aliquod luxuriæ peccatum.*

29 *Quomodò se gerere debeat pœnitens in proposito casu.*

30 *An habens votum simplex, & solemne simul committat duplex sacrilegium per aliquod luxuriæ peccatum; & quomodò se gerere debeat in Confessione.*

31 *An Sacerdos committens peccatum luxuriæ teneatur dicere Cõfessario, se esse Sacerdotem, quandò Confessarius cognoscit, ipsum esse Sacerdotem.*

TRia principaliter quæram in hoc puncto. Primò, quid sit Sacrilegium. Secundò quænam loca dicantur sacra, ita vt copula in ipsis habita malitiam habeat sacrilegij. Tertiò, vtrùm committatur duplex sacrilegium, quando copula habetur ab eo, qui simul est sacerdos, & religiosus.

PRIMA PROPOSITIO.

1 SAcrilegium est peccatum luxuriæ, quo res sacra violatur, siue res illa sit persona Deo dicata per votum, siue sit locus consecratus, siue sit alia res Sacra.

2 Hinc sequitur primò, eum, qui copulam habet, aut desiderat habere cũ moniali per votum Deo dicata, committere Sacrilegium; nam violat, vel saltem cupit violare personam Sacrã Ita Azor. 3. p. lib. 3. cap. 27. q. 8, & alij communiter.

3 Secundò, Sacerdotem, aut religiosum Professum, aut Clericum Sacris initiatum cõmittere Sacrilegium, peccando carnaliter cum fœmina, vel patrando aliquod luxuriæ peccatum externum, vel etiam internum. Verum tamen est, peccatum grauius esse, quãdo persona Sacra consentit in delectationem internam, vel externam circa aliam personam Sacram, quàm circa aliam non Sacram. Addo hanc circunstantiam explicandam esse in Confessione; eo quod non sit propriè circunstantia; sed aliquid tenens se ex parte obiecti, vt patet ex dictis de pœnitentia, & de peccatis, & à simili ex supradictis de incestu.

Tertiò, Sacrilegiũ committi ab eo, qui polluit aliquam rem Sacram per actum luxuriosum exercitum circa rem ipsam Sacram; facit enim specialem iniuriam rei Sacræ.

5 Vtrùm verò speciale Sacrilegium committatur ab eo, qui copulam habet cum fœmina, dum habet reliquias ad collum appensas, patet ex dictis de Reliquiarum veneratione, vbi responsum est negatiuè; quia non agit specialiter contra rem Sacram; committeretur tamen Sacrilegium ab eo, qui daret alteri res Sacras ob actum luxuriosum; nam faceret specialem iniuriam rei Sacræ, dando illam, vt pretium, & illam conuertendo in vsus profanos.

6 Quartò, Sacrilegium committi, quãdo copula habetur in loco Sacro absq; necessitate; nam per copulam polluitur Ecclesia, & fit specialis iniuria Ecclesiæ, seu loco Sacro. Ità Sylu. verbo debitum num. 5, Tolet. lib. 5. cap. 12. Azor. loco citato, Sanchez lib. 9. de matrimonio d. 15. Nauar. cap. 16. num. 32, & alij, quos refert Less. li. 4. cap. 3. dub. 12. nu. 85, Rebel. 2. p. lib. 3. q. 19. num. 6. & Henriq. lib. 11. cap. 16. num. 4.

Dixi absque necessitate; quia iuxta communiorem sententiam Sacrilegiũ non committitur, quando coniugalis copula occulte habetur ex legitima necessitate, vt accidit, quãdo periculum est incontinentiæ in aliquo coniuge, nec alibi adest opportunitas coeundi. Ita Azor. parte 2. lib. 9. c. 5, & alij apud Finellium casu 5. n. 10. apud Coninch. q. 83. art. 3. dub. 1. num. 231, apud Suar. 3. p. tomo 3. disp. 81. vers. Tertio violatur versus finem, Regin. lib. 29. num. 182, & apud Henriq. lib. 9. cap. 27. nu. 6. contra Nauar. cap. 16. num. 32. Gras. loco citato n. 26. & alios. Idem dic de nocturna pollutione, & de sanguinis effusione facta ad sui defẽsionem; nam vbi nulla est culpa contra loci sanctitatem, ibi nullum est Sacrilegium contrà locum Sacrum. Ita DD. citati.

7 Quintò, non committi speciale Sacrilegium ab eo, qui delectatur, vel concupiscit fœminam existentem in Ecclesia; quia per huiusmodi delectationem non violatur directè locus sacer; delectans enim, vel concupiscens non habet intentionem habendi copulam in Ecclesia; sed eius appetitus iudicandus est secundum cursum ordinarium, vt scilicet tendat in copulam extra locum Sacrum habendam, nisi aliter constet de expressa intentione concupiscentis; vndè non tenetur hãc circunstantiam loci Sacri exprimere in Confessione. Secus si habuit desiderium, seu intentionem habendi copulam in Ecclesia; nàm hæc intentio est eiusdem rationis cum actu externo; actus autem externus habet specialem malitiam Sacrilegij exprimendam in confessione; cum sit sufficiens ad polluendam Ecclesiam: & hoc verum est, non solum quando actus est publicus; verum etiam quando est occultus, vt patet ex dicta ratione. Ita Rodriq. cap. 207, Sanchez loco citato num. 10, & 11, Azor. loco citato cap. 27. q. 15, & alij; quamuis casus reseruatus non incurratur, nisi post delicti publicationem contingentem per confessionem ipsius delinquentis, siue alia ratione.

8 Sextò, verba turpia, inspectiones inhonestas, & tactus etiam impudicos factos in Ecclesia, non habere specialem malitiam Sacrilegij mortalis, necessariò explicandam in Confessione, modo periculum pollutionis non habeant adiunctum; nam per tales actus, non violatur specialiter locus Sacer, sicut violatur per pollutionem; cum pollutio directè repugnet sanctitati loci, illumque violet, ac polluat; nisi forte dicamus, illos actus proximè disponere ad pollutionem naturalem, & consequenter ordinari ad violationẽ, & pollutionem loci Sacri, sicque habere specialem malitiam. Ita Sanchez loco citato num. 21, Coninch. disp. 7. de pœnit. dub. 4. num. 22, & alij Doctores citati contra Suarez tomo 1. de religione lib. 3. cap. 7. pag. mihi 305. nu. 11. & alios aliter sentientes de tactibus impudicis.

SECVNDA PROPOSITIO.

9 NOmine loci Sacri in hac materia intelligitur Ecclesia consecrata, vel benedicta, Cœmeteria, & oratoria constituta auct. Epis. & deputata ad Diuinum cultum, vt benè ostendit Sanchez loco citato; vnde hęc oratoria non possunt ad libitum conuerti in profanos vsus. Secus dicendum est de monasterijs, Dormitorijs, cubiculis Sacerdotum, vel Religiosorum, & oratorijs priuatis, non constitutis auctoritate Episcopi; quamuis enim hæc loca sint Sacra, itaut gaudeant immunitate Ecclesiæ, non tamen ità sunt Sacra, vt copula, vel pollutio in illis habita specialem Sacrilegij malitiam habeat. Ità Sylu. verbo Ecclesia num. 1, Azor. loco citato cap. 27. q. 13. Nauar. cap. 16. num. 3. & Sanchez loco citato, vbi etiam ostendit in dubio oratorium præsumi auctoritate Episcopi erectum, quando in eo publicè celebratur admittendo

omnes

omnes ad Diuina officia, de qua re nos egimus in tractatu de censuris.

10 Ex dictis colligi potest, copulam habitam in Ecclesia, auctoritate Episcopi destructa, non habere malitiam Sacrilegij; non enim est locus sacer, nisi forte sit destructa, vt iterum reædificetur; tunc enim adhuc est locus sacer, & gaudet immunitate. Ita Sanch. loco citato, & alij, quos retuli de indulgentijs.

11 Quæres tertiò, vtrùm quælibet pars, seu spatium Ecclesiæ sit locus sacer.

Respondeo, illud spatium dici locū Sacrum, quod spectat ad interius corpus Ecclesiæ à tecto interiori vsque ad pauimentum.

Hinc colligitur solutio multorum casuum cum Nauar. num. 251, Graffio lib 2.c.48, Sanchez loco citato, Suarez tomo 1. de religione lib. 3. cap. 9. nu. 7. & 3. par. de Eucharistia disp. 81. sect. 4. Reginal. lib. 29. num. 182, Didaco, Nugno 3. parte, q. 83. art. 3. dub. 2, Coninch ibidem dub. 1. nu. 227, Finellio casu 5, & alijs.

12 Primò, non esse Sacrilegium, nec violari locum Sacrum, quando copula habetur suprà tectum Ecclesiæ, aut ibi aliquis occiditur.

13 Secundò, nō esse Sacrilegium, nec violari locum Sacrum, quando copula habetur extra parietes Ecclesiæ; aut quando in parietibus Ecclesiæ exterioribus aliquis suspenditur: modo illi parietes non inseruiant pro muro cœmeterij; tunc enim esset Sacrilegium, cum sit locus sacer. ita DD. cit.

14 Tertiò, non esse Sacrilegiū, quando copula habetur in aliquo loco subterraneo Ecclesiæ, & in cauerna, quæ fabricata est sub pauimento, modò locus ille subterraneus non sit sepultura. Ratio est, quia locus ille censetur esse extrà Ecclesiā, nec spectat ad interius Ecclesiæ corpus à tecto interiori vsque ad pauimentum. Ità DD. cit.

15 Quartò, non esse Sacrilegium, copulam habere in turri, quod vulgò cāpanile dicitur; quia turris non spectat ad interius Ecclesiæ corpus. Idem dic de Sacrestia, & Cameris Ecclesiæ adhęrentibus. Contrarium dic de Choro, & Capellis; nam Chorus, & Capellæ spectant ad interius Ecclesiæ corpus. ita Doct. cit.

16 Quintò, non esse Sacrilegium copulam habere, aut aliquem interficere in porta Ecclesiæ extra limen, idest extrà lineam, quam attingunt valuæ; modò limen non spectet ad cœmeterium. Ita Suarez loco cit. disp. 81. sect. 4. vers. 5. violatur ad finem, Sanchez, & Reginald. locis cit. & alij apud Finellium loco cit. nu. 8.

17 Sextò, non esse Sacrilegium copulam habere, aut aliquem occidere in Ecclesia diruta; quia non est amplius Ecclesia, neque nomen habet Ecclesiæ.

18 Septimò, committi Sacrilegium, quando copula habetur in Capella de nouo addita Ecclesiæ, aut in aliqua parte, secundum quam prior Ecclesia laxata est, & extensa. Ratio est, quia pars addita sit vnum corpus cū priori, consequenter gaudet illius priuilegijs.

19 Quæres, quādonam polluatur Ecclesia.

Respondeo primò, Ecclesiam pollui per voluntariam seminis humani effusionem in ea. Dixi humani, idest hominis etiam pagani, aut fœminæ; non autem bruti; siuè effusio fiat per actū coniugalem, siuè per alium actum. Dixi per voluntariam; quia si effusio sit inuoluntaria, vt si contingat in somnis, aut etiam in vigilia, sed coactè, nō polluit Ecclesiam. Immo Nauarrus, Syluester, Tabiena, & alij, quos refert Sayrus lib. 5. cap. 16. nu. 21, Henriquez lib. 9 cap. 27. num. 5. littera P, Finellius casu 5. pag. 171. existimant, Ecclesiam non pollui per pollutionem in somnis contingentem; etiamsi fuerit voluntaria in causa; nā eò ipso, quo fit in somnis,

ius, non est libera; consequenter non habet secum adnexam aliquam loci irreuerentiam, ob quam Ecclesia pollui debeat. Requiritur ergo ad Ecclesiæ pollutionem, vt pollutio sit voluntaria; quamuis non sit necesse, vt semen in terram effundatur; nam loci sanctitas violatur, etiamsi semen in terram non decidat; sed recipiatur in vase naturali fœminæ, vel in alio loco. Dixi effusionem, vt aduertamus, non sufficere paruam distillationem, & modicam humectationem, vt ait Graffius loco citato nu. 26. Gambatupta de casibus reseru. Finellius casu 5. pag. 166. Suarez 3. parte, tomo 3. de Eucharistia disp. 81. sect. 4, Nugnus loco citato, Coninch. loco cit. nu. 227, & alij; nam effusio importat aliquam copiam. Vtrum verò polluatur Ecclesia per copulam coniugalem habitam tempore necessitatis, quando scilicet timetur illicita seminis emissio in altero coniuge, nisi coniugalis copula habeatur, patet ex dictis.

20 Respondeo secundò, Ecclesiam pollui per iniuriosam sanguinis humani effusionem in ea, aut quando datur causa naturalis eius effusionis; aut mortis. Dixi per iniuriosam; quia si fiat ad sui defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, vel ab amente, vel à furioso, vel à puero vsum rationis nondum attingente, vel casu à regula cadente, non polluitur Ecclesia; cum talis effusio non sit propriè iniuriosa. Pollueretur tamen Ecclesia, si aliquis per sui percussionem effunderet sanguinem in Ecclesia; nam talis effusio esset iniuriosa Ecclesiæ. Similiter pollueretur, si martyr in ea occideretur; nã illa actio esset iniuriosa, & iniqua, licèt passio esset grata Deo. Ità Graffius loco citato nu. 24, Suarez 3. parte de Eucharistia disp. 81. sect. 4. initio, Reginald. lib. 29. num. 180, Finellius loco cit. nu. 5. pag 168, & alij. Dixi per effusionem; quia requiritur aliqua sanguinis abundantia, & non sufficiunt duæ, vel tres guttæ. Immo Graffius loco citato num. 25, Coninchus loco citato num. 228, & alij putant, non sufficere emissionem sanguinis è naso, vt accidit in rixa puerorum, saltē quando nō sufficit ad peccatum mortale. Dixi sanguinis; quia Ecclesia non polluitur, quando aliquis alterius carnes contundit, vel ossa frangit absque sanguine; immo, vt Ecclesia polluatur, requiritur, vt vulnus fiat in ipsa Ecclesia; vndè non polluitur Ecclesia, quando aliquis vulneratur extrà Ecclesiam; & posteà sanguinem fundit in Ecclesia, vt in simili dictum est de censuris cum Suarez, & alijs. Dixi in ea; quia si quis existens in Ecclesia vulneret aliū existentem extrà Ecclesiam, non ob id polluitur Ecclesia; etiamsi vulneratus posteà se recipiat in Ecclesiā, vt mox dixi. Dixi, aut quando datur causa naturalis eius effusionis, vt aduertamus Ecclesiam pollui, quando aliquis vulneratur in Ecclesia, & statim se recipit extrà eam, antequam in ea sanguinem emittat; nam in ea data est causa naturalis effusionis, vt ait Gambar. de cas. reser. casu 6, Graff. loco citato, Suarez, & Coninch. locis cit. Finellius loco cit. nu. 5, Nauar. & alij. Dixi aut mortis, vt aduertamus Ecclesiam pollui, quando quis in Ecclesia per suffocationem occiditur absque sanguinis effusione, aut quando per Carnificem suspenditur, vt habetur capite proposui sti de consecr. Ita Henriquez lib. 9. ca. 47. nu. 5, Graffius loco cit. n. 21. Syluest. verbo consecrat. 2, Finellius, Suarez, Coninchus locis citatis, & alij.

21 Si quæras, an polluta Ecclesia censeatur etiam pollutum cæmeterium illi contiguum.

Respōdetur affirmatiuè; quia cæmeteriū consecratum gaudet eodē priuilegio, quo Ecclesia, & est accessoriū Ecclesiæ; accessoriū autē sequitur principale, & nobilius trahit ad se minus nobile;

bile; polluto verò cæmeterio, nō censetur polluta Ecclesia; quia minus nobile non trahit nobilius. Ità Sayr. lib. 5. cap. 16. num. 18, Suarez loco cit. vers. 5. violatur, Henriquez lib 9. c. 27. num. 5. Coninchus loco cit. num. 234, & alij communiter.

22 Respondeo tertiò, pollui Ecclesiam, quando benedicitur, vel consecratur ab Episcopo excommunicato publico, iuxtà communiorem DD. sententiam contra Suarez, & Coninch. loco cit. vel quando in ea sepelitur excommunicatus vitandus cap. consuluisti de consecratione Ecclesiæ. In quo casu illius ossa proijcienda sunt è loco Sacro, modò dignosci possint ab ossibus fidelium; si verò non possint dignosci, non sunt abijcienda; ne simul cum ipsis abijciantur ossa fidelium; nō enim æquum est, vt iustus pro iniusto patiatur, vt patet ex dictis de censuris.

23 Rursus polluitur Ecclesia, quando in ea sepelitur paganus, aut infidelis; non verò polluitur, quando Cathecumenus sepelitur ante susceptū Baptismum; nam præsumitur decessisse cum Baptismo flaminis. Ità Sayrus loco citato num. 24, vbi addit Ecclesiam non pollui, quando sepelitur in ea filius alicuius fidelis ante Baptismum; quamuis enim ille filius reuera non sit fidelis; propriè tamen non est Gentilis, vel infidelis, sicut est filius infidelis; filius enim infidelis, si sepeliatur in Ecclesia, polluit Ecclesiā, ac si grandioris esset ætatis; ego verò puto, Ecclesiam pollui, si sepeliatur filius alicuius fidelis ante Baptismum. Ità Suarez loco citato vers. Quinto violatur, Coninch. loco cit. nam filius ante baptismum est infidelis saltem negatiuè; cum non habeat fidem.

24 Si quæras, an filius possit sepeliri cum matre, quæ moritur in partu vna cum filio, antequam filius susceperit Baptismum.

Respondetur cum Hostiense, Vgone, & alijs apud Sayrum loco citato, num. 26. posse; tunc enim filius censetur pars matris, & pro honore matris Christianæ cum ea sepelitur. Existimo tamen vsu, & cōsuetudine aliter receptum esse, quando filius iam editus est in lucem, & nondum est baptizatus; videtur enim pars distincta à matre; & hoc magis confirmat sententiam Suarez, qui bene addit, Ecclesiam pollui, quando mater sepulta fuit cum filio adhuc viuo existenti in vtero, si filius moriatur in Ecclesia; eo quod mater non fuerit aperta ob negligentiam, vel malitiam; nam ex homicidio culpabili in Ecclesia polluitur Ecclesia.

Respondeo quartò, Ecclesiam pollui, quando parietes Ecclesiæ maiori ex parte ita destruuntur, vt Ecclesia reædificari debeat; hoc autem non procedit primo in Ecclesia tantummodo benedicta, sed in Ecclesia consecrata, vt ostendit Coninchus num. 235, Suarez, Nugnus, Reginal. & alij locis citatis. Ratio est, quia benedictio adhæret solo; consecratio verò fit in parietibus. Secundò, non procedit, si parietes non destruantur, sed permaneant combusto tecto, & alijs ornamentis c. 6. ligneis de consecratione Ecclesiarū.

Si quæras, quomodo se gerere debeat Sacerdos, quando inter celebrandum Ecclesia violatur.

Respōdeo cum Suarez disp. 81. sec. 4. Reginal. num. 179, Nugno loco cit. dub. 2. ad finem, Coninch. loco cit. nu. 236, & alijs communiter, quos in simili retuli de censuris, debere missam inchoatam intermittere, si nondum inchoatus est Canon; si verò Canon inchoatus sit, debet missam absoluere; nam sacrificium inchoatum iure diuino perficiendum est; censetur autem inchoatum incepto Canone iuxtà præcitatos Doct. cum hostia tunc proximè præparetur ad consecrationem.

25 Quæres tertiò, an polluens Ecclesiam incurrat casum reseruatum, & quando cum incurrat.

Respondeo, polluentem Ecclesiam incur-

incurrere casum reseruatum in nostra Diœc. vt constat ex Concil. Prouinciali primo, titulo, quæ pertinent ad Sacramenti Pœnitentiæ administrationem. Incurritur autē casus reseruatus, quando delicta facta sunt publica: nam casus reseruatus incurritur ob pollutionem Ecclesiæ; Ecclesia autem non polluitur, nisi delictum sit publicum, consequenter Ecclesia non indiget reconciliatione; nisi delictum sit publicum. Ita Suarez 3. parte disp. 81. sect. 4. vers. Secundo dubitari solet, Nugnus loco citato, Nauar. cap. 27, Coninch. Henriquez loco citato num. 251, & omnes alij Doct. citati.

26 Si quæras, an celebrans in Ecclesia polluta incurrat aliquam censuram.

Respondetur, celebrantem in Ecclesia polluta ab eo die, quo delictum in ea commissum publicatum fuit, incurrere suspensionem iuxta Azor. secunda parte lib. 10. capit. 26, & Graff. loco citato nume. 28. Sed iuxta communiorem sententiam Sayri lib. 5. de censuris cap. 14. num. 36, Henriquez lib. 9. cap. 27. num. 7. Suarez loco citato vers. Sed quæret aliquis, Finellius loco citato num. 12, & aliorum, quorum sententia mihi probatur, non incurrit suspensionem, vel irregularitatem celebrando missas, vel sepeliendo aliquem, vel per soluendo Diuina Officia in Ecclesia polluta. Ratio est, quia nullo iure probatur, talem pœnam incurrere, præsertim cum pollutio Ecclesiæ non sit censura; suspensio autē vel irregularitas non incurritur, nisi sit in iure expressa.

27 Quæres quartò, à quonam possit Ecclesia polluta reconciliari.

Respondeo cū Azorio secunda parte lib. 9. cap. 5, Sayro loco citato, Henriquez lib. 9. cap. 7. num. 6, Suarez loco citato, columna nona, Reginaldo loco citato, num. 179, Conincho loco citato, num. 36, Finellio loco citato nu. 7, Posseuino cap. 2. num. 44, Graffio prima parte lib. 2. cap. 28. num. 30, & alijs, Ecclesiam pollutam posse per aspersionem aquæ benedictæ reconciliari à simplici Sacerdote, si Ecclesia non erat consecrata. Expedit tamen, inquit Henriquez, obtinere licentiam ab Episcopo, vel eius Vicario Generali; immo ipse censeo necessarium esse petere facultatem, & licentiam ab Episcopo, vel eius Vicario Generali; sicut vsus indicare videtur in nostra Diœcesi. Si verò Eccelsia erat consecrata, debet reconciliari ab Episcopo proprio, vel ab alio Episcopo de licentia proprij Episcopi, vel saltem Episcopus dispensare debet, vt interim in ea celebretur. Videte Sayrum loco citato, Posseuinum, & Azorium locis citatis, Suarez loco citato, columna 9, & 10, & Auilam parte quinta de cens. dispu. 7. dubio tertio, vbi addit cum Henriquez, & alijs, quos refert Henriquez loco citato in comment. littera I, non esse necessariam reconciliationem, quando Ecclesia fuit occultè violata, & post violationem, antequam publicaretur violatio, confectum in ea fuit Missæ sacrificium; nam Ecclesia censetur sufficienter reconciliata per præsentiam Sāctiss. Corporis Christi.

TERTIA PROPOSITIO.

28 Valdè probabile est, vnum tantummodo sacrilegij peccatum ab eo patrari, qui cum sit simul Sacerdos, & religiosus professus, committit aliquod luxuriæ scelus: idem dici potest de fœmina copulam habente cum Sacerdote religioso professo. Hęc propositio non est æquè certa apud omnes; nam est duplex sententia. Prima est affirmatiua; videntur enim esse duę rationes malitiæ, speciei inter se distinctæ; eò quod religiosus aliter dicatur persona sacra ratione voti religionis, & aliter ratione Sacerdotij; vndè vt religiosus, agit contrà votum; vt Sacerdos, agit contrà constitutionem Ec-

clesiæ

clesiæ, qua præscribitur, vt initiatus ordine Sacro seruet castitatem. Ità P. Ledesma cap. 19. de pœnitentia, Coninchus de Sacramento ordinis disp. 20. dub. 13. num. 131. & alij.

Secunda sententia, quæ mihi probabilior videtur, negatiua est. Ratio est, tùm quia votum solemne castitatis adnexum ordinibus Sacris est eiusdem rations cum voto emisso in professione; tùm quia diuersitas peccatorum non desumitur ex diuersitate præceptorũ, sed ex virtutibus, aut ex motiuis specie distinctis; sed religiosus tenetur seruare castitatem propter idem motiuũ, & propter eandem virtutem, propter quam Sacerdos tenetur eam seruare; ergo non committit duplex sacrilegiũ; tùm quia, qui sępius idem votum simplex repetit, non committit plura peccata transgrediendo votum; ergò neq; committit plura sacrilegia, qui peccatum luxuriæ committit, quando tenetur voto solemni religionis, & Sacrorum Ordinum. Ex his patet responsio ad rationem Led. Coninch. & aliorum.

29 Hinc sequitur, pœnitentem accusantem se de copula, satisfacere dicendo in confessione se esse religiosum, vel Sacerdotem, vel Diaconum, vel habuisse copulam cum Sacerdote, &c. Ità Rodriquez prima parte cap. 53. n. 5. Henriquez lib. 5. de Pœnitentia cap. 5. num. 6. littera G. Sanchez lib. 7. de matrimonio d. 27. num. 27. & alij, quorum sententiam valdè probabilem putat Less. lib. 4. cap. 3. dub. 12.

30 Sed grauior difficultas est, vtrùm habens votum simplex, & solemne castitatis committat duplex Sacrilegium per peccatum luxuriæ, & satisfaciat in Confessione dicendo se violasse votũ Castitatis. Ad quam difficultatem respondet Sanchez satisfacere dicendo se violasse votum castitatis, aut se habere votum; quia votum simplex, & solemne sunt eiusdem speciei, & differunt tantummodò accidentaliter.

Ego vero cum Arragonio secunda secundæ quæstione 88. articulo septimo, Rodriquez loco citato numero quinto, ad finem. Azor. tertia parte lib. tertio, cap. 27. quæstione decima, Conincho de pœnitent. disp. 7. dub. 4. numero 20, & alijs, quos retuli Puncto sexto de Fide, existimo non satisfacere dicendo se violasse votum castitatis. Ratio est, tùm quia votum solemne differt specie à voto simplici, vt patet ex diuersis effectibus, quos solemne votum parit; tùm quia fornicatio, seu aliud peccatum luxuriæ habet priuationem perfectionis alio modo debitæ in astricto voto solemni, quàm habeat fornicatio in astricto voto simplici; ergò astrictus voto simplici, & solemni committit duplex peccatum; cum peccata distinguantur penes priuationes perfectionum diuersarum. Hinc patet responsio ad rationem Sanchez.

31 Vtrùm verò Sacerdos committẽs peccatum luxuriæ, teneatur dicere Confessariò se esse Sacerdotem, vel habere votum solemne castitatis, quando Confessarius cognoscit, eum esse Sacerdotem, constat ex dictis de pœnitentia, non teneri; quia Confessarius sciens ipsum esse Sacerdotem, sufficienter cognoscit peccata ipsius carnalia habere oppositionem cum voto solemni Castitatis.

Hæc dicta sint ad Laudem Dei, ac B. M. Virginis, saluo semper in omnibus meliori iudicio.

INDEX

CONTINENS SINGVLAS QVAESTIONES, Puncta, & Paragrapha, quæ in vniuerso Tractatu de magno Matrimonij Sacramento continentur.

QVAESTIO I.

QVAESTIO II.

Oo 2 Pun-

FINIS.

INDEX

EORVM OMNIVM, QVAE IN VNIVERSO Tractatu de magno Matrimonij Sacramento continentur.

Actus

Adul-

B

C

Copulam

Dele-

Deside-

Error

F

rem

ver-

gis

L

M

Matri-

N

O

P

Pa-

Q

R

S

Spon-

T

Taci-

V

FINIS.

Index Grauiorum Erratorum.

Errores.	Correctiones.	
mortalii	*mortalizex num.1. pag.*	8
quator	*quatuor num.5.*	14
teneat	*tenet num.6.*	14
aliquos	*& alij, quos ibidem*	
accesforum	*accessorium num. 4.*	20
Prouinciam	*Prouincia num. 8.*	30
sequenti	*sequentis num.6.*	32
Naldus	*Naldum num.10.*	33
fit	*fit num.13.*	38
fornicatinoem	*fornicationem num. 12.*	44
permanend.	*permanendi ibidem*	
terria	*tertia num.12.*	45
solendam	*soluendam num.1.*	45
P.Ledesma	*P. Ledesmam num. 4.*	60
recepiendi	*recipiendi ibidem*	
frenesim	*Phrenesim num.13.*	62
Riccius	*Riccio num.15.*	68
vet	*vere num.20.*	80
Hinquez	*Henriquez num.29.*	81
absulutum	*absolutum num.32.*	83
cosciencia	*conscientia num.44.*	87
45	*49 ibidem*	
necessatium	*necessarium num. 3.*	88
impedimenri	*impedimenti num.10.*	92
partum	*partum num 4.*	94
diffinitione	*deffinitione num.21.*	99
adimplera	*adimpleta num.23.*	100
punct.	*punct.num.2.*	102
Princeps	*Principes nu.5.*	105
natura	*natura num. 2.*	107
cerram	*certam num.7.*	108
formosior	*formosior num.9.*	109
patiendo	*patiendo num. 10.*	112
suscetione	*susceptione num.1.*	113
inre	*iure num.3.*	114
cognitio	*cognatio num. 4.*	118
propinguitas	*propinquitas ibidem*	
nepota	*neptis num.6.*	119
trahit minus	*trahit ad se minus nu.6.*	120
succissiue	*successiue num.24.*	129

Errores.	Correctiones.	
impefectam	*imperfectam num.2.*	*pag.* 132
filia	*filia num.5.*	133
requiri patet.	*requiri, vt patet num.9.*	138
fidel	*fide num.9.*	142
patet	*pater num.15.*	149
no	*non num.17.*	149
alli	*alij num.2*	154
impedimento ligamini	*impedimento ligaminis numero 2.*	159
comistionem	*commistionem num. 9.*	160
cuius	*cuius num.4.*	164
consanginitate	*consanguinitate num.2.*	169
commixtio	*commistio num.11.*	178
commixtionem	*commistionem num.12.*	172
ficus	*sicut num.15.*	172
commixtio	*commistio num.16.*	172
fit	*sit num.18.*	172
cogenit	*cognouit nu. 19.*	173
communiter	*communiter num.2.*	175
optinetur	*obtinetur num. 4.*	175
dè	*de num. 27.*	182
pun.8.	*pun.18. num.29.*	181
&	*vt nu.6.*	184
elegit	*eligit num.14.*	202
petenti	*petendi num.3.*	203
habetur	*habere num.5.*	204
ab abutioque	*ab vtroque num.2.*	210
possidendis	*possidentis num.5.*	211
emendantus	*emendatus nu.15.*	219
sic cateris	*sic de cateris num.3.*	242
aperiendum	*aperiendam num.16.*	245
Sess.	*Less.num.25.*	246
suprapictis	*supra dictis num. 8.*	255
poss tauriga	*possit auriga num.7.*	259
parafrenalia	*parafernalia num.18.*	266
Adeo	*Addo num.4.*	268
confessione	*confessione num. 7.*	270
ducendum	*dicendum num.11.*	275
pullnitur	*polluitur num.20.*	286
fidelium	*fidelium num.22.*	287